

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Λ Ε Ξ Ι Κ Ο
ΤΗΣ
ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΔΗΜΩΔΟΥΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ 1100 - 1669
ΤΟΥ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΡΙΑΡΑ

ΤΟΜΟΣ ΙΗ'
προβιδιάζω - ραβέντι

Συνταγμένος από Ομάδα Συνεργατών
Υπό τη διεύθυνση του
I. N. ΚΑΖΑΖΗ

ΛΕΞΙΚΟ

ΤΗΣ

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΔΗΜΩΔΟΥΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ 1100-1669

ΤΟΥ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΡΙΑΡΑ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Πρόεδρος: Ι. Ν. Καζάκης

Μέλη: Ζωή Καζαζάκη, Ελένη Μπούντα, Πέτρος Παναγιωτόπουλος, Αντ. Ρεγκάκος

Λ Ε Ξ Ι Κ Ο
ΤΗΣ
ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΔΗΜΩΔΟΥΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ 1100-1669
ΤΟΥ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΡΙΑΡΑ

ΤΟΜΟΣ ΙΗ'
προβιδιάζω – ραβέντι

Συνταγμένος από τους

Μ. ΚΕΣΟΓΛΟΥ	Π. ΜΑΥΡΙΔΟΥ
Π. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΙΔΟΥ	Δ. ΜΠΑΓΚΑΒΟ
ΑΙΚ. ΜΥΤΟΥΛΑ	ΧΑΡ. ΠΑΣΣΑΛΗ
Β. ΦΥΤΩΚΑ	
&	
ΑΝΤ. ΒΕ	ΕΙΡ. ΧΙΟΝΙΔΟΥ
Π. ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ	Ν. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Υπό τη διεύθυνση του
Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2012

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Καραμασούνα 1 - Πλατεία Σκρά, 551 32 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

τηλ.: 2310-459101-459106, fax: 2310-459107

e-mail: centre@komvos.edu.gr

<http://www.komvos.edu.gr>

<http://www.greek-language.gr>

Επιστημονικός Υπεύθυνος του Έργου

«Λεξικό της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημιούργου

Γραμματικής 1100-1669 του Εμμανουήλ Κριαρά»:

Καθηγητής **Ι.Ν. Καζιάλης**

© 2012 ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

ISBN 978-960-7779-53-3

Τυπώθηκε από την Πελαγία Ζήτη & Σία στη Θεσσαλονίκη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ	vii
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	1
Α' ΚΕΙΜΕΝΩΝ	1
α') επώνυμων	1
β') αγώνων	1
Β' ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΩΝ	2
α') ελληνόγλωσσων	3
β') ξενόγλωσσων	4
Γ' ΛΕΞΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑΡΙΩΝ	5
α') ελληνόγλωσσων	5
β') ξενόγλωσσων	5
Δ' ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΙΚΤΩΝ ΤΟΜΩΝ	7
Ε' ΤΙΜΗΤΙΚΩΝ ΤΟΜΩΝ	7
ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΚΔΟΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΔΕΚΑΤΟΥ ΕΒΔΟΜΟΥ ΤΟΜΟΥ	8
ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ	9
Α' ΚΕΙΜΕΝΩΝ	9
α') με ελληνικό τίτλο	9
β') με ξένο τίτλο	15
Β' ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΩΝ	16
α') ελληνόγλωσσων	16
β') ξενόγλωσσων	19
Γ' ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ, ΤΙΜΗΤΙΚΩΝ ΤΟΜΩΝ, ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΙΚΤΩΝ ΤΟΜΩΝ	21
α') σε ελληνική γλώσσα	21
β') σε ξένη γλώσσα	23
Δ' ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΣΩΜΑΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ	25
Ε' ΛΕΞΙΚΩΝ	25
α') ελληνόγλωσσων	25
β') ξενόγλωσσων	27
ΣΤ' ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΟΡΩΝ ΚΑΙ ΛΕΞΕΩΝ	28

ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ	31
ΑΡΘΡΑ ΤΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ	35
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΛΗΜΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΕΡΓΑΤΗ	360

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Στον ΙΗ' τόμο ισχύουν οι γενικές ρυθμίσεις που εκτέθηκαν στους προηγούμενους τόμους ΙΕ', ΙΣΤ', ΙΖ'. Οι συνεργάτες συμμετείχαν σε όλες τις εργασίες ισότιμα¹ κάποιοι βέβαια με μικρότερα μερίδια έργου ή για λιγότερο χρόνο - —εξού και η αλφαβητική αλλά και διακριτή αναγραφή των ονομάτων στην εσωτερική σελίδα τίτλου.

Αναλυτικά, η συμβολή των συνεργατών στα στάδια σύνταξης του τόμου έχει ως εξής:

- (α) Στη σύνταξη συνεργάστηκαν κυρίως οι: Αντ. Βε, Μ. Κεσόγλου, Π. Μαυρίδου, Π. Μαυρομματίδου, Δ. Μπάγκαβος, Αικ. Μυτούλα, Χαρ. Πασσαλής, Β. Φυτώκα και Ειρ. Χιονίδου.
 - (β) Για λιγότερο χρόνο οι Π. Μιχαλοπούλου, Ν. Παπαγεωργίου¹.
 - (γ) Στου συνταγμένου υλικού την τελική ανάγνωση, όπου συναφούνται η προθεώρηση και η τελική θεώρηση, εργάστηκαν οι: Μ. Κεσόγλου, Π. Μαυρίδου, Π. Μαυρομματίδου, Δ. Μπάγκαβος, Αικ. Μυτούλα, Χαρ. Πασσαλής και Β. Φυτώκα.
- Απαριθμούνται και οι προ- ή μετασυντακτικές λεξικογραφικές εργασίες, όλες σημαντικές και απαραίτητες, που διεκπεραιώθηκαν με το ίδιο υψηλό αίσθημα σχολαστικής ευθύνης:
- (α) στη λημματογράφηση - εκκαθάριση του Αρχείου εργάστηκαν οι: Α. Δεληγιαννοπούλου, Μ. Κεσόγλου, Π. Μαυρίδου, Π. Μαυρομματίδου, Αικ. Μυτούλα και Χαρ. Πασσαλής,
 - (β) στην παραβολή παραθεμάτων και παραπομπών του σημασιολογικού και του τυπολογικού τμήματος οι: Αντ. Βε, Μ. Κεσόγλου, Π. Μαυρίδου, Π. Μαυρομματίδου, Π. Μιχαλοπούλου, Δ. Μπάγκαβος, Αικ. Μυτούλα, Ν. Παπαγεωργίου, Β. Φυτώκα και Ειρ. Χιονίδου,
 - (γ) στην επιλογή αποδελτιωτέου υλικού από νέες εκδόσεις κειμένων και μελέτες οι: Μ. Κεσόγλου, Π. Μαυρίδου, Π. Μαυρομματίδου, Δ. Μπάγκαβος, Αικ. Μυτούλα και Χαρ. Πασσαλής,

¹ Λιγοστά άρθρα συνέταξαν και οι Α. Δεληγιαννοπούλου και Γ. Ποιμενίδης. Την κατ' άρθρο και κατά στάδια επεξεργασία συμμετοχή εκάστου βλέπε στον «Αναλυτικό Πίνακα Επεξεργασίας Λημμάτων κατά Συνεργάτη» στο τέλος του τόμου.

γράφους, προσφέρουν πολύτιμες υπηρεσίες στη σύνταξη του έργου και στη συνέχεια, γίνονται η καλύτερη γέφυρα μεταξύ επιστήμης και εκπαίδευσης. Η ευγνωμοσύνη του Προέδρου και του Διοικητικού Συμβουλίου του ΚΕΓ απέναντι στους υπουργούς που η θητεία τους ευεργέτησε την ετοιμασία του παρόντος τόμου είναι βαθύτατη.

Η συνεργασία και η εκτυπωτική επιμέλεια του Οίκου Ζήτη είναι όπως πάντα υποδειγματική.

I. N. Καζάτζης

Πρόεδρος του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας
Επιστημονικός Υπεύθυνος του Έργου

- (δ) στην αποδελτίωση του νέου υλικού οι: Αντ. Βε, Ν. Παπαγεωργίου και Ειρ. Χιονίδου,
- (ε) στη βιβλιογράφηση οι: Μ. Κεσόγλου, Π. Μαυρίδου, Π. Μαυροματίδου, Δ. Μπάγκαβος, Αικ. Μυτούλα, Χαρ. Πασσαλής, Ν. Παπαγεωργίου και Β. Φυτάκα,
- (στ) στην ανάγνωση της τελικής εκδοχής των άρθρων και στον έλεγχο των τυπογραφικών δοκιμών συμμετείχαν οι: Μ. Κεσόγλου, Π. Μαυρίδου, Π. Μαυροματίδου, Π. Μιχαλοπούλου, Δ. Μπάγκαβος, Αικ. Μυτούλα, Ν. Παπαγεωργίου και Ειρ. Χιονίδου.
- (ζ) Εκτός από τον Ι.Ν. Καζάζη, στη συνολική κριτική ανάγνωση πήρε μέρος ο Χαρ. Πασσαλής.

Με τα διοικητικά και οικονομικά θέματα του Γραφείου Κριαρά ασχολήθηκε η Π. Μιχαλοπούλου. Με την εκπαίδευση των νέων συναδέλφων οι Π. Μαυρίδου και Δ. Μπάγκαβος. Η εποπτεία της λειτουργίας του συστήματος ηλεκτρονικής σύνταξης και μορφοποίησης του Λεξικού ανήκει στον Αλέξη Πασχαλίδη και τη Μ. Κεσόγλου.

Θερμές ευχαριστίες οφείλονται στους συναδέλφους: Hans Eideneier, Χαράλαμπο Συμεωνίδη, Κωνσταντίνο Μηνά, Τάσσο Καπλάνη, Αικατερίνη Τικτοπούλου, Ιωάννη Στεφανή, Θεοχάρη Παζαρά, Francesca Paola Vutturo, στο φιλόλογο κο Σωκράτη Κουγέα, στο συγγραφέα Στάθη Ασημάκη καθώς και στο μεταπτυχιακό φοιτητή Χριστόδουλο Χριστοδούλου για δωρεά πρόσφατων εκδόσεών τους. Το ίδιο και στο Ίδρυμα Μιχελή, στο Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη, στην Ακαδημία Αθηνών και στο Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς, για τις εκδόσεις τους που μας διέθεσαν με προθυμία. Στη Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων — και ιδίως στην κ. Ελένη Γκαλίτσιου — για την ψηφιοποίηση του δυσεύρετου παλαιτύπου «Των Εκκλησιών της Βελγικής Χριστιανική και Ορθόδοξος Διδασκαλία και Τάξις». Επίσης στον καθηγητή Χρήστο Τζιτζιλί για τη συνδρομή του στο λήμμα προφίλι. Εξίσου θερμές είναι οι ευχαριστίες του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας προς το Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών για τη σταθερή συνεργασία στον τομέα των βιβλιογραφικών διευκολύνσεων, αλλά και προς τη Σύγκλητο και τις πρωτανικές αρχές του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης για τη συνέχιση της επί μακράν σειράν ετών ετήσιας χορηγίας του ΑΠΘ προς το Λεξικό Κριαρά.

Εντελώς ιδιαίτερα πρέπει να μνημονευθεί η αμείωτη συμβολή του Υπουργείου Παιδείας, το οποίο συνεχίζει να αποσπά εκπαιδευτικούς στο Γραφείο του Λεξικού, οι οποίοι, μετεκπαιδευόμενοι σε έμπειρους Λεξικο-

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Εδώ καταχωρίζονται τα βιβλιογραφικά στοιχεία δημοσιευμάτων (εκδόσεων κειμένων και πραγματειών, λεξικών και γλωσσαρίων, περιοδικών, πρακτικών συνεδρίων και αφιερωμάτων) που είδαν το φως μετά τη δημοσίευση του δέκατου έβδομου τόμου του Λεξικού ή που δεν είχαν παλαιότερα βιβλιογραφηθεί. Τα δημοσιεύματα αυτά στην αρίθμηση τους συνεχίζουν το τελευταίο αριθμημένο δημοσίευμα της βιβλιογραφίας του δέκατου έβδομου τόμου του Λεξικού. Δεν αριθμούνται τα λεξικά και τα γλωσσάρια, τα περιοδικά και τα πρακτικά συνεδρίων, καθώς και τα αφιερώματα σε ερευνητές.

Α' ΚΕΙΜΕΝΩΝ

α') επώνυμων

4317. Διακρούσης Ανθιμος, (Ακάκιος). Ο Κρητικός πόλεμος. Δήγησης διὰ στίχων του διηνό πολέμου του εν τη νήσω Κρήτη γενομένου... Κρητική έκδοσις - εισαγωγή, σχόλια, γλωσσάριο και ευρετήριο: Στέφανος Κακλαμάνης. Αθήνα, MJET [Βυζαντινή και Νεοελληνική Βιβλιοθήκη, 11], 2008.

4317a. Ιωακείμ Κύπριος. Κρητικός πόλεμος. Ioakeim Kyprios' Struggle. A narrative poem on the "Cretan war" of 1645-1669. Editio princeps: Tassos A. Karlanis, Λευκωσία, Cyprus Research Centre [Texts and Studies in the history of Cyprus, LXVII], 2012.

4318. Κορνάρος Βιτσέντζος. Ερωτόκριτος. Κριτική Έκδοσις, εισαγωγή, σημειώσεις, γλωσσάριο: Στυλιανός Αλεξίου. Πέμπτη έκδοσις βελτιωμένη [Φιλολογική Βιβλιοθήκη, 3], Αθήνα, Εορής, 2008.

4319. Ροδινός Νεόφυτος. Βίος ή μαρτύριον του εν αγίως πατρός ημών Ιγνατίου αρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως γραμμένος Ελληνικά από Νικήταν Δαβίδ τον Παφλαγόνα και γυρισμένος εις την απλήν γλώσσαν υπό Νεοφύτου Ροδινού του Κυπρίου. Επιμέλεια: Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης - Χαράλαμπος Μέσσης [Πηγές της Κυπριακής Γραμματικής και Ιστορίας, 106], Αθήνα, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών - Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, 2008.

4320. Croce Giulio Cesare. Le sottilissime astuzie di Bertoldo, Milano, Editore Silvio Berlusconi, 1994.

β') ανώνυμων

4321. Αίσωπος. Äsop - Der frühneugriechische Roman. Einführung, Übersetzung, Kommentar, Kritische Ausgabe von Hans Eideneier [Serta Graeca - Beiträge zur Erforschung griechischer Texte, 28], Wiesbaden, Dr. Ludwig Reichert Verlag, 2011.

4322. Ανακάλυψη της Κωνσταντινόπολης. Επιμέλεια: Εμμ. Κριαράς. Επίμετρο: Γ. Κεχαγιόγλου [Παλιότερα κείμενα της νεοελληνικής λογοτεχνίας, 4], Θεσσαλονίκη, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης-Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών-Ίδρυμα Μανώλη Τριανταφυλλίδη, 2012.

4323. Βαρλαάμ και Ιωάσαφ. Το κείμενο της πρώτης γνωστής δημόδους παραλλαγής του μυθιστορήματος Βαρλαάμ και Ιωάσαφ. Έκδοσις: Πάνος Βασιλείου (Ελλην. 53, τεύχ. 1, 2003, 49-69).

4324. Βέλθανδρος και Χρυσάντζα. Historia extraordinaria de Beltandro y Crisanza. Estudio preliminar, texto griego, traducción, notas y comentarios: José M. Egea [Biblioteca neogriega - Serie Bilingüe de Textos Griegos Medievales, 1], Γρανάδα, Athos-Pergamos, 1998.

4325. Η Βασκοπούλα. α' έκδοση, Venetia, 1627.
4326. Βυζαντινή Ιατρική Επιστολή για τη θεραπεία της ποδάρας. Έκδοση: Αμ. Μανρουδής-Σ. Κοτζάμπαση (Ελλην. 57, τεύχ. 2, 2007, 271-317, κειμ. 277-280).
4327. Γιατροσόφια 16ου αιώνα. Λαμπρινή Μάνου, Θεσσαλονίκη, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη, 2008.
4328. Ο Έπαινος των γυναικών. La Lode del donne. Edizione, traduzione e commento a cura di Francesca Paola Vuturo [L' Armilla Collana di studi storici, 7], Caltanissetta, Edizioni Lussografica, 2011.
4329. Ο Κάτης και ο Μποντικός. Κριτική έκδοση, εισαγωγή, σχόλια, γλωσσάριος. Κατερίνα Τικοποπούλου, Ηράκλειο, Εταιρεία Κρητικών Ιστορικών Μελετών, 2010.
4330. Ο Κάτης και ο μποντικός. Εισαγωγή και έκδοση κειμένου: Cristiano Luciani. Μετάφραση και επίμετρο: Γιώργος Κεχαγιόγλου [Παλιότερα κείμενα της νεοελληνικής λογοτεχνίας, 2], Θεσσαλονίκη, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης-Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών-Ίδρυμα Μανώλη Τριανταφυλλίδη, 2011.
4331. Ο Κώδικας Αγίου Γεωργίου Περιστερώτα. Στάθης Πελαγίδης, Θεσσαλονίκη, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη, 2001.
4332. Ονειροερμηνείες - Ονειρολύσεις 16ου αιώνα. Λαμπρινή Μάνου, Θεσσαλονίκη, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη, 2008.
4333. Προσκυνητάρια του αγίου και θεοφάδιστου όρους Σινά από δέκα ελληνικά χειρόγραφα 16ου-17ου αι.. Έκδοση: Σωτήριος Καδός, Αθήνα, Εκδόσεις Ιδρύματος Όρους Σινά, 2003.
4334. Πτωχολέων. Επιμέλεια: Γιώργος Κεχαγιόγλου [Παλιότερα κείμενα της νεοελληνικής λογοτεχνίας, 3], Θεσσαλονίκη, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης-Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών-Ίδρυμα Μανώλη Τριανταφυλλίδη, 2011.
4335. Πτωχοπρόδρομος. Κριτική έκδοση: Hans Eideneier, με σχέδια του Αλέκου Φασιανού [Συμβολές στις Επιστήμες του Ανθρώπου], Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2012.
4336. Συναξάριον του τιμημένου γαδάρου. Ανέκδοτη, έκδοση και γλωσσάριος: Ulrich Moennig (BZ 102/1, 2009, 109-166, κειμ. 138-166).
4337. Historia imperatorum, parte seconda: a) Da Diocleziano ad Anastasio, b) Da Anastasio a Irene, c) Da Niceforo I a Leone Foca. Introduzione, testo critico, versione italiana, note e indici a cura di Francesca Iadevaia, Messina, Edizioni Dr. Antonino Sfameni, 2005, 2006, 2008.

Β' ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΩΝ

Καταχωρίζονται εδώ μελέτες που μας έδωσαν συμπληρωματικό ερευνητικό υλικό. Ξεχωριστός πίνακας δημοσιευμάτων που μας έδωσαν έγγραφα χρήσιμα στην έκδοση του Λεξικού δεν καταρτίστηκε. Τα κείμενα αυτά μνημονεύθηκαν στον πίνακα πραγματειών (και όχι κειμένων). Γραμματολογικές μελέτες καταχωρίστηκαν μόνο αν μας έδωσαν άφθονα στοιχεία στενού φιλολογικού χαρακτήρα ή αν περιέλαβαν παρατηρήσεις σχετικές με τη μορφή των κειμένων. Δημοσιεύματα ξένων μελετητών σε ελληνική γλώσσα μνημονεύθηκαν κάτω από το μεταγραφμένο όνομα του ξένου μελετητή. Πάντως, προκειμένου για ερευνητές που δημοσιεύουν μελέτες τους σε γλώσσα που δεν είναι μητρική τους έγιναν παραπομπές από τη μία μορφή του ονόματος προς την άλλη.

α') ελληνόγλωσσων

ΑΙΝΤΕΝΑΙΕΡ (= EIDENEIER H.)

4338. Από το «αναγινώσκω» στο «διαβάζω». Συμβολή στη διαχρονική σημασιολογία. (Φιλολόγος 142, 2010, 619-625).

4339. Ο κοσκιός και οι ματσούκες του (Ανθή φυλλιάς, 349-353).

ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ ΑΙΚ.

4340. Ανέκδοτα έγγραφα της Κυπριακής Ιστορίας από το Κρατικό Αρχείο της Βενετίας, τόμος Γ' (1518-1529) [Πηγές και Μελέτες της Κυπριακής Ιστορίας, XXX], Λευκωσία, Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών, 1999.

ΒΑΡΒΟΥΝΗΣ Μ.

4341. Καταγραφή και μελέτη του παραδοσιακού γλωσσικού ιδιώματος της Σάμου (Ανθή φυλλιάς, 381-394).

ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ Ι.

4342. Παροιμιαί Δημόδους συλλεγόμεναι και ερμηνευθείσαι υπό Ι. Βενιζέλου, πρώτη έκδοση 1867, ανατύπωση: Αθήνα, Εκδόσεις Επικαιρότητα.

ΒΛΑΧΟΥ Ν.

4343. Επιστολές των οικουμενικών πατριάρχων προς τους μεγάλους πρωτοπαπάδες της Κέρκυρας (17ος-18ος αι.). Επιστημονική επιμέλεια έκδοσης: Ελένη Αγγελιομάτη-Τσουγκαράκη, Αγαμέμνων Τσελέκας [Πηγές της Επτανησιακής Ιστορίας, 5], Κέρκυρα, Τμήμα Ιστορίας Ιονίου Πανεπιστημίου, Εκδόσεις Ιονίου Πανεπιστημίου, 2009.

ΒΟΙΓΚΤ Β. (=VOIGT W.)

4344. Στα ίχνη μιας απώλειας: Τι έγινε με το αρχαίο επιθετο δολιχός; (Ανθή φυλλιάς, 219-234).

ΘΑΒΟΡΗΣ Α.

4345. Το προδρομικό: ...και ωσάν εσέναν έχει (Ανθή φυλλιάς, 355-368).

ΚΑΠΛΑΝΗΣ Τ.

4346. Νέα λογοτεχνία, νέα ταυτότητα: Στέφανος Σαχλίας (14ος αι.), ο πρώτος επώνυμος συγγραφέας της νεοελληνικής λογοτεχνίας [Πρακτικά Δ' Ευρωπαϊκού Συνεδρίου Νεοελληνικών Σπουδών, Γρανάδα, 9-12 Σεπτεμβρίου 2010, τόμ. Β', 491-511, επιμέλεια: Κ. Α. Δημάκης, Αθήνα, Ευρωπαϊκή Εταιρεία Νεοελληνικών Σπουδών, 2011].

ΚΑΡΑΝΑΣΤΑΣΗΣ Τ.

4347. Ακολουθία του ανόσιου τραγογένη Σπανού, χαρακτήρας και χρονολόγηση, μια ερμηνευτική προσέγγιση [Μεταβυζαντινά Κείμενα και Μελέτες, 2], Θεσσαλονίκη, Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών, 2010.

4348. Μεσαιωνικά και Νεοελληνικά Μελετήματα, ανατύπωση δημοσιευμάτων του για την προσφορά του στο Κ.Β.Ε., Θεσσαλονίκη, Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών, 2010.

ΚΑΡΑΝΤΖΟΛΑ Ε.

4349. Διαλεκτική διαφοροποίηση της πρώιμης νέας ελληνικής: Η μαρτυρία κρητικών νοταριακών εγγράφων (Ανθή φυλλιάς, 249-266).

ΚΑΡΑΠΟΤΟΣΟΓΛΟΥ Κ.

4350. Ετυμολογικά στο πέμπτο τεύχος του Lexikon zur byzantinischen Gräzität (Ελλην. 57, τεύχ. 2, 2007, 371-391).

4351. Ετυμολογικά της Νεοελληνικής (Ανθή φυλλιάς, 179-195).

ΚΑΡΠΙΟΖΗΛΟΣ Α.

4352. Ακούσιον (Ανθή φυλλιάς, 197-200).

ΚΑΤΣΟΠΑΝΝΟΥ Μ.

4353. Διαλεκτικά Λεξικά της Νέας Ελληνικής (Γλώσσης χάριν, 649-663).

ΚΕΧΑΠΟΓΛΟΥ Γ.

4354. Για τον Wim F. Bakker και τον Arnold F. van Gemert: δεξίωση των διόσκουρων ολλανδών νεοελληνιστών (Ελλην. 57, τεύχ. 1, 2007, 127-144).

4355. Βιβλίσκρ. του Διογένηος Παιδιόφραστος διήγησις των ζώων των τετραπόδων. Κριτική έκδοση με Εισαγωγή, Μετάφραση και Γλωσσάριο του Μανόλη Παπαθωμάπουλου [Λόγος Ελληνικός, 6], Αθήνα, Εκδόσεις «Αλήθεια», 2010 (Ελλην. 61, τεύχ. 1, 2011, 130-139).

ΚΟΝΤΟΣΟΠΟΥΔΟΣ Ν.

4356. Διάλεκτοι και ιδιώματα της Νέας Ελληνικής (τρίτη έκδοση), Αθήνα, Εκδόσεις Γρηγόρη, 2001.

ΚΟΥΤΣΑΣ Σ.

4357. Η Μάνη στα αρχεία της Βενετίας (1570-1572 και 1692-1699) και ο ισπότης Λιμπέριος Γερακάκης (1689-1711). Συλλογή εγγράφων Σ. Κουτσία - Κ. Μίτζιου, Αθήνα [Βιβλιοθήκη Γενικών Αρχείων του Κράτους, 36], Εκτύπωση: «Στοιχειάγρα», 2012.

ΛΕΟΝΤΑΡΙΤΟΥ Β.Α.

4358. Εκκλησιαστικά αξιώματα και υπηρεσίες στην πρώτη και μέση βυζαντινή περίοδο [Forschungen zur byzantinischen Rechtsgeschichte Athener Reihe, 8], Αθήνα, Α. Σάκουλας, 1996.

ΜΑΝΩΛΕΣΣΟΥ ΙΩ

4359. Γλωσσικές Επαφές στον Ελληνικό Μεσαίωνα: η αντανύμια ο οποίος (Γλώσσες χάνειν, 255-266).

ΜΠΑΞΕΑ-ΜΠΕΖΑΝΤΑΚΟΥ ΧΡ.

4360. Διαλεκτικά στοιχεία σε ιδιωτικά έγγραφα (μέσα του 16^{ου} - αρχές του 19^{ου} αι.) από τη Δ. Μάνη (Ανθή φιλίας, 279-291).

ΜΟΥΣΙΑΔΗΣ Θ.

4361. Ετυμολογία. Εισαγωγή στη Μεσαιωνική και Νεοελληνική Ετυμολογία, [Γλώσσα-Κείμενο-Επικοινωνία], Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα, 2005.

ΟΡΛΑΝΔΟΣ Α.

4362. Μοναστηριακή Αρχιτεκτονική Κείμενον και σχέδια. Β' έκδοση, Αθήνα, 1958.

ΠΛΟΥΜΙΔΗΣ Σ.

4363. Γυναικες και γάμος στην Κέρκυρα (1600-1864). Τριφύλες σχέσεις και οικονομικές δραστηριότητες. Επιστημονική επιμέλεια: Ελένη Αγγελολαίτη-Τσογκαράκη, Κέρκυρα, 2008.

ΠΟΥΧΝΕΡ (= PUCHNER W.)

4364. Ανθολογία Νεοελληνικής Δραματουργίας. Τόμος Α': Από την Κρητική Αναγέννηση ως την επανάσταση του 1821, Αθήνα, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 2006.

ΠΡΟΜΠΟΝΑΣ Ι.

4365. Κοινά γλωσσικά στοιχεία στα ομηρικά έπη και στη νέα ελληνική, αμάρτυρα στην αττική πεζογραφία, Αθήνα, Σόλλωγος προς διάδοση ωφελίμων βιβλίων, 2003.

ΣΤΑΥΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Σ.

4366. Η παρουσία της Ελένης στο ανώνυμο κρητικό ποίημα Παλαιά και Νέα Διαθήκη (τέλη 15^{ου} αι. - αρχές 16^{ου} αι.) (Ελλην. 61, τεύχ. 1, 2011, 47-58).

4367. Φανταστικό και ποιητική ρητορική στα βυζαντινά δημώδη ερωτικά μυθιστορήματα (ΕΕΦΣΠΘ, (περ. β', τεύχ. Φιλ.) 11, 2004-2008, 21-51).

ΣΤΕΦΑΝΗΣ Ε. Ι.

4368. Νεοφωτικά πυκνίδια, συμπληρώματα και σημειώματα στα συγγράμματα του Αγίου Νεοφύτου [Εγκλειστωματικά Ανάλεκτα, 3], Πάφος, Εκδόσεις Ιερής Βασιλικής και Σταυροπηγιακής Μονής Αγίου Νεοφύτου, 2012.

4369. Δύο ζεύγη λέξεων από τα κυπριακά τυπικά των αρχών του 13^{ου} αιώνα: στρατοκόπος - μοκαρέτης, πλεκτάνη - πλοκή (Ελλην. 61, τεύχ. 1, 2011, 101-105).

ΤΡΑΠΑΛΗΣ Γ.

4370. Λεξικογραφικοί χαρακτηρισμοί στα νεοελληνικά Λεξικά: τυπολογία και συγκριτική εξέταση (Γλώσσες χάριν, 664-678).

ΦΑΡΜΑΚΙΔΗΣ Ξ.

4371. Απάντα: Κύπρια έπη, Κυπριακή Λαογραφία, Κύπρια Λαογραφικά σπουδαίματα, Ιστορία της Λεμεσού. Επιμέλεια: Θεόδωρος Παπαδόπουλος [Κυπριολογική Βιβλιοθήκη, 7], Λευκωσία, Εκδόσεις Επιφανίου, 2000.

XENPIX (=HENRICH G.-ST.)

4372. Εκατίες για τη διάδοξη χωρών του Γ. Χορτάτη και της Παλαιάς και Νέας Διαθήκης (Πετρ. ΔΚρ. Σ. Γ, Β3, Χανιά, 2006, 307-328).

4373. Εξελληνισμός τοπωνυμίων σλαβικού εθνικού στη βορειοδυτική Ελλάδα και μία νεότερη ελληνική τάση ανομοίωσης (Ανθη φύλλας, 105-123).

4374. Ποιος έγραψε το αρχικό κείμενο της Παλαιάς και Νέας Διαθήκης (τέλη 15ου αι.) και γιατί χρησιμοποίησε το λατινικό αλφάβητο; (Πρακτικά Δ' Ευρωπαϊκού Συνεδρίου Νεοελληνικών Σπουδών, Ξρανάδα, 9-12 Σεπτεμβρίου 2010, τόμ. Γ', 139-158. Επιμέλεια: Κ. Α. Δημάδης, Αθήνα, Ευρωπαϊκή Εταιρεία Νεοελληνικών Σπουδών, 2011).

4375. Στοιχεία σημαντικών κρητικών ιδιωμάτων τεκμηριωμένα ήδη στην κρητική λογοτεχνία (Cret. St. 6, 1998, 89-108).

4376. «Ο VICHENDIOS O KORINAROS» Κρητοσφραγίδες Ερωτόκριτου και Θυσίας (Ελ. Αην. 60, τεύχ. 1, 2010, 193-209).

ΧΟΦΜΑΝ - ΝΤΕΜΠΡΟΥΝΕΡ - ΣΕΠΕΡ (= HOFFMAN O. - DEBRUNNER A. - SCHERER A.)

4376α. Ιστορία της ελληνικής γλώσσας. Α' τόμος: Ως το τέλος της κλασικής εποχής, Β' τόμος: Βασικά ζητήματα και γνωρίσματα της μετακλασικής Ελληνικής. Μετάφραση: Χαράλαμπος Π. Συμεωνίδης, Θεσσαλονίκη, Εκδοτικός Οίκος Αφών Κυριακίδη, 1983.

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΟΥ Α.

4377. Από τον υποποτικό έρωτα του Μεσαίωνα στην τυπολογία του δημοδους τραγουδιού. Ληρηνηματικές δομές στα εκατόλογα της Αγάπης (Η περίπτωση της κυπριακής παραλλαγής) (Ανθη φύλλας, 427-440).

β') Ξενόγλωσσων

BETTS G.-GAUNTLETT ST.-SPILIAS TH.

4378. Erotokritos. A translation with introduction and notes [Byzantina Australiensia, 14], Μελβούρνη, Australian Association for Byzantine Studies, 2004.

BORTONE P.

4379. Greek Prepositions from Antiquity to the Present [Oxford Linguistics], Νέα Υόρκη, Oxford University Press, 2010.

EIDENEIER H.

4380. Byzantinische Fürstenspiegel im neugriechischen Äsoproman (Polis-Provinz, 719-748).

EVANS T.V.

4381. Verbal Syntax in the greek Pentateuch. Natural greek usage and hebrew interference, Νέα Υόρκη, Oxford, 2007.

HENRICH G. S.

4382. Βιβλίοκρ. του: E. Trapp, Lexikon zur byz. Gräzität. 1. Fasz. (BZ 100, 2007, 226-228).

4383. Die Kryptosphragis bei einigen byzantinischen Dichtern (Polis-Provinz, 649-661).

PANAGIOTIDIS-NIEHOFF J.

4384. Übersetzung und Rezeption, Die byzantinisch-neugriechischen und spanischen Adaptionen von Kallia wa-Dimna [Serta Graeca, 18], Wiesbaden, Dr. Ludwig Reichert Verlag, 2003.

PHILIPPAKI-WARBURTON, NICOLAIDIS K., SIFIANOU M.

4385. Themes in greek linguistics, papers from the first international conference on greek linguistics, Reading, September 1993 [Amsterdam studies in the theory and history of linguistic science, series IV-Current Issues in Linguistic Theory, 117]. Άμστερνταμ - Φιλαδέλφεια, John Benjamins Publishing Company, 1994.

PORTER E. ST.

4386. Verbal aspect in the Greek of the New Testament, with reference to tense and mood, Νέα Υόρκη, Peter Lang, 2003.

RUGE H.

4387. Morphologisches Recycling in byzantinischer Zeit. Vom Perfekt Aktiv zum Aorist Nichtaktiv (Polis-Provinz, 639-648).

TRAPP E.-SCHÖNAUER S.

4388. Lexicologica byzantina, Beiträge zum Kolloquium zur byzantinischen Lexikographie (Bonn, 13-15 Juli 2007) [Saper alta perennis Studien zur Wirkung der Klassischen Antike, 4]. Βόννη, Bonn University Press, 2008.

Γ' ΛΕΞΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑΡΙΩΝ

α') ελληνόγλωσσων

Δελώπουλος Δ.Θ., Το Ρουμλουκάτικο Ιδιώμα, Αλεξάνδρεια Ημαθίας, Εκδόσεις Κορινθία Σφακιανάκη, 2008.

Εγγενίδης Ηρ.Α., Παργασιρέτικη Γλωσσογραφία, Το γλωσσικό ιδίωμα της Πρώτης Επαρχίας και των άλλων χωριών της βορεινής πλευράς του Παργαίου, Θεσσαλονίκη, 2004.

Καλοπίση-Βέρτη Σ. και Παναγιωτίδη-Κερίσση Μ., Πολύγλωσσο Εικονογραφημένο Λεξικό Όρων της Βυζαντινής Αρχιτεκτονικής και Γλυπτικής, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2010.

Κολτσίδας Αντ.Μ., Γραμματική και Λεξικό της Κουτσοβλαχικής Γλώσσας, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Α/φοί Κυριακίδη, 1978.

Κοσβέλης Μπ., Λεξιλόγιο του Ξηρομέρου, επίμετρο ιδιωματικές εκφράσεις, γλωσσικές γραμματικές και άλλες ιδιαιτερότητες, Αθήνα, 1999.

Μπαμπινιώτης Γ.Δ., Ετυμολογικό Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Αθήνα, Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε., 2010.

Νικολαΐδης Κ., Ετυμολογικών Λεξικών της Κουτσοβλαχικής Γλώσσας, Αθήνα, εκδόσεις Π.Δ. Σακελλαρίου, 1909, Αθήνα, φωτοτυπική ανατύπωση, εκδόσεις Πελεκάνος, 1999.

Συμεωνίδης Χ.Π., Ετυμολογικό Λεξικό των νιοελληνικών οικισμών, Λευκωσία - Θεσσαλονίκη, Κέντρο Μελετών Ιερών Μονής Κύκκου, 2010.

β') ξενόγλωσσων

Cunningham Ian C., Synagoge Συνταγωγή λέξεων χρησίμων, Texts of the original version and of MS.B [Sammlung griechischer und lateinischer Grammatiker, 10], Βελολίνο-Νέα Υόρκη, Walter de Gruyter, 2003.

Δ' ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΙΚΤΩΝ ΤΟΜΩΝ

Ελληνική Οικονομική Ιστορία ΙΕ'-ΙΘ' αιώνας, Ασδραχάς Ι. Σπύρος με τη συνεργασία των: Ν.Ε. Καραπιδάκης, Όλγας Κατσιαρδή -Hering, Ευτυχίας Δ. Λιάτα, Άννας Μαρθαίου, Michel Sivégnon, Traian Stoianovich τόμοι Α', Β' (Τεκμήρια, επιμέλεια: Ευτυχία Δ. Λιάτα), Αθήνα, Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς, 2003.

Οικονομική Ιστορία του Βυζαντίου από τον 7ο έως τον 15ο αιώνα, γενική εποπτεία: Άγγελικη Ε. Λαΐου, επιστημονική επιτροπή: Cécile Morrison και Χαράλαμπος Μπούρας - Νίκος Οικονομίδης και Κωνσταντίνος Πισοδάκης, τόμοι Α', Β', Γ', Αθήνα, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 2006.

Zwischen Polis, Provinz und Peripherie, Beiträge zur byzantinischen Geschichte und Kultur, Herausgegeben von Lars M. Hoffmann unter Mitarbeit von Anuscha Monchizadeh [Mainzer Veröffentlichungen zur Byzantinistik, 7], Wiesbaden, Harrassowitz Verlag, 2005.

ΟΞ Ξ

Ε' ΤΙΜΗΤΙΚΩΝ ΤΟΜΩΝ

Ανθή Φωλιάς, Τιμητικό αφιέρωμα στον καθηγητή Κωνσταντίνο Μηνά, επιμέλεια: Γ. Παπαγιωάννης, Αθήνα, Διεθνές Κέντρο Λογοτεχνιών και Μεταφραστών Ρόδου «Κόμματα των τριών θαλασσών», 2005.

Γλώσσες χάριν, Τόμος αφιερωμένος από τον Τομέα Γλωσσολογίας στον καθηγητή Γεώργιο Μπαμπινιώτη, Επιστημονική επιμέλεια: Α. Μόζερ, Α. Μπακάκου-Ορφανού, Χ. Χαράλαμπίδης, Δ. Χειλά-Μαρκοπούλου, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα, 2008.

Παιδεία και Πολιτισμός στην Κρήτη, Βυζάντιο - Βενετοκρατία, Μελέτες αφιερωμένες στον Θεοχάρη Δετοράκη, επιμέλεια: Ιωάννης Βάσισης - Στέφανος Κακλαμάνης - Μαρίνα Λοκακή, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης - Εκδόσεις Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Κρήτης, 2008.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΚΔΟΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ
ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ
ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ
ΤΟΥ ΔΕΚΑΤΟΥ ΟΓΔΟΥ ΤΟΜΟΥ

α') Ελλήνων

Αγαπητός Π.	3980, 4181	Καζαγιόγλου Γ.	4165, 4166, 4182, 4334
Αγγέλου Α.	3936α	Κοσιδάτωργης Φ.	3948
Ακανθόπουλος Π.	3935	Κωστής Κ.	3963
Αλεξίου Στ.	3941	Λαμπάκης Στ.	3964, 4170
Αργυρίου Α.	3933	Μαλτέζου Χ.	4191
Ασδεαχάς Σ.	3963	Μανιάδης Ν.	3990
Βασιλείου Π.	3972, 3999	Μανουσάκης Μ.	4167
Γαρίτσας Κ.	3950, 3951	Νικολάου-Κόνναρη Αγγ.	4172
Δανέζης Γ.	3985, 3997	Νικολόπουλος Γ.	3930
Δίδης Δ.	3946	Παΐζη Μ.	4169
Δετοράκης Θ.	3960	Παναγιωτόκης Ν.	3939, 4192
Δημητρολόπουλος Χ.	3976	Παπαθωμόπουλος Μ.	3996
Δουλαβέρα Β.	3969	Πετμεζάς Σ.	3963
Δρακόκης Μ.	4174	Πηδούνα Κ.	4179
Ηλιοπούδης Γ.	3953, 3954	Πιερής Μ.	4172
Κακαλαμάνης Στ.	3949, 3985, 4170, 4317	Σοφμανός Δ.	4188
Κακουλίδη-Πάνου Ε.	3929, 3936, 3956,	Σωτηροπούδης Π.	4272
	3959, 4264	Τικτοπούλου Κ.	4329
Καπλάνης Τ.	4318	Τσελίκας Α.	3953, 3954
Καραναστάσης Τ.	3963		
Κατσαρός Β.	3970		

β') Ξένων

Bakker W.	3965	Karaghianni Ur.	4177
Beijerman I.	4189	Klein W.	3921
Brokkaar W.G.	4173, 4194	Lendari T.	4274
Caracausi M.	4193	Matzukis C.	4277
Egea J.	4002, 4324	Mercati S.	4184
Eidenetier H.	2513, 3393, 4321, 4335	Moennig Ul.	4186, 4336
Gázquez M.	4190	Odorico P.	3963
Gemert A. v.	3965, 4189	Olsen B.	3986
Holton D.	3994, 4187	Puchner W.	3983, 3998, 4167
Hult K.	3980	Rigo A.	3994
Jeffreys E.	4185	Schartau B.	4183
Jeffreys M.	4171	Smith O.	3980
Jadevaia Fr.	4004, 4337	Vejleskov P.	4176

ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ

Στους πίνακες που ακολουθούν συγκεντρώθηκαν βραχυγραφίες εκδόσεων κειμένων και μελετημάτων και βραχυγραφίες ονομάτων μελετητών και εκδοτών, οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν κατά τη σύνταξη όλων των έως τώρα τόμων του Λεξικού. Οι αριθμοί που ακολουθούν τις βραχυγραφίες εκδοτικών ή άλλων δημοσιευμάτων παραπέμπουν στους σχετικούς βιβλιογραφικούς πίνακες των τόμων Α', Β', Ε', Ζ', Η', Θ', Ι', ΙΑ', ΙΒ', ΙΔ', ΙΕ', ΙΣΤ', ΙΖ' και ΙΗ' του Λεξικού (ο Γ' και ο Δ' δεν περιέχουν βιβλιογραφία σε ειδικούς πίνακες). Επειδή η αρίθμηση των δημοσιευμάτων αυτών είναι συνεχής και ενιαία, προκειμένου για τους τόμους που περιέχουν βιβλιογραφία, κρίθηκε σκόπιμο να δοθεί ο παρακάτω πίνακας όπου παρέχεται η αντιστοίχια τόμου και βιβλιογραφικών αριθμών. Ο δέκατος τρίτος τόμος του Λεξικού περιέλαβε ευρετήρια των δώδεκα προηγούμενων τόμων.

Τόμ. Α'	αφ.	1-1460	Τόμ. ΙΑ'	αφ.	3202-3388
Τόμ. Β'	αφ.	1461-2040	Τόμ. ΙΒ'	αφ.	3389-3648
Τόμ. Ε'	αφ.	2041-2504	Τόμ. ΙΔ'	αφ.	3649-3917
Τόμ. Σ'	αφ.	2505-2580	Τόμ. ΙΕ'	αφ.	3918-4168
Τόμ. Ζ'	αφ.	2581-2726	Τόμ. ΙΣΤ'	αφ.	4169-4257
Τόμ. Η'	αφ.	2727-2845	Τόμ. ΙΖ'	αφ.	4258-4316
Τόμ. Θ'	αφ.	2845α-3002	Τόμ. ΙΗ'	αφ.	4317-4388
Τόμ. Ι'	αφ.	3003-3201			

Α' ΚΕΙΜΕΝΩΝ

α') με ελληνικό τίτλο

Αγαπ., Αμαρτ. Σωτ. = 3918	Ακολ. Αρσεν. = 2087	Ανάλ. Αθ. = 122
Αγαπ., Δαρμασκ. Βαρλαάμ = 3921	Ακ. Σπαν. = 112	Αναστάσιος, Λόγ. εγκωμιαστικός Θησοφ. Λαρίσι. = 3650
Αγαπ., Γεωπον. = 2042	Ακρ. τραγ. = 3970	Ανέκδ. εντ. κρητ. θεάτρ. = 3400
Αγαπ., Γεωπον. (Κωσταύλα) = 3389	Αλεξ. = 2098	Ανθ. χαρ. = 2092
Αγαπ., Εκλόγ. = 3919	Αλεξ. ² = 4187	Ανθ. χαρ. (Βεν.) = 3667α
Αγαπ., Καλοκ. = 3920	Αλ. Κύρη. = 1485	Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδονα) = 3667
Αγαπητ., Ες αγ. Δέκα = 2041	Αλ. Κων/π. (Matzakis) = 4277	Αννα Κομν. = Άννα Κομνηνή (B. Leib, Παρίσι 1937-1945)
Αγάπ. (Κωσταύλα Δ.) = 2910	Αλλαντ., Σύμβ. Αθην. = 307	Αντων., Βίος ισ. Σιγμ. = 3923
Αγαπ., Νέος Παράδ. = 2063	Αλφ. = 115	Ανυφάντρεα = 3212
Αγν., Θρησκ. δράμ. = 3998	Αλφ. καταν. = 2091	Ανων., Ιστ. σημ. = 205
Αγν., Ποιημ. = 155	Αλφ. (Μπουμπ.) = 116	Αξασγ., Καρολ. Ε' = 7
Αγν., Σκωπτ. Στ. = 3232	Αλφ. (Μπουμπ.) Κ = 787	Απαρν. = 123
Αθανάσιος εξ Αγράφων = 3618	Αλφ. Ξεν. = 119	Αποκ. Θεοτ. = 126
Αιν. ασμ. = 359	Αλφ. Ξεν. Αθ. (Μαυρομ.) = 3678	Αποκ. Θεοτ. (Fern.) = 125
Αιτωλ., Βοηθ. = 5	Αλφ. Ξεν. Αμ. (Μαυρομ.) = 3678	Απόκοπ. = 57
Αιτωλ., Μυθ. = 3	Αλφ. (Πασχ.-Παπαδ.) = 2090	Απόκοπ. ² = 2582
Αιτωλ., Μυθ. (Παράδοξου) = 3649	Αμ. παράκλ. = 120	Απόκοπ. Επιλ. Ι = 57
Αιτωλ., Μυθ. (Legr.) = 2	Αμπασι. Μοσχ. = 4191	Απόκοπ. (Πλαγ.) = 3392
Αιτωλ., Ριμ. Α. Καντ. = 4	Αναγν., Ημιόμβ. = 2062	Απόκοπ. (Vojteskan) = 4176
Αιτωλ., Ριμ. Μ. Καντ. = 4	Αναγν., Στ. πολ. = 6	Απολλων. = 127
Ακ. Αθ., Δημ. τραγ. Α' = 2504	Ανακαλ. = 121	
	Ανακαλ. (Pertusi) = 3395α	

- Απολλών. (Κεχ.) = 4182
 Απολλών. (Wagn.) = 130
 Αποφθ. = 2188
 Αποφθ. πατήρ. = 354
 Αρκαπαιζόγλου, Φωτίου
 Βιβλ. = 2160
 Αργυρ. Βαρν. Κ = 8
 Αρθ. Επιστ. = 308
 Αρμεν. Εξάρ. = 2043
 Αρμούρ. = 132
 Αρμούρ. (ΑΑεξ. Στ.) = 3024
 Αρσ. Βασ. Ρωσών = 3924
 Αρσ. Κόπ. διατ. = 9
 Αρχ. Μεγ. Β = 118
 Αρχ. Μεγ. Ρ = 116
 Ασμα Κόμπ. = 135
 Ασμα Μάλτ. = 134
 Ασμα πολ. = 133
 Ασμα σιγι. = 136
 Ασσζ. = 137
 Ατταλ. = Μιχ. Ατταλειώτης
 (εκδ. Βόννης)
 Αχ(λ.) = 10
 Αχ(λλ.) (Haag) I. = 140
 Αχ(λλ.) I. = 139
 Αχ(λλ.) N = 139
 Αχ(λλ.) O = 138
 Αχ(λλ.) (Smith) O = 3398
 Αχ(λλ.) (Smith) N = 3980
 Αχμέτ. Ον. = 309

 Βακτ. αρχιερ. = 141
 Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) = 3935
 Βακτ. αρχιερ. (Γκίνης) = 2179
 Βακτ. αρχιερ. (κωδ. 1373, EBE)
 = 3213
 Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) =
 3202
 Βαρνάβας. Ρίμ. = 4169
 Βασίλ. Κεφάλ. παραιν. = 3390
 ΒεΑθ. = 143
 ΒεΑθ. (Egea) = 4324
 ΒεΑλλερ. Επιστ. = 1461
 Βεν. = 1489
 Βενετίας, Διαμασκ. Βασιλάμ
 = 3651
 Βεν. κείμ. = 124
 Βεν. (Αδμπερ.) = 164
 Βεντράμ. Γυν. = 11
 Βεντράμ. Φιλ. = 12
 Βερβιζ. Πρωτόκ. = 4268
 Βεστάρχης. Πράλ. Θεοτ. =
 3925
 Βεστάρχης. Στιχ. πολιτ.
 Αναστ. = 3926
 Βεστάρχης. Στιχ. πολιτ.
 Ελεάζ. = 3927
 Βησσ. Επιστ. = 13
 Βησσαρ. Διαθ. = 3668
 Βίος αγ. Ηλία = 2093
 Βίος αγ. Ιωάνν. Ελπίμ. = 3975

 Βίος αγ. Κεπρ. = 355
 Βίος αγ. Νικ. = 147
 Βίος αγ. Νικ. (Κασλ.) = 3949
 Βίος Αισώπ. = 1487
 Βίος Αισώπ. (Karla) = 4275
 Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) =
 3996
 Βίος Αισώπ. W (Παπαθωμ.) =
 3995
 Βίος Αλ. = 113
 Βίος Αλ. = 2588
 Βίος Αλ. (v. Thiel) = 2737
 Βίος Αρχιτπ. = 1519
 Βίος γέρ. V = 250
 Βίος Δημ. Μοσχ. = 148
 Βίος Ευθύμ. πατριάρχ. = 1520
 Βίος Θεοδ. Σικ. = 2094
 Βίος Ιωσήφ = 3974
 Βίος Κοσμά Μαυρομά = 3215
 Βίος οστ. Αθαν. = 149
 Βίος Φιλαρ. = 3978
 Βλαστού. Επιστ. = 1462
 Βλεμν. Δούκ. = 310
 Βλεμν. Λάσκ. = 311
 Βλεμν. Πόημ. = 312
 Βοσκοπ. = 150
 Βοσκοπ. = 2582
 Βουκετ. = 14
 Βουκετ. (Κεχ.) = 3928
 Βουκετ. (Μεταφρ.) = 4260
 Βραχ. χρον. = 2226
 Βαζ. Λιαδ. = 2106
 Βαζ. κάλ. = 366
 Βαζ. σκαπτ. τραγ. = 356

 Γαδ. διηγ. = 151
 Γαδ. διηγ. (Βασίλ.) = 3999
 Γαδ. διηγ. (Pochert) = 3669
 Γαδ. διηγ. (Wagn.) = 152
 Γεν. Ρωμ. = 242
 Γερσο. Έτ. στ. = 313
 Γερμ. Λοκρ. Γράμμ. = 2044
 Γερμ. Ον. = 314
 Γεωργ. Ακροπολ. Χρον.
 Σιγγρ. = Γεωργίου Ακρο-
 πολίτου, Χρονική Συγγρα-
 φή (A. Heisenberg, Λεΐψια
 1903)
 Γεωργηλ. ΒεΑ. = 15
 Γεωργηλ. ΒεΑ. Α (Bakk.-v.
 Gem.) = 3204
 Γεωργηλ. Θαν. = 17
 Γεωργηλ. Θαν. (Wagn.) = 16
 Γεωργίου ρήτορος, Αρχιληστ.
 = 3929
 Γεωργίου ρήτορος, Στιχ. =
 3205
 Γεωργ. Μον. = 323
 Γεωργ. Συνεχ. = 315
 Γκίνου. Στ. = 2045
 Γλυκά. Αναγ. = 18

 Γλυκά. Στ. = 19
 Γλυκά. Στ. Β' = 18
 Γόρδιος. Περί Μωάμ. = 3206
 Γράμμα κρ. διαλ. = 101
 Γράμματα Μεττώρ. = 2169
 Γρηγορίου. Βίος οστ. Ρωμ. =
 2046
 Γρηγορόπ. Έγγρ. = 4170
 Γρυπάρ. Βοσκοπ. Αγ. = 2846
 Γυν. Ρωμ. = 153
 Γοτ. = 105

 Δαβθ. = 2589
 Διαμασκ. Λόγ. κεκοιμ. (με-
 τάφρ.) = 2617β
 Διαμασκ. Λόγ. κεκοιμ. (με-
 τάφρ.) = 3930
 Διαμασκ. Στοιδ. διαλ. = 2076
 Διαμασκ. Στοιδ. Θησαυρ. =
 4261
 Διαμασκ. Στοιδ. Φυσιαλ. T. =
 316
 Διαρκίς. Προσκυν. = 2047
 Διερ. Παρουν. = 4183
 Διερ. Λόγ. = 22
 Διερ. Σικ. = 21
 Διερ. Σικ. (1569) = 3004
 Δημ. σινιγίμ. = 2095
 Δημ. ασμ. = 351
 Δημ. Βεζ. ασμ. = 359α
 Δημ. κείμ. = 1488
 Δημ. ομλ. = 2113
 Διαθ. Αγ. Γεωργ. Μαργ. =
 Mercati, REB 6 (1948) 36-47
 Διαθ. Ακιοτ. = 2238
 Διαθ. Αλ. = 393
 Διαθ. Βοίλα = 3454
 Διαθ. Δροσ. Μαλαχ. = 3242α
 Διαθ. 17. αι. = 3098
 Διαθ. ηγρονμ. Μακαρίας =
 1465
 Διαθ. Θεοδ. Σαρ. = 385 και
 1418
 Διαθ. Νικων. = 388
 Διαθ. Νικωνος = 3023
 Διαθ. Ντεφαίτζ. = 389
 Διαθ. Πασχαλιγ. = 389
 Διακρούς. = 24
 Διακρούς. (Κασλ.) = 4317
 Διακρούς. Αφ. = 2049
 Διακρούς. Έτερος = 2049
 Διακρούς. Πένθος = 2048
 Διακρούς. Στ. = 2049
 Διακρούς. Στιχ. ηθ. (Κασλ.) =
 4317
 Διαλ. Ευθύμ. = 2096
 Διασαρ. = 1463
 Διάτ. Κεπρ. = 156
 Δγ. = 1521
 Δγ. Α = 160
 Δγ. (ΑΑεξ. Στ.) Esc. = 3024

Διγ. Ανθρ. = 159
 Διγ. κώβ. = 361
 Διγ. Τρ. = 157
 Διγ. Esc. = 160
 Διγ. Gr. = 161
 Διγ. (Hess.) Esc. = 158
 Διγ. O = 68
 Διγ. (Trapp) Esc. = 2097
 Διγ. (Trapp) Gr. = 2097
 Διγ. Z = 2097
 Δω. Σολ. P = 162
 Διγ. Αγ. Σοφ. = 163
 Διγ. Αγ. Σοφ. (Μουζ.) = 3025
 Διγ. Αλ. FE = 1489a
 Διγ. Αλ. G = 1490
 Διγ. Αλ. V = 114
 Διγ. Αλ. Επιμετρο = 3396
 Διγ. Αλ. Tal. = 3397
 Διγ. Αλ. F (Konst.) = 3670
 Διγ. Αλ. E (Konst.) = 3670
 Διγ. Αλ. F (Lolos) = 3582
 Διγ. Αλ. E (Lolos) = 3582
 Διγ. Αλ. Σερμ. M = 3976
 Διγ. Αλ. Σερμ. Σ = 3976
 Διγ. Αλ. Σερμ. B = 4186
 Διγ. Αλ. Σερμ. S = 4186
 Διγ. αναυρεθ. = 1491
 Διγ. BeA. = 1486a
 Διγ. BeA. (Cant.) = 145
 Διγ. BeA. N^o = 3219
 Διγ. BeA. Neap. = 2100
 Διγ. BeA. χ = 3218
 Διγ. BeA. = 4188
 Διγ. εις τους κρασποπατέρας = 2102
 Διγ. εκρ. Θηρ. = 165
 Διγ. θαύμ. αρχ. Μιχ. = 1523
 Διγ. Ιωσήφ = 3621
 Διγ. μαρτ. = 362
 Διγ. παιδ. = 166
 Διγ. παιδ. (Tsionini) = 2101
 Διγ. πανωφ. = 167
 Διγ. πόλ. Θεοδ. = 49
 Διγ. Τωβίτ = 1522
 Διγ. Τωβίτ = 3979
 Διγ. ωραίοι. = 168
 Διον., Ιστ. Ρωσ. = 3931
 Διον. γρήτ., Ιστ. = 3932
 Δοκτιαν. = 317
 Δουκ. = 25
 Δωρεά Μαρ. Παλαιολ. = 169
 Δωρ. Μον. = 26
 Δωρ. Μον. (Βαλ.) = 34
 Δωρ. Μον. (Hofr) = 27
 Εβρ. γλωσσ. = 387
 Εβρ. ελεγ. = 170
 Έγγρ. 16. αι. (Παραμυλητό 4, 1989) = 3402
 Έγγρ. μον. Φιλοσ. = 1543
 Έγγρ. Σαντορ. = 4094

Έγγρ. Σόρου = 2184
 Εγκ. αγ. Δημ. = 1492
 Εγκώμιο εις Τζάνε = 3659
 Εις Θεοτ. = 281
 Εις τον έρωτα = 3671
 Εκαστόλ. M = 176
 Εκθ. χρόν. = 171
 Εκλ. Λέοντ. = 363
 Εκλογής χειρόγρ. = 2573
 Εκφρ. Ξυλοκ. = 172
 Ελλην. νόμ. = 226
 Ελίγν. πέτρ. = 234
 Επιθαλ. Ανθρ. B' = 174
 Επιστ. 16. αι. = 3098
 Επιστ. Αδελφ. = 1493
 Επιστ. Βαγιαζ. = 1524
 Επιστ. Ηγουμε. = 1495
 Επιστ. κλήρου Καλλιπ. = 3398a
 Επιστ. Μονρ. B' A-B = 77
 Επιστ. Μωάμ. = 175
 Ερμον. = 28
 Ερμον. (Μισρ.) = 2847
 Ερωτόκρ. = 39
 Ερωτόκρ.² = 2060a
 Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) = 2729
 Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² = 3940
 Ερωτοπ. = 176
 Ερωφ. = 104
 Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) = 3211
 Ευγ. Γεωνούλη. Επιστ. = 3619
 Ευγίν. = 56
 Ευγίν., Δρόσ. = 29
 Ευγίν. (Vitti-Spadaro) = 4175
 Ευφρ. Ερωτόκρ. = Πίναξ του παρόντος βιβλίου του Λεγμένου Ρωτόκρτου (Στ. Ξανθοδίδης, Ερωτόκρτου, Ηρόκλειο 1915, 763-73)
 Ευστ. = Eustathii, Commentarii ad Homeri Iliadem pertinentes ad fidem codicis laurentiani editi, curavit Marchinus van der Valk, τόμ. Α'-Δ', Lugduni Batavorum 1971-1979-1987
 Ευστ., Αλ. = 320
 Ευστ., Ορμω. = 319
 Ζήν. = 177
 Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) = 3399
 Ζήν. (Μπουμπ.) = 1494
 Ζήνου, Βατραχ. = 2050
 Ζήνου, Πρόλ. Πένθ. θαν.² = 2051
 Ζιγομ., Διγ. Περχουέ = 3934
 Ζιγομ., Διγ. Περχουέ² = 3934a
 Ζιγομ., Επιστ. = 321

Ζωγγρ. = 378
 Ημμερ. = 3220
 Ηπειρ. = 365
 Θάν. M. Καντ. = 2854
 Θαύμα αγ. Νικ. = 3971
 Θαύμα αγ. Νικολ. α' = 2103
 Θαύμα αγ. Νικολ. β' = 2104
 Θεματογραφία = 2737a
 Θεολ., Τζιρ. = 32
 Θεόφλος Καμπανίας = 2848
 Θεοφ., Χρον. = 322
 Θηρ. = 178
 Θηρ. (Foll.) = 181
 Θηρ. (Morgan) = 182
 Θηρ. (Schmitt) = 179
 Θηρ. Πρόλ. (Κακλ.) = 3985
 Θρ. αλ. = 189
 Θρ. Θεοτ. = 183
 Θρ. Κύπρ. K = 185
 Θρ. Κύπρ. M = 184
 Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) = 2738
 Θρ. Κων/π. B = 192
 Θρ. Κων/π. Βαρβ. = 190
 Θρ. Κων/π. διὰλ. = 191
 Θρ. Κων/π. H = 186
 Θρ. Κων/π. (Mich.) = 2105
 Θρ. Κων/π. Πολλ. = 188
 Θρ. Κων/π. P suppl. = 187
 Θρ. Μιχ. = 3969
 Θρ. Πανηγ. = 1496
 Θρ. πατρ. = 193
 Θουσ.² = 196
 Θουσ. (Bakk.-v. Gem.) = 3672
 Θουράζος Παρεζίνος [Πρόλ. Somav.] = 3391
 Ιακ., Παραιν. = 33
 Ιατροσ. = 198
 Ιατροσ. κώδ. = 197
 Ιατροσόφ. = 364
 Ιατροσόφ. (Oikonomu) = 2739
 Ιερακοσ. = 23
 Ιερόθ. Αββ. = 1
 Ιερουμ. επιστ. = 4177
 Ιμτ. = 200
 Ιμτ. (Lambr.) = 1497
 Ιμτ. (Legr.) = 199
 Ιντ. κρ. θεάτρ. = 201
 Ισπαν. έγγρ. (Χασπούτης) = 2334
 Ιστ. Βατοπ. = 142
 Ιστ. Βλαχ. = 50
 Ιστ. Ενετ. = 3987
 Ιστ. Ηπειρ. = 38
 Ιστ. μακαρ. Μαρκ. = 2729a
 Ιστορ. Αθιέση = 2856
 Ιστορ. δεσποτών Ηπειρ. = 2876
 Ιστ. οδωμ. = 4000
 Ιστ. πατρ. = 203

- Ιστ. πολιτ. = 204
 Ιωαν. Κίττ. = 35
 Ιωάνν. ιερ. = 36
 Ιωσαφ. Στ. Νοταρ. = 2849
 Ιων. = 206
 Καβαλιότας = 3006
 Κασή μάννα = 207
 Κασοπ. = 4189
 Καλλίμ. = 208
 Καλλίμ. (Lambr.) = 2107
 Καλλίμ. (Richard) = 209
 Καλλίν. Βίος Υπατ. = 2054
 Καλοσνδρ. (Δανέζης) = 3419
 Καλοσνδρ. (Κεχ.) = 3992
 Καλορεϊτ. Περί ματ. βίου = 2055
 Καλορεϊτ. Στ. = 2056
 Καλοσ. Χαλκ. = 324
 Καλοσό. Προσκυν. = 2057
 Καματηρ. Εισαγ. αστρον. = 325
 Καμιν. = 323
 Καναν. = 37
 Καναν. (Pinto) = 3935a
 Κανον. διατ. = 3401
 Καράβ. = 173
 Καραντιν. = 1464
 Καραντ. Ανθ. = 326
 Καραντ. Βιβλ. ωφέλ. = 4171
 Καραντ. Διαθ. = 2058
 Καραντ. Π. Ν. Διαθ. = 3207
 Καραντ. Π. Ν. Διαθ. (Κασ.-Πάνου) = 3936
 Κασίμ. Έγγρ. = 4265
 Κατάγρ. Χαριτόπ. = 384
 Κατά ζουράρη = 2216
 Κατάλ. οικουμ. συν. = 2279
 Κατάλ. πατριαρχ. = 1526
 Κατάλοπ. Λάμπρ. = 381
 Κατζ. = 106
 Κάτης = 210
 Κάτης (Χάλτον) = 3993
 Κατσαίτ. = 327
 Κ.Δ. = Κωννη Διαθήκη
 Κεζρ. = 328
 Κείμ. αγ. Δημ. = 368
 Κείμενα ανόκθ. (Thomson) = 3221
 Κεκ. Στρατ. = 329
 Κιγάλα. Σύντομος ιστοριών = 2059
 Κίνναμ. = 330
 Κλήμ. λαϊκ. = 303
 Κόδοικα. Εθνημρ. = 3936a
 Κολοφ. = 2360
 Κομιν. Διδασκ. Δ = 263
 Κομιν. Διδασκ. Ι = 263
 Κομνηνής Άννας Μετάφρ. = 2741
 Κομνηνού. Προσκυν. = 3008
 Κονταρ. Ιστ. Αθ. = 3938
 Κονταρίτος. Στιχ. πολιτ. = 3937
 Κόρη = 3222
 Κορων. Μπισίας = 41
 Κουράτ. = 386
 Κράσοπ. = 284
 Κράσοπ. (Eideneier) = 3223
 Κρ. Βασιλ. Ιωαν. = 1151
 Κρ. δημ. τραγ. = 358
 Κρετοπούλ. Γραμματ. = 2060
 Κρ. συμβόλ. = 392
 Κυνος. = 23
 Κυπρ. άσπ. = 360
 Κυπρ. ερωτ. = 211
 Κυπρ. νόμ. = 3116
 Κυπρ. χρ. = 380
 Κυριλλ. Επιστ. = 1511
 Κυριλλ. Κων/ν. = 331
 Κυριλλου. Ρωσικ. περιγρ. = 2061
 Κωδ. = 333
 Κώδεξ. Βιβλιοθήκης μονής Πάτμου = 2366
 Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ. = 3030
 Κώδ. Παρέκβ. = 332
 Κώδ. Πάτμου Ι, ΙΙ = 4123
 Κώδ. Σισανίου (Παναγιώτ.) = 2262
 Κώδ. Χρονογρ. = 302
 Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) = 2592a
 Λατ. έγγρ. πατρι. αρχ. = 2234
 Λαυρ. Οπτασία Δ. = 3955
 Λαυρ. Οπτασία Σ. = 3956
 Λητλ. Παροιμ. = 212
 Λεζ. = 213
 Λεζ. Μακεδ. = 214
 Λέοντ. Αίν. = 43
 Λέοντ. Αίν. (Knös) = 1888
 Λέοντ. Αίν. (Brokkaar) = 4173
 Λέοντ. Αποκ. = 2065
 Λιβ. Esc. = 217
 Λιβ. (Lamb.) N = 217
 Λιβ. N = 216
 Λιβ. P = 215
 Λιβ. Sc. = 217
 Λιβ. (Αγαπητός) = 3674
 Λιβ. δυσκουη α = 4181
 Λιβ. Va = 4274
 Λιμπον. = 58
 Λόγ. νομθ. = 367
 Λόγος ωφέλιμος = 2108
 Λόγ. παρηγ. Ι = 220
 Λόγ. παρηγ. Ο = 219
 Λουκάνη. Αλ. Τροίας = 2849a
 Λουκάνη. Ομήρ. Ιλ. = 2850
 Λούκαρ. Διάλογ. = 3208-9
 Μακρεμβ. Υσμ. = 30
 Μαλαξός. Νομοκ. = 3009
 Μαλιασσην. Ενυπνίο = 3656
 Μανασσ. Αρίστ. = 47
 Μανασσ. Αρίστ. (Mazal) = 1466
 Μανασσ. Ποίημ. ηθ. = 45
 Μανασσ. Χρον. = 46
 Μανουλ. Επιστ. = 1467
 Μαξιμ. Καλλιουσ. Κ. Διαθ. = 3010
 Μαξιμ. Καλλιουσ. Κ. Διαθ. = 3942
 Μαξιμ. Καλλιουσ. Πρώλ. (Legr.) = 3011
 Μαξιμου. Αποκλ. Αγ. Νικολ. = 3657
 Μαξιμου. Πελοπ. Αποκάλ. = 3943
 Μαξιμου. Συναξ. αγ. Νικολ. = 3658
 Μαρὰς. Κατάστιχο 148= 4270
 Μαρὰς. Κατάστιχο 149= 4174, 4269
 Μαργουν. Βίος = 3944
 Μαργουν. Βίος? = 3945
 Μαρκάδ. = 223
 Μάρκ. Βουλκ. = 48
 Μαρτ. αγ. Αβραμ. = 1530
 Μαρτολόγιον (1540) = 3403
 Μαρτύρ. αγ. Αιμλ. = 2110
 Μαρτύρ. αγ. Βλασ. = 3988
 Μαρτύρ. αγ. Δημ. = 368
 Μαρτύρ. αγ. Επιχ. = 1527
 Μαρτύρ. αγ. Κυριακ. = 1528
 Μαρτύρ. αγ. Λαυρεντ. = 1531
 Μαρτύρ. αγ. Νεκτφ. = 3989
 Μαρτύρ. αγ. Νικολ. = 2109
 Μαρτύρ. αγ. Πανλῆς = 1529
 Μαρτύρ. αγ. Προκοπ. = 1532
 Μαρτύρ. αγ. Υπατ. (Halkin) = 2112
 Ματθ. Μαρ. Ακ. = 1468
 Μαυλανά-Βαλέντ. Ελλην. ποίημ. = 3946
 Μαυρικ. Στρατηγ. = 1512
 Μαυρικ. Στρατηγ. (Dennis) = 2743a
 Μαχ. = 51
 Μεταρ. Κ. Λόγ. = 1513
 Μεταξά. Επιστ. = 1469
 Μετάφρ. Ακαθ. Τύν. = 3395
 Μετάφρ. Διαμασκ. Βαυλαάμ = 3972
 Μετάφρ. Μολέιου = 3404
 Μετάφρ. "Χαρακτ." Έθοφρ. = 3622
 Μηλ. Οδοιπ. = 52
 Μητροφάνους. Ιατροσ. Μαχ. = 3947
 Μικρ. δηγ. (Zimbone) Ι = 3224

- Μακρ. δεηγ. (Zimbone) II = 3225
 Μακρ. χρον. Yale = 2099
 Μιχ. ιερομ. = 55
 Μορεζ., Κλίση = 4264
 Μορεζίν., Διαθ. = 2730
 Μορεζίν., Κλίση Σολομ. = 1470
 Μορεζίν., Λόγ. = 2066
 Μόσχ. = 337
 Μουσουλμ. χφ. = 3948
 Μπενζιέλος = 3012
 Μπρεζιόλδος = 3226
 Μπρεζιόλδος = 3227
 Μυστ. = 225
 Μυστ. παθ. = 218
 Μ. Χρονολογ. = 301
 Ν. Θησαυρ. = 3973
 Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλία = 2583
 Ναθαναήλ Μπέρτου, Στοιχολ. = 2730α
 Ναζ. έγγρ. 16. αι. = 387
 Ναζ. έγγρ. 17. αι. = 1546
 Ναζ. Εκκατάλ. = 3228
 Νειλ., Λόγ. Νεοθ. = 1514
 Νεκρ. βασίλ. = 227
 Νεκρολόγ. = Νεκρολόγιο
 Κοιμησιακ., J. Darrouzès, *Littérature et histoire des textes byzantins XIII* = 3031
 Νεκταρ, Επιτομ. = 2068
 Νεκταρ, Ιεροκοσμ. Ιστ. = 3014
 Νεόφ. Εγκλ. = 60
 Νεόφ. Εγκλ. (Σοπ.) = 4272
 Νεόφ. Εγκλ., Λεξ. = 4271
 Νικ. Ιεροπ., Εκδ. ιατρ. = 3953
 Νικ. Ιεροπ.(.), Πραγμ. = 3954
 Νικητα., Βίος Φιλαρ. = 3015
 Νικητ. Χων. = 344
 Νομοκ. = 1498
 Νομοκ. Αγ. Γεωργ. = 3990
 Νομοκοιτ. = 2857
 Νουκ., Μιθ. (Παράδοξου) = 3649
 Ντακορόνικς, Νησιωτ. Επειτ. 1, 1918 = 3426
 Ντελλαπ., Ερωτήμ. = 3661
 Ντελλαπ., Λόγ. παρακλ. = 3661
 Ντελλαπ., [Πάθη Χριστού] = 2070
 Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. = 3661
 Ντελλαπ., Υπομν. = 2241
 Ξανθόπ., Νικητ. = 2072
 Ξομπλιν = 3675
 Ο γεννηθείς νεώτερος ... = 2742
 Οδοιπ. Σβηρ. = 1534
 Ολόκαλος = 3662
 Ον. = 371
 Ον. Δανηλ = 370
 Ον. Νικητ. = 338
 Ον. (Παπαχαρ.) = 1499
 Ονόμ. πυλ. Κων/π. = 1500
 Ονόμ. πυλ. Κων/π. (Preger) = 3676
 Ορισμ. Μαμλ. = 228
 Ορισμ. Σινάν = 229
 Ορισμ. Σινανπασίας (Rigo) = 3994
 Ορνειοσ. = 231
 Ορνειοσ. αγρ. = 230
 Ουζούχασαν = 2858
 Οψαρ. = 232
 Παϊο., Ιστ. Σινά = 61
 Παϊο., Ιστ. Σινά (Βογιατζί.) = 479
 Παλαιολ. Πελοπονν. (Λαμπρ.) = 2225
 Παλαμίδ., Βονβ. = 62
 Παλαμίδ., Ψαλμ. = 3017
 Παλλαδά., Εγκ. Σινά = 2073
 Πανάρ. = 63
 Παντεχνή Κυνηγ. = 64
 Πανάρ. = 2084
 Πανάρ.² = 4179
 Παράσπ., Βαν. C = 66
 Παράφρ. Μανασσ., 221
 Παράφρ. Μανασσ. (Tieche) = 222
 Παράφρ. Χων. (Νικητ. Χων., Βόνν.) = 344
 Παράφρ. Χων. (v. Dieten) = 2865
 Παρθεν., Γράμμ. = 1471
 Πατρια Κων/π. = 373
 Π.Δ. = Παλαιά Διαθήκη, έκδ. Tischendorf
 Π.Δ. (EBE) = Μετάφραση της Π. Δ., Ελληνική Βιβλική Εταιρεία, 1997
 Πένθ. θαν. = 2114
 Πένθ. θαν. D = 786
 Πένθ. θαν. K = 786
 Πένθ. θαν. (Knös) S = 236
 Πένθ. θαν. N = 235
 Πένθ. θαν. S = 786
 Πεντ. = 237
 Περι γέρ. = 238
 Περι γέρ. (Δαν.) = 3997
 Περι διαίτης = 2853
 Περι Ιωσήφ = 2859
 Περι μεθόσου = 2115
 Περι Έν. (Μαυρομ.) = 3678
 Περι Έν. V = 240
 Περι Έν. A = 241
 Περι πονηρ. = 242α
 Περι πραγμ. = 242β
 Περι πώς έκαμιναν ... βασί-
 Λα = 3033
 Πηγά Μ., Περι σοφ. = 2731α
 Πηγά, Χρυσοστ. = 2732
 Πικατ. = 69
 Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) = 4273
 Πιστ. βοσκ. = 243
 Πλανοσπαράκτης = 3405
 Πλάτ., Όσα δει = 70
 Πλουσιαν., Θρ. Θεοτ. = 1472
 Πλουσιαν., Θρ. Θεοτ. (Βασι-
 Λείου) = 2733
 Π. Ν. Διαθ. = 233
 Π. Ν. Διαθ. (Λαμπάκης) = 2860
 Π. Ν. Διαθ. (Μέγ.) = 2861
 Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.) = 3677
 Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.) = 4192
 Ποημ. = 1501
 Πόλ. Τρωαδ. = 279
 Πόλ. Τρωαδ. (Παπαθωμ.) = 2077α, 2272α και 3229-30
 Πόλ. Τρωαδ. (Παπαθωμ-
 Jeffr.) = 3679α
 Πόλ. Τρωαδ. (Πολ. Α.) = 1502
 Πολυδ. = Πολυδούκης (Bethe,
 Λειψία 1900)
 Πορτολ. A = 373α
 Πορτολ. B = 374
 Πορτολάνος Ζαγοράς = 3406
 Πορτολ. (Κούτσου) = 3991
 Πορτολ. (Τελίκας) = 3981
 Πορφυρογ., Εκθ. = 335
 Πορφυρογ., Εκθ. (Βόνν.) = 334
 Πορφυρογ., Προς Ρωμιν. = 336
 Πορφυροσ., Μετάφρ. Ανεκθ.
 Προκοπ. = 2584
 Πουλιολ. = 245
 Πουλιολ. Αθ. = 246
 Πουλιολ. Z = 244
 Πουλιολ. (Τσαβαρη) = 2590
 Πουλιολ. (Τσαβαρη)² = 3034
 Πρακτ. επισκ. Κεφαλλην. = 1557
 Πρίστβ. επτ. = 247
 Πρόδρ. = 76
 Πρόδρ. = 71
 Πρόδρ., Ανέκθ. ποιήμ. = 75
 Πρόδρ., Δειτ. = 72
 Πρόδρ. (Esdemnier) = 3393
 Πρόδρ., Κατομιομ. = 1515
 Πρόδρ., Ροδ. = 73
 Πρόδρ., Σερ. = 72
 Πρόδρ., Στ. δεητ. = 74
 Προκόπ. = Προκόπιος (J.
 Haury, Λειψία 1905-1913)
 Πρώλ. αγν. κομ. = 249

- Πρόλ. εἰς ἐπαινον Κεφαλῆν. = 1503
 Πρόλ. καμ. = 248
 Προσηλ. = 2862
 Προσκυν. α' = 3037
 Προσκυν. Αγ. Αθ. 6 = 3039
 Προσκυν. β' = 3026
 Προσκυν. Εθν. Βιβλ. 2043 = 3044
 Προσκυν. Ιβ. 535 = 3042
 Προσκυν. Ιβ. 845 = 3043
 Προσκυν. Ιεροσ. = 2591
 Προσκυν. Κοιτλ. 156 = 3027
 Προσκυν. Λαύρ. 874 = 3035
 Προσκυν. Μεταμ. 50 = 3038
 Προσκυν. Μπεν. 54 = 3040
 Προσκυν. Ολυμπ. 177 = 3028
 Προσοφίας Αδάμα γένν. τυφλοῦ = 3957
 Πρόστ. Ανδρ. = 2728
 Προφήτ. = 1504
 Πτωχολ. α = 2592
 Πτωχολ. Α = 2592
 Πτωχολ. Β = 2592
 Πτωχολ. Ζ = 256
 Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ = 2592
 Πτωχολ. Ν = 251
 Πτωχολ. Ρ = 250
 Πτωχολ. Ρ = 2592
 Πωρεκ. = 253
 Πωρεκ. Α = 254
 Πωρεκ. Απ. = 254
 Πωρεκ. (Βεν.Μαρκ.) = 375
 Πωρεκ. Ρ = 253
 Πωρεκ. Σ = 253
 Πωρεκ. V = 252
 Πωρεκ. Ζ = 254
 Πωρεκ. (Winterwerb) = 3623
 Ριμ. Απολλων. = 128, 129
 Ριμ. Απολλων. (Βεν.) = 3680
 Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) = 4182
 Ριμ. Βελ. = 144
 Ριμ. Βελ. φ (Balk.-v. Gem.) = 3231
 Ριμ. θαν. = 255
 Ριμ. κόρ. = 257
 Ριμ. κόρ. Α = 4193
 Ριμ. κόρ. V = 4193
 Ροδινός (Βαλ.) = 2585
 Ροδινός Νιόφ. = 2069
 Ροδολ. = 1479
 Ροδολ. (Αποσκ.) = 3210
 Ροδολ. (Μανουστ.) = 93, 94
 Ρουσιμ.-Σαβ. (Προστοι.-Μπισμπ.) = 3018
 Ρωμανός = Sancti Romani Melodi Cantica, Α', Β' (Ρ. Maas καὶ C. A. Trypanis, Οξφόρδη 1963, 1969)
 Ρώμη θρον. = 3984
 Ρωστέρ. = 2074
 Σανγίν., Ονομ. μελών = 340
 Σανκταμαρίας, Πράξ. Αποστολ. = 2586
 Σανκταμαρίας, Πράξ. Αποστολ. (Κακ.-Πάνου) = 3959
 Σαυρ. ποιήμ. = 259
 Σαχλ. Αθήν. = 78
 Σαχλ. Α' (Wagn.) Μ = 79
 Σαχλ. Α' (Wagn.) ΡΜ = 79
 Σαχλ. Β' (Wagn.) Ρ = 80
 Σαχλ. Β' (Wagn.) ΡΜ = 80
 Σαχλ. Ν = 81
 Σεβήρ. Διαθ. = 1474
 Σεβήρ. Ενθύμ. = 1473
 Σεβήρ.-Μανολ., Επιστ. = 1475
 Σεβήρ. Σημειώμ. = 2240
 Σεβήρ. Τελ. Σημειώμ. = 2734α
 Σεισμολ. (Οικονόμου) = 3045
 Σηθ. Τροφ. = 341
 Σημ. Δωρ. Τζικ. = 385
 Σημειώσεις ιστορ. Κύπρου = 3153
 Σημ. ιστορ. Κύπρ. = 3152
 Σιγίλλ. Κωνστ. Μακρ. = 385
 Σικλαβ. = 82
 Σικλίντζα, Ποιήμ. = 83
 Σκορδολής, Λόγ. Θεοτ. = 3960
 Σκορφ. Φ. = 1476
 Σκορφ. Φρ., Γραμματοφ. = 3961
 Σκορφ. Φρ., Τέχν. Ρητ. = 3962
 Σκορφ. Φρ., Τέχν. Ρητ. = 3962α
 Σοκίμ., Πιστ. φέδ. = 85
 Σοκίμ., Ρεμπελ. = 84
 Σουκουήσ, Ιωάνν. Ξέν. = 3018α
 Σούτσου, Αλεξανδροβόδας = 3663
 Σούτσου, Επαίνος εἰς τὸ κρασί = 2075
 Σοφίαν., Γράμμ. = 342
 Σοφίαν., Κοσμοδ. Ricchi = 1478
 Σοφίαν., Παύλαγ. = 1477
 Σοφ. Προβ. Β = 250
 Σπαν. Α = 266
 Σπαν. Β = 266
 Σπαν. (Ζωρ.) V = 1505
 Σπαν. (Αδάμτ.) Va = 267
 Σπαν. Μ = 2116
 Σπαν. (Μαυρ.) Ρ = 260
 Σπαν. Ο = 264
 Σπαν. Ρ = 261
 Σπαν. (Spadaro) = Προς Δημόκριτον Pseudoisocrate e Spanes ... = 3046
 Σπαν. U = 265
 Σπαν. V = 262
 Σπαν. V suppl. = 264
 Σπανός D = 3407
 Σπανός (Eideneier) = 2513
 Στ. Αδάμ. = 272
 Σταθ. = 268
 Σταθ. (Θέατρο) = 269
 Σταθ. (Μανουστ.) = 270
 Σταθ. (Martini) = 2117
 Σταυριν. = 86
 Σταφ., Ιατροσ. = 87
 Στ. Βοββ. = 271
 Στεφ. Ιχνηλ. = 376
 Στεφ. Ιχνηλ. (Eideneier N) = 3408
 Στεφάνοντ., Βιβλ. Στεφάνοντ. = 2852
 Στιχ. ερωτ. = 3233
 Στιχοσύγγ. = 1536
 Στιχοσύγγ. μεταβιβζ. = 1507
 Στιχ. ωραίοι. = 1506
 Στιχ. ωραίοι. (Spadaro) = 3189
 Συμβολ. Αγρτ. = 2187
 Σύμβ. πιστ. = 1508
 Συμειών Ευχ. = 2076α
 Σιμα. Μάγιστρ. = Σιμειών Μάγιστρ. (εκδ. Βόννης)
 Συναβ., Χρον. = 65
 Συναβ., Χρον.-Δαδαχ. = 3963
 Συναβ., Χρον. (Καφταντζή) = 2851
 Συναβ. αγ. Νικολ. = 2118
 Συναβ. ασυμ. = 1535
 Συναβ. γαδ. = 274
 Συναβ. γαδ. (Βασιλ.) = 3999
 Συναβ. γαδ. (Moennig) = 4336
 Συναβ. γαδ. (Pochert) = 3669
 Συναβ. γιν. = 275
 Συναβ. γιν. (Spadaro) = 2119
 Συνθής. Καλλ. = 391
 Συνθής. Καλλ. (Μέρεζ.) = 390
 Σύντ. βίος Νασουμ = 2120
 Σφρ., Χρον. μ. = 88
 Σφρ., Χρον. (Maisano) = 3394
 Σωστ. = 276
 Ταμιαλ. = 194
 Ταξ. θυρ. = 2863
 Ταξ. Πόστ. = 277
 Τζαμπλάκ. = 89
 Τζαμπλάκ. (Λαμπ.) = 3964
 Τζάνε Εμμ., Αφ. = 59
 Τζάνε Εμμ., Εἰς ἐπαινον Α. Κορναρού = 3658α
 Τζάνε Εμμ., Εἰς Θεοτ. = 3685α
 Τζάνε Εμμ., Μοισού. = 59
 Τζάνε, Κατάν. = 2731
 Τζάνε, Κρ. πόλ. = 59
 Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) = 3659

Τζάνε, Κρ. πόλ. (Nevēd.) = 2583α
 Τζάνε, Φιλόν. = 3660
 Τζάνε, Φιλ. ψυχ. = 2067
 Τζέτζε, Αλληγ. Ιλ. = Tzetzae
 Allegoriae Iliadis. Accedunt
 Pselli Allegoriae curante Jo.
 Fr. Boissonade, Lutetiae
 1851
 Τολόσης, Πράξεις = 4262
 Τράγ. Αληθ. = 2089
 Τράγ. Σούσ. = 377
 Τραπεζούντιος, Νομοκ. = 3020
 Τρεβ., Ρε = 90
 Τρεβ., Ρε (Ζώρ.) = 91
 Τρεβ., Ταγματ. = 90
 Τριώνιος, Προσκυν. Αγ. Ο-
 ρους = 2077
 Τρωικά = 280
 Τσιρίγ., Επιστ. = 1480
 Τσιπ. Θεοτ. Κεχαρ. = 3047
 Τσιμ-Παπαδάκη Α., Κορη-
 τήγρ. Α' = 2328
 Υγρομαντ. = 3408
 Υμν. Πανηγ. = 282
 Φαλιέρ., Ενόντν. = 95
 Φαλιέρ., Ενόντν. = 2735
 Φαλιέρ., Ενόντν. (Schmitt) = 99
 Φαλιέρ., Ενόντν. (v. Gem.) = 2080
 Φαλιέρ., Θρ. = 2079
 Φαλιέρ., Θρ. (Bakk-v. Gem.) = 3965
 Φαλιέρ., Ιστ. = 2735
 Φαλιέρ., Ιστ. Α = 96
 Φαλιέρ., Ιστ. Ν = 2078
 Φαλιέρ., Ιστ. V = 97
 Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) = 2080
 Φαλιέρ., Λόγ. = 95
 Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk-v. Gem.) = 2510
 Φαλιέρ., Ρίμ. AN = 95

Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk-v. Gem.) = 2081
 Φαλιέρ., Ρίμ. I = 98
 Φαλλιδ. = 195
 Φαλλιδ. (Πανηγ.) = 3774
 Φιορεντίνος = 2863α και 2985α
 Φλωρ. = 283
 Φλωρ. (Hess.) = 1509
 Φορτουν. = 100
 Φορτουν. (Vinc.) = 2736 και 2083
 Φυλλ. Αλ. = 352
 Φυλλ. Αλ. (Βελουδ.) = 2589α
 Φυσιαλ. = 285
 Φυσιαλ. B = 287
 Φυσιαλ. (Kaim.) = 2122
 Φυσιαλ. (Legr.) = 286
 Φυσιαλ. M = 339
 Φυσιαλ. (Offerm.) G = 2121
 Φυσιαλ. (Offerm.) M = 2121
 Φυσιαλ. (Sbord.) = 289
 Φυσιαλ. V = 1409
 Φυσιαλ. (Zur.) = 288
 Φυσιαλ. κειμ. = 379
 Φωτειν., Νομ. Πρόχ. = 3021
 Χεϊλά, Χρον. = 102
 Χίκα, Επίγρ. = 103
 Χίκα, Μονωδ. = 103
 Χίκα, Μονωδ. (χφ. Λαύρας) = 3665
 Χοχτασν., Ημερολ. = 1481
 Χοχτάτση, Ελευθ. Ιεροισ. = 3620
 Χούμνους, Κοσμογ. = 2085
 Χούμνους, Π.Δ. = 109
 Χούμνους, Π.Δ. (Πολ. Α.) = 108
 Χρησμ. = 290
 Χρησμ. (Βέης) = 291
 Χρησμ. (Brokkaar) = 4195
 Χρησμ. (Λάμπρ.) = 381
 Χριστ. διδασκ. = 2123
 Χρον. = 295
 Χρον. Αθ. = 292

β') με ξένο τίτλο

Act. Dionys. = 1566α
 Act. Doch. = 3002
 Act. Esph. = 2437
 Act. Ivir. = 3579, 3580, 3866, 3867
 Act. Kastam. = 2694
 Act. Kutl. = 2438
 Act. Kutl. = 3355
 Act. Lavr. = 2440
 Act. Pantocr. = 3575
 Act. patr. = 2434
 Act. Prôt. = 2459

Act. Saint-Pantél. = 2981
 Act. Vat. I = 4233
 Act. Vat. II = 4243
 Act. Xen. = 3201 αλλάξει η
 βράχ.
 Act. Xér. = 2353
 Alexanderromant^h = 353
 Assises = 3683
 Byz. Kleinchron. = 2726 και 2743
 Ch. pop. = 154

Χρον. βασιλέων = 2864
 Χρον. Γαλαξ. = 318
 Χρον. Γαλαξ. (Αναγν.) = 3653
 Χρον. Μογ. Egea = 4002
 Χρον. Μον. I = 383
 Χρον. Μον. K = 382
 Χρον. Μον. T = 382
 Χρον. Μογ. H = 296
 Χρον. Μογ. P = 296
 Χρον. Πισχ. = 372
 Χρον. σημ. του 1514 = 3682
 Χρον. σουλτ. = 299
 Χρον. σουλτ. προσθ. = 1510
 Χρον. Σιτζ. Μαν. B' = 2124
 Χρον. Τόσκων = 2125
 Χρον. 1570 = 300
 Χρονογρ. (Λαμπρ.) = 3048
 Χρονολ. πιν. βασ. = 304
 Χρόσσανθος Νοταράς, Οδοι-
 πορ. = 3016
 Χρυσίου, Βίος Ιωάνν. = 1516
 Χρόσιππ. = 2086
 Χρυσόβ. Ανθρ. B' = 385
 Χρυσόβ. του 1364 = 2497
 Χωνιάτη, Παράφρ. = 2865
 Ψελλοῦ, Δεισ. = 346
 Ψελλοῦ, Ερμην. μερῶν σόμ. = 348
 Ψελλοῦ, Κοινολ. = 347
 Ψελλοῦ, Στ. πολιτ. = 345
 Ψελλοῦ, Στ. πολιτ. (Boisson) = 1517
 Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. = 111
 Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. (Wagn.) = 110
 Ψευδο-Δωρ. = 2186
 Ψευδο-Δωρ., Δων. B' = 348α
 Ψευδο-Κωδ. Ορθοκ. = 349
 Ψευδο-Συμ. = 350
 Ψευδο-Σφρ. = 1483
 Ψευδο-Χρυσόστ., Λόγ. = 1518
 Ωροσκ. = 305

Chron. brève = 294
 Chron. brève (Loen.) = 294
 Chron. br. (Loen.) = 293
 Cod. Mon. Prodr. = 4151
 Croce = 3233α (βλ. Προσθ. ΙΑ τόμου)
 Divân = 273
 Fisc byz. = 4276
 Gesprächb. = 258
 Guarini = 4180

Hagia Sophia = 3666
 Hist. imp. = 202
 Hist. imp. (Rochow) = 1525
 Itinéraire = 239
 Kret. Urk. = 392a
 Leonis Probl. = 2064
 Lettres 1453 = 1562
 Lucar. Sermons = 2581

Metrol. = 1533
 Metrol.² = 2855
 Mevlânâ = 273
 Miklos-Müller, Acta = 2453
 Notizb. = 224
 Paysan rossignol = 369
 Poém. hist. = 1448

Rebâb-nâmê = 273
 Rechenb. = 131
 Rechenb. (Vog.) = 1486
 Sprachlehre = 3217
 Zygomalas, Synopsis = 3652

Β' ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΩΝ

Στον πίνακα αυτόν καταγράφονται οι βραχυγραφίες των ονομάτων των μελετητών και ερμηνεύονται τα ονόματά τους αυτά καθ' εαυτά, γιατί συχνά στα άρθρα γίνεται παραπομπή στο όνομα του μελετητή και στο (βραχυγραφημένο συνήθως) τίτλο του περιοδικού, όπου δημοσιεύτηκε η μελέτη του. Επίσης καταχωρίζονται οι βραχυγραφίες των αυτοτελών ερευνητικών δημοσιευμάτων (με βραχυγραφημένα τα ονόματα των μελετητών και τους τίτλους των δημοσιευμάτων τους). Για τα εκδοτικά δημοσιεύματα ισχύει η βραχυγραφία του κειμένου με προταγμένο ολόγραφο το όνομα του εκδότη. Επομένως για τα δημοσιεύματα αυτά δεν υπάρχει ανάγκη ιδιαίτερης βραχυγραφίας. Η ερμηνεία των εδώ βραχυγραφιών γίνεται έμμεσα με την παροχή του αυξοντος αριθμού με τον οποίο βρίσκεται καταχωρισμένη η μελέτη στον πίνακα βιβλιογραφίας μελετητών. Στον ίδιο αυτόν πίνακα παρέχονται και οι βραχυγραφίες των συλλογών και των ανθολογιών. Και οι βραχυγραφίες αυτές ερμηνεύονται έμμεσα, με παροχή δηλ. του αυξοντος αριθμού με τον οποίο κατατάσσεται η συλλογή ή η ανθολογία στο βιβλιογραφικό πίνακα συλλογών ή ανθολογιών.

Δημοσιεύματα που εκτείνονται σε εντελώς περιορισμένο αριθμό σελίδων και καταχωρίζονται σε περιοδικά που ανάγονται σε κλάδους που ελάχιστα συγγενεύουν ή δε συγγενεύουν καθόλου με τη μεσαιωνική ελληνική ή τη νεοελληνική φιλολογία δε βραχυγραφούνται. Η ενδεχόμενη στα δημοσιεύματα αυτά παραπομπή γίνεται με τη μνεία ολόκληρου του τίτλου του περιοδικού ή συντομογραφημένου κατά τρόπο άμεσα κατανοητό.

Προκειμένου για εκτενέστερα δημοσιεύματα καταχωρισμένα σε περιοδικά μη εντελώς συγγενικά με το έργο μας, συντομογραφείται ο τίτλος τους ή και το όνομα του συγγραφέα των δημοσιευμάτων.

α') ελληνόγλωσσων

Αλεξ. Στ. = Αλεξίου Στ.
 Αλεξ. Στ., Ακρίτ. = 2594
 Αλεξ. Στ., Γλωσσ. Μελέτ. = 2744a
 Αλεξ. Στ., Κρ. Ανθολ. = 1410
 Αλεξ. Στ., Κρ. Ανθολ.² = 2036
 Αμ. = Αμαντος Κ.
 Αμ., Γλωσσ. μελέτ. = 421

Αναγνωστ. = Αναγνωστό-
 ποικλος Γ.
 Ανδρ. = Ανδρώτης Ν.
 Ανδρ., Ιδ. Μελ. = Ν.Γ.Λ. Αν-
 δρώτης, Το γλωσσικό ιδί-
 ωμα του Μελενίκου
 Ανδρ., Ιετ. ελλην. γλ. = 4015
 Ανδρ., Σημασ. = 441

Ανδρ., Σημασ. εξ. = 443
 Ανδρ. Φαρσ. = 435
 Αντουράκης, Χριστ. όροι = 3413
 Αντωνιάδ. = Αντωνιάδη Σ.
 Βαγιακ. = Βαγιακάκος Δ.
 Βαγιακ., Βίος επων. = 3052

- Βαγιακ., Πόρτοι και κάστρα = 2746a
 Βαλ., Ανθολ. = 1411
 Βαρναλίδης, Χαρτ. = 3054
 Βενιζέλος, Παροιμιαί = 4342
 Βισβίλ., Βισβίλης Ι.
 Βισβίλ., Κοννοτ. διοικ. = 1584
 Βλάσση, εδίσμ. = 4022
 Βλάχου., Βλαχογιάννης Γ.
 Βλάχου, Επιστ. οικ. πατρ. = 4343
 Βογιατζ., Βογιατζίδης Ι.
 Βογιατζ., Γλωσσα Ανδρ. = 1589
 Βραν., Βρανούσης Α.
 Βραν. Ε., Βυζ. έγγρ. Πάτριον Α' = 2749
 Βραν., Ιστ. Ιωαννίν. = 1592
 Βρανούσης, Αγιολογ. Χριστοδ = 1591
 Γαβαλάς, Σίκιν. = 1593
 Γεννάδ., Πτηνολογ. = 486
 Γεωργιάκ., Γεωργιάκας Δ.
 Γεωργίου Χρ., Γλωσσ. ιδ. Καστορ. = 2176
 Γεωργιούλη, Ποιητάρ. = 4199
 Γιαννουλέλλης, Πλωμάρι = 2878
 Γιαννουλέλλης, Ιδιωμ. Α. δάν. = 2749β
 Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. = 2561
 Δειν. = Δεινιάκος Στ.
 Δεκαβ., Δεκαβ. = 3714
 Δεκαβ., Τραγ. Κρήτ. = 3245
 Δημητριάδης Εβλ. Τσελ. = 2182
 Δομένικος, Κεφ. διηγ. = 4200
 Δραγ., Δραγούσης Στ.
 Εκαγγέλ., Ιστ. θεάτρ. Κε-
 φαλλοί = 1599
 Εκαγγέλ.-Νοτιάδ., Σημ. Κωδ. = 3064
 Ζαγαν., Φαρμ. φυτά = 525
 Ζακυθ., ΒΙ = Δ. Ζακυθινός,
 Βυζαντινή Ιστορία, 324-
 1071, Αθήνα 1972
 Ζαχαρ., Ζαχαριάδου Ε.
 Ζαχαρ., Χρον. σουλτ. = 1600
 Ζίτ., Ζίπος Π.
 Ζώρ., Ζώρας Γ.
 Ζώρ., Βυζ. ποιητ. = 1414
 Ζώρ., Περί την Αλ. Κων/π. = 1417
 Θαβώρ., Θαβώρης Α.
 Θαβώρ., Ουσιαστ. = 1606
 Θαβώρ., Προσδιορ. ημερον. = 536
 Θεοχ., Διαθ. = 1418
 Θεοχ., Τζαμπλάκ. = 1544
 Θωμοπούλου, Τοπων. = 537
 Κακ.-Πάνου = Κακουλίδη-
 Πάνου Ελένη
 Κακ., Κακώδης Ι.
 Καλίτ., Καλιτσούνάκης Ι.
 Καλίτ., Θωκό = 1611
 Καλίτ., Μαγικ. παπ. = 1611
 Καλλέρ., Καλλέρης Ι.
 Καλλιερά, Ηχοπ. Λέξ. = 2610a
 Κατελλόπ., Ονοματολ. = 3068a
 Καραγ., Βυζ. διηλ. = 1613
 Καραγ., Βυζ. διηλ. 2 = 2195
 Καραγιάννη, Δεγενής = 2527
 Καρακάσης, Μουσ. όργανα = 3437
 Καραλέκας, Αγγράμια και
 πουλιά = 4283a
 Καραν., Καραναστάσης
 Καρανεκόλας Σ., Γλωσσ. Σέρμ. = 2198
 Καρανεκόλα Σ., και Αλ.,
 Παροιμ. Σέρμ. = 2759
 Καραποτόσηλου, Γλωσσάρ.
 Παπαδάμ. = 3439
 Καρατζ., Καρατζάς Στ.
 Καρατζ., Υποκορ. Κύμης = 554
 Καρολ. = Καρολίδης Π.
 Κατισορ., Κατισορός Α.
 Καψ. = Καψωμένος Στ.
 Κεχ. = Κεχαγιόγλου Γ.
 Κεχ., Παλαιστ. Πεζ. = 4165
 Κεχ., Πεζογρ. Ανθολ. = 4166
 Κονόμ., Ζακυθ. Λεξιλ. = 2207
 Κοντονάτσου, Διάλεκτ.
 Λημν. = 3739
 Κοντοσόπ. = Κοντοσόπουλος
 Κοντοσόπ., Γλωσσολογ. κρητ. = 1620
 Κοντοσόπ., Διηλ. και ιδιωμ. = 4356
 Κοραή, Ατ. = 578
 Κοραή, Λεξιλ. σημ. = 579
 Κοτσοβίλλη, Ελζερτ. πλοίων =
 Περί εξαρτισμού των
 πλοίων
 Κουγ., Κουγιάς Σ.
 Κουκ., Κουκουλές Φ.
 Κουκ., ΒΒΓΠ = 633
 Κουκ., Ελλην. παπ. = 588
 Κουκ., Ευστ. Γραμμ. = 626
 Κουκ., Ευστ. Λογογρ. = 623
 Κουκ., Παρεστρ. παπ. = 587
 Κουκ., Παροιμ. Χρυσόκτ. = 1623
 Κρικούκας, Προγν. καιρού = 655
 Κριαρ., Κριαράς Ε.
 Κριαρ., Βυζ. ισπ. μινθ. = 1421
 Κριαρ., Κρ. άσμ. = 357a
 Κριαρ., Μελετημ. Ερωτόκρ. = 670
 Κριαρ., Μεσαιων. Μελετ. = 3255
 Κυριακ., Κυριακίδης Στ.
 Κυριακ., Διγ. Ακρ. = 710
 Κυριακ.-Νέστ., Υφαντά = 718
 Καστολία Δ., Αγίατ. Λάνδ. = 2910
 Λαζαρης, Λεξικαδ. = 2223
 Λαμπρ., Λαμπρός Σπ.
 Λαμπρ., Λαμπήδης Ο.
 Λεονταρίτου, Εκκλ. αζ. = 4358
 Λορεντζ., Λορεντζάτος Π.
 Λουκάτ., Λουκάτος Δ.
 Λουκόπ., Αιτωλ. = 742
 Λουκόπ., Γεωγρ. = 746
 Λουκόπ., Νεοαλ. μυθολ. = 747
 Λουκόπ., Παγινίδια = 743
 Λουκόπ., Ποιμ. = 745
 Λουκόπ., Πώς υφαινούν... = 744
 Μαννάφη, Τιμ. = 2236
 Μανούστ., Μανουσακάς Μ.
 Μανούστ., Ανέκδ., πατρ.
 γράμμ. = 1550
 Μανούστ.-Πούληντ, Ανέκδ.
 Στοιχ. = 4167
 Μαργαρίου, Τίτλ. επαγγέλμ.
 ονόμ. γυν. = 4049
 Μαστροδημήτρη, Ποιητ. ν.
 Ελληνισμοί = 4168 βλ. και
 3617
 Μαυρ., Εκλ. Α' = 1424
 Μέγ., Μέγας Γ.
 Μενάρδ., Μενάρδος Σ.
 Μενάρδ., Γλωσσ. μελ. = 1655
 Μενάρδ., Τοπων. μελ. = 2244
 Μένετς, Οικον.-καινων. βίος
 = 3469
 Μηλαρ., Μηλαράκης Α.
 Μηνάς, Ιδιωμ. Καπάθου = 3101
 Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ. = Κ.
 Μηνάς, Η γλώσσα των
 δημοσιευμένων μεσαιων.

κών ελληνικών εγγράφων της Κάτω Ιταλίας και της Σικελίας
Μηνίας, Γλωσσάρ. Γ. = 4286
Μηνίας, Μορφολ. μεγεθ. = 3265

Μητσάκη, Αχιλ. = 780
Μητσάκη, Εμμανουήλ υδωρ, 1983 = 2924

Μιχαήλ-Νουάρ, Γ. = Μιχαήλ-Νουάρ, Γ. = 1665

Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπειρού = 2617a

Μπουμπ. = Μπουμπουλίδης Φ.

Μπουμπ., Μτχ. νεοελλ. = 783

Μυστάκ., Ελλην. Γραμ. = 1670

Μουσιλάκης, Ετυμ. = 4361

ΝΓΔ = 4092

Ξανθ. = Ξανθουλίδης Στ.

Ξανθιν. = Ξανθινάκης

Ξανθ. Μελετ. = 2781

Ξανθοπ.-Κυρ. Κοσμ. Αιτωλ. = 3109

Ξωστας, Κυπρ. Λογogr. ζώνων = 4069

Οικονομ. = Οικονομίδης Δ.

Οικονομ., Γραμμ. Πόντ. = Οικονομ., Τοπων. Ζαγορ. = 3769

Ορλάνδος, Βασιλική = 4209

Ορλάνδος, Μοναστ. = 4362

Παγκ., Ιδιωμ. Κρ. = 2257

Παγκ., Ιδιωμ. Κρ. = 4210

Παναγ. = Παναγιωτάκης Ν.

Παντ. = Παντελίδης Χρ.

Παντ., Φωνητ. Κυπρ. = 837

Παπαγ. = Παπαγεωργίου Π.

Παπαγ., Δημ. ελλιν. = 844

Παπαγεωργίου, Μνήμη Π. Δικαίου = 3275

Παπαγεωργιάκη, Ξέν. Λέξ. = 847

Παπαδ. Α. = Παπαδόπουλος Α.

Παπαδμ. Γ. = Παπαδημητρίου Γ.

Παπαδμ. Σ. = Παπαδημητρίου Σ.

Παπαδμ., Ψάρα = 2263

Παπαδ. Θ. = Παπαδόπουλος Θ.

Παπαδ. Θ., Δημ. κυπρ. άσμ. = 3478

Παπαδ.-Κερ. = Παπαδόπουλος-Κεραμής Α.

Παπαδόπουλος, Πρόδ. [Βαγνικ., Μανιάντ Α'] = 2852

Παπαηλ., Επιστ. Χίου = 4075

Παπαηλμ. = Παπαδημητρίου

Παπαϊωάννου, Γλωσσάρ. Γρεβ. = 2273

Παπαμανιήλ, Παπαδ. κόσμημα = 3116

Παπαχαρ., Κυπρ. ηθ. = 4212

Παπαχουστ., Τοπων. Ρόδου = 4213

Παπαχουσ., Αθων. μοναχ. = 3632

Πασχ., Τοπων. Ανδρ. = 1698

Πεζόπ. = Πεζόπουλος Γ.

Πετροπ. = Πετρόπουλος Δ.

Πηλίδης, Αζώματα = 4291a

Πηλιδάκης, Κυπρ. Τοπ. = 2288

Πηλιδάκης, Πέρασμα = 1704

Πηλιδάκης, Τετλ. αζώμα. = 4080

Πηλιδάκης, Γυναικεία-Κερκυρα = 4363

Πολ. Α. = Πολίτης Α.

Πολ. Α., Κατάλ. = 3790

Πολ. Α., Κρ. ποιητ. = 1426

Πολ. Α., Κρ. ποιητ. = 2503

Πολ. Α., Μετλ. Αλ. = 1426

Πολ. Α., Μετλ. Αλ. = 2503

Πολ. Α., Πρην Αλ. = 1426

Πολ. Α., Πρην Αλ. = 2503

Πολ. Ν. = Πολίτης Ν.

Πολ. Ν., Λογogr. Σύμμ. = 1716

Πολ. Ν., Παροιμ. = 915

Πορφυροπ., Μετάφρ. Ανεκδ. Προκοπ. = 2584

Προμπονιάς, Ακριτικά Α = 3120

Προμπονιάς, Γλωσσ. ομηρ. = 4365

Πρωτοπ.-Μπουμπ., Θέατρ. Ζακ. = 1717

Ρήγας, Σκιαθ. πολιτ. = 1718

Ρουσσ., Αζέλι. = 2296

Σαβ., Ελλιν. Ανέκδ. = 1427

Σαβ., ΜΒ = 1428, 1429, 1430

Σακ., Κυπρ. = 1432

Σβαρνόντ., Γλωσσ. Βερ. = 2297

Σβερ. = Σβερώνος Ν.

Σεγδίτσα, Λατιν. γλωσσ. ναυτ. = 1722

Σεγδίτσα, Ναυτ. όροι = 932

Σερμέτης, Έγγρ. Ινστ. Βεν. = 3494

Σερμέτης, Επ. Επεκ. ΔΕΘ 5, 1984 = 3122

Στάτ., Ετυμ. σημασ. = 1723

Σκουβαρά, Δυστυμολ. = 935

Σκουβαρά, Ολυμπιώτ. = 2301

Σπυρδ. = Σπυριδάκης Γ.

Σταυρίδου, Συναντ. Συμ. = Α.

Σταυρίδου-Ζαφρόνα, Η συναντήσθαι Συμείων και Νικολάου Μυστικού (Ανγούστος 913) στα πλαίσια του βαλκαντινισμού, Θεσσαλονίκη 1972

Στεφανιδ. = Στεφανίδης Μ.

Συμεων. = Συμεωνίδης Π.Χ.

Συμεων., Τετλ. = 2305

Συμεων., Ελλιν. όνομ. = 4088

Συμεων., Ιστ. κυπρ. διαλ. = 4220

Σφαρ., Πληρώμ. = 1737

Τζαρέζ. = Τζαρέζανος Α.

Τζαρέζ., Νεοελλ. σύντ. = Τζαρέζανος Α. Νεοελληνική σύνταξη

Τομπαϊδ., Ιδιωμ. Θάσ. = 1743

Τοκρογύλου, Φων. και αποσημ. = 2306

Τριαντ. = Τριανταφυλλίδης Μ.

Τριαντ., Απ. = 976

Τριαντ., Νεοελλ. γραμμ. = 974

Τριαντ., Ξενήλ. = 973

Τριαντ., Οκogr. όνομ. = 3129

Τριαντ. = Τριανταφυλλίου Ε.

Τριταίη, Γλωσσάρ. Κεφαλλ. = 2637

Τριταίη, Κεφαλλ. Σύμμ. = 4225

Τοσλ. = Τοσλάκης Ε.

Τοσπ. = Τοσπανιάκης Α.

Τοσπ., Γλωσσάρ. = 1751

Τοσπ., Δωρ. αντ. = 1750

Τοσπ., Κοινητ-φθ. ιδίωμ. = 1749

Τοσπ., Ροδιακά = 3637

Τοσπιδ., Ορολογ. = 1756

Τοσπιδ., Πρακτ. Συνεδρ. Εργ. Αιτωλ. = 3293

Τοσπ., Τοσπανιάκης Ν.

Τοσπ., Σολιάξ. = 1759

Φάβ. = Φάβης Β.

Φαρμακ., Γλωσσάρ. = 2908

Φιλ. = Φιλήτας Μ.

Φιλ., Γλωσσόγρ. = 1011

Φόρης, Πιν. επιφρ. = 1771

Φορ., Φουράκης Π.

Φραγκάκι, Δημ. ιωτ. = 2641

Φραγκάκι, Ορολογ. φετ. = 2333
 Χαράλαμπίδης (Με ελλην. γλωσσ.) = 3140
 Χαριτων. = Χαριτωνίδης Χ. Χαριτων., Λόγ. ες Κοράην = 2960
 Χατζ., Χατζημάννου Κ. Χατζ., Γραμμ. κυπρ. διαλ. = 4106
 Χατζ., Διοπτ. = 1777

Χατζ., Διοπτ. Β' = 3141
 Χατζ., Διοπτ. Γ' = 3518, 3519, 3520, 3521
 Χατζ., Διπλωματ. = 1778α
 Χατζ., Μεσ. Κυπρ. = 4106α
 Χατζ., Ξεν. στοιχ. = 1026
 Χατζηγιανν., Δημώδη Α' = 2560
 Χατζιδ., Χατζιδάκης Γ.
 Χατζιδ., Ακαδημ. αναγν. = 1085
 Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' = 2807

Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Β' = 2643α
 Χατζιδ., Γλωσσ. μελ. = 1051
 Χατζιδ., MNE = 1054
 Χελδρ-Μηλιαρ., Ονόμ. Φωτων = 1101
 Χελδρ-Μηλιαρ., Ονόμ. Φωτων = 3300
 Χριστιδής, σάξω-σώνω = 3302
 Ψάλλ., Ψάλλης Στ.
 Ψάλλ., Θρακικά = 3530
 Ψυχ., Ψυχάρης Γ.

β') Ξενόγλωσσων

Aerts, Periphr. = 1783
 Agapitos, Narrat. Vernac. Romances = 3639
 Ahrweiler, Byz. et Mer = 2344
 Ahrweiler, Etudes = 2345
 Alex. M., The ritual lament = 2346
 Amantos, Suffixe = 1114
 Andr. = Andriotis
 Antoniadis, Langue byz. = 1788
 Apostolopoulos, Καλλιμ. = 2961
 Atsalos, Term. = 2350
 Bakk. = Bakker
 Bakker, Imper. = 1119
 Bakker, Pronomen = 2351
 Bân. = Bănescu
 Banfi, Quattro lessici = 3312α (βλ. Πλ.σθ. ΙΑ' τόμου)
 Bartelink, Jeux de mots = 1793
 Bastav., Ordo portae = 227
 Beaudouin, Dial. Chypr. = 1121
 Beschewl. = Beschewliev
 Beševl. = Beševliev
 Beševl., Protobulg. Inscr. = 1129
 Beševl., Spätlat. Inscr. = 1130
 Beševl., Theophan. = 1798
 Bibliogr. Hellén. = 1450, 1451
 Bischoff-Beck, Glossar = 1799
 Bissinger, "μέγας" = 1800
 Bjerkelund, "παλακαλι" = 1801
 Blanken, Dial. Cargèse = 1802
 Blanken, Grecs d. Cargèse = 1131a
 Böhlj, Untersuch. Sprachg. = 1132
 Bompairé, Remarques = 1133
 Browning, Aφ. Westerink = 3314
 Burg., Infin. = 1134

Buturas, Kap. = 1135
 Caratz. = Caratzas St.
 Caratz., Orig. dial. néo-gr. = 1141
 Caratz., Tzac. = 2356
 Conomis, Hesych. = N. Conomis, Hesychiana (Miscellanea Critica, griechischer Teil, Dt. Akad. d. Wiss., Leipzig 1964, 27-35)
 Cortelazzo, Influsso = 1816
 Coureas, The Assizes = 4304
 Coustelle, Gregh. = 2359
 Cupane, Roman. cavall. biz. = 4126α
 Danezis, Sparcas = 3322
 Darrouzès, Textes byzantins = 3154
 Darrouzès, Ορφίκια = 2362
 Dawk. = Dawkins R. M.
 Dawk., Boustr. = 3838
 Dawk., Modern Gr. = 1146
 Debrunner, Nachklass. Griech. = 1152
 Del. = Delatte A.
 Dieterich, Spor. = 1158
 Dieterich, Unters. gr. Spr. = 1154
 Dölger, Beiträge = 2367
 Dölger-Karayann., Byz. Urk. = 1827
 Dölger, Lachen = 1164
 Dölger, Παροιμ. = 2368
 Dölger, Περίον = 1166
 Dölger, Regesten = 1824
 Dölger, Schatzk. = 1163
 Dölger, Φιλόσοφος = 1825
 Egea, Gram. Cron. Mor. = 4127
 Eideneier, Ghost-Words = 2369
 Eideneier, Tabuwörter = 1177α
 Failler, Déposition Calliste 1re = 2816

Foll., Libri greci = 1840
 Foy, Lauts. = 1179
 Georgac. = Georgacas D.
 Georgac., Ichthyological = 2662
 Georgac.-McDonald, Names of Peloponn. = 1847
 Georgac., Names of Const. = 1843
 Georgac., The -ιτο- Suffixes = 2816γ
 Georgiadis, Türk. Lehnw. = 3160
 Grégoire, Caballus = 1194
 Guillaou, Act. S. Maria = 1854
 Hadjiouannou, Beginning of Cypr. Dial. = 1212
 Hadjiouannou, Medieval Dialect of Cypr. = 3329
 Hahn, Latein. Spr. = 1213
 Hammerich, Nisunderst. = 1214
 Hanna, Textkrit. Bem. = 1215
 Hartmann, Wiedergabe türk. Nam. = 1216
 Hatzid. = Hatzidakis G.
 Hatzid., άγγελος = 1221
 Hatzid., Einleit. = 1218
 Heisenb. = Heisenberg A.
 Helder-Μηλιαρ. = 1101
 Hendricks B., Θεομοι = 2342
 Hennich, Κλητ.-γεν. στ-ο = 2644
 Hess. = Hesselting D.-C.
 Hess., Dante nella lett. neocl. = 1231
 Hess., Mots mar. = 1226
 Hohlwein, Terms techn. = 1234
 Hunger, Anzeiger phil.-hist. Klasse Österreich. Akademie = 3334
 Hurmuz., Documente = E.
 Hurmuzaki, Documente privitoare la Istoria Români-

- lor, Βουκουρέστι
- Impellizeri, Dig. Ak. = 1236
- Irmsch., Μαύρη θάλασσα = 1867
- Irmsch., Τριβ., Πουρμ. = 1442
- Jannaris, Hist. Gramm. = 3851
- Jeffer. = Jeffreys E. M.
- Kahane, Aqūq. Man Alvar, II = 3343
- Kahane-Bremner, Gloss. portol. = 2975
- Kahane, Christian etym. = 1875
- Kahane, Elem. ital. = 1872
- Kahane, Graeca et Romanica I, II, III = 2673
- Kahane, Graeco-rom. etym. = 1879
- Kahane, Graeco-rom. etym. III = 2419
- Kahane H. και R., Festschr. Hubschmid-Festschrift für Johannes Hubschmid = 2973β
- Kahane, Italian Loan-Words = 1246
- Kahane, Ital. Marinewört. = 1873
- Kahane-Pietrangeli, Egypt. pap. = 1880
- Kahane, Rom.-etym. = 1877
- Kahane, Sclavus = 1251
- Kahane, Sprache = 2568
- Kahane-Tietze, Lingua Franca = 1253
- Kalits, Erkl. Eust. = 1256
- Kalits, Gramm. = 1257
- Kalits, Lesenotiz. = 1255
- Kaps. = Kapsomenakis, Kapsomenos St.
- Kaps., Vorunters. = 1258
- Katsanis, Byzantino-Sicula III = 4241
- Kretschmer, Lesb. Dial. = 1267
- Kriar. = Kriaras E.
- Kriar., Diglossie = 1275
- Krumb. = Krumbacher K.
- Krumb., Handschr. d. Dig. = 1281
- Krumb., Sprichw. = 1279
- Kyriak. = Kyriakidis St.
- Lambr., Coll. = 1287
- Langkavel, Bot. sp. Gr. = 1288
- Laurent, Regestes = 2434
- Lavagnini R., Byzantina Mediolanensis = 3865a
- Lavagnini R., Fatti = 3351
- Lefort, Documents = 3352
- Legr. = Legrand E.
- Legr., BGV = 1449
- Legr., BH = 1450, 1451
- Lemerle, Cinq études = 3581
- Lemerle, Premier human. = 2439
- Lemerle, Saint Athanase = 1900
- Lietz., Gr. Pap. = 1292
- Lindenberg, Türkse woorden = 1904
- Linnér, Hist. Pallad. = 1293
- Ljungvik, Adverbia = 1905
- Ljungvik, Syntax spätgr. Volksspr. = 1294
- Lorentz., Miscell. gr. = 1906
- Lurier, Chron. Mor. = 1297
- Maidhof, Rückwanderer = 1299
- Mand., Stud. gr. lang. = 2444
- Manouss. = Manoussacas
- Math.-Torn. = Mathiopoloulou-Tornaritou E.
- Martini, Stathis = 2445
- Marzullo, Hesych. = 1908
- Meinersmann, Latein Wört. = 1912
- Mentzou, "Ξένος" = 1914
- Merc. S.-G. = Mercati S.-G.
- Merc. S.-G., Coll. Byz. = 2448
- Merc. S.-G., Suida-Suda = 1915
- Mercier, Almanac = 4308
- Meyer, NS = 1307
- Meyer, Rom. im kyp. = 1916, 2687
- Migne, P.G. = Migne, Patrologia Graeca
- Mihăescu, Infl. Grec. = 1919
- Mihăescu, Langue lat. = 2689
- Mihăescu, Termes = 1920
- Mihăescu-Gabrovec., Contrib. sémasiol. = 1922
- Mihăescu-Gabrovec., Syntaxe Moschos = 1923
- Miklosich, Slav. Elem. = 1924
- Miklosich, Türk. Elem. = 1311
- Mirambel, Evolut. verbe = 1926
- Mitsakis, Romanos = 1318
- Mohrmann, Innov. sémant. = 1929
- Mor. = Moravcsik G.
- Mor., Byzantinot. = 1319
- Mor., Ελλην. ποιημ. Βάτρ. = 1453
- Mor., "Hund" = 1931
- Moritz, Zunamen II = 2455
- Morrone, Annali Fac. Lett. e filos. Univ. di Napoli 21 (n. s. 9) 1978/79 = 3360
- Murmu, Rum. Lehnw. = 1322
- Nicholas-Baloglou, Quadr. = 4149a
- Nourney, Lat. Ital. = 1324
- Oikonomidès, Act. Dionys. = 1566a
- Oikonomidès, Act. Kastam. = 2694
- Ostrog., Féod. byz. = 2457
- Ostrog., Problèmes = 2458
- Palmer, Μόσχος = 3591
- Panzer, Futurum = 1936
- Papademetriou, Σχέδι μύθος = 1938-9
- Papadim. = Papadimitriu S.
- Papadopoulos, Monum. litt. popul. = 2697
- Pecoraro, Studi Let. Cret. = 3177
- Pern. = Pernot H.
- Pern., D' Homère = 1330
- Pern., Ét. linguist. = 1334
- Pern., Ét. littér. gr. = 1329
- Pern., Recherch. Evang. = 1333
- Pertusi A., Akritai = 2463
- Pezop., Adnot. med. gr. = 1337
- Picetto, Formule greche = 1947
- Pol. L., Digenis = 1948, 2703
- Pol. N., Mond. = 1340
- Psalt., Gram. = 1346
- Psich. = Psichari J.
- Psich., Essais = 1347
- Psich., Ét. de philol. = 1950
- Psich., Qu. tr. = 1350
- Raderm., Neutest. Gramm. = 1352
- Richard-Papadopoulos, Livre des remembr. = 3001
- Rödel, Chalkok-Kritob. = 1353
- Rotolo, Libistro = 1354
- Russo, Gheorg. Etol. = 1356
- Russo, St. ist. gr.-rom. = 2704
- Russo, St. gi crit. = 2470
- Rydbeck, Fachprosa = 1962
- Saunier, L' amertume = 3889
- Scazzoso, Pseudo-Dionigi = 1964
- Schillb., Byz. Metrol. = 1966
- Schirò, Agiografia = 1970
- Schirò, δημότης = 1968
- Schnitt, οεζίκον = 1971
- Seel, Physiol. = 1975
- Sirat, Mots d' emprunt = 1976
- Soloviev, Russie = 1977
- Spadaro, Battaglia = 1978
- Spadaro, Fonti Florio = 1979
- Spadaro, Riv. Stor. Calabr. = 3183
- Spadaro, Studi = 2713

Stepski, v.-Dol., Phrantz. = 1991
 Stryker, Protév. Jacq. = 1375
 Stuwe, Franz. Lehnwört = 1992
 Tabachovitz, Études sur le grec = 1379
 Tabachovitz, Theophan. = 1994
 Tagliavini, Venezia = 1382
 Tarabout, Valaor. = 2715
 Thumb, Germ. im Neugr. = 1997
 Thumb, Gr. Spr. Hellen. = 1386
 Thumb, Handbuch = 1998
 Tonnet, Iot. v. ελλ. γλ. = Tonnet H., Ιστορία της νέας ελληνικής γλώσσας, Η

διαμόρφωσή της
 Triand., Lehnw. = 1393
 Tsop., Echi classici = 2998
 Tzitzilis, Griech. Lehnw. = 3386
 Vanicek, Fremdw. = 1395
 Vayacacos, Noms de famille = 2020
 Vayacacos, Noms de famille = 2021
 Veloudis, Alexander = 2022
 v. Gem. = A. F. van Gemert
 Viscidi, Prestiti latini = 1401
 Vogeser, Spr. Heilingenl. = 1402
 Wagn., Carm. = 1456

Wagn., Med. Gr. Texts = 1457
 Wagn., Trois poém. = 1458
 Weierholt, Malalas = 2030
 Wifstrand, εικόντα = 2032
 Wilson, Byz. Prose = N. Wilson, An anthology of byzantine prose, Βαρόλινο-Νέα Υόρκη, 1971
 Wolf, Spr. Malal. = 1404
 Zachariadou (Studia turcol.) = 3198
 Zakyth, Desp. = 2498
 Ziebarth, Griech. Text. = 1405
 Zilliacus, Kampf Weltspr. = 1407
 Zucker, αυθέντης = 2035a

Γ' ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ, ΤΙΜΗΤΙΚΩΝ ΤΟΜΩΝ, ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΙΚΤΩΝ ΤΟΜΩΝ

Στον πίνακα αυτόν ερμηνεύονται οι βραχυγραφίες των τίτλων περιοδικών, τιμητικών τόμων και πρακτικών ακαδημιών. Για βιβλιογραφικά στοιχεία σχετικά με περιοδικά και τιμητικούς τόμους παραπέμπεται ο αναγνώστης στους οικείους βιβλιογραφικούς πίνακες. Οι βραχυγραφίες περιοδικών, συλλογών, ανθολογιών, κ.λ.π., που ισχύουν για τα άρθρα, χρησιμοποιούνται και στους βιβλιογραφικούς πίνακες των κειμένων και των μελετητών.

α') σε ελληνική γλώσσα

ΑΕΜ = Αρχαίον Ευβοϊκών Μελετών
 Αθ. = Αθηνά
 ΑΘΑΓΘ = Αρχαίον του θρακικού λαογραφικού και γλωσσικού θησαυρού
 Αμάλθ. = Αμάλθεια, τιμητικός ιστορικών λαογραφικών περιοδικών της Ιστορικής-Λαογραφικής Εταιρείας νομού Λασιθίου (Αγ. Νικόλαος Κρήτης)
 Άνθη φύλλας = Τιμητικό αφιέρωμα στον καθηγητή Κ. Μηνιά, 2005
 Άνθη Χαρίτων = Πανεγνωμάκης Ν., τιμητικός τόμος, 1998.
 Αντιχάρ. Ανθρ. = Αντιχάρημα στον καθηγητή Ν. Π.

Ανδρώτη
 ΑΠ = Αρχαίον Πόντου
 Αρχές της νεοελληνικής λογοτεχνίας, τόμ. Α', Β'
 Α' Συμπ. "Καθ. ζωή" = Πρακτικά Α' Διεθνούς Συνέστασης: Η καθημερινή ζωή στο Βυζάντιο
 Αφ. Αμ. = Αφιέρωμα εις Κ. Ι. Αμμαντον
 Αφ. Καρτζά = Αντίχαρη, Αφιέρωμα στον καθηγητή Σταμάτη Καρτζά
 Αφ. Κριαρ. = Αφιέρωμα στον Εμμανουήλ Κριαρά
 Αφ. Α. Πολ. = Αφιέρωμα στον καθηγητή Λίνο Πολίτη
 Αφ. Milliex = Ελληνογαλλι-

κά. Αφιέρωμα στον Roger Milliex
 Αφ. Σβερ. = Αφιέρωμα στον Νίκο Σβερνόνο
 Αφ. Στράτ. = Αφιέρωμα στον Ανδρέα Ν. Στράτο
 Αφ. Τριαντ. = Αφιέρωμα στη μνήμη του Μανώλη Τριανταφυλλίδη
 Αφ. Τσολ. = Αφιέρωμα στον Εύδοξο Τσολάκη
 Αφ. Χατζιδ. = Αφιέρωμα εις Γ.Ν. Χατζιδάκιον
 Βυζαντ. = Βυζαντινά
 Βυζ. Δόμ. = Βυζαντινός Δόμος, Αθήνα 1987 κ.ε.
 Βυζ. Μελ. = Επετηρίς "Βυζαντινά Μελέται"

Γλώσσας χάριν = Τόμος - αφιερωμένος στο Γ. Μπαμπινιώτη, 2008

Γρηγ. Παλ. = Γρηγόριος Παλαμάς

ΔΑΕ Κερκ. = Δελτίον Αναγνωστικής Εταιρείας Κερκυρας

ΔΕΚΣ = Δελτίο Εταιρείας Κυπριακών Σπουδών - Κύπρ. Σπ.

Δελτ. Ιον. Ακαδ. = Δελτίον Ιονίου Ακαδημίας

ΔΙΕΕΕ = Δελτίον της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος

ΔΧρ. ΑΕ = Δελτίον Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας

Δωδεκαν. = Δωδεκανησιακά Δωδεκαν. Αρχ. = Δωδεκανησιακών Αρχείων

Δωδεκαν. Χρον. = Δωδεκανησιακά Χρονικά

Δωδονη = Δωδονή, Επιστημονική Επιθεώρηση Φιλοσοφικής Σχολής Πανεμίου Ιωαννίνων

Ε. Εστ. = Εως και Εσπέρια

ΕΛΙΕΔ = Επιθεώρηση Αρχείου Ιστορίας Ελληνικού Δικαίου

ΕΓΔΣΠΘ = Επιθεώρηση Γεωπον. και Δασολ. Σχολής Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

ΕΕΒΣ = Επιθεώρηση Εταιρείας Βυζαντινών Σπουδών

ΕΕΗΑ.Μ. = Επιθεώρηση Εταιρείας Ηλιακών Μελετών

ΕΕΚΣ = Επιθεώρηση Εταιρείας Κρητικών Σπουδών

ΕΕΚυκλ.Μ. = Επιθεώρηση Εταιρείας Κυκλαδικών Μελετών

ΕΕΠ = Επιστημονική Επιθεώρηση, Εθνικών Πανεπιστημίων

ΕΕΣΝΟΕΠΘ = Επιστημονική Επιθεώρηση Σχολής Νομικών και Οικονομικών Επιστημών Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

ΕΕΣτρωαλ.Μ. = Επιστημονική Επιθεώρηση Στερεοαλλοδικών Μελετών

ΕΕΦΣΠΑ = Επιστημονική Επιθεώρηση Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών

ΕΕΦΣΠΘ = Επιστημονική Επιθεώρηση Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

ΕΕΦΣΠΘ (περ. β', τεύχ. Φλ.) = Επιστημονική Επιθεώρηση Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης περ. β', τεύχος Φιλοσοφίας

ΕΕΦΣΠΚ = Αριάντη, Επιστημονική Επιθεώρηση Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Κρήτης

Εικοσιπενταετηρίς της καθήγησης Κων/νου Σ. Κόντου

ΕΚΕΠΕΔ = Επιθεώρηση του Κέντρου ερεύνης της ιστορίας του Ελληνικού δικαίου

ΕΛΑ = Επιθεώρηση του Λαογραφικού Αρχείου

ΕΛλην. = Ελληνικά

ΕΛλην. Δημ. = Ελληνική Δημοκρατία

ΕΛλην. Διαλεκτ. = Ελληνική Διαλεκτολογία

ΕΜΑ = Επιθεώρηση Μεσαιωνικού Αρχείου

Επ. Επετ. Δ.Σ.Θ. = Επιστημονική Επιθεώρηση Δοκίμου Συστάσεως Θεσσαλονίκης

Επετ. Κύπρ. = Επιθεώρηση (Κέντρον Επιστημονικών Ερευνών), Λευκωσία

Επετ. Παρνασσ. = Επιθεώρηση Παρνασσού

Επιθ. Ελλήνοιστ. πνευμ. επικ. = Επιθεώρησης Ελληνοϊταλικής πνευματικής επικοινωνίας

Εραν. = Ο Ερανιστής

ΗΜΕ = Ημερολόγιον Μεγάλης Ελλάδος

Ηπειρ. Χρον. = Ηπειρωτικά Χρονικά

Θησαυρ. = Θησαυρισματα Θρακ. = Θρακικά

Ιταλοελλ. = Ιταλοελληνικά

Κακρ., Μελέτ. άθρ. = Ι. Θ. Κακρής, Μελέτες και άθρ.

Κανισκιν 2002 = Studi in onore di Giuseppe Spadaro

Κεφαλλ. Χρον. = Κεφαλληνικά Χρονικά

Κιμωλ. = Κιμωλικά

Κρ. Εστ. = Κρητική Εστία

Κρητολ. = Κρητολογία

Κρητολ. Γράμμ. = Κρητολογικά Γράμματα

Κρ. Λαός = Κρητικός Λαός

Κρ. Μελ. = Κρητικά Μελέται

Κρ. Πρωτοχρ. = Κρητική Πρωτοχρονιά

Κρ. Χρ. = Κρητικά Χρονικά

Κυπρ. Γρ. = Κυπριακά Γράμματα

Κυπρ. Σπ. = Κυπριακά Σπουδαί

Κυπρ. Χρ. = Κυπριακά Χρονικά

ΛΑ = Λεξικογραφικόν Αρχαίων

Λαογρ. = Λαογραφία

ΛΔ = Λεξικογραφικόν Δελτίον

Λογοτεχνία-Κοινωνία στην Κρήτη (συλλογή) = Λογοτεχνία και κοινωνία στην Κρήτη της Αναγέννησης

Μακεδ. = Μακεδονικά

Μαντατοφ. = Μαντατοφόρος

ΜΒ = Λάββα, Μεσαιωνική Βιβλιοθήκη

Μελ. ελλην. γλώσσ. = Μελέτες για την ελληνική γλώσσα, Πρακτικά

Μελ. και υπομν. Κύπρ. (συλλογή) = Μελέται και υπομνήματα

Μεσ. Ν. ΕΑΛ. (περιόδ.) = Μεσαιωνικά και Νέα Ελληνικά

Μνημ. Αρ. = Εις μνήμην Κ. Αριάντου

Μνημ. Αντωνιάδ. = Μνημόσυνον Σοφίας Αντωνιάδ.

Μνήμ. Καλοκαιριού = Λοιβή εις μνήμην Ανδρέα Γ. Καλοκαιριού

Μνήμ. Λάμπρ. = Εις μνήμην Σπ. Λάμπρου

Μνήμ. Ζώρα = Τμητικός τόμος εις μνήμην Γεωργίου Θ. Ζώρα

ΝΕ = Νέος Ελληνισμός

Νεοελλ. Αρχ. = Νεοελληνικών Αρχείων

Νεοελλ. Διαλ. = Νεοελληνική Διαλεκτολογία

Ν. Εστ. = Νέα Έστια

Νησιωτ. Επετ. = Νησιωτική Επιθεώρηση

Ξένιον Ζέπου = Ξένιον, Festschrift für Pan. J. Zepos

Οικον. Ιστ. Βυζ. = Οικονομική Ιστορία του Βυζαντίου Α', Β', Γ'

Ορθόδ. Παρ. = Ορθόδοξος Παρουσία

Παναθήν. = Παναθηναία Παιρνασι. = Παιρνασός

Πελοπον. = Πελοποννησιακά

Πεπρ. ΔΚρ.Σ. = Πεπραγμένα Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου

Πεπρ. Α' ΔΚρ.Σ. = Πεπραγμένα Α' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου

Πεπρ. Β' ΔΚρ.Σ. = Πεπραγμένα Β' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου

Πεπρ. Γ' ΔΚρ.Σ. = Πεπραγμένα Γ' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου

Πεπρ. Δ' ΔΚρ.Σ. = Πεπραγμένα Δ' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου

Πεπρ. Ε' ΔΚρ.Σ. = Πεπραγμένα Ε' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου

Πεπρ. ΣΤ' ΔΚρ.Σ. = Πεπραγμένα ΣΤ' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου

Πεπρ. Ζ' ΔΚρ.Σ. = Πεπραγμένα Ζ' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου

Πεπρ. Θ' ΔΚρ.Σ. = Πεπραγμένα Θ' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου

Πεπρ. Θ' ΔΒΣ. = Πεπραγμένα Θ' Διεθνούς Βυζαντινολογικού Συνεδρίου Θεσσαλονίκης

Πεπρ. ΙΒ' ΔΒΣ. = Πεπραγμένα ΙΒ' Διεθνούς Βυζαντινολογικού Συνεδρίου

Πεπρ. ΙΔ' ΔΒΣ. = Actes du XIVe Congrès International des études byzantines, Bucarest, 6-12 Septembre, 1971, III, 1976

Πνευματ. Κύπρ. = Πνευματική Κύπρος

Ποντ. Φύλλ. = Ποντιακά Φύλλα

Πραγμ. Ακ. Αθ. = Πραγματεία Ακαδημίας Αθηνών

Πρακτ. Ακ. Αθ. = Πρακτικά Ακαδημίας Αθηνών

Πρακτ. Α' Κυπρ. Σ. = Πρακτικά Α' Κυπριολογικού Συνεδρίου Γ' β'

Πρακτ. Β' Κυπρ. Σ. = Πρακτικά Β' Κυπριολογικού Συνεδρίου Β'

Πρακτ. Γ' Κυπρ. Σ. = Πρακτικά Γ' Κυπριολογικού Συνεδρίου Β'

Πρακτ. Α' Παν. Σ. = Πρακτικά Α' Πανιωνίου Συνεδρίου

Πρακτ. Γ' Παν. Σ. = Πρακτικά Γ' Πανιωνίου Συνεδρίου

Πρακτ. Ε' Παν. Σ. = Πρακτικά Ε' Πανιωνίου Συνεδρίου

Πρακτ. Α' Πανελλ. Σ. Αν. Ρωμιλ. = Πρακτικά Α' Πανελληνίου Συνεδρίου Ανατολικής Ρωμυλίας

Πρακτ. Α' Συμπ. Γλωσσολ. βορειοελλ. χώρου = Πρακτικά Α' Συμποσίου Γλωσσολογίας του βορειοελλ. χώρου

Πρακτ. Β' Συμπ. Γλωσσολ. βορειοελλ. χώρου = Πρακτικά Β' Συμποσίου Γλωσσολογίας του βορειοελλαδικού χώρου

Πρακτ. Συμποσ. Ιδρ. Παιδείη 1986 = Πρακτικά Συμποσίου Ιδρύματος Παιδείη 1986

Προσφ. Κυριακ. = Προσφορά εις Στήληνα Κυριακήν

Σύμ. = Τα Συμικά

Σύμμ. = Σύμμεικτα Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών ΕΙΕ

Σύνδεσμος in onore Anastasi = Σύνδεσμος. Studi in onore di Rosario Anastasi

Τεσσαρακ. Κόντου = Τεσσαρακονταετηρίς της καθηγησίας Κωνσταντίνου Σ. Κόντου

Τιμητ. Τσοπ. = Φιλερμού Αγάθησις. Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Αγ. Γ. Τσοπανάκη, 1997

Τσοπ., Συμβολές Α', Β' = Τιμητικός τόμος Τσοπανάκη, 1983 (έχει βιβλ. στον Ι τόμο)

Φίλτρα. Τιμητ. Καψ. = Φίλτρα. Τιμητικός τόμος Σ. Γ. Καψομάνου

Χαριστ. Ορλάνδ. = Χαριστήριον εις Α. Κ. Ορλάνδου

Χιακ. Χρον. = Χιακά Χρονικά

Χρ. Κρ. = Χριστιανική Κρήτη

Χρον. Πόντ. = Χρονικά του Πόντου

β') σε ξένη γλώσσα

AAEEG = Annuaire de l'Association pour l'encouragement des études grecques en France

Act. VIII Congr. Intern. Néohell. franc. = Actes du VIIIème Congrès International des néo-hellénistes des universités francophones. Contribution de Chypre à la civilisation néo-hellénique

Act. XIe Congr. onomast. = Actes du XIe Congrès International des sciences onomastiques

AIPHOS = Annuaire de l'

Institut de philologie et d'histoire orientales et slaves

BCH = Bulletin de correspondance hellénique

Berichte z. XI. Intern. Byz.-Kongr. = Berichte zum XI. Internationalen Byzantinisten-Kongress, München 1958

BF = Byzantinische Forschungen

B-NJ = Byzantinisch-neugriechische Jahrbücher

BSI = Byzantinoslavica

Bull. Soc. Lingu. = Bulletin de la Société de linguistique de Paris

BMGS = Byzantine and Modern Greek Studies

Byz. = Byzantion

Byz.-Met. = Byzantina-Metabyzantina

Byzantinobulg. = Byzantinobulgarica

BZ = Byzantinische Zeitschrift

Cah. Inst. M. A. (Univ. Copenhagen) = Université de Copenhagen, Cahiers de l'Institut du moyen-âge grec et latin, Κοινηγάχη 1969-71 κτ.

Class. et. Med. = Classica et Mediaevalia III Convegno

- Nazionale di Studi Neogreci
Corp. Haml. = Corpus Ham-
leticum
Cret. St. = Cretan Studies, 1988
KE.
- DOP = Dumbarton Oaks
Papers
- Egypt. Philol. Közl. = Egye-
tes Philologiai Közlöny
EO = Echos d' Orient
Epidosis = Herbert Hunger,
Gesammelte Schriften zur
byzantinischen Geistes und
Kulturgeschichte
- Festschrift Heger = Festschrift
für Klaus Heger
Festschr. Kretschmer = Fest-
schrift für Universitäts-
Professor Hofrat Dr. Paul
Kretschmer
Fest und Alltag
Fol. neohell. = Folia neohelle-
nica
- IF = Indogermanische For-
schungen
IF Anz. = Anzeiger für Indo-
germanische Sprach- und
Altertumskunde. Beiblatt zu
den Indogermanischen For-
schungen.
Ill. Class. St. = Illinois Classical
Studies
Institut. Orient. Nap. = Istituto
Orientale di Napoli
- JÖB = Jahrbuch der Österrei-
chischen Byzantinistik
JÖBG = Jahrbuch der Österrei-
chischen Byzantinischen
Gesellschaft
- Lexicograph. Byzant. = Lexi-
cographica Byzantina
Literature-Society in Crete
(συνλογή) = Literature and
Society in Renaissance Crete
- Med. Rom. Orient. = Medioevo
Romanzo e Orientale
Mél. Diehl = Mélanges Charles
Diehl
Mél. Dujcev = Byzance et les
Slaves. Études de civilisa-
- tion. Association des amis
des études archéologiques
Mél. Ed. Delebecque = Mélan-
ges Edouard Delebecque
Mél. Kern = Mélanges Kern
Mél. Merlier = Mélanges of-
ferts à Octave et Melpo
Merlier
MGSY = Modern Greek Stu-
dies Yearbook
Misc. G. Merc. = Miscellanea
Giovanni Mercati
Misc. Neogr. = Miscellanea
Neogrecia. Atti del I. Con-
vegno Nazionale di studi
neogreci
Misc. Rossi = Bizantino-Sicula
II, Miscellanea... in memo-
ria di Giuseppe Rossi Taibbi
Mitteil. Sem. Ö. Spr. = Mittei-
lungen des Seminars für
orientalische Sprachen
- Neogr. Med. Aevi I, II, III, IV,
IVa, V-Πρακτικά του διε-
θνούς συνεδρίου Neograe-
ca Medii Aevi
- OCF = Orientalia Christiana
Periodica
- Philol. Suppl. = Philologus,
Supplementband
Philol. Woch. = Philologische
Wochenschrift
PNL = Probleme der neugrie-
chischen Literatur
Polis-Provinz = Zwischen
Polis, Provinz und Periphe-
rie, 2005.
Polych. = Polychordia, Fest-
schrift Fr. Dölger (Byz. For-
schungen 1-3, 1966-68)
Polychron. Dölger = Polychro-
nion, Festschrift Fr. Dölger
Prosa y verso = Neogr. Med.
Aevi III, 1996
- REB = Revue des études by-
zantines
REG = Revue des études grec-
ques
RES-EE = Revue des études
sud-est européennes
Rev. Intern. d' Onom. = Revue
Internationale d' Onomasti-
- que
Rhein. Museum f. Philol. =
Rheinisches Museum für
Philologie
Rom. Philol. = Romance Philo-
logy
RSBN = Rivista di studi biza-
ntini e neellenici
RSBS = Rivista di studi biza-
ntini e slavi
RSBS 3 [Misc. Pertusi 3] =
Rivista di studi bizantini e
slavi, III-1983 Miscellanea
Agostino Pertusi, Tomo III,
Bologna 1984
- SB = Studi bizantini
SBN = Studi bizantini e neel-
lenici
Sic. Gymn. = Sicularum
Gymnasium
SIFC = Studi italiani di filo-
logia classica
Sill. biz. = Silloge bizantina in
onore di Silvio Giuseppe
Mercati
S-OF = Süd-Ost Forschungen
Star., Živ. = Starina živaja
St. Byz. Neohell. Neerl. =
Studia Byzantina et
neohellenica neerlandica
St. ist. gr.-rom. = Studii istorice
greco-române
Stud. filol. biz. = Studi filologia
bizantina
Stud. byz. Lexik. = 3384
- TAPA = Transactions of the
American Philological As-
sociation
Trav. et Mém. = Travaux et
Mémoires
- Viz. Vrem. = Vizantijskij Vre-
mennik
- Zeitschr. f. Balkanol. = Zeit-
schrift für Balkanologie
Zeitschr. f. rom. Philol. =
Zeitschrift für romanische
Philologie
Zeitschr. f. vergleich. Sprach-
forsch. = Zeitschrift für ver-
gleichende Sprachforschung

Δ' ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΣΩΜΑΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

PHI 7 = Packard Humanities
Institute CD-ROM # 7
(Greek Documentary Texts:

Papyri and Inscriptions)
TLG = Thesaurus Linguae
Graecae

TLFi = Tresor de la Langue
Francaise

Ε' ΛΕΞΙΚΩΝ

α') ελληνόγλωσσων

ΑΛΝΕ = Α. Αναστασιάδη-
Συμεωνίδη, Αντίστοιχο
Λεξικό της Νέας Ελληνι-
κής
Αλιπράντης Ν., Λεξ. Πάρου =
Αλιπράντης, Λεξικό των
ιδιωμάτων και των εγγρά-
φων της Πάρου, 2001
Ανδρ., Λεξ. = Ν.Π. Ανδριώτη,
Ετυμολογικό Λεξικό της
κοινής νεοελληνικής
Απαλοδήμου Ντ., Περι-
γραφικό Λεξικό ποικίλων
της Ελλάδος
Αποστόλου, Λεξ. Νάουσας =
Στ. Αποστόλου, Λεξικό του
γλωσσικού ιδιώματος της
Νάουσας
Αραβαντ., Ηπειρωτ. γλωσ-
σαρ. = Αραβαντινού Π.,
Ηπειρωτικών γλωσσάρων
Βεργωτής, Λεξ. Λειτουργ., =
Βεργωτής Θ. Γ., Λεξικόν
Λειτουργικών και τελε-
τουργικών όρων, 1995
Βλαστού, Συνών. = Π. Βλα-
στού, Συνώνυμα και συγ-
γενικά, Αθήνα 1931
Βλαστού, Συνών.² = Π. Βλα-
στού, Συνώνυμα και συγ-
γενικά. Νέα έκδοση συ-
μπληρωμένη, Αθήνα 1989
Βλάχ., = Γερασίμου Βλάχου,
Θησαυρός της εγκυκλο-
παιδικής βάσεως τετρά-
γλωσσος
Βυζάντιος, Λεξ. = Βυζάντιος
Σκ., Λεξικόν της καθ' ημάς
Ελληνικής διαλέκτου, 1874
Γενναδ., Λεξ. = Π. Γ. Γενναδί-
ου, Λεξικόν φυτολογικόν
Γιαγκουλλής, Ασιόζες =
Γιαγκουλλής Κ., Ασιόζες,
ερμηνευτικό-ετυμολογικό
γλωσσάριο, 1993
Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ. =

Γιαγκουλλής Γ. Κ., Μικρός
ερμηνευτικός και ετυμολο-
γικός θησαυρός της Κυ-
πριακής διαλέκτου, Λευ-
κωσία, 1997.
Γλωσσάρ. Λισβ. = Γλωσσάρι-
ον Λισβίου

Δαγκίτση, Λεξ. = Κ. Δαγκί-
τη, Ετυμολογικό Λεξικό
της νεοελληνικής
Δεληγιάννης, Ιδιώμ. Κου-
βουκλ. Προσσας = Κ. Δε-
ληγιάννη, Το γλωσσικό
ιδίωμα των Κουβουκλιών
Προύσας
Δελιόπουλος, Ρουμλουσ. =
Δελιόπουλος Δ., Το Ρουμ-
λουκώτικο Ιδίωμα
Δημητράκ., = Δ. Δημητράκου,
Μέγα Λεξικόν όλης της
ελληνικής γλώσσας
Δημητρίου, Λεξ. Σάμ. = Δη-
μητρίου Ν., Λαογραφικά
της Σάμου, τ. ΣΤ' και Ζ'.
Λεξικό του γλωσσικού ι-
διώματος της Σάμου, Αθή-
να, 1996.
Δημητρίου Ν. Α., Συμπλ.
Λεξ. Σάμ. = Δημητρίου Ν.
Α., Εισαγωγή και Συμπλη-
ρωμα στα Λαογραφικά της
Σάμου του Ν. Δημητρίου,
Αθήνα, 2002
Δουγά-Παπαδ.-Τζιτζιλής,
Γλωσσ. ιδίωμ. ορ. Πιερίας =
Δουγά-Παπαδοπούλου
Ευ.-Τζιτζιλής Χρ., Το
γλωσσικό ιδίωμα της ορει-
νης Πιερίας, 2006
Δράκου, Ιδιώμ. Κάλυμν. =
Δράκου, Το γλωσσικό ι-
δίωμα της Κάλυμνος
Επιτομή = Επιτομή του Λεξί-
κου της Μεσαιωνικής Ελ-
ληνικής Δημιόδου Γραμ-
ματείας (1100-1669) του

Εμμ. Κριαρά
Ερωτόκρ., Γλωσσάρ. = Ερω-
τόκρετος Ι., Γλωσσάριον
της κυπριακής διαλέκτου
Ευγενίδης, Παγγ. Γλωσσ. =
Ηρ. Ευγενίδης, Παγγαιο-
ρετική Γλωσσονομία

Ζαφειρίου, Ιδιώμ. Σάμ. =
Ζαφειρίου Π. Μ., Το γλωσ-
σικό ιδίωμα της Σάμου
Ζώη, Λεξ. Ζακ. = Α. Χ. Ζώη,
Λεξικόν φυτολογικόν και
ιστορικόν Ζακύνθου
Ζώη, Λεξ. Ζακ. = ανατύπωση
του Λεξικού Ζώη, Λεξ.
Ζακ.
Ζωναρ. = Ioannis Zonarae
Lexicon, edidit A.H. Titt-
mann, τόμ. I-II, Λειψία
1808, ανατ. Αμστερνταμ
1967

Ηούχ. = Hesychii Alexandrini
Lexicon (εκδ. K. Latte)

Θηρησ. και ηθ. εγκυκλοπ. =
Θηρησκευτική και ηθική
εγκυκλοπαίδεια, τόμ. I-12,
Αθήνα 1962-8

ΙΔ = Ακαδημία Αθηνών,
Λεξικόν της νέας ελλήνι-
κής γλώσσας Α': Ιστορικών
Λεξικών της νέας ελλήνι-
κής

Ιπποκρ. Λεξ. = Αποστολίδης
Π., Ερμηνευτικό Λεξικό
παρών των λέξεων του
Ιπποκράτους, 1997

Καββάδας, Βοτ. φυτολ. Λεξ. =
Καββάδας Δ., Βοτανικόν-
φυτολογικόν Λεξικόν,
1956.

Καλαντζάκος, Λεξ. ρουμλ. =
Καλαντζάκος Α., Λεξικό
ρουμλαιοτικής γλώσσας,
2000.

- Καραγ., Λεξ. οικον. = Καραγιαννόπουλος Ε. Ι., Λεξικό Βυζαντινής Ορολογίας, Οικονομικοί Όροι τόμ. Α', 1995
- Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ. = Καραναστάσης Α., Ιστορικών Λεξικών των ελληνικών ιδιωμάτων της Κάτω Ιταλίας
- Κασμάτης, Βενετ. γλωσσ. στοιχ. Κιθέρ. = Κασμάτης, Βενετικά γλωσσικά στοιχεία στα Κιθέρη
- Κατσάνης, Ιδίωμ. Σαμοθράκης = Κατσάνης Ν. Α., Το γλωσσικό ιδίωμα της Σαμοθράκης
- Καλοϊδίας, Λεξ. Κουτοβλαχ. = Γραμματική και Λεξικό της Κουτοβλαχικής Γλώσσας
- Κόμης, Κιθέρ. Λεξ. = Κόμης Α. Δ., Κιθηραϊκό Λεξικό, Αθήνα, 1996
- Κονδυλάκης, Κρ. Λεξιλ. = Ι. Κονδυλάκης, Κρητικών Λεξιλόγιον
- Κοντομήρης, Λεξ. Λευκ. ιδίωμ. = Κοντομήρης Π., Λεξικό του Λευκαδικού γλωσσικού ιδιώματος, 2001
- Κοσμάς, Ιδίωμ. Ιωανν. = Κοσμάς Ν., Το γλωσσικό ιδίωμα των Ιωαννίνων, Δωδώνη, Αθήνα-Γιάννινα, 1997
- Κουβέλης, Λεξιλόγιο Σηρομέρου = Μπ. Κουβέλης, Λεξιλόγιο του Σηρομέρου
- Κουκοΐδης, Λεξιλ. = Κωνστ. Κουκοΐδης, Λεξιλόγιον ελληνικών λέξεων εκ της τουρκικής
- Κουμαν., Συναγ. = Στ. Κουμανούδης, Συναγωγή λέξεων αθηναϊστίων
- Κουμαν., Συναγ. ν. Λεξ. = Στ. Κουμανούδης, Συναγωγή νέων λέξεων
- Κουσαθανάς, Λεξ. Μικόν. = Κουσαθανάς Π., Χρηστικό Λεξικό του ιδιώματος της Μικόνου, 1996
- Κουτρίφνης, Γλωσσάρ. Ικαρ. = Κουτρίφνης, Γλωσσάριο της Ικαρίας
- Κρησφ., Λεξ. = Εμμ. Κρησφ., Νέο ελληνικό Λεξικό της σύγχρονης δημοτικής γλώσσας
- Κυριαζίδης Ν., Λεξ. Μακρυγ. = Το Λεξιλόγιο του Μακρυγιάννη ή πώς μιλούσαν οι Έλληνες
- Κωστ., Λεξ. τσιγκών. = Θ. Π. Κωστάκης, Λεξικό της τσιγκωνικής διαλέκτου
- Λιάτης, Ιδίωμ. Πηλίου = Λιάτης Κ., Το γλωσσικό ιδίωμα του Πηλίου, Βόλος, 1996
- ΛΚΝ = Λεξικό της κοινής νεοελληνικής, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη
- Λουκά, Γλωσσάρ. = Γ. Λουκάς, Γλωσσάριον της κυπριακής διαλέκτου
- Μάνεσης, Λεξ. μικόν. ιδίωμ. = Μάνεσης Στ., Ιστορικό Λεξικό του μικονιάτικου ιδιώματος
- Μαυρομημάτης, Λεξ. Καναλ. Καρδίτσας = Μαυρομημάτης Κ., Λεξικό ιδιωμάτων Καναλιών-Καρδίτσας, 1987
- ΜΕΕ = Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια, τ. Α' -ΚΔ', Αθήνα 1926-1934 (ανατ. με συμπλήρωμα, τ. Α' - Δ', χ. χρόν.)
- Μηνάς, Λεξ. ιδίωμ. Καρπάθου = Μηνάς Κ., Λεξικό των ιδιωμάτων της Καρπάθου, Κάρπαθος, 2006
- Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ. = Μ. Μιχαηλίδης-Νουάρου, Λεξικόν της καρπαθιακής διαλέκτου
- Μιχαλαρά-Βογιατζή, Λεξ. Σύμης = Μιχαλαρά-Βογιατζή Μ., Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν διαλέκτου Σύμης, 1991
- Μουσούρης, Γλωσσάρ. Ιθάκ. = Σπύρος Μουσούρης, Η γλώσσα της Ιθάκης
- Μπαμπιν., Λεξ. = Μπαμπινιώτης, Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας, 1998, 2002
- Νικολαΐδης Κ., Λεξ. Κουτοβλαχ. = Ετυμολογικόν Λεξικόν της Κουτοβλαχικής Γλώσσας
- Ντίνας, ιδίωμ. Κοζάν. = Ντίνας Κ., Το γλωσσικό ιδίωμα της Κοζάνης τόμ. Β', 2005
- Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδίωμ. = Ξανθινάκης Α., Λεξικό του δυτικοκρητικού ιδιώματος, 2000
- Ξινός, Γλωσσ. Ίμβρου = Κώστας Ξινός, Γλωσσάρι της Ίμβρου
- Ορλάνδος-Τραυλός, Λεξ. αρχιτ. = Α.Κ. Ορλάνδος-Ι.Ν. Τραυλός, Λεξικόν αρχαίων αρχιτεκτονικών όρων
- Πανταζ., Κεφαλ.-θιακ. = Πανταζότος Δ., Κεφαλοντική και θιακιά νησιολαλιά, 2000
- Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ. = Παπαγγέλου Ρ., Το Κυπριακό ιδίωμα. Μέγα Κυπριοελληνο-εγγαλλικό και με λατινική ορολογία. Αθήνα, 2001
- Παπαδ. Α., Λεξ. = Α. Α. Παπαδοπούλου, Ιστορικών Λεξικόν της πεντακτικής διαλέκτου
- Παπαθαν., Γλωσσ. ρουμελ. = Παπαθανασοπούλου Θ., Γλωσσάρι ρουμελιώτικης νησιολαλιάς
- Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδίωμ. = Παπαχριστοπούλου Χρ., Λεξικό των ροδίων ιδιωμάτων
- Πάπ.-Λαφ., Γεν. Εγκυκλοπ. = Πάπυρος-Λαρούς, Γενική Παγκόσμιος Εγκυκλοπαίδεια μετά πλήρους Λεξικού της ελληνικής γλώσσας
- Πασπ., Γλωσσ. = Α.Γ. Πασπατή, Το χιακόν γλωσσάριον
- Πασχ., Ανδρ. γλωσσ. = Πασχάλης Δ., Ανδρικών γλωσσάριον, Αθήνα, 1993
- Πασχαλίδης, Τερπν. Νιγρ. = Πασχαλίδης Α. Ν., Τα Τερπνίτικα και τα Νιγρηνία, 2000
- Πετκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ. = Μ. Ι. Πετκόβη, Το γλωσσικό ιδίωμα της Ανατολικής Κρήτης
- Προκόβας, Λεξ. Κουτοβλαχ. = Κ. Προκόβας, Λεξικό Κουτοβλαχικής Λαβιάδου Ολύμπου, 2006
- Πρωίας, Λεξ. = Λεξικόν της ελληνικής γλώσσας, επιμέλεια Γεωργ. Ζευγώ

Λη. έκδοσις "Πρωίας"
 Πρωίας Λεξ. Συμπλ. =
 "Πρωίας" Λεξικόν της νέ-
 ας ελληνικής γλώσσης ορ-
 θογραφικόν και ερμηνευ-
 τικόν. Συμπλήρωμα
 Σούδα = *Suidae Lexicon* (έκδ.
 A. Adler)
 Σπίντιος, Δαρνακ. γλωσσ. =
 Σπίντιου Ζ., Δαρνακὸν
 Γλωσσάρι
 Σταματ. = I. Σταματάκου,
 Λεξικόν της νέας ελληνι-
 κής γλώσσης
 Στεφ., Θηρ. βλ. Steph., Θηρ.
 Συμμεών, Ετυμολ. Λεξ. νεο-
 ελλ. οικαν. = Συμμεωνίδης
 Χ.Π., Ετυμολογικὸν Λεξικὸν
 νεοελλ. οικανισμῶν, 2010
 Σόκου, Μεγαρ. ἰδιωμ. =
 Σόκου Αγγ., Το μεγαρικὸν
 γλωσσικὸν ἰδιώμα, 2006
 Τάκης, Αγραφ. = Τάκης Β., Η

αγραφήσιμη γλώσσα
 Τάσιος, Γλωσσ. Πολυγ. = Φ.
 Τάσιου, Γλωσσάριον του
 Πολυγύρου
 Τζαμουριτας, Γλωσσ. Καρα-
 γκούνηδων = Τζαμουριτας
 Ζ., Γλωσσικός θησαυρός
 των Καραγκούνηδων, 2006
 Τομπαΐδ.-Συμμεών, Συμπλ.
 Παπαδ. Α. Λεξ. = Τομπαΐ-
 δης Δ. Ε.-Συμμεωνίδης Χ. Π.,
 Συμπλήρωμα στο Ιστορι-
 κόν Λεξικόν της Ποντια-
 κής Διαλέκτου του Α. Α.
 Παπαδόπουλου, Αθήνα,
 2002
 Τούσκς, Γλωσσ. Χίου = Τούσκς
 Γ. Ν., Γλωσσικά από το
 Πυργί της Χίου, Αθήνα,
 2002
 Τσιτσέλης, Γλωσσάρ. Κεφαλ. =
 Η.Α. Τσιτσέλης, «Γλωσσάρ-
 ιον Κεφαλληνίας», Νεο-
 ελληνικά Ανάλεκτα Παρ-

νασσού 2 (1874-75) 145-368
 (ανвт. Αθήνα 1996)
 Τσοπουρίδης, Λεξ. ποντ. =
 Τσοπουρίδης Θ., Λεξικὸν
 Ποντιακῆς Διαλέκτου
 Φιλ., Λεξ. = Photii Patriarchae
 Lexicon
 Χαντζιάρας, Θεσσαλ. γλωσσ-
 σάρ. = Χαντζιάρας, Γλωσσ-
 σάρι της Θεσσαλίας
 Χατζ., Λεξ. = Ετυμολογικὸν
 Λεξικὸν της ομιλουμένης
 κυπριακῆς διαλέκτου (α-
 νвт. 2000)
 Χριστοδούλου, Κουζιαν. =
 Χριστοδούλου Χ., Λεξικὸν
 του κοζανιτικῶν ἰδιωτισμῶν
 Χυτήρης, Κερκυρ. Γλωσσάρ. =
 Γεω. Χυτήρης, Κερκυραϊκὸν
 γλωσσάρι, ακατάγραφες
 και δισητες λέξεις

β') ξενόγλωσσων

Andr., Lex. = Nikolaos Andri-
 otis, *Lexikon der Archaismen in neugriechischen Dialekten*
 Avotins, Nov. = Avotins I., On
 the Greek of the Novels of
 Justinian, 1992
 Avril, Dictionn. prov.-français
 = J.T. Avril, Dictionnaire
 provençal-français suivi
 d'un vocabulaire français-
 provençal
 Battaglia = Battaglia S., Grande
 dizionario della lingua ita-
 liana
 Battisti-Alessio, Diz. etim. = C.
 Battisti και G. Alessio, Di-
 zionario etimologico Italia-
 no
 Bauer, Wört. = W. Bauer,
 Griechisch-deutsches Wör-
 terbuch zu den Schriften
 des Neuen Testaments
 Blaise, Lex. Lat. Med. = Blaise
 A., *Lexicon Latinitatis Mediaevi*
 Boerio = G. Boerio, Dizionario
 del dialetto veneziano
 Buck, Dict. Synon. = A Dic-
 tionary of Selected Synon-
 yms in the Principal Indo-
 European Languages

Caracausi = G. Caracausi,
Lessico greco della Sicilia e dell'Italia meridionale
 Chantraine, Dict. étym. =
 Pierre Chantraine, Diction-
 naire étymologique de la
 langue grecque. Histoire
 des mots
 DDM, Dictionn. étym. = Dau-
 zat A., Dubois J., Mitterand
 H., Dictionnaire étymologi-
 que et historique, 1971.
 DELI = Cortelazzo M.-Zolli P.,
 Dizionario etimologico della
 lingua italiana, 1999.
 Devoto, Diz. etim. = G. Devo-
 to, Avviamento alla etimo-
 logia italiana
 DGE = Adrados Fr., Diccionario
 Griego-Español
 Du Cange = Du Cange, Glos-
 sarium ad scriptores mediae
 et infimae graecitatis
 Du Cange, Lat. = Du Cange,
 Glossarium ad scriptores
 mediae et infimae latinitatis
 EI = Encyclopaedia of Islam,
 2003.
 EM = Etymologicon Magnum
 = T. Gaisford, Οἰκόμενον,
 ανвт. Πλεξάνος, 2000.

Frisk, Wört. = H. Frisk, Grie-
 chisches etymologisches
 Wörterbuch
 Garz., Diz. = Dizionario Gar-
 zanti della lingua italiana
 Germ. = G. Germano, Vocabo-
 lario italiano e greco
 Godefroy, Lex. de l'anc. franç.
 = Godefroy Fr., *Lexique de l'ancien français*, 1990.
 Gr. d'Hauterive, Dictionn. = R.
 Grandsaignes d'Hauterive,
 Dictionnaire d'ancien fran-
 çais, moyen âge et renaissance
 Greim., Dictionn. = A.J. Grei-
 mas, Dictionnaire de
 l'ancien français jusqu'au
 milieu du XIVe siècle, Paris,
 1968
 H.-E. Lexicon of the O.T. = W.
 Gessensius, A Hebrew and
 English Lexicon of the Old
 Testament, Oxford Univer-
 sity Press, 1952
 Lampe, Lex. = G. W. H.
 Lampe, A Patristic Greek
 Lexicon
 LBG = Lexikon zur byzan-
 tinischen Gräzität
 Lex. Chron. Mor. = W. J. Aerts-

- H. Hokwerda, *Lexicon on the Chronicle of Morea*
 L-S = H. G. Liddell-R. Scott-H. Stuart Jones, *A Greek-English Lexicon*
 L-S Κων/νίδη = H. G. Liddell και R. Scott, *Μέγα Λεξικόν της ελληνικής γλώσσας, μετάφρ. Ε. Μόσχου, επιστοαίει Μ. Κωνσταντινίδη*
 L-S Κων/νίδη Συμπλ. = H. G. Liddell και R. Scott, *Συμπλήρωμα του Μεγάλου Λεξικού της ελληνικής γλώσσας*
 L-S Suppl. = H. G. Liddell, R. Scott, H. Stuart Jones, R. McKenzie, *Greek-English Lexicon. Revised Supplement*
 Meursius = J. Meursius, *Glossarium graecobarbarum*
 Meyer-Lübke, *Rom. Etym. Wört.* = Meyer-Lübke W., *Romanisches Etymologisches Wörterbuch*
 Mittelalt. Wört. = *Mittelateinisches Wörterbuch bis zum ausgehenden 13. Jahrhundert*
 Montanari = Montanari Fr., *Vocabolario della lingua greca*
 Mutinelli, *Less. Ven.* = Mutinelli F., *Lessico Veneto*, ristampa 1851
 Niermeyer, *Med. Lat. Lex.* = J. F. Niermeyer, *Mediae Latinitatis Lexicon minus*
 Nuovo Zingarelli = *Il nuovo Zingarelli*
 ODB = *Oxford Dictionary of Byzantium*
 OLD = *Oxford Latin Dictionary*
 Papahagi, *Dict. arom.* = Papahagi T., *Dictionarul dialectului aromân. General și etimologic*
 Peek, *Lex. Nonn.* = W. Peek, *Lexikon zu den Dionysiaka des Nonnos*, Hildesheim 1968 κτ.
 PLP = *Prosopographisches Lexicon der Palaiologenzeit*
 Preisigke-Kießling = F. Preisigke - E. Kiessling, *Wörterbuch der griechischen Papyrusurkunden*
 Redhouse = *New Redhouse, Turkish-English Dictionary*
 Robert *Dict. hist.* = *Dictionnaire Historique de la langue française*, Le Robert, 2000.
 Rohlfs, *Diz. topon.* = Rohlfs G., *Dizionario toponomastico e onomastico della Calabria*, Πατέννα 1974
 Rohlfs, *Et. Wört.* = G. Rohlfs, *Etymologisches Wörterbuch der unteritalienischen Gräzität*
 Segditsas, *Naut. Dict.* = P. Segditsas, *Elsevier's Nautical Dictionary*, τόμ. 2, Αμστερνταμ, Λονδίνο, Νέα Υόρκη 1966
 Semi, *Lat. med. istr.* = F. Semi, *Glossario del latino medioevale istriano*
 Shipp = G. P. Shipp, *Modern Greek Evidence for the Ancient Greek Vocabulary*
 Somav. = A. da Somavera, *Θησαυρός της ρωμαϊκής και της φραγκικής γλώσσας*
 Somav., *It.-gr.* = A. da Somavera, *Tesoro della lingua italiana e greca-volgare*
 Sophocl. = E. A. Sophocles, *Greek Lexicon of the Roman and Byzantine Periods*
 Steph., *Θησ.* = H. Stephanus, *Θησαυρός της ελληνικής γλώσσας*
 Trapp, *Lex. z. byz. Gräz.* = E. Trapp κ.ά., *Lexikon zur byzantinischen Gräzität*
 Zingarelli = N. Zingarelli, *Vocabolario della lingua italiana*

ΣΤ' ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΟΡΩΝ ΚΑΙ ΛΕΞΕΩΝ

ἀ. = άρθρο του Λεξικού
 αβέβ. ετυμ. = αβέβαιη ετυμολογία
 άγν. ετυμ. = άγνωστη ετυμολογία
 ά. γρ. = άλλη γραφή
 αρχοπ. = αρχιποίηση
 αι. = αιώνιας
 αιτ. = αιτιολογικός
 αιτιατ. = αιτιατική πτώση
 άκλ. = άκλιτος
 αλβ. = αλβανικός, αλβανικά
 αλληλοπ. = αλληλοπαθής
 αμόρτ. = αμόρτους
 αμτβ. = αμετάβλητος

αναββ. = αναβιβασμός
 αναγκ. αιτ. = αναγκαστικό αίτιο
 ανάγν. = ανάγνωση
 αναδημ. = αναδημοσίευση
 ανακ. = ανακοίνωση
 αναλογ. = αναλογία, αναλογικός, -ώς
 άναρθρ. = άναρθρος
 ανάτ. = ανάπτυση
 ανατ. = ανατόμηση
 αναφορ. = αναφορικός
 ανιόδ. = ανέκδοτος
 ανομ. = ανομοίωση
 αντιδ. = αντιδάνειο

αντιβ. = αντιθετός
 αντιθ. = αντιθετικός, -ώς
 αντικ. = αντικείμενο
 αντιμετβ. = αντιμετάθεση
 αντων. = αντωνυμία
 αόρ. = αόριστος
 ασροστολ. = ασροστολογικός
 Απ. = Άπαντα
 απ. = απαντά
 απαρέμφ. = απαρέμφατο
 απόλ. = απόλυτος
 απολ. = απολίτως
 απορημ. = απορηματικός
 απόστ. = απόσπασμα
 απρόσ. = απρόσωπο

απροσ. = απροσώπως
αρ. = αριθμός
αροβ. = αροβικός
αροβουοικ. = αροβουοικ-
κός
αραμ. = αραμαϊκός
αριθμητ. = αριθμητικό
αρμεν. = αρμενικός
άρν. = άρνηση
αρνητ. = αρνητικός
αρομουν. = αρομουνικός
αρσ. = αρσενικός
αρχ. = αρχαίος
αρχαϊκ. = αρχαϊκός
αρχαιολ. = αρχαιολογικός
όρος
αρχιτ. = αρχιτεκτονικός όρος
άσχ. = άσχετος
αττ. = αττικός
αυτ. = αυτόθι
Αφ. = Αφίερωση
αφομ. = αφομοίωση
αχρον. = αχρονολόγητος

βενετ. = βενετικός
βιβλικο. = βιβλικισμός
βλ. = βλέπε
βλάχ. = βλάχικος
βοτ. = βοτανική, βοτανολογί-
κός όρος
βουλγ. = βουλγαρικός
βραχυλογ. = βραχυλογικός
βυζ. = βυζαντινός

γαλλ. = γαλλικός
γεν. = γενική πτώση
γενικ. = γενικότερα
γενουατ. = γενουατικός
γερμ. = γερμανικός
γλωσφ. = γλωσσογραφικός, -ώς
γλωσσ. = γλωσσικός
Γλωσσάρ. = Γλωσσάριο
γρ. = γράφι, γραφή
γρμ. = γραμματικός, -ώς

δεικτ. = δεικτικός
δευτεροκλ. = δευτερόκλιτος
δευτεροπρόκ. = δευτεροπρό-
σωπος

δηλ. = δήλωση
δηλ. = δηλαδή
δημ. = δημοτικός
δημοσ. = δημοσίευση
διάβ. = διαβαίει
διάγρ. = διάγραμμα
διαλεκτ. = διαλεκτικός
διατρ. = διδακτορική διατριβή
διάφ. = διάφορος
διαφορ. = διαφορετικός
διόρθ. = διορθώσε
διορθώσ. = διορθώσαμε
διστ. = διστίχο
διόθολγγ. = διόθολγγισμός

δοτ. = δοτική πτώση

εβρ. = εβραϊκός
έγγρ. = έγγραφο
εθν. = εθνικός
ειδικ. = ειδικότερα
εκασι. = εκασία
ειρων. = ειρωνικός, -ώς
Εισαγ. = εισαγωγή
έκδ. = έκδοση
εκδ. = εκδόσεις, εκδότης,
εκδίδει
εκκλ. = εκκλησιαστικός (ό-
ρος), εκκλησιαστικός
έκφρ. = έκφραση
εκφρ. = εκφράσεις
ελλειπτ. = ελλειπτικός, -ώς
ελλην. = ελληνικός
εμπροθ. = εμπροθέτως
εμπροθ. προσθ. = εμπροθέτος
προσδιορισμός

εν. = ενικός
εναντιωμ. = εναντιωματικός
έναρθ. = έναρθρος
ενδεχομ. = ενδεχομένως
ενδοιαστ. = ενδοιαστικός
ενεργ. = ενεργητικός
ενεστ. = ενεστώτας
ενθύμ. = ενθύμηση
ενν. = εννοείται
Εξέγγ. = Εξέγγιση
επεξέγγ. = επεξήγηση
επεξέγγ. = επεξηγηματικός, -
ώς

επιγρ. = επιγραφή
επίδρ. = επίδραση
επιθ. = επιθετο
επιθ. = επιθετικός, -ώς
Επίλ. = Επίλογος
επιμ. = επιμέλεια
επιρρ. = επίρροια
επιρρ. = επιρροιατικός, -ώς
επιστ. = επιστολή
επιστημ. = επιστημονικός
όρος

επιτ. = επιτατικός, -ώς
επιφ. = επιφώνημα, επιφω-
νηματικός, -ώς
επόμε. = επόμενος
επων. = επώνυμο
επων. = επωνυμία
ερωτ. = ερωτηματικός, -ώς
εσφαλμ. = εσφαλμένος, -α
ετυμ. = ετυμολογία
ετυμολ. = ετυμολογικό τμήμα
άρθρου
ευκτ. = ευκτική έγκλιση

ηθ. = ηθικός, -ώς
ηχοπ. = ηχοποιήτος
θ. = θέμα
θεολ. = θεολογικός όρος

θετ. = θετικός
θηλ. = θηλυκός
θησικ. = θηρησκευτικός, -ώς
θεπειντ. = θεραπευτικός, -ώς

ιατρ. = ιατρικός όρος
ιδ. = ιδίως
ιδιάζ. σύντ. = ιδιάζουσα
σύνταξη
ιδιάζ. χρ. = ιδιάζουσα χρήση
ιδωμ. = ιδωμάτιο
ιδωμ. = ιδωματικός, -ώς
ιντ. = Ιντερμέδιο
ισπ. = ισπανικός
ιστ. = ιστορία, ιστορικός
ιταλ. = ιταλικός

κ. = κάτι
κ.ά. = και άλλα
κ.α. = και αλλαχού
Κ.Δ. = Κακή Διαθήκη
κάπ. = κάποιος, -ον, κλπ.
καταβιβ. = καταβιβασμός
κατάλ. = κατάληξη
καταφ. = καταφατικός
κατηγ. = κατηγορούμενο
κε. = και ελός
κείμ. = κείμενο
κεφ. = κεφάλαιο
κλ. = κλίση
κλητ. = κλητική πτώση
κοιν. = κοινός, -ώς
κοινόν. = κοινότατος
κ.π.α. = και παλλοχού αλλα-
χού

κρητ. = κρητικός
κρητ. κ. = κρητικά κείμενα
κρητ. οπ. = κρητικό υπόμνημα
κτητ. = κτητικός, -ά
κ.τ.ό. = και τα όμοια
κυπρ. = κυπριακός
κυριαλ. = κυριαλεκτικός
κυρ. όν. = κύριο όνομα
κωδ. = κώδικας

λ. = λέξη, λήμμα
λαϊκ. = λαϊκός, -ώς
λατ. = Λατινικός
λογ. = λόγιος
λογιστ. = λογοτεχνία, λογοτε-
χνικός, λογοτεχνικός

μαθημ. = μαθηματικός όρος
μεγ. = μεγεθυντικός
μεωστ. = μεωτικός, -ώς
μέλλ. = μέλλοντας
μέσ. = μέσος
μεσν. = μεσαιωνικός
μεταπλ. = μεταπλάσιμος
μεταφ. = μεταφορά, μεταφο-
ρικός
μεταφρ. = μεταφράση
μετρ. αν. = μετρική ανάγκη

μετων. = μετωνυμία, μετα-
νυμικός
μόρ. = μόρση
μετβ. = μεταβατικός
μετγν. = μεταγενέστερος
μετλ. = μεταλφ
μετφ. δαν. = μεταφραστικό
δάνειο
μετχ. = μετοχή, μετοχικός

ναυτ. = ναυτικός όρος
νεοελλ. = νεοελληνικός
νεότερ. = νεότερος
νηπ. = νηπιακός
νομ. = νομικός όρος

οικογ. = οικογενειακός
ον., ον. = όνομα, ονόματος, -α
ονομ. = ονομαστική πτώση
ονομαστοπ. = ονομαστοπία
ό.π. = όπου παραπάνω
ορθότ. = ορθότερος, -α
οριστ. = οριστική
ουδ. = ουδέτερο
ουσ. = ουσιαστικό
ουσιαστικοπ. = ουσιαστικο-
ποιημένος

παθητ. = παθητικός
παλαιογρ. = παλαιογραφικός
παλαιότ. = παλαιότερος, -α
παπυρ. = παπυρικό κείμενο
παράγ. = παράγωγη
παργ. = παραγωγή
παράθ. = παραθεμα
παρθ. = παραθετικά
παρακελευσμ. = παρακελευ-
σματικός
παράλλ. = παράλειψη, παρά-
λειψη
παρκαλ. = παραλείπεται, -
ονται
παράλλ. = παράλληλος
παρκατ. = παραπομπή, πα-
ραπεμπτικός
παράφτ. = παράφραση
παρκατ. = παρατατικός
παράφφ. = παράφραση
παρκαχωρ. = παραχωρητικός
παρεκτεταμ. = παρεκτεταμέ-
νος
παρετυμ. = παρετυμολογία,
παρετυμολογικός
παρκ. = παρκεκείμενος
παροσμ. = παροιμία, παροιμι-
ακός
παρων. = παρωνύμιο
πβ. = παράβαλε
Π.Δ. = Παλαιά Διαθήκη
περ. = περίπου
περληπτ. = περληπτικός, -
ώς

περίοδ. = περίοδος
περιοδ. = περιοδικό
περιφρ. = περιφρασση
περστ. = περσικός
πιθ. = πιθανός, -ώς
πληθ. = πληθυντικός
ποιητ. αίτ. = ποιητικό αίτιο
παλλ. = παλλαχού
ποντ. = ποντιακός
ποσ. = ποσοτικός, -ώς
πραγμ. = πραγματολογικός
προβηγγ. = προβηγγιανός
προελ. = προέλευση
προηγ. = προηγούμενος
πρόθ. = πρόθεση
προθετ. = προθετικός
πρόκ. = πρόκειται
προκ. = προκειμένου
Πρόλ. = Πρόλογος
πρόσ. = πρόσωπο (γρμμα.)
προσθ. = προσδιορισμός
πρόσθ. = πρόσθετε
Προσθ. = Πρόσθηκη
προστ. = προστακτική
προσφών. = προσφώνηση
προσων. = προσωνυμία
προσωπ. = προσωπικός
προσωποπ. = προσωποποιή-
ση
πρότ. = πρότεινε
προφ. = προφανής, -ώς
πρωτόκλ. = πρωτόκλητος

ρ. = ρήμα
ρηματ. = ρηματικός
ρουμαν. = ρουμανικός
ρωστ. = ρωστικός

στ. = σελίδα
στεφ. = στεφικός
σημ. = σήμερα
σημ. = σημείωση
σημασ. = σημασία
σημασιολ. = σημασιολογικό
τμήμα άρθρου
σημερ. = σημερινός
σημετ. = σημερινός
σλαβ. = σλαβικός
σκαπτ. = σκαπτικός, -ώς
σπάν. = σπάνιος, -α
σπανιότ. = σπανιότατος, -α
στ. = στίχος
στερ. = στερεητικός
στρατ. = στρατιωτικός όρος
συγγ. = συγγενικός
συγκ. = συγκοπή
συγκρ. = συγκριτικός
συμπερασμ. = συμπερασμα-
τικός
συμφ. = συμφυρικός
συν. = συνήθως
συνδ. = συνδέεται

συνδ. = σύνδεσμος
συνεκδ. = συνεκδοχή, συνεκ-
δοχικά
συνεκφ. = συνεκφορά
συνηθέστ. = συνηθέστατος, -
α
σύνθ. = σύνθεση
συνθ. = συνθετικός
συνίζ. = συνίζηση
σύντ. = σύνταξη
συνών. = συνώνυμο
σύστ. = σύστημα
συχν. = συχνά
συχνός. = συχνότατος, -α
σχ. = σχήμα
σχετ. = σχετικός
σχηματ. = σχηματισμός,
σχηματίζεται
σχόλ. = σχόλιο, -α
Σχολ. = Σχολιαστής (L-S)

τ. = τύπος
τεχν. = τεχνικός όρος
τευχ. = τεύχος, -η
τίτλ. = τίτλος
τόμ. = τόμος
τοπ. = τοπικός
τοπων. = τοπωνύμιο
τουρκ. = τουρκικός
τραγ. = τραγούδι
τριτόκλ. = τριτόκλητος
τριτοπρόδ. = τριτοπρόσωπος
τροπ. = τροπικός
τοσκιαν. = τοσκιανικός
τυπογρ. = τυπογραφικός
τυπολ. = τυπολογικό τμήμα
άρθρου

υβριστ. = υβριστικός, -ώς
υπερθ. = υπερθετικός
Υπόθ. = Υπόθεση
υποθ. = υποθετικός
υποκ. = υποκειμένος
υποκορ. = υποκοριστικός
υποστ. = υποστακτική έγκλιση
υποστμ. = υποστηρικτικός, -ώς
υποχωρ. = υποχωρητικός, -ώς
υστ.λατ. = υστερολατινικός

φ. = φύλλο
φρ. = φράση, φράσεις
φωνητ. = φωνητικός

Χορ. = Χορικό
χρ. = χρήση
χρον. = χρονικός
χφ. = χειρόγραφο
χφφ. = χειρόγραφα
χ.τ. = χωρίς τόπο (έκδοσης)
χ.χρον. = χωρίς χρονολογία
(έκδοσης)

ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ

Ουδέτερο επιθέτου με χρήση ουσιαστικού καταρχήν μας απασχολεί σε ιδιαίτερη παράγραφο του άρθρου του επιθέτου. Συγκροτείται ιδιαίτερο λήμμα με το ουδέτερο του επιθέτου αν το τελευταίο αυτό χρησιμοποιείται περισσότερο ως ουσιαστικό παρά ως επίθετο σε ουδέτερο γένος.

Μετοχές παρακειμένου που είναι σύνθετες λέξεις σχηματισμένες χωρίς πιθανώς να έχει υπάρξει αντίστοιχος ενεστωτικός τύπος (λ.χ. *αγουρομαζωμένος*), όπως και μετοχές παρακειμένου που δεν ανάγονται σε ενεστώτα (λ.χ. *μυαλωμένος*) αποτελούν χωριστά λήμματα.

Στην περίπτωση που ένας τύπος αιτιατικής ή αορίστου δεν ανάγεται χωρίς διασταγμό σε ορισμένη ονομαστική ή σε ορισμένο ενεστώτα (αρχαιστικός ή νεοτερστικός τύπος), σημειώνονται στη θέση του λήμματος και ο αρχαιστικός και ο νεοτερστικός τύπος της ονομαστικής ή του ενεστώτα (λ.χ. *αήρ-αέρας*).

Σε ορισμένες ιδιαίχουσες περιπτώσεις κοντά στους άλλους τύπους του ουσιαστικού παρέχονται στο τυπολογικό τμήμα του άρθρου οι ιδιότητες πτώσεις. Ανάλογο συμβαίνει προκειμένου για χρόνους ρημάτων για τους οποίους η αναγωγή σε ορισμένο ενεστώτα δεν είναι βέβαιη.

Ο αραβικός αριθμός που τίθεται ως εκθέτης δίπλα σε όνομα εκδότη ή βραχυγραφία δηλώνει τον αριθμό της έκδοσης.

Προκειμένου για πεζό κείμενο, αν αριθμούνται οι γραμμές των σελίδων στην έκδοση, η παραπομπή γίνεται στη σελίδα και στη γραμμή της σελίδας. Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις όπου ο πρώτος αραβικός αριθμός δηλώνει τον αριθμό της παραγράφου ή του ποιήματος μέσα στην έκδοση και ο δεύτερος (που σημειώνεται ως εκθέτης) τη σειρά ή το στίχο μέσα στο ποίημα (περίπτωση «Κυριακών ερωτικών ποιημάτων» κ.ά.).

Καμιά φορά πριν από τη μνεία των αριθμών της παραπομπής σημειώνεται με γράμματα του λατινικού αλφαβήτου ή με άλλη βραχυγραφία η παραλλαγή ή το χειρόγραφο του κειμένου για το οποίο πρόκειται.

Με γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου που συνοδεύονται με το σημείο της οξείας σημειώνονται τμήματα πεζού έργου ή πράξεις θεατρικού κειμένου. Με λατινικούς εξάλλω αριθμούς δηλώνονται κεφάλαια της μετάφρασης της «Πεντατεύχου» ή και άλλων κειμένων. Ο αραβικός αριθμός που ενδεχομένως ακολουθεί δηλώνει τη θέση του στίχου μέσα στο κεφάλαιο. Καμιά φορά για ευκολία του αναγνώστη (περίπτωση του κειμένου του «Πιστικού βροκού», έκδ. Ιωάννου) η παραπομπή γίνεται σύμφωνα με τον τρόπο που ο εκδότης δηλώνει τα τμήματα του έργου. Άλλοτε πάλι προκειμένου για πεζό κείμενο μετά τη δήλωση της σελίδας ακολουθεί ένδειξη με γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου που υπάρχει στη σελίδα προς την οποία γίνεται η παραπομπή.

Κατά την παραπομπή σε αυτοτελές δημοσίευμα ερευνητή, που αποτελείται από τόμους περισσότερους από έναν, χρησιμοποιούνται και εδώ τα γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου με το σημείο της οξείας, για να δηλωθεί ο αριθμός του τόμου. Κατά την παραπομπή σε πραγματεία δημοσιευμένη σε περιοδικό δεν αναφέρεται ο τίτλος της πραγματείας, αλλά (βραχυγραφημένο, αν είναι η περίπτωση) το όνομα

του ερευνητή και (βραχυγραφημένος πάλι, αν είναι η περίπτωση) ο τίτλος του περιόδικου.

Λέξεις που απαντούν για πρώτη φορά σε σχολιαστή ή σε επιγραφή δεν παίρνουν χαρακτηρισμό (αρχ. ή μτγν.), αλλά δηλώνεται ότι η λέξη απαντά σε σχολιαστή ή σε επιγραφή.

Προκειμένου για παραπομπή σε γλωσσικές παρατηρήσεις ή σχόλια του εκδότη ενός κειμένου χρησιμοποιείται και για το εκδοτικό δημοσίευμα η βραχυγραφία του κειμένου, αλλά με προταγμένο ολόγραφο το όνομα του εκδότη (π.χ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ.]).

Η αλλαγή στίχου στο παράθεμα δηλώνεται με κάθετο ανάμεσα στους δύο στίχους.

Όταν μιας αρχαίας λέξης υπάρχουν νεότεροι τύποι, όχι όμως και νεότερες σημασίες, το άρθρο δεν έχει σημασιολογικό τμήμα.

Χωρία που διορθώνονται σε ειδική πραγματεία καταγράφονται σύμφωνα με τη διόρθωση, εφόσον είναι βέβαιη ή πιθανή· σε παρένθεση, αμέσως μετά τη λέξη του παραθέματος που διορθώνεται, σημειώνεται η εσφαλμένη διαφορετική γραφή του εκδότη και αμέσως κατόπιν βραχυγραφημένη η βιβλιογραφική ένδειξη για τη διόρθωση. Προκειμένου για εσφαλμένη γραφή που απαντά σε έκδοση κειμένου που κατά κύριο λόγο τη χρησιμοποιούμε στο Λεξικό, εκτός του ότι χρησιμοποιείται στο οικείο άρθρο η γνήσια γραφή, καταρτίζεται και λήμμα με την εσφαλμένη γραφή ή τη λέξη στην οποία θα μπορούσε να αναχθεί (εσφαλμένα βέβαια) η γραφή αυτή και με παραπομπή στην έκδοση που την παρέχει, καθώς και με μνεία της γνήσιας γραφής που πρέπει να δεχτούμε στο κείμενο.

Για τη διόρθωση των τριών τμημάτων του κάθε άρθρου παραπέμπεται ο αναγνώστης σε όσα σημειώθηκαν στα προλεγόμενα του τόμου Α', σ. ιδ', ιε', ις', καθώς και των τόμων Δ', σ. ιε' κε. και Ε', σ. ιβ'.

ΛΕΞΙΚΟ

ΤΗΣ

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ΔΗΜΩΔΟΥΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ 1100 - 1609

ΤΟΥ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΡΙΑΡΑ

ΤΟΜΟΣ ΙΗ'

προβιδιάζω - ραβέντι

προβιδιάζω προβεδιάζω. — Πβ. και προβεδέρω.

Από το προβήγκ. *provedir* (Χατζ., Μεσ. Κύπρ. 289, Stanitsas, Act. VIIIe Congr. Intern. Néo-hell. franc. 103).

α) Πρόνοιά, προβλέπω: Φρένεση κατά τον Τούλιον έχει τριά μερτικά ... Το τρίτον ἐνι προβιδιασμα, τάχατες να προβιδιάσει (ενν. ο άνθρωπος) προς τον καιρόν τες πράξεις του Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 109· πελλοί ... ἐναι τέσσερις λογές ... Το δεύτερον ἐνι να μηδέν προβιδιάσει εις εκείνον οπου να μπορεί να του τραβενιάσει Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 113· β) φροντίζω για κ., κανονίζω: Ο καβαλλάρης εξέβην και ήρτεν εις την Λευκωσίαν, και δεν ήυρεν ουδέ τον αμιράλλην ουδέ τον ρήγα· αμμέ ο καπετάνος της γέρρας έδωκέν του απλίκιν ν' απλικέψει, ώσπου να προβιδιάσει να πάγει εις την Αμμόχουστον Μαχ. 468²⁶· γ) φροντίζω να μη γίνει κ., αποτρέπω κ.: τούτον εγίνην διά τα πολλά μας κρίματα, απον μας ετόφλωπεν ο διάβολος και εκου-σεντάσαν μικροί και μεγάλοι, και δεν επροβεδιάσαν ουδέ με λόγον ουδέ με έργον Μαχ. 402⁵· χφ Ο (βλ. Dawkins [Μαχ. II σ. 264])· (μέσ.): σκόπα εκείνον τό μπορεί ν' ακλουθήσει, διατί εύκολα προβιδιάζεται (ενν. ο άνθρωπος) εις το κακόν το αγκατια-σμένον Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 111.

προβιδιασμα το, Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 109· γεν. εν. προβιδιασμά-του, αυτ. 111.

Από τον αόρ. του προβιδιάζω και την κατάλ. -μα.

Μέριμνα για το μέλλον, πρόνοια: εμπορει να μοιάσει η βερτου (ενν. της φρένε-σης) του προβιδιασμάτου του μουρμουκιού, το ποιόν οπουδάξει το καλοκαιριν δια να βρει εκείνον τό χρήζεται να φάγει τον χειμώνα αυτ. 109.

προβιζιόν η προβιζιου, Βουστρ. (Κεχ.) Μ 139⁶· προβιζιούν, Βουστρ. (Κεχ.) Β 139⁶· προβιζιούν, Βουστρ. (Κεχ.) 138¹¹.

Από το βενετ. *provision*. Οι τ. από το γαλλ. *provision* (Kahane, Sprache 556, Meyer, Γλωσσ. Πραγμ. Κύπρ. 132, Stanitsas, Act. VIIIe Congr. Intern. Néo-hell. franc. 85, 87, 104). Για το σχηματ. των τ. βλ. Meyer, ό.π. 139. Τ. προβι(β)εζιόν σε έγγο του 16-17. αι. (Μαράς, Κατάστιχο 149 Α' 332^{26.11.14}, Μπούσκαρη, Θησαυρ. 18, 1981, 314, κ.α.) και στο Κατσαϊτ., Ιφ. Ε' 742· πληθ. προβεζιόνες σε έγγο. του 17. αι. (Μαυροειδή, Δωδώνη 7, 1978, 146) και σήμ. στα Κύθηρα (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.). Τ. προβεντζιόν στο κυпр. ιδίωμα (Λουκά, Γλωσσάρ., Χατζ., Μεσ. Κύπρ. 289, κ.α.). Τ. προβιζιόνε (<ιταλ. *provisione*) στη Ζάκυνθο (Ζώη, Λεξ. Ζακ.³). Η Λ. σε έγγο. του 17. (Κακ., Θησαυρ. 8, 1971, 260) και του 18. αι. (Προτοφάλλης, Αθ. 59, 1955, 135).

α) Μέριμνα, πρόνοια: φρ. ποιώ προβιζιου/προβιζιουν/προβιζιόν = παίρνω μέτρα για την αντιμετώπιση μιας δύσκολης κατάστασης, μεριμνώ: Με όλον και θωρούμεν πως είμεστεν ούλοι χαμένοι και είναι χρήση να ποίσομεν προβιζιόν, να γλυτώσομεν το κορμίν μας και την τιμήν μας και το δικόν μας Βουστρ. (Κεχ.) 96¹¹· β) χρηματικό βοήθημα, επίδομα: Εφερέ μου ο μισέρ Ανδρέας ο Γερμανής διά τον μήνα όλον τον Απρίλιον ... την προβιζιόν οπου έχω από την εκλαμπροτάτην μας Αφεντίαν Σεβήρ., Σημειώμ. 1α.

προβιλίζι(ο)ν το, βλ. *πριβιλέγιον*.

προβίντσια η, Κυпр. χφ. 161· *προβίτσια*, Κυпр. χφ. 161.

Από το ιταλ. *provincia* (Χατζ., Ξέν. στοιχ. 97). Η λ. σε έγγρ. του 13. αι. (*Caracausi*, λ. *προβιντζ(ι)α*, όπου και λ. *προβέντζ(ι)α*).

Γεωγραφική ή διοικητική περιφέρεια (εδώ) χώρα: τείντα να γενεί πλιον η δυστυχημένη *προβίντσια των Μακεδόνων* και *όλος ο κόσμος*, τώρα και *επίθανεν ο ρήγας ο Αλέξανδρος Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια)* 92.

πρόβλημα το, βλ. *πρόβλημα*.

προβλεμμένος, μτχ., βλ. *προβλέπω*.

προβλεπτής ο. — Πβ. και *προβεδούρος*.

Από το *προβλέπω* και την κατάλ. -τής, μτφρ. δάν. από το βεν. *proveditor* - ιταλ. *provveditore*· πβ. λ. *προβλέπτης*, 6-7. αι. (L-S Κων/νίδη). Η λ. σε έγγρ. του 18. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 27, 1984, 392, 393, 425, 435), στο Κουμαν., Συναγ. v. Λέξ. (*προβλεπται*) και το ΑΛΛΕ.

1) Τίτλος αξιωματούχου (για τον αντίστοιχο ελλην. *προνοστής* βλ. ODB, λ. *pronoetes*) (εδώ ειδικότ.) *προβλεπτής καπετάνιος* = διοικητής ναυτικής δύναμης (πβ. και Τουρτόγλου, ΕΚΕΙΕΔ 22, 1977, 2): *Τότε γνωρίσανε οι Τούρκοι ότι πως έναι μεγάλος προβλεπτής καπετάνιος (ενν. ο Ιωάννης Ιουστινιανός) εις τον τόπον της χαλαστρίας και εν τω άμα τις εφτείανει Χρον. σουλτ. 86¹⁶. 2) (Στρατ.) φροντιστής: Θεωρών δε αυτόν (ενν. τον Ιωάννη Ιουστινιανόν) ο βασιλεύς εις τα πάντα επιδειξιότατον, δημαρχον και στρατηγόν επι τριακοσίους άνδρας προσέταξεν είναι και προβλεπτήν και διοικητήν Ψευδ.-Σφρ. 386²⁴⁻²⁶. 3) (Εκκλ.) α) τίτλος ιερωμένου που είχε τη μέριμνα και τη φροντίδα εκκλησιαστικών υποθέσεων: το ... μοναστήριον είναι ... κυβερνημένον από του ... κυρίου Ιερεμίου Κατσαΐτου, ... προβλεπτής και διδάσκαλος εις πράξιν και θεωρίαν ετούτου του μοναστηρίου Ιερόθ. Αββ. 335· β) *προβλεπτής του Αγίου Τάφου* = αξιωματούχος της καθολικής εκκλησίας υπεύθυνος για τη φύλαξη του Αγίου Τάφου (βλ. και Κακ.-Πάνου [Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. σ. 207 σημ. 243: *guardiano*]): τούτος (ενν. ο Τριέγες) ήτονε η αρχή του αίματος και από τούτον εβγήκαν δέκα βασιλείς και άλλοι αυθέντες ... και ο προβλεπτής του Αγίου Τάφου Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 113⁹.*

προβλεπτικός, επιθ., Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 26⁹, 87⁹.

Από το *προβλέπω* και την κατάλ. -τικός. Η λ. τον 4. αι. (TLG), στο Steph., Θησ. και σήμ· βλ. και LBG.

1) Προνοητικός: ο κυρ Δανιήλ ... ήτον άνθρωπος θεωρητικός, ... άξιος ... προβλεπτικός, φιλόθενος Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 34⁹. 2) Συνετός: την *δεσποινην* θεραπεύσας (ενν. ο Καντακουζηνός) *εν ηύομασι λόγων* και *προβλεπτικαίς πράξεσιν*, έπεισε ταύτην ... τον λαβείν εις νόμφην την αυτού θυγατέρα Δούκ. 63⁹.

προβλέπω, Βίος Αλ. 1685, Δούκ. 131⁹, Θησ. Θ' [22⁹], Κορων., Μπούας 23, Καρ-

τάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 135^ο, 225^ο, Κωδ. Χρονογρ. (Κοσμιάς) 27, Χρον. σουлт. 114^ο, Χίκα, Μονωδ. 65, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) 2^ο Ε' 1506, Χριστ. διδασκ. 480, Ροδινός (Βαλ.) 127, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 431¹¹ επροβλέπω· προηβλέπω, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 46^ο, 72^ο, 98^ο, 345^ο, 354^ο· μτχ. παρκ. προβλε μέ- νος.

Το μτγν. προβλέπω. Για το σχηματ. των τ. βλ. και Καραντζόλα [Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. σ. 512]. Η μτχ. παρκ. σε έγγρ. του 19. αι. (Τωμ.-Παπαδάκη Α., Κορη. έγγρ. Α' 68). Η λ. και σήμ.

Α' Μτβ. 1α) Αντιλαμβάνομαι κ. πριν γίνει προαισθάνομαι· ο βασιλεύς Αλέξιος τας κρυφίους των εχθρών αυτού βουλὰς, ας είχαν, προβλέπων ... την βλαβήν αυτών απεδίωκε Κομνηνής Άννας Μεταφρ. 208· Προβλέπει (ενν. ο γάδαρος) και τον θάνατον κι έλεγε καθημέρα! «Όνταν ετούτοι (ενν. ο λύκος και η αλουπού) μ' εύρασι, ήτον καμμένη ώρα» Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 135^ο εις ώρα που τα ονειράτα όλα τα πλια αληθεύ- γου (παρ. 3 στ.) κι είναι το πνέμα λύτερο, προβλέπει και κατέχει (παρ. 1 στ.) εκείνον οπού ογλήγορα έχει άθρωπος να πάθει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) 2^ο Δ' 115· β) γνω- ρίζω κ. από πριν, γνωρίζω τι πρόκειται να συμβεί στο μέλλον: να ομόσεις! στον μάντην τον καθολικόν (ενν. στον Έρωτα) οπου τα πάντα ηξεύρει, προβλέπει και τα μέλλοντα των ερωτοκαμένων Λιβ. Βα 481· Επειδή ο καρδιωγνώστης Θεός προβλέπει τα πάντα, τόσον απερασμένα όσον και παρόντα και μέλλοντα, επροειδε και το ημέτε- ρον γένος των χριστιανών ότι έμελλεν να απολεσθεί Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.- Πάνου) 354^ο δις γ) προσχεδιάζω, προκαθορίζω· Πράγμα γαρ ήτον απ' αρχής, ήτονε προβλεμμένοι απέ την θείαν δύναμιν κι απέ την άνω πρόνοιαν Θησ. Θ' [57^ο]. **2α)** Προ- νοκό, φροντίζω (έγκαιρα): Α δεν επρόβλεπεν ο Ζεύς εκείνους να 'αηήσει όλους εκεί- νους μοναχός τους ήθελε νικήσει Ζήνου, Βατραχ. 421· να φεύγεις την αργίαν και ακα- μασίαν και να προβλέπεις πώς να εύρεις την αναγκαίαν τροφήν Σοφίαν., Παιδαγ. 120^ο β) φροντίζω, περιθάλπω· Ει τις εχρειάζεται τον γιατρεία ... γουργα ηβρήκαν ιατρούς όλους να τους προβλέψουν Θησ. Θ' [61^ο]· γ) προστατεύω· εσύ εισαι βασιλεύς του πλη- θους του Ισραήλ και εσύ να τους προηβλέπεις από τας χείρας των εχθρών τους Καρ- τάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 185^ο δ) (εδώ κατ' ευφημισμό) τιμωρώ, «συγυρίζω»: δεν βλέπω άλλα παρά τα αυτία του γαϊδάρου του περιβολάρη, ο οποίος ... στέκεται να μας ακούει ... Αμή εγώ τον επροβλέπω τώρα τώρα Μπερτολδίνος 158^ο.

Β' Αμτβ. 1) Παιρνω έγκαιρα τα κατάλληλα μέτρα· φροντίζω, προνοώ· Και όστις εκείνος το επιτηρεί (ενν. το θείον και άγιον βάπτισμα) και προβλέπει και δεν το μολέ- νει, γίνεται κληρονόμος της βασιλείας του Χριστού Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.- Πάνου) 304^ο τον Κανελλέτον, τον Κουρή ...! ... επακαλέσε τους! να προΐδούν ογλή- γορα ...! ... και στους Κορφούς να σώσουν Αλ. Κύπρ. 1762· αλλ' επουράνιος ήτον! από θεότητα καμιά και θέλει να προβλέψει προς την τιμή του εκείνου Θησ. Β' [7^ο]. **2)** (Εδώ με την προθ. σε και αιτ.) προσβλέπω σε κάπ.: Σ' εσένα, Πάρο βασιλεύ, σημερον επροείδα, εγώ Δάρεϊος βρίσκομαι στην ειδική σ' ολπίδα Αλεξ.² 1055.

πρόβλεψις —ψη η, Χρον. Μορ. Η 1551, 2314, Θησ. Πρόλ. 45, Γ' [4^ο], Ε' [46^ο], Ζ' [75^ο], Ι' [32^ο], Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) 45, Κορων., Μπούας 57, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 380· πληθ. πρόβλεψες, Θησ. (Foll.) Ι 121.

Από τον αόρ. του προβλέπω και την κατάλ. -ις/η. Η λ. πρόβλεψις τον 6-7. αι. (TLG), στο Βλάχ. και το Κουμαν., Συναγ. v. λέξ. βλ. και LBG. Η λ. πρόβλεψη και σήμ.

1α) Γνώση και αναγγελία μελλοντικών γεγονότων, προφητεία: η των δαιμόνων πρόβλεψις μεγάλην ισχύν έχει Βίος Αλ. 5819· β) η εκ των προτέρων εκτίμηση όσων πρόκειται να συμβούν, πρόγνωση: Του φαίνεται (ενν. του βασιλιά), πως δεν ημπορεί να ζήσει χωρίς κανέναν, ο οποίος όξω από την συμβουλήν σου να του είχαν δώσει, και πρόβλεψιν εις τες διαφορές του ... να του είχαν κάμει ... να του απεράσει η φαντασία με καμίαν ομοφολογίαν Μπερτολδίνος 92. 2α) Έγκαιρη φροντίδα, πρόνοια: πριν να 'ναυπαυθώ γαρ εγώ ... θέλομε ποίσει πρόβλεψη να εξεκδικηθείτε Θησ. Β' [38']· β) προκαθορισμένο σχέδιο δράσης: ο μύθος λέγει ότι όσοι επιχειρούνσι πράγμα χωρίς βουλήν και πρόβλεψην εις δυστυχίες μεγάλες πίπτουσιν Νούκ., Μύθ. (Παράδοξολογ) 27· γ) σχέδιο που στοχεύει στην επίτευξη κάπ. σκοπού: Ίσως γιατί έτσι αρέσει σου, κι έτσι ' είναι η όρεξις σου! η τάχα έτσι στην άβυσσον είναι της πρόβλεψις σου Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε' [448]. 3α) Βοήθεια, συμπαράσταση· προστασία: Εις τούτο τον εζήτησεν ο Καμπανέσης χάριν, ι βοήθειαν και πρόβλεψιν να ποίσει προς εκείνον, ι να τον βοηθήσει τίποτεσ απέ την βασιλείαν Χρον. Μορ. Ρ 1551· ευχαριστήσας (ενν. οι Γενουβήροι) πολλά την τε διάκρισιν των! ιδίαν τε προαίρεσιν, ομοίως και πρόβλεψιν των (ενν. των Φλωρεντινών) Κορον., Μπούας 74· β) (εδώ συνεκδ.) οχυρωματικά έργα, οχύρωση: τρόπους πολλούς εγύρεφες την γην μου ν' ανασκάψεις (παρ.αλ. 1 στ.)· αμμή θαρρώ να μη γενεί, μα την αλήθειαν, τούτο, ι γιατί έποικα την πρόβλεψιν οπότερεπε στον τόπον Θησ. (Foll.) Ι 107. 4α) Εκφραση εκτίμησης, σεβασμού: χαράν μεγάλη έποίκασιν ως είδαν τον Ρομπέρτον! και πρόβλεψιν του εδείξασιν ότι πολλά αγαπούσαν Χρον. Μορ. Η 2260· μετά τιμήν και πρόβλεψιν εσυναπάντησέ τον (ενν. τον Ρομπέρτον)! ι χαρά μεγάλη του έποικεν ενόπιον των πάντων Χρον. Μορ. Ρ 2314· β) ζήλος, ενθουσιασμός: περιχαρής εγινετον, λαλεί την συντροφία του! και λέγει ούτω προς αυτούς με πρόβλεψιν μεγάλην ... Χρον. Μορ. Ρ 4716 (πβ. Χρον. Μορ. Η 4716: προθυμίαν).

πρόβλημα το, Προδρ. (Eideneier) II 19-8 χφ Η κριτ. υπ., Rechenb. (Vog.) 65²⁰, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 67¹⁶· *πρόβλεμα*, Rechenb. (Vog.) 73¹.

Το αρχ. ουστ. πρόβλημα. Η λ. και σήμ.

1) (Μαθημ.) εκώτημα, ζήτημα προς επίλυση: Rechenb. (Vog.) 65². 2) Ζήτημα που γίνεται αντικείμενο αντιπαράθεσης και φιλονικίας· (ως σύστ. αντικ.): Πάθος ακούσας τοιγαρούν μη κήλην υπολάβεις, ι μηδ' άλλο τι χειρότερον εκ των μυστικότερων (παρ.αλ. 3 στ.) αλλά μαχίμου γυναικός πολλήν εντραπελίαν, ι προβλήματα προβάλουσα και πιθανολογίας Προδρ. (Eideneier) Ι 24. 3) Αλληγορική διήγηση: Λαβών δε τον λόγον ο Βαρλαάμ λέγει: «Άκουσον ουν, κύριέ μου Ιωάσαφ, και τούτο το πρόβλημα ... είναι μία χώρα μεγάλη εις την οποίαν εκείνοι απού κατοικούνσιν έχουσι μίαν συνήθειαν παλαιάν, ...» Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 66²⁵.

πρόβλησις η, Σπαν. Β 65, Κομιν., Δίδασκ. Δ 79, Σπαν. Ρ 14, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 70.

Από τον παθητ. αόρ. του προβάλλω και την κατάλ. -σις. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.), στον Πορφυρογέννητο και το Du Cange.

Προβολή· προέκταση (εδώ μεταφ.): Τον βασιλέα, ω νιέ, τίμα τον και φοβού τον· | πρόβλησις ἐνι του Θεού ο βασιλεύς, παιδίν μου Σπαν. Α 67.

προβλιζιον το, βλ. περιβλέγιον.

προβόδημα(ν) το. — Βλ. και προβόδιμα(ν).

Από το προβόδω και την κατάλ. -μα. Πληθ. προβουδήματα σήμ. ιδιωμ. (Σαχίνης, Καστοριανό γλωσσάρι 129). Η λ. προβόδημα στο Βλαστού, Συνών.²

Οποιοδήποτε πράγμα (αντικείμενα, χρήματα, κλπ.) αποστέλλεται σε άλλο τόπο (πβ. και ἄ. προβόδω -ίζω 3β): *Περί προβόδηματος, οπου στέλνει τινάς άσπρα εις το σπίτι του, ή άλλο είδος, και εις την στράταν τα επάρουν ή πνιγούν Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1385 ρμζ' 1.*

προβόδιμα(ν) το. — Βλ. και προβόδημα(ν).

Από τον αόρ. του προβοδίζω και την κατάλ. -μα(ν). Η λ. προβόδιμα και σήμ.

Οποιοδήποτε πράγμα (αντικείμενα, χρήματα, κλπ.) αποστέλλεται σε άλλο τόπο (πβ. και ἄ. προβόδω -ίζω 3β): *Περί προβοδίσματος οπου στέλνει τινάς εις το σπίτι του άσπρα ή άλλον είδος, και εις την στράταν τα επάρουν, ή πνιγούν Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 164²⁰³.*

πρόβodos ο, Λόγ. παρηγ. L 326, 712, Λόγ. παρηγ. O 334, 723, Διγ. Z 646, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 2434, 5459, 12204, Χρον. Μορ. P 5300, 5309, 5313, 5680, 5732, Κομνηνής Αννας Μετάφρ. 353, Λιβ. Esc. 3005, 4233, Λιβ. διασκευή α 1106, 2169, 3134, 4410, 4413, Λιβ. Va 893, 2791, Δευτ. Παρουσ. 361, Παράφρ. Χων. (Νικητ. Χων., Βόνν. 247 κριτ. υπ., 538 κριτ. υπ., 817 κριτ. υπ.), Απόκοπ.² 78, Εκθ. χρον. 65¹⁶ πρόβεδος, Χρον. Μορ. H 5309, 5313, 5680, 5732· προβόδος, Θησ. B' [15¹].

Από το αρχ. ουσ. πρόδος ο ή από το ουσ. προεόδος (απ. στον Ευστάθιο) (Κορσά, Ατ. Ε' 314). Η λ. τον 9. αι. (TLG) και στο Du Cange· βλ. και LBG.

Αυτός που προπορεύεται και δείχνει το δρόμο σε άλλους, οδηγός: Λοιπόν, ωσάν εξέβησαν από την Ανδραβίδα, | οι Τούρκοι υπαγαίνασιν πάντα εις την εμπροστέλειαν· | προβόδους είχαν τοπικούς οπου τους οδηγούν Χρον. Μορ. H 5300· ουδέ γαρ είναι δυνατών χώραν και κόσμον τόσον· | μόνοι μας δίχα συνεργού, δίχα προβόδου μόνοι, | περιπατήσαι θαρρικά, σκοπήσαι, ψηλαφήσαι Λιβ. διασκευή α 4410 (σε μεταφ.): Πρόβodos είμαι (ενν. εγώ, ο Μάρτης) του καιρού, στρατιώτης του πολέμου Λιβ. Esc. 1027.

προβόδω ή προβοδιζω, Εβρ. ελεγ. 162, Χρον. Μορ. P 4677, Gesprächb. 77²⁰, Χρον. Τόκων 2425, 3887, Διγ. Αλ. V 22, 67, Διγ. Αλ. G 288¹⁵, Επιστ. 16. αι. 25^{30, 39}, Αλ. Κύπρ. 1200, 1730· προβαδιζω, Hagia Sophia ω 510¹⁶· προβεδίζω, Χρον. Μορ. H 4677· προβοδιζω, Διγ. O 2914, 2945· προβοδω, Αλεξ.² 1094, 2187, 2516, 2530, 2548, Διγ. Αλ. E (Lolos) 135⁹, 193¹⁰, 305¹⁷, Διγ. Αλ. F (Lolos) 134⁶, 192²⁰, 304¹⁷, Διγ. Αλ. E (Konst.) 49¹⁶, 105⁶, 151⁴, 153^{1, 20}, 173²⁰, Διγ. Αλ. F (Konst.) 48^{16, 17}, 104⁶, 150^{8, 19}, 172²⁴, 174¹², 184⁹, Πεντ. Γέν. XIX 29, XXXVII 32, Σταυριν. 281, 416, 447· προβοδώνω, Χρον. Τόκων 1987· γ' εν. ενεστ. προβοδάγει· παρატ. προεβόδιζον.

Από το ουσ. πρόβodos και την κατάλ. -ώ με επιδρ. του κατεινόδω ή από το

*προενοδῶ (Κοραή, Ατ. Δ' 457, Meyer, NS II 87· βλ. και Τσοπ., Ελλην. 16, 1958/9, 339). Ο τ. προβοδῶν και σήμ. (Κριαρ., Λεξ., Μπαμπιν., Λεξ., λ. προβοδίζω). Η λ. προβοδίζω (με μεταπλ.) και σήμ. λαϊκ. Η λ. προβοδῶ στο Βλάχ., στο Βλαστού, Συνών. 145 (λ. ξεβγάζω), 153 (λ. οδηγῶ), καθώς και σήμ. σπάν. (ΛΚΝ).

1) Συνοδεύω τιμητικά ως ένα σημείο κάπ. που αναχωρεί, ξεπροβοδῶ: Και ἀποστείλει τον (ενν. η βασιλίσσα τον Αλέξανδρον) και οι δύο της υιοί τον επροβοδῆσαν ... ἕως το πέσιμον του Αλεξάνδρου Διῆγ. Αλ. Ε (Konst.) 151^{2α} (ἐδῶ προκ. για εκφορά νεκρού): Ο Αλέξανδρος με όλους τους βασιλείς ... επροβοδῆσέν τον (ενν. τον Τάρειον) ἕως το μνήμα και ἐθαψάν τον με τιμὴν μεγάλην Διῆγ. Αλ. Ε (Lolos) 305¹⁷. 2α) (Μτβ.) οδηγῶ, συνοδεύω: και οποι προβοδάει το ρίφι εις το Αζαζελ ... να πλύνει τη σάρκα του με το νερό και ὕστερα ἔτοι να ἔρπει προς το φουσσάτο Πεντ. Λευιτ. XVI 26· β) (αμτβ.) προπορεύομαι ως οδηγός: προεβοδίζον γοιν ἐγώ, οι δε εφείποντο Παράφρ. Χων. (Νικητ. Χων., Βόνν. 780 κριτ. υπ.). 3α) Στέλνω κάπ. κάπου: Και επροβοδῆσα αποκουράρους από την ἔρημον της Κερεμωθ προς τον Σιχον βασιλεά του Χεσβον λογιὰ ερήνης του ειπει Πεντ. Δευτ. II 26· τα τζαμόγλανα ομπρός τα προβοδάγει (ενν. ο καπετάν Πασιάς) Διακρούσ. (Κακλ.) 124· β) στέλνω κ. σε κάπ.: ο Κολώνας ἔβαλε στην πρύμνην την παντέραν, οποι του την προβοδισεν εκ το θρονί ο ρήγας! κι εἶχε τον Ιησοῦν Χριστόν ἀντάμα με την λίγα Αλ. Κύπρ. 1200· Επιστολὴν σου προβοδῶ, φίλε μου Μανσηλή Κυπρ. εκστ. 141¹.

προβολεύς ο.

Το μτγν. ουσ. προβολεύς (ΠΛΓ). Η λ. στον τ. προβολέας με διαφορ. σημασ. και σήμ.

1) Αυτός ο οποίος παράγει, δημιουργεί κ.: γεννήτορας (θεολ., προκ. για το Θεό σε σχέση με το Άγιο Πνεῦμα στην Αγία Τριάδα· βλ. και Lampe, στη λ. 5): εις ἐν δε συναλείφουσι και μοναπλοῦσι ταύτην, (ενν. οι Εβραῖοι την τριαδικὴν θεότητα) (παρ. λ. 3 στ.)· ἀναιρεθέντος γαρ υιοῦ, πατὴρ οὐκ ἔχει τόπον, ἀναιρεθέντος πνεύματος, ο προβολεύς οὐκ ἔστιν Γλυκά, Στ. Β' 224. 2) Αυτός που μπαίνει μπροστά· επικεφαλής, αρχηγός (πβ. ἄ. προβάλλω II· βλ. όμως και Bakker- van Gemert [Ριμ. Βελ. ρ σ. 383]): πρῶτον Θεόν πιστεύομεν, δεύτερον βασιλεά! και τρίτον Βελιοάριον να ἔχομεν προβολέα Ριμ. Βελ. ρ (Bakk-v. Gem.) 188.

προβολή η.

Το αρχ. ουσ. προβολή. Η λ. και σήμ.

1) Τμήμα πράγματος που προεξέχει, προβάλλει, ξεχωρίζει (ἐδῶ σε μεταφ.): Χαίρε, ηγεμών αξιοτάτε, χαίρε, Ἀρῇ των αρμάτων (παρ. λ. 2 στ.), χαίρε του σκήπτρου η προβολή, του κόσμου η σωφροσύνη! Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Απόσκ.) Β' 344. 2) (Προκ. για φτερά πτηνού) έκφυση: Ἐστι πετεινὸν λεγόμενον πάσιδον ... θνητομαίων ὄντων ... πέπτονται τα πτερά αὐτοῦ και ἀναφύονται ἕτερα πτερά νεοθαλή ... εις τας εαυτῶν προβολάς ὑπὸ των υλικότερων τρέφονται Μάρκ., Βουλκ. 347⁸. 3) Πάγκος τοποθετημένος ἔξω από κατάσταση ή εργαστήριο για την έκθεση των προς πώληση αγαθών (για το πράγμα βλ. και Κουκ., ΒΒΠ Β' 182, 236, Πεζόπουλος, ΕΕΒΣ 1, 1924, 254-5): Η δε να ἀφῆκαν και λαρδὴν εις προβολὴν ἀπάνον, να μην χυθείς και κατεβείς και δά-

κεις το (ενν. συ, κουρουνα) και φύγεις; Πουλολ. (Τσαβαρή)² 444.

πρόβολος ο, Δούκ. 313²⁵.

Το αρχ. ουσ. πρόβολος. Η λ. και σήμ. ναυτ. και αρχιτ. με διαφορ. σημασ.

α) Βλήμα πολιορκητικής μηχανής, καταπέλτης (η σημασ. μτγν.); ο Χαμζάς συν τοις υπ' αυτόν ... διά κλιμάκων και διά προβολων μηχανικών ... καταπολεμήσας το πολίχνιον ημέρας κβ' και μηδέν κερδίσας, επανέζευξε αυτ. 407²⁶. **β)** βλήμα κανονιού: είδαμεν χωνείας απολυνούσας προβόλους· μετά γουν του απολυθῆναι του σκεύους ..., παρενθός ως ύελος διερρήγγυντο αυτ. 341¹¹.

πρόβόσκημα το.

Από το ουσ. προβοσκίς με επίδρ. του αρχ. ουσ. βόσκημα. Η λ. με διαφορ. σημασ. στο L-S· βλ. και LBG.

Προβοσκίδα: έρχεται μικρός ελέφας και υποτίθη αυτού το πρόβόσκημα υποκάτω του ελέφαντος και εγείρει αυτόν Φυσιολ. 365³¹.

προβοσκίς η.

Η λ. στον Αριστοτέλη. Τ. προβοσκίδα στο Soman. και σήμ.

Προβοσκίδα: έρχεται ο μικρός ελέφας και υποτίθῃ την προβοσκίδαν αυτού υποκάτω του ελέφαντος και εγείρει αυτόν Φυσιολ. (Kaim.) 122a⁴⁰.

προβουέρης ο, βλ. προβεούρης.

πρόβουλος ο.

Από το αρχ. επίθ. πρόβουλος· ο πληθ. αρσ. ως ουσ. ήδη αρχ. (L-S, στη λ.). Ουσ. πρόβουλο σήμ. ιδιωμ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.).

(Στον πληθ.) οι δύο ανώτατοι άρχοντες της ρωμαϊκής δημοκρατίας, οι ύπατοι (η σημασ. μτγν., βλ. L-S, στη λ. 4): εοινάζονταν όλοι οι πρώτοι άρχοντες της Ρώμης ... και εδιάλεγαν από την μέσην τους δυο άνδρας τους καλλιοτέρους να είναι αρχηγοί ..., τους οποίους τους έλεγαν κοιναύλους, προβόλους, προηγόρους και ελληνικά λέγονται ύπατοι Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 236³⁰.

προβουρώ.

Από την πρόθ. προ και το βουρώ (Σακ., Κυπρ. Β' 496, Λουκά, Γλωσσάρ., Χατζ., Λεξ.)· βλ. και Μενάρδ., Γλωσσ. μελ. 99, Χατζ., Γραμμ. κυπρ. διαλ. 138. Η λ. και τ. μπροβουρώ σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., ό.π. 763, Χατζ., ό.π.).

Καταδιώκω, κυνηγώ: Αληθεια εν μιτσιν κάστρος (ενν. η Μάλτα), μα 'ναι πολλν φορσάτον, i τον Τούρκον πάντα δέρνει τον και πάντα προβουρά τον Ασμα Μάλτ. 14.

προγαμαίος, επίθ. Ελλην. νόμ. 579*, Μαλαξός, Νομοκ. 333, Zygomalas, Synopsiς 155 Γ 13, 163 Γ 54, 60, 281 Σ 14, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1315 Α' 2, 7, Νομοκριτ. 104.

Από την πρόθ. προ, το ουσ. γάμος και την καταλ. -αίος· πβ. αρχ. επίθ. προγάμος και μτγν. επίθ. προγάμιος. Η λ. τον 5.-6. αι. (Lampe, Lex., TLG), στο Αρμεν., Εξάβ. Α' 13²⁵ σχόλ., Δ' 4²² και σήμ.

Που γίνεται ή δίνεται πριν από την τελετή του γάμου (νομ.) *προγαμιαία δωρεά* = η δωρεά προς το σύζυγο ή τη σύζυγο πριν από το γάμο: Ουδέν δύνανται οι παῖδες διαλύειν τον γάμον αυτούς ως διά ζημίαν τους γονεῖς οὐοῦ ἔδωκαν την προῖκα ή την προγαμιαίαν δωρεάν Ἑλλήν. νόμ. 538¹⁷. αν η γυναίκα επήρεν από τον άνδρα ή προγαμιαίαν δωρεάν ή εις τον καιρόν των γάμων, ας το κρατεί Zygomalas, Synopsis 160 Γ 41.

προγενής *προγενής*, Χρον. Μορ. Η 8120, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *προγενής* διόρθ. Δραγουμής, Αθ. 26, 1914, 31 κατά χφ. Τ· βλ. και Chron. Mor. Lex., λ. *προγενής*(?). — Βλ. και *προγενής*.

πρόγεμα(ν) το, βλ. *πρόγεμα*.

προγεματίτσι(ν) το, βλ. *προγευματίτσι(ν)*.

προγενέστερον, επίρρ., Σφρ., Χρον. (Maisano) 60¹⁸.

Το ουδ. του συγκρ. βαθμού του επιθ. *προγενής* ως επίρρ. Τ. *προγενέστερα* και *προγενεστέρας* και σήμ. Η λ. τον 5.-10. αι. (TLG).

Νωρίτερα, πρωτύτερα: ο δεσπότης κυρ Θωμάς αφείς την Καλομμάτων ... εοῖβη εις τον Αβαρίνον κάκειθεν εις το Μαράθιν, *προγενέστερον* της βασιλείας καταλειψάσης την Αρκαδίαν κάκεισε απελθοῦσης μετά και των παιδων αυτής αυτ. 164⁴.

προγενής, επίθ.

Το αρχ. επιθ. *προγενής*.

Που προηγείται (εδώ ως ουσ.) = ο κοντινότερος συγγενής με κληρονομικά δικαιώματα: Κι ως ἤκουονεν (ενν. ο μισσὶρ Ντζεφρέ) ... ὅτι ἐμεταστάθῃ| ο αφέντης της Καρύταινας, ὅπου ἦτο ἐξάδελφός του,| κι ουδέν ἐνέμεινε ἀπ' αὐτοῦ παιδί του κληρονόμος,| ... εις λογισμὸν ἐβάλθῃ| νὰ ἀπέλθῃ γαρ εις τον Μορέαν, ως *προγενής* ὅπου ἦτον| του αφέντη της Καρύταινας, νὰ ἔχει το γινικόν του Χρον. Μορ. Η 8120 κριτ. υπ.

πρόγευμα το, Πουλολ. (Τσαβαρή)² 92 κριτ. υπ., 207 κριτ. υπ., Περί Ξεν. (Μαυρομ.) 274 κριτ. υπ., Λιβ. Va 1279, Λιβ. Esc. 1423· *πρόγεμα*, Κρασοπ.(Eideneier) V 65, Πουλολ. (Τσαβαρή)² 92 κριτ. υπ., Gesprächb. 56¹⁰⁸· *πρόγεμαν*, Πουλολ. (Τσαβαρή)² 207, Αχιλλ. L 1084· *πρόγευμα(ν)*, Αχιλλ. (Smith) N 1488· *πρόσγευμα*, Κρασοπ.(Eideneier) 67 χφ Ο [βλ. Eideneier (Κρασοπ. σ. 155)]· γεν. εν. *προγεμάτου*, Αχιλλ. L 100.

Από την πρόθ. *προ* και το ουσ. *γέυμα*· πθ. *προγεύομαι* και *προγευματίζω* (απ. στον Αριστοτέλη). Ο τ. *πρόγεμα* στο LBG και στο Ανδρ. Λεξ. Ο τ. *πρόγεμαν* σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.). Ο τ. *πρόσγευμα* με επίρρ. της πρόθ. *προσ.* Η λ. τον 8.-9. αι. (TLG), στο Du Cange (λ. *γεύεσθαι*) και σήμ.· βλ. και LBG.

1α Το πρωινό γέυμα (για το πράγμα βλ. Trapp, DOP 48, 1994, 247): ο παράδεισος ...! τέσσαρες ἔχει ποταμούς ...! Αν ἦσαν και οι τέσσαρες κρασί, ως *ενθυμούμαι*,| ο εἰς ἀρκεί με *πρόγευμα* ...! ο δεύτερος εις γέυμα μου κι εις δειλινόν ο τρίτος Κρασοπ. (Eideneier) ΑΟ 67· (σε μεταφ.): αυτά (ενν. τα συχνάναστέναγματα και τους μεγάλους πόνους) νὰ ἔχω *πρόγεμαν* και γέυμα μου και δειπνον Περί Ξεν. (Μαυρομ.) 274 β) (συ-

νεκδ.) η ώρα του πρωινού γεύματος, πρωί (πβ. ἄ. δείπνον βλ. και Θαβάρ., Προσδιορ. ημερον. 98-9): να ήταν ώρα πρόγευμα και εξέβην ο εννούχος Λιβ. διασκευή α 1518. 2α) Το μεσημεριανό φαγητό (βλ. Trapp, ὁ.π., καθώς και Παπαδ., ὁ.π.: πβ. λ. ἀριστον): αν τύχει σκάπου πούπετε να πιάσεις βελονιδαν, | εκείνην έχεις, άτυχε, και πρόγεμαν και δείπνον Πουλολ. (Τσαβαρή)² 92· Ωχού, τους είχαν τα όρνεγια πρόγεμα και τα θεριά προς δείπνο Εβρ. Ελεγ. 162· β) (συνεκδ.) η ώρα του μεσημεριανού φαγητού, μεσημέρι μέχρι και του προγεύματος την ώραν κοιμούνταν Αχιλλ. (Smith) Ο 603. 3) Πρόχειρο φαγητό μεταξύ των κυρίων γευμάτων, κολατσό (βλ. LBG, στη λ.): εξαφες τα προγεύματα και τα διπλοσφουγγάτα, | και το να τρώγεις σύντομα, να πίνεις με το μέγαν Προδρ. (Eideneier) IV 60.

προγευματίττοι(ν) το προγεματίττοι προγεματίττοι, Χρον. Μορ. Η 4761.

Από το ουσ. πρόγευμα και την κατάλ. -ίτοι(ν) (βλ. Κουκ., Ελλην. 4, 1931, 364, Georgac., The -ίτο- suffixes 56-7). Οι τ. από το ουσ. πρόγεμα(ν) (βλ. ἄ. πρόγευμα).

(Υποκορ.) ελαφρύ πρόγευμα (εδώ μεταφ.: βλ. και Lex. Chron. Mor. 393, λ. προγεματίττοι(ν)): Και ως εφανερώθηκαν αφνίδια οι Φράγκοι, | τοιούτων λόγον έλεγεν (ενν. ο Μέγας Δεμέστικος) με προθυμίαν μεγάλην· | «προγεματίττοι γαρ μικρόν εβλέπω ότι μας ήλθεν» Χρον. Μορ. Ρ 4761.

προγεύομαι, Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 15, Μπερτολδίνος 121, 140, 153.

Η λ. στον Αριστοτέλη. Ενεργ. προγεύω μτγν. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex.). Η λ. σήμ. ιδιωμ. (Αμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 57, Andr., ὁ.π., Κοντοσόπ., ΛΔ 14, 1982, 118) και στο ΑΛΝΕ.

1) Προγευματίζω (πβ. ἄ. πρόγευμα 1α): όταν γαρ ιδη (ενν. ο γείτονας) την αυγήν περιχαρασσομένην, | ... λέγει προς το παιδίον του (παραλ. 2 στ.) * ... δος μοι να προγεύσασμαι και πάλιν να πετσώνω» Προδρ. (Eideneier) III 119· Γυρίζει η χήνα με θυμού και λέγει προς τον γλάρον (παραλ. 5 στ.) εγέρνεσαι ... εις το βουνίν υπάγεις | και σκούληκας προγεύεσαι, σκανθάρους γεματίσεις Πουλολ. (Τσαβαρή)² 118. 2) (Γενικ.) γευματίζω, τρώω: έδωσέν τον ψωμίον ... και καλόν κρασίον να πiei, και σαν ετελειώσεν να προγευτεί, επήγεν εις την βασιλίσσαν Μπερτολδίνος 154.

προγινώσκω.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σε έγγρ. του 11. (Catacausi) και 16. αι. (Γρηγορόπ., Έγγρ. 22², 63³, κ.α.).

1α) Γνωρίζω κ. από πριν: Ο δε υιός αυτού ... εμάνθανε γράμματα ... από χάριν Θεού, όστις προγινώσκων την μέλλουσαν αυτού αρετήν, τον εφώτιζε Αγαπ., Διαμασκ. Βαβλαάμ 116· β) προβλέπω, προφητεύω: ο μεγαλοδύναμος Θεός ... εχαρίσέ τους (ενν. τινάς των αγίων) τόσην χάριν εδώ, ότι προγινώσκουν τα μέλλοντα Καρθάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 35· 2) Σκέπτομαι, εννοώ εκ των προτέρων: Οπου γαρ αν τύχει πόθος, | ουδαμώς γαρ το συμφέρον | προγινώσκει και το πρόπον Ερμον. Ψ 16.

προγινωρίζω, Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ' [934], Χριστ. διδασκ. 66, 119· προεγνωρίζω. — Πβ. και προγινώσκω.

Η λ. στον Αριστοτέλη, το Βλάχ. και σε έγγρ. του 18. αι. (Σκουβαρά, Ολυμπιώτ. 440).

1) Γνωρίζω κ. ή κάπ. από παλιά, γνωρίζω ήδη: Την ζωή μου ... όλοι οι Ιουδαίοι την ηξεύρουσι προεγνωρίζοντές με από την αρχήν Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Πρόξ. κς' 5· Εκείνους οπὸν προγνωρίσεν (ενν. ο Θεός), τούτους και προόρισεν να γενούν όμοιοι της εικόνας του Υιού Του Χριστ. διδασκ. 64· (προκ. για το Χριστό): ελευθερωθήκετε ... με τίμιον αίμα του Χριστού, ..., ο οποίος ήτον προεγνωρισμένος πρωτότερα από την αρχήν του κόσμου και εφανερώθη εις τους υστερινούς χρόνους Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Πέτρο. Α' α' 20. 2) Γνωρίζω εκ των προτέρων: αγκαλά και είμαι αμαρτωλός, με όλον ετούτο επρογνώριζα έως οπὸν μέλλει να φθάσει η εκκλησία Διαθ. Νίκωνος 253· εις το ερχόμενον άλλος δεν προγνωρίζει, 1 παρ' ουρανός Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ' [881].

πρόγνωσης η.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ. στον τ. πρόγνωση.

1) Η εκ των προτέρων γνώση έγκαυρη αντίληψη: Περί δοκιμασίας και προγνώσεως. Ει επιθυμείς καλούς κύνας κτάσθαι, ούτως αυτούς δοκιμάζε Κυνοσ. 588¹⁰. 2) Πρόβλεψη της εξέλιξης μιας ασθένειας: Περί προγνώσεως των πυρετών Ιατροσ. κώδ. Ιδιγ'. 3) Πρόνοια (πβ. ά. πρόνοια 1): θηήσκουσα γαρ όμως αυτή (ενν. η Πολυξένη) (παρ. 1 στ.) πρόγνωσιν πολλήν κατείχεν 1 ώστε γαρ πεσείν ευσχήμως Ερμον. Ψ 235· (προκ. για τη Θεία Πρόνοια): γεννηθείς εις τον κόσμον με θείαν πρόγνωσιν και ιδών τον ουρανόν, την γην, την σελήνην ... εθαύμασα τον επιτηδειον στολισμόν αυτών και εκατάλαβα ότι εκείνους οπὸν κυβερνά ... ταύτα πάντα με τοσαύτην σοφίαν και σύνεσιν, αυτός είναι Θεός Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 168⁹ (πβ. Βενετσός, Δαμασκ. Βαρλαάμ 102¹).

προγνώστης ο, Ερμον. Η 232, Λιβ. διασκευή α 921, 940, 2605, 2809, 2812, Λιβ. Esc. 555, 841, 2460, 2464, 2677, 3000, 3001, Λιβ. Va 736, 741, 2280, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 29, 29⁹, 53⁹, Μαλαξός, Νομοκ. 487, Ιστ. Βλάχ. 2487 [= Γεν. Ρωμ. 109].

Το μτγν. ουσ. προγνώστης. Η λ. στο ΑΛΝΕ· πβ. σημειρ. επίθ. προγνωστικός.

α) Αυτός που γνωρίζει εκ των προτέρων (προκ. για το χριστιανικό Θεό βλ. και Lampe, Lex., στη λ. 2): Τι 'τον του ανθρώπου, το λοιπόν, τότε η αιτία της πλάσης, 1 άμα ως προγνώστης έβλεπες (ενν. Κύριε) κι έμελλεν να το χάσεις; Δευτ. Παρουσ. 262· β) αυτός που έχει προφητικές ικανότητες, μάντης: Ταύτα με αφηγήσατο εκείνος ο προγνώστης, 1 φίλε μου, διά τα πρόσωπα τα ερωτικά τα τρία Λιβ. Esc. 861· (σε θέση επιθ.): Είπεν εκείνος ο καλός ο μάντης ο προγνώστης Λιβ. διασκευή α 625.

προγγνωστικάρω.

Από το ουσ. προγγνωστικό και την κατάλ. -άρω.

Προβλέπω προφητεύω: Τούτο (ενν. να γεννήσει μία κοπελλοπούλα αρσενικών παιδίν), ..., δεν είναι σημείον, δι.ατί το κατέχουν αυτό να το ειπὸν και να το προγνωστικάρων και οι δαίμονες Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 445⁹⁴.

προγνωστικό το.

Το πιθ. αρχ. ουσ. προγνωστικόν (TLG). Η λ. και σήμ. στον τ. προγνωστικό (ΛΚΝ, λ. προγνωστικός 2) και συν. στον πληθ. (Κριαρ., Λεξ., λ. προγνωστικός, Μπαμπιν., Λεξ., λ. προγνωστικός).

α) Πρόβλεψη· προφητεία: *Και χαίρεσαι (ενν. Χάντακα) ... το πως δεν σε σκλαβώνουν (παραλ. 1στ.). Και κάνω σου προγνωστικό ...! πως θέλεις να παραδοθείς Τζάνε, Φίλον. 583^β* β) σημαδι στο οποίο στηρίζεται μια πρόγνωση (εδώ) η αναγγελία γεγονότος που προδιαγράφει το μέλλον: *Εφτάσε το προγνωστικό τότες στους μεγιστάνους Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 512^γ.*

προγονή η, Ελλην. νόμ. 568^α, Notizb. 86, Εκλογής χειρόγρ. 246^β, Μαλαξός, Νομοκ. 298, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 42^α, Ευγύν. (Vitti-Spadaro) Πρόλ. 104, Κανον. διατ. Α 40, 847, Β 337· *προγόνη*, Zygomalas, Synopsis 128 Α 39.

Το μτγν. ουσ. προγονή (TLG). Ο τ. τον 6. αι. (LBG), στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. τσακων., λ. πρόγανε, Pern., Ét. linguist. III 513). Η λ. και σήμ.

Η κόρη από προηγούμενο γάμο σε σχέση με το νέο ή τη νέα σύζυγο ουδέν μου εμπαινει επάροι την εμήν προγονήν ... και προγονή μεν έστιν, ην άνθρωπος πρότερον συνιοκέσσειον εμίγη τη εμή γυναικί, ην έλαβον εγώ από θανάτου εκείνου Ελλην. νόμ. 567^αου.

προγονικός, επίθ.

Η λ. στον Αριστοτέλη (TLG) και σήμ.

α) Που ανήκει ή αναφέρεται στους προγόνους: *Ηράκλεος, Διόνυσος, ούτοι θεοί Θηβαίοι, Ι μέγιστοι πάντων των θεών ...! καθώς παρά προγονικής δειξέως εγνωρίσθη Βίος Αλ. 228^ο* (σε σχ. ασύνδετο με το επίθ. γονικός προκ. να δηλωθεί μακριά οικογενειακή παράδοση): *γύναι, αν έχεις εις εμέν πόθον και αγάπη, στείλε με το κτένιον το γονικόν προγονικό μας, όχι το πυκνό, αμέ το αρύ Σπανός (Eideneier) Β 57^β* (θεολ.) προπατορικός: *βαπτίζονται και μικρά παιδιά, ... και καθαρίζονται από την προγονικήν αμαρτίαν Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 507 ιθ' 2.*

προγόνι(ον) το, Παράφρ. Μανασσ. 305· πληθ. προγονία.

Από το ουσ. προγόνος και την κατάλ. -ίον). Η λ. προγόνιον πιθ. το 12. αι (LBG) και η λ. προγόνι στο Sotman. και σήμ.

α) Παιδί από προηγούμενο γάμο σε σχέση με το νέο ή τη νέα σύζυγο: *Τι θέλει ο κακότυχος την δευτερογαμίαν; (παραλ. 15 στ.) Ει δέ και να 'χουν και παιδιά και να 'χουν και προγόνια! ποτέ να μηδέν έλθουσιν να έχουσιν ομόνοιαν Γεωργηλ., Θαν. 442^β* β) *εγγόνε μηδέν ποίσουν παιδιά και προγονία Μαχ. 436^γ.*

πρόγονος ο αιτιατ. πληθ. προγονέους.

Το αρχ. ουσ. πρόγονος. Η λ. και σήμ.

1) (Συν. στον πληθ.) α) το πρόσωπο από το οποίο κατάγεται κάπ. συγγενής του μακρινού παρελθόντος: Καλλιμ. 598· *απόκλεισε (ενν. ο Μπαγιαζίτης) την Κωνσταντινούπολη και επολέμα να την επάροι ... διά να περάσει τους προγονέους του Χρον.*

σουλτ. 34²⁵ β) οι προγενέστεροι ομοειθνείς κάπ., προπάτορες: Λίμπον. 280. 2) Προγονός (βλ. α.): Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 684 4β' 2.

προγονός ο, Ελλην. νόμ. 568²⁴⁻²⁵, Εκλογής χειρόγρ. 246¹⁶, Μαλαξός, Νομοκ. 298, 327, Ολόκαλος 113¹, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 33¹⁸, 78⁴, 101⁶, κ.α., Κανον. διατ. Β 577.

Το μτγν. ουσ. προγονός (PLG). Η λ. και σήμ.

Ο γιος από προηγούμενο γάμο σε σχέση με το νέο ή τη νέα σύζυγο (πβ. και α. πρόγονος 2): η μητριτιά αυτού ..., φοβουμένη όπως μη λάβη ο προγονός αυτής την ηγεμονίαν και αποκτενεί τους υιούς αυτής, εποίησε σκαωρίαν Εκθ. χρόν. 60²³.

πρόγραφο το, Λόγ. παρηγ. Ι 96, 385, Λόγ. παρηγ. Ο 391, 412.

Από το προγράφω και την κατάλ. -ον. Η λ. σε παπυρ. του 5-6. αι. (L-S Κων/νίδη Συμπλ.) και στο Κουμαν., Συναγ.

Κατάλογος, λίστα: Ακούσας δε το όνομα ο Χρόνος το του Ξένου, | ευθύς εκράτει το χαρτίν, γοργόν το αποτυλίσσει | και βλέπει και αναψηλαφά και ευρίσκει τον εκείνον! και κείται εις το πρόγραφο της Κακοδυτυχίας Λόγ. παρηγ. Ο 94· Καθ' ώραν τσιγαρίζομαι· βλέπε απεδώ απεδάρθην! εκ το βασμίδιν τό ήσπεκα της Εντυχοτυχίας, | εγράψην εις το πρόγραφο της Δυστυχοτυχίας Λόγ. παρηγ. Ι 402· Εάν φρονείς και δουλωθείς ... | και πέσεις εις το πρόγραφο της Ερωτοκρατίας, | χρόνον γλυκύν επάρεττες, ημέρας ανωδύνους, | και ζωήν πολλά παράξενον έζησας από τότε Λίβ. διασκευή α 377 κρητ. υπ.

προγράφω, Ωροσκ. 41¹⁶, Βυζ. Ιλιάδ. 490, Τσιρίγ., Επιστ. 168⁹, Μανολ., Επιστ. 173²³, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 246¹⁶, Χριστ. διδασκ. 412, 461, Σκουφ. Φ. 268⁹.

Το αρχ. προγράφω. Η λ. και σήμ.

1) Γράφω κ. πιο πάνω (στο ίδιο γραπτό μου): Ελλην. νόμ. 564⁶, Ιστ. πατρ. 115. 2) Έχω στείλει επιστολή σε κάπ.: επροέγραψα της πανιερότη σου και μία και δύο φορές και η πανιερότη σου δε μου έκαμες δύο λόγια Σεβήρ.-Μανολ., Επιστ. 171²³· Προέγραψα τη ση λογιότητα ... πλην βραχεία, της ώρας κατεπειγούσης: έδει γαρ εν πλάτει πολλώ γράφειν τη ση αντιλήψει Lettres 1453 5². 3) Έχω δώσει γραπτές υποδείξεις/συμβουλές: να κάμετε ... την ιδίαν εκείνην διδαχήν οπού σας επρογράφη Χριστ. διδασκ. 412. 4) Καταγράφω τα μέλλοντα: Θαρρούντες ... εις την άφαιτον του Θεού μακροθυμίαν και (ενν. το) πολύ έλεος προγράφομεν τα εσόμενα εν τω παρόντι ενιαυτώ Ωροσκ. 38⁹.

προγυμνάζω.

Το αρχ. προγυμνάζω. Η λ. και σήμ. λόγ.

Γυμνάζω, ασκώ κάπ. προκαταρκτικά: Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 110⁹.

προδείκνυμι.

Το αρχ. προδείκνυμι. Πβ. τ. προδείχνω σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ., Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.).

Δηλώνω, εννοώ: Ο λόγος ούτος ο κοινός γέμει φρικτής εννοίας· | το τρίτον γαρ

προδείκνυνσι και τελευταίον Πάσχα, εις όπερ εκτυπώτερον ήξομεν εν τω τέλει Γλυκά, Αναγ. 140.

προδέλοιπος, προδελοιπός, επίθ., βλ. αποδέλοιπος.

προδέντσα η **προδένζα.**

Από το ιταλ. - βενετ. *prodezza*.

Ανδρεία, γενναιότητα: η προδέντσα ένι πολλές λογές: Η μια ένι να είσαι μεγάλης ψυχής χωρίς κανέναν φόβον εις το περίλιν του θανάτου αντάν δεν ημπορείς να ποίσεις αλλιώς, και τούτη ένι προδέντσα σφορτοιασμένη Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 127 δις: Το πέφτον ένι να είσαι τόσοσ αποτόρμος, ότι να μηδέν φοβάσαι κανέναν πράμαν, και τούτη δεν είναι προδένζα, αμμέ ένι μια φουριά κτηνική αυτ. 127.

προδένω, βλ. μπερδένω.

προδέρνω. — Βλ. και προσδέρνω.

Από την πρόθ. *προ* και το *δέρνω*.

α) Πλήττω (εδώ σε μεταφ.): αν γαρ από του σταλαγμού λιθάριν να ετρυπάτον, | ο σταλαγμός του λόγου μου την πέτραν της ψυχής σου | χάρβαλον να την έποικεν αφότου την προδέρνει, | οπου έχει αντί σταλάγματος πιττάκια μου τοσαυτα, | γραφάς μου πανεξάιρετας, ανασπασμούς καρδιάς Λιβ. Va 1508- β) τυραννώ, βασανίζω: Λέγω τον «Τι κλονίζεσαι, τι σε προδέρνει ο φόβος;» Λιβ. Esc. 2995 χφ.

προδεύγω, βλ. προσδεύω.

προδηλητής ο.

Από το προδηλώ και την κατάλ. -(η)τής.

Αυτός που έχει το χάρισμα να φανερώνει τα μέλλοντα, ο μάντης: είδασι κάμνοντάς τηνε (ενν. την θυσίαν) σημαδια να φανούσι, | τόσοσ καλά, π' άλλην βολά όμοια δεν είχαν δούσι (παρ.αλ. 2 στ.) Τόσων π' οχ τα καλότατα σημαδια ο τυφλωμένος | προφήτης και προδηλητής, 'κκλησιάρχης πλανεμένος, | προς τον Μοντάνον ηρχισε να λέγει «Το παιδί σου! σήμεραν γινεται γαμβρός, 'σαν πεθυμά η ψυχή σου» Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ' [400]: ήλθεν από τον Τηρένιον τον τυφλόν και προδηλητήν η φανέρωσις αυτ. Υπόθ. [83].

πρόδηλος, επίθ., Βίος Αλ. 2764.

Το αρχ. επίθ. *πρόδηλος*. Η λ. και σήμ. λόγ.

Προφανής, ολοφάνερος: Γλυκά, Στ. 44, Βίος Αλ. 3437.

προδηλώ.

Το αρχ. *προδηλώ*.

1) Προαναφέρειω: ως ορίσθη παρά του βασιλέως και αδελφού αυτού ότι να συνακολουθήση αυτώ απερχομένω εις τον Μορέαν, δι' ην αιτίαν προεδηλώσαμεν ... Σφρ., Χρον. (Maisano) 34^π. 2) Προφητεύω: Τώρα θωρώ καλότατα, πως την συνηθι-

σμένην,¹ χάριν που σου 'χε ο Ουρανός τόσον καιρόν δοσμένην,¹ να γνώθεις και να προδηλοῖς σ' ὅ,τ' ἤθελες θελήσει.¹ 'ς τοῦτο το πράγμα σήμεραν, εἶχε σου την κρατή-
σει Σουμμ., Παστ. φῆδ. Ε' [1038].

προδηώ, βλ. προοδηγώ.

προδιαβάζω.

Από την πρόθ. προ και το διαβάζω.

(Προκ. για τόπο) διέρχομαι, διασχίζω: Ολα τα επροδιαβάσαν, στενώματα, κλει-
σούρες,¹ εις τους Ρωγούς εξέβηκαν, (ενν. τα φουσσάτα) πλησίον εις το κάστρο Χρον.
Τόκων 2510.

προδιάζιμο το, βλ. προδιαξιμον.

προδιαλαλώ.

Από την πρόθ. προ και το διαλαλώ. Η λ. (προδιαλαλείν) στο Κουμαν., Συναγ. ν.
λέξ.

Προλέγω (εδώ) προειδοποιώ: εμείς σας επροδιαλαλήσαμεν, ότι ανίσως και δεν
μετανοήσει με τούτην υπομονήν της Εκκλησίας ... Χριστ. διδασκ. 417.

προδιάξιμον το, Ασσίζ. 251¹, 287², 288², 422² προδιάξιμο. — Βλ. και προσδιά-
ξιμον.

Πιθ. από την πρόθ. προ, τον αόρ. του διάζω (βλ. ἄ. διάγω) και την κατάλ. -ιμον.

(Νομ.) δικαστική διεκδίκηση ιδιοκτησίας: Εάν εις άνθρωπος αγοράσει μία κληρο-
νομία αποῦ ἑτερον ἄνθρωπον, οὐ αποῦ μία γυναίκα και γίνεται οτι κρατοῦ το ένα
χρονον και μιαν ημέραν, ἀνευ προδιάξιμο, ... το δίκαιον κελεύει των Ιεροσολύμων, οτι
ἀπεκει οὐδέν ἡμπορεῖ πλέον να το χάσει διὰ κανέναν ἄνθρωπον αὐτ. 288¹⁵.

προδιγαλιτά η.

Από το ιταλ. *prodigalita*.

Σπατάλη: το βίτσιον της προδιγαλιτάς, το ποιον ... είναι να ξοδιάσεις εκείνον τό-
δεν είναι να ξοδιαστεί Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 100.

πρόδιγος, επίθ.

Από το ιταλ. *prodigo*.

Σπάταλος: Η γη καταλύει τους ανθρώπους· ίτσου και εις ἄνθρωπος πρόδιγος μα-
την ἀληθειαν καταλύει την γην Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 102² (εδώ ως ουσ.): ο
πρόδιγος ... κατεβαίνει εις πτωχειάν αὐτ. 100.

προδιδάσκαλος ο.

Από την πρόθ. προ και το ουσ. διδάσκαλος.

Παλαιότερος διδάσκαλος: οι προδιδάσκαλοι εις τους ἄνωθεν γραμμένους κανό-
νες κάμνει χρεία να υπογράψουσι Χριστ. διδασκ. 486.

προδιδάσκω.

Το αρχ. προδιδάσκω.

Δασκαλεύω κάπ. από πριν: βλέποντας (ενν. οι τρεις βιζιρῆδες) τον βασιλέα να εθιμώθη κατά του Αχμάτ από τα λόγια των γιαντισάρων, άρχισαν και αυτοί να μιλούσι κακόν διά τούτον, εξανάπτοντες περισσότερον τον βασιλέαν εις θυμόν και οργήν, λέγοντες και αυτοί μετά των γιαντισάρων, τους οποίους αυτοί είχαι προδιδάγμένους, ότι δηλαδή δεν πρέπει πλέον να κάθεται, αλλά να σηκωθεί εις πόλεμον να ταπεινώσει την υπερηφάνειαν και αυθάδειαν του Αχμάτ Νεκταρ, Ιεροκοσμ. Ιστ. 344.

Η μτχ. παρκ. ως επιθ. = δασκαλεμένος, συνεννοημένος από πριν: απήλθεν ο Αραχής νύκτα βαθιάν εις το σπήλαιον του Ναχώρ, και τον ενουθέτησε πώς να πράξει τον δόλον, ... και τότε πάλιν έστρεψεν εις τον βασιλέα, και το πρωί περιπατούντες (ενν. ο βασιλεύς με συνοδείαν αμέτρητον) πάλιν εις αναζήτησιν του Βαρλαάμ βλέπουσιν από μακράν ένα γηραιόν, όστις ήτον ο προδιδάγμένος Ναχώρ Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 156²⁵⁻²⁶.

προδίδωμι, Βίος Αλ. 1592, 4650, Δούκ. 131¹⁶, 189²⁷, 417²⁸ προδίδω, Σπαν. V 122, Καλλιμ. 1355, Σαχλ. N 246, Λιβ. διασκευή α 1501, 2163, Λιβ. Esc. 2014, Αχιλλ. I 862, Αχιλλ. (Smith) O 484, Λιβ. Va 1652, Φαλίρ., Ιστ.² 550, Π. N. Διαθ. (Παναγ.)² 2841, 3453, Βεντράμ., Γυν. 112, Καρτάν., Π. N. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 277^ν, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 115¹¹, Πιστ. βοσκ. I 2, 101, Παλαμίδ., Βοηβ. 1108, Προσκυν. Μπεν. 54 161¹⁷, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 433, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 239¹²¹, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 96, Διακρούς. (Κακλ.) 574, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 219¹², 234²⁴, κ.λ.: γ' πληθ. σοφ. επροδώκα· προδώσα, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 1451 γ' εν. υποστ. σοφ. (μη) εμπροδώσει, Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 615 μτχ. παρκ. προδομένος, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 1217⁷, Πιστ. βοσκ. III 8, 85, Σουμμ., Πιστ. φιδ. Α' [506], Γ' [1336], Ε' [1588]. — Βλ. και προδώνω.

Το αρχ. προδίδωμι· για το μεταπλ. σε προδίδω βλ. Χατζιδ., MNE Α' 307 κε., Jan-naris, Hist. Gramm. 774-5, 936-7. Ο τ. τον 6. αι (LBC, TLG), στο Βλάχ. και σήμ.

I. Everg. Α' Μτβ. 1) Παραδίδω κ./κάπ.: Τώρα εις εσένα, φίλε μου, προδίδω το κορμί μου· Ιεσού γαρ μόνος δύνασαι ζήσαι και θανατώσαι Φλώρ. 1542· (συν. σε εχθρό/αντίπαλο): Δούκ. 367². **2)** Καταδίδω κάπ.: Απήτης εποφάγασι, ο Ιησους μιλεί τως «Γεις από σας προδίδει με» των μαθητών λαλεί τως Π. N. Διαθ. (Παναγ.)² 2895. **3)** Παραβαίνω μια ηθική υποχρέωση, δέσμευση κ.τ.ό.: Δούκ. 271² Εκείνοι δε οι μακάριοι υπέμειναν ανδρειωμένοι και γενναϊότατα όσας βασάνους τους έδωσαν και δεν επρόδωσαν την ευσέβειαν Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 164¹²². **4)** Ενδίδω, υποχωρώ: Τον ποθον ειχα μέσα μου ωσάν ένα παιγνίδι· I τινός ουδέν επροδιδα χωρίς το δακτυλίδι Ρυμ. κόρ. Α 186. **5)** Παρασύρω: Ακόμη κι ο Ρωτόκριτος στην Ξενιτιά γυρίζει I και τις κατέχει αν ήλαχε 'ς τόπο που δεν ολπίζει, I γή σκλάβο τον επίδασσι και θάνατο του δώκα, I γή και άλλα κάλλη λυγερής πάλι τον επροδώκα Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 1718. **Β' Αμτβ. 1)** Παραδίνωμι στον εχθρό, συνθηκολογώ: Αμέ ο αφέντης ο Μολής και τα καράβια τ' άλλα I σιμώνοντας, τα τούρκικα φλάμπουρον άσπρο εβάλα· I έξι καράβια κι ο πασάς προδίδουνε και πέφτου I στα χέρια τότες τω Φραγκώ και τ' άρματα τως θετου I Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 461¹⁷. **2)** Ενδίδω, υποχωρώ: Για τούτον εποφάσισα την

κοπελιά να πάρω! ετούτη τη κερά Μηλιάς, σιγά να κάμω θάρρος, (παραλ. 2 στ.) Η μάνα τη με διχωστάς δύσκολο μου τη δίδει, | μα εκείνη δε συβάζεται, μηδε ποσώς προδίδει Φορτούν. (Vinc.) Γ' 312. 3α) Ενδυναμώνομαι, επιμηνώ, αντέχω: Για 'δε, κυρά μου, 'τόρρησε και βάλε με τον νουν σου! πόσους δαρμούς μ' εδείρασι οι έρωτες διά σένα, | και αν είσαι πέτρα, υπόμενε, ή κάστρον, να προδώσεις; | ει δε 'σαι τήν πολλαγαπώ, έλα στο θέλημά μου Ερωτοπ. 628 (για τη σημασι. βλ. Κριαρ., Κρ. Χρ. 1958, 101)-β) αυξάνω, εξελίσσομαι αυξητικά: Για τούτο πρέπει εις τις αρχές να βλέπει οποι 'χει γνώση, | να μην αφήσει το κακό μέσα του να ριζώσει: | ετούτες οι κακές αρχές που 'πίβουλα προδίδου! εις το κορμί με τον καιρό πρίκες και πάθη δίδου Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) 719 (για τη σημασι. βλ. Κριαρ., ό.π., 100).

II. Μέσ. 1) Παραδίνομαι, υποκύπτω στον εχθρό: καθήν ημέραν πολεμών (ενν. οι εχθροί) εις τον καστελλίον την πόρταν, | και ημείς ουδέν προδιδόμεσθε ώσπερ πιστότατοί σου Αχιλλ. (Smith) Ν 436: Ην γαρ ο δεσπότης (ενν. της Σερβίας) προ ημερών ικανών εν Ουγγρία περάσας συν πάση τη οικία αυτού και τον λαόν άπαντα κελεύσας εντός αυλισθήναι, εκέλευσε μη δειλιάν και προδιδέσθαι, αυτός γαρ ήξειν μέλλει συν δυνάμει πολλή ως εν ολίγω Δούκ. 397⁸. 2) Ενδίδω, υποχωρώ: Λοιπόν, μαλαματένη μου, τούτον ο νους σου σφάνει, | κι ας φάμε την αγάπη μας με διχωστά στεφάνι! | Κι ας πισώμεν από της φιλίας το δροσιωμένο μέλι, | κι αυτά τ' αρρεβωνιάσματα ο νους σου μην τα θέλει! (παραλ. 4 στ.) Προδώσω το λοιπονίθες και άφες το δακτυλίδι Ριμ. κόρ. Α 103.

προδοσιά η, βλ. προδοσία.

πρόδοση η.

Από το αρχ. ουσ. πρόδοσις.

Προδοσία: το αποτέλεσμα της προδοσίας: Αληθινή είναι η εζημιά, βέβαια η εντροπή μου, | και ... φαίνεται σήμερα η πρόδοσή μου, | γιατί μαζί σ' ένα καιρόν ο κόρης μου αποθαίνει! και τ' ακριβότατό μου αντρός η πίστη είναι χαμημένη Ροδολ. (Αποσκ.) Δ' 104.

προδοσία η, Σφρ., Χρον. (Maisano) 24⁸, Byz. Kleinchron. Α' 78¹⁹, Κορων., Μπούας 94, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 192, Δ' 365, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 274⁷, 307²⁰, 479⁶ προδοσιά, Ροδολ. (Αποσκ.) Πρόλ. Μελλ. 33, Β' 49, Γ' 209, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 195⁷ προδοσιά, Πιστ. βουσ. IV 5, 153, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 307¹².

Το αρχ. ουσ. προδοσία. Τ. προυδουσιά (Δημητρίου, Λεξ. Σάμ.), προυδουσιά (Πασχαλούδης, Τερπν. Νιγριτ.), προυδουδιά (Δουγά-Παπαδ.-Τζιτζιλής, Γλωσσ. ιδίωμ. ορ. Πιερίας) σήμ. ιδίωμ. Η λ. και σήμ.

Προδοσία: Σφρ., Χρον. (Maisano) 148¹⁸, Δούκ. 85⁶ (σε προσωποπ.): η δικαιοσύνη απόθανεν, σίμ, την ίδιαν ώρα, | που ο κόρης μου εξεψόχησε στην εδική μας χώρα, | (παραλ. 1 στ.) κι εις το θρονί τη η αδικία και προδοσιά εκαθίστα Ροδολ. (Αποσκ.) Δ' 144⁷ (εδώ προκ. για οικειοθελή παράδοση πόλης στον εχθρό): Ταύτα ακούσας ο τύραννος και απογνούς την ειρηνικήν της Πόλεως προδοσίαν ... εδήλωσε την ημέραν του πολέμου Δούκ. 351¹⁵.

προδότης ο, Διγ. Z 1577, 1579, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 651, Δούκ. 233¹¹, Εκλέντζα, Ποιήμ. 1124, Byz. Kleinchron. Α' 84^{46b}, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 3061, Συναξ. γυν. 1038, Αχέλ. 2425, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 212, Θρ. Κύπρ. M 171, Πανώρ.² Ε' 12, Διγ. Ανδρ. 348¹⁷⁻¹⁸, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 1020, Στάθ. (Martini) Inv. Β' 88, Γ' 301, Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 295, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 336, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 97, 104, Δ' 392, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 215²⁸, 275⁸, 303²², 476⁷, 498¹⁶: *προδοτής*, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 1116.

Το αρχ. ουσ. *προδότης*. Ο τ. με καταβιβ. τόνου. Η λ. και σήμ.

1) Προδότης, καταδότης: Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 653, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 666, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2496. 2) Πληροφοροδότης (για τη σημασ. βλ. Κριαρ., Κρ. Χρ. 12, 1958, 99): *κι είχαν τον (ενν. τον Πολύδωρο) ο Ρωτόκριτος πολλά κουρφό προδότη Ερωτόκρ.* (Αλεξ. Στ.)² Δ' 800.

προδότηρια η, Θρ. Καν/π. διάλ. 53.

Από το ουσ. *προδότης* και την κατάλ. -τρια. Η λ. τον 12. αι. (LBG), στο Steph., Θησ. και σήμ.

Αυτή που διαπράττει προδοσία: *Γιατί και κείνη (ενν. η Δαλιδά) τον Σαψών στα χέρια παραδίνει! των αλλοφύλων κι εις αυτόν προδότηρια εγίνη, | και κείνοι τον ετόφλωσαν και τον επεριπαίξαν* Διγ. Ο 830.

πρόδρομος ο, Ιστ. πατρ. 94¹⁸, Παίσ., Ιστ. Σινά 1073, Διήγ. ωραιότ. 59.

Το μτγν. ουσ. *πρόδρομος*. Πληθ. *πρόδρομοι* με διαφορ. σημασ. ήδη αρχ. Η λ. και σήμ.

Αυτός που με το έργο και τη δράση του ανοίγει το δρόμο για κάπ. άλλο σημαντικότερο πρόσωπο: άλλος *παίδας έφθασε, πρόδρομος Αντιχρίστου, | και άγγελαι και άγιοι πλέον ου βοηθούσι Ανακάλ.* 117· ο ... υιός της ανομίας, ο *πρόδρομος του Αντιχρίστου* (ενν. ο Μεχμετ), *αναβάς επί της αγίας Τραπεζής, έποιήσε την προσευχήν Δούκ.* 375³⁶ (ως προσων. του Ιωάννη του Βαπτιστή): *Δράκοντες και όλα τα θηριά στην έρημο εθωρούσαν! τον Ιωάννη Πρόδρομον, πολλά τον προσκινούσαν Βεντράμ., Γυν. 22* (μετων., ο Ιωάννης ο Βαπτιστής): *εν τη μονή του αγίου Προδρόμου πλησίον Σεργών* Ιστ. πολιτ. 32⁴.

προδώνω, Ασσιζ. 188¹⁸, 440⁶ *προδώννω*, Μαχ. 14²². — Βλ. και *προδιδωμι*.

Από τον αόρ. του *προδίδω* (βλ. Χατζιδ., MNE Α' 272, 290). Πβ. τ. *προδώνου* σήμ. ιδωμ. (Δουγά-Παπαδ.-Τζιτζιλής, Γλωσσ. ιδίωμ. οφ. Πιερίας, Δελιόπουλος, Ρουμλουκ.). Η λ. στο Κατσαϊτ., Κλ. Β' 539 και στο ΑΛΝΕ: βλ. και Δημητράκ., λ. *προδιδωμι*.

1α) Κατηγορώ, καταγγέλλω κάπ. για τέλεση αξιόποινης πράξης: *εκείνον τον προδώνουν εις κανένα παράπτωμαν, εάν θέλει να προδώσει ετέρονς, ουδέν πρέπει να του ακούσουν, ουδέ να του πιστεύσου* Ασσιζ. 446³⁸-447¹. β) διατυπώνω κατηγορία για τέλεση αξιόποινης πράξης: *Και πολλούς αντρεωμένους ερίψαν εις την θάλασσαν, και άλλους εφούρκιζαν, κατά κείνον τό επροδώναν ... οι απιστοι Γενουβήσοι* Μαχ. 404⁹. 2) Αθετώ, παραβαίνω υποχρέωσθ, δέσμευσθ κ.τ.ό.: *Και μην θελήσετεν τινας τον νόμον να προδώκει! τον Μωυσή και τον Θεού μικρόφνηςος και δώκει! χαράν τουτου*

του τύραννου, τ' ἀνόμου βασιλέως Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ελεάζ. 900.

προεγγόνη η, Ελλην. νόμ. 567²⁰.

Από την πρόθ. προ και το ουσ. εγγόνη (βλ. ἄ. εγγονή). Η λ. σε επιγρ. (βλ. L-S Suppl., Α. προσκόνη) και τον 4.-6. αι. βλ. και LBG.

Δισεγγόνη: Αξιώματικού και μεγάλου ἀρχοντος θυγατέρα, ἡ εγγόνη, ἡ προεγγόνη, αν πάρει ἀνδρα ἀπελευθερόν τους, ἡ δούλον, ἡ ευτελή και παιγνιώτην, δεν στέργεται, οὔτε γίνεται εὐλογα Zygomalas, Synopsis 161 Γ 45.

προεγγόνι(ν) το, Μαλαξός, Νομοκ. 292.

Από την πρόθ. προ και το ουσ. εγγόνι(ν). βλ. τ. πορδανγόνι σήμ. ιδιωμ.(Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ.).

Δισέγγονο: Οποι ἔχει δικά του παιδία και εγγόνια και προεγγόνια, δεν δύνεται να αφήσει ἄλλον κληρονόμον, χωρίς να αποδείξει αἰτίαν εὐλογον του νόμου Zygomalas, Synopsis 297 Υ 29.

προέγγονος ο.

Από την πρόθ. προ και το ουσ. έγγονος. Η λ. σε σε επιγρ., τον 6. αι. και στο Αρ-μεν., Εξάβ. Ε' 9²².

Δισέγγονος: ο εγγονός μου εγέννησε τον προέγγονόν μου Μαλαξός, Νομοκ. 294.

προεγκαταλείπω.

Από την πρόθ. προ και το εγκαταλείπω βλ. και LBG.

Εγκαταλείπω κάπ. (ή κ.) νωρίτερα, από πριν: Θεέ μου, ίνα τι μη και αυτόν προε-κατέλειπες των προλεχθέντων κακών πρωτεργάτην Σφρ., Χρον. (Maisano) 162²⁴.

προεγνωρίζω, βλ. προγνωρίζω.

πρόεδρος ο και η, Νεκρολ. φ. 169, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 290.

Το αρχ. ουσ. πρόεδρος· το θηλ. τον 4. αι. (βλ. Lampe, Lex., στη λ., 2d). Η λ. και σήμ.

(Εκκλ.) α) αρχηγός, επικεφαλής (Lampe, Lex., στη λ.): πανεριότητα και θεοτίμη-τε επίσκοπε Αρσενός·, πρόεδρε πόλεως και ευορίας Πάφου Ελλην. νόμ. 530²⁶ (προκ. για τη Ρώμη βλ. και Lampe, Lex., ό.π., 2d): Τι να ειπούμεν και δι' αυτήν την μεγαλοδοξον ... την πρόεδρον των όλων, εις την οποίαν κάθεται ο διάδοχος του Πέτρου και κυβερνήτης της Εκκλησίας; Ροδινός (Βαλ.) 177· β) (κατ' επέκταση) προκαθήμενος (για το πράγμα βλ. και Τωμ., ΕΕΒΣ 24, <1954>, 1955, 84): Μαθόντες οι δημαγωγοί του καισαρος την γνώμην! του πάπα, επορεύθησαν ενθέως εις την Ρώμην, Ι ην και λεηλα-τήσαντες περί των εγκλημάτων! πρόεδρον Αξαγ., Κάρολ. Ε' 282.

προεικονίζω, Προσκυν. Ιβ. 845 821, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 200².

Από την πρόθ. προ και το εικονίζω. Μτχ. μέσ. ενεστ. ήδη μτγν. (TLG). Η λ. τον 4. αι. (TLG) και σήμ.

Παριστάνω, παρουσιάζω κάπ. ή κ. (με εικόνες ή σύμβολα) εκ των προτέρων: το

κάλλος και η εμορφότης του ναού προεικονίζουν της ευμορφότητος ... του ουρανού Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 201^α Η τράπεζα, η κιβωτός, το χρυσούν θυμιατήριον, η στάμνος, όλα τούτα προεικόνιζαν την Παρθένον Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 66.

προεικόνισμα το.

Από την πρόθ. προ και το ουστ. εικόνισμα. Η λ. τον 7.-10. αι. (TLG, LBG), στο L-S Κων/νίδη και το Steph., Θησ.

Προεικόνισι: ο αδάμας εναργές εστι του Χριστού προεικόνισμα Φυσιολ. (Sbord.) 107^α η οποία θάλασσα ήτον προεικόνισμα ετούτου του βαπτίσματος Χριστ. διδασκ. 354.

πρόειμι, Λέοντ., Αιν. (Κηδός) 184^β.

Το αρχ. πρόειμι.

Βγαίνω έξω (από κάπου): Ιδού πάλιν άνθρωπος εκ πρώτων γένους· Ι κρυβέντος εις γην ... Ι γυμνός πρόεισιν εκ πέτρας ανηλίου Λέοντ., Αιν. (Brokaar) Ο XIV 4.

προέλευσις η.

Το μτγν. ουστ. προέλευσις, Η λ. και σήμ. στον τ. προέλευση με διαφορ. σημασ.

Πομπή (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β' 9-10, Ευστ. Λαογρ. Β' 357-8): ελθών (ενν. ο Ιγνάτιος) εν Κωνσταντινουπόλει ... του βασιλέως τότε διερχομένων εις την των Αγίων Αποστόλων προέλευσιν υπήντησεν αυτώ εκείσε Hagia Sophia φ' 507^α.

προεξέρχομαι.

Το αρχ. προεξέρχομαι.

(Εδώ μαθημ., προκ. για κλάσμα) στη φρ. προεξέρχομαι ακεραίως = προέρχομαι, απορρέω, προκύπτω από κάπ. ακέραιο αριθμό: επει είπομεν γ' δ' ε", θέα μοι εκ ποίου αριθμού (ενν. ταύτα) προεξέρχονται ακεραίως Rechenb. (Vog.) 30^α.

προεόρτια τα.

Ο πληθ. του ουδ. του επιθ. προεόρτιος (4. αι., TLG) ως ουστ. Εν. προεόρτιον στο Steph., Θησ., λ. προεόρτιος και προεόρθιον στο Du Cange. Η λ. τον 8-9. αι. (TLG), στο Βλάχ. και σήμ. βλ. και LBG.

Η παραμονή μιας γιορτής και οι πανηγυρικές εκδηλώσεις που περιλαμβάνει (Παπαδ. Α., Αθ. 40, 1928, 68): στον μηνός ... Δικεβρίου! που τον τα προεόρτια γέννησης του Κυρίου Διηγ. ωραϊώτ. 936.

προεπαγγέλλω.

Το μτγν. προεπαγγέλλω.

(Μέσ.) υπόσχομαι εκ των προτέρων: ανάστα τάχιον, νιέ μου και Θεέ μου, Ι καθώς προεπηγγείλω μοι, ινα σωθή ο κόσμος Θρ. Θεοτ. 107.

προέρχομαι β' πληθ. προστ. αορ. προέλθατε.

Το αρχ. προέρχομαι. Η λ. και σήμ.

α) Απομακρύνομαι βγαίνω παραίξω: ην ήχος εξάκουστος εν εκείνη τη ώρα, Ι ως

ἀχρι τρία μίλια του οίκου προελθόντες Διγ. (Trapp) Gr. 1751 κριτ. υπ.: β) (εκκλ., προκ. για τους κατηχούμενους) βγαίνω έξω, αποχωρώ από τη θεία λειτουργία (πριν από την έναρξη της λειτουργίας των πιστών · βλ. και Lampe, Lex., στη λ. Α' 2): *οπότεν ο ιερέυς ειπέι: «Όσοι κατηχούμενοι προέλθατε ...» δηλοῖ την Δευτέραν Παρουσίαν του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 399^ρ.*

προεστός ο, Χρον. Μορ. Η 3305, Χρον. Μορ. Ρ 2011, 2557, 3305, 5255, Θησ. Β' [21¹], [73^ρ], Δ' [33^ρ], Ζ' [9^ρ], ΙΑ' [35^ρ], [37^ρ], Δωρ. Μον. XXIV, Παλαμῆδ., Βοηβ. 908, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 46^ρ, 71^ρ, Λίμπον. 181, 234, 243, Ροδινός (Βαλ.) 68, Λεηλ. Παροικ. 164, 193, 338, Τζάνι, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 151¹, 171^ρ, 322^ρ, 361^ρ, 452^ρ, 483^ρ, 499^ρ. — Πβ. και προϊστημι.

Από τη μυθ. μέσ. παρκ. του προϊστημι (Ανδρ., Λεξ., Θαβώρ., Ουσιαστ. 44). Η λ. το 12-13. αι. (LBG), στο Βλάχ. (γρ. προεστός) και σήμ.

1α) Αρχηγός, επικεφαλής· προϊστάμενος, διοικητής: Οι Τούρκοι γαρ επέξεψαν ..., | τον πρίγκιπα επροσκύνησαν ..., | άνευ ο Μελίκ κι ο Σαλίκ όπου ήσαν οι προεστοί τους Χρον. Μορ. Η 5255· *Η Μαξιμίλλ' ως ήκουσεν του Μελεμά φωνάζει, | στους απελάτας προεστό απάνω τονε βάζει Διγ. Ο 2718* (εδώ προκ. για διευθυνητή σχολής): *Την σημερον είναι προεστός (ενν. ο Ιλαρίαν Κιγάλας) εις το νέον φροντιστήριον ... εις την ... πόλιν της Πάδοβιας Ροδινός (Βαλ.) 203· β) (εκκλ.) ανώτερο ιεραρχικά μέλος της Εκκλησίας (επίσκοπος, πρωθιερέας ή ηγούμενος· για τη σημασ. πβ. και Lampe, Lex., λ. προϊστημι Β6b): οι προεστοί κι οι επίσκοποι όλων των εκκλησιών | φλάμουρα να βαστάζουσι Χρον. Μορ. Η 2011. 2α)* Αρχοντας: τα σπίτια τα 'μορφα και τα ψηλά παλάτια, | ..., του προεστού του Κάδμου Θησ. Δ' [14^ρ]: *ο πρίγκιπας ... επήρην όλους του τους πρώτους φλαμπουραρέους και άλλους προεστούς και ήλθεν εις την Παλαιάν Πάτραν Δωρ. Μον. XXXVII· β) μέλος της τοπικής αυτοδιοίκησης στις ελληνικές κοινότητες (κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας)· δημογέροντας, πρόκριτος· ήτον πείνα και όλοι οι αγάδες και οι προεστοί έδωσαν σιτάρι εις τους ψωμάδες Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 25^ρ (εδώ προκ. για τους επικεφαλής της ελληνικής κοινότητας της Βενετίας): να υπάγουσιν οι επιτρόποι και προεστοί του Γένους να τους προσκινήσουν (ενν. τους αμπασαδόρους) Αμπασ. Μοσχ. 17.*

Η λ. ως επίθ. (βλ. και Lex. Chron. Μορ., στη λ., καθώς και Θαβώρ., ό.π.): **α)** Που κατέχει αρχηγική θέση, επικεφαλής: *ουκ είχε (ενν. ο μισσίρ Ντζεφρές) αφέντην προεστόν απάνω του να ορίζει Χρον. Μορ. Η 2557· έγινε ντιβάνι να ψηφίσουνι στρατηγόν προεστόν τον φουσσάτον Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 349· Να 'δείς ξεχωριστά τοι μαγατζάδες, | πόχουν οι προεστοί πραγματευτάδες Λεηλ. Παροικ. 142· β) (προκ. για πόλη) κύριος, σημαντικός: είπαν οι Ρωμαίοι ..., | να απέλθουν στην Βελίγιοστην κι απέκει εις το Νικίε, | διατό είναι χωρες προεστές εις όλον τον Μορέαν Χρον. Μορ. Η 1753.*

προεστοσύνη η.

Από το ουσ. προεστός και την κατάλ. -σύνη.

Το αξίωμα του προεστού (βλ. ά.): *αφόντις τελειωθεί το συνέδριον θέλει παύσει από την προεστοσύνην του συνεδριον Χρυστ. διδασκ. 476.*

προεστώς, *μτχ.*, βλ. *προΐστημι*.

προετοιμάζω, *Σφρ.*, *Χρον.* (Maisano) 58¹⁸, 164¹³, 190²⁸, *Διγ.* *Ανδρ.* 367⁹ *προτοιμάζω*· *αόρ.* *επρροητοίμασα*, *Διγ.* *Ανδρ.* 369²⁵.

Το *αρχ.* *προετοιμάζω*. Ο *τ.* στο Βλάχ· πβ. και *τ.* *τοιμάζω* του *ετοιμάζω* (βλ. *λ.*). Η *λ.* και *σήμ.*

Ετοιμάζω κ. εκ των *προτέρων*, *προπαρασκευάζω*: *Σφρ.*, *Χρον.* (Maisano) 16²⁴, *Αρσ.*, *Κόπ.* *διατρ.* [1237] *γαμβρόν ηύραμεν πάγκαλον, ...* | *τας χρείας ουν προτοιμασον πάσας τας του γάμου* *Διγ.* Α 581.

Η *μτχ.* *παρκ.* ως *επιθ.* = *προετοιμασμένος, έτοιμος*: ο *σινιόρ Μερκούριος, ως είναι μαθημένος*, † *πάντοτε εις τον πόλεμον να 'ναι προτοιμασμένος Κορών.*, *Μπούας* 103.

προεντρεπίζω, *Διγ.* Α 3518.

Το *μτγν.* *προεντρεπίζω* (TLG, Lampe, Lex.).

Προετοιμάζω: Η *δε* (*ενν.* η *κόρη*) *ευθύς επέβηκεν εφ' ίππων τω ιδίω*, | και γαρ την *έφοδον* αυτής *προηντρέπισα μάλα* *Διγ.* (Trapp) Gr. 2864.

προέχω.

Το *αρχ.* *προέχω*. Η *λ.* ως *ελλειπτ.* *τριοπορόσ.* *ρ.* και *σήμ.*

Α' Μτβ. **α)** Έχω, κρατώ κ.· (εδώ *μεταφ.*): *βασίλισσα, μη σε προσεκφοβήσει* | ο *συριγμός του δράκοντος*· *φάνηθι τούτω μάλλον* | *ευπρόσιτος και προσηνης δειλίαν μη προσχούσα* *Βίος Αλ.* 299· **β)** έχω κ. από πριν, από παλιά: η *δέσποινα κυρά Ευδοκία άνδρα προείχε* *Τούρκον* *Σφρ.*, *Χρον.* (Maisano) 110²⁸.

Β' (*Αμτβ.*) είμαι ανώτερος: *Θεολ.*, *Τζιρ.* 355⁹.

πρόζα η.

Από το *ιταλ.* *prosa*. Η *λ.* και *σήμ.*

Πεζός λόγος (σε αντιδιαστολή προς το *στιχούργημα*): *ζιμιό λατινικά θα δεις moderna e tersa* | να σου *μιλεί delociter* σε *πρόζα* κι *εισέ βέρσα* *Στάθ.* (Martini) Γ' 124.

προζητώ, *Σφρ.*, *Χρον.* (Maisano) 140²⁵.

Το *προζητέω* που απ. στον *Αριστοτέλη*. Η *λ.* και *σήμ.* *ιδιωμ.* (*Κόμης*, *Κυθηρ.* *Λεξ.*).

Ζητώ κ. εκ των *προτέρων*: Ο ... *Παγιαζήτ* *εφαντάζετο την Πολιν έχειν εκ χειρός του Ιωάννου*· και γαρ *προεζήτησε* τούτο και αυτός *υπέσχετο* *Δούκ.* 85²³.

προζούλαπον το, *λατρουσ.* κάδ. γ', μζ', υβ'.

Από το *α'* *συνθ.* *πρo-* (*πιθ.* <*αγριο-*, βλ. *Καραν.*, *Ιστ.* *Λεξ.* *Κάτω* *Ιταλ.*, *λ.* *αβρο-*) και το *ουσ.* *ζουλάπιν*.

Είδος *φαρμακευτικού παρασκευάσματος* (βλ. και *λ.* *ζουλάπιν* (και *Επιτομή*)): *Προζούλαπον ... διουρητικόν και νεφρών καθαρτικόν* *αυτ.* *χξζ'.*

προζύμη η. — Βλ. και προζύμι.

Από το ουσ. *προζύμιον* με αλλαγή γένους. Η λ. το 12. αι. (TLG), στο Meursius και στο Κουμαν., Συναγ.· βλ. και LBG.

Προζύμη (ιδώ μεταφ.): εκείνος οπού να ἑορτάῳσει να κεστιάσει μικράν ζύμην αρετῶν, τούτέστιν να ποίσει προζύμην, και δεν πτάσει να τελειώσει τον ζυμωτῶν του, ... ο δίκαιος κριτής και δεσπότης δεν θέλει τον λησμονήσει Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)² 450.

προζύμι το, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 167^ν, Πεντ. Έξ. XII 15, XIII 7, Δευτ. XVI 4, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 404, Αγαπ. Γεωπον. (Κωστούλα) 197, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Μάρκ. η' 15 σημ.: *προζόμεν*, Ιατροσόφ. (Οικονομυ) 72^τ. — Βλ. και προζύμη.

Από το πιβ. μτγν. ουσ. *προζύμιον* (βλ. L-S, λ. *προζύμια*, TLG). Ο τ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.)· βλ. και LBG. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

1α) Μίγμα από αλεύρι και νερό που έχει υποστεί ζύμωση και χρησιμοποιείται στην παρασκευή ψωμιού: Ο ποιῶν ἄρτον και *προζύμι* ον βάλλει, νεκρός λογίζεται του Θεού Κανον. διατ. Β 1193· β) (συνεκδ.) *ένζυμος* ἄρτος/οτιδήποτε φτιαγμένο με *προζύμι*: ὅλο το κανίσι ος να προσφέρετε του Κύριον να μη γενεί ανάβατο, ὅτι παν *προζύμι* και παν μέλι να μη καπνίσετε από αυτό Πεντ. Λευιτ. II 11. **2)** (Μεταφ.) το αρχικό στοιχείο που αποτελεί τη βάση για κ.: δεν υπερηφανεύετον (ενν. ο βασιλεύς) μήτε διά την *ευγένειαν των προγόνων* του μήτε διά το *βασιλείον* οπού είχαν, γνωρίζοντας πως ὅλοι ἔχονεν *πλήριν* του γένους μας *προπάτορα*, και από ένα *προζύμιν* εἰ-
μεσθεν ὅλοι, πλούσιοι και πτωχοί Βενετοάς, Δαμασκ. Βαβλαάμ 137^κ.

προζωγραφίζω. — Βλ. και προζωγραφώ.

Από τον αόρ. του *προζωγραφώ*.

(Θεολ.) *προεικονίζω* *προτυπώνω*: ετούτο το *ερυθράν*, ... δεν δείχνει μόνον την κοκκινότητα της θαλάσσου εις την οποίαν *προεζωγραφίστηκεν* το μυστήριον της Παρθένου, μα δείχνει και την σάρκαν αποῦ εφόρεσεν ο Υἱός του Θεού Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 429.

προζωγραφώ, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 67. — Βλ. και *προζωγραφίζω*.

Από την πρόθ. *προ* και το αρχ. *ζωγραφέω*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.)· βλ. και TLG.

(Θεολ.) *προεικονίζω* *προτυπώνω*: Τον σκοπόν και το τέλος, αλλά δη και τον τρόπον του σταυρικού του θανάτου (ενν. του Χριστού) ο χαλκούς ὄφεις εις αυτήν την ἔρημον *προεζωγράφησε* αυτ. 61· να δείξομεν πόσα μεγάλα και φοβερά μυστήρια της νέας Διαθήκης *προεζωγραφήθησαν* και *επροτυπώθησαν* εις αυτό (ενν. το ὅρος Σινά) αυτ. 63.

προηβλέπω, βλ. προβλέπω.

προηγεμονεύω.

Από την πρόθ. *προ* και το *ηγεμονεύω* η λ. τον 5. αι. (L-S).

Ηγεμονεύω προηγουμένως, είμαι ο προηγούμενος ηγεμόνας: ηγήσατο (ενν. ο τύραννος) την νήσον παρά του κρατούντος Νικολάου του Γατελιούζου, ος υπήρχεν αδελφός Δομινίκου του προηγεγονεύσαντος Δούκ. 435¹.

προηγούμαι.

Το αρχ. προηγέομαι. Η λ. και σήμ.

1) Ηγούμαι, είμαι επικεφαλής· οδηγώ: Το ... *Δαρείον στράτευμα προς πόλεμον τον Τίγρην! προσήν ετοιμαζόμενον ό δη και προηγούντο! πέντε σατράπαι δυνατοί κάλλιστοί τε προς μάχην* Βίος Αλ. 3120· Διγ. (Trapp) Gr. 2780. 2) Προχωρώ, κινούμαι εμπρός: *ουκ εδειλίασεν* (ενν. ο σουλτάν Σελίμης), αλλά μεθ' ορμής πολέμησαι προηγείτο Ιστ. πόλιτ. 63²⁰. 3) Προηγούμαι, συμβαίνω χρονικά πριν από κ. άλλο: *Εάν μη πάθους προηγούμενον λεπτιύνηται το όρνειον και ή ανόρεκτον, βούτυρον παλαιών ολίγον εκθερμον παράβαλε, και θεραπεύσεις Ιερακοο.* 445²⁸.

προηγούμενος ο.

Η μτχ. ενεστ. του προηγέομαι ως ουστ. πβ. σημασ. «ηγούμενος» (μοναστηριού) της λ. ήδη τον 4. αι. (Sophocl., λ. προηγέομαι). Για πιβ. μνεία της λ. με τη σημασ. αυτή ήδη τον 11. αι. βλ. Κουγέας, Ελλην. 3, 1930, 459. Η λ. σε έγγρ. του 13. (Act. Ivir. III 60⁵, βλ. και LBG), 13.-14. (Act. Pantocr. 24²²⁻²³), 14. (Act. Vat. II, 129^{21.22.23}, 151¹², Act. Xén.² 18⁴⁸, Act. Kastam. 5⁴, Cod. Mon. Prodr. A 59², βλ. και LBG), 17. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 26, 1983, 467, 525, Cod. Mon. Prodr. B 26¹⁶⁻¹⁹, Κρ. συμβόλ. 264, Τωμ., Κρητολ. 9, 1979, 8, 11, Καδάς, Βυζαντ. 14, 1988, 349) και 18. αι. (Βισβίζ., ΕΛΙΕΔ 1, 1948, 147, Παπαδόπουλος Σ., Χαριστ. Ορλάνδ. Δ' 229⁴⁸, βλ. και Δημητράκ., λ. προηγούμαι), στο Du Cange (λ. ηγούμενη) και σήμ. στο Μπαμπιν., Λεξ. (σημασ. 5).

Αυτός που έχει διατελέσει ηγούμενος, ο πρώην ηγούμενος μοναστηριού (βλ. και Καραναστάσης [Συναδ., Χρον.-Διδαχ. σ. 360]): *Τω αυτώ χρόνω ετούρκεψεν ο παπα-Γαβριήλ ο προηγούμενος του Τιμίου Προδρόμου Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 28⁷.*

προθερμαίνω.

Το μτγν. προθερμαίνω το μέσ. ήδη στον Αριστοτέλη. Η λ. και σήμ.

Θερμαίνω κ. εκ των προτέρων: *Σαπώνιν, αφρόνιτρον τα ίσα μίξας όξει δριμυτάτω άλειψε τον ιέρακα, προθερμάνας αυτόν εν βαλανείω ή εν ηλίω* Ιερακοο. 471¹⁷.

πρόθεσις η, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 395⁷ τρις, Πηγά, Χρυσοστ. 113, Νεκτάρ., Ιεροκοοσμ. Ιστ. 148, Hagia Sophia ψ 615¹⁷.

Το αρχ. ουστ. πρόθεσις, Η λ. στον τ. πρόθεση και σήμ.

1) Εκφθ. άρτοι της προθέσεως (στην Π.Δ. και Κ.Δ., βλ. και L-S, στη λ. 15, Bauer, Wört., στη λ. 1, Lampe, Lex., στη λ. II) = οι ιεροί άρτοι που ετίθεντο σε τράπεζα πριν την είσοδο στα άγια των αγίων: *μη τις εγκατέσειεν ημάς ως ιεροσούλους ένεκεν του καιρού ανάγκης, ως και ο Δαβίδ πεπονήτως πεινάσας τους άρτους της προθέσεως έφαγεν* Ψευδο-Εφρ. 400¹¹. 2) (Εκκλ.) α) η τελετή της προετοιμασίας των Τιμίων Δώρων για τη Θεία Ευχαριστία (πβ. Lampe, ό.π., IIAB): *Κρασί και ψωμίν της προθέσεως*

να δίδει καθὴν ἡμέραν χίλια (ενν. μέτρα) Hagia Sophia ω 532²: ἑκάθρ. ἄρτος της προθέσεως (βλ. Lampe, ὁ.π. IIB, IIIΕ)· και σήμ., Κριαρ., ΛεΞ., λ. ἄρτος 2α = ο ἄρτος της Θείας Κοινωνίας: Επεκύρωσε δε (ενν. ο βασιλεὺς) και κτήματα ... εκτιπώσας μίαν εκάστην εορτήν δίδοσθαι ἔλαιον μέτρα χίλια και οἶνον μέτρα τ' και ἄρτους της προθέσεως χίλιους Hagia Sophia α 460¹¹: β) ειδικό βιβλίο ή κατάλογος που περιέχει ονόματα για να μνημονευθούν κατά την τελετή της προθέσεως (βλ. και Τριανταφύλλου, Αθ. 71, 1969-70, 29 και σημ. 3): η λ. με παρόμοια σημασ. σε ἔγγρ. του 15. (Dartouzzès, REB 22, 1964, 101) και 18. αι. (Τριανταφύλλου, ὁ.π., 23, Μητροπολίτης Αθηνᾶγορας, ΕΕΒΣ 13, 1937, 52): αρχίζουσιν έχοντες πάντοτε μαζί και την πρόθεσιν οὐδ' εγράψαν οι χριστιανοί, την οποίαν αναγιγνώσκουσιν οι διάκονοι, και ο ιερεὺς εβγάζει τας μερίδας Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 176. 3) (Συνεκδ.) μέρος του Αγίου Βήματος, βόρεια της Αγίας Τράπεζας, συν. κόγχη ή μικρή τράπεζα, όπου τοποθετούνται τα Τιμία Δώρα κατά την προετοιμασία για το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας (βλ. και Lampe, ὁ.π. IIIС, SophocI, στη λ. 3): οἰσίω της Αγίας Τραπεζης είναι το σύνθρονον τον πατριάρχον και γύροθεν αυτού είναι κολόνες η' ... Είναι δε και η πρόθεσις μετά κουβουκλίον πάνν ωραία και περιχρυσωμένη Προσκυν. Μπεν. 54 156²⁰: ἑκάθρ. αγία πρόθεσις: βορεινά της Αγίας Τραπεζης είναι κατά την τάξιν η αγία πρόθεσις Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 157.

προθεσμία η, Ελλην. νόμ. 517¹⁴⁺¹⁵, 518¹⁴⁺¹⁷.

Το αρχ. ουσ. προθεσμία. Η λ. και σήμ.

1α) Καθορισμένο χρον. διάστημα μέσα στο οποίο πρέπει να γίνει κ., προθεσμία (εδώ προκ. για αποσαφήνιση κατηγορητηρίου από διάδικο ενώπιον δικαστικής αρχής): Ελλην. νόμ. 518¹⁶: β) προκαθορισμένη ημέρα ή ορισμένος χρόνος κατά τον οποίο λήγει κάπ. προθεσμία: Της ... προθεσμίας ελθούσης και του μητροπολίτου ουκ ελθόντος ... Σφρ., Χρον. (Maisano) 60¹. **2)** Ημέρα προκαθορισμένη κατά την οποία θα λάβει χώρα κ.: μεθ' ἡμέρας δε τινὰς επέστη των αγώνων, Ι αυτών των άθλων ο καιρός, μεγίστη προθεσμία Βίος Αλ. 849.

προθεσπίζω.

Το αρχ. προθεσπίζω.

1α) Προλέγω, προφητεύω κατά θεία έμπνευση: Ο θεοπέσιος Μαλαχίας την του Σωτήρος βουλήθεισ παραουσιαν διδάξει ... πρώτον μεν την προτέραν επιφάνειαν αυτού προθεσπίζει ... Ψευδο-Σφρ. 314¹⁴: β) (προκ. για ψευδοπροφητεία): Ως δη έφθασεν η τελεία ημέρα του πολέμου των Τούρκων, οποίαν παρ' εκείνους ο μέγας προεθέσπισε Μηροσίτης ο προφήτης εκείνων ... Καναν. (Pinto) 282. **2)** Θεσπίζω, νομοθετώ προηγουμένως: εις το κορμίν των θνητών εντέχεται ο αυθέντης να ποίσει την εκδίκησιν, καθώς ένι προθεσπισμένον τους όλους συγγενούς Ασοίζ., 214².

προθεωρία η.

Η λ. στο Θεόφραστο (TLG). Για μαρτυρίες της λ. με αυτήν τη σημασ. βλ. TLG. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Το προοίμιο, η εισαγωγή ενός βιβλίου (εδώ πιθ. ως ένα τμήμα του): Βιβλία τα

βαμβύκινα: ... έτερον βιβλιδόπουλον προθεωρία, το λεγόμενον Οδηγός Κώδ. Πάτμου I 218.

προθεωρώ· προθωρώ· γ' εν. παρκατ. επροθώρει.

Η λ. στον Ιπποκράτη. Για τον τ. πβ. τ. θωρώ (βλ. λ. θεωρώ). Η λ. και σήμ. Λόγ. (Κριαρ., Λεξ.).

α) Προνοώ για κ.: Υπήρχε (ενν. ο Αμυράτης) εις τους υπηκόους αυτού πάνν δικαιοσ προθεωρών τα ερχόμενα Ψευδο-Σφρ. 230³⁰. **β)** προβλέπω, μαντεύω κ.: Από εδώ και εκείθεσ είχε καθαρισμένον (ενν. ο Ιωάσαφ) το ομμάτιν της ψυχής του από την θεωρίαν πάσαν την επίγειον και επροθώρει τα μέλλοντα, ωσάν να εθέλαν εισθαι ομπροσθάς του Βενετοάσ, Δαμασκ. Βαβλαάμ 163³⁰ Γροικόντας ο πατέρας της τά του 'λεγει η κόρη, Ι γνωρίζοντας κι απαρθινά είν' κείνα που επροθώρει (ενν. η κόρη) ... Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 426.

προθρέφω, βλ. προτρέφω.

πρόθυμα, επίρρ., Σπαν. Α 591 (έκδ. προθύ· διορθώσ. από μετρ. αν.), Λόγ. παρηγ. I 198, Χρον. Μορ. Η 288, 437, 478, 3428, 5677, Χρον. Μορ. Ρ 288, 3428, 5677, Σαχλ., Αφήγ. 381, Λιβ. Esc. 2098, Λιβ. διασκευή α 2255, Αχιλλ. (Smith) Ν 1309, Ημερολ. 53, 114, Δεφ., Λόγ. 217, Αχέλ. 2443, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 369, Πιστ. βοσκ. II 4, 12, Παλαμήςδ., Βοηθ. 267, 952, 1040, Φορτούν. (Vinc.) Πρόλ. 48, Χριστ. διδασκ. 325, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 242³⁰ εμπρόθυμα, Λόγ. παρηγ. I 366, Λόγ. παρηγ. Ο 373, 419.

Από το επίθ. πρόθυμος. Για ήδη αρχ. επιρρ. χρ. του πληθ. ουδ. βλ. Παπαδ. Α., ΔΔ 2, 1940, 49. Η λ. και σήμ.

α) Με ζήλο δραστήρια: σκόπησε πώς κάμνει το μερμηκιν, Ι οπού ξετρέχει ποθε-μπού έναι σιταροκούκκιν Ι να το μαζώνει πρόθυμα με την πολυμερία Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 89· **β)** με καλή διάθεση, με ευχαρίστηση, πρόθυμα: Ανέν και κανισκέφει τον (ενν. τον αβουγαδουρο), ... Ι πρόθυμα και ορεκτικά υπάγει εις το κρίσιμόν του Σαχλ., Αφήγ. 379· **β')** με ευχαρίστηση, χαρούμενα: Σν δ' απετώρα πρόθυμα περπάτησε τον δρόμον, Ι και οπίσω παραπέτασε της Δυστυχίας τους πόνοους Λόγ. παρηγ. I 409· **γ)** βιαστικά, ανυπόμονα: οι Φράγκοι προθυμα, μετά σπουδής μεγάλης, Ι πεζεύουν εκ τα κάτεργα, την χώραν πολεμούσαν Χρον. Μορ. Ρ 437.

προθυμερά, επίρρ., Αχέλ. 2103, 2471, Πανώρ.² Δ' 383, Βοσκοπ.² 225, Βενετοάσ, Δαμασκ. Βαβλαάμ 83², 115²⁰, 152², Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Γ' 1087, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 17, 20, 220, 255, 740, Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 78, Χριστ. διδασκ. 355, 427, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 303², 400², 402²⁰, 464¹⁴, 497²⁰, 525¹¹.

Από το επίθ. προθυμερός. Η λ. στο Βλάχ., στο Κατσαϊτ., Ιφ. Α' 22 και σήμ. ιδιωμ. (Πετυκ., Ιδιωμ. Αν. Κρ., Κριαρ., Λεξ., λ. προθυμερός).

α) Πρόθυμα: με ευχαρίστηση: εδέχθηκε ... τον λόγον προθυμερά ο βασιλεύς Βενετοάσ, Δαμασκ. Βαβλαάμ 119²⁰ το λογισμό, το νου και την ψυχή μου Ι εκείνη την εμπόρευση τη λίγη τη δική μου Ι τάσσω τη καλοσύνης σας κι όρεξης τη καλής σας, Ι προθυμερά στη δουλέψη πάντα την εδική σας Χορτάτση, Ελευθ. Ιερου. Α' 158· Ας

πραινόμε προθυμερά, τούτη η βουλή μ' αρέσει Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 1027· β) με προθυμία, με όρεξη για τη μάχη με γενναιότητα: Ετρέχασι προθυμερά, τον πόλεμον αρχίζουν Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 269²⁷. Μια συντροφιά εκάμανε παπαδοκαλογέροι (παρ. 1 στ.) κι εομίγασι προθυμερά τσι Τούρκους κι εμαλώνα Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 154¹⁵.

προθυμερός, επίθ., Ντελλαπ., Ερωτήμ. 846, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 372, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 1217, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 1002, Χριστ. διδασκ. 174, 285, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 217⁷, 432¹⁰, 475¹⁰. θηλ. προθυμερά, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 1804.

Από το επίθ. πρόθυμος και την κατάλ. -ερός. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. ιδίωμ. (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Κριαρ., Λεξ.).

1α) Πρόθυμος: γιάντα (παρ. 1 στ.) τέτοιο ανθό τση ομορφιάς η φύση! να θε να σου χαρίσει, αν έν κι εσύ 'σαι! τόσα προθυμερός ναν τονε ρίχνεις! χαμαί Πιστ. βοσκ. I 1, 57· β) πρόθυμος, δραστήριος, γρήγορος: Ακούραστη και πλια κουρή, Τύχη, απού την ασπίδα,! προθυμερή σ' τοι χαλασμούς κι εις τοι θανάτους σ' είδα.! Γιάντα σ' εμένα εφάνηκε πολλή η αναμελιά σου,! και τα βερτόνια σου κρατείς μακρά και τη φωτιά σου; Ροδόλ. (Αποσκ.) Δ' 304· γ) ακούραστος, επίμονος: με την προθυμερήν μου ζήτηριν εύρηκα την αληθινήν οτράταν Βενετσός, Δαμασκ. Βαβλαάμ 95⁴⁰. **2)** (Προκ. για συναισθήματα) δυνατός (σε παρομ., Ξανθουδίδης [Ερωτόκρ. σ. 775]): Το σιγανό με τον καιρό προθυμερόν εγίνη Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 305. **3)** Ευσπλαχνικός: χάρισε των πλουσιών προθυμερές καρδιες, με μεταδίδουσι τες ελεημοσύνες εις τους φτωχούς Χριστ. διδασκ. 416.

προθυμερώς, επίρρ. — Βλ. και προθυμερά.

Από το επίθ. προθυμερός κατά τα επιρρ. σε -ώς.

Με προθυμία, πρόθυμα: Τότες Αμύντας άφοβα το χέρι τον ξαπλώνει! και το σπαθί προθυμερώς το κοφτερό σηκώνει Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [552]: εβάλθην προς εσέ, τον ποθητό μου φίλο,! με της γραφής το πρόσωπον προθυμερώς να στείλω! εκείνην την παρηγοριά την έχει χρειά να πιάνει! οπόχει να κακοπαθεί και πεθυμά να γιάνει Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 16.

προθυμεύγω.

Από το προθυμώ κατά τα ρ. σε -εύγω (βλ. και Ξανθ. [Ερωτόκρ. σ. 679]). Το μέσ. στο Βλάχ.

Δείχνω προθυμία και όρεξη βιάζομαι: προθύμεψε και σπουδάξε, βιάσου και μην αργήσεις Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 1275· ΦΑΛΙΕΡΟΣ: απέθαινα αν ήθελεν αργήσει! άλλο δαμ! ο πόθος σου να με παρηγορησει.! ΜΟΙΡΑ: Γιαταρτός επροθύμεψα, για να 'χω γνωρισμένοι τον πόθον πόσα δύνεται προς τον εμπιστεμένο Φαλιέρ., Ιστ.² 35.

προθυμία η, Σπαν. Ρ 257, Ιερακοσ. 502², Διγ. (Trapp) Gr. 1819, Διγ. Z 1138, Ερμον. Η 263, Μ 117, Ψ 179, Ωροσκ. 42¹⁰, 43²⁰, Χρον. Μορ. Η 144, 282, 1089, 1216, 4750, 6334, Χρον. Μορ. Ρ 6, 144, 282, 303, 517, 1089, Κομνηνής Αννας Μετάφρ. 272, Περί Ξεν. (Μαυρομ.) 389, Αχιλλ. (Smith) Ο 97, Χειλά, Χρον. 348, Μαχ. 150¹⁵, 166¹⁵, Κορων.,

Μπούας 46, 49, 58, 68, 70, 105, Πένθ. θαν.² 604, Βεντράμ., Φιλ. 99, 150, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. φ. 357², Αχέλ. 709, 710, 899, 1846, Χρον. σουλτ. 135²⁰, Lucar, Sermons 111, Μεταξά, Επιστ. 47, Λίμπον. Αφ. 64, 145, Διγ. Ο 681, Διακρούσ., Ετίχ. ηθ. (Κακλ.) 65, Διακρούσ. (Κακλ.) 339, 982, 1200, κ.α.: *προθυμιά*, Σαχλ., Αφήγ. 15, Φαλιέρ., Ιστ.² 56, 641, Χούμνου, Κοσμογ. 1024, 1185, 1398, 2303, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 279, Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 82, Κορων., Μπούας 15, 23, 35, 49, Κυπρ. πρωτ. 42², Πανώρ.² Β' 107, Γ' 100, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 63, 515, Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Δ' 62, Πιστ. βοσκ. II 4, 19, Βοσκοπ.² 133, Παλαμής, Βοηθ. 261, 591, 1278, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 208, 370, 699, 1371, Β' 622, 1886, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 623, Κονταράτος, Ετίχ. πολιτ. 415, Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [41], Δ' [1030], Ε' [544], [1468], Λίμπον. 69, 326, 501, Φορτούν. (Vinc.) Πρόλ. 41, Μαρκάδ. Πρόλ. 31, Λεηλ. Παροιμ. 58, Διγ. Ο 524, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 271¹⁷, 445²⁶, 483²⁰, 541²⁵, κ.α.

Το αρχ. ουσ. *προθυμία*. Ο τ. και σήμ. λαϊκ. Η λ. και σήμ.

1α) Διάθεση, επιθυμία, ζήλος να πραγματοποιηθεί κ., ο οποίος εκδηλώνεται με την επίδειξη ανάλογης δραστηριότητας: Ιερακοσ. 504², Χούμνου, Κοσμογ. 605² εκφρ. (1) *μετά πάσης προθυμίας* (ήδη μτγν., TLG)/*συν πάση προθυμία/με πάσης προθυμίας/με όλην προθυμίαν* = με πολύ μεγάλη προθυμία ολόψυχα (βλ. και Κεχαγιόγλου [Πτωχολ. α σ. 427]): *εβγάζει το καπάσι του, πίπτει εν παρηρησία και προσκυνεί, συντάσσεται συν πάση προθυμία | τον ορισμόν του άνακτος πληρώσαι μετά έργον* Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 42² ο στόλος *ορθωνε με πάσης προθυμίας* Αχέλ. 1797² είχε λογιισμόν (ενν. ο μοναχός) *του απελθείν εις πόλιν | της θείας Ιερουσαλήμ με προθυμίαν όλην, | ίνα σεπτώς ασπάσθαι τους σεβασμίους τόπους Παΐσ., Ιστ. Σινά 502² Ακουσον, νιέ μου πρώτε, | λόγους ταπεινού πατρός σου, | δέξον τούτους μετά πάσης | της καλής σου προθυμίας* Πτωχολ. α 82² (2) *με (την) προθυμιά(ν) = πρόθυμα: Κάμετε εσείς με προθυμιά τὰ σασε θέλω ορίσει* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 249² *μπορώ να ειπώ δεν έμεινε φωτι' άλλη στην κυρά μου, | να κάψει αλλουνού καρδιάν, ... | γιατί όλην με την προθυμίαν την έχυσε σ' εμένα, | από την ώραν κείνηνε, που τούτα τα καημένα | τα σωθικά μου εδόξεψε* Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [439]² *φρ. έχω προθυμίαν (ήδη αρχ.) = δείχνω προθυμία, προθυμοποιούμαι* Χρον. Μορ. Ρ 717² β) (ειδικ.) β) φιλεργία, φιλοπονία: *εκείνα (ενν. τα παιδιά) οπού 'χτάσσονται καλά ... | ... και πρόθυμα κοπιώσι! ν' ανέβουσι στη σβίγα μου, αϊδάρω και ψηλώνω* (παρ. 1 στ.). *Και πάλι εκείνα απού 'ναι σκνά και προθυμιά δεν έχου, | μα μόνο με την πεθυμιά καθονται και ξετρέχου | με δίχως κόπο στον τροχού τα ύψη ν' ανεβουσι, | πάντα στο βαθος στεκοιοι, το ψήλος δε θεωροίσι* Φορτούν. (Vinc.) Πρόλ. 51² *οι προθυμίες κι οι πρόκοψες κι οι κόποι των ανθρώπων | πλούσους και μπορεζάμενους τοι κάνει 'ς κάθε τόπο* Φορτούν. (Vinc.) Πρόλ. 41² (προκ. για πνευματικό έργο): *Εν αυτώ γουν (ενν. τω σπληναίω) ησκήτεαν με τόσην κακουχίαν, (παρ. 1 στ.), δυο κλεινοί αυτάδελφοι ... (παρ. 4 στ.). Εύγε της διακρίσεως αυτών και προθυμίας! | ουαί δε αύθις της εμής κακίότης ραθυμίας! Παΐσ., Ιστ. Σινά 185² β) ζήλος για ανδραγαθήματα: γενναϊότητα, ανδρεία: « ... Αρτι ποθώ δοξάσασθαι και το γένος λαμπρόναι (παρ. 4 στ.)». Και κατένευσεν ο πατήρ τη προθυμία του νέου, | φύσεως γαρ το ευγενές εκπαιδόμεν προφαίνει Διγ. (Trapp) Γρ. 1051² *εις πολλά βασίλεια έδειξε (ενν. ο Θσός) την ανδρείαν του | εις φήμην, δόξαν και τιμήν ήλθε 'κ την προθυμίαν του* Θησ. (Foll.) I 6. 2α) Καλή διάθεση, ευμένια:*

αφότου επαρέλαβεν ο πρίγκιπας το Ανάπλιν! με προθυμίαν το εχάρισεν τότε τον Μέγαν Κύρη Χρον. Μορ. Ρ 2876· Κοίταξε τώρα προς εμέν, δέξου με προθυμίαν! την προσευχήν μου, Κύριε· δείξε μου ευσπλαγχνίαν Παλαμῆδ., Ψαλμ. 427· β) διάθεση για βοήθεια σε όσους έχουν ανάγκη, φιλευσπλαχνία: Κάλλιο 'ναι το λιγότερον μετά της προθυμίας! παρά χιλιάδες πράγματα μετά περηφανείας Κομν., Διδασκ. Δ 304. 3) Σπουδή, βία, ζέση ερωτική: Στο πράσινον του πόθου το λιβάδι! πολλοί τρανταφυλάκι κι αθρούς θεωρούσιν! αρμέ τ'· ακάθια που 'χουσιν ομάδι! από την προθυμίαν δεν τα βγελούσιν Κυρ. ερωτ. 42². 4) Βοήθεια, προστασία: Αὐτὴ (ενν. ἡ Παναγία) στους ξένους γνώριμος εἶναι καὶ προστασία, ἀπελπισμένων τε ἐλπίς εἶναι καὶ βοήθεια. Ἀὐτὴ εἰς χεῖρας καὶ ὀρφανὰ εἶναι ἡ προθυμία Διακροῦσ. (Κακλ.) 1291· φρ. κάνω/ποῶ προθυμία = βοηθῶ πρόθυμα: Το κοντάριν τὸ εἰσβάσταζεν ἐγὶνὴ δυο κομμάτια· ἐντὺς πολλὰ ἐγλήγορα ἐσυνεν το σπαθί του (παραλ. 3 στ.). Κι ὡς ἤλεπαν οἱ ἑτέροι οἱ ποῦ 'σαν μετ' ἐκείνων, ἀνάρια ὅλοι ἐβάρθηκαν καὶ προθυμίαν τοῦ ἐκάμναν,! τοὺς Ἀλαμάννους ἐσφάζαν καὶ ἐθανάτωσαν τοὺς Χρον. Μορ. Ρ 4031· οὐ δύναμαι του να κρατῶ σπαθὶν οὐδὲ κοντάριν! του να σταθῶ εἰς πόλεμον να ἔχω πολεμήσει· ἀλλὰ να ποῖσω δι' ἐσὰς τοῦτην τὴν προθυμίαν! του πρίγκιπος το φλάμουρον θέλω να το βασταίνω (παραλ. 1 στ.). Τὴν τέντια του δομέστικον θεωρῶ τὴν ...· ἰ ομνῶ σας εἰς τον Χριστὸν ὁλόρωθα ἐκεῖ να ἀπέλθω Χρον. Μορ. Ρ 4750. 5) (Εἰδῶ) ἐνθάρρυνση (βλ. Lex. Chron. Mor. 393): ὁ πάπας 'κ τὴν χαρὰν ὅπου εἶχεν διὰ τον κόντον! καὶ διὰ να δώσει προθυμίαν τον κόντον, καθὼς πρέπει,! ἀτὸς τον ἐκαβαλίκεψεν με τους γαρδιναλίους,! ὁμοίως με τους ευγενεῖς ἀνθρώπους ἐκ τὴν Ρώμην,! καὶ ἀπῆλθεν εἰς συναπαντήν του κόντου τῆς Προβέντοας Χρον. Μορ. Ρ 6142.

πρόθυμος, ἐπίθ., Κομν., Διδασκ. Δ 234, Διγ. Ζ 1379, Χρον. Μορ. Η 6977, 7261, Χρον. Μορ. Ρ 5603, 6977, 7261, Αχλλ. (Smith) Ν 265, Αχλλ. (Smith) Ο 165, Ιμπ. 332, Ημερολ. 27, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk-v. Gem.) 152, Θησ. Β' [56²], Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 4336, Κορων., Μπούας 146, Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 163², Παλαμῆδ., Βοηβ. 158, 166, Κυρ. ερωτ. 141², Ερωτόκρ.² (Αλεξ. Στ.) Α' 549, Εἰς Θεοτ. 44, Λίμπων. Αφ. 20, Φορτουν. (Vinc.) Δ' 48, Μπερτόλδος 74 δις, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 388², 407², 465², 578², κ.α.

Το αρχ. ἐπίθ. *πρόθυμος*. Το ουδ. ὡς ουσ. ἤδη αρχ. Η λ. καὶ σήμ.

1α) Που δείχνει καλὴ διάθεση, ὀρεξή, ετοιμότητα να κάνει κ.: Σπαν. Α 257, Χρον. Μορ. Ρ 295, Φλώρ. 1207· (με ἐμπρόθ· ἡ χρ. ἤδη αρχ.): Ἰντ. κρ. θεάτρ. δ' 10· λέγω το πάλι τῆς αφεντιάς σου! πας, καθὼς ἤμου πρόθυμος πάντα στο θέλημά σου,! ἔλεω 'σται καὶ ὡς το ὑτέρο Φορτουν. (Vinc.) Α' 66· ἀναζητᾷ τον ἀδελφόν, τον Βέλλανδρον φωνάζει. Ἐκεῖνος, ὁποῦ πρόθυμος ἦτον διὰ να φεύγει, δόλου οὐκ ἐφαίνετο ἐκ τῆς ὑπὸ πηλασίας Βέλθ. 87· β) γεμάτος ζήλο, ἐπιμελής (σε κ.)· ἐξαιρετος, σπουδαίος: χάρις τῷ Θεῷ ὁποῦ δίδει τὴν αὐτὴν σπουδὴν διὰ λόγον σας εἰς τὴν καρδίαν του Τίτον, ὅτι τὴν μεν νοηθεῖαν τὴν ἐδέχθη καὶ ὄντας πρόθυμος, με το ἰδίον του θέλημα ἐβγήκε καὶ ἦλθεν εἰς ἐσὰς Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Παῦλ. Κορ. Β' ἡ' 17· ἐπέψαμεν τον ἀδελφόν μας, τον ὁποῖον ἐδοκιμάσαμεν πολλὰς φορές εἰς πολλὰ πράγματα καὶ τον εὐρήκαμεν πρόθυμον Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Παῦλ. Κορ. Β' ἡ' 22· γ) εργατικός, φιλόπρονος, δραστήριος· ἀκούραστος: Οὐκ ὄκνεν εἰς τα δύσκολα, πρόθυμος ἦτον πάντα·! κάμπους ηγεῖτον τα βουνά, τα ρυάκια ὡς ὁμάλιν Λόγ. παρηγ. Ι. 43· Πόσοι

αθρώποι σήμερο στη χώρα σας ετούτη! βρίσκονται εις αξιοίητες κι εισέ μεγάλα πλούτη! απού 'σανε πολλά φτωχά και άτιμα γεννημένοι (παρ.αλ. 1 στ.): Τούτοι για να 'ναι πρόθυμοι, να μη βαριούνται κόπο, μα να γλακούσι εδώ κι εκεί γλήγοροι εις κάθε τόπο Φορτούν. (Vinc.) Πρ.αλ. 125· δ) γεμάτος πολεμική διάθεση και ζήλο για πολεμικά ανδραγαθήματα: ανδρείος: είτιναν εύρω πρόθυμον στην βράστην του πολέμου, ευθύς χαρίσματα πολλά να έχει απ' εμένα, και πάντα να τον αγαπώ ως καλόν και αντρεωμένον Αχιλλ. (Haag) L 182· είτις δειλιάσει και στραφεί και οπίσω να γυρίσει, ... εις θάνατον χωρήσει! ειδέ τις πρόθυμος φανεί και πράξει ανδρειωμένα, πλούτον και δόξαν και τιμήν να έχει από μένα Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 293· ε) που δείχνει ανταπόκριση στον έρωτα, «ανοιχτός», δεκτικός: παρακαλεί (ενν. ο στρατιώτης) το φέγγος! να συντύχει την κουρτέσα! να 'ναι πρόθυμη εις τον πόθον! και να γράφει τον κουρτέσην Λιβ. Va 1775. 2) Με καλή διάθεση, ευμενής, εξυπηρετικός (βλ. και Egea [Χρον. Μορ. σ. 125]): πολλά ητον προθυμότατος, φιλένθρωπος εις όλους, και σφόδρα γαρ εσπούδαζεν να αυξάνει την τιμήν του Χρον. Μορ. Ρ 2470. 3) (Εδώ) που γίνεται με προθυμία, χωρίς δισταγμό: το της όψεως γαρ είδος! εν εσώπτρω γαρ δεικνύται! επει δε γε τους κινδύνους! και τους πρόθυμους θανάτους! της ψυχής το είδος φαίνει Ερμον. Ε 128. 4) (Για φυτά) που αναπτύσσεται καλά: εύρωστος: ο σίτος αγαπά την υγράν γην και γίνεται πρόθυμος Αγαπ., Γεωπον. (Κω-στούλα) 139.

Το ουδ. του επιθ. ως ουστ. = α) (Με ή χωρίς άρθρο) προθυμία, ζήλος: με μέγαν πρόθυμον αυτός ο Λωτ αρχίζει, τρεις μήνες επειράζετο τα ξύλα να ποτίζει Χούμνου, Κοσμογ. 1183· (εδώ για τη χριστιανική ζωή): ποία ψυχή συντρίβεται, ποία καρδιά στενάζει! εχάθηκεν το πρόθυμον, εχάθηκεν ο πόθος, και τα βιβλία άπρακτα κείνουνται στα σενδούκια Ναθαναήλ Μπέρτου, Σιχιοπλ. I 16· β) προθυμία, ετοιμότητα για μάχη: όταν ιδούν την χώραν τους εις εξαλειψούνην, όλοι καρδιάν να βάλουν δια να μας θανατώσουν! τούτο ουδέν το εννοιάζομαι, επει καλά γινώσκω! την ανδρείαν και το πρόθυμον οπού έχετε εις το πράγμα Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 845· γ) γενναιοότητα, ανδρεία, μαχητικότητα: το αίμα ... κατέρρει την γην εκείνην όλην, οι ίπποι ηγανάκτησαν, ...! ολόπληγοι γεγόνανσι, μηδεις τροπήν ποιών τε! Ως δε και το παραδοξον Σαρακηνοί κατείδον, και το πολν θαυμάσαντες το πρόθυμον του νέου (παρ.αλ. 1 στ.), άπαντες προς τον αμραν ομοφώνως ελάλουν! «Αγάπην επιζήτησον, τον δε πόλεμον άφες ...» Διγ. (Trapp) Gr. 156.

προθυμιά, Ιερακοσ. 503³¹, Ερμον. Γ 202, Σ 131, Χρον. Μορ. Η 717, Ερωτοπ. 17, Χρον. Τόκων 1358, 3921, Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλία VI 43, Χούμνου, Κοσμογ. 622, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 324, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 488, Λουκάνη, Ομηρ. Ιλ. Θ' [499], ΙΓ [52], ΚΑ' [69], Ιστ. Βλαχ. 1726, Διγ. Ανδρ. 355³², Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Β' 578, Χριστ. διδασκ. 442· γ' πρόσ. ενειστ. προθυμάται· μηχ. μέσ. ενειστ. προθυμουμένος, Κορων., Μπούας 27, 77, 102, 115, 119, 132, 135, 143, 146.

Το ενεργ. του αρχ. προθυμέομαι. Η Α. στον Ησύχ. και σε σχολ. (TLG)· βλ. και LBG.

Ι. Ενεργ. Α' Μτβ. 1) Είμαι έτοιμος να κάνω κ., δείχνω προθυμία, ζήλο για κ.: Τούτο μαθειν μόνον ζητώ 'πό τα δικά σου χείλη! ει προθυμείς καταπολλά να μου

ακολουθήσεις Διγ. Ζ 1881. 2) Δέχομαι κ. με προθυμία, συγκατανέω: *Ἄν θέλεις γὰρ καὶ προθυμίᾳ νὰ μείνεις μετ' ἐμένα! ἐδῶ εἰς τὸν τόπον τοῦ Μορέως, νὰ σ' ἔχω ἀδελφὸν μου* Χρον. Μορ. Ρ 2402: (με αντικ. ουδ. αντων.): *ἤκουσε, ἐκατεδέχθη τὸ καὶ ἐπροθυμῶσέ το Διφ. Esc. 3227: «... ἐσὺ κοιμηθήτι ἐσὼ τοῦ κλιναρίου (παρ. 1 στ.)»* Ἡ κήρη το ἐπροθύμῃσαν, ἐπέσεν, ἐκοιμήθη Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 475. 3) (Ἐδῶ) Λατρεύω: *Θεὸν τὸν ἐπεθύμουν, ἢ καλὰ καὶ ἐγὼ στὰ εἶδωλα το πρώτον ἐπροθύμουν* Λούμου, Κοσμογ. 622. Β' Αμτβ. 1α) Δείχνω προθυμία, προθυμοποιούμαι Λοιπὸ προθύμῃσε καὶ ἐσὺ καὶ τοῦ κυροῦ σου πε το Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Γ' 699: (με ἐμπρόθ.): *ἡ καρδιά μου ἐκ τα στήθη ἀφορμὰ νὰ πολεμήσῃ! αἱ δε χεῖρες μου καὶ οἱ πόδες προθυμοῦσιν εἰς τὴν μάχην Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. ΙΔ' [53]: β) βιάζομαι, σπεύδω: πού με κράζεις, κύρη μου, νὰ ῥθω νὰ γονατίσω, ἢ ποιο γάμο, ἢ ποια ξεφάντωση, καὶ θες νὰ προθυμῇσῃς* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 868 κριτ. υπ.: (σε παρομ., βλ. Ξανθοῦδιδης [Ερωτόκρ. σ. 782]): *Εἰς τὸ με βλάπτει προθυμῶ, τὸ μ' ἀλαφρώνει φεύγω! καὶ τὸ δε θέλω νὰ μου πον με στοῦδα το γυνεῦγῳ Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Ε' 599. 2) Δέχομαι κ. πρόθυμα, συμφωνῶ (με ἐμπρόθ.): *ἀν δώσει ὁ Θεὸς καὶ τὸ ριζικόν, καὶ προθυμήσῃ εἰς τοῦτο, ἢ νὰ πολεμήσομε ἐνομού καὶ λάβομεν το νίκος, ἢ ἐπαίρνομε ὅλον τὸν Μορέαν ἐκ τῶν Ρωμαίων τας χεῖρας* Χρον. Μορ. Η 6648. 3) Κινούμαι με προθυμία ἐναντίον κάπ., σπεύδω ἐναντίον του: *ἀπαντες τὸ τότε! τῶν Ἑλλήνων ἡ στρατεία! ἐπροθύμουν κατὰ Τροίας! πρὸς παραλαβὴν ἐκείνης (ἐνν. τῆς Εἰλένης) Ερμον. Γ 225· ἐβλέπετε, ἀδελφοί, περιμαζώματα εἶναι, ἢ ..., ἀπειραστοί, ἀμάθητοι πολέμου* (παρ. 1 στ.): *καὶ μόνον προθυμηθετε μετὰ καλῆς καρδίας, ἢ ἐλπίδες ἔχω εἰς τὸν Θεόν ...* (παρ. 1 στ.) *εὐχόλα τοὺς τοακίζομεν* Χρον. Τόκων 2406. 4) Παίρνω κουράγιον, ἐμψυχάνομαι (βλ. καὶ Egea [Χρον. Μορ. σ. 269]): *«... ὅλοι μετ' ἐμον δράμετε ἀπάνω εἰς τοὺς ἐχτροὺς μας.»* Εἰς τοῦτο οἱ Φρύγγοι ἐντράπησαν ἀπὸ ἐκείνου τὸν λόγον! καὶ ὅλοι ὁμοῦ ἐπροθύμῃσαν, εἰς τοὺς Ρωμαίους ἐδράμιαν Χρον. Μορ. Ρ 5399.*

II. Μέσ. Α' (Μτβ.) εἶμαι ἐτοιμος, εἶμαι πρόθυμος (να ...), θέλω νὰ κάνω κ.: *ἤρξαντο νὰ φοβούνται, ἢ νὰ πολεμήσουν δεύτερον οὐδόλως προθυμοῦνται* Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 324· *γυρεῖς (ἐνν. ὁ Νικηφόρος) νὰ διορθώσει το γενόμενον σφάλμα καὶ προθυμεῖται καὶ σπονδάζει νὰ κάμει διαλλαγὴν μετὰ τοῦ φίλου Μαρτύρ. αγ. Νικηφ. 251. Β' (Αμτβ.) δείχνω προθυμία, ζήλο: *ὅταν τὸν ἐχρευσθεῖς (ἐνν. τὸν ἱερέα) τρέχει καὶ προθυμάται! καὶ κάμνει τὴν δουλειαν σου* Ιστ. Βλαχ. 1726: (σε ἰδιάζ. σύντ.): *Ποῦ ἡ ψυχὴ σας προθυμεῖται, οὕτως ἀφρονες δὴ εἰστε! ὁ γὰρ Ζεὺς οὐ σας ἀφήνει νὰ βοηθεῖτε τοὺς Ἀργεῖους Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Θ' [499].**

Οἱ μιχ. προθυμουμένους καὶ προθυμημένους ὡς ἐπιθ. = α) Πρόθυμος: *Ἀνέστη ὁ Μερκούριος, ...! τοῦ βασιλιῶς καὶ σύντυχε πολλὰ προθυμουμένους Κορων., Μπούας 90· εἰς τὴν Βερόνα πῆρνανε πολλὰ προθυμημένους Κορων., Μπούας 126· β) πού ἔχει ζήλο γιὰ τὴ μάχῃ· γενναῖος: με στρατιώτας καὶ πεζοὺς ...! ..., πάντας προθυμουμένους, ἢ στον πόλεμον νὰ σέβονσιν, ὡς ἄνδρες νὰ φανοῦσι Κορων., Μπούας 20· Ἀποὺ σββαίνουν εἰς πόλεμον οὕτω προθυμουμένοι! ν' ἀφήσουν ἐπεῖτα τιμὴν, πάντες νὰ τοὺς δοξάζουν Κορων., Μπούας 72.*

προθύμως, ἐπίρρ., Αχιλλ. Ι 918, Κορων., Μπούας 135, Αἰαγ., Κάρολ. Ε' 374, Παῖσ., Ιστ. Σινά 1621.

Το αρχ. επίρρ. *προθύμωας*. Η λ. και σήμ. (λόγ).

1α) Πρόθυμα: Ιστ. Ηπειρ. IX^ο β) ενεργητικά, δραστήρια, με όρεξη: πάλιν επορεύοντο μετά σπουδής τον δρόμον! ἀλλήλοις προτρεπόμενοι του βαδίζειν προθύμωας Διγ. Z 957· γ) (εδώ) ευχαρίστως: Του δε λίθου η τιμή του! ἀκουσον αυτήν προθύμωας Πτωχολ. α 390. **2)** Με γενναιότητα: προθύμωας ἐξέλθε εις τον αμिरά την τολμήν Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 7.

προθύρι το. — Βλ. και πρόθυρον.

Από το μτγν. ουστ. *προθύριον* (L-S Suppl.). Η λ. και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρη. ιδιώμ.).

Μακρόστενη πελεκημένη πλάκα, τοποθετημένη ως βάση που ενώνει τις πλαϊνές παραστάδες μιας πόρτας· το κατώφλι: Το 'να του στόμαν (ενν. του φιδιού) έβγανε φωτιά, καπνό κι απύρι, | τ' άλλο φαρμάκιν έγεμε της πόρτας το προθύρι Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) 91.

προθύριος, επίθ.

Από το ουστ. *πρόθυρον* (βλ. λ.) και την κατάλ. -ιος. Η λ. τον 9.-10. αι. (TLG) και το ουδ. *προθύριον* στο Du Cange.

Στην έκφρ. *προθύριον κέρδος* = το έσοδο το προερχόμενο από την εκμίσθωση του *προθύρου* (βλ. λ., σημιασ. β' για το πρόγμα βλ. Du Cange, ό.π.): Ενομοθέτησε (ενν. ο Λέων ο Σοφός) ... και τούτο, ινα σπου είχαν εις χρήσιν δέκα χρόνους ένα πρόθυρον, η απόντος του νοικοκυρου εις είκοσι χρόνους, πλέον να μην αποδιώκεται, μόνον ο πρότερος δεσπότης του τόπου να παίρνει το τοπιάτικον, όπερ και κέρδος προθύριον ονομάζουσι Zygomalas, Synopsis 248 N 25.

πρόθυρον το πρόθυρο(ν). — Βλ. και προθύρι.

Το αρχ. ουστ. *πρόθυρον*. Η λ. και σήμ. στον τ. *πρόθυρο*.

1α) (Πληθ.) ο χώρος μπροστά από μια πόρτα: Αμπαο. Μοσχ. 18· β) μακρόστενη πελεκημένη πλάκα, τοποθετημένη ως βάση που ενώνει τις πλαϊνές παραστάδες μιας πόρτας· το κατώφλι: έτσι είδεν ένας άνθρωπος θεόφοβος όνειρον ότι να γράφει εις τα πρόθυρα των πορτών των σπιτιών τους: Χριστός μεθ' ημών, στήτε Καρτιάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 312· γ) (μεταφ., πληθ.) το άμεσο, στενό περιβάλλον, οι κόλποι η αγκαλιά κάπ.: Ζεις; Ζω εν τη φυλαξει του Θεου και εις τα πρόθυρά του Sprachlehre 163. **2)** Ιδιοκτητή εδαφική έκταση: Ενομοθέτησε (ενν. ο Λέων ο Σοφός) ... και τούτο, ινα σπου είχαν εις χρήσιν δέκα χρόνους ένα πρόθυρον, η απόντος του νοικοκυρου εις είκοσι χρόνους, πλέον να μην αποδιώκεται, μόνον ο πρότερος δεσπότης του τόπου να παίρνει το τοπιάτικον, όπερ και κέρδος προθύριον ονομάζουσι Zygomalas, Synopsis 248 N 25· (εδώ προκ. για ακτή, τμήμα αγωγικού που χρησιμοποιεί κάπ. για να ψαρεύει): Ετύπωσε δε (ενν. ο Λέων ο Σοφός) και τούτο ... όταν τινάς θέλει εις τον τόπον του, το πρόθυρόν του, η και εις άλλον τόπον τινά, να στήσει 'πόχην, είναι δε άλλος άνθρωπος πλησίον, και είναι δυνατόν ότι απλούμενον και εις τον εκείνον τόπον να γένει η 'πόχη, αν και δεν θέλει (ενν. ο δεύτερος), η 'πόχη να γένει Zygomalas, Synopsis 248 N 27.

προθωρώ, βλ. *προθεωρώ*.

προίκα η, βλ. *προίξ* -κα.

προικανάδοχος σ' *προικανάδοχος*.

Από τα ουσ. *προίξ* και *ανάδοχος*. Ο τ. σε έγγρ. του 16. αι. (Βισβίτζ. ΕΑΙΕΔ 12, 1965, 105). Η λ. σε έγγρ. του 14.-15. (LBG), 16. (Βισβίτζ. ΕΑΙΕΔ 12, 1965, 113) και 18. αι. (Βισβίτζ. ΕΑΙΕΔ 1, 1948, 141).

Ο εγγυητής της προίκας (αυτός που αναλαμβάνει την παράδοση της προίκας) εδώ μεταφ. *προκ.* για τον Έρωτα: εκείνη, οπού αγάπησε, με προθυμιά ξετρέχει (ενν. ο Ρωτόκριτος)! και μ' όλο που στην αρχοντιά και πλούτη δεν τον μοιάζει, ο πόθος τούτα δε θωρεί, η αγάπη δε λογιάζει! σ' έτοιες δουλειές ο Έρωτας ...! γίνεται προικανάδοχος Ερωτόκρ. (ΑΛεξ. Στ.)² Β' 626.

προικίζω, Χειλά, Χρον. 357, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 416, Νομοκριτ. 91, 92, 94, Ροδινός (Βαλ.) 185· *μπρουκίζω*, Ολόκαλος 54¹³· *προυκίζω*, Στάθ. (Martini) Γ' 453.

Το *μτγν.* *προικίζω*. Ο τ. *προυκίζω* στο Βλάχ. και σε έγγρ. του 18. αι. (Βισβίτζ. ΕΑΙΕΔ 1, 1948, 120). Η λ. και σήμ.

1α Προικίζω (κάπ.): τον παλαιόν καιρόν έσωνε τις τριάντα, τότες την επανδρεύουσι ...! Και τώρα μόν' να γεννηθεί ...! η μάννα της ... λέ' να την προικίσει Βεντράμ, Γυν. 262· *κωλύεις τους ανθρώπους, μη απελθείν εις έτερον πνευματικόν, αλλά' έρχεσθε πάντας επί σε, όπως συναΐξεις αργύριον ... εις το προικίσει τους παίδας σου*: Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 161· **β**) δίνω ως προίκα κ. σε κάπ.: ήρξατο ο Θωμάς τας χήρας γυναίκας μνηστεύειν μετά Σέρβων και προικίζειν αυτοίς τα κτήματα ... των τοπικών Ιστ. Ηπειρ. XIII. **2**) Εξασφαλίζω την περιουσία εκκλησίας που κτίζω (πβ. ΑΚΝ, στη λ. 2β): *Περί κτισεως εκκλησιών, ότι ... να κτίζει, όστις θέλει να έχει και άσπρα να την τελειώσει και να προικίσει Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 945 ρα' 3.*

προικιμαίος, επίθ., Ελλην. νόμ. 559²⁵, 572⁸, 580³, Νομοκριτ. 94.

Το *μτγν.* *επίθ.* *προικιμαίος*. Η λ. σε παπυρ. τον 6. αι. (L-S), σε έγγρ. του 12., 13. (Caracausi) και 14. αι. (Act. Vat. II 118³¹) καθώς και στο Αρμεν., Εξάβ. Α' 13²⁰ κ.α.

Που ανήκει στην προίκα (*προκ.* για πράγματα αλλά και έμψυχα): Όσα αγορασθούν από τα άσπρα, το μέτρημα της προίκος, *προικιμαία* ειούν αναμετρούμενα της γυναίκας Zygomalas, Synopsis 172 Δ 59· *Ό,τι γεννηθή από δούλους προικιμαίους η γυνή το παίρνει, και όχι ο άνδρας* Zygomalas, Synopsis 158 Γ 26· *έκφρ.* *προικιμαία* πράγματα = προίκα: *όρμασαν* (ενν. οι γονείς) την θυγατέραν αυτών ... μετά *προικιμαίων* πραγμάτων ποσομένων περπύρατα τόσα Ελλην. νόμ. 571²².

προικιμός ο, βλ. *προικιομός*.

προικίον το, Ασσιζ. 146²⁵, 150²⁷, 262², 394¹², 417⁵, 428², Διγ. (Trapp) Gr. 1698, Χρον. Μορ. Η 3127, Διαθ. Ακοτ. 146, 148, Διαθ. Ντεφαϊτζ. 77, Διαθ. Πασχαλίγ. 78 τρις, Σοφιαν., Παιδαγ. 122, Εκλογής χειρόγρ. 246^{23, 26-27}, Δωρ. Μον. XXXV, XL, Μπερτόλδος 60

προικίο, Συναξ. γυν. 1053· προικιό, Πανώρ.² Γ' 368, Κατζ. Ε' 438, Στάθ. (Martini) Γ' 449, 463· προικιό(ν), Βέλθ. 997, 1025, Βεντράμ., Γυν. 278· προικιον, Χρον. Μορ. Η 2603, Συναξ. γυν. 798· προικιόν, Ασσιζ. 15⁹, 19⁴, 124¹⁴, 143¹, 165¹⁸, 175¹³, 376²⁰, Μαχ. 328¹³, 330⁹, Ριμ. Απολλών. (Κεχ.) 1861, Δεφ., Λόγ. 542, Σουμμ., Ρεμπέλ. 191· προικίο, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 1¹⁶· προικιό, Πανώρ.² Δ' 61, Ε' 232, 234, 235, 240, 241, 244, 246, Διαθ. 17. αι. 6¹²³, 9¹⁰, Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 603· προικιό(ν), Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 290, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 809, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 196, Ε' 856, Τζάνη, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 298²⁰· προικιον, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 1^{10, 23-24}, 13^{12, 17}, 16¹⁴⁻¹⁵, 18¹³⁻¹⁴, Ολόκαλος 1^{8, 23}, 2³, 3⁴, 4⁵, 5⁷, 6⁵, 7⁸, 8⁵, 11⁵· προικιόν, Διαθ. 17. αι. 3^{192, 194}.

* Από το ουσ. προίξ και την κατάλ. -ιον (πβ. μτγν. ουσ. προικιδιον). Ο τ. προικιον από μετρ. αν. ή πιθ. από το ουδ. του μτγν. επίθ. προίκιος· απ. τον 7. αι. (LBG) και σε έγγρ. του 12. αι. (Caracausi, Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.²). Ο τ. προικίο σε έγγρ. του 16. (Κασσιμ., Έγγρ. 7 (85), 232 (326)) και 17. αι. (Σκοπετέας, ΕΑΙΕΔ 3, 1950, 76). Πληθ. προικια σε έγγρ. του 16. αι. (Γρηγορόπ., Έγγρ. 3¹¹, κ.α.) και προικία σήμ. ιδιωμ. (Καράν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., λ. προικίο, βλ. και Caracausi, λ. προικιον). Ο τ. προικιό στο Βλάχ. και σήμ. (και πληθ.). Ο τ. προικιόν στο Somav., σε έγγρ. του 16. (Μαριάς Κατάστιχο 149 Α', Β', Γ' πολλ.), 17. (Δετοράκης, Κρητολ. 16-19, 1983-84, 136) και 18. αι. (Μπόμπου-Σταμάτη, Πρακτ. Ε' Παν. Σ. 458) και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 763). Ο τ. προικιό στο Βλάχ. Ο τ. προικιόν στο Somav. Πληθ. προικιά (Βίος, Λαογρ. 5, 1915-16, 644) και προικιά σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.). Τ. προντοί και πληθ. προντσά σήμ. ιδιωμ. (Τσικής, Γλωσσ. Χίου). Ο τ. προικιον σε έγγρ. του 17. αι. (Μέριτζιος Κ., ΕΑΙΕΔ 8, 1958, 108). Πληθ. προικία σε έγγρ. του 16. αι. (Γρηγορόπ., Έγγρ. 25¹¹, 120⁹, κ.α.) βλ. και Πασπ., Γλωσσ., λ. προικιον. Η λ. στη Σούδα και σε έγγρ. του 13. (Caracausi, ό.π., Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.²), 16. (Βισβίλ., ΕΑΙΕΔ 4, 1951, 46, 48, 78 κ.α., Κασσιμ., Έγγρ. 2 (80), κ.α.), 17. (Αμάλθ. 10, 1979, 157, Πασπ., Γλωσσ.) και 18. αι. (Πασπ., ό.π.).

1) Η προίκα: του (ενν. του Δεσπότη Αρτας) είπαν (ενν. οι μαντατοφόροι)! το πώς εκαταστήσασιν την υπαντρείαν...! Εξήντα χιλιάδες πέριπυρα ήτον γαρ το προικίο Χρον. Μορ. Ρ 3127· καθολικό 'ναι χάρισμα (ενν. η ομορφιά), ίδιο προικιό,...! κι έπαινος..., αφού μπορεί κόρη ποτέ να πάρει Ροδολ. (Αποσκ.) Β' 265· (στον πληθ.): Εγώ, αυθεντή πενθερέ, επιθυμίαν είχαν! την θυγατέρα σου λαβείν διά το ταύτης κάλλος, I ουχι δε πλούτον ένεκεν...! (παράλ. 1 στ.), ης τα κάλλη αρκούσι με αντί πολλών προικίων Δγ. Ζ 2102. 2) Μεταφ. (στον πληθ.) η συνέπεια μιας πράξης· (εδώ) η τιμωρία: οι αιρετικοί και οι εικονομάχοι! όλους τους τούτα τα προικιά πρέπει καθέννας να 'χει! και ποια 'ν' αυτάνα τα προικιά, που πρέπει να δοθούνσι! σ' αυτούς...! είν' τούτα: να φωνάζομεν όλοι...! δίδόντες των τ' αναθεμα Κονταράτος, Στίχ. πολιτ. 1081-2.

προικισμός σ' προικιμός.

Από τον αόρ. του προικίζω και την κατάλ. -μός. Πιθ. ετυμ. του τ. (αν όχι <προικισμός> από το προικιώνω) με επίδρ. ουσ. σε -(η)μός (οπότε γρ. προικημός)· πβ. λ. προίκτημα (12. αι., TLG, βλ. και LBG). Η λ. τον 4.-5. αι. (Lampe, Lex., TLG), σε έγγρ. του 16. αι. (Κασσιμ., Έγγρ. 24 (102), 157 (246)) και στο ΑΛΛΕ· πβ. σήμ. και λ. προίκισμα

(Κριαρ., Λεξ.).

(Εδώ) η προίκα (ως σύστ. αντικ.): να ξεπατήσει ανήρ κορασιά (εκδ. κοράσια) ος δεν αρραβωνιάστην και επλάγιασεν μετά αυτήν, προικιμό να την προικώσει αντουνού για γυναίκα Πεντ. Εξ. XXII 15.

προικοδοσία η, Σπανός (Eideneier) D 1832.

Από το ουσ. *προϊξ* και το β' συνθ. -δοσία- πβ. λ. προικοδότης σε σχόλ. (L-S). Η λ. και σήμ.

Προίκα: λέγομεν την προικοδοσίαν του κακού σπανού ... Ημείς ... δίδομεν ... τα κάτωθεν γεγραμμένα, ήγουν κουκουμάριν ψύλλων ..., ματσούκες ... αυτ. 1675.

προικοδοτώ, Ελλην. νόμ. 542*, Βέλθ. 1030.

Από το ουσ. *προϊξ* και το β' συνθ. -δοτώ. Η λ. σε έγγρ. του 13. (Caracausi, λ. -έω), 14. (Act. Vat. I 60*, Act. Vat. II, 121¹²), 17. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΑ 1, 1948, 101) και 18. αι. (Βισβίζ., ό.π., 138) και σήμ.

Προικίζω: έγραψε (ενν. η Χρυσάντζα) προικοσύμφωνον κόρης της Φαιδροκάζας¹ και πέμπει τον γραμματικόν εις τον αυτής πατέρα, (παραλ. 1 στ.), λέγοντα μετακομιστήν ...! «Ταύτα μοι επροικοδότησα την ιδικήν μου δούλην ...» Βέλθ. 1027.

προικοπαραδοτήριον το.

Από το ουσ. *προϊξ*, το *παραδίδω* και την κατάλ. -τήριον. Πβ. λ. προικοπαράδοσις (Κουμαν., Συναγ. v. Λέξ.).

Έγγραφο παράδοσης προίκας: Οστις ... είπη και γραφή εις το προικοσύμφωνον και προικοπαραδοτήριον ότι έλαβα και τόσα άσπρα, ... Νομοκριτ. 94.

προικοσύμφωνον το, Μαλαξός, Νομοκ. 282, 346, Zygomalas, Synopsis 200 Θ 12, Ψευδο-Εφρ. 374²⁶, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1308 κβ' 1, 5, 1322 νγ' 1, 6, Νομοκριτ. 94* *προικοσύμφωνο*, Σπανός (Eideneier) A 430, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 189*.

Από τα ουσ. *προϊξ* και *σύμφωνον*. Ο τ. και σήμ. Η λ. στο Du Cange, App.

Έγγραφο όπου αναφέρεται η παραδιδόμενη προίκα: έγραψε (ενν. η Χρυσάντζα) προικοσύμφωνον κόρης της Φαιδροκάζας¹ και πέμπει τον γραμματικόν εις τον αυτής πατέρα,¹ να δει κάκείνος τα προικιά Βέλθ. 1023* Ουγατέρα κάποιος εδικήν του υπάνδρευσε ... και έγραψε εις το προικοσύμφωνόν του ότι ... Zygomalas, Synopsis 200 Θ 12* *Εάν εις προικοσύμφωνον γραφή ποσότης προικός και δεν δοθή* ... Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1308 κβ' 2.

προικοχάρτι το *προυκοχάρτι*, Ολόκαλος 248*, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 18¹, 24¹⁵, 36¹⁵, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 284* *προυκοχάρτι(ν)*, Διαθ. 17. αι. 3²⁰, 6²⁰* *προυκοχαρτιν*, Διαθ. 17. αι. 4³⁰.

Από τα ουσ. *προϊξ* και *χαρτί*. Τ. *προικοχάρτιν* σε έγγρ. του 16. (Κασίμ., Έγγρ. 51 (131), 156 (245), 224 (317)) και 17. αι. (Γκίνη, ΕΕΒΕ, 39-40, 1972-73, 222, Βισβίζ., ΕΑΙΕΑ 12, 1965, 90) και σήμ. ιδίωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 763). Ο τ. *προυκοχάρτιν* σε έγγρ. του 17.

αι. (Γκίνης, ΕΕΒΣ, 39-40, 1972-73, 223). Ο τ. προκοχάρτι στο *Somav.* και σήμ. ιδίωμ. (Πιευκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.) και πληθ. προκοχάρτια σε έγγρ. του 16. (Γρηγορόπ., Έγγρ. 50⁶⁶) και 17. αι. (Δετοράκης, Κρ. Εστ. 1, 1987, 128). Η λ. στο *Somav.*, σε έγγρ. του 16. (Μαράς, Κατάστιχο 149 Α' 134⁹, 192^{α1}, Κασιμ., Έγγρ. 90 (173)), 18. (Αλιπράντης, Λεξ. Πάρου 471) και 19. αι. (Βισβίτζ., ΕΑΙΕΔ 12, 1965, 23, Κασιμάτης Κ., Λαογρ. 2, 1910-1911, 622) καθώς και στο ΑΑΝΕ.

Το έγγραφο όπου αναφέρεται η παραδιδόμενη προίκα (προκοσύμφωνο) ή κληρονομιά: θέλω κάμει γραφή του γιου μου ... να έχει από το πράμα μου περισσότερο από κείνο από τον ήταξα εις τα προκοχάρτια του Διαθ. 17. αι. 1⁷⁶ α δεν τον (ενν. τον μισέρ Γερώνιμον) 'θελεν δώσει (ενν. ο μισέρ Μαρής) το στάρι, να 'ναι κομμένο το προκοχάρτι, ωσάν ποτέ να μην είχαν γενεί Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 1²².

προικώνω.

Πιθ. από το προικώ που απ. το 13. αι. (LBG). Τ. προικώνον σήμ. ιδίωμ. (Ανδρ., Ιδ. Μελ.). Η λ. στο ΑΑΝΕ.

Προικίζω με σύστ. αντικ.: να 'ξεπατήσει ανήρ κορασιά (εκδ. κοράσια) ος δεν αρραβωνιάστην και επλάγιασεν μετά αυτήν, προικιμό να την προικώσει αυτουνού για γεναίκα Πεντ. ΤΞ. XXII 15.

προικώς, επίθ.

Από το ουσ. προίξ και την κατάλ. -ως. Η λ. τον 4. αι. (TLG), σε Γλωσσάρ. (L-S), σε έγγρ. του 14. αι. (Cod. Mon. Prodr. Α' 60¹⁶, Act. Saint.-Pantél. 12^{1.18.28}, βλ. και TLG) και σήμ.

Που αποτελεί μέρος προίκας: Εάν άνθρωπος επάρει γυναίκα άνευ προικός ... ύστερον ελθών ο θάνατος εις αυτήν, και λάβει ετέραν γυναίκα μετά προικων πραγμάτων, ... Ελλην. νόμ. 542⁶.

προϊμπίτος, επίθ.

Από το ιταλ. *proibito*. Διάφ. τ. σήμ. ιδίωμ.: προϊμπίδος (Ζώνη, Λεξ. Ζακ.² Β'), (ουδ.) προϊπιτο(ν), (Ανδρ., Lex., λ. *προϊπιτος, Μηνάς, Λεξ. ιδίωμ. Καρπάθου, Παπαδ. Α., Λεξ.), προνιβίτον (Ζαφειρίου, Ιδίωμ. Σάμ.).

Απαγορευμένος: εβαστά (ενν. ο αφέντης Τζώρτζης) και ένα στελέτο προϊμπίτο το οποίον ζει να το μαρτυρήσει ο γραμματικός και ο παπάς Κατά Ζουράρη 149.

προϊντιβίζος, επίθ. Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 50¹¹.

Από την ιταλ. έκφρ. *pro indiviso*.

(Προκ. για ιδιοκτησία) που είναι κοινής κυριότητας «εξ αδιαιρέτου»: θέλει (ενν. ο κυρ Φήμης Βλαστός) και αφήνει τη θυγατέρα του ... τη σκαπιταρέα, τα χωράφια, σπού έχει προϊντιβίζα με κι άλλους Βλαστούς αυτ. 60¹² τάσσει του (ενν. του λεγομένου του υιού) και ό,τι χωράφια έχει (ενν. ο μισέρ Τζανάκης), κρασμένα στο Βρομονερό, την πάρτεν του όλη, τα οποία είναι προϊντιβίζα τως με τσι Μακρυμάλλους και με τσι Ανέστηδες αυτ. 721²⁸ φρ. (προκ. για πρόσωπο) είμαι προϊντιβίζος με κάπ. = διαθέτω μαζί του περιουσία «εξ αδιαιρέτου»: ο ... μισέρ Μανωλίτσος ο άνωθεν τα επα-

ράλαβεν (ενν. τα νομίσματα) όλα σωστά, και τούτο ωσάν αδερφός τησ αδερφούνης σπου λέγει και είναι προϊντιβίζος με τον άνωθεν μισέρ Τζώρτζη, ... διατι δεν ήτον εκείνος πρεζέντες αυτ. 294¹².

προιξ -κα, Ελλην. νόμ. 530¹⁹, 552², Ασσιζ. 371¹⁴, 528¹⁻⁴⁺⁸, Notizb. 86, Χρον. Τόκων 3140, Πεντ. Γέν. XXXIV 12, Δωρ. Μον. XXVI, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1269 ις' 1, 2, 1331 σγ' 1, 2, Hagia Sophia υ 511⁵⁴ *προικα*, Ασσιζ. 15⁷, 120⁵, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 992, 1007, Χρον. Μορ. Η 3123, Χρον. Μορ. Ρ 2603, 3123, Συναξ. γυν. 105, 833, 844, Διγ. Ανδρ. 402¹², 407²⁴, Ψευδο-Σφρ. 266²⁴, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 962 ρλζ' 1, 3, 6, 1328 ξδ' 1, 6 *προιξ*, Προδρ. (Eideneier) I 72, Διγ. (Trapp) Gr. 1654, 1656, 3445, Διγ. Z 2077, 2215, 2236, 4019, 4277, Δούκ. 59⁶⁻²⁰, Σφρ., Χρον. (Maisano) 36²², 40¹⁸, 136²⁶.

Από το αρχ. ουσ. *προιξ*. Ο τ. προίκα σε έγγρ. του 11. (Caracausi), 16. (Γρηγοροπ., Έγγρ. 12⁹) και 17. αι. (Κωδ. Παναγ. Σπηλιώτ. ΔΙΕΕΕ 24, 1981, 454), στο Somav. και σήμ. Ο τ. *προιξ* σε έγγρ. του 12. (Caracausi) και 14. αι. (Cod. Mon. Prodr. Α' 3¹⁴).

1) Χάρισμα, δώρο: Πτωχολ. Α 324. 2) Προίκα, δώρο γάμου: Βέλθ. 995, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 380⁷ Διγ. Ανδρ. 361¹⁵ (μεταφ., βλ. Lampe, Lex., Α. προίξ 3) πνευματική δωρεά (εδώ για το Αγιο Πνεύμα): το Πνεύμα το Αγιον εναι η προίκα σου και αυτό σου αυξει το τίποτες Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 380⁷. 3) Κληροδότσημα: τα χωράφια, ... τα γύροθεν του ναού, εκαμάτευσαν, ως ... του γέροντος παιδία ... Αυτοί δε, ως εκράτησαν ταύτα εις την ζωήν εκείνου, ενόμισαν ταύτα ως ίδια, και προικαν αυτοί έχειν δοκούντες αυτά Χειλά, Χρον. 349⁷ *δωρεΐται* (ενν. ο Μαρράτ) σοι δι' εμού την επαρχίαν του Ατήν καταγονικότητος χάριν. Ως και συ, ούτως και οι εκ της σης όσφους ταύτην ως προίκα νεμθηθουνται Δούκ. 217²⁴.

Ως επίρρ. = δωρεάν: Παράφρ. Μανασσ. (Tischke) 349.

προϊστήμι, Zygomalas, Synopsis 242 Μ 95, Παΐσ., Ιστ. Σινά 968, Κανον. διατ. Β 1048, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 711 ρνγ' 4, 797 ρλδ' 3, 9, Νεκταρ., Ιεροκοοσμ. Ιστ. 177· γ' εν. αορ. *επροέστησεν*, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 797 ρλδ' 5· *επρόστησεν*.

Το αρχ. *προϊστήμι*. Η μετχ. μέσ. ενεστ. και σήμ. Το μέσ. και σήμ. λόγ.

Ι. Ενεργ. 1) Τοποθετώ, βάζω κ. μπροστά σε κάπ. (η σημασ. ήδη αρχ.) (εδώ προκ. για χρήματα): βλέποντας ο Σίμων ότι για να βάνουν οι απόστολοι τα χέρια τους άπάνω εις τους ανθρώπους *εδίδετο το Πνεύμα το Αγιον, επρόστησέν τους στάμενα λέγοντας: «Δώστε και εμένα την εξουσίαν αυτήν ...»* Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστόλ. (Κακ.-Πάνου) φ. 71. 2) Τοποθετώ κάπ. επικεφαλής: Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 797 ρλδ' 7. 3) Υποστηρίζω υπόθεσι μου αποδεικνύω (για τη σημασ. βλ. και Bakker-v. Gemert [Βελ. Α σ. 263]): Έχεις, *επέ μοι, μάρτυρας ό λέγεις να προστήσεις,* τον δόλον, την επιβουλήν ... Γεωργηλ., Βελ. Α (Bakker-v. Gem.) 90.

II. Μέσ. α) Είμαι επικεφαλής, διευθύνω ρυθμίζω, κυβερνώ: *Δεν επιτροπεύουσι γυναίκες, μόνον άνδρες. Μόνον αν μητέρες φανώσιν αξίως προϊστάμεναι των παιδιών τους* Zygomalas, Synopsis 180 Ε 36· β) (προκ. για δικαστήριο) προεδρεύω: Οπου προϊσταται δικαστηρίον και σπουδάσει ψευδώς και πλαστώσ να κατηγορηθεί τινάς και να καταδικασθεί αναίτιώς ... και ο δικαστής που πάρει χρήματα διά να στερήσει ζωήν ανθρώπου, κεφαλικάς τιμωρούνται Zygomalas, Synopsis 299 Φ 8.

Το αρσ. της μτχ. μέσ. ενεστ. ως ουσ. = αυτός που διευθύνει υπεύθυνος, επικεφαλής: Πραιτώρια τους δημόσιους έλεγαν οίκους ... Και την κρίσιν που κάμνουνσι κατά των προϊσταμένων αυτών, των πρωτοκαπλήων, πραιτωριαν την ονομάζουσιν Zygomalas, Synopsis 213 K 42.

Το αρσ. της μτχ. παρκ. προεστώς ως ουσ. = 1) (Πληθ.) αρχηγοί, άρχοντες (πολιτικοί ή θρησκευτικοί): Βέλθ. 959, Δωρ. Μον. XXVII· *Περί διδασκαλίας των προεστώτων της εκκλησίας Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 711 ρνγ' 1. 2α)* Αυτός που διευθύνει υπεύθυνος, επικεφαλής: τον προεστῶτα του καπηλείου Zygomalas, Synopsis 212 K 41· *Περί εργαστηρίου, οπού βάνει τινάς προεστῶτα και κάμνει συνάλλαγμα άτυχον Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 797 ρλδ' 1· β)* (προκ. για φυλακή) αρχιδεσμοφύλακας (βλ. Κουκ., ΒΒΠ Γ' 239-40): Ο προεστῶς της φυλακής, αν πάρει άσπρα και αφήσει χωρίς δεσμά τους φυλασσομένους ... τιμωρείται και παιδεύεται Zygomalas, Synopsis 298 Φ 4· γ) (προκ. για μοναστήρι) ηγούμενος: να μην ανέβει τινάς, εάν πρώτον δεν εξομολογείτο και να λάβει γράμμα από τον προεστῶτα του μοναστηρίου Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 170.

Το θηλ. της μτχ. παρκ. ως ουσ. = ηγουμένη (βλ. Μαργαρού, Τίτλ. επαγγελμ. ονόμ. γυν. 193): *Περί της απελθούσης (ενν. μοναχής) εις πατέρα ή μητέρα άνεν της βουλής της προεστῶσης Μαλαξός, Νομοκ. 228.*

προκαθαρίζω.

Το μτγν. προκαθαρίζω (TLG). Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. Λέξ· βλ. και LBG.

Καθαρίζω κ. ή κάπ. εκ των προτέρων (εδώ μεταφ.): τον Ιωάννην βάπτισμα, έσοντας οπού ήτον εισαγωγικών και ήφερνεν εις μετάνοιαν εκείνους, οπού εβαπτίζοντο εις αυτόν ... Το λοιπόν επροκαθάριζεν ο Ιωάννης επί το Πνεύμα διά του ύδατος Μαλαξός, Νομοκ. 244.

προκαθαρτικόν το, Ιεροκοσ. 376³³.

Από την πρόθ. προ και το ουσιαστικοπ. ουδ. του επίθ. καθαρτικός. Πβ. μτγν. ουσ. προκαθάρισον (TLG), καθώς και επίρρ. προκαθαρτικώς (LBG).

(λατρ.) καθαρτικό που χορηγείται σε ένα οργανισμό προκ. να διευκολυνθεί μία φυσική λειτουργία του (βλ. και ά. καθαρτικός): Προκαθαρτικόν διδόμενον τω έρακι, πρίν καθίσαι αυτόν εν τη πετερορρυία αυτ. 376²³.

προκαθεδρία η. — Βλ. και πρωτοκαθεδρία.

Το μτγν. ουσ. προκαθεδρία (TLG). Η λ. σε έγγρ. του 12. αι. (Caracausi)· βλ. και LBG.

Δικαίωμα κατάληψης της πρώτης/τιμητικής θέσης σε μια συγκέντρωση, πρωτοκαθεδρία: τον τιμώμενον ως πρέπει| άρχοντα και στρατιώτην| έχειν γαρ τιμήν και δώρα| και προνοίας πλειοτέρας| και προκαθεδρίας άλλων Ερμον. Ο 215.

προκαθέζομαι, Διηγ. παιδ. (Tsiouni) 29.

Το αρχ. προκαθέζομαι (TLG). Η λ. στο Αρμεν., Εξάβ. Α' 2¹ σχόλ., Παράρτ. 1⁷ και σε έγγρ. του 11. (Act. Χέρ. 6¹⁻²) και 14. αι. (Act. Esph. 27³).

1) Κάθομαι μπροστά από τους άλλους, κάθομαι στις πρώτες και τιμητικές θέσεις (η σημασι. μτγν.): την παρρησίαν βλέπετε ἣν ἔχει (ενν. ο Βελισάριος) και το κλέος, ἡ παρ' ὅλων προκαθίσταται ἐγγύς του βασιλέως Ρμ. Βελ. ρ (Bakk-v. Gem.) 66 αγαπῶσι (ενν. οι γραμματεῖς και οι Φαρισαῖοι) να προκαθεζονται εἰς τα δαίπνα και εἰς τες συναγωγές Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. κγ' δ' ἐκφρ. προκαθεζομένη πόλις = πρωτεύουσα, μητρόπολη: την προκαθεζομένην της Βιθυνίας πόλιν Νικαίαν Ψευδο-Σφρ. 180'. 2) Κάθομαι μπροστά σε κάπ. κτίσμα (εδώ προκ. για μοναστήρι: πβ. και ἄ. πορτάριος 2): Εἰς των μοναστηρίων τες πόρτες ἄνδρες γηραιοὶ και σώφρονες να προκαθεζονται ..., οι οποίοι να μην αφήνουν οὐδένα να εἰσέλθῃ ἢ να ἐξέλθῃ, ἀνευ και χωρὶς της γνώμης του προεστώτος Zygomalas, Synopsis 242 M 95.

προκάθηναι.

Το αρχ. προκαθηναι. Η Α. στο ΑΑΝΕ.

α) Κάθομαι μπροστά από κάπ. ἢ κ.: βρίσκομαι μπροστά (η σημασι. στον Αριστοτέλη): Εἶχεν (ενν. ἡ πόρτα) εἰς τον κοσμήτην της ἀπέσω ιστορισμένον ἡ τὴν Τύχην να προκαθῆται και ἐπάνω της ο Χρόνος Λόγ. παρηγ. Ο 434· β) (εδώ) κάθομαι στην ἐπίσημη θέση μπροστά σε συγκεντρωμένο πλήθος: συνάγει τότε ο Λιβιστρος τους ὅλους του τοπάρχους, ἡ τους αρχηγούς δουκάδας του, πάντας τους συγγενεῖς του, ἡ βασιλικῶς προκαθῆται, δημηγορεῖ και λέγει Λιβ. διασκευῆ α 4524.

προκαθήμενος ο. — Πβ. και πρωτοκαθήμενος.

Το μτγν. ουσ. προκαθήμενος (ΤΛΓ· βλ. και ΑΚΝ, στη Α.). Η Α. και σήμ. εκκλ.

Τίτλος κατώτερων αξιωματούχων της βυζαντινῆς αὐλικῆς ιεραρχίας (για το πρᾶγμα βλ. ODB, Λ. *prokathēmenos*, Πλακογιανν., Τίτλ. αξιῶμ. 74, 106-7, 279, 285, Ψευδο-Κωδ., Οφθικ. 405-06, Meursius Λ. *προκαθημένοι*): στις εκφρ.: (1) Προκαθήμενος (ενν. πόλεως)/προκαθήμενος κάστρου = βυζαντινός αξιωματούχος διορισμένος σε διάφορες πόλεις ἢ κάστρα της βυζαντινῆς αυτοκρατορίας (π.χ. Σμύρνη, Δράμα, Ιωάννινα, κλπ.) με πολιτικές και διοικητικές αρμοδιότητες (βλ. ODB, ὅ.π., Πλακογιανν., ὅ.π., 285): τους εγκρίτους των Ιωαννίνων (ενν. ο Θωμάς) εἰς φυλακὴν ἔβαλεν ... Τον δε Κωνσταντῖνον τον προκαθήμενον κρατήσας μετὰ δεσμών εἰς κλωβίον χρόνους C', τους οφθαλμούς αὐτοῦ ἐξορύττει Ιστ. Ηπειρ. XXII^ο Τα οφθίκια του παλατίου ... πη' ο σεβαστός, πθ' ο προκαθήμενος κάστρου, γ' ο δρουγγάριος στόλου ... Μαλαξός, Νομοκ. 516' (2) προκαθήμενος του βεστιάριου/βιστιαριῶν/των βεστιάριων = ἄμεσος υφιστάμενος και βοηθός του πρωτοβεστιάριτου κατὰ τῆς τελετουργικῆς παραστάσεως ἐπισήμων ἐνώπιον του βυζαντινοῦ αυτοκράτορα (βλ. Πλακογιανν., ὅ.π., 279): Σεβαστὲ Μαρουλίε, Φρύγιε πρωτοσπαθάριε και Αντιδίε προκαθήμενε του βιστιαρίου ... Πωρικ. (Winterwerb) I 77· Σεβαστὲ Στάκε και Θύνα και Βόσκατε, προκαθήμενε του βεστιάριον ... Οψαρ. 361¹⁸ Τα οφθίκια του παλατίου ... αα' ο προκαθήμενος των βεστιάριων, αβ' ο δομέστικος των θεμάτων ... Μαλαξός, Νομοκ. 516' (3) προκαθήμενος του κοιτώνος = προϊστάμενος των αυτοκρατορικῶν κοιτωναρίων και υφιστάμενος του παρακοιμώμενου (βλ. Πλακογιανν., ὅ.π., 74): Τα οφθίκια του παλατίου ... εθ' ο ἐπὶ των ἀνημύσεων, δ' ο προκαθήμενος του κοιτώνος ... Μαλαξός, Νομοκ. 516' (4) προκαθήμενος του Μεγάλου Παλατίου/των Βλαχερνῶν = ἐπιμελητὴς ἢ ἐπιστάτης

των αντίστοιχων ανακτόρων (βλ. Πλακογιανν., ό.π., 106-7): Τα οφίκια του παλατίου ... οί' ο δομείστικός των δουικών θεμάτων, ος' ο προκαθήμενος του Μεγάλου Παλατίου, ος' ο προκαθήμενος των Βλαχερνών, οί' ο λογαριαστής της αυλής ... Μαλαλός, Νομοκ. 516.

προκαθίζω, Βέλθ. 903, Ερωτοπ. 342, Χριστ. διδασκ. 478.

Το αρχ. προκαθίζω. Η λ. στο Somav. βλ. και LBG.

α) (Αμτβ.) κάθομαι δημόσια σε περιβλεπτή θέση **α')** προκ. να προεδρεύσω δικαστηρίου: Βέλθ. 916· **α')** προκ. να δεχτώ ακρόαση: Βενετσός, Δαμασκ. Βαριλάμ 100^α, 145^β· **β)** (μτβ., με γεν.) προϊίσταμαι, προεδρεύω: οι εκκλησιασται ... θέλουνσι προκαθίζει (ενν. του πρεσβυτερίου) ἑδιαλλακτικὰ Χριστ. διδασκ. 476.

προκαθίστημι.

Το αρχ. προκαθίστημι. Πβ. προκαταστένω στο Βλάχ. βλ. και LBG.

Εγκαθιστώ, διορίζω κάπ. σε μια θέση (πριν κάνω κ. άλλο) (η σημασι. μτγν.): Λαβών δε τας δυνάμεις πάσας της έω, προκαταστήσας εν ταις επαρχίαις αρχηγους και ηγεμόνας, ους αυτός ηβούλετο, προς τα εσπέρια χωρεί Δούκ. 41^α.

προκαθολικόν το.

Από το α' συνθ. προ- (πιθ. <αγριο-, πβ. Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., λ. αβρο-) και το ουσιαστικοπ. επίθ. καθολικόν.

Είδος φαρμακευτικού παρασκευάσματος (πβ. λ. καθολικόν στο Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 98: εις δε τους πολυκαιρομένους (ενν. ηπατικούς) διδε ισχυρότερα, ηγουν το καθολικόν ή το ελεσκόφ): Προκαθολικόν μετά το εγκλυστήρι και ζουλάπι μετά στ' ημέρες να το πάρει (ενν. ο ασθενής) Ιατροσ. κώδ. χξή'.

προκάλυμμα το.

Το αρχ. ουσ. προκάλυμμα. Η λ. και σήμ.

Καθετί που χρησιμεύει για κάλυψη και προφύλαξη (μεταφ.): ει δε και τις εθάρσσε ...! το φίλτρον επιδείξασθαι το πριν τω διδασκάλω (παραλ. 1 στ.) ... είχε και προκάλυμμα την της νεκτός σκοτίας (παραλ. 1 στ.) ή πόρρωθεν ιστάμενος εώρα τα του πάθους Γλυκά, Αναγ. 329.

προκαλώ.

Το αρχ. προκαλέω. Η λ. και σήμ.

I. (Ενεργ.) προξενώ: γνώμην αλλάξαν ούλοι! κι εμείνασι τον χρυσαφισύ και τη πλουστόης δουλοι! και βαρεμένους λογισμούς κι έγνοιες επροκαλέσα! με χίλια πάθη και καημούς στο λογισμό ντως μέσα Πανώρ.²Πρόλ. 35.

II. (Μέσ.) καλώ, φωνάζω: Δεγ. Z 2844.

προκαρίζω, βλ. μπροκαρίζω.

προκαρτερεύω, Λιβ. Esc. 3207. — Βλ. και προκαρτερώ.

Από την πρόθ. προ και το καρτερεύω (βλ. ά.).

1α) Κάνω υπομονή: αλλά ας προκατερέωσμεν, γυρεύσμεν το κάστρον, | μά-
θωμεν πού κατέκειται της κόρης το κουβούκλι Λιβ. Esc. 908· β) μένω σταθερός, εμμέ-
νω: χρόνον προκατέρεψε (ενν. ο Λιβιστρος) πάλιν εις έρωτάν μου, | εις όπου να
έλθω εις έρωταν και εγώ τον ειδικόν του Λιβ. Esc. 3180. **2)** Στήνω ενέδρα, παραμο-
νεύω: Αλλ' ας προκατερέψωμεν και τότε ας τον ιδούμε (ενν. τον άγουρον) | και να
τον περιφέρωμε, και ου μη καρβαλικεύσει Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1515.

προκατερῶ, Λιβ. διασκευή α 988. — Πβ. και προσκατερῶ.

Από την πρόθ. προ και το κατερῶ (βλ. ά.).

α) Κάνω υπομονή: αλλ' ας προκατερέωσμεν το κάλλιον να ιδούμεν, | πού παρα-
κείται ας μάθωμεν της κόρης το κουβούκλι Λιβ. Va 774· β) περιμένω υπομονετικά:
Και ευθύς ο Φιλοπαππούς λαβών τον Μελιμίτζην | ... τον ποταμόν διήλθε | τοις άλ-
λοις εντειλάμενος προκατερεῖν εκείσε, | άχρως αν μήνυμα αυτοίς εκ τούτων
επανάλθη Διγ. (Trapp) Gr. 2807.

προκαταβάλλω, Hist. imp. 29.

Η λ. στο Θεόφραστο (TLG) και σήμ.

1) Χορηγώ, δίνω κ. εκ των προτέρων: Οπου θέλει να κτίσει μοναστήριον, θέλει
να κράζει τον επίσκοπον να προκαταβάλει σταυρόν ιερόν Zygomalas, Synopsis 241 M
91. **2)** (Μέσ.) βάζω τα θεμέλια για κ.: (εδώ σε μεταφ.): ώδε θέλει θαυμάσει κανείς την
δύναμιν του Θεού και τα μεγαλεία, πώς από μικρά σπέρματα προκαταβάλλεται τας
ρίζας των μεγάλων πραγμάτων Παράφρ. Μανασσ. 285.

προκαταγινώσκω.

Το αρχ. προκαταγινώσκω.

Καταδικάζω κάπ. από πριν (εδώ) καταδικάζω κάπ. σε θάνατο (βλ. και L-S, στη
λ. 4): πρέπει, όσοι δεν είναι προκατεγνωσμένοι, να μην φονεύονται ευθύς. Μόνον να
τους κρατούν, και να έρχονται μάρτυρες να το πιστώνονται Zygomalas, Synopsis 236
M 48.

προκαταλαμβάνω, Zygomalas, Synopsis 189 E 77, 264 Π 34.

Το αρχ. προκαταλαμβάνω. Η λ. και σήμ. λόγ.

1α) Βρίσκω πρώτος κ. και το κρατώ, προφθαίνω και παίρνω στην κατοχή μου κ.:
Zygomalas, Synopsis 242-3 N 1 δις, 244 N 10· β) φθάνω ναρτίτερα και καταλαμβάνω
ένα χώρο: εξελθόντες εις αναζητηρίν αυτού (ενν. του βασιλέως) επροκατάλαβαν τους
δρόμους όπου υπήραιναι προς την έρημον, και περικυκλώσαντες όλα τα βουνά και
λαγκάδια τον ήσαν Αγαπ., Διαμασκ. Βαρλαάμ 214²³. **2)** (Μεταφ., προκ. για ασθένεια)
καταβάλλομαι, χειροτερεύω: Αρξαμένην την της καπνού νόσον ... τας μεν από του
καπνού γενομένας βλάβας θεραπείαις ραδίως ... Ει δε προκατειλημμένος ήδη τω
χρόνω φαίνεται (ενν. ο ιεράς) και βαρυνόμενος, σκόρδον βραχύ τι μέρος ... έμβαλε
μετά πτερού εις τα ρίνας αυτού Ιερακοστ. 406²⁷.

προκαταμένω, Ψευδο-Σφρ. 586²¹.

Από την πρόθ. προ και το αρχ. καταμένω. Η λ. στο LBG.

Κατοικῶ, διαμένω σ' ένα τόπο πρωτότερα: ἐθαψάν αὐτόν (ενν. τον καρδινάλιν Βησσαρίωνα) εἰς τον ναόν των Ἀγίων Ἀποστόλων, ἐνθα δη και προκατέμενε και τον τάφον αὐτοῦ προητοίμασε Σφρ., Χρον. (Maisano) 190¹⁸.

προκάταρξις η.

Από την πρόθ. προ και το πιθ. μτγν. ουσ. κάταρξις. Η λ. τον 4. αι., καθώς και στο Μαυρικ., Στρατηγ. (Dennis) 268¹², σε βυζαντινά συμβόλαια (Σάθ., MB ΣΤ' 633²¹), στο Ἀρμεν., Εξάβ., Α' 2³, 3⁴, 4¹¹, Β' 1⁸ 12, κ.π.α. με διαφορ. σημασ.

Απαρχή, έναρξη (εδώ προκ. για την έναρξη της θεατρικής δράσης στη σκηνή): Οφείλεις συ, ο κρατών την παρούσαν διάταξιν και μέλλον επιτάσσειν τοις λοιποῖς, ἵνα προ της προκατάρξεως της υποθέσεως καταστήσης κατὰ τάξιν τα πράγματα ἅπερ χρηζεται η τοιαύτη δουλεία Μυστ. 49.

προκαταρχάς, επίρρ.

Από το ουσ. προκαταρχή (<πρόθ. προ και το αρχ. ουσ. καταρχή), που απ. τον 9. αι. (LBG), στον Ευστάθιο και σε σχόλ. (TLG), με επιδρ. του επιρρ. καταρχάς (αρχ. συνεκφ. κατ' αρχάς, L-S, λ. αρχή 1b' βλ. και Lampe, Lex., καθώς και TLG).

Από την αρχή της δημιουργίας κάπ. πράγματος, αρχικά: εκληροσίου άπασαι τον στολισμόν ον είχαν λάβωσιν ως προκαταρχάς και λάμψουν ως ο ήλιος Χρησμ. (Λάμπρ.) 123.

προκατάρχω προκατάρξας Χρησμ. (Brokkaar) 54, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί προφητάρξας: διόρθ. Brokkaar [Χρησμ. σ. 93 σημ. 15]. — Βλ. προφητάρχω.

προκατασκευάζω.

Το αρχ. προκατασκευάζω. Η λ. και σήμ. λόγ.

Κατασκευάζω κ. από πριν: Οι δε Τούρκοι συν τω ηγεμόνι έσπευσον πληρούσαι τα τείχη φέροντες κλίμακας υπέρ αριθμόν προκατασκευασθείας Δούκ. 357¹.

προκατάστασις η.

Το μτγν. ουσ. προκατάστασις. Η λ. στο Ἀρμεν., Εξάβ. Προκατ. τίτλ.

Προπαρασκευή, προετοιμασία (για το πράγμα βλ. και Πιτσάκης [Ἀρμεν., Εξάβ. σ. Αα', 416]): Περί κριτών προκατάστασις και περί δικαιοσύνης αὐτῶν, ἵνα μηδέ το μικρότερον σπου γράφουν οι νόμοι και οι κανόνες να το αμελήσουν ή να το περιφρονούσι Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 867 α' 1.

προκατέχω.

Το αρχ. προκατέχω.

Κρατώ στα χέρια, βαστώ πρωτότερα: Ο τυχών Τούρκος την τρυφεροτέραν ερεύνα. Την ωραίαν εν μοναζούσαις προκατείχε μεν εἰς, άλλος δυνάστης αρπάζων εδέσκει Δούκ. 367⁸.

προκάτοχος ο, Αοσιζ. 285¹⁷. πληθ. προκατόχοι.

Από την πρόθ. προ και το ουσ. κάτοχος. Η λ. τον 9. αι. (LBG) και σήμ.

Ο προηγούμενος κάτοχος αξιώματος: οι μακαρισμένοι ρηγάδες, οι προκατόχοι του (ενν. του ρηγα), εποικαν τούτα τα καλά συνηθία Μαχ. 262⁴ (σε πλεονασμό): τους άλλους ρηγάδες, τους πρώην προ αυτού προκατόχους του Ασοίζ. 36^{2b} (σε θέση επιθ.): οι προκατόχοι ρηάδες Βουστρ. (Κεχ.) 162¹³.

πρόκειμαι, Διγ. Z 3765, Επιθαλ. Ανδρ. Β' 552, Gesprächb. 120⁸⁰², Αλ. Κων/π. (Matzukis) 523, Λιβ. διασκευή α 4458, Ιμπ. 303, Καναν. (Pinto) 530, 534, Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 457, Μαχ. 40¹³, Σφρ., Χρον. (Maisano) 178⁸⁻¹⁰, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 636, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 975, Σκλάβ. 167, Σοφιαν., Παιδαγ. 120, Ιστ. πατρ. 189², Προσκυν. Ιβ. 535 43, Σουμμ., Ρεμπελ. 168, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 24, 31, 173, 201, 278, Ροδινός (Βαλ.) 79, Διγ. Ο 568, 1231, Προσκυν. Μπεν. 54 155¹², Μπερτόλδος 36, 45, Μπερτολδίνος 106, 109, 113, 115, 117, 132, 163, 165, 166² γ' εν. πρόσ. προ-κείται.

Το αρχ. πρόκειμαι. Η μτχ. ως επίθ. και ουστ., καθώς και η λ. ως τριτοπρόσ. ελ-λειπτ. ρ. και σήμ.

1) Τίθεμαι ως έπαθλο: Βίος Αλ. 5536. **2)** Μεταφ. **α)** αποτελώ αντικείμενο λόγου ή έρευνας: (εδώ μαθημ.): Προκείσθω ημίν ζήτησις ευρέσεως των Ψη, όπως αν και πόσα γένοντο πέμπτα Rechenb. 20². **β)** είμαι παρόν υπάρχω: Μαχ. 586¹⁸. **3)** (Τριτο-πρόσωπ.) μέλλει να γίνει, μέλλει να συμβεί κ.: Δημήτριος δε ο Λασκαρις ... μηδεμίαν εν νω βαλείν φροντίδα του προδούναι τούτους τω Μεχμέτ, ει επρόκειτο Θεσσαλονίκη παραδοθίηαι τοις Τούρκοις Δούκ. 157¹⁴ (με αντικ. δευτερεύοντα πρόταση): Μέθοδος του Πυροπόλου εις άνθρωπον οπού ουρεί συνεχώς και πρόκειται να γένει διαβητικός (έκδ. διαβητής) Ιατροσ. κώδ. ψπα' φρ. πρόκειται/προκειται μείμω = μου μέλλεται, είναι το πεπρωμένο μου: Ου δύναμαι, ω Βέλθανφρε, την Ξενιτεϊάν σου ακούσαι! καν θάνατος με πρόκειται, ύβρις καν ατιμίας Βέλθ. 57² προκειται μοι ο θάνατος Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 276.

Η μτχ. ως επίθ. = **1)** Που βρίσκεται ή τοποθετείται μπροστά σε κάπ. ή κ.: Προδρ. (Eideneier) IV 169 χήφ PK κριτ. υπ. (μεταφ.): Λιβ. Esc. 4277, Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) Ο XV¹². **2)** Που για αυτόν γίνεται συζήτηση συγκεκριμένος: Zygomalas, Synopsis 164 Δ 3. **3)** Που προαναφέρθηκε: ταύτα λέγοντες, θέλομεν φανεί τάχα να εβγήκαμεν έξω του προκειμένου σκοπού Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 63.

Το ουδ. της μτχ. ως ουστ. = **1α)** Θέμα, ζήτημα για το οποίο γίνεται λόγος: θέλω από του νυν να πάψω τα σε λέγω (παρ.αλ. 2 στ.) διατί σπουδάζω να στραφώ εις το προκειμένον μου Χρον. Μορ. Η 1336² (με γεν.): επί το προκειμένον επανέλθωμεν του λόγου Σφρ., Χρον. (Maisano) 142¹⁵ (στον πληθ.): Πλατώνω την αφήγησιν, πολλά την παρασύρνω, | αλλ' ας έλθομεν επί των προκειμένων Διηγ. Βελ. χ 470² επί τα προκείμενα της γραφής τω λόγω πορευώμεθα προς την ζήτησιν ημών Μάρκ., Βουλκ. 342¹⁰⁸. **β)** λόγος, αφορμή: ΜΠΕΡΤΟΛΔΟΣ: ... η αλουπού πολλές βολές πλάθεται να είναι άρρωστη, διά να παγιδεύσει τες πουλακίδες. ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ: Εις τι προκειμένον εσύ λέγεις αυτό; Μπερτόλδος 51. **2)** Μοίρα, πεπρωμένο: Φίλε μου, τὰ δηγήθηκα έχεις μου γροικημένα, | του ανθρώπου το προκείμενο που σου έχω μιλημένα; Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 4681.

προκέφαλος, επιθ.

Το μτγν. επιθ. προκέφαλος (PLG). Πβ. λ. προκεφαλή σήμ. ιατρ. (Πάπ.-Λαφ., Γεν. Εγκυκλοσπ.) απ. και ιδιωμ. (Μάνσης, Λεξ. Μυκον. ιδιωμ.). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Που έχει προτεταμένο, εξογκωμένο μέτωπο: ο Αισώπος ... ήτον προκέφαλος, η-
γονν το μέτωπόν του έμπροσθεν απετακτόν και κακόπλαστον Βίος Αισώπ. (Παπα-
θωμ.) Α' 17.

προκηρύσσω.

Το αρχ. προκηρύσσω. Η λ. και σήμ.

α) Ανακοινώνω δημόσια: Τρωικά 527· β) προαναγγέλλω, προφητεύω: Καθώς το
εκηρύξασι οι άγιοι προφήτες (παράλ. 1 στ.) καθώς το προκηρύξασι οι άγιοι πατέρες
(παράλ. 2 στ.) σήμερον είναι το λοιπόν η Παρουσία Δευτέρα Δευτ. Παρουσ. 49.

προκινδυνεύω.

Το αρχ. προκινδυνεύω.

Πολεμώ στην πρώτη γραμμή, προμαχών (μτβ., με αντικ. αυτοπαθή αντων.) : ω
συμπατριώται, ... προκινδυνεύωμεν εαυτούς υπέρ εμαυτών και γυναικών και τέκνων
και υπέρ ελευθερίας του γένους Καναν. (Pinto) 437.

προκινώ.

Το αρχ. προκινέω.

Ξεκινώ νωρίτερα· προπορεύομαι: Να προκινήσωμεν εμείς, να πάμε στο κουρά-
δι ...· Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 259.

προκιρούρης ο, βλ. προκουρούρης.**προκλαμάρω.**

Από το ιταλ. *proclamare*. Πβ. λ. προκλάμα στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. (Κόμης,
Κυθηρ. Λεξ., όπου και *προκλάμο*). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ² Β').

Αναγγέλω δημόσια και επίσημα, κοινοποιώ κηρύσσω: εις ώρα εβγαίνειί ο Ρή-
γας με την κόρτε τον, και θέλει προκλαμάρειί ενθύς διά να αρχινήσουινε (ενν. την
γκιάστρα) Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 1033.

προκλίνω.

Το αρχ. προκλίνω. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

(Μέσ.) κλίνω προς τα εμπρός για να δηλώσω τη συγκατάθεσή μου· συναινώ,
συγκατατίθεμαι σε κ.: Και πάλε θλίβομαι, ευγενική, ... (παράλ. 1 στ.) το πώς ουδέν
προκλίνεσαι εις έρωτα να έρθεις Αχίλλ. (Smith) Ο 369.

προκόβγω, προκόβω, βλ. προκόπτω.**προκοίλιος, επιθ.**

Από την πρόθ. *προ* και το ουστ. *κοιλία*. Τ. προκοίλης σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ.),
καθώς και λ. *προκοίλι*: πβ. και Andr., Lex., λ. *προκοίλιος* και *πρόκοιλος*. Η λ. τον 4-5.
αι. (PLG) και στο ΑΛΝΕ.

Που έχει κοιλιά που προεξέχει, κοιλαράς: Ο δε Πατροκλός μεσήλιξ (παραλ. 1 στ.) και προκοίλιος Ερμion. Δ 133.

προκοιτάζω, Μπερτολδίνος 119.

Από την πρόθ. προ και το κοιτάζω.

1) Προνοκό για κάπ., φροντίζω κάπ.: Ερμίνιε, ... κάμε να τους ενδύσουν από φίνον ρούχο καλόν και προκοίταξέ τους εις κάθε τους χρειαζούμενον αυτ. 109. 2) Διακρίνω κ. πριν να συμβεί ή πριν να εκδηλωθεί, προβλέπω: καλὰ οποιῦ ἔκαμεν ο πατέρας σου να μην φανερώσει ... πως έχει παιδιά. Διὰτι εἶχεν προκοιτάζει το πως σου δεν ἤθελες κάμεις καμίαν προκοπήν αυτ. 129.

προκόνσολο ο.

Από το προβ. *proconsolo* (Χατζ., Μεσ. Κύπρ. 289) πβ. και τ. κόνσολο του ά. κόνσουλος (βλ. ά.). Η λ. στο Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμα.

Υποπρόξενος (πβ. ά. κόνσουλος): προκόνσολο Κυπρ. χφ. 161.

προκοπή η, Διδ. Σολ. Ρ 135, Σπαν. Ρ 248, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 53, Γλυκά, Στ. 217, 352, Λόγ. παρηγ. Ι 273, 281, 285, Λόγ. παρηγ. Ο 287, 290, Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 74, Σαχλ., Αφήγ. 29, Παρασπ., Βάθν. C 370, Αργυρ., Βάθν. K 371, Επιστ. κλήρου Καλλιπ. 154³⁵, Σοφιαν., Παιδαγ. 91, 105, 111, 116 δις, Μπερτολδίνος 129, Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 170³⁴⁻³⁵, Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [1292], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 507¹⁵, 517¹⁷.

Το μγν. ουσ. προκοπή (για πιθ. προκωμότερη μνεία βλ. TLG). Η λ. και σήμ.

1) Ανάπτυξη, καλλιέργεια: πολλάκις συνομιλούσαν (ενν. οι ασκῆται) μετ' αυτοῦ παρακινούντες τον (ενν. τον ἅγιον Νικόλαον) εις περισσότεράν προκοπήν ἀρετῆς με ψυχαφέλη διηγήματα Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 163³. 2) Πρόοδος, ευημερία (υλική και πνευματική): Εἰς λόγους και μαθήματα γύμναζε τον εαυτὸν σου! και προκοπή σοι γένηται ἀπὸ των μαθημάτων Σπαν. Β 173: διότι τα βιβλία εἶναι σύνεργα και εργαλεία τῆς παιδείσεως και τῆς προκοπῆς και τῆς φιλοσοφίας Σοφιαν., Παιδαγ. 110. 3) Αξίωμα, προαγωγή: Ἐάν τις ... φανεῖται συγλητικόν ἡ στρατιωτήν, κρίνεται εις το περί καθουώσεως ἐγκλημα ... Και οι υἱοὶ του ἀτιμοι, και οὔτε εις στρατεῖαν, οὔτε εις ἄλλον κληρονομίαν ἐρχόμενοι, ἡ εις καμίαν προκοπήν και τιμὴν Zygomalas, Synopsis 299 Φ 6. 4) Φιλοπονία: Τέχνη πολλή και δύναμη και προκοπή μεγάλη! θε να 'χει ἐκεῖνος ο γνωρός σου στο νου ντου βάλλει! να ξανανώσει τα παλιά, καινούργια να τα κάμει, και μέρα νύχτα θα κοπιᾷ χέρια και πόδι' ἀντάμι Πανώρ.² Γ' 311. 5) Προσόν, χάρισμα: 'πιδειξίωτητα και παιδεύουσιν και κάλλος! και προκοπές ἀρίφνητες τὰς ἔδειξεν, τὰς εἶχεν (ενν. ο Πάρις) Βιζ. Ιλιάδ. 620. 6) Ωφέλεια, ὄφελος: σας παρακαλῶ, γαληνῶτατοι μου αυθεντάδες, να μας δώσετε καλὸν θέλημα να υπάμεν ἐπειδὴ αὐτοὶ σας δεν ἠμπορεῖτε να λαβετε ἀπὸ τ' ἐμάς καμίαν προκοπήν Μπερτολδίνος 168.

Φρ. κάνω προκοπή, βλ. κάμνω (Φρ.).

προκόπτω, Σπαν. Α 175, Σπαν. Ρ 108, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 188, Γλυκά, Στ. 204, 367, Λόγ. παρηγ. Ι 283, Gesprächb. 116²⁷⁶⁻⁷, Διγ. Ανδρ. 347³², Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρ-

λαάμ 164³⁴, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 143, Διήγ. πανωφ. 55, Λίμπον. 104, 191, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 100, Ροδινός (Βαλ.) 124, 150, 169³ *προκόβω*, Κυπρ. ερωτ. 141¹⁸, Διγ. Ο 431, 433³ *προκόβω*, Πορτολ. Α XIII⁵ *προκόπτω* ή *προκόβω* ή *προκόβω* ή *προκόφτω*, Χρον. Μορ. Η 616, 1350, 1355, Χρον. Μορ. Ρ 616, 1350, 1355, Βηρσ., Επιστ. 25²⁰, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 70, Αλεξ.² 1912, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2142, 2171, 2534, Βεντράμ., Φιλ. 370, Λεφ., Σωκ. 11, Τριβ., Ρε 24, 166, Δαμασκ. Στουδ., Διάλ. 455, Αχέλ. 294, 505, κ.α., Αλ. Κύπρ. 935, Πιστ. βροκ. Ι 5, 227, V 1, 7, Ιστ. Βλαχ. 2038, 2194, Διγ. Ανδρ. 324⁴, Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 236, Σουμμ., Πιστ. φιδ. Β' [973], Ε' [3], Φορτου. Πρόλ. (Vinc.) 20, Ληλ. Παροκ. 17, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ. Αποσκ.) 286¹⁶, 485²⁰ *προκόφτω*, Σοφιαν., Γραμμ. 85, Σοφιαν., Παιδαγ. 100³ *μυχ. παρκ. ε προκομμένος*, Βεντράμ., Φιλ. 370.

Το αρχ. *προκόπτω*. Ο τ. *προκόβω* στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. Τσακων., λ. *προκόβω*, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., Αμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 57, λ. *προκόβγει*). Τ. *προκόβω* σήμ. στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ.). Ο τ. *προκόφτω* στο Βλάχ. (λ. *προκόβω*) και σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ., Μπαμπιν., Λεξ., λ. *προκόβω*). Ο τ. *προκόβω* και σήμ.

Α' Μτβ. 1) (Προκ. για υλικά αγαθά) αυξάνω, πολλαπλασιάζω προάγω: Υιέ μου, αν έχεις δουλεϊτήν ...! και συνεργεί εις το καλόν, προκόπτει το ιδιόν σου,! αγάπα τον και τίμα τον Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 255³ Εάν ου μη βάλεις άνθρωπον ... (παρ.αλ. Ι στ.) να έχει έννοιαν και σκοπόν τον τόπον να προκόβει,! ... χάνεις το πριγκιπάτο Χρον. Μορ. Η 8561³ (μεταφ.): σ' αγαπώ (ενν. Θεέ), πρόκοψε την αγάπην μου Σοφιαν., Γραμμ. (Legr. Préface) 23. 2) (Προκ. για άνθρωπο) συντελώ στην πρόοδο, στην ευημερία κάπ.: όπου και αν αφέντησεν ο δούκαν ο αφέντης,! ετίμησεν, επρόκοψεν τους άρχοντες του τόπου Χρον. Τόκκων 1384³ εάν οι πατέρες θέλουσι να παιδεύσουν και να προκόψουν καλά τα παιδιά τους, ας διώξουν τα μυσάρ ... γεννήματα των τσοούτων ανθρώπων Σοφιαν., Παιδαγ. 121³ (ερων.): μαθητήν δεν είχα! να τον προκόψω σαν εμέ και να τον ευλογήσω,! να μη χορταίνει το κρασί Κρασσπ. (Eideneier) S 135. 3) Καταφέρνω, πετυχαίνω (να κάνω κ.): λογάρισε πόσους χρόνους ... οι νέοι κάθοντ' επί τα σχολεία ..., και οι περισσότεροι γενειάζουν ... και ακόμη καν να καλναρχούν ή να διαβάζουν καλά δεν προκόφτουν Σοφιαν., Γραμμ. 85³ Μ' αν επροκόβασι κι αυτοί (ενν. ο Γύπαρης και ο Αλέξης) ν' αλλάξουν δαμάκι,! τις κορασές δειν ήθελες να παύοισεν φαρμάκι Πανώρ.² Α' 443 κριτ. υπ.

Β' Αμτβ. 1α) Πηγαίνω μπροστά: προοδεύω, ευδοκιμώ σε κ.: και πρόκοπτα εις την παιδείου, ώστε όπου εμεγαλώθην Σαχλ., Αφήγ. 36³ εις τους πολέμους επρόκοπτε (ενν. ο άγιος Νικόλαος) ... και πολλάς ανδραγαθίας ετέλεσε Μαρτύρ. αγ. Νικόλ. 161¹⁴ καθώς προαιρείται καθαίς ... προκόπτει εις τας αρετάς της αληθινής φιλοσοφίας Βενετοάς, Δαμασκ. Βαβλαάμ 70³ β) προοδεύω, ευημερώ: Αλεξάνδρειαν την πόλιν ... θέλω βάλλειν και προκόπτειν μέχρι της συντελείας του αιώνος Διαθ. Αλ. 255³ αφόντις άρχισε το σχίσμα ... ούτε η Βασιλεία, ούτε η Εκκλησία ... επρόκοψαν ολίγον τίποτις Ροδινός (Βαλ.) 149³ (σε μεταφ.): ημάς είναι το ελάττωμα και της ημετέρας ασθενείας, η οποία με το να είναι τόσους κόπους και τόσες φροντίδες ... παίρνει αν τύχει πρόφασιν και δεν προκόπτει Πηγά, Χρυσοπ. 341 (6). 2) (Προκ. για καλλιέργειες) αναπτύσσομαι: αποδίδω: έβρεξαν ... την ρίζαν όπου ήθελεν να φυτεύσουν με

κοπρίαν βοδίου και κατά πολλά επρόκοψεν Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 154.

Η *μτχ. παρκ. ως επιθ. = α)* Εργατικός, δραστήριος· ικανός: Πλάτωνα, ... | ... της φιλοσοφίας δάσκαλε προκομμένε Συναξ. γυν. 455· εις το κοντάρι και σπαθί περίσσια προκομμένος Δεγ. Ο 230· απόσταν βρέθηκα 'ς τούτο τον τόπο ξένος, | στ' αφέντη μου τη δούλεψη πάντα 'μου προκομμένος Φορτούν. (Vine.) Α' 343· β) πετυχημένος· νοικοκυρής: ο πολὺς οἶνος ... και ανθρώπους μεγάλους προκομμένους ἀπώλεσεν Ναθανάηλ Μπέρτου, Ομιλίες XII 71· γ) (προκ. για καλλιέργειες) αποδοτικός: Χωράφια που 'χανε δεντρά και έχουν τα κονκλωμένα, | εκείνα δεν καρποφορούν, μηδ' είναι προκομμένα Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 580²⁴.

Η *μτχ. παρκ. ως ουσ. = άνθρωπος φιλόπονος και ικανός: τους προκομμένους αγαπά, βίνει τους στο τραπέζι, | στέκει και αφοκράζεται Αιτωλ., Ρίμ. Μ. Καντ. 51· Τσι φρόνιμους το ριζικό και όλους τσι προκομμένους | πάντα χαϊράμενους κρατεί Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 377.*

προκοσίνη η, Πανώρ.² Β' 108, Γ' 317, Ε' 39, Λεηλ. Παροικ. 593.

Από το ουσ. *προκοπή* με συγκ. αναλογ. με τα ουσ. σε -*σύνη*.

Φιλοπονία· νοικοκυροσύνη: Ω! καλορίζικοι καιροί αλλότες που 'σαν κείνοι, | όντα προκυώ τση καρσάς ήταν η προκοσίνη Πανώρ.² Ε' 246· (εδώ στον πληθ.): 'Σ τσι προκοσίνες τση φτωχής μάννας σ' 'ας είχες μωάσει Πανώρ.² Β' 91.

προκουραδόρος ο, βλ. *προκουρατόρος*.

προκουράρω, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 752¹⁰⁻¹¹.

Από το ιταλ. *procurare*. Η λ. σε έγγρ. του 16. (Ζώης, Ελλην. 15, 1957, 61) και 18. αι. (Σιγάλας, Ελλην. 2, 1929, 29) και σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.² Β').

(Μτβ. και αμτβ.) φροντίζω· έστοντας και να μην είχε τινά (ενν. ο Μιχάλης Βασιλάς) να προκουράρει να γυρέψει το δικαίόν του, ο πανοσιώτατος αφέντης ιερομόναχος Μακάριος ο Βαρούχας ... επροκουράρισεν ... και εβγάλαν τον απού τη φυλακή αυτ. 752²⁴.

προκουρατόρος ο, Παρθεν., Γράμμ. 228¹⁷⁻¹⁸, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 397¹¹· *προκουραδόρος*, Διαθ. 17. αι. 3²⁶, 4²¹⁻²² — βλ. και *προκουρατούρης*.

Από το ιταλ. *procuratore*· πβ. *προκουράτωρ*. Ο τ. (για την κατάλ. -δόρος, βλ. και Λαρεντζ., Λθ. 16, 1904, 200) σε έγγρ. του 16. αι. (Μαράς, Κατάστιχο 149 Β' 232³, Γ' 242², 245², 311¹⁶, Βιοβίξ. ΕΑΙΕΔ 4, 1951, 39). Λ. *προκουρατόρες* σε έγγρ. του 17. (Κατσουρ., ΕΕ Κυκλ. Μ 9, 1971, 163) και 18. αι. (Έγγρ. Σύρου Α' 272). Η λ. σε έγγρ. του 15. (Ασωνίτης, Βυζαντ. 21, 407) και 18. αι. (Κωδ. Παναγ. Σπηλιωτ., ΔΙΕΕΕ 27, 1984, 398) (βλ. και Λάζαρης, Λευκαδ.) και σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.² Β', Χυτήρης, Κερκυρ. γλωσσάρ., Πανταζ., Κεφαλ.-Θιακ.). Πβ. και LBG, λ. *προκωρατούρος*.

Επίτροπος (βλ. και Αλεξίου Στ.-Αποσκήτη [Τζάνε, Κρ. πόλ. σ. 605]): εμαζωχτή-κανε γιαμιά πρίντοιπες και κολλέγιο, | προκουρατόροι και άρχοντες και εκάμανε κον-σέγιο! άλλο γενεραλίσιομο να κάμουνιν εκείνοι Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 399¹⁶· (εδώ) διαχειριστής εκκλησιαστικής περιουσίας: να μπορούσι οι αφέντες οι προ-

κουραδόροι τη Κάμερας του αφέντη μας του Χρωτού εις το Σαν Φραντζέσκο να 'χουσι το κάργος να μαζώνουσι τει εντράδες των πραγμάτων του άνωθε ποτέ αφέντη Ανδρέα Διαθ. 17. αι. 4^{ος}.

προκουρατούρης ο. — Βλ. και προκουρατόρος.

Από το προβ. *procuradore* (Χατζ., Μεσ. Κύπρ. 289)· πβ. και ιταλ. *procuratore*. Η λ. σε έγγρ. του 13. και 14. αι. (Caracausi, Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.² 318).

α) Ο επίτροπος, εκπρόσωπος: Οι Γενουβίσοι γροικώντας, εγράψαν του πάπα χαρτία και επέψαν τα, και επέψαν τα του προκουρατούρη τους του γαρδινάλη ... και επέψαν τα με τους μαντατοφόρους Μαχ. 332^{ος}. **β)** ο διαχειριστής περιουσίας: Εμείς ας σπουδαζόμεν ... μη δε μας αγκαλέσουν οι γονέοι μας, πως αμελήσαμεν τα καμώματά τους και παρά τα πάντα εκείνοι οπου λαμβάνουν από 'ξαυτόν τους κληρονομικά ή οπου γίνισκονται κυμμερκιάρηδες και προκουρατούρηδες Διαμωσκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)² 628.

προκουράτωρ ο, Διάτ. Κυπρ. 503^{ος}·^{26, 26}, 505^{ος}, Νομοκριτ. 77.

Το πιβ. μεγν. ουσ. προκουράτωρ <Λατ. *procurator* (L-S Suppl.). Η λ. τον 5-6. αι. (PLG· βλ. και Lampe, Lex.), σε παπυρ. του 5. αι. (L-S Suppl.), σε έγγρ. του 13. αι. (Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.² 318, Caracausi) και στο Meursius. Πβ. λ. προκοράτωρ (LBG).

α) Ο πληρεξούσιος, ο αντιπρόσωπος: Εάν τις, άνευ να είναι εκείνος το σώμαν του εκεί, δύναται διά γραφής αυτού και διά αποκρισιarium και να έχει εξουσίαν αυτού ως προκουράτορος ... Ελλην. νόμ. 551^{ος} (εκκλ.): Πλην ... του ρηγάτου της Κύπρου αρχιεπισκόπου και των προκουρατόρων του σεβασμιωτάτου αδελφού ημών Ούγγο του Λευκουσίας αρχιεπισκόπου ... ο αυτός των Γραικών αρχιεπίσκοπος ... προέβαλεν έμπροσθεν ημών Διάτ. Κυπρ. 501^{ος} (νομ.): Είτα λαμβάνει και η γυναίκα, ή ο προκουράτωρ αυτής άλλην ημέραν, ήγουν δ' ημέρας του ανανεώσει τον λίβελλον Ελλην. νόμ. 559^{ος}. **β)** ο επίτροπος, ο κηδεμόνας ανήλικου παιδιού (βλ. και λ. κουρατωρ): Νόμοι οι πολιτικοί ορίζουν ότι ο επίτροπος οπου είναι εις ορφανικά πράγματα, δεν δύναται να αγοράσει ένα είδος του ορφανού ..., ομοίως και ο προκουράτωρ, προκουράτωρ λέγεται εκείνος οπου λέγομεν ημείς παιδαγωγόν Βακτ. Αρχιερ. (Ακανθ.) 377 Αθ' 6.

προκουρούρης ο πρικουρούρης, Ασσιζ. 5^{ος}, 34^{ος}· προκρουούρης, Ασσιζ. 283^{ος}·²⁷.

Από το προβ. *procurator* (Χατζ., Μεσ. Κύπρ. 289, Stanitsas, Act. VIII^{ος} Congr. Intern. Néo-hell. franc. 100)· πβ. παλαιώτ. γαλλ. *procurator* (Dawkins [Μαχ. II σ. 264]).

α) Ο πληρεξούσιος: μοναίτα έκραξεν ο ρήγας ένα νοτάρην και έβαλέν τους εις τον τόπον του, πρώτον τον sir Τζάκε τε Σάντα Μικέλ διά προκουρούρην του, και τους άλλους άρχοντες εις την συντροφιάν του Μαχ. 318^{ος}. **β)** ο εκπρόσωπος στο δικαστήριο, συνήγορος: ο νόμος λέγει ότι εκείνος ο άνθρωπος οπου καταποντίζει τα πράγματά του ουδέν εντέχεται να ένι άλλου προκουρούρης εις την αυλήν, εφειδή τα ειδικά του πράγματα ουδέν ηξεύρει να βλέψη Ασσιζ. 35^{ος}.

προκόφτω, βλ. προκόπτω.

πρόκοψη η, Πανώρ.² Γ' 311 κριτ. υπ., Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 67, 145.

Από το προκόβω και την κατάλ. -ση. Πβ. ουσ. πρόκοψις (;) (L-S) βλ. και TLG (5. αι.).

Πρόκοπή, εργατικότητα: οι προθυμίες κι οι πρόκοψες κι οι κόποι των ανθρώπων | πλούσιους και μορτζεζάμενους τσι κάνει 'ς κάθε τόσο Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 41.

προκρίνω, Προδρ. (Eideneier) III 107, Καλλίμ. 39, Ελλην. νόμ. 584²¹⁻²², Διγ. (Trapp) Gr. 101, Διγ. Z 557, Βέλθ. 150, 179, 272, 507, 758, 760, Ερμον. Η 356, Κομνηνής Αννας Μετάφρ. 205, Θεολ., Τζιρ. 355⁸, Λιβ. Esc. 4277, Αχιλλ. (Smith) N 984, 1787, Σφρ., Χρον. (Maisano) 116², Σοφισμ., Παιδαγ. 102, 109, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 104¹⁷, Διγ. Ανδρ. 332², Βενετοσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 33², 91¹, Συναδ., Χρον.-Δίδαχ. φ. 46² μέσ. προκρένομαι.

Το αρχ. προκρίνω. Η λ. και σήμ. (το ενεργ. λόγ.).

I. Ενεργ. **1)** Διαλέγω, προτιμώ (κ./κάπ.): Βέλθ. 174* προκρίνω μα τους Ερωτας να συνθαιτώ με σένα, | προκρίνω μα τας Χάριτας να σε συναποθάνω, | και σύνθαιπος να γένομαι διά την υστέρησιν σου Αχιλλ. (Smith) N 1781, 1782 κριτ. υπ. (Κριαρ., Αθ. 50, 1940, 180* βλ. και Aerts, BZ 93, 2000, 649). **2)** Επιλέγω, αποφασίζω να κάνω κ.: Κομνηνής Αννας Μετάφρ. 21. **3)** Κρίνω, θεωρώ: Αλ. Κων/π. 175. **4)** Επιλέγω, αναδεικνύω κάπ. σε αξίωμα: Σωσ. 9. **5)** Εξηγώ, ερμηνεύω: Λέγω: «Το μαύρον του αίτου εις δυο το προκρίνω: | άνθρωπον μέγαν, ευγενήν και χώρας βασιλέα, | το να δεσπόζει, να κρατεί, να μονοκρατορεύει: | το μέλαν δε εικάζω το χρώμα των Αιγυπτίων ...» Λιβ. Va 2490. **6)** Επιφέρω: φθόνος ... προκρίνει σοι την βλάβην Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) O XVI².

II. (Μέσ.) δυστάζω· ανησυχώ, φοβάμαι μήπως (βλ. και Lex. Chron. Mor., λ. προκρένομαι): «δέομαι σε ..., | να έχω ... τον ορισμόν αυτόν της αφεντίας σου, | κι απέκει και βοηθειαν, ..., | να απέλθω τιμητικά, ...», | Ο ρήγας, ... | ... λέγει: ... « ... Εις τούτο εβγάνω μαρτυρίαν τον Κύριον της Δόξης | το πως είχα την όρεξιν να σε το συμβουλέψω. | Και πάλιν επροκρένομον, μη τύχει και σκοπήσεις | ότι θέλω να λείπεις από την συντροφίαν μου Χρον. Μορ. P 6104.

πρόκριτος, επίθ., Διγ. (Trapp) Gr. 2525, Διγ. Z 2977* θηλ. αιτιατ. πληθ. πρόκριτας, Επιθαλ. Ανδρ. B' 550 (έκδ. πρόκριττας).

Το αρχ. επίθ. πρόκριτος· το αρσ. ως ουσ. ήδη τον 3-4. αι. (Lampe, Lex.). Για τη γρ. -κριτ- βλ. και TLG* πβ. λ. προκρίττων (12.-13. αι., LBG). Η λ. και σήμ. ως ουσ.

Που υπερέχει των άλλων: λέγει (ενν. ο βασιλεύς) προς αυτούς (ενν. τους αρχόντας του): «Είπετε την βουλήν σας.» | Εις απ' εκείνους, πρόκριτος εις γένος εις χρόνον, | εστάθην, απεκρίνατο, και λέγει προς εκείνον: ... Καλλίμ. 966.

Ως ουσ. = επικεφαλής, αρχηγός: Εις άκρον δειλιάσαντες οι πρόκριτοι ευθέως | εις Καρχηδόνα ενγενον αμφοτεροι σπουδαίως Αξαγ., Κάραλ. E' 377.

πρόκρουσις η.

Από το αρχ. προκρούω και την κατάλ. -σις. Η λ. σε αχρον. κείμε. (L-S, Montanari) και τον 14. αι. (LBG) με διαφορ. σημασι.

Προσβολή: Βλέπε, αδελφέ, ... το υπόλοιπον της ζωής σου μη και 'στι πρόκρουσις

Κυρίω τῷ Θεῷ Κανον. διατ. Α φ. 34^ο σημ.

προκτίζω.

Το μτγν. προκτίζω (Lampe, Lex.). Η λ. στον Πορφυρογέννητο.

(Ενεργ. και μέσ.) χτίζω από πριν/ πριν από κ. άλλο: και πρώτον μεν καλύναντες (ενν. οι εδικοί τους) τον Διγενή εν τάφω, | ὃν προεκτίσατο αὐτός εἰς ποταμὸν Εὐφράτην, | ... (παρ. 1 στ.) μετά δε ταῦτα και αὐτὴν (ενν. την σύζυγον) ἐθεντο εἰς μνημεῖον | ἐγγὺς αὐτοῦ του θαυμαστοῦ Ακρίτου του γειναιῶν Διγ. Ζ 4431· Προ δε του ἀρξασθαι κτίζειν τον ναὸν προέκτισεν (ενν. ο βασιλεὺς Ιουστινιανός) ευκτήριον ... περικαλλές κυκλικόν ..., ὅπερ ονόμασε του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου Hagia Sophia α 442^ο.

προκύπτω, Γλυκά, Αναγ. 239, Προδρ. (Eideneier) III 191, Διγ. (Trapp) Gr. 1389, Διγ. Α 1225, Χρον. Μορ. Ρ 5374, Λιβ. διασκευή α 1276, 2438, Αχιλλ. (Smith) Ν 1226, Λιβ. Va 1033, 2114.

Το αρχ. προκύπτω. Η λ. και σήμ. σε χρ. στο γ' πρόσ.

1) (Βλ. και προσκύπτω) α) Σκύβω μπροστά, προς τα έξω: Και εμπεδωσαντες καλώς αλλήλους εκ των ὀρκων, | η παρθένος προκύψασα εκ την χρυσήν θυρίδα, | ο παις την υπεδέξατο ὀρθωθείς εν τῷ ἵππῳ Διγ. (Trapp) Gr. 1536· α) σκίβω λίγο προς τα έξω (για να δω κ.): οι τσάγγρες ουκ αφήναισιν ἄνθρωπον να προκύψει | έξω ἀπὲ τα δόντια να ιδει τις τους δοξεύει Χρον. Μορ. Ρ 1482· ἐβλεπα ὅτι ἐπαρεσκήπτασιν ἀπὲσω ἀπὲ το κάστρον | ἄνδρες, γυναῖκες, γέροντες ... | το να σκοποῦν το πέσιμον και το κατουνεμά μας | και ἐκεῖ οὐοῦ ἦτον ο κοιτῶν της κόρης της Ροδάμνης | εθεώρουν ὅτι ἐπροέκυπταν φοδοῦλες ὠραιωμένες Λιβ. διασκευή α 1261· β) (μεταφ.): Μικρός κατά την ὁκρην ο Λόγος και την σάρκα, | (ου γαρ ἐχώρουν οι πολλοὶ το μέγεθος του Λόγου, | οὐδὲ προκύπτειν ἤθελον και βλέπειν εἰς το βάθος) Γλυκά, Αναγ. 115. 2α) Προβάλλω, βγαίνω έξω Καλλιμ. 1247· (ἐδῶ προκ. για γέννηση): Ὡς γαρ προέκυψεν το βρέφος | εκ της μήτρας της Ἑκάβης ... Ερμον. Β 42· β) (μετβ.) επιτίθεμαι: μετὰ και βουλης του ἀδελφοῦ αὐτοῦ (ενν. του Μπαγιαζίτ) ἐστεῖλαν (ενν. οι Ρόδιοι) αὐτόν (ενν. τον Τζεμ σουλτάν) εἰς την Γένουσαν, φοβούμενος γαρ (ενν. ο σουλτάν Μπαγιαζίτης) μήπως ... περαιωθῇ εν τη Ανατολή και προκύψῃ αὐτῷ Ἐκθ. χρον. 41^ο.

προκυρώ.

Το μτγν. προκυρώ (TLG). Βλ. και L-S, λ. προκυρόμαι.

Επιβεβαιώνω, επικυρώνω εκ των προτέρων: Το γαρ προκεκυρωμένον | και μελλόμενον γαρ, λέγω, | αδυνάτως γαρ υπάρχει | του γαρ μῆψω τελεσθῆναι Ερμον. Β 38.

προκύψις η, Πανάρ. 72^ο, 78^ο.

Το μτγν. ουσ. πρόκυψις. Η λ. και σήμ. στον τ. πρόκυψη με διαφορ. σημασ.

1) Έξοδος, εμφάνιση: (Την εκ του κάστρου πρόκυψιν ο λόγος σαφηνίζει) | ἀνέστησαν, παρέκυψαν ἀπὸ του κάστρου μόνοι (ενν. ο Καλλιμάχος και η Χρυσορροή) Καλλιμ. 829. 2) Ενασχόληση σε μεγάλο βαθμό (πβ. λ. προκύπτω 1β): Δηλοῖ ἄνθρώπων πρόκυψιν εἰς τας ἰδίας θρησκείας Ὡροσκ. 43²² (αν δεν προκ. για το ουσ. πρόκυψις,

βλ. Mercier, *Almanac* 156 σημ. 12). 3) Τελετή της βυζαντινής αυλής, κατά την οποία πραγματοποιούνταν με εξαιρετική λαμπρότητα δημόσια εμφάνιση του αυτοκράτορα (ή άλλου μέλους της αυτοκρατορικής οικογένειας) πάνω σε υπερυψωμένη εξέδρα (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Δ' 134-136 και ODB, λ. *prokypsis*): της γαρ εορτής των Χριστού γενεθλίων ελθούσης άπαντας τους υπ' αυτόν όρισεν ο βασιλεύς χρυσά ρούχα φορέσαι τα κρείττονα ών είχαν, και αυτός δε ο βασιλεύς την βασιλείον φορέσαι στολήν την μετά λίθων και μαργάρων πολυτελών έστη επάνω τόπου υψηλού εξαίφνης φανείς, ποιήσας την λεγομένην πρόκυψιν Παράφρ. Χων. (Νικητ. Χων., Βόνν., 629 κριτ. υπ.).

προλαβαίνω, βλ. *προλαμβάνω*.

προλαβόν, επίρρ., Ελλην. νόμ. 516²¹, 530²¹, 558²⁵, Διγ. Α 2925, Αχλλ. (Smith) Ν 1327, Χρον. Τόκων 3127, Φικιολ. (Legr.) 540, Δούκ. 315³, 329²⁵, Καρτάν., Π. Ν. Διάθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 57², Πτωχολ. α 826, Συναδ., Χρον.-Δίδαχ. φ. 29², 48², 65², Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 224, 411² συγκρ. *προλαβέστερον*, Χρον. Τόκων 867. — Βλ. και *προλαβόντως*.

Το ουδ. της μτχ. αορ. του *προλαμβάνω* ως επίρρ. Η λ. και σήμ. ιδίωμ. (Κοντομίχης, Λεξ. Λευκ. ιδιώμ.).

Προηγούμενως, ναυρίτερα, παλιότερα, ήδη: *διά τους πολέμους οπού ο Μπαγιαζίτης προλαβόν έκαμεν εις την Περιοίαν Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 320² Μέγα καλόν του εφάνηκεν (ενν. τον δούκα) το έπαρμα του πύργου· Ι διότι προλαβέστερον το Δραγαμέστο ηπήραν Χρον. Τόκων 403² ο Θεός μας έστειλεν τον βιον τούτον, οπού ημεοσθεν και ημείς επτωχοί και ψωμί δεν είχαμεν να φάμεν ... και ας ενθυμηθούμεν και ημείς την επώχειαν ην προλαβόν είχαμεν και ας ελεούμεν τους επτωχούς διά να μας ανξήσει ο Θεός την ζωήν μας και τον πλούτον μας Καρτάν., Π. Ν. Διάθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 349² οι άμπελοι ... ήσαν προλαβόν φθαρέντες παρά του Καρτζιά Δούκ. 327²⁰.*

προλαβόντως, επίρρ. — Βλ. και *προλαβόν*.

Από τη μτχ. αορ. του *προλαμβάνω* κατά τα επιρρ. σε -ως. Η λ. τον 7.-8. αι. (LBC, TLG), σε σχόλ. (LBC), σε έγγρ. του 18. αι. (Σερεμέτης, Έγγρ. Ινστ. Βεν. 187) και στο ΑΛΛΕ λογοτ.: βλ. και L-S.

Προηγούμενως, παλιότερα: *Ημείς δε προς τας τοιαύτας φήμας εκλείσαμεν τώρα τας ακοάς και παντάπασι πλέον δεν πιστεύομεν τινός. Εγράψαμεν προς αυτήν (ενν. την σην ιερότητα) και προλαβόντως, αλλά τα ανωτέρω ρηθέντα μας εκάμασι προς το γράφειν οκνηρούς Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 73¹⁵⁻¹⁶.*

προλαβών, επίρρ., βλ. *προλαβόν*.

πρόλαλος ο, Ασούζ. 349¹⁰ *εμπρόλαλος*, αυτ. 417². — Βλ. και *αβαμπαρλιέρης*, *αβοκάτος*, *προπέτης* II.

Από την πρόθ. *προ*, το *λαλώ* και την κατάλ. -ος (μτφρ. δάν. του παλαιότ. γαλλ. *avant-parlier*, βλ. και Συμεων., Ιστ. κυπρ. διαλ. 141² άσχ. το μτγν. *πρόλαλος*). Ο τ. στο Du Cange.

Δικηγόρος, συνήγορος: *Περί των δικαιομάτων, και διά ποίαν αιτίαν εντέχεται να έχει πρόλαλο, τὸν λέγουσι αβαμπαρλιέρη ... αυτ. 258^ο: κανεὶς ἀνθρώπος να μὴδὲν δικάζεται ἀνεμ ἐμπρόλαλον αυτ. 349^α.*

προλαλώ.

Το μτγν. προλαλέω. Μτχ. προλαλήσας -ασα -αν και σήμ. Λόγ. Η λ. και σήμ. ιδι-ωμ. (Κωστ., Λεξ. τοακων.).

Λέγω προηγουμένως: *Περί γουν των προλαληθέντων ..., κόμης τις των ευγενών ... λέγει προς τον Βαίμοντον ... Κοιμητηής Άννας Μετάφρ. 400.*

προλαμβάνω, Σπαν. Α 126, 266, Κομν., Διδασκ. Δ 154, 341, Σπαν. Ρ 56, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 70, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 130, 219, 278, 359, Ελλην. νόμ. 574^ο, Ιερακος. 474^ο, Διγ. (Τραρρ) Gr. 2749, Διγ. Α 3389, Επιθαλ. Ανδρ. Β' 550, Διγ. Ανδρ. 339^ο, Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 188^α· *προλαμβάνω ή προλαβαίνω*, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 765, 1134, Βιος Δημ. Μοσχ. 394, 395, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. ιδ' 25· γ' εν. υποτ. ενεστ. (μη) *προλαβαίνει*, Σπαν. Ο 37· γ' εν. οριστ. αορ. *εμπρόλαβεν*, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 765 κριτ. υπ.: α' εν. υποτ. αορ. (ας) *εμπρόλαβω*, Ερωτοπ. 404· β' εν. προστ. αορ. *προύλαβε*.

Το αρχ. *προλαμβάνω*. Ο τ. *προλαβαίνω* και η λ. και σήμ.

Α' Μτβ. **1α**) Προφταίνω να κάνω κ. πριν από κάπ. άλλος ενεργώ πριν από κάπ. άλλος: Διγ. Ανδρ. 385^α, Σπαν. Α 334· **β**) προφταίνω (να κάνω κ.), ολοκληρώνω μια ενέργεια: ο σουλτάνος όρισε να πάγουν στην Λεχίαν,| να φέρουν τον κυρ Γαβριήλ αφέντην στην Βλαχίαν (παράλ. 10 στ.)· Ακόμη δεν επρόλαβεν ο Γαβριήλ να έλθει,| αφέντης ο Αλέξανδρος παρέτοιμος ευρέθη| εις την Κωνσταντινούπολιν, στην πόρτα του βεζίρη,| και εκείνος τον εδεχθηκεν σαν το λαμπρόν ζαφείρι,| και όρισε και όμωσε ότι να τον συνδράμει| εις την Βλαχίαν σύντομα αφέντην να τον κάμει Ιστ. Βλαχ. 775. **2**) Πετυχαίνω (με έγκαιρη επέμβαση) την ανάσχεση/αποτροπή κάπ. κακού: Του κεφαλικού σημεία ταύτα: ογκούται η κεφαλή και τα ομμάτια αυτου (ενν. του ορνέου). Ενι δ' εάνπερ αργήση ανιάτον· εάν δε προλάβεις αυτό, όρνεα τινά ίσως ίνα θεραπεύσης Ορνέου. 581^α. **3**) Κυριεύω, νικώ, υποτάσσω: ει δε συμβεί και κρατηθείς μετά τινος εις δείπνον,| μη σε προλάβει το κρασί, μη σε νικήσει η μέθη Σπαν Α 265. **4α**) Πληρωάζω, προφταίνω κάπ. πουν προπορεύεται: Λοιπον εσθ παράβλεπε την στράτα την αυγίτια! και όταν ακούσεις όχλησιν και παραχη αλόγων!| και δεις και καταλάβεις το ότι εμείς υπάμεν,| σύντομα καβαλίκενσε και προύλαβε μας όλους·| μέσον εις δάσος κρύφθησε, μόνος και μοναχός σου!| και πρόσμεινε, διαβάσε την ώραν έως να έρτει Λιβ. Va 1926· **β**) προϋπαντώ, υποδέχομαι: Ο βασιλεύς σηκώθηκε και εκ του θρόνου εβγήκε,| τον πατριάρχη προύλαβε, τούτον τον λόγον ειπε:| «Καλώς ήλθες, ω δέσποτα και μέγα πατριάρχα, ...» Αρσ., Κόπ. διατρ. [817]· γ) φτάνω, πηγαίνω (κάπου) πριν από κάπ. άλλος: λέγει τους (ενν. στους αποστόλους) ο Ιησους ότι: «όλοι θελετε σκανδαλισθαι διά εμένα ετούτην την νύκτα· ότι είναι γεγραμμένον: “Θέλω κτυπήσει τον ποιμένα και θέλουν σκορπισθαι τα πρόβατα”. Αλλά ύστερον αφέντης αναστηθώ, θέλω σας προλάβει εις την Γαλιλαίαν» Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Μάρκ. ιδ' 28.

Β' (Αμτβ.) ενεργώ εγκαίρως ή πριν από κάπ./κ. άλλοι αν ιδεις δε τον φίλον σου και χρήζει τίποτέ σου, ή μη καρτερήσεις να το ειπεί μηδέ να το ζητήσει, ή αλλ' απευτεύθεν πρόλαβε και-δος το μοναχός σου Σπαν. Α 206· Προς τα σημάδια τὰ θεωρῶ βούλεται να με αφήσει, ή ας εμπρόλαβω, ας το του πα, πριν να με 'Ξαπολύσει Ερωτοπ. 404· Το ονειδος και εντροπή, οπου 'Θελε να γένει ή εις όλην την Μοσχόβιαν κι εις των Γραικών τα γένη, ή στους Λέχους τώρα έγινε κι έμειναν ντροπιασμένοι· ή οι Μόσχοβοι επρόλαβαν και βγήκαν νικημένοι Βίος Δημ. Μοσχ. 706.

Φρ. προλαμβάνω εις νόμιμον γυναίκα = παίρνω ως σύζυγο, παντρεύομαι κάπ. γυναίκα (πβ. και φρ. προ(ε)παίρνω εις νόμιμον γυναίκα, λ. προπαίρνω, σημασι. 1): ο τον πριγκίπου υιός προέλαβεν εις νόμιμον γυναίκα την αδελφήν της βασιλίσσης κύρι-ας Θεοδώρας Ψευδο-Σφρ. 290*.

Η μτχ. αορ. ως επίθ. = προγενέστερος, προηγούμενος: Διγ. (Ταρρ) Gr. 936, Νε-κτάρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 134.

προλέγω, Αοσιζ. 533*, Ερμον. Ω 338, Χρον. Μορ. Η 992, Βίος Αλ. 1651, Αλ. Κων/π. (Matzukis) 352, Λιβ. διασκευή α 2923, Λιβ. Esc. 2787, Αχιλλ. (Smith) Ν 95, Μαχ. 226*, Σφρ., Χρον. (Maisano) 126', Αλεξ.² 2143, Λιβ. Va 544, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 1317, Ιστ. πολιτ. 10¹, Προσκιν. Κουτλ. 390 128*, Βεστάρχηρ, Στίχ. πολιτ. Ανάστ. 571, Σουμμ., Ρεμπτελ. 166, Διγ. Ανδρ. 404*, Χριστ. διδασκ. 418, Ροδινός (Βαλ.) 227, Μάξιμ. Καλλιουπ. Κ. Διαθ.² Πράξ. γ' 18, κ.α. α' πληθ. αορ. επρόπαμεν, Διγ. Ο 1233.

Το αρχ. προλέγω. Η λ. και σήμ.

1α) Προβλέπω, προφητεύω: Μάντης ... οπου επρόλεγε τα μέλλοντα Ροδινός (Βαλ.) 171· το μεγάλον μυστήριον οπου ήσαν κεκραμμένοι από των αιώνων και τώρα, εις τους ύστερους καιρούς, εφανερώθηκε εις το γένος των ανθρώπων, του οποίου την φανέρωσιν την επροείπαν όλοι οι προφήται και οι δίκαιοι Βενετοιάς, Δαμασκ. Βαρ-λαάμ 53* β) φανερώνω: καθώς οι κοσμικοί αφέντες θαρρεύνουσι τα κρυπτά τως εκεί-νων απού θέλουν τους γνωρίσει πιστούς και καλούς φίλους και προλέγουσιν τως τι έχουσι να κάμουν, ... ούτως και ο ουράνιος Θεός εθαρρεγγεν των προφητών ... το μυστήριον απού έγινε εις την Παρθένον Μαρίαν Μορελ., Κλίην φ. 5'. **2)** (Μτβ. και αμτβ.) προαναφέρει: Τον χρόνον εκείνον και καιρόν όπου ήλθε ο Καμπανέσης ή κι επέζεφεν στην Αχαιάν, καθώς σε το επροείπα ή εις του βιβλίον τον πρόλογον ... Χρον. Μορ. Η 1506· υπήγεν ο Φιλοπαππούς, καθώς επροείπαμεν, και εχαιρέτησέν την (ενν. την Μαξιμω) και ερώτησέν την πώς τα πάγει Διγ. Ανδρ. 385*. **3)** Μιλώ, κάνω λόγο για κ./κάπ.: Λοιπόν τα περι Φλώριον πάλιν ας προειπούμεν Φλώρ. 1061.

πρόληψις η, Zygomalas, Synopsis 233 Μ 33.

Το μτγν. ουσ. πρόληψις (TLG). Η λ. και σήμ. στον τ. πρόληψη.

1) Γνώμη που στηρίζεται σε ενδείξεις και όχι σε αντικειμενικά δεδομένα, υπό-νοια: Πάππος δ' αυτού (ενν. του Διγενή) Ανδρόνικος από των Κιναμαδων, ή ως τέθνη-κεν εξόριστος βασιλική προσταξει ή Ρωμανού του πανευτυχούς διά τινας πρόληψεις Διγ. Ζ 1319· έκφρ. κατά πρόληψιν = (νομ.) κατά τεκμήριο: Κατά πρόληψιν λέγεται πως έγινε τότε τι, όπερ όρισε και ο νόμος ... από φύσεως και διανοίας και γνώσεως τινών ... χωρίς τόσοων ακριβών αποδείξεων Zygomalas, Synopsis 263 Π28. **2)** Φρ. εκδί-

δωμι πρόληψιν = δίνω αφορμή για λήψη προληπτικών, προστατευτικών μέτρων: αν λαλήσω, ακούσουν ἄλλοι την φωνήν μου! και υποστρέψω ἀπρακτος, γνωστῶ και ὑπὸ πάντων, ἡ εκδόσω δε και πρόληψιν ὥστε διαφυλάττειν, ἡ ὥστε μην ἔχω τον καιρόν να ὤω την ποθετήν μου Διγ. Ζ 1833.

πρόλοβος ο.

Η Α. στον Αριστοτέλη και σήμ.

Τμήμα του οισοφάγου των πτηνών όπου αποθηκεύεται προσωρινά η τροφή, πριν περάσει στο στομάχι: *Ἰέραξ συνεχῶς πίνων ...*, ὅλῃον ὡς ἐνθον περὶ τον λαιμόν τας λεγομένας χοιράδας αναφαίνει ἡ περὶ τον πρόλοβον ἡ περὶ τας μασχάλας ἱερσ-κος. 441³.

προλογίζω, Φαλιέρ., Ιστ.² πριν στ. 1 κριτ. υπ.

Το μτγν. *προλογίζω* (ΠΛΓ). Η Α. και σήμ.

Μιλῶ προεισαγωγικά· μιλάω πρώτος: *Διάλεξις ἀνάμεσα του βασιλέως και Μπερτόλδου. Προλογίζει ο βασιλεύς Μπερτόλδος 8.*

πρόλογος ο, Καλλιμ. 1116, Χρον. Μορ. Η 1338, 1342, 1507, Χρον. Μορ. Ρ 1507, Αχιλλ. Ι 306, Αχιλλ. (Smith) Ο 316, Χρον. Τόκων 2863, Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. (Wagn.) 41, Κορων., Μπούας 152, Μορελ., Κλίνη φ. 1^η *εμπρόλογος*.

Το αρχ. ουσ. *πρόλογος*. Ο τ., πιθ. από τη συνεκφ. *εν πρόλωγῳ*, αν όχι από την ανάπτυξη ενός προθετ. προσφύματος ἡ την επιδρ. του επιρρ. *εμπρός* (βλ. και Παπαδ. Α., Λεξ., Α. *εμπρόλογος*), και σήμ. στο ποτν. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., ό.π.). Η Α. και σήμ.

1) Μονόλογος θεατρικού έργου πριν την έναρξη της κυρίως δράσης, που παρουσιάζει την υπόθεση και τα πρόσωπα ἡ απλῶς προετοιμάζει το θεατή για την παράσταση: Πανώρ.² Πρόλ. πριν στ. 1, Πρόλ. Απόλλων. πριν στ. 1, Πρόλ. εις ἑπαινον Κεφαλλήν. 97. 2α) Σύντομη εισαγωγή γραπτῶ ἡ προφορικῶ λόγου: *γραφὴν γράφει* (ενν. ο Αχιλλεύς), *αντίγραμμα ...*! *Της δε γραφῆς ο πρόλογος εἶχεν τοιοῦτους λόγους Αχιλλῶ.* (Smith) Ο 211· *φιλεῖ* (ενν. ο Αβραάμ), *περιλαμβάνει τον* (ενν. τον Λωτ), *κοιτᾷ τον τον καθίζει, ἡ με πρόλογον και συντυχίαν τέτοιας λογῆς τ' αρχίζει ...* Χούμνου, Κοσμογ. 1170· β) (εδώ πιθ.) εισαγωγικό σημείωμα νομικῆς διάταξης: *τώρα να σας διδάξωμεν τα δικαιώματα τους εγγυτάδες ...* Αυτοῦ λέγει τον *εμπρόλογον* λατινικά νόμιμα, *τοντέστιν το δικαίον της εγγυμασίας Ασοῦ.* 309³⁶⁻³⁷ (εἰδ. *ενπρόλογον*· διορθώσ.) Αυτὸς ο *εμπρόλογος* εἶναι νόμιμος γραμματικὸς. Αυτοῦ λέγει το δικαίον τον *σιργέντη*, και *ποταπὴν εξουσίαν ἔχει ο αφέντης κατὰ τον σιργέντην του Ασοῦ.* 319⁴. 3) Προσφώνηση: *τον δίδει* (ενν. ο αποκρισάριος) *την γραφὴν του Πιλάτου και λέγει τον τον πρόλογον, οπου λέγουν των βασιλέων και ἔπειτα τον λέγει το πάθος του κυρίου ημών Ἰησοῦ Χριστοῦ Καρτάν.* Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 328⁴. 4) Ρητό, παροιμία: *ἤκουσα και πρόλογον τόν ἔλεγεν οκάτις· ἡ «τον ἀνδρειωμένον όταν βολεῖ, τον δυνατοῦ όταν θέλει»* Χρον. Τόκων 1702.

Φρ. *κάμνω πρόλογον* = συζητῶ, επιχειρηματολογῶ (μτφρ. αντιδ· βλ. και Battaglia, Α. *prologo* 4): *Ἐλα, ἀδελφέ, κάμε εκείνο οπου σου φαίνεται. Εγὼ δεν θέλω να κοπιᾶζω πλέον εις το να σου κάμνω τόσοις πρόλογους Μπερτόλδος 62.*

προλογώ.

Το μτγν. προλογώ (TLG). Η λ. στο ΛΑΝΕ.

Προβλέπω, προμαντεύω: Ει γητεντριαι προσκαλούνται ... εις ασθεनेίας και πόνο·ς ... η προλογούσες τα μέλλοντα ... πάντες γαρ, φησί, ο τοιοῦτοι εξαετεί επιτιμίω υποβάλλονται Μαλαξός, Νομοκ. 445.

πρόλοιπος επιθ., Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1601, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2632, Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) 88, Φαλιέρ., Ιστ.² 206. — Πβ. και απόλοιπος, επίλοιπος.

Από την πρόθ. προ και το επίθ. λοιπός. Το ουδ. ως ουσ. ήδη μτγν. (L-S). Η λ. τον 7. αι. (LBG).

Υπόλοιπος: Εμέν ... ονειδίζουνσιν με| και οι συγγενείς οι πρόλοιποι και όλον το φουσάτον Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 242· ο πρόλοιπος λας της χώρας ... ευκαιρέσασιν την χώραν και εφύγασιν εις τα όρη Byz. Kleinchron Α' 209⁺ Αυτό το σπίτιν το άπειρον, η Κωνσταντίνου πόλις,| δεν είναι σαν τα πρόλοιπα σπου όρίζει ο Τούρκος Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π 645· (με παράλ. του ουσ.): Οι πρόλοιποι σπου εμείνασι της Τροίας του σφαγείου (παράλ. 2 στ.) ... έφθασαν εις Κορχύρην Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ-Jeffr.) 13102.

Το ουδ. στον πληθ. ως ουσ. = α) Ό,τι απομένει από ένα σύνολο: Αλήθεια, δίδεις με πολλά, πλην αν τα συμφύσεις| και να νοήσεις και τα πρόλοιπα το πώς με αποσώνουν Προδρ. (Eideneier) II 25-3 χφ Η κριτ. υπ.: Μη κλέψεις ... φεύγε και την μοιχείαν,| φεύγε τον φόνον ... (παράλ. 2 στ.), φύλαξε και τα πρόλοιπα, καλέ, τά όρίζει ο νόμος Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2333· β) (ειδικ.) το υπόλοιπο ποσό ενός οφειλόμενου χρέους: ο νοικοκύρης ... ει τι και αν του χρεωστεί απέ το νοοίκιν του σπιτιού του ... ημπορεί να κρατηθή επάνω εκείνου η εκείνης σπου νοοικίασεν τον οίκον του ... να τον πλερώση τα πρόλοιπα με δικαίον Ασσίζ. 75¹².

προμαθητεύω.

Από την πρόθ. προ και το μαθητεύω. Η λ. τον 9. αι. (LBG) και στο Steph., Θησ.

Γνωστοποιώ, ανακοινώνω, αναγγέλλω κ. από πριν: επρομαθητεύθη παρά των κατασκόπων ότι υπήγαιεν (ενν. ο Μεεμέτης), ίνα τα της Ανατολής διορθώση Ψευδο-Σφρ. 250⁷.

προμάμμη η.

Το μτγν. ουσ. προμάμμη. Η λ. και σήμ. λόγ.

α) Προγαγιά: ανιόντες (ενν. συγγενείς) λέγονται ο πατήρ μου, ο πάππος μου και ο προπάππος μου, η μήτηρ, η μάμμη και η προμάμμη Νομοκ. Αγ. Γεωργ. 201· β) η πρώτη μητέρα ενός γένους: ο προπάππος μας Αδάμ και η προμάμμη μας η Εύα ε-θρήνησαν και έκλαυσαν πολλά Διγγ. Αλ. F (Konst.) 32¹⁵.

προμαραίνω.

Το μτγν. προμαραίνω το μέσ. ήδη στον Αριστοτέλη.

Αποξηραίνω από πριν: περδικίτιν βοτάνην προμεμαρασμένην συγκόψας ... δος τω ιέρακι Ιερακοσ. 461¹⁵.

προμαχιόνιον(ον) το, Καναν. (Pinto) 325, 401, 538· *περμαχιόνιον(ον)*· *πριμοχιόνιον*. Μαχ. 462²⁰· *προμοχιόνιν*, Μαχ. 424²⁰¹· *προσχιόνιον*, Απολλών. (Κεχ.) 45. — Βλ. και *προμαχών* —ας.

Απο το ουσ. *προμαχών* (<αρχ. ουσ. *προμαχεών* απ. σε σχόλ.· βλ. και LBG) και την κατάλ. -ιον). Ο τ. *περμαχιόνιον* (με επίδρ. του *υπερμαχών* πβ. και Παγκ., Ιδίου. Κρ.² Δ' 505, λ. *περμαχών*) στο Du Cange. Για τους τ. *πριμοχιόνιον* και *προμοχιόνιν* βλ. Meyer, Γλωσσ. Πραγμ. Κύπρ. 98, 105. Για τον τ. *προσχιόνιον* βλ. Κεχαγιόγλου [Απολλών. σ. 491-2]. Η λ. *προμαχιόνιον* σε σχόλ., στο Steph., Θησ. και στο Du Cange (λ. *πρόμαχος*)· βλ. και LBG.

Προμαχόννας: τα στρατεύματα πάντα των Τούρκων ... είδον γυναίκαν οξεία ρούχα φορούσαν και περιπατούσαν επάνω των προμαχιονίων του έξω κάστρον Καναν. (Pinto) 549· (εδώ σε μεταφ.): *κτίσε εις το θεμέλιον σου πύργους και περμαχιόνια, ι να φυλαχθείς αφ' το κακό ..., ι να 'φελεθούν και άλλοι πολλοί αφ' την διδασκαλιάν σου Γεωργηλ., Θαν. 458.*

πρόμαχος ο, Διγ. Z 2271, Ερμον. Ξ 94, 95.

Το αρχ. ουσ. *πρόμαχος*. Η λ. και σήμ.

α) Αυτός που μάχεται στην πρώτη γραμμή: Τρωϊκά 530¹²· β) (στον πληθ.) ε-μπροσθοφυλακή: Καλλιμ. 867· γ) υπερασπιστής, υπέρμαχος: Δούκ. 121².

προμαχώ.

Το αρχ. *προμαχέω*. Η λ. και σήμ. λόγ.

Μάχομαι στην πρώτη γραμμή: Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 382.

προμαχών —ας ο, Φλώρ. 1346. — Βλ. και *προμαχιόνιον*).

Το μτγν. ουσ. *προμαχών* (<αρχ. *προμαχεών*). Η λ. *προμαχόννας* και σήμ.

Τμήμα φρουρίου από όπου μπορεί κάπ. να μάχεται προπύργιο, έπαλη: *εποίησεν περίχωρον* (ενν. ο Ακρίτης). ι *Τείχια του έκτισεν λαμπρά μετά τους προμαχόννας* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1630.

προμελέτησις η.

Από το *προμελετώ* και την κατάλ. -σις. Η λ. τον 4-5. αι. (Lampe, Lex.) και στο Sotam., λ. *προμελέτημα*.

(Εδώ) προσχεδιασμός αξιόποινης πράξης: *αν κάμει* (ενν. ο φονεύς) *τον φόνον μετά προμελετήσεως και σκέψεως, τότε και στανικώς τον κάμνουσι καλόγηρον Zygomalas, Synopsis 250 N 32.*

προμελετώ, Σοφιαν., Παιδαγ. 107, Διγ. Ανδρ. 332¹, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 121.

Το αρχ. *προμελετάω*. Η λ. και σήμ.

α) Μελετώ εκ των προτέρων, προσχεδιάζω κ.: *προμελετωμένης ούσης μάχης του γενέσθαι μετά του αμρά παρά της αυθεντίας των Βενετών ... τούτον δη το έργον απεκάλυψεν αυτήν Σφο., Χρον. (Maisano) 174²· να μηδέν προμελετήσω οσα έμελλε και να ειπώ Σοφιαν., Παιδαγ. 107· β) προσχεδιάζω (υπομνη ή εγκληματική ενέργει-*

α): πάντα διά τον Λίμπωνα με δόλον εμιλούσαν (παρ. 2 στ.) και τον προμελετούσαν-σιν ομοίαν δυστυχίαν! τήν ελαχεν Θρασυβούλος σιμά στην Παμφυλίαν Λίμπων. 293.

Το ουδ. της μητ. ενεστ. ως ουσ. στον πληθ. = σχέδια, προθέσεις: Ο δε άγιος βασι-
λεὺς ... τον Λεοντάρην Δημήτριον έστειλε προς εκείνον (ενν. τον αμύρα), ίνα και περι-
των προμελετωμένων μάθη και προμηνύση Σφο., Χρον. (Maisano) 16²¹.

προμέσα η. Ολόκαλος 106⁸, 172¹⁵, 177¹⁸, 202²⁴, Ξανκταμαύρας, Πράξ. Αποστόλ.
(Κακ.-Πάνου) φ. 39¹ σημ. 1· προυμέσα, Μαχ. Ο 390 σημ. 6, Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ.
(μετάφρ.)² 122.

Από το ιταλ.-προβηγκ. *promessa*. Ο τ. προυμέσα από παλαιότ. γαλλ. *promesse*
(Dawkins [Μαχ. II σ. 264]): βλ. όμως και Meyer, Γλωσσ. Πραγμ. Κύπρ. 138-9. Η λ. σε
έγγρ. του 17. αι. (Κωδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 26, 1983, 481) και σήμ. ιδιωμ. (Ζώη,
Λεξ. Ζακ.² Β', Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.).

α) Υπόσχιση: προμέσα Κυπρ. χφ. 161¹ (ως σύστ. αντικ.): πολλές προυμέσες ...
επρουμουτιάσεν ο Μισταχέλης του Πέτρου τε Νάβες Βουστορ. (Κεχ.) 132⁵ β) (νομ.)
υπόσχιση η οποία διατυπώνεται εγγράφως, προκ. να εξασφαλιστεί η τήρησή της:
ήκαμεν (ενν. ο υιός μου) προμέσα και σιγκουριτά πως είναι κοτέντος ... εις ότι του
΄δωκα, η οποία προμέσα ευρίσκεται στο λιμπρο του κουνιάδο μου του παπα-Γιώργη
Ολόκαλος 173^{30, 31}.

προμετάρω, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2714, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 42¹², 79³, 103¹²,
κ.α., Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 85²⁴, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 291¹ *πρεμετάρω*,
Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 291 κριτ. υπ.: *προμετέρω*, Ολόκαλος 110¹¹, 148¹², κ.α., Μορε-
ζίν., Διαθ. 483, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 35^{7, 8, 11}, 46¹¹, 103⁸ 144²³, κ.α.: *προυμουτάρω*,
Ιστ. μακαρ. Μαρκ. 115, 741.

Από το ιταλ. *promettere*-Βενετ. *prometer*. Ο τ. *πρεμετάρω* σε έγγρ. του 17. και 18.
αι. (Κωδ. Παναγ. Σπηλιώτ. ΔΙΕΕΕ 23, 1980, 521, Μαλανδράκης, Ελλην. 10, 1937-8, 390,
κ.α.). Ο τ. *προμετέρω* σε έγγρ. του 16. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 4, 1951, 163, Γκίνης, ΕΕΒΣ 39-40,
<1972-73>, 1974, 211, Μέρτζιος, Κρ. Χρ. 15-16 τεύχ. β', 1961-2, 231, κ.α.) και 17. αι. (Δε-
τοράκης, Κρητολ. 16-19, 1983-4, 136, Βαρτζελιώτη, Θησαυρ. 30, 2000, 331, κ.α.), και
σήμ. στη Ζάκυνθο (Ζώη, Λεξ. Ζακ.² Β'). Τ. *πρεμετέρω* σε έγγρ. του 16. αι. (Βισβίζ.,
ό.π., Κασσιμ., Έγγρ. 462). Τ. *προματάρω* το 17. αι. (Καραθανάσης, Κρ. Χρ. 25, 1973, 25).
Η λ. σε έγγρ. του 16. (Δετοράκης, Κρητολ. 10-11, 1980, 249, Ευαγγελάτος, Θησαυρ. 7,
1970, 217, κ.α.), του 17. (Δικαιοπρ. έγγρ. (Σερ.) 132, Κωδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 24,
1981, 489, κ.α.) και 18. αι. (Κουράρ. 14⁹) και σήμ. ιδιωμ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Πασχ.,
Ανδρ. γλωσσ., γρ. *προμεττάρω*).

α) Υπόσχομαι: *επρουμετάρησε* (ενν. ο Σαντομήρης) γαμπρόν να τον ποιήσει (ενν.
τον Δημήτριο) Βίος Δημ. Μοσχ. 255¹ *προμετάρω σου πως εγώ δεν θέλω φοματεύσει*
από ετούτα οπού σου λέγω Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 38²⁴ β) (νομ.) δεσμεύομαι
εγγράφως να κάνω κ., υπόσχομαι εγγράφως: *διά προυκίον της* (ενν. της Χρησής)
προμετέρει ο λεγόμενος κυρ Κωσταντής υπέρπυρα ρο' Ολόκαλος 145⁷.

προμετώπι(ον) το.

Το ουδ. του επιθ. *προμετώπιος* (απ. τον 7. αι., ΤΙΓ) ως ουσ.: πβ. αρχ. ουσ. *προμε-*

ταπίδιον και μετγν. ουσ. προμετωπίς. Η λ. προμετώπιον τον 9. αι. (LBC, λ. προμετώπιος) και στο Meursius.

Κόσμημα του μετώπου, ιδιαίτερα των αλόγων: *κι εις τα μέτωπα γαρ τούτων (ενν. των ίππων) ι προμετώπια καλά γαρ Ερμον.* Α 82.

προμήθεια η, Θεολ., Τζιρ. 355^α, Κορων., Μπούας 33, 74, 130 δις, 139, 141, Αιτωλ. Μυθ. (Παράσογλου) 24^α, 124^α, Zygomalas, Synopsis 193 Ε 107, Παλαμήδ., Βοηβ. 602-προμηθεία.

Το αρχ. ουσ. προμήθεια. Ο τ. από μετρ. αν. (πβ. αρχ. προμηθία). Η λ. και σήμ.

1α) Πρόβλεψη, πρόνοια, προνοητικότητα: Zygomalas, Synopsis 181 Ε 38· **β)** φροντίδα, επιμέλεια: Σφρ., Χρον. (Maisano) 32^ο, Ροδινός (Βαλ.) 152^ο (σε εμπρόθ. προσδ.): *Ευθής στον Φραντζαν έγγραφε (ενν. ο καπετάνιος) ζητούντα τον βοήθειαν, ι εκείνος δε του έστειλε, με περισσήν προμηθειαν, ι δέκα κομμάτια αρτιλαριών Κορων., Μπούας, 108· η αυθεντιά μετά πολλήν προμηθειαν ι εις το Τριβίζον έστειλε χίλια άλογα βοήθειαν Κορων., Μπούας 109. 2) Βοήθεια, ενίσχυση, συνδρομή: *έναι και σινηθεία εις όλους τους αυθενταδες ι τα κάστηρ τους να βλέπουσιν, προμηθεία να δίδουν Βυζ. Ιλιάδ. 702· (προκ. για τη θεϊκή βοήθεια): ουδέ γαρ ην εν εκείναις (ενν. ταις γυναιξι) ... ουτε αργύριον, ουκ άλλο τι, ει μη το εργόχειρον και η του Θεού διά των αρχόντων προμηθεία Σφραντζή, Χρον. (Maisano) 50^ο· (μεταφ., προκ. για την Παναγία): Στες χήρες και εις τα ορφανά είσαι η προμηθεία (ενν. ου, Δεσποινά) Διφ., Λόγ. 753. 3α) Υλική βοήθεια, αγαθά, εφόδια: *οπου νηστεύγεις και δεν τρως, και «Κύριε, ελέησον» κράζεις, ι εις ποίαν φυλακήν υπάς να δώσεις την προμηθεία, ι 'ς κείνους που ουκ έχουν мүδρεσιν να δώσεις την βοήθεια; Δεφ., Σωσ. 313· (στον πληθ.): δίδει δε και προμηθείας (ενν. ο Κύριος) ι εις τους επτωχούς και χήρας Πτωχολ. Α 328· β) οικονομική συνδρομή: *Λοιπόν η ση προμηθεία συντόμως μοι φθασάτω, ι πριν φάγω και τα ακίνητα και πέσω και αποθάνω Προδορ. (Eideneier) II 111. 4) Πολεμική ενίσχυση: *ο δε γε βασιλεύς Αλέξιος ακούων την των Φράγκων κίνησιν ουδέν τι προς ασφάλειαν και προμηθειαν του τόπου και της χώρας αυτού επρομηθεύσατο Παράφρ. Χων. (v. Dieten) III 56· τα Γιάννινα βουλήθηκε τάχατε ν' αφέντευσει (ενν. ο δούκας), ι Κι ο βιτοσρέ ντ' Ανάπολη του έδωκε βοήθειαν, ι τον Ιζωϊαν ηφάνισε με ταύτην την προμηθειαν. ι Τα Γιάννινα αφέντευσε, στα χέρια του εμείναν Κορων., Μπούας 5.*****

Φρ. 1) Εχω προμηθειαν (εις κάπ.) = φροντίζω, νοιάζομαι (για κάπ): *Ως πρέπει δε τον βασιλιάς πάντα να 'χε προμηθειαν, ι στο Μόνιγον απέστειλεν ευθής πολλήν βοήθειαν Κορων., Μπούας 73· Της Βενετιάς δε η αυθεντιά ... (παράλ. 1 στ.) ... φουσσάτα εκλεκτά μουντάρμων και στρατιώτων (παράλ. 1 στ.) εσίνηξε και έστειλε του δουκός εις βοήθειαν, ι και κόντε τον Πιτιλιανόν 'ς τούτους να 'χει προμηθειαν, ι γουβερναδούρον έποικε Κορων., Μπούας 25. 2) Κάμω/ποιώ (την) προμηθεία (εις κάπ.) = βοηθώ κάπ.: *τό πεθυμας γαρ ποίσε το, κι ως θέλεις την προμηθεία Θησ. Θ' [3^ο] κουρσάροι έρχονται και μας καταρρημάζουν, (παράλ. 3 στ.) Οθεν παρακαλούμε σε· κάμε σ' εμάς προμηθεία, ι τον ανδρειωμένο Διγενή στείλε σ' εμάς βοήθεια Διγ. Ο 2117.**

προμηθεύουμαι, βλ. προμηθείω.

προμηθεύς ο.

Το αρχ. ουσ. προμηθεύς. Η λ. στον τ. προμηθέας με διαφορ. σημασι. και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ, Μπαμπιν., Λεξ.)

α) Αυτός που προνοεί για κάπ. ή κ., που φροντίζει κάπ. ή κ.: προσκυνεί (ενν. ο Αλέξιος, ο καισαρ) πανευσεβώς τον μέγαν βασιλέα, | τον πάνν περισέβαστον, τον κλόμον προμηθέα Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 798· (εδώ προκ. για κληρικό πβ. ά. οικονόμος 4): ηγέρθην πάλιν άλλος τις νέος οικονόμος τούτου (ενν. του μοναστηρίου) ... Υπήρχε γαρ ο άνθρωπος καμπόσον δοκίφων, αλλ' ουδέ καλόφρων ... Τέλος πάντων, ... εστάθην η αρχοντία αυτού εκεί ... πέντε ή έξε χρόνους το πλέον, ως δήθεν προμηθεύς του ναού Χειλά, Χρον. 355· **β)** αυτός που συνδράμει, που βοηθά κάπ.: τον ευεργέτην τον εμόν ... | και της εμής της γυναικός σώστην και προμηθέα, | τον Αλεξάνδρου πρεσβευτήν Αντίγονον Βίος Αλ. 5217.

προμηθεύω, Διηγ. Βελ. χ 259, Χειλά, Χρον. 347 δις, Διηγ. Βελ. Ν^ο 279, Παράφρ. Χων. (v. Dieten) III 6, Βυζ. Ιωάδ. 705, Παλαμής. Βοηθ. 1166, Χριστ. διδασκ. 354, 470, Ροδινός (Βαλ.) 224, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Παύλ. Ρωμ. ιβ' 17· προμηθεύουμαι, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 423, Γεωργηλ., Βελ. Α (Bakk.-v. Gem.) 381· προστ. ενιστ. προμήθευι (αν δεν προκ. για τυπογρ. λάθος), Gesprächb. 79^α.

Το ενεργ. του προμηθεύομαι, που απ. στον Ιπποκράτη (TLG). Η λ. τον 11. αι. (LBG) και σήμ.

1) (Μέσ. και ενεργ.) προνοώ, φροντίζω (για) κάπ. ή κ.: όρισε, τάξε κεφαλήν ... (παραλ. 1 στ.) να προμηθεύεται καλώς την σύστασιν του τόπου Αχύλλ. (Smith) Ν 695· τινές των Ρωμαίων εν τη εισβολή των Τούρκων ... έφθασαν φεύγοντες ... προμηθεύσασθαι τα τέκνα και την γυναίκα Δούκ. 363¹⁰· ήμουν γυνός και με ενδύσετε· αρρώστησα και με επρομηθευτήκετε· εις την φυλακήν ήμουν, και ήλθετε εις εμένα Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. κε' 36· (αμτβ.): ΦΑΛΙΕΡΟΣ· Αίλιμονον, απέθνηκα αν ήθελες αργήσει (παραλ. 1 στ.) ΜΟΙΡΑ· Για ταύτο επρομηθεψα, για να 'χω γνωρισμένοι ο πόθος πόσα δύναται προς τον εμπιστεμένο Φαλιέρ., Ιστ.² 35 κριτ. υπ.: Βελισάριος ενθός λήφει την δεσποτείαν, | εάν μη προμηθεύομαι σιντόμως επί τούτο Διηγ. Βελ. Ν^ο 366. **2)** (Μέσ.) **α)** φροντίζω να έχει κάπ. κ. που χρειάζεται, παρέχω, εφοδιάζω· ούτος (ενν. ο Αλέξιος) εντός του παλατιού καθήσθαι ορέγετο και μηδεμίαν βοήθειαν ηη πόλει προμηθεύόμενος Παράφρ. Χων. (v. Dieten) III 140· **β)** ελαιοφαλίζω κ. για τον εαυτό μου, αποκτώ κ.: (εδώ ειρων.): Ειδές τον υπερήφανον (ενν. τον Σίλβιο) τώρα, πώς εμπερδύεται, | και ποίαν αγάπη ευγενικήν ήβρε κι επρομηθεύεται· Σουμμ. Παοτ. φιδ. Γ' [746].

προμηθής, επιβ., Ψευδο-Σφρ. 564²⁸.

Το αρχ. επιβ. προμηθής.

(Σε θέση ουσ.) αρχηγός, διοικητής· Επιδραμόντος ουν του Αμάρη ..., ο προμηθής του των Ενετών στόλου ... και ο Ραούλ Μιχαήλ ο Ισος μετά πολλών και καλών στρατιωτών έτερεψαν αυτόν κατά κράτος και πολλούς των αυτού απέκτεινον αυτ. 564²¹⁻²².

προμηνεύγω.

Από το προμηνώ και την κατάλ. -εύγω.

Φανερώνω από πριν ότι θα συμβεί κ., προαναγγέλλω: Τούτο 'το κείναι' σπουδ. προφητευγέ μου τ' όνειρό μου,| όνειρο αληθινόν εις το κακόν μου,| και εις το καλόν πολλά ψευδόν περίσσια Πιστ. βροσκ. V 5, 321.

προμήνυμα το.

Από το προμνήνυ και την κατάλ. -μα. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex., TLG) και σήμ.

1) Προειδοποιητικό σημάδι, οωνός· προάγγελμα: Όλα τα προμνήμματα και όλες οι προφητείες| σήμερα ετελειώθησαν με τούτες τις αιτίες Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) 235. 2) Μαντική προαίσθηση: Ο Θεός ας κάμει ψόματα τα λόγια τα δικά μου| και να μην έχουν έφελος τα προμνήματά μου Πανώρ.² Ε' 282.

προμηντεύω.

Από την πρόθ. προ και το μηντεύω.

Δίνω σημάδια, ενδείξεις για κ. που πρόκειται να συμβεί, προαναγγέλλω: Χριστός αντίτιπον σ' έχειν προμηντεύσει| και εδώ στον κόσμο μυστικά ο Ιωάννης πέφει (ενν. σε, πάτερ Φραγκίσκε) Σκλέντζα, Ποιήμ. 5²⁰· αν θέλει να σου προμηντεύσει πάσα κακόν, θαρρώ να αληθέψει ο πατήρ τον ψεύδους, και αν σου τάξει καλόν ο ποιηρός και μισάνθρωπος, φοβούμαι και δύναμιν έχει να σε εμπαιξει Πηγά, Χρυσοπ. 334 (4).

προμηνών, Βίος Αλ. 2648. — Βλ. και προμνήν.

Το αρχ. προμηνών. Η λ. και σήμ.

1α) Φανερώνω, αποκαλύπτω κ. εκ των προτέρων (η σημασ. αρχ. βλ. L-S Suppl., στη λ.): Βίος Αλ. 1710· β) ενημερώνω έγκαιρα, προειδοποιώ: Ο δε άγιος βασιλεύς ετοιμάσας τον Λεοντάρην Δημήτριον έστειλε προς εκείνον (ενν. τον αμिरά), ίνα και περι των προμελετωμένων μάθη και προμνήνση Σφρ., Χρον. (Maisano) 16²¹. 2) Παραρουσιάζω ενδείξεις για κ. που πρόκειται να ακολουθησει, προαναγγέλλω: όταν Σκύθοι τε και Πέρσαι| προβάλλουσιν εν τη πόλει| Γαβαώ τε καλουμένη (παραλ. 2 στ.), τότε να την αναλώσουν προμνήνουνσίν σοι Λέοντ., Αίν. I 253.

προμηνών, Δευτ. Παρουσ. 287, Απόκοπ.² 338, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Ε' 800, 1312, Χριστ. διδασκ. 413, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλέξ. Στ.-Αποσκ.) 437¹⁶, 459², 511¹⁶, 513¹⁶, 540²⁰.

Από την πρόθ. προ και το μνήν. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Δίνω σημάδια, ενδείξεις για το μέλλον, προαναγγέλλω: μες στη σκοτεινή φλακή, σπουδ. 'το η Αρετούσα,| εμπήκα δυο όμορφα πουλιά και εγλυκκιλαδούσα,| Στην κεφαλή της Αρετης συχνιά χαμοπετούσι| και φαίνεται σου και χαρές μεγάλες προμνήνους Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Ε' 794· πήγαινε ομπρός και φέρε μου, Πετρούτσου, τ' άρματά μου,| γιατί μεγάλο πόλεμο μου προμνήν ή καρδιά μου Στάθ. (Martini) Γ' 66.

προμήτωρ η, Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 49².

Το αρχ. ουσ. προμήτωρ. Η λ. στο Du Cange και στο AANE.

α) Πρόωτη μητέρα ενός γένους: Ψευδο-Σφρ. 446¹⁴· β) γιαγιά: και μέλλεις ευρείν έτερον κάλλιστον παρακλήσει,| όπερ το ονομάζουσιν «εις την αγίαν Ανναν»,| προμήτορα του Ιησού και μητρός αυτού μάνναν Παΐσι, Ιστ. Σινά 194.

προμιλώ. — Πβ. και προλέγω.

Από την προθ. προ και τον τ. μιλώ του ομιλώ.

1) Κάνω πριν λόγο για κ., προαναφέρω: φθάνει ετούτο μόνον όπου επρομιλήθη, ότι να μην φονεύομεν τον πλησίον Χριστ. διδάσκ. 312. 2) Προφητεύω: της Παρθένου Μαρίας ... όλα της τα χαρίσματα και τες ονομασίες και τες αξίες απού έχει, άνθρωπος δεν της τα έδωκεν, μα το Πνεύμα το άγιον απού εφώτισε τους προφήτας και επρομιλήσαν τα πολλά ονόματα τα ειδικά της Μορεζ., Κλίνη φ. 3°.

προμισιόν η.

Από το βενετ. *promission*.

Υπόσχεση, δέσμευση: έστοντας και να με κάμουν ο άρχος μου φορτωσαμέντε να τάξω του ανωθέ μου υιού ... το εμισόν μου προυκιόν, διά τούτο θέλω να 'ναι κομμένη και ανουλάδη εκείνη η προμισιόν, για να μπορούσιν τα δυο μου παιδιά ... να το μοιράσουσιν εις την μέσην τως Διαθ. 17. αι. 2³.

προμίσκα η. — Πβ. και προμυκίς -ίδια.

Πθ. από το μεσν. λατ. *promuscis/promuscida* (<αρχ. ελλην. προμυκίς· βλ. Meyer-Lübke, λ. *promuscida*, Du Cange, Lat., λ. *promuscida*).

Το τμήμα της περικεφαλαίας που προστατεύει τη μήτη: Ο Μενεστεύς τον έδωκεν (ενν. τον Τουγκλάς) σπαθέαν εις το κεφάλιν· την προμίσκαν του έλμου του έκοψεν εκ την μήτην· καλά το ήμισον έκοψε· το πρόσωπόν του όλον· ούτως το εκαταμάτασε Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffer.) 4087.

προμιτάρω.

Από το παλαιώτ. ιταλ. *promutare* (Battaglia)· για την τροπή του -u- σε -i- βλ. Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 139.

Αλλάζω θέση σε κ., μεταθέτω (εδώ) μεταφέρω κάπ.: — Ξεύρεις καλά, κυρ Χάροντα, πού πα να πρατικάρεις· και είντα στράτα πάρομε και πού πα να με πάρεις; — Ξεύρω το και γνωρίζω το και θε να σε 'βιζάρω,· ομπρός του Παντοκράτορος θε να σε προμιτάρω Αλφ. (Μογ.) III 66 (πβ. και Αλφ. (Μογ.) IV 56, Αλφ. 10³).

προμιτέντες ο.

Από το ιταλ. *promittente* (Battaglia, λ. *promettente*). Τ. προμετέντες σε έγγρ. του 17. αι. (Κωνσταντουδάκη, Θησαυρ. 12, 1975, 100)· ο πληθ. προμετέντοι σε έγγρ. του 16. αι. (Βισβίλ., ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 102). Γεν. εν. προμιτέντε σε έγγρ. του 18. αι. (Μπόμπου-Σταμάτη, Πρακτ. Ε' Παν. Σ., <1986> 1989, 456).

(Νομ.) αυτός που αναλαμβάνει με υπόσχεση τη δεσμευτική υποχρέωση να δώσει συγκεκριμένη προίκα στη νύφη ή το γαμπρό: ο μισέρ Αντρέας Βαρούχας Μακρυμάλλης ... με το παρόν ινστρουμέντο κάμνει οignonιτάν τησ κερά Ζαμπέτας Μακτοπούλας ... τησ πεθεράς του και του μισέρ Γιακουμου Καλλέργη ... του κουνιάδο του ..., ωσά προμιτέντες του και ο άνωθεν μισέρ Γιακουμος, εισέ υπέρπυρα χιλιάδες γν' ... καταπως ... είχασίν του τα προμετάδα εις το προυκοχάρτιν του Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 261⁴⁵.

προμνημονεύω.

Από την πρόθ. *προ* και το *μνημονεύω*. Η λ. τον 4. αι. (TLG, Lampe, Lex.), σε έγγρ. του 12. αι. (Caracausi) και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Αναφέρω προηγουμένως: και άλλας πληγάς δίδοντάς του (ενν. του οσίου Παύλου) ... τον έρριψαν (ενν. οι βάρβαροι) εις τους πόδας του προμνημονευθέντος και προφονευθέντος οσίου Ιερεμίου Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 91.

προμνηστεύομαι.

Το *μτγν.* *προμνηστεύομαι*. Το ενεργ. *προμνηστεύω* επίσης *μτγν.* (TLG) και στο AANE: βλ. και LBG.

1) Προξενεύω (εδώ μεταφ.): Μείζον άρα και σεβάσμιον χρήμα το τους δεομένους ενεργετεί. ... Ημεις δε ... νυν πρεπούσας σοι πάλιν υποθέσεις προμνηστευόμεθα ... Ισθι ... χήρα τις μετά ορφανού αδικείται παιδίου ... Ευγ. Γεαννούλη, Επιστ. 214^ο. 2) Προσπαθώ να πετύχω κ., επιδιώκω: Και οι λογίζόμενοι κατ' αυτών ολεθρον παρά σοι φθονεροί, αυτοί προφθάνουσι κατά σου τον φόβον ενεργήσαντες, προμνηστευόμενοι την αφοβίαν, τον φόβον αποδιώκοντες Δουκ. 217^ο.

προμοσχίς η. — Πβ. και προμνκίς -ίδα.

Αντιδ. από το υσλατ. *promoscis/promuscis* (<αρχ. ελλην. προβοσκίς, με φθορά: βλ. και Du Cange, Lat., λ. *promucida*) με επιδρ. του ουσ. *προμνκίς* (βλ. ά. *προμνκίς -ίδα*). Η λ. στο LBG.

Προβοσκίδα ελέφαντα: έρχεται μικρός ελέφας και υποτίθωι την προμοσχίδα αυτου υποκάτω του ελεφάντος, και εγειρει αυτόν Φυσιολ. (Sbord.) 131^ο.

προμουτιάζω, βλ. προμουτιάζω.**προμοχιόνιν το, βλ. προμαχιόνιν(ον).**

προμυθεύω, Βεστάρης, Στίχ. πολιτ. Ελεάζ. 74, 240 (έκδ. *προμη-* διορθώσ.), Συναδ., Χρον.-Δίδαχ. φ. 49^ο (έκδ. *προμη-* διορθώσ.).

Από το ουσ. *προμύθιον* (απ. τον 4-5. αι.· πβ. ιδίωμ. ουσ. *προμυθία* η. Αντιχάφ. Ανδρ. 125) και την κατάλ. -εύω. Τ. *προμυθενιον* (Andr., Lex., λ. *προμύθιον*, Αποστόλου, Λεξ. Νάουσας) και *προμυθέιον* (Δουγά-Παπαδ.-Τζιτζιλής, Γλωσσ. ιδίωμ. ορ. Πιερίας, Τάσιος, Γλωσσ. Πολυν.)· σήμ. ιδίωμ.

Συμβουλευίω, καθοδηγώ: έβαλεν εις τον νουν της (ενν. η κόρη) Ι να πα να το συμβουλευτεί του πρώτου αδελφού της Ι να το ειπέι και των λογών για να την συμβουλευίσουν, Ι εις τούτην την υπόθεσιν να τηνε προμυθέψουν Διγ. Ο 696 κριτ. υπ.

προμνκίς -ίδα η Φυσιολ. (Legr.) 5, 45 (έκδ. *προμνκ-* διορθώσ.), Φυσιολ. (Sbord.) 158^ο, 167^ο· *προμνκίς -ίδα*, Φυσιολ. (Zur.) III 229-30.

Από το μεσιν. λατ. *promucida/promuscida* (Meyer-Lübke, Rom. Etym. Wört., λ. *promucida*, Du Cange, Lat., λ. *promucida*: βλ. όμως και Κοραή, Ατ. Ε^ο 315, λ. *προμνκίδα*). Η λ. *προμνκίδα* στο Du Cange (γρ. *προμνκίδα*): βλ. και LBG, λ. *προμνκίς, προμνκίς*.

Προβοσκίδα ελέφαντα: Εστιν ο ελέφας παμμέγεθες ζών, προμνκίδα δε έχει εν εαυτώ τον διαφθείρει πάντα τα ζώα Φυσιολ. (Zur.) III 22^ο.

προμυκτήρ ο και η, Φυσιολ. (Zur.) VI 3⁵⁻¹², Φυσιολ. (Sbord.) 192³, 194¹.

Από την προθ. προ και το ουσ. μυκτήρ.

α) (Προκ. για ελέφαντα) προβοσκίδα: *έρχεται ελέφας μικρός και υποβάλλει την προμυκτήρα αυτού, και ... διά πείρας και τέχνης εγείρει τον πεπτακότα Φυσιολ. (Zur.) III 2^{37-β}* (προκ. για πουλί) *ράμφος: Ούτος μεν (ενν. ο αετός) ζήσας έτη εκατόν γηράσκειται, αύξει δε ο προμυκτήρ αυτού και οι οφθαλμοί αυτού αμβλύνονται του μη οράν, και ουκ ισχύει κυνηγήσαι Φυσιολ. (Zur.) VI 3⁵. Ούτος μεν (ενν. ο αετός) ζει έτη εκατόν και γηράσκει, αύξει δε και η προμυκτήρ αυτού, και αμβλυνόνται οι οφθαλμοί αυτού του μη οράν, και ουκ ισχύει κυνηγήσαι Φυσιολ. (Sbord.) 192¹.*

προμυκτήρα η, Φυσιολ. (Legr.) XXXI.

Από το ουσ. προμυκτήρ η με μεταπλ.

(Προκ. για πουλί) *ράμφος: Ούτος μεν (ενν. ο αετός) ζήσας έτη εκατόν γηρά, αύξει δε και η προμυκτήρα αυτού και αμβλύνεται τους οφθαλμούς αυτού του μη οράν, και ουκ ισχύει κυνηγήσαι αυτ. XXXI.*

προμυκτίς —ίδα η.

Πιθ. από το ουσ. προμυκτήρ η με επίδρ. του ουσ. προβοσκίς.

(Προκ. για πουλί) *ράμφος: Ζει δε (ενν. ο αετός) έτη ρ' και γηρά, και αυξάνει η προμυκτίς αυτού, και αλλοιωννται οι οφθαλμοί αυτού, και ουκ ισχύει κυνηγήσαι Φυσιολ. B 6³⁴ Παισιών ην τη ηλικία ώσπερ σπίνα ...' προμυκτίδα μαύρη και μικρή (έκδ. μαύροι και μικροί διορθώσ.), ομοίως και πόδας Φυσιολ. (Sbord.) 323¹⁶.*

πρόμυτα, επίδρ., βλ. μπρούμυτα.

προμυτίς η, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 940, Φυσιολ. B 6¹⁴.

Από το ουσ. προμυχίς (βλ. ά. προμυκίς -ίδα) με επίδρ. του ουσ. μύτη πβ. και ουσ. προβοσκίς, προμυκτήρ. Η λ. στο LBG.

α) (Προκ. για ελέφαντα) προβοσκίδα: *τον ελέφαν λέγει (ενν. η μαϊμού):! «Ηλθες και συ, μακρύμυτε, μετά της προμυτίδος! να κανχισθείς, να επαρθείς, παράσημον των ζώων; ...» Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 936^β* (προκ. για πουλί) *ράμφος: Ο δονόροκόλοψ ην τη ηλικία ... τοις οφθαλμοίς και τη προμυτίδι παρόμοιον τω μαυροπίλω Φυσιολ. (Sbord.) 323²⁰.*

προμυχία η.

Από το ουσ. προμυχίς (βλ. ά. προμυκίς -ίδα) και την κατάλ. -ία.

Προβοσκίδα ελέφαντα: μεγεθεστάτος πέφυκεν, και προμυχιάν έχων! μακράν έξω της φύσεως παρά των ζώων όλων Φυσιολ. (Legr.) 3 (έκδ. προμη-).

προμυχίς -ίδα η, βλ. προμυκίς.

πρόναον το.

Το μγν. ουσ. πρόναον. Πβ. σημερ. πρόναος ο.

Πρόναος (εδώ χριστιανικού ναού): *εποίησε καλόν του μοναστηρίου (ενν. ο γέ-*

μων) ..., ὅτι ἐκτίσσε το πρόναον και ἐσθῆλωσε τον ναόν και στήκεται Χειλά, Χρον. 354.

προνοητής ο, Ημερολ. 18, Βενετούς, Δαμασκ. Βαβλαάμ 128².

Το μγν. ουσ. *προνοητής*. Τ. *προνοητής* στο L-S Κων/νίδη Συμπλ. Η λ. σε παπυρ. (L-S Suppl.), σε ἔγγρ. του 11. (Act. Lavr. I 51¹⁴, Act. Vat. I 10²⁵, Act. Xer. 7²), 12. (Act. Ivir. II 50², 51¹⁰⁵, 120²) και 16. αι. (Γρηγορόπ., Ἐγγρ. 28²), στο Βλάχ., στο Βλαστού, Συ-
ωνών² και το ΑΛΝΕ.

Αυτός που προνοεί και φροντίζει για κάπ. ή κ.: φύλακας, προστάτης: ἀπέστειλε (ενν. ο Αλέξανδρος) τον Κρατερόν προς την Ελλάδα φθάσαι! και τη μητρί προνοητήν και βοηθόν προσείναι Βίος ΑΛ. 5900· ασπασίως ἐδέξαντο οι Βενέτικοι τους Ρωμαίους, τον βασιλέα ως δεύτερον μονάρχην και προνοητήν της των ψυχών σωτηρίας, ομοίως και τον πατριάρχην Δούκ. 265²⁷. Ο κουράτωρ, ο φροντιστής και επιμελητής και προ-
νοητής, είναι μεγαλύτερος του επιτρόπου Zygomalas, Synopsis 216 K 62· (προκ. για το
χριστιανικό Θεό και το Χριστό! βλ. και Lampe, Lex., στη λ. 2, 3): ἐσὺ 'σαι (ενν. Κύριε)
πάντων ποιητής, προνοητής, προγνώστης Ιστ. Βλάχ. 2487 [= Γέν. Ρωμ. 109]· λατρεῖν
τον κτίστην και προνοητήν των ἀπάντων, ὅστις ἐκαταδέχθη να σαρκωθεί, διὰ να μας
λυτρώσει ἀπὸ τον θάνατον Αγαπ., Δαμασκ. Βαβλαάμ 194².

προνοητικός, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *προνοητικός*. Η λ. και σήμ.

(Προκ. για το Θεό) που προνοεί που φροντίζει για κάπ. ή κ.: (σε σχ. υπαλλα-
γής): τον προνοητικού ὁμματος του μεγάλου ἡμῶν Θεοῦ Βελλερ., Επιστ. 54².

πρόνοια η, Σπαν. Ο 244, Βίος ΑΛ. 11, 1727, 4458, 4722, ΑΛ. Κων/π. (Matzukis) 96,
Ιστ. Ηπειρ. XII², XXIII¹⁴, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 541, Τζαμπλάκ. (Λαμπ.) 86, Διαθ. ΑΛ.
255¹⁸, Δούκ. 149⁶, 215⁴, Διήγ. ΑΛ. G 276¹⁸, Zygomalas, Synopsis 260 Π 6, Δωρ. Μον. XXI,
Σεβήρ., Διαθ. 189¹², Χίκα, Μονωδ. 174, Βελλερ., Επιστ. 53⁴, 54¹², Ιστ. Βλάχ. 1209· προ-
νοία, Χρον. Μορ. Η 1644, 1650, 1920, 2060, κ.α., Χρον. Μορ. Ρ 1644, 1650, 1920, 1973,
2651, κ.α., Χρον. Τόσκων 140.

Το αρχ. ουσ. *πρόνοια*. Για τον τ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 101-2. Η λ. και σήμ.

1α Ἐγκαίρη σκέψη και φροντίδα για το μέλλον· προνοητικότητα: Βίος ΑΛ. 687,
Κορων., Μπούας 61· β) φροντίδα, επιμέλεια: Πένθ. θαν.² 604, Σοφίαν., Παιδαγ. 103,
Zygomalas, Synopsis 156 Γ 18· γ) (θεολ.) η φροντίδα του Θεοῦ για τα ἐγκόσμια η
θεϊκή νόηση: Διγ. (ΑΛΕΞ. Στ.) Esc. 988, Σφρ., Χρον. (Maisano) 134², Παλαμίδ., Βοηβ.
94· εκφρ. ἀνιδανωθεν πρόνοια = Θεία Πρόνοια: Κατεδουλώσαμεν ἡνδύς και βασιλεῖς
τῶτων (παραλ. 1 στ.) ἡττήσαμεν, της ἀνωθεν προνοίας συμμαχούσης Βίος ΑΛ. 5473·
Δίχως την ἀνω προνοιαν, δεν ἔρχονται το' ἀνθρώπους! τόσα μεγάλα πράγματα
Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [1327]. **2** Ἐκταση γης που ἀπέφερε ἀνάλογο εἰσόδημα και η
οποία παραχωροῦνταν συν. σε στρατιωτικούς ως ἀνταμοιβή για τις υπηρεσίες τους·
τιμάριο, φέουδο (για το πράγμα βλ. Δραγ., Αθ. 26, 1914, 31, Ahrweiler, Byz. et Mer
213, Kahane, DOP 36, 1982, 137): ἐκεῖνοι οἱ ποὺ εἶχαν τες προνοῖες, ὅπερ τους ἐπρονοῖα-
σαν, διὰ να βασταῖνουν ἄρματα, τον τόπον να φυλάττουν Χρον. Μορ. Η 1973· Πολλά
τον ευεργέτησεν ο δούκας ο αφέντης! τον Φράγκον οἱ ποὺ ἔκαμε το πράγμα ὅπου

ακούεις· ἡ ενεργεσίης του ἔδωσεν, κράτῃμα και προνοίης Χρον. Τόκων 935· (προκ. για εκκλησιαστικές πρόνοιες): οὐδέν ηθέλησεν (ενν. ο πρίγκιπας) ποσὼς τίποτε γαρ να ἐπάρεῖ! ἀπὸ τα δίκαια των προνοιῶν ὁλῶν των ἐκκλησιῶν Χρον. Μορ. Η 2651.

προνοιάζω, Χρον. Μορ. Η 1964, 1973, 2020, 2076, 2955, 7795, Χρον. Μορ. Ρ 1964, 1973, 2076, 7795.

Απὸ το ουσ. πρόνοια και την κατάλ. -άζω. Η λ. το 13. αι. (LBG).

α) Απονέμω, χορηγῶ πρόνοια (βλ. ἄ. 2): Τον μισέρ Οτον ντε Ντουρνά επρόνοιασεν ωσαύτως ἡ να ἔχει τα Καλάβρυτα και φιε δέκα και δύο Χρον. Μορ. Η 1939· **β)** κατέχω πρόνοια, εἶμαι προνοιάτορας (βλ. ἄ.): Ὅρισεν ο μισέρ Τζεφρές ... ἡ ὅλοι να οικονομηθῶν διὰ να φουσσατέψει, ἡ τους τόπους τούς επρόνοιασαν να τους ἔχουν κερδίσει Χρον. Μορ. Ρ 2020 (βλ. ὅμως και Lex. Chron. Μορ., στη λ. B2)· γ) (παθ.) ορίζομαι προνοιάτορας (βλ. ἄ.): ηφέραν το βιβλίον, ὅπου ἦτο ἡ μερισία ἡ ἐγγράφως γαρ του καθενός ... (παραλ. 1 στ.). Εν τούτω ηυρέθησαν ἐκεῖ ὅπου ἦσαν προνοιασμένοι Χρον. Μορ. Η 1911.

πρόνοιασμα το, Χρον. Μορ. Η 2100, Χρον. Μορ. Ρ 2100, 4573.

Απὸ το προνοιάζω και την κατάλ. -μα. Η λ. στο Δημητράκ.

Παραχώρηση προνοίας (βλ. ἄ. 2): αν κάμει χρεία προνοιάσματα ἡ ενεργεσίης να ποιήσεις Χρον. Μορ. Η 4573.

προνοιάτορας ο, Χρον. Μορ. Η 2001, Χρον. Μορ. Ρ 2001· προνοιατόρος, Χρον. Μορ. Η 1999, 2009, 2700, Χρον. Μορ. Ρ 1999, 2009, 2700.

Απὸ το ουσ. πρόνοια και την κατάλ. -άτορας. Ο τ. ἀπὸ μεταπλ. Η λ. στο Δημητράκ.

Κάτοχος προνοίας (βλ. ἄ.), φεουδάρχης: οἱ προνοιατόροι να εἶναι ομοίως εἰς πάσαν ἀνάκραξιν διὰ φύλαξιν του αφεντός Δωρ. Μον. XXII.

προνοῖζω. — Βλ. και προνωῶ.

Απὸ το προνωῶ αναλογ. με τα ρ. σε -ίζω. Μέσ. προνοῖζομαι στο Somav. Η λ. στο Βλάχ.

Προβλέπω προαισθάνομαι εἰς το παρόν τῶρα προνοῖζω και αγροικῶ εἰς την καρδίαν μου μίαν αρχήν της αιωνίου ζωῆς Χριστ. διδασκ. 244.

προνομαία η.

Η λ. στο Θεόφραστο (TLG).

Προβοσκίδα: ομοίως δε την βρώσιν και την πόσιν διὰ της προνομαίας αὐτοῦ κυβερνάται (ενν. ο ἐλέφας) Φυσιολ. (Sbord.) 159^ρ κριτ. υπ.

προνομευτής ο.

Το μτγν. ουσ. προνομευτής- βλ. και LBG.

Αὐτός που διαπράττει λεηλασία (σε καιρὸ πολέμου): θέλει γεννήσει (ενν. η προφήτισσα) παιδί αρσενικόν και το ὄνομά του θέλει καλέσει σκυλευτήν και προνο-

μευτήν Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 456^α.

προνομία η.

Το πιθ. αρχ. ουσ. *προνομία* (TLG). Η λ. και σήμ.

Αποκλειστικό δικαίωμα, προνόμιο: *Περί προνομίων του καθενός πατριάρχου Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1281 δ' 1.*

προνόμιον το, Χρησμ. (Λάμπρ.) 116, Zygomalas, Synopsis 122 A 10, 148 B 35, 160 Γ 38, Γ 40, 173 E 5, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1281 δ' 2, Λίμπιν. 231.

Το μτγν. ουσ. *προνόμιον* (TLG). Η λ. και σήμ. στον τ. *προνόμιο*.

Δικαίωμα που δίδεται σε κάπ. ή κ. κατ' εξαίρεση και αποκλειστικότητα: *πατριάρχευε επ' εντυχία ... έχων πάντα τα σα προνόμια, ως και οι προ σου πατριάρχαι είχαν Ιστ. πολιτ. 28^β προνόμια λέγονται τα δίκαια της εκκλησίας οπού έχουν και εις ανθρώπους και εις κτήματα Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1281 δ' 3· Προτιμώνται ... τα της Κυριακής προνόμια των προνομίων της γενεθλίου του βασιλέως ημέρας Zygomalas, Synopsis 149 B 40 δις.*

προνοτάριος, προνοτάριος Διαθ. Νίκωνος 254^α, εσφαλμ. γρ. αντί πρωτονοτάριος· διορθώσ. (βλ. και αυτ., κριτ. υπ.). — Βλ. *πρωτονοτάριος*.

προνοώ, Κορων., Μπούας 111, Zygomalas, Synopsis 287 T 12, Βελλερ., Επιστ. 53^β β' πρόσ. εν. ενεστ. *προνοάς*, Ιστ. Βλαχ. 2629.

Το αρχ. *προνοέω*. Η λ. και σήμ.

1) *Εκέφτομαι, σχεδιάζω κ. εκ των προτέρων*: Zygomalas, Synopsis 150 B 44· (προκ. για τη Θεία Πρόνοια): *όλα, Κύριε, προς το συμφέρον κάνεις,*¹ *και όλα τα οικονομείς και προνοάς και φθάνεις* Ιστ. Βλαχ. 2596. 2) (Ενεργ. και μέσ.) *φροντίζω, μεριμνώ για κάπ.*: Zygomalas, Synopsis 193 E 107, 238 M 68· (παθ. με μέσ. σημασ.): *Αυθέντης ο Μερκούριος ...*¹ *πλούτον ουδέν εζήτησεν για ταύτον, ουδέ γέρας,*¹ *αλλά διά τους στρατιώτας του μόνον επρονοήθη Κορων., Μπούας 117·* *ωσάν ηφταξεν (ενν. ο δουκόπουλος) εις την χώραν του, της επρονοήθην (ενν. της κοπελοπούλας) όσον εδύνετονε και ιάτρευσέν την εις τα χέρια Μορεζ., Κλίνη 239.*

πρόντιγκος ο.

Από το ιταλ. *prodigo* (βλ. Assises 35)· πβ και γαλλ. *prodigue* (Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ. 271, λ. *πρόντιγγος*).

Αυτός που ξοδεύει και σπαταλά ασυλλόγιστα την περιουσία του, σπάταλος (πβ. Ασιζ., 283^α: *άσωτος*): *ο πρόντιγκος, τουτέστιν εκείνος ο άνθρωπος οπού ποντίζει το ειδικόν του και τα πράγματά του, πώς ένι δυνατόν να βλεψησει ετέρου πράγματα*: Ασιζ., 34^α.

προντοῦρω.

Από ιταλ. *produrre* - βενετ. *prodúr*. Τ. *προντοῦρω* σήμ. στα Κύθηρα (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Κασσιμάτης, Βενετ. γλωσσ. στοιχ. Κυθέρ.). Η λ. σε έγγρ. του 16. (Κασμ., Έγγρ. 110 (194), 152 (241: *προτοῦρει*), 269 (373), 275 (379: *εμπροτοῦραι*), 289 (407)), 17.

αι (Συμβόλ. Αρετ. 29, Κρ. συμβόλ. 49, 109) και σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.³, όπου και τ. προδούρω).

Παράγω: ο άνωθεν κυρ Γεωργηλάς προφερίρει ... τον άνωθεν κυρ Τζανή εις το μισόν αμπέλι ..., μα αληθινά μετά τούτη τη σύβαση ... και όχι αλλέως, ήγουν απόξυλα, σαν πάρει ο άνωθεν κυρ-Γεωργηλάς το μονστο όλον οπού οφέτος θέλει προντούρει (έκδ. προτούρει) Βαρούχ. (Bakk.-v.Gem.) 144¹⁶.

προξενεύω προξενεύγω.

Από το προξενώ κατά το παντρεύω (Ανδρ., Λεξ., Μπαμπιν., Λεξ.)· κατά ΑΚΝ από το ουσ. πρόξενος και την κατάλ. -εύω. Ο τ. στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Πιτυκ., Ιδιωμ. Αν. Κρ. Κωστ., Λεξ. τσακων.). Η λ. και σήμ.

Ι. (Ενεργ.) κάνω προξενιά (βλ. ά.) σε κάπ., μεσολαβώ για τη σύναψη γάμου ανάμεσα σε έναν άντρα και μια γυναίκα: *Συνήθην έν των κορασών, Πανάρετε, να κλαί-σι,| όντα τσι προξενεύουσι κι «όχι» αλωνώ να λείσι Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 300.*

ΙΙ. (Μέσ.) στέλνω προξενιά, προτείνω γάμο σε κάπ. με τη μεσολάβηση προξενιτή: *Στο Χρνούπιπο τον πόθον της κρατεί, μα εκείνος παλιί γροικώ πως προξενεύ-ται κι αγάπην έχει άλλη Στάθ. (Martini) Α' 66.*

προξενιτής ο, Πανώρ.² Ε' 12, Βενετσός, Δαμασκ. Βαβλαάμ 152¹⁶, Ερωτόκρ. (Α-Λεξ. Στ.) Γ' 882, Ε' 1291· πληθ. *προξενητάδες*, Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 631, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 541, 547, Β' 405, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 2152.

Το μτγν. ουσ. προξενιτής (L-S Suppl.: βλ. και TLG). Ο πληθ. στο Du Cange. Η λ. και σήμ.

Ι) Αυτός που προκαλεί κ., που γίνεται η αιτία για κ' πρόξενος, δημιουργός: ο Ιωάσαφ ... του έγινε (ενν. του πατρός του) προξενιτής της πνευματικής αναγεννή-σεως Βενετσός, Δαμασκ. Βαβλαάμ 143²⁰· *χαρά γίνεται εις τον ουρανόν, όταν επι-στρέψει αμαρτωλός προς μετάνοιαν, και τον προξενητού της επιστροφής δίδεται μισθός και πολλή ανταπόδοσις Αγαπ., Δαμασκ. Βαβλαάμ 186²².* 2) Άτομο που ανα-λαμβάνει ή του ανατίθεται η μεσολάβηση για τη σύναψη ενός συνουκεσίου (η ση-μασ. ήδη τον 4.-6. αι., βλ. L-S, στη λ.: για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Δ' 79-80, καθώς και ά. προξενητικά): *Κύριε, δειξε θάμασμα εις τους προξενητάδες| οπδώσαν του γέροντος την νιαν διά τες εντράδες Κακοπ. ΙΙΙ' (συχν. με το ρ. πέμπω): στην κάμερά τση να βρεθείς, ποιος εκ τους βασιλιάδες| για να τση πεις είναι καλλία που τσι προ-ξενητάδες| τση πέψαισι Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 284· Την Ερωφίλη αφέντης μου θέλοντας να παντρέψει,| προξενητή άλλο σήμερα δεν ήύρε να τση πέψει| μόνον εμέ τον άντρα τση Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 436 (μεταφ.): άντρας ας εί ο Πανάρετος, σαν τονε θες, δικός σου,| κι ας είναι τ' όχι θέλημα, κι όρεξη το στατιό μου,| προξενη-τής ο πόθος σας, βουηθός το ριζικό μου Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 364.*

προξενητικά τα.

Ο πληθ. ουδ. του επιθ. προξενητικός, που απ. το 4. αι. (L-S Κων/νίδη) και σε σχόλ. (L-S Suppl.). Ο εν. προξενητικόν τον 11-12 αι. (TLG) και στο Somav. Η λ. τον 9.-13. αι. (TLG) και σήμ. νομ. (Κριαρ., Λεξ.).

(Νομ.) η αμοιβή του μεσίτη, τα μεσιτικά· η αμοιβή που δίνεται στον προξενήτη (πβ. Βασιλικά LIV, 15, 3, Ατταλ., Πόνημα νομικών 33, 3): Τα προξενήτικά ή ουδόλως ζητούνται, ή πάνυ μετρίως, ή γων πολὺ λίγον ὅτι ἀν δόθη. Ἀν δὲ γένῃ συμφωνία, κρατεῖ καὶ ζητεῖται ὅσον συμφωνήθη Zygomalas, Synopsis 266 Π 45.

προξενήτρια η, Μορεζ., Κλίνη φ. 205· *προξενήτρα*, Στάθ. (Martini) Α' 49.

Από το ουσ. προξενήτης και κατάλ. -τρια. Ο τ. στο Βλάχ. (προξενίτρα) και σήμ. Η λ. σε σχόλ. (ΠΓ), στη Σούδα (αυτ.) και σήμ. (ΛΚΝ, λ. προξενήτης).

1) Αυτή που προκαλεί, προξενεί κ., δημιουργός, αίτιος: η ... γυναικεία φύσις ἔσθ' ὅτε πολλὰ καταφρονέμενη, ἔσονται καὶ νὰ γένει προξενήτρα τῆς ἀπωλείας τῶν γένων τῶν ἀνθρώπων· Μορεζ., Κλίνη φ. 205· κριτ. υπ. 2) Γυναίκα που αναλαμβάνει ή της ανατίθεται η μεσολάβηση για τη σύναψη ενός συνοικεσίου (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Δ' 79-80· βλ. και προξενήτης 2): Φροσύνη ... (παρὰλ. 2 στ.) ... προξενήτρα ἐθέλῃσιν κούλας ἐσέ νὰ κάμω, ἰ ἀνένοι καὶ εἶναι ὀρεχτικός (ενν. ο Γυπαρῆς) νὰ κάμωμε το γάμο Πανώρ.² Ε' 161· Το δακτυλίδι ὡσὰ στανιὸ το 'πιασεν ἡ Φροσύνη, ἰ μαντατοφόρος ἐργουανός και προξενήτρα ἐγίνη Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 538.

προξενιά η, Πανώρ.² Ε' 294, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 639, Β' 82, 173, 187, 257, 292, Γ' 95, 187, 239, 366, Δ' 27, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 236, 691, 705, 721, 894, 1007, 1011, 1065, Δ' 8, 10, 206, 233, 448, Ε' 224, 376, 827, 852, 1255, 1464, κ.α., Στάθ. (Martini) Β' 261· *προξενία*, Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 410.

Από το αρχ. ουσ. προξενία (Ανδρ., Λεξ.). Ο τ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. και σήμ.

1α) Πρόταση γάμου με μεσολάβηση προξενήτη, προξενιό, συνοικέσιο: Εἰσαι βασιλίσσας παιδί και ρήγα θυγατέρα! καὶ ἀπ' ἀφεντάδω προξενιές σου φέρνουν πάσα μέρα Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 288· Τοι προξενιές τῶ βασιλιῶ ἀρτήθη (ενν. ἡ Αρετούσα) και τα πλούτη! καὶ ο κύρης τῆς τσ' ὀργίστηκε Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 731· (με τη γεν. εν. γάμου πλεοναστικά): Ἠκράζε (ενν. ο ρήγας) δυο πρωτόγερους ... (παρὰλ. 1 στ.) και δίδει τῶς παραγγελιά εἶντα 'χουσι νὰ κάμω! καὶ εἰς εἶντα μόδο νὰ τῆς πουν (ενν. τῆς Αρετούσας) τὴν προξενιά του γάμου Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 314· β) (συνεκδ.) η αποκαλιτ. προξενήτη/προξενιών για τη διεκπεραίωση συνοικεσίου: Δυο προξενιές για λόγον τοῦ δυο βασιλιῶ μεγάλω! και μπορεμένων ἤρθασι Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 251· ἐγὼ ξεύρω καλά πῶς ἀπὲ πολλοὺς τόπους! σε γύρευαν με προξενιές και με παντοίους τρόπους Διγ. Ο 1840· (συχν. με το ρ. πέμπω· πβ. και προξενήτης 2): ἀφέντη μου, ... (παρὰλ. 1 στ.) ... το παιδί σου! ἔχει βουλή καλύτερη παρὰ τὴν ἐδική σου, ἰ παίρνοντας τὸν Πανάρετο, καὶ ὄχι ἀπ' αὐτοὺς κιανένα! ἀπὸ σου 'πέφα προξενιές Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 474· φαίνεται μου νὰ εἶν' καλά για νὰ τῆς παντρέψω, ἰ καὶ θέλω και τὴν προξενιά γλήγορα νὰ τῆς πέψω, ἰ εἰς ἓνα ρήγαν φρόνιμον ὁποῦ ἔχει ἓναν υἱόνε Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 214· και προξενιές δεν ἔπεφα καὶ ἐπήγα ἐγὼ ἀπατός μου! και λέγω του: «Γυναίκα μου τὴν Αρετούσα δὸς μου» Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 213. 2) (Εἰδὼ μεταφ. και σκωπτ.) μεσολάβηση για (αγοραία) τρωτική συνδιαλλαγή: νὰ ἔχετε φρόνησιν πολλήν, νὰ ἔχετε μηχανίες! διατὶ ἔχουν οἱ πολιτικές ἐτοιμὲς προξενιές! και βάνουσιν τὸν ἀνθρώπον ἀπέσω εἰς τες γωνίες Σαχλ., Αφήγ. 646.

προξενίζω.

Από τον αόφ. του προξενώ. Η λ. πιθ. τον 4. αι. (TLG), σε σχόλ. (αυτ.) και στο Κατσαΐτ., Ιφ. Γ' 556.

Παρέχω, δίνω σε κάπ. κ.: Ο θάνατός σου σήμερα, θάνατον μου χαρίζει, | κι ομάδα μετὰ τούτον, | ζωνν' μόν προξενίζει (παρ. 4 στ.). Θέλω να πέμψω την ψυχὴν κι ἐγὼ στον μαύρον Ἀδην, | σήμερα για να σμίξουν με την δικήν σου ομάδα Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [576].

πρόξενος, επιθ., Διγ. (Trapp) Gr. 2242, Διγ. Z 1061, 2753, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1322.

Το μτγν. επιθ. πρόξενος (ως ουσ. ήδη αρχ.). Η λ. και σήμ.

α) Που προκαλεί, που γεννά κ.: υπαίτιος, υπεύθυνος: ταῦτα πάντα (ενν. τα σκότους και απώλειας ἀξια) κατήργησα λήρους ὄντα και μύθους | και πρόξενα υπάρχοντα πυρός του αιωνίου Διγ. (Trapp) Gr. 777· τέθηγκεν η ποθεινοτάτη και ερασμιωτάτη μου θυγάτηρ ...· ο δε ταύτης θάνατος ἐγένετο πρόξενος ἡμῖν πολλῶν συμφορῶν Notizb. 77· β) που συντελεῖ, που βοηθά σε κ.: Μάιος ἐφασίλευσεν εἰς ἀπάντας τους μήνας (παρ. 3 στ.) ἔρωτα πνέει καθαρόν, πρόξενον της ἀγάπης Διγ. A 2822· ἐδὼ σε θέση οὐκ.: Της ἀληθινῆς ζωῆς την πρόξενον, της σωτηρίας την αἰτίαν, ... την ευλογημένην Μαρία, επικαλοῦμαι εἰς βοήθειαν την παρούσης μου πραγματείας Μορεζ., Κλίνη φ. 1'.

προξενώ, Σπαν. A 235, Σπαν. V 143, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 153, Γλυκά, Στ. 462, Καλλιμ. 2149, Ασσιζ. 399⁹, Ιερ. 510¹⁴, Διγ. (Trapp) Gr. 242, Βίος Αλ. 4101, Σαχλ., Αφήγ. 605, Ερωτοπ. 38, Χρον. Τόσκων 1531, Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 162, Μαχ. 378⁹, Σφρ., Χρον. (Maisano) 128⁹, Θησ. (Foll.) I 84, Θησ. Γ' [71⁹], Βουστρ. (Κεχ.) 32⁹, Γεωργηλ., Βελ. Α (Bakk.-v. Gem.) 812, Δεστ. Παρουσ. 45, Βεντράμ., Γυν. 38, Κακοπ. 115, Αιτωλ., Βοηβ. 59, Ιστ. πατρ. 146⁹, Κυπρ. ερωτ. 152⁹, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 216, Κανον. Διατ. A 454, B 9, Ιστ. Βλαχ. 1236, 2131, Κύριλλ. Κων/π. 374, Ροδολ. (Αποσκ.) Β' 446, Πτωχολ. A 184, Νομοκριτ. 72, Πτωχολ. B 245, κ.α.: γ' εν. ενεστ. προξενάει, Ευγ. Γιαννουήλ, Επιστ. 26⁹, 162⁴ αόφ. *επροξένεσσα*, Διγ. Z 780.

Το αρχ. προξενώ. Η λ. και σήμ.

Ι. Ενεργ. Α' Μτβ. 1) (Με θετική ή αρνητ. σημασ.) γίνονται η αιτία να συμβεί κ.: προκαλώ, επιφέρω: Χρον. Μορ. Η 8682, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 394, Κανον. διατ. A 595. 2α) Φροντίζω να έχει κάπ. κ.: παρέχω, εξασφαλίζω: Κορν., Διδασκ. Δ 178, Βίος Αλ. 1821· β) (μεταφ.) δίνω παραδίδω: Και εὐν' ἀντίς εκείνα ὅλα τα καλὰ, ὁποῦ ἐπαθες, αὐτὴ ἦτον η ἀνταμωβή σου, να με προξενήσεις εἰς τον θάνατον; Διγ. Ἀνδρ. 331²· ἐκατήργησα τα παραμύθια των Σαρακηνῶν, τα οποία προξενούσι τον ἄνθρωπον εἰς την αἰώνιον κόλασιν Διγ. Ἀνδρ. 337⁴. 3α) Συνιστώ, συστήνω κάπ. (για μια εργασία): Προφρ. (Eideneier) IV 607· β) (μεταφ.) παρουσιάζω σε κάπ. κ. ως καλό, υποδεικνύω, συνιστώ: Ω χριστιανοί ... | και πασαένας ν' ακολουθᾷ τον κόσμον δεν τυχαίνει, | διότι, σαν εἶναι 'πιβουλός και ψεύτης και κομπώνει, | 'τι τα κακά μᾶς προξενᾷ και τα καλὰ μᾶς χώνει Φαλιέρ., Ριμ. (Bakk.-v. Gem.) 314· Τώρα σημάδια βλέπομεν, τό οὐκ εἶδαμεν εἰς ἄλλην, | και προξενούν μας την ὁδόν, πῶς να στραφούμεν πάλιν Δεστ. Παρουσ. 30. 4) Προξενεῶ (βλ. ἄ.): πρέπει να προξενούμεν των παιδιῶν μας γυναίκα, ὁποῦ να

μηδέν είναι πολλά ευγενικότεραι και πλουσιότεραι, διότι φρόνιμον και καλόν είναι να υπανδρευθεί καθείς κατά την τάξιν του Σοφίαν., Παιδαγ. 122: προξενούν τον βασιλέα! μ' ένα όμορφο κοράσι Πτωχολ. Β 236' (εδώ μεταφ.: πβ. ά. προμνηστεύομαι 1): γράφομεν και τώρα πάλιν της αγάπης σου και της προξενούμεν διά των γραμμάτων μας τούτων σωτηρίους υποθέσεις Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 85^α. Β' (Αμτβ.) είμαι ευνοικός (βλ. και van Gemert [Ιστ.² σ. 157]): Δόξα σοι ο Θεός οκεί ο καιρός και ο τόπος προξενούσι Φαλιέρ., Ιστ.² 413.

II. Μέσ. Α' (Μτβ.) παρέχω, εξασφαλίζω: ήθος ομού δε ταπεινόν και μετριοφροσύνη! αυτά εισί πλούτος αληθής, δόξα μη πληρουμένη! αυτά τον έχοντα ποιεί επαινετόν εν κόσμω, Ι και ζων και μετά θάνατον χάριτας προξενείται Ήπαν. Ρ 78. Β' (Αμτβ.) προκύπτω, δημιουργούμαι: Ο ρήγας γράφει παρευτός εις όλα τα ρηγάτα (παρ. 3 στ.) εις τον ερχόμενον καιρόν οι πάντες να κινήσιν. Ι Εις τούτο επροξενήθηκεν έμποδος εις τους Φράγκους Ι κι όλοι ουδέν ορμήσασιν να παν στην Βενετιαν Χρον. Μορ. Ρ 395: Έμαθε (ενν. ο Ζευς) την υπόθεσιν, το πώς επροξενήθη Αιτωλ., Μυθ. (Παράσσηλον) 2^α.

προοδεύω προδεύω.

Το μτγν. προοδεύω. Η λ. και σήμ.

(Εδώ με αρνητ. σημασ.) εξελίσσομαι προς το χειρότερο: η κακία δεν ηρεμεί, δεν ησυχάζει, αμψ κινάται και προδεύει εις το κακόν, αν δεν την κόψεις εσύ με το δρέπανον του φόβου του Θεού Πηγά, Χρυσοστ. 305 (2).

προοδηγώ προδηγώ.

Από την πρόθ. προ και το οδηγώ. Ο τ. από το ὄδηγώ (βλ. οδηγώ) και έκπτωση του -γ- (βλ. και Συμμεων., Ιστ. κυπρ. διαλ. 187, 336). Η λ τον 5. αι. (TLG), στον Ηούχ.(L-S Suppl.) και στο Steph., Θησ. βλ. και LBG.

Προπορεύομαι και δείχνω το δρόμο σε κάπ. κατευθύνω (εδώ σε προσωποπ.): Αμμέ τα άσπρα, χριστιανοί, κακά που πολομούσιν, Ι τον άνθρωπον εις το κακόν πάντα τον προδηγούσιν Ιστ. μακαρ. Μαρκ. 532.

προοδοποιός ο.

Από το προοδοποιέω που απ. στον Αριστοτέλη και την κατάλ. -ος. Η λ. τον 9 αι. (TLG, LBG), στο Steph., Θησ. και σε σχόλ.

α) Αυτός που μπαινει μπροστά και ανοίγει το δρόμο· ο οδηγός: υπεταγή υποσχεθείς (ενν. ο Δραγουλίος), οπότεν δέη περάσαι ο Μουράτ εν τη Ουγγρία ... αυτός γενήσεται προοδοποιός άχρις ορίων Αλαμανίας τε και Ρωσίας Δούκ. 255^α. β) πρωτοστάτης, επικεφαλής: πολλούς των Τούρκων φονεύσαντες (ενν. οι Ούγγροι), οπισθώρμησαν έχοντες αεί τον Δραγουλίον προοδοποιόν αυτ. 259^α.

πρόδος ο.

Το αρχ. ουσ. πρόδος ο.

α) (Στον πληθ.) η εμπροσθοφυλακή (πβ. και πρόμαχος β): Καλλιμ. 867· β) αυτός που προηγείται και δείχνει το δρόμο σε κάπ., οδηγός (πβ. και ά. πρόβοδος): Αμβλινώ-

πρην εκείνος (ενν. ο Ομηρος) | από το πολύν το γήρας | κυνικώς ακτημονεῖτο | και προσδω ουκ εχρατο Ερμον. Α 107.

προσοκοδομῶ.

Το μτγν. προσοκοδομέω.

(Μεταφ.) φτιάχνω, δημιουργώ νωρίτερα· προετοιμάζω· Και γαρ εβούλοντο τα της έω προσοκοδομήσαι και ασφαλίσαι, ως χρη. διά συνθηκών και όρκων μετά του Καραμάν και τότε τα της Θράκης σκέψασθαι Δούκ. 171^α.

προσοικονομῶ.

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ).

(Μέσ.) τακτοποιώ, προμηθεύομαι εκ των προτέρων αυτά που θα χρειαστώ· όσοι έχουν να κριθώσιν ενώπιον βασιλέως ... είναι πάσα ανάγκη να είναι προσοικονομημένοι και ετοιμασμένοι εις όλα Zygomolas, Synopsis 149 B 39.

Το έναρξη. απαρέμφ. ενεστ. ως ουο. = προπαρασκευή, προετοιμασία· Μνηστεια είναι η των μελλόντων γάμων υπόσχεσις (το γαρ προσοικονομείν, μνηστεύεσθαι λέγουσιν) Zygomalas, Synopsis 231 M 24.

Η μτχ. παθητ. αορ. ως επιθ. = που τον προετοίμασε, που τον προμηθεύτηκε κάπ. νωρίτερα· και όπτιον γαρ καρφώνουν (ενν. αι γυναίκες) | τον τε δύστυχον εκείνον (ενν. τον Πολυμήτωρ) μετά πάλους γαρ ξυλίνους | των προσοικονομηθέντων | εν ποσί γαρ και σπονδύλω Ερμον. Ω 228.

προοιμεύω εμπροσιμεύγω.

Από το ουσ. προοίμιον και την κατάλ. -έω. Ο τ. πιθ. από την ανάπτυξη ενός προθετ. προσφύματος ή την επιδρ. του επιρρ. εμπρός.

Προύπαντώ, υποδέχομαι να μην έρτει Αμμωνι και Μοαβί εις τη συναγωγή του Κυρίου ... εις τον αιώνα ιπι υπόθεση ός δεν εμπροσίμεψαν εσάς με το ψωμί και με το νερό εις τη στράτα όνταν εβγήκετε από την Αίγυπτο Πεντ. Δευτ. XXIII 5.

προοιμιακός, επιθ.

Το μτγν. επιθ. προοιμιακός. Η λ. και σήμ.

Εισαγωγικός· Λόγος προοιμιακός της παρούσης βιβλιον προς πάντας τους αρχιερείς πασών των πόλεων Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1^α.

προοίμιον το, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 204^α, 301^α.

Το αρχ. ουσ. προοίμιον. Η λ. και σήμ. στον τ. προοίμιο.

1) Πρόλογος, εισαγωγή· Καλλιμ. 1, 844· (στον πληθ.): Σοφίαν., Γραμμ. 86. 2α) (Ρητορικό) επιχείρημα· Κι ήρχισε να δημηγορεί (ενν. ο αμπασαδόρος) κι εις αυτούς ν'αναφέρει | προοίμια αξία, συνετά, κι εις οίκτον να τους 'γέρνει Κορρών., Μπούας 24 β) παραβολή· έστειλεν (ενν. ο Θεός) τον Νάθαν τον προφήτην εις τον Δαυίδ λέγοντας ένα προοίμιον Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 197^α. 3α) Προεικόνιση, προαναγγελία· την ώραν και την στιγμήν πότε ανέστη (ενν. ο Χριστός) τινάς δεν την οιδεν άνθρωπος, μόνον αυτός ο Θεός οπού την ηξένρει. Και τούτο προοίμιον της Δευτέρας

αυτὸν Παρουσίας Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 301^α β) προειδοποιητικό σημάδι: Ο Θεός δεν βιάζει τινά να κάμει κακὰ ἢ καλὰ, διότι ἐδωσέ του γνῶσιν ... και την αντεξουσιότητα ... Και με ὅλα τούτα, δίδει του και προοίμια τινὰ και ενθυμὰ του Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 382^α. 4) Αρχή· θεμελιώδης κανόνας: εντέχεται ὅτι εκ πίστεως και εκ της κρίσεως να ἔχομεν προοίμιον ὅλο πρωτότερα, διότι εκ πίστεως και κρίσεως εντέχεται να στρέψωμεν τον καθενὸς ἀνθρώπου και της καθημίας γυναικὸς το δίκαιον τους Λοσιῶ., 273^α. 5) (Στον πληθ.) τα ἀνώτερα αξιώματα σε μια ιεραρχία: αρχidiaconάτον ἡ ἕτερον αξίωμα εκ των προοιμιῶν ἔχον ισασμόν ακροάσεως κρισιμάτων, ... ο ... Γραίκος αρχιερεὺς και εξ αυτών κατὰ τους βαθμούς οι υποτακτῖται αὐτοῦ ἐκκλητεύσασιν Διάτ. Κυπρ. 509^α.

προορατικός, επιθ., Hist. imp. (Rochow) 195^α, Kanav. (Pinto) 215, 223, Χρησµ. (Brokkaar) N 28^α προρατικός.

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήµ.

Που ἔχει την ικανότητα να προβλέπει το μέλλον· µαντικός, προφητικός: με πολὺν κόπον εὗρεν (ενν. ο διάκων) ἐκεῖνον ἀπὸν ἐγύρευγεν, τον μακάριον Ἰωαννίκιον ἀπὸν ἐσκήτευνεν εἰς το ὅρος του Ολύμπου, ο οποίος ... με το προορατικὸν χάρισμα ἀπὸν εἶχεν, ἐκάτεχε εἶντα γυρεύγει Μορεῶ., Κλίνη φ. 357^α.

Το αρα. ως ουσ. = αὐτός που ἔχει την ικανότητα να προβλέπει το μέλλον, μάγνης: Εγὼ μεν ἀπεστάλην παρὰ του μεγάλου προφήτου Ρασούλ Μαχουμέτη, ἵνα υμῖν εἴπω τον πολλέμον την ὥραν, ως προορατικός και προφήτης, ὅπως δουλώσωμεν τους Ρωµαίους Καναν. (Pinto) 244.

Το ουδ. ως ουσ. (με παράλ. του ουσ. χάρισμα) = η προφητική ικανότητα, το προφητικό χάρισμα: Την θείαν δόξαν κάτινες και παντοκρατορίαν! Τριάδος ἐκατέλαβον, καν σκοτεινέον το ἰχνος (παραλ. 15 στ.) και ἄλλα πλείστα θαύματα προρατικὸν ἐχόντες Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)² 288.

προορίζω προρίζω.

Το µτγν. προορίζω. Η λ. και σήµ.

α) Προκαθορίζω, προαποφασίζω (ως τριτοπρόσ.): Και ην ιδεῖν ..., ἀνδρας, γυναῖκες, ... τύπτονσαι τα στήθη ἐδέοντο τους εν ταις ναῖσι του αντιλαβέσθαι αὐτῶν. Ἀλλ' οὐκ ην δυνατόν, ἀπαξ ἐπροορίσθη του πιεῖν το ποτήριον το πλήρες της οργῆς Κυρίου. Εἰ γαρ και αι νῆαι ἐβούλοντο, ἀλλ' οὐκ ἠδύναντο Δούκ. 373^α β) (σε ἰδιάξ. χρ., με αντικ. τη λ. ψῶμα) προαποφασίζω να πῶ ψέματα (πβ. Guarini 45: e se la voce lor non è bugiarda): Κι αν κεινο, που μας εἶχες προφητεύσεις (ενν. συ, Λόγε)! 'κ το στόμα των περιφημῶν εἰδώλων, ἵ για δύο, γαμπρό και νύμφην, ἀληθεύσεις, (παραλ. 3 στ.) κι αν η λαλιά τους ψῶμα δεν προρίζει, ἵ ὦχον και ποιος το ἔργον τούτο τ' ἅγιο! ἐνάντια της βουλῆς σου τ' ἀμποδίζει: Σουμμ., Πιστ. φιδ. Χορ. α' [58].

Η µτχ. παρκ. ως επιθ. = **α)** Που ἔχει επιλεγεί εκ των προτέρων, εκλεκτός (προκ. για την Παρθένω Μαρία, βλ. και Lampe, Lex., στη λ. Ισιῖ): Ο Κύριος πάντως μετὰ σου, χαῖρε, χαριτωμένη! πριν των αἰώνων του Χριστοῦ μήτηρ προορισμένη Σκλέντζα, Ποιήµ. 7^α β) που η µελλοντική πορεία του ἔχει προκαθοριστέ, προαποφασιστέ: ἄλλους γιατρέυεις ψυχικά, κι ἄλλους µ' ἐλεημοσύνην, ἵ κι ἄλλους με γλυκομίλητα

λόγια και προσοήνῃ. Ἰ Για ταύτως εἰς τοὺς οὐρανοὺς εὐρίσκεισθαι γραμμένους ἱ εἰς το βιβλίον τῆς ζωῆς, κἰ εἶσαι προορισμένος Τζάνε Εμμ., Αφ. 142².

προόρισμα το.

Από τον αόρ. του προορίζω και την κατάλ. -μα. Η λ. στον Ηούχ. (λ. ούρους) με διαφορ. σημασ.: βλ. και LBG.

Πεπρωμένοι ὡχον προόρισμα των δόλιων ανθρώπων! Σουμμ., Παστ. φίδ. Χορ. δ' [73].

προορισμός ο.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ.

(Θεολ.) το θεϊκό σχέδιο για τον άνθρωπο και τον κόσμο (για τη σημασ. βλ. και Lampe, Lex., στη λ. 2): *Η του Θεου βουλή εκ δύο αιτίων, ή εκ προορισμού (πάντα τα καλά), ή εκ παραχωρήσεως (και τα κακά). Εκ του πρώτου η πλάσις του ανθρώπου, εκ του δευτέρου η πτώσις Lucas, Sermons 101: Πέτρος, απόστολος του Ιησού Χριστού, εἰς τοὺς διαλεμένους τοὺς ξένους τῆς ... Ἀσίας και Βιθυνίας, κατά πρόγνωσιν, ἤγουν προορισμόν, Θεοῦ Πατρός, ἐν αγιασμῷ Πνεύματος, εἰς ὑπακοήν και ραντισμόν του αἵματος Ιησού Χριστοῦ Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Πέτρ. Α' α' 2 σήμ.*

προοῦν, επίρρ.

Από τη συνεκφ. της πρόθ. προ και του επίρρ. ον (Χατζ., Λεξ., λ. προσύ και μπροσύ, Γιαγκουλλής, Ασσιζες, στη λ., Κυπρ. διαλ., λ. προσύν-μπροσύ). Τ. προσύ σε ἔγγρ. του 12. αι. (Caracausi, LBG, Μηνάς, Γλωσσάρ. It.² 318· κατ' αυτούς από την πρόθ. προ και τη γεν. της αναφορ. αντων. ον) και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Χατζ., ό.π., Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ., όπου και τ. μπροσύ (Σακ., Κυπρ. Β' 670, Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ., ό.π., Χατζ., ό.π., κ.ά.).

Πριν, πρωτότερα: *εάν εκείνος (ενν. όπου ευρέθην το πράγμαν επάνω του) ημπορεί να δείξει με β' μαρτυρίες ότι είχεν το έναν μήναν προσύν παρά τον καιρόν όπου είπεν εκείνος (ενν. όπου έχασεν το πράγμαν) ότι έχασέν το, ουδέν έχει απεκεί κανέναν δίκαιον να το αναλάβει Ασσιζ., 175².*

προπαιδεία η.

Από το αρχ. ουσ. προπαιδεία με αναβιβ. του τόνου. Η λ. τον 4. αι. (TLG) και σήμ. με διαφορ. σημασ.: βλ. και LBG.

Προπαρασκευαστική εκπαίδευση, η βασική παιδεία (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Α' 227, Lemerle, Premier human. 42, 123)· (εδώ) ποιητικό προσύμνησμα: *έγραφε (ενν. ο Ομηρος) ... (παραλ. 12 στ.) και την Βατραχομαχίαν, ἱ την προπαιδείαν τῆς βίβλου, ἱ την τῆς Ἰλιάδος μάχην Ερμον. Α 93.*

προπαίρνω, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. κ' 31, Παῦλ. Κορ. Α' ια' 21· αόρ. προαπήρεν, Σφρ., Χρον. (Maisano) 60⁶ κριτ. υπ.

Από την πρόθ. προ και το παίρνω (Ανδρ., Λεξ.· βλ. όμως και Κοραή, Ἄτ. Δ' 461, λ. προπέρνω). Η λ. στο Somav. (προπέρνω) και σήμ. πολλ. ιδίωμ. (Λουκά, Γλωσσάρ., Πασπ., Γλωσσ., Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδίωμ., Πανταζ., Κεφαλ.-Θιακ., κ.ά.).

1) Παίρνω από πριν, νωρίτερα: πασαένας προπαίρνει το εδικόν του δείπνον και το τρώγει και κάποιος πεινά και κάποιος είναι χορτάτος Χριστ. διδασκ. 131^ο φρ. προ(ε)παίρνω εις νόμιμον γυναικα = παντρεύομαι πρωτότερα (βλ. και ά. παίρνω 2ε φρ.): ο του πριγκίπου υιός προεπήρην εις νόμιμον γυναικα την αδελφήν της βασιλείσσης κυράς Θεοδώρας Σφρ., Χρον. (Maisano) 60^α. **2)** Συναγωνίζομαι κάπ.: Να αγαπάτε από καρδίας ένας τον άλλον, ωσάν αδελφοί. Εις την τιμήν να προπαίρνετε ένας τον άλλον Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Παύλ. Ρωμ. ιβ' 10. **3)** Νικώ κακίω: Τι σε κρατούν οι λογισμοί και ο φόβος σε προπαίρνει; Λιβ. Va 760. **4α)** Αποπαίρνω, επιπληττώ, μαλώνω κάπ.: Ένα παιδί που σπούδαζεν έκλεψε πινακίδα (παρ. 1 στ.). Την μήνα τον την έδειξε και κείνη το εχάρη. ¹ ουδέ το καταρίστηκεν, ουδ' είχε το προπάρει Λιτωλ., Μύθ. (Παράδοξου) 47^α. Τότε τον έφεραν (ενν. τον Ιησού) μικρά παιδιά να βάλε τα χέρια του απάνον και να ευχηθεί· και οι μαθηταί του τους επροπήρην Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. ιθ' 13· **β)** προσβάλλω κάπ.: μην με προπάρεις αύριον, ότι μετά κλεψίας ¹ επήρα σε και έφυγον από της σης πατρίδος Διγ. Α 2057.

προπάλαι, επίφρ. προπάλαι.

Το αρχ. επίφρ. πρόπαλαι.

Πολύ καιρό πριν, από πολύ παλιά: Δούκ. 363¹¹, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 104.

Έναρθρ. ως επίθ. = πολύ παλιός: εστέψαν τον ρήγα των Ιερουσολύμων, κατά την προπάλαι συνήθειαν Μαχ. 308².

προπάλαιος, επίθ. Πεντ. Λευιτ. XXVI 10.

Από την πρόθ. προ και το επίθ. παλαιός. Διάφ. τ. σήμ. σε ιδιόμ. της Κάτω Ιταλίας (Ανδρ., Lex. στη Λ., Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., λ. προπαλαίο). Η λ. τον 4. αι., στο Πορφυρογ., Προς Ρωμαν. 50^α και σήμ. ιδιωμ. (Τσουκνιδας, Νεοελλ. Αρχ. 3, 1988, 105).

Πολύ παλιός, παμπάλαιος (εδώ) που πηγαίνει πολύ πίσω στο χρόνο, που κρατάει πολλά χρόνια: ευλαβηθήκαμεν να μην σκανδαλισομεν την καλήν της προς ημάς διάθεσιν και την προπάλαιον της αγάπην (ενν. της τιμιότητος σου) Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 201¹¹.

προπαντός, επίφρ.

Από τη συνεκφ. της αρχ. έκφρ. προ παντός. Η λ. και σήμ.

Πριν από κάθε άλλο, πάνω από όλα, κυρίως: Λιβ. Va 847.

προπαντώ, βλ. προϋπαντώ.

προπάντων, επίφρ. Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ-Jeffr.) 2519, Περί Ξεν. (Μαυρομ.) 353, 512. — Βλ. και προπαντός.

Από τον πληθ. της αρχ. έκφρ. προ παντός. Η λ. και σήμ.

Περισσότερο από καθετί άλλο, ιδιαίτέρως, κυρίως: Προπάντων έχε τον Θεού τον φόβον εις τον νουν σου ¹ και πρόσεχ', ότι τα κρυπτά γινώσκει των ανθρώπων Σπαν. Α 55· ω αδελφέ μου, φύγωμε την παρνεϊαν και την μοιχειαν και προπάντων την ασέβειαν, ίνα μη ... κληρονομήσωμε την αιώνιον κόλασιν Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 27^ο.

πρόπαπος ο, Σπαν. A 113, Σπαν. B 108, Διγ. Z 4163, Δούκ. 199¹⁵ *πρόπαπος* – *προπάππος*, Παράφρ. Μανασσ. 306, Θησ. Z [145⁷] *προπάππος*, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffer.) 4553, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. III 13.

Το αρχ. ουσ. *πρόπαπος*. Ο τ. *προπάππος* και σήμ.

Ο πατέρας του παππού ή της γιαγιάς κάπ.: Ψευδο-Σφρ. 184¹².

προπάππους ο, Χρον. Τόκκιων 3417, Διγ. Αλ. E (Konst.) 33³, 203³, Διγ. Αλ. F (Lolos) 198¹⁷, Διγ. Αλ. F (Konst.) 32⁴ 14²⁰, 48², 70²⁴ *προπάππους*, Διγ. Ανδρ. 405²³ αιτιατ. πληθ. *προπάππους*.

Από την πρόθ. *προ* και το ουσ. *παππούς* με αναβιβ. τόνου. Η λ. τον 9ο αι. (TLG· βλ. όμως και LBG), στο Βλάχ. και σήμ. (AKN).

α) Ο πατέρας του παππού ή της γιαγιάς κάπ.: ανιόντες λέγονται ο πατήρ μου, ο πάππος μου, ο *προπάππος* μου Μαλαξός, Νομοκ. 292· β) ο πρότος ενός γένους, *προπάτορας* (συχνότ. προκ. για τον Αδάμ): Και ως τον παράδεισον ήλθαμεν, οπου είχεν ζήσειν ο *προπάππος* μας Αδάμ Διγ. Αλ. F (Konst.) 202² (εδώ στον πληθ. προκ. για τους πρωτόπλαστους): ο Θεός των θεών ... ένα άνθρωπον έπλασε και τον κόσμον όλον εγίδμισεν, από Αδάμ και Είςας, τους *προπάππους* μας Διγ. Αλ. F (Konst.) 12⁸.

προπαρασκευαστικός, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *προπαρασκευαστικός*. Η λ. και σήμ.

Που αποσκοπεί στην προετοιμασία για κ.: *προπαρασκευαστικόν* του Προδρόμου (ενν. το βάπτισμα), *εξουσιαστικόν* του Χριστού, *διακονικόν των ιερών* Lucar, Sermons 106.

προπαρέρχομαι.

Το μτγν. *προπαρέρχομαι*. Η λ. σε κείμε. των 7. και 10. αι. (LBG). Η μτχ. *προπαρελθών* σε έγγρ. του 12. αι. (TLG *προπαρελθούσαν*, Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.² 318 στη λ.) και στο AΛNE.

Περνώ προηγουμένως· η μτχ. *προπαρελθών* ως επίθ. = περασμένος: *Προπαρελθόντων ουν αυτοί κόπων επιμνησθέντες Βίος* Αλ. 5961.

προπάσσω.

Από την πρόθ. *προ* και το αρχ. πάσσω.

Πασπαλίζω από πριν: Εάν υπό γεράνου πληγεί (ενν. ο ιέραξ), και μάλιστα περί το στήθος ή τα σαρκοδή του σώματος, ούτως θεραπεύσεις: Σύμφυτον πρώτον *προπάσας* εις τον τόπον ράπτε αυτόν ... Ιερακοσ. 483²⁰.

προπατηχτός, επίθ., Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 158¹¹.

Από τον αόρ. του *προπατώ* (βλ. *περιπατώ*). Το -χτός από -κτός (με ανομ. κτ > χτ) αναλογ. με τ. όπως *πηδήχτός* (Μάνισης, Λεξ. μυκον. ιδίωμ., λ. *περπατητός*), *στραγγιχτός* (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.² Δ' 584, στη λ.), Τ. *προπατηκτός* στο Βλάχ. (γρ. *προπατικτός*). Τ. *πορπατηχτός* σήμ. ιδίωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδίωμ., όπου και τ. *πορπατηξιώς*, Μάνισης, ό.π. όπου και τ. *περπατηχτός*, Ξανθίν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδίωμ., Μηνάς, Λεξ. ιδίωμ. Καρπάθου, κ.α.). Τ. *περπατητός* στο Βλαστού, Συνών.² (λ.

περπατιστός), καθώς και στο ΑΑΝΕ. Η λ. και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Παγκ., ό.π., κ.α.).

Πεζός, με τα πόδια: προς τα μέρη των Χανίων προπατηχτοί εμπήκα'ι κι οπίσω να των ακολουθά' όλ' η καβαλαρία αυτ. 151¹⁶.

προπάτορας ο, βλ. *προπάτωρ*.

προπατορικός, επίθ., Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 60.

Από το ουσ. *προπάτωρ* και την κατάλ. -ικός. Η λ. τον 4-5. αι. (TLG), στο *Somav.* και σήμ.

Προγονικός: μήτε άλλο έτερον άφησαν αυτόν (ενν. τον Φιλάρετον), είμη τον προπατορικών τον οίκον Βίος Φιλαρ. 239.

Έκφρ. (θεολ.) *προπατορική αμαρτία* = το αμάρτημα της παρακοής των πρωτοπλάστων: τα μικρά παιδιά, όπου βαπτίζονται, θέλει ειπεί τινάς, ότι αμαρτία δεν έχουν και αυτά έχουν την προπατορικήν, ήτοι την παράβασιν του Αδάμ Μαλαξός, Νομοκ. 254.

προπατώ, βλ. *περιπατώ*.

προπάτωρ ο, Νεόφ. Έγκλ. (Σωτ.) Α' 285²⁵, 286²⁶, Περί Ξεν. (Μαυρομ.) 477, Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ. (Βασιλείου) 119, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 390¹, Αρσ., Κόπ. Διατρ. [1111], Μετάφρ. Δαμασκ. Βαβλαάμ 139²⁹, Σουμμ., Ρεμπελ. 184, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 141¹, Ες Θεοτ. 7· *προπάτορας*, Ασσίζ. 364², Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 33²⁹⁻³⁰, 49², 71³⁵· γεν. εν. *προπάτωρ*, Περί Ξεν. (Μαυρομ.) 476· πληθ. *προπάτοροι*, Ελάθ. (Martini) Α' 252· γεν. πληθ. *προπάτωρων*.

Το αρχ. ουσ. *προπάτωρ*. Πληθ. *προπατοροι* σήμ. ιδίωμ. (Κωστ., Λεξ. τσακων.). Ο τ. και σήμ.

1α) Ο παλαιότερος πρόγονος ενός γένους, γενάρχης: Ψευδο-Σφρ. 484²⁸· **β)** (στον πληθ.) πρόγονοι: Βίος Αλ. 2286. **2)** (θεολ.) **α)** (προκ. για τους πρωτόπλαστους Αδάμ και Εύα): Και αυτού (ενν. στον παράδεισο) τον προπάτορά μας έποίησε (ενν. ο Θεός) οικεία χειρί και έβαλέ τον απέσω Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 49²· όλα τα κακά άρχισαν από την αμαρτίαν του προπάτορος ημών Αδάμ Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 25¹· εστάθην καταπάνω ο αδελφός τον αδελφόν, και εσκότωσεν ο Κάις τον Αβελ. Εκεί εστάθηναν οι προπάτορές μας, ο Αδάμ και η Εύα, εθρήνησαν και έκλαιον πολλά Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 33¹⁴· **β)** (προκ. για τους πατριάρχες της Π.Δ.): Ω Ιακώβ, προπάτορ μου, ... Θρ. Θεοτ. (Βασιλείου) 129· Στον Αβραάμ και Ισαάκ εκεί να 'ναι η ψυχή του (ενν. του κυρ Ιωάννου του Γλυκού) | στους κόλπους των προπάτωρων με την ανάπαψη του Ζήνου, Πρόλ. Πένθ. θαν.² 10. **3)** (Προκ. για πόλη) ιδρυτής, θεμελιωτής: Αμψ, ιδέ και σκόπησε και βάλε εις τον νουν σου | τους βασιλείς τους θαυματοούς, τους φοβερούς ρηγάδες | της Ρώμης, τους προπάτορες της Κωνσταντινού πόλης, | τους κτήτορες όπου έκτισαν τα κάστρον τά κρατούμεν Χρον. Τόκκων 3415.

προπεμπτής ο.

Από το *προπέμπω* και την κατάλ. -τής.

Προπομπός: Τίτος, ... ένας άξιος προπεμπτής του Κυρίου εις όπου είχαν να πάει ο Κύριος, να προπορεύεται να ορδινάζει πάσαν πόλιν και χώραν εις την εκδοχήν του Κυρίου Μορεζίν., Λόγ. 467.

προπέμπω, Γλυκά, Αναγ. 73, Διγ. (Trapp) Gr 512, 628, Διγ. Z 2821, Κομνηνής Αννας Μετάφρ. 363, Βίος ΑΛ. 5388, Σφρ., Χρον. (Maisano) 26¹⁵, Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 146³⁷, Διγ. Ο 1159, 1163.

Το αρχ. προπέμπω. Η Λ. και σήμ. Λόγ.

1) Στέλνω από πριν: Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 146³⁷. 2α) Ξεπροβοδίζω, κατευοδώνω: Βίος ΑΛ. 1528· β) (προκ. για νεκρό) οδηγώ, συνοδεύω στον τάφο/στον Άδη: Ερμον. Υ 362. 3) Εκτοξεύω: και οι υπεναντίοι προσώρμησαν επισειόντες τα δόρατα και τοξοβολισμούς οι τοξόται προέπεμπον Δούκ. 191²⁸.

Φρ. προπέμπομαι λόγον, βλ. Λόγος (Ι) Φρ. 24.

προπεριπατώ.

Το μτγν. προπεριπατέω.

Περιπατώ (κάπου) πριν από κάπ. άλλον (εδώ σε μεταφ.): η στράτα όπου υπάγει εις την αρετήν είναι δύσκολη ... Διὰ τούτο έχομεν χρεια πολλούς όπου να μας ... οδηγήσουνι και να μας προσκαλέσουνι εις αυτήν, με βίους και ιστορίας εκείνων όπου επροπεριπατήσασι Βενετούας, Δαμασκ. Βαρλαάμ 30³⁴.

προπερνών· μτχ. παρκ. προαπερασμένος· προπερασμένος, Θησ. Α' [30⁴], Γ' [69¹].

Από την πρόθ. πρό και το περνών. Πβ. μτχ. προπερασάντων ήδη μτγν. (TLG) και προπεράω -ώ (9-10. αι., LBG, Κουμάν., Συναγ. v. Λέξ.). Η μτχ. παρκ. προπερασμένος και σήμ.

Αντιπαρέρχομαι, αδιαφορώ για κ.: Τότες ο Αίσωπος, όταν ήλθεν ο Ξάνθος εις το σπίτιν, έπεσεν εις τα ποδάρια του λέγοντας ... Και ο Ξάνθος αποκρίθην προπερνώντας τον Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Γ' 78⁹.

Ο πληθ. αρσ. της μτχ. παρκ. ως ουσ. = οι άνθρωποι που έζησαν στο παρελθόν, οι προγενέστεροι: Ιδές τι εκατέστησαν οι προαπερασμένοι (έκδ. προϋπερασμένοι διόρθ. Κακουλίδη),! και πώς εκτίσαν εκκλησιές και είν' μνημονεμένοι Αλφ. (Μπουμπ.) ΙΙ 13·

Ο πληθ. ουδ. της μτχ. παρκ. ως ουσ. = τα συμβάντα του παρελθόντος: οι θεοί ... εμάς θέλουνε βοηθείν, αν είναι δικαιοκρίτες! κι ουδέν μας θέλουν Ξεριστεί εις τα προπερασμένα Θησ. (Foll.) Ι 35.

προπέρυνσι, επίρρ. πρόπερσι, Γλυκά, Στ. 263, Προδρ. (Eideneier) IV 248-4 χφφ PK κριτ. υπ.

Το αρχ. επίρρ. προπέρυνσι. Ο τ. στο Du Cange και σήμ. Η Λ. και σήμ.

Πριν από δύο χρόνια: Ευγ. Γιαννουόλη, Επιστ. 26¹.

προπέτεια η, Zygomalas, Synopsis 169 Δ 39.

Το αρχ. ουσ. προπέτεια. Η Λ. και σήμ.

1) Αναίδεια, αυθάδεια: Zygomalas, Synopsis 284 Σ 35. 2) Μεροληψία, προκατάληψη: Ορκίζω σε ομπροστά εις τον Θεόν και τον Κύριον Ιησοῦν Χριστόν και των εκλεκτών αγγέλων να τα φυλάξεις ετούτα χωρίς ... προπέτειαν, να μην κάμεις κανένα πράγμα γέροντας εις κανένα μέρος Μάξιμ. Καλλιουν., Κ. Διαθ.² Τιμόθ. Α' ε' 21 σημ.

προπετεύω.

Το ενεργ. του μετν. προπετεύομαι. Η λ. σε σχόλ. και τον 12. αι. (LBG, TLG).

Συμπεριφέρομαι αλαζονικά: ον δόξης προπετεύει (ενν. πας όστις φρόνιμος) Σίχ, ωραιότ. (Spadaro) 113.

προπέτης (I), επίθ., Ερμον. Δ 240, Σταυριν. 534, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 35², Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 166³⁴, 1393 ρξγ' 1· θηλ. προπέτισσα.

Από το αρχ. επίθ. προπετής με αναβιβ. τόνου (Georgac., BZ 38, 1938, 104)· κατά ΑΚΝ από ουσ. προπέτεια και την κατάλ. -ης με αναδρομ. σχηματ. Η λ. τον 12. αι. (TLG, LBG), στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. και σήμ. (ΑΚΝ· βλ. και ΑΛΝΕ, Βλαστού, Συνών. 45, λ. αφτάδης).

Θρασύς, αναίδης, προκλητικός: αυτοί αρχίρισαν, ετούτοι οι προπέτες, ! οι αμαθείς και άπρακτοι, απείραστοι πολέμου, ! με λόγια να φουσκώνουν, θρασύτητες να δείχνουν. ! Τόσον επαραξήλωσαν τον κόντον Λεονάρδο, ότι επαρακίνησεν, όρμησεν να μαλώνει Χρον. Τόκων 1710· ήτον η μία ονόματι Κασσία και η άλλη Θεοδώρα, όμοιες εις την ευμορφίαν και εις τα κάλλη και οι δύο ... Και ο Βασιλεύς ωσάν την είδε (ενν. την Κασσίαν) προπέτισσαν επήρε την Θεοδώρα διά γυναίκα του Χρον. βασιλέων 937.

προπέτης (II) ο εμπροπέτης, Ασσιζ. 28⁹, 276⁹, 277⁹, 283⁴. — Βλ. και αβαμπαλιέρης, αβοκάτος και πρόλαλος.

Μτφρ. δάν. από το παλαιότ. γαλλ. *avant-parlier* (Hadjioannou, Med. dial. 203, Συμμεων., Ιστ. κυπρ. διαλ. 141)· για το σχηματ. πβ. λ. πρόλαλος.

Δικηγόρος, συνήγορος: Εάν γίνεται ότι εις άνθρωπος εγκλητεύει έτερον άνθρωπον εις την αυλήν, το δίκαιον ορίζει ότι να έχει προπέτην να πει το δίκαιον και των δύο μερίων αυτ. 349¹⁵. Ομοίως ο αβοκάτος, τούτέστιν ο εμπροπέτης, ο λεγόμενος φαρπαλιέρος ... αυτ. 34¹².

προπέτισσα, επίθ. θηλ., βλ. προπέτης (I).

προπετώ.

Από το προπετεύομαι -ω κατά τα ρ. σε -ώ. Η λ. τον 9. αι. (LBG).

Είμαι προπετής· σπεύδω να κάνω κ. βιαστικά και απερίσκεπτα: Προσήκει μεν, ω δέσποτα, μη προπετών εκτρέχειν ! προς άμιλλαν η συμπλοκήν δίχα τη ση προστάξει Πρέσβ. ιππ. 26.

προπετώς, επίρρ., Διήγ. παιδ. (Τσιουλί) 457, 570.

Το αρχ. επίρρ. προπετώς. Η λ. και σήμ. λόγ. (ΑΚΝ).

(Εδώ για τρόπο ομιλίας) με αναίδεια: ο πάρδος προπετώς εφθέγγετο τοιαῦτα ... αυτ. 863.

προφηδώ, Αχλλ. (Smith) N 623, 1150, Συναξ. γυν. 562, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 130^α εμπροφηδώ.

Το αρχ. προφηδῶν. Ο τ. πιθ. από την ανάπτυξη ενός προθετ. προσφύματος ή την επίφρ. του επιφρ. εμπρός.

Α' (Μτβ.) προσπερνῶ: ἡ ὅτια, ὅταν ἀνάψει εἰς ἓνα κάστρον, εἰς τόπους καίει τὰ σπιτία ὅλα παντάπασιν, εἰς τόπους τὰ μισά, εἰς τόπους μερικόν μίαν ἀκραν, εἰς τόπον προπηδᾷ ὡσπίτι και δεν το καίει ποθές Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 130^α.

Β' Αμτβ. 1α) Πετάγομαι μπροστά: Ο δε του αμπελίου οικονόμος, ονόματι Ζηνάς, ἐπαράσ τεκε τους εργάτας του αμπελίου, διότις ἦσαν και ἄλλοι δούλοι ἐκεῖ οὐδ' ἐσκαπτεν ο Αἰώωπος· και ως εἶδεν ο Ζηνάς ἕναν ἀπό τους εργάτας ὅτι ἐσφαλεν εἰς την δουλειάν του παραμικρόν, ἔδωκεν τον με το ραβδί. Ο δε Αἰώωπος ἐπροπηδήσεν και λέγει παραντίκα: «Ἀνθρωπε, διατί κτυπᾷς τον ἄνθρωπον ...» Βίος Αἰωώπ. (Παπα-θωμ.) Α' 4^β) (προκ. για πολεμικές επιχειρήσεις) επιτίθεμαι, εφορμῶ: Κλινομένης δὲ ῥῆς τῆς ἡμῶν παρατάξεως, Θεόφιλος μὲν ο Παλαιολόγος και Δημήτριος ο Καντακου-ζηνός, ἄνδρες ἄριστοι, προπηδήσαντες νικῶσι τους Ἀγαθηνοὺς Ψευδο-Σφρ. 424^α. 2) Τινάζομαι, πηδῶ πρὸς τα πάνω του Γάτα η καῦκα ἤρπαξεν λατινικόν σκουτάριν, | κι εἰς την δεξιάν την χέραν τῆς βαστά καλόν κοντάριν, | μετὰ θυμοῦ ἐμπροπηδήσεν και ἔκασεν εἰς το ἑπάριν | και ἔμποδουκλώθη κι ἔπεσεν στον κάμπον στο χορτάριν Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 687^α (ἐδώ μεταφ.): Όταν γαρ στα ἄκρα των βουνῶν και εἰς τας κορφάς των δένδρων | ἡ αὐγὴ ἐμπροπηδήσεν ἀπὸ τας ακρωρείας, | σηκώνονται (ενν. οὐ στρα-τιῶται) και λέγουν τον (ενν. τον Βέλθανδρον): «Ἐγείρου, δέσποτά μου, ...» Βέλθ. 162.

πρόπια, επίφρ. βλ. πρόπιο.

προπιάνω.

Από την πρόφ. προ και το πιάνω. Τ. προπιάνω (Μιχαλαριά-Βογιατζή, Λεξ. Σύ-μης) και προπκιάνω (Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.) σήμ. ιδίωμ. Η λ. στο Somav., σε ἔγγρ. του 11. αι. (Μηνάς, Γλωσσάρ. It.² 318) και σήμ. ιδίωμ. (Κοντομίχης, Λεξ. Λευκ. ιδίωμ.).

Ι (Ενεργ.) καταλαμβάνω πρώτος: ἐπροπίασεν ἐκεῖνος τον τόπον, οὐδ' τον εἶχαν ὅλοι τους κοινόν Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1214 ρμθ' 5.

ΙΙ (Μέσ.) εντοπιζομαι (να κάνω κ.): Ἀδελφοί, εἰν και προπιαστέι ἄνθρωπος εἰς κανένα σφάλμα, εσείς οὖν πνευματικοὶ φθεινάντε (ἐκδ. φθιάντε· διορθώσι) τον τοιού-τον με πνεῦμα πραότητος Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Παῦλ. Γαλ. C' 1.

πρόπιο, επίφρ. πρόπια, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 374^ν, Αλ. Κύπρ. 1715.

Από το βενετ. *proprio* (βλ. Boerio, λ. *proprio*, Battaglia, λ. *proprio*). Επίθ. πρόπιος σε ἔγγρ. του 12. αι. (Caracausi, Μηνάς, Γλωσσάρ. It.²). Ο τ. και σήμ. ιδίωμ. (Κοντομίχης, Λεξ. Λευκ. ιδίωμ., Λάζαρης, Λευκαδ. 146).

1) Ακρῶς, ειδικά, μάλιστα: και εἰς ἐκεῖνον πρόπια τον καιρόν ἐρχεται ο Συνα-καρής, ο υἱὸς του βασιλέως τῆς Συρίας, και ἐπαίρνει μίαν χώραν οὐδ' την ἐκραζαν Σαμάρεια Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 208^ε ἐκεῖνη την ἡμέραν πρόπια ἡ-

σαν ... όπου ο Θεός τους έβγαλε από την δούλεψιν και από τας χείρας του Φαραώ Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 164^ν 2) Κατευθείαν: αράξεις πρόπω επάνου εις τον κάβον Πορτολ. Α 331¹. 3) Κοντά: Το οποίον (ενν. μπάνιο) φαίνεται ακόμη έως την σημεριν ... και είναι πρόπια εις ένα μοναστήρι όπου το λέγουν των Φράρων των μονόρων Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 117^ν.

πρόποδα τα.

Το μτγν. ουσ. πρόποδα τα (TLG). Η λ. σε έγγγ. του 10. (Act. Ivir. I 9³³), 12. (Act. Ivir. II 52²⁰) και 14. αι. (Act. Lavr. II 97¹⁶, 98²⁰, Act. Xen. 4², κ.α.) και στο ΑΛΝΕ λογοτ.-βλ. και LBG.

Πρόποδες: περιπατώντας τα πρόποδα του βουνού Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 171.

προποιώ.

Το αρχ. προποιέω.

Κάνω κ. προηγούμενος, κάνω κ. εκ των προτέρων: Ψευδο-Σφρ. 422²⁸.

Η μτχ. παθ. αορ. ως επιθ. = που έγινε νωρίτερα προηγούμενος: η συμφορά του πατρός ... δεν στεριάζει την προποιηθείσαν ταις παισί δόξαν και αξίαν Zygomalas, Synopsis 137 Α 94.

προπολεμῶ γ' εν. υποστ. προπολεμέω.

Το αρχ. προπολεμέω.

Πολεμῶ προκ. να υπερασπιστώ κάπ. ή κ. προμαχώ: Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 382: Μονον ας μη λείπει (ενν. η πανιερωτάτη σου ψυχή) πάντα να προπολεμέα κατά των θηρίων υπέρ της ποιμένης Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 49³.

πρόπολις η, Ιεροκοσμ. 489²⁸, 500¹ γεν. εν. προπόλιος, αυτ. 495¹.

Το μτγν. ουσ. πρόπολις. Η λ. και σήμ. στον τ. πρόπολη (ΑΚΝ).

Ρητινώδης ουσία που παρασκευάζουν οι μέλισσες, με ποικίλες φαρμακευτικές χρήσεις: πρόπολη: Οστρακον και μάρμαρον και γύψον εξ ερειπίων και αμμωνιακόν και πρόπολην ..., ταύτα τρίψας μείγνυνε και χρίε τον πάσχοντα τόπον αυτ. 495⁷.

προπολλού, επίρρ.

Από τη συνεκφ. της πρόθ. προ και τη γεν. του επιθ. πολλός. Η λ. και σήμ. (ΑΚΝ, Μπαμπ., Λεξ., λ. προ, γρ. προ πολλού).

Πριν από πολύ καιρός μουλλώνεται και κρύπτεται, εμέ δ' αφήνει έξω,| ως το ε-ποιέικεν προπολλού, δέσποτα στεφθήφορε,| όταν εστράφηρν σάβουρος απ' ωδε παρ' ελ-πίδα Προδρ. (Eideneier) I 128.

προπομπεύω.

Το μτγν. προπομπεύω.

(Εδώ) ανακοινώνω (το όνομα) κάπ.: προσφωνώ κάπ.: ο κήρυξ επεφώνησε λέγων αυτώ «Τις λέγει;| η πόλις ποία σοι εστιν, ίνα σε προπομπεύσω;» Βίος ΑΛ. 2428.

προπομπή η. Αγαπ., Αμαρτ. σωτ. 413.

Το αρχ. ουσ. προπομπή. Η λ. και σήμ. λόγ. (Κριαρ., Λεξ.).

α) Ξεπροβόδισμα, κατευόδιον (εδώ σκωπτ.): Σήμερον ο σπανός προπομπήν παρένεται της ωραιάς πατσάδος γενειάδος του Σπανός (Eideneier) Α 22· **β)** γιορτινή πομπή τιμητική συνοδεία: μετά χαρμονής ...! και προπομπής βασιλικής ...! προς τον αντισονοκράτορα συν σοι καταλαμβάνουν (ενν. οι συγγενείς) Επιθαλ. Ανδρ. Β' 552· **γ)** (προκ. για κηδεία) νεκρική πομπή: Τω στωξθ' έτει ... εκοιμήθη ο μέγας δουξ, Νικήτας ο Σχολάρις· ότε και ο βασιλεύς μεγάλως ελυπήθη επιστάς εν τη προπομπή της εξόδου αυτού Πανάρ. 73².

προπομπός ο.

Το αρχ. ουσ. προπομπός. Η λ. και σήμ.

α) Συνοδός, φύλακας: Προδρ. (Eideneier) Ι 134· **β)** (στρατ., στον πληθ.) οι στρατιώτες που αποτελούν το προπορευόμενο κλιμάκιο της εμπροσθοφυλακής (πβ. ά. πρόμαχος): Ηλθαν ... οι του φουσσάτου πρώτοι,! οι προπομποί και πρόοδοι και πρόμαχοι των άλλων Καλλίμ. 867.

προπονέρω.

Από το βενετ. *propone* (Boerio). Η λ. και σήμ. στη Ζάκυνθο (Ζώνη, Λεξ. Ζακ.³ Β').

Προβάλλω, παρουσιάζω: συλλογίσμονες όσους θες πάντα να προπονέρω Στάθ. (Martini) Γ' 210.

προπορευόμαι.

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ.

Προχωρώ μπροστά, προηγούμαι: Ο δε τρίτος φίλος, ... ήρουν οι καλές αρετές ..., ο οποίος ημπορεί να προπορευέται, οντέν θέλομεν εξέλθει από τούτο το κορμί, να παρακαλεί τον Θεόν διά λόγον μας Βενετούς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 66¹².

προπορτσιόν η. Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 359⁹, 637¹², 709².

Από το βεν. *a porzion* - ιταλ. *a porzione*.

Στην έκφρ. (**α**) προπορτσιόν = κατ' αναλογία (Βλ. και Battaglia, λ. *porzione* 5): και οι λεγόμενοι του (ενν. του μισέρ Νικολό) κομεσάριοι να μπορούν να μοιράσουν το απομονάρι μόμπιλε προπορτσιόν, όξω απού το χάρκωμα τ' Αμαργιανώ, ν' απομένει εκείνο στα χέρια του μισέρ Φραγκία, τον υιού του, λίμπερο αυτ. 716²¹.

προποτιζώ, Ιερακοσ. 391¹⁸, Μαχ. 38¹⁸ χφ Ο.

Το μτγν. προποτιζώ. Το μέσ. και σήμ. ιδίωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 763).

(Ιατρ.)

Ι. (Ενεργ.) εφαρμόζω φάρμακο υγρής μορφής στην πάσχουσα περιοχή: Αφού δε μαδισθή (ενν. ο έραξ), λαβών οίνον στύφοντα εν τω στόματί σου προπότιζε αυτόν εις τους μαδισθέντας τόπους, ώστε στύψας αυτούς μετά του οίνου διά το μήτε αιμορραγήσαι μήτε ιλόν θείναι Ιερακοσ. 367²⁰.

ΙΙ. (Μέσ.) λαμβάνω υγρό φάρμακο (εδώ προκ. για αγίασμα): εις το πλευρόν του

βημάτων ... έχει (ενν. το εκκληροσούν) λάκκον, όπου πολομά μεγάλες ίασες εις γαρι-
σουραν και εις τας πυρέξεις. ... Και εις τον καιρόν του ρε Πιερ του μεγάλου ειχε την
καρτάναν και δεν ημπούρεσε να βρει υγείαν ... ήρτεν και 'προποτιστήν (ενν. ο ρε Πιερ)
και παραύθα εγίανεν Μαχ. 38²³.

πρόπρε, επιθ. άκλ. — Βλ. και πρόπριος.

Από το ιταλ. *proprio*.

Ατομικός, προσωπικός: οι χοντροί άνθρωποι ... επιθυμούν περίτον συχνά το δι-
λίτιν ... του κορμιού διαπρεζιάζοντα το διλίτιν το νοητικόν του νου, αφήνοντα το
μεγαλύτερον καλόν ..., ως γοιον πράμα οπου δεν κουριάζει απού άλλον παρού απού το
δικόν του πρόπρε το σωματικόν διλίτιν Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 80.

πρόπριος, επιθ.

Από το λατ. *proprius*. Τ. πρόπιος (<διαλεκτ. ιταλ. *proprio*) το 12. αι. (Caracausi). Η λ.
τον 6. αι. (LBG).

Που ανήκει σε κάπ., προσωπικός: εν πρόπριους μπίονς, ήγουν εις τα ίδια του καλά
Βαρούχ. 846²³.

προπούλαιον το. — Πβ. και πρόπυλον.

Το αρχ. ουσ. *προπούλαιον*. Η λ. και σήμ. στον πληθ. (*προπούλαια* τα).

(Αρχιτ.) οικοδομική κατασκευή μπροστά από την κύρια είσοδο κτηρίου ή κτηρι-
ακών συγκροτημάτων· πύλη: Ιστ. πολιτ. 29²³.

πρόπυλον το, Hist. imp. 38. — Πβ. και προπούλαιον.

Το αρχ. ουσ. *πρόπυλον*. Η λ. και σήμ. στον τ. *πρόπυλο* αρχαιολ.

Ο στεγασμένος χώρος μπροστά στην κύρια είσοδο ναού ή μεγάρου, ο οποίος
συν. έχει μπροστά κίονες: επήδησεν ο προσμονάριος ευθύς και εξέβη έσω εις το πρό-
πυλον και βλέπει τον βασίλειον Παράφρ. Μανασσ. 286' (προκ. για είσοδο ταφικού
μνημείου): ανοίξω σου το πρόπυλον, ανοίξω σου τον τάφον Βυζ. Ιλιάδ. 1149.

προπυριώ.

Το προπυριάω που απ. στον Ιπποκράτη.

Προθερμαίνω: ακανθοχοίρου χολήν νεαράν βάλε εις τα ώτα προπυριάσας αυτήν
και θαυμάσεις Ιατροσόφ. (Οικονομου) 54²².

προρατικός, επιθ., βλ. προορατικός.

προριζώ, βλ. προορίζω.

?**προρόγα**, επίρρ., Rechenb. 31⁴. — Βλ. και προρογής.

(Πιθ.) από την πρόθ. *pro* και το ουσ. *ρόγα* (βλ. και Hunger-Vogel [Rechenb. σ.
31])· πβ. επίρρ. *πρόρογα* σήμ. ιδιωμ. (Ζωη, Λεξ. Ζακ. Β² (γρ. *πρόρογα*)).

Προκαταβολικά: Οι αλικάροι Θεσσαλονίκης επιάιρουν προρογής άσπρα δ..’ εις
τα α..’ μουζούρια το άλας· επουλήθη γουν όλο και εξέβη μουζούρια γεζςβ· θώμεν, τι
ένι εικός να πάρουν προρόγα; αυτ. 31².

?προρογής, επίρρ. — Βλ. και προρόγα.

(Πιθ.) από την πρόθ. ρρο και τον ουσ. ρόγα (βλ. λ. προρόγα, ετυμολ.) κατά τα επιρρ. σε -ής.

Προκαταβολικά: Οι αλικοίρο Θεσσαλονίκης επαίρνουν προρογής άσπρα δ-... εις τα α-... μουζούρια το άλας Rechenb. 31¹.

πρόρρησις η, Αλ. Κων/π. (Matzukis) 69.

Το αρχ. ουσ. πρόρρησις. Η λ. και σήμ. στον τ. πρόρρηση.

1) Μαντεία: Ουκ έστι πρόρρησις ψευδής, αλλ' αληθής υπάρχει Αλ. Κων/π. (Matzukis) μετά στ. 50. 2) Πρόγνωση: πρόνοια: διά πρόρρησιν Θεού και χάριν εφύλαχθη (ενν. ο Μωυσής) Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 154^ο. 3) Πρόλογος: Του προομιών πρόρρησις, ως έχει τα του κόσμου Καλλιμ. 1.

πρόρριζος, επιθ.

Το αρχ. επιθ. πρόρριζος. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Με όλη του τη ρίζα, σύρριζος (εδώ μεταφ.) πλήρως εκριζωμένος, αποσπασμένος από κάπου: Γλυκά, Στ. Β' 77, Γλυκά, Αναγ. 46.

προς, πρόθ., Προδρ. (Eideneier) I 234, II 86, Καλλιμ. 36, 919, Ασσιζ. 36¹³, Δγρ. (Trapp) Gr. 855, 2122, 3073, Δγρ. Z 14, 433, 2546, Δγρ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1229, 1291, Βέλθ. 609, 1085, Χρον. Μορ. Η 1658, 1826, 1959, Χρον. Μορ. Ρ 1658, 1826, 1959, Φλώρ. 379, 754, Απολλών. (Κεχ.) 756, Λιβ. διασκευή α 184, 3079, 3264, Λιβ. Esc. 937, 2244, Αχιλλ. (Smith) N 160, 248, 311, Αχιλλ. (Smith) O 6, 378, 500, Ιμπ. 420, Μαχ. 4^ο, Λιβ. Va 673, 1074, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 207, Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) 49, Απόκοπ.² 397, Πεντ. Γέν. XVI 2, XXIII 19, Έξ. VII 23, Κυπρ. ερωτ. 9^ο, 24^ο, 37^ο, Πανώρ.² Α' 142, Β' 415, Γ' 188, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Αφ. τίτλ., Ε' 67, 530, 534, Κατζ. Δ' 29, Ε' 351, Βοσκοπ.² 257, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 2187, Γ' 1230, 1489, Στάθ. (Martini) Β' 278, κ.π.α.

Η αρχ. πρόθ. προς. Η λ. και σήμ.

Α' Με αιτιατ. 1) (Δηλώνει κίνηση ή κατεύθυνση προς πρόσωπο/τόπο) προς, στ. α) συν. με ρ. όπως τα υπαγαίνω, έρχομαι, κλπ.: Απολλών. (Κεχ.) 670, 692, Χρον. Μορ. Η, Ρ 1564, Ρ 5204, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 146, 2118, Λιβ. Va 179, 2162, 3426: Πάσα σου πόνος διπλοτριπλός στρέφεται προς εμένα Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) 49: προς το μανικότερον μετέπεσεν ο νους του! και προς το ληστροκότερον εσέβην η ψυχή του Λιβ. Va 3095, 3096: (με τις προθ. εις/ώς): ήρτα σήμερα εις προς τη βρύση Πεντ. Γέν. XXIV 42: ως προς την κόρην την τερπνήν ο νους μετατραπέντον Αχιλλ. (Smith) N 852: έκφρ. προς τα δεξιά, βλ. Επιτομή δεξιάς 1 έκφρ. φρ. (1) έρχομαι προς (κάπ.) = συνεννοίσομαι: ήρτεν (ενν. ο Αβραμ) προς τη Άγαρ και εγχεστρούθη Πεντ., Γέν. XVI 4 (2) μετατρέπομαι προς ύπνον, βλ. λ. μετατρέπω Φρ.: β) με ρ. όπως το δίδα, πουλώ, στέλνω, δείχνω, κλπ. εισάγει το έμμεσο αντ.: την πόλιν εχαρίωατο τούτοις απελευθέραν, 1 φόρους αυτούς παντάπαι προς τινα μη δίδοναι Βίος Αλ. 2913: θέλεις να το πουλήσεις (ενν. το καστέλλον)! προς των Ρωμαίων κεφαλήν αυτόν του βασιλέως Χρον. Μορ. Ρ 8412: Πιττάκιν της Ροδάμνης: προς Λιβιστρον το πέμπει Λιβ. Va 1547: προς εκείνον σύντομα δείξε το δακτυλίδην Λιβ. Va 2634: (με το ως πλεοναστικά): το πιττάκιν έ-

στείλειν ως προς τον Αχιλλέα Αχιλλ. (Smith) N 958· γ') (με ρ. ή ουσ. που σημαίνουν «πόλεμω», «πόλεμος», κλπ.) εναντίον (βλ. και Apostolopoulos, Καλλιμ. 125): Χρον. Μορ. P 3411, Δευτ. Παρουσ. 215· προς δρακοντόκαστρον, προς αντιδίκους όφεις (παρ. 1 στ.), πάντες απαγορεύουσιν, τον πόλεμον σκνούσιν Καλλιμ. 1053· (εδώ με παρ. 1 του ρ.): προς έναν εκατόν η απαντοχή κακή είναι Δευτ. Παρουσ. 76· γ') (με την αντων. άλλος για να δηλωθεί αλληλοπάθεια): όλοι ας καθαλίζουσιν! και εις προς τον άλλον όρισε και ας δώσουν κονταρέας Λιβ. Va 2972· δ) με ρ. που δηλώνουν υπακοή, υποταγή: «Ο Πόθος είμαι», λέγει με, «και κλίνει προς εμένα» Λιβ. Va 341· μη γνέψετε προς τα είδωλα και θεούς χυτούς μη κάμετε εσάς Πεντ. Δευτ. XIX 4· υιός αγνέυτης και αντάρτης, δεν ακούει εις τη φωνή του πατρός του και εις τη φωνή της μάνας του και να παιδέψουν αυτόν και να μην ακούσει προς αυτοιτούς Πεντ. Δευτ. XXI 18· ε) με το εναλλάσσω («αλλάζω»): μέλαν να φορέουσιν και προς το σχήμαν τούτο! ... πάντες εναλλαγώσι Καλλιμ. 1519· στ) με ρ. όπως λέγω, λαλώ, απιλογούμαι, κλπ. (ή ουσ. όπως απιλογία, κλπ. βλ. και Κριαρ., EMA 1, 1939, 42, Πηδώνια Κομν., Χορτάκης 282-3) ή γράφω (ουσ. γραφή), κλπ.: Χρον. Μορ. P 20, 6761, H, P 3440, Απολλών. (Κεχ.) 239, Λιβ. Va 665, Δευτ. Παρουσ. 145, Αχιλλ. (Smith) N 338, 927, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)³ Γ' 1203· (με το ως πλεοναστικά): λόγους εδημηγόρησεν ως προς τους άρχοντάς του Λιβ. Va 2178· ζ) (με ουσ. ή ρ. που σημαίνουν δέηση, παράκληση, ευχή κλπ.): τον πρίγκιπα παρακαλούν και δέονται προς αυτόν Χρον. Μορ. P 5699· Η προσευχή προς τον Θεόν μεγάλως οικειώνει Κομν., Διδασκ. Δ 159· Ευχή πατρός προς Αχιλλέα Αχιλλ. (Smith) N 349· η) (προκ. για όρκο): Χρον. Μορ. H, P 8515, Λιβ. Va 2099· θ) (προκ. για αφιέρωση, βλ. και Πηδώνια Κομν., ό.π., 281-2): Προς τον εκλιν- πουρότατον και ευγενέστατον κύριο Μαρκαντώνιο Βιάρο Πανάρι² Αφ. τίτλ· θ) (με ρ. που σημαίνουν «κοιτάζω, βλέπω»): Χρον. Μορ. H, P 4807, Αχιλλ. (Smith) N 1062· ια) (με τα σημεία του ορίζοντα δείχνει κατεύθυνση): Χρον. Μορ. P 5047, Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) O P³· ευρίσκεται προς μεσημβριαν εκείνου ... τον κάστρου! σκατι ένα βου- νόπλων Χρον. Μορ. P 2803· ιβ) Δηλώνει α) (πιθ.) θέση κατά προσέγγιση: επέξενσεν προς την Λεμεσόν Μαχ. 4th· (προκ. για λόγο, ομιλία): φαίνεται μου ό,τι θέλεις ειπείν προς το τέλος της μαντατοφορίας σου, θέλεις το πειν καλά και πρεπούμενα Μαχ. 472th· β) (εγγύτητα σε τόπο) κοντά, δίπλα: εκάθισεν εφ' ικανόν προς την του κήπου θύραν Καλλιμ. 1620· ήλθεν, εστάθην προς εμέν Λιβ. Esc. 3694· 3) (Τέρμα) μέχρι, έως: πολύ ... τούτο του βοννου το ύψος αναβαίνει! αν είποις, και προς ουρανόν η κορυφή του φθάνει Καλλιμ. 85· 4α) (Στάση σε τόπο) σε (βλ. και Trapp, JÖBG 14, 1965, 32): ας μένει Απολλώνιος ημέρες προς τ' όσπιτιν Απολλών. (Κεχ.) 259· β) μέσα σε (κάπ./κ.): διά το ολιγόψυχον τό εθεώρουν προς εκείνον ... Λιβ. Va 3437· ουδέν γαρ λείπει το καλόν και το τερπνόν εκ λύπης (παρ. 1 στ.). Προς δόξαν, προς λαμπρότητα, προς τε τιμήν και πλούτον, ι) προς κάλλος και προς φρόνησιν, προς γνώσιν, προς ανδρείαν, ι) προς έρωτην, προς καλλονήν, προς είδος ενπρεπείας, ι) απερ προσφέρουσιν χαράν ... ι), εν τούτοις ίδης κίνδυνον, ι) μέσον τούτοις και ψόγον Καλλιμ. 9, 10, 11· 5) (Προκ. για διήγηση) στη συνέχεια, ακολούθως (προς τμήμα της διήγησης που προηγήθηκε): Ας παραδράμω τα πολλά ... (παρ. 1 6 στ.) Λοιπόν προς την διήγησιν την πρώτην διηγού- μαι Λιβ. Va 2206· 6) (Δηλώνει γενικά σύνδεση, σχέση συν. μεταξύ προσώπων, φιλική ή εχθρική διάθεση προς κάπ./κ. (Κριαρ., Πεπρ. Β' ΔΚρΣ 4, 274)) προς, σε (βλ. και Lex.

Chron. Mor., στη λ. 2b, Bauer, Wört., στη λ. III4, Πηδώνια Κομιν., ό.π., 280-1): *ἐφταισεν* και *ἐσφαλεν* προς αὐτον Χρον. Μορ. Η 3317· *ἀρμόζει* να *εἰσαι* προς *ἐμὲν* αληθινός εις πάντα Χρον. Μορ. Η 1871· να *εἶναι* πιστοί προς αὐτον Χρον. Μορ. Η 5477· *εθαύμασεν* ...! την εκ ψυχῆς μου καθαρὰν φιλίαν προς εκείνον Λιβ. Va 3787· α) προς, σε σχέση με: οὐδὲν μετέχω προς αὐτόν εις τίποτε συγγένειαν Χρον. Μορ. Η 4156· β) (με ουσ. όπως βοήθεια, ενεργεσία, κ.ά.): βοήθειαν και πρόβλεψιν να ποίσει προς εκείνον Χρον. Μορ. Ρ 1551· τι τιμὴν κι ενεργεσίαν να ποιήσομεν προς αὐτον Χρον. Μορ. Η 6740· γ) (με τα ουσ. πόθος, έρωτας): είπα την τὰ πάσχω, τον πόθον και τον έρωτα τόν έχω προς εκείνην Λιβ. Va 3205· δ) (με το ρ. βαραινῶ, κ.τ.ό.: βλ. Αλεξίου Στ. [Βοσκοπ.² σ. 33]) εναντίον, προς: βαραινῶ προς το ριζικόν οποιού τονε πειράζει Ερωτόκορ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 1538· προς τη Μοίρα εμάνιζε και προς το ριζικό του Ερωτόκορ. (Αλεξ. Στ.)² Β' 2269· ε) (με το συνηθίζω): Οποιού χαρεί τα ευφρόσυνα του κόσμου, την αγάπην! και συνηθίσει προς αυτά και καταγλυκαθεί τα ... Λιβ. Va 908· στ) (με το ουσ. εξουσία) πάνω σε: Περί της εξουσίας τήν έχει ο ρήγας προς τους ανθρώπους του Αοσιζ. 285· ζ) με το ρ. πρέπω «ταιριάζω»: τι λόγον να άρξομαι να πρέπει προς εκείνην Λιβ. Va 2010· η) για (κάπ.) (βλ. και Bakker-v. Gemert [Φαλιέρ., Θρ. σ. 186, 234]): ήτιν κι ετούτο προς εμάς χρειαζόμενο μαντάτο! Φαλιέρ., Θρ. (Bakker-v. Gem.) 238· η) προς χάριν κάπ., για κάπ.: να γαληνώσαν προς εμὲν οι χρόνοι Κυπρ. ερωτ. 107¹⁴· θ) με το προσκαρτερῶ: Χρόνον προσκαρτέρησεν πάλιν προς έρωτά μου! ώστε να έλθω εις θέλημα, ξένε μου, το δικόν του Λιβ. Va 2942· 7) Δηλώνει χρόνο α) (με ουσ. που δηλώνουν χρονικό σημείο) χρονική προσέγγιση ή συγκεκριμένο χρόνο, κατά: Απολλών. (Κεχ.) 248, 533, Λιβ. Va 673, Πουλολ. (Τσαβαρή)² 180, Περί Ξεν. (Μαυροσ.) 30· (με το άρθρο): ανάστηθι το προς πρωί λίαν όρθρον βαθέος Παῖσ., Ιοτ. Σινά 1611· β) (με ουσ. που δηλώνουν χρονικό διάστημα) για: μικράν ανάπαυσιν εύρηκα ...! προς ώραν, προς αναμονήν Καλλιμ. 2368· εκφρ. (1) προς βραχύ = για λίγο (χρόνο): τούτον προσεκύνουν! φέροντες δάκρυα και χαράν, όθεν ου προσεδόκουν, και προς βραχύ θρηνησάντες χαράν είχαν μεγάλην Διγ. Ζ 973· (2) προς μικράν ώραν, βλ. ά. μικρός Εκφρ. 5· (3) προς ολίγον ή ολιγόν / προς ώραν = (α) για λίγο, για σύντομο χρονικό διάστημα: βλ. λ. ολίγον Εκφρ. 9, Επιτομή Εκφρ. 10· πβ. επίρρ. προσώρας σήμ. (βλ. και Καψ., ΕΕΦΣΠΘ 7, 1957, 356, βλ. και L-S, στη λ. CIII4): Ημεῖς επαναπαύθημεν προς ολιγόν, προς ώραν Καλλιμ. 2418· προς ώραν έχει δύναμιν, προς ώραν φλαμμονλίζει, η προκοπή προσωρινή, προς ώραν ή χαρά του Γλυκά, Στ. 351, 352· (β) σε λίγο: προς ολιγόν έφην Καλλιμ. 1499· (4) προς ολίγας ημέρας = για λίγες μέρες (βλ. και Καψ., ό.π.): Η αγάπη ... με ανάγκασεν, προς ολίγας ημέρας, της ταπεινής μου της μητρός και όλων των συγγενών μου, θέλω να πάω να τους ιδώ και πάλι να υποστρέψω Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 373· (5) προς μακρόν χρόνον = για μεγάλο χρονικό διάστημα: κρατήσει προς μακρόν ... χρόνον Λέοντ., Διν. (Brokkaar) Ο VIII¹⁴· (6) προς καιρόν = για λίγο χρόνο, πρόσκαιρα, προσωρινά: δεν ήσαν καλάι (ενν. αι θυσίαι), εμῆ προς καιρόν, διό και καταργήθησαν Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιοτ. 59· Βλέπει τον κόσμον, άνθρωπε, τροχός εν' και γυρίζει! τους μεν ανάγει προς καιρόν, τους δε άλλους καταβάζει, και τούς ανάγει σημερον πάλε κλωθογυρίζει Αλφ. 14· γ) (εδώ) ταυτόχρονα με: Εκείνη λέγει: «Κηπουρέ, τον μισθαργόν σου πέμψε! και δώσ' τον ρόδα περισσά ...».! Και παρευθός ο μισθαργός ευρεύθη με τα ρόδα! εις θέσιν γαρ και λογισμόν και ακοήν και γνώσιν!

προς την φωνήν ηντρέπισεν ο μισθαργός Καλλιμή. 1904. 8) (Προκ. για κατάστασι, περίστασι) κατά, σε: Προς δε τον πόλεμον αυτόν ὅσαι σφαγιασθῶσιν, ἡ αὐτάς τιμῶμεν ὡς θεᾶς Βίος ΑΛ. 5530. 9) (Με αριθμητ.) α) (προκ. για διανομή, επιμερισμό) από: οι δύο κοντάδες τοῦ ἔδωκαν προς ἑναν καθάλαρην Χρον. Μορ. Η 220· της Βελίγουςτης (ενν. ο ἐπίσκοπος) κι ἐκεῖνος του Ἀμυκλίου ὅλοι προς τέσσαρα εἶχασιν (ενν. φῖε) Χρον. Μορ. Η 1961· β) περίπου: προς χιλιάδας ἐξ ἐπτά μετρούμενας Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) Ο VIII¹²· γ) δηλώνει προσθήκη: ἔρχεται προς Βραχμάνους, ἡ τους μακροβίους τε φημί· ζῶσι γαρ οὔτοι πάντες ἡ ἐν ἔτει πενήτηκοντα προς εκατόν Βίος ΑΛ. 4700. 10α) (Για τη δῆλ. σκοπού ἢ αποτελέσματος) προς, για (βλ. και Κριαρ., ΛεΞ., στη λ. 6, Τζαρτζ., Νεοελλ. σύντ. Α' 141, 5): Χρον. Μορ. Ρ 3951, Μαχ. 154*, Δυντ. Παρου. 144, Αχιλλ. (Smith) Ν 443· «Ο τόπος οὗτος», λέγει των, «ας γένηται κατοῖνα. ἡ ἔχει δεινὰ και ποταμόν, ... ἡ ἔχει και δάσωμα καλόν προς το να σκεπαστοῦσιν ...» Καλλιμή. 877· ἡλλοτριωθῆν συγγενῶν, γονέων ἐχωρίσθην ἡ προς το κερδοῦσαι φίλτατον, ὃν και ἀπεστερηθῆν Διγ. Ζ 2599· ἔδωκε τάχα τον αἰτόν προς ἵνα τον τοξεύσει Λιβ. διασκευῇ α 2833· πάντες ἐσυνάχθησαν ... ἡ παρέτοιμοι προς κίνημα και συμπλοκήν πολέμου Αχιλλ. (Smith) Ν 363, Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) Ο III² με ρ. ὅπως τα ἀρκά, συντελῶ: στόμα μικρόν και ἐνήδονον ὡσάν το δακτυλίδην ἡ ὅσον ἀρκεῖ προς φύλημα ἐρωτικής καρδιάς Λιβ. Va 2233· Προς ὀρισμούς και συμβουλὰς και πατρικάς θελήσεις ἡ και προς ἐλπίδα στέμματος ... ἡ οὐ συντελοῦσι χάριτες οὐδὲ τερπνότης τόπων Καλλιμή. 164, 165· φρ. εἶμαι προς, βλ. Ἐπιτομή εἶμαι Γ' Φρ. 12· β) με το ἀφῆνω: τινάν οὐκ ἐφῆκαν προς το να τον σιμῶσει ἡ να τον ἀφεται ποσῶς Καλλιμή. 1783. 11) (Αἰτία) ἐξαιτίας χάρις σε (βλ. και Apostolopoulos, Καλλιμή. 125, 126 και σημ. 1): ἀγανακτῶν προς τον καιροῦ το μήκος Καλλιμή. 1202· «... ἐξελθε σύντομα, γοργά ...» ἡ Ἐκεῖνος οὐν προς την φωνήν ἐξῆλθεν μετὰ φόβον Καλλιμή. 558· Οὐκ ἔχω την ἀνεύρεσιν της κόρης προς εἶναι, ἡ προς την φιλίαν σου την ὀρθήν και το εὐνυπόληπτόν σου Λιβ. διασκευῇ α 3899, 3900. 12α) (Αναφορά) ὡς προς, σχετικά με, ὅσον ἀφορᾷ ...· για: Ἐχμον. Δ 295· Οὐκ ἡμπορεῖ μόν ο λογισμός να ἀφηγηθῶ την κόρην, ἡ ἀλλ' ὅσα γράψω προς αὐτήν, πάλιν να με νικήσει Αχιλλ. (Smith) Ν 855· Εἰ και δημῶδες το ρητόν ὅλον της παροιμίας, ἡ και προς την φράσιν εὐτελές και συμπεπατημένον, ἡ ἀλλ' ἔσω φλέβα θαυμαστήν χρυσίτιδα συγκροῖται Γλυκά, Αναγ. 111· (με το ὡς ὅπως και σήμ· βλ. Τζαρτζ., Νεοελλ. σύντ. Α' 141, 6, Κριαρ., ΛεΞ., λ. ὡς 2): Τον Μάιον (ενν. ἡ κόρη), ... ἡ παρεῖκαζεν ... τον κύκλον της σελήνης (παραλ. 1 στ.) ὡς προς την στρογγυλότητα του Ξένου της προσώπου Λιβ. Va 2218· ἐκφρ. προς το παρόν, βλ. παρών, Το οὐδ. ὡς οὐσ. α) ἐκφρ. (2)· β) κρίνοντας από, με βάση ... (βλ. και Bakker-v. Gemert [Φαλιέρ., Ρίμ. σ. 161]): κρίνεται (ενν. ο Λυτρωτής) εἰς τον σταυρόν ... ἡ με δίχως φταίσιμον ..., προς τὰ καταλαμβάνω Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 282· γ) ὡς, για: Προς δε παράδειγμ' ἀκούσον ἀρχαῖας ιστορίας Ἑσπ. (Λάμπρ.) Va 442· δ) (σύγκριση, ἀναφορά) σε σχέση, σύγκριση με (Lex. Chron. Μορ., στη λ. 2f): Χρον. Μορ. Η 3843· (με το ὡς): οὐδένας δὲν ἐφάνηκεν ὡς προς ἐσέ ἀνδρείος Διγ. Ζ 3159· ε) (συμφωνία· ἀντιστοιχία) σύμφωνα με, κατά (Lex. Chron. Μορ., στη λ. 2e): Χρον. Μορ. Η 1022, Χρον. Μορ. Η 7412· (με το ὡς): ὡς προς αὐτῶν τα σχήματα ἦτασιν και οι λόγοι Λιβ. Va 886. 13) (Προσθήκη) κοντά σε, ἐκτός από: προς τα πρώτα βάσανα ἀλλὰ πάλι μ' ἐνρήκα Ἔνυ. (Bakk.-v. Gem.) 204. 14) (Εἰς, ἀντίθεση,

εναντίωσθ) παρά την ..., σε αντίθεση προς ...: θανυμάζομαι προς την καλή σου γνώσῃ | να παίρνεις δίχως διάφορο κατηγορία τόσο Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 73. 15α) Με τις λ. ένας και κομμάτι(ν) (Κριαρ., Λεξ., στη λ. 8, Κριαρ., EMA 1, 1939, 42, ΑΚΝ, στη λ. Α14· βλ. και L-S, στη λ. CIII4, Somav. ((ένα) Προς ένα) πβ. έκφρ. λόγος προς λόγο (17. αι., Έγγρ. Σύρου Α' 21): αποβλέπω εις ένα προς ένα πατέρα Σοφίαν., Παιδαγ. 118· σήμερα να μας ήσανεν ένα προς ένα χώρια Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 2187· Να τα πάρουν ούλα (ενν. τα πράγματα) αντάμα ... κομμάτιν προς κομμάτιν! Βουστρ. (Κεχ.) 274¹³· β) έκφρ. χρόνον προς χρόνον = κάθε χρόνο (πβ. και νεοελλ. έκφρ. χρόνο με το χρόνο): χρόνον προς χρόνον ιχνηλατούντες ουκ εώσιν αυτήν (ενν. την πόλιν) εσοδιάζειν χρόνους τρεις Ιστ. Ηπειρ. XIII.

Β' Με γεν. 1) Δηλώνει α) κατεύθυνση προς τόπο/πρόσ., προς, σε· με ρ. όπως το μιλώ κλπ.: Πάντες ομού προσέρχονται, προς του δεσπότην λέγοντι Αχιλλ. (Smith) O 96· β) κατεύθυνση με έχθρική ή φιλική διάθεση (βλ. και Α' 6): ανταπηλάνον τους ίππους! προς αλλήλων εν τη μάχη Ερμιν. Α 175· Ω Γεροσόλυμα ..., | τούτο το μέγα φταίσιμο τό 'ποίκες προς του υιού μου ... Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) 74· Τις ημπορεί να διηγηθεί καταλεπτόν εκείνην! την ευθυμίαν και την χαράν τήν είχαν προς αλλήλων Λιβ. Va 3846. 2) Προσέγγιση σε τόπο, δίπλα, κοντά: Χρον. Μορ. H 9162. 3) Στάση σε τόπο (βλ. και Apostolopoulos, Καλλιμ. 125· εδώ η γεν. πιθ. για μετρ. λόγους) σε: είδον τον Καλλιμαχον εις τον καιρόν εκείνον! άψυχον, κείμενον (νεκρόν) προς του μεσσηνησιου Καλλιμ. 1794. 4) Εκ μέρους, από: Διγ. (Trapp) Gr. 2785. 5) (Για τη δήλωση γεν. διακριτικής, Christensen, BZ 7, 1898, 382) από: προς ... των ημετέρων! απέθανον ως εκατόν εξήκοντα και πλείον Βίος Αλ. 4201. 6) (Εδώ για να δηλωθεί η ύλη, Christensen, ό.π.): ποτήρια πολλά προς του σαπφείρου! τετορνευμένα Βίος Αλ. 5657. 7) Διαμέσου: σώμα γαρ επεφαίνετο τούτου προς της νέλου Βίος Αλ. 3764. 8) (Με αριθμητ., πιθ.) πάνω από: πλείστους συναθροίσας! προς χιλίων επέκεινα δοκίμους στρατιώτας Διγ. (Trapp) Gr. 2774.

Γ' Με δοτ. 1) (Με ρ. που δηλώνει κίνηση προς τόπο, L-S, στη λ. ΒΕ3) δηλώνει κατεύθυνση, προς, σε: Βίος Αλ. 3449, Βίος Αλ. 1091· (με το ουστ. χρέος) προς (βλ. και Trapp, JÖBG 14, 1965, 33): τούτους γαρ απέστειλα, ..., εις τους γυνείς μας! και προσκινήματα πολλά πρεπόντως, αρμοζόντως, | κατά τους τέκνους οφείλη και χρέος προς γονεύον Αχιλλ. (Smith) N 1469. 2) Δηλώνει στάση σε τόπο (ισοδυναμεί με την εν, Christensen, BZ 7, 1898, 380): πάντας προς τοις όρεσι φούρκη προσανψύσω Βίος Αλ. 1735. 3) (Εδώ προκ. για κατάσταση) κατά, σε: Κεκοίμῃται δ' Αλέξανδρος και προς τοις ύπνοις βλέπει αυτόν Ερμήν τον Αρμωνα θεού φορούντα σχήμα Βίος Αλ. 3354. 4) Δηλώνει προσθήκη (και σε έγγρ. του 16. αι., Γρηγοροπ., Έγγρ. 11⁷): Βίος Αλ. 3754· (με αριθμητ.): Διγ. (Trapp) Gr. 2462. 5) (Με αριθμητ.) (εδώ) δηλώνει χρόνο, κατά: Εγράφη δε προς έτεσι τοις εξακισχιλίοις! έξ συν τοις ενενήκοντα και τοις οκτακοσίοις Βίος Αλ. 6118.

Δ' Με επίρρ. 1) (Τοπ.) δηλώνει κατεύθυνση: οκάτι ολίγον προς εκεί ένι η Καλαμάτα Χρον. Μορ. H 1664· το λαήνι ... προς χάμαι να γυρίσει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 594. 2) Εδώ με το επίρρ. μικρόν = για μικρό χρονικό διάστημα, για λίγο χρόνο (βλ. λ. μικρόν 4γ· πβ. έκφρ. προς ολίγον ή ολιγόν, λ. προς Α' 7β): ευρέθη προς μικρόν ανά-

παιούς της Λύπης Καλλιμή. 2348· Ναούς ειδώλων προς μικρόν ανεγείρεις Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) Ο VI^ρ.

Ε' (Απολ. ως επίρρ.) παραπάνω, περισσότερο: Σφρ., Χρον. (Maisano) 174³⁹, 132¹⁰, Πανάρ. 73³⁹.

Εκφρ. 1) Προς απομέσα, βλ. λ. απομέσα 1 Φρ., Επιτομή 1β έκφρ. 2) Προς δεύτερον, βλ. Επιτομή δεύτερον 4 Έκφρ.

3) Προς θάνατον (πβ. νεοελλ. δεν είναι κ. για θάνατο / προς θάνατον, ΑΚΝ λ. θάνατος 1 έκφρ., (κ.) δεν είναι προς θάνατον, Μπαμπιν., Λεξ., λ. θάνατος): έτσι την συντηχάινει: «Ω ψυχή μου ... Μεγάλη θλίψιν έχω ...». Ωσάν ήκουσεν η κόρη ετοῦτα τα λόγια, ... εἶπεν: «... Εάν και θάνατος με ἔλθει, αὐθέντα μου, να μὴ ἀρνηθῶ την ἀγάπην σου.» Ο δε αμράς απεκρίθη: «Οχι προς θάνατον, ἀγάπη μου ...» Διγ. Ανδρ. 329^ρ. 4) Προς ισοτήταν, βλ. Επιτομή ιότης -τητα 4 Έκφρ. 5) Προς την καρδιά μου = στην καρδιά μου, μέσα μου, κατάβαθα: ἐμετάνωσεν ο Κύριος ὅτι ἔκαμεν τὸν ἄνθρωπο εἰς τὴν ἡγῆ και ἐχολομάνησεν πρὸς τὴν καρδιά του Πεντ. Γέν. VI 6. 6) Προς κατά μικρόν = λίγο, κατ' ολίγον (βλ. Μαυρ., Εκλ. Α', 521): ἐπεγίνοντο πλησίον! πρὸς κατὰ μικρόν της κλίης Ερμον. Ω 215. 7) Προς τον νουν μου, βλ. λ. νους, εκφρ. 1. 8) Πρόσωπα προς πρόσωπα, βλ. λ. πρόσωπον, Εκφρ. 9. Φρ. Ισταμαι πόδα προς πόδα, βλ. λ. πόδας Φρ. 5.

προσάββατον το.

Το μετν. ουσ. προσάββατον. Η λ. στο Du Cange.

Η προηγούμενη του Σαββάτου ημέρα, η Παρασκευή (εδώ) η Μεγάλη Παρασκευή: ἔλεγεν ο ἅγιος Μάρκος ο Εὐαγγελιστής τὴν Μεγάλην Παρασκευὴν προσάββατον, διότι ἐστὶ ἐμπρὸς παρὰ τὸ Σαββάτο Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 262^ρ.

προσαγγέλλω, Ιστ. Ηπειρ. IV⁷.

Το αρχ. προσαγγέλλω.

1) Αναγγέλλω, ανακοινώνω σε κάπ. κ.: Βίος Αλ. 3936. 2) Φανερώνω, καταγγέλλω: να χωρίζεται (ενν. το συνοικέσιον) ... Όταν ... συνηξέυρει (ενν. το ἐν από τα δύο μέρη) τὴν ἐπιβουλὴν και κρύπτει αὐτὴν και ἀναφανεί συγγινώσκον και μὴ προσαγγέλει Zygomalas, Synopsis 154 Γ 12.

προσαγορεύω, Βίος Αλ. 2176, 3288, Δούκ. 403¹⁸.

Το αρχ. προσαγορεύω. Η λ. και σήμ.

1α) Προσφωνώ, χαιρετίζω: Δούκ. 1332¹. β) απευθύνομαι σε κάπ. ως ..., τον μεταχειρίζομαι ως ...: τοῖς θεοῖς εὐχόμεθα, χρόνοις ἀναριθμήτοις! σὺ βασιλεύσεις ἐπὶ γῆς και πάσης ταύτης ἀρξεις! σὺ γὰρ ὡς αἰχμαλώτιδας ἡμᾶς προσαγορεύεις! τας πεπτακτίας ὑπὸ σὴν μέγιστον ἐξουσίαν Βίος Αλ. 4078. 2) Καλῶ κάπ./κ. με κάπ. ὄνομα ὀνομάζω: Αλ. Κων/π. (Matzukis) 498.

προσάγω.

Το αρχ. προσάγω. Η λ. και σήμ. λόγ.

1) Φέρνω κ. κοντά σε κάπ. προσάγω: Χούμνου, Κοσμογ. 1285. 2) (Μεταφ. προκ. για συμβουλή) παρουσιάζω, εισάγω, προτείνω: Ἦν τοῖς γενάρχαῖς καταρχὰς στοργὴ

τις προς τον όφιν (παρ. 3 στ.): *κάντευθεν ο παμπόνηρος οργάνω χρήται τούτω* | *και την χειρίστην συμβολήν εμπνέει πρώτως τούτω* | *όπως αυτήν προσαγαγών, ως είνονους τοις γενάρχαις, | υπακουσθεί Γλυκά, Αναγ. 184.*

προσαγωγή η.

Το αρχ. ουσ. *προσαγωγή*. Η λ. και σήμ.

α) Η πράξη και το αποτέλεσμα του προσάγω, προσκόμιση προσφορά: *Είδε η προς τους πτωχούς ελεημοσύνη πίντωμαν πάσης καλής αντιδόσεως, εκείνος οπού κάμνει την αυτήν προσαγωγήν προς τον κεκοιμημένον, τουτέστιν οπού μνημονεύγει τον αποθαμμένον, ας είναι ο σκοπός του, ώσπερ έναν οπού έχει παιδίον μικρόν Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)² 405· β)* (προκ. για φάρμακο) παροχή: *ύδατι ολίγω χρήσθω διά την των βοηθημάτων προσαγωγήν Ιερακος. 424²⁸.*

προσαθύρω.

Το μτγν. *προσαθύρω*. Η λ. στον Ησύχ.

Παίζω με κάπ., διασκεδάζω μαζί του, αστείζομαι: επί πάσιν ο γλυκός και φίλος νοσοκόμος, (παρ. 2 στ.) προσπαίζων μοι και προσγελών και φίλε προσαθύρων Πιρόδρ., Δεητ. 46.

προσαίτης ο, Rechenb. (Vog.) 89⁶.

Το μτγν. ουσ. *προσαίτης*.

Επαιτής, ζητιάνος: Των προσαϊτών τις ήτει τινά αυτ. 89¹.

προσαϊτώ.

Το αρχ. *προσαϊτέω*.

(Απολ.) *Ζητιανεύω: Πιρόδρ. (Eideneier) IV 554.*

Η μτχ. αρσ. ενεστ. ως ουσ. = *επαιτής, ζητιάνος: Αδειαν έχουσιν όλοι οι άνθρωποι να εξετάζονν τους προσαϊτούντας, τους ζητιάνους Zygomalas, Synopsis 293 Υ 7.*

προσακούω.

Το αρχ. *προσακούω*.

Ακούω, δέχομαι, ακολουθώ συμβουλή, υπόδειξη κάπ.: ου βούλομαι τα παρ' υμών λεχθέντα προσακούσαι Βίος Αλ. 1795.

προσαναβρύω.

Από την πρόθ. προς και το μτγν. *αναβρύω*. Η λ. στο LBG.

Αναβλύζω (σε πηγή): Βλέψον πηγήν την ιεράν, εξ ης αι αργυραΐαι | νύμφαι προσαναβρύουσιν, αυτάς δε τας λιβάδας, | εν αις χρόαν εφαιδρυνεν Αρτεμς κατελθούσα Βίος Αλ. 2338.

προσαναγι(γ)νώσκω.

Το μτγν. (αν όχι ήδη αρχ., βλ. L-S) *προσαναγιγνώσκω*: βλ. και LBG (*προσαναγινώσκω*), TLG.

Διαβάζω επιπροσθέτως: ύβρεις κατ' Αλεξάνδρον! και λαιδορίας έχεον (ενν. οι

Αθηναίος) ...Ι. Αυτός δ' Αλέξανδρος αυτοῖς ἔγραψε τα τοιαῦτα: (παρ.αλ. 35 στ.). Αὐτὴν δε τὴν ἐπιστολὴν οὗτοι προσαναγνόντες ἰ ἀντέγραψαν ἐπιστολὴν Αλέξανδρον τοιαύτην: ... Βίος ΑΛ. 2541.

προσανάγναντις, ἐπίρρ., Πέντ. Ξξ. XXVI 9, XXVIII 37, XXXIX 18, Αρ. VIII 2, 3.

Από την πρόθ. προς και το επίρρ. ανάγναντις.

α) (Με το ουσ. πρόσωπα) αντίκρυ, μπροστά: τις δυο ἄκρες των δυο γαϊτανιών να δώσεις ἰπὶ τα δυο συμπιαστά, και να δώσεις ἰπὶ νόμους του ἀπαναφοριον προσαναγναντις τα πρόσωπά του αὐτ. Ξξ. XXVIII 25· β) κοντά, πλησίον: ἀπατά το ποίμνιο και το βουκόλιο να μὴ βόσκουν προσανάγναντις το ὄρος ἐκεῖνο αὐτ. XXXIV 3.

προσανάγω.

Το μτγν. προσανάγω.

Ανιβάζω προς τα πάνω εἶπον ... φίλους τοὺς ἐμοίς: «Ταύτης (ενν. τῆς αλήθους) προσταραχθείσης, ἰ σφραντες ἅπαντες αὐτὴν προσαναγάγετέ με ...» Βίος ΑΛ. 4371.

προσανακλίνω.

Το μτγν. προσανακλίνω.

Ακουμπώ κάπ. πάνω σε κ., ξαπλώνω: Ελθέ εἰς το μετόχιον ἵνα ἐστιαθῇσῃ (παρ.αλ. 1 στ.), και μετὰ τὴν ἐστίασιν μικρὸν τι κοιμηθῇναι ἰ σεαυτὸν προσανάκλινον και ἐπαναπαυθῇναι Παῖς, ἰστ. Σινά 1660.

προσαναμανθάνω.

Από την πρόθ. προς και το αναμανθάνω. Η λ. στο LBG.

Μαθαίνω, πληροφοροῦμαι επιπροσθέτως: Εἰς Αἴγυπτον ἐρχόμενος σὺν πάσῃ μου δυνάμει, κατέμαθον μέσον οδοῦ των ἀρετῶν ἐνεῖναι ἰ βωμόν ἐν τόποις τοὺς υ- μών, ... ἰ' ὡσαύτως προσανέμαθον εἶναι θεοῦ μνημεῖον ἰ ἐν πεδιάσιν ἰνδικοῖς, μέγιστον ἡρωεῖον Βίος ΑΛ. 5023.

προσαναρτῶ.

Το μτγν. προσαναρτῶ. Βλ. και LBG, TLG.

Κρεμῶ πάνω σε κ. (προκ. για τον Ἰησοῦ) καθηλώνω (στο σταυρό): Ἰησοῦν τον ἄκακον σταυρῶ προσαναρτᾶτε (ενν. Ἰουδαῖοι)! Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ. 35.

προσαναστρέφω.

Από την πρόθ. προς και το ἀναστρέφω. Η λ. στο LBG.

Γυρίζω ξανά πίσω: Χώραν πατεῖς, Αλέξανδρε, τὴν του θεοῦ και μόνον ἰ δειλαίε, προσανᾶστρεφε, πατεῖν γαρ σὺ δὴνησῃ ἰ μακάρων τόπους τοὺς καλοῦς των μεμακαρισμένων Βίος ΑΛ. 4448.

προσαναφώνω.

Πιθ. από την πρόθ. προς και το αναφώνω. Η λ. πιθ. τον 4. ἢ 5. αἰ. (TLG, Lampe, Lex.) ἀν ὅχι ἤδη μτγν. (Lampe, ὅ.π., λ. προσαναφωνέω).

Απευθύνομαι με ἐπισημότητα σε κάπ. του απευθύνω σύντομο λόγο καλωσορί-

ζοντάς τον: Μετά ... την διήγησιν προσανεφώνησέν τον (ενν. τον Βέλθανδρον ο ρήγας): «Ἐπαρε μίσσον ἐξ ἡμῶν, τοῦτο σχολοῦμαι σε το» Βέλθ. 797.

προσανεγείρω.

Από την πρόθ. προς και το ανεγείρω. Η λ. στον Πορφυρογέννητο (TLG, LBG).

Ανεγείρω (ναό): *εν τῷ ναῷ τῷ φεραυγεί ... ὃν προσανήγειρε νεῶν γενέτης Ανδρονίκου* Αλ. Κων/π. (Matzukis) 146.

προσανθίσταμαι, Δεγ. Z 3515.

Από την πρόθ. προς και το αρχ. ανθίσταμαι.

Προβάλλω αντίσταση: Αλέξανδρος οὐκ πάσῃ τῇ δυνάμει ἤλθεν εἰς Λακεδαιμόνα· ὅθεν Λακεδαιμόνιοι γενναίως προσαντέστησαν, θέλοντες το γενναῖον ἐνδείξασθαι στερρῶς αὐτῶν Βίος Αλ. 2868· ἄλλοι ... φεύγειν θέλοντες, κατελάμβανον τοὺς ἰ και μὴ δυνάμενοι ποσῶς ἐμοὶ προσαντιστῆναι ἐπέλευνον τοὺς ἵππους τῶν, ἐρριπτον τὰ ἄρματα τῶν Δεγ. (Trapp) Gr. 3040.

προσανίστημι.

Το μτγν. προσανίστημι.

(Μέσ.) σηκώνομαι, ανασπώνομαι αὐτόν κινούμενον τὸν ἐπὶ κλίνῃς εἶδον, ἰ και σχῆμα δείξει πρὸς ἡμᾶς προσαναστῆναι τούτον Βίος Αλ. 5648.

προσανοηταίνω.

Από την πρόθ. προς και το αρχ. ανοηταίνω. Η λ. στο LBG.

Γίνομαι ομοίως ἄφρων: Εἰς δ' Αλέξανδρος αὐτός τῇ μεγαλοφροσύνῃ ἰ τυχάνῃ και πολεμιστῇ και θέλῃ καταλύσαι τοὺς τῶν βαρβάρων ἅπαντας σατράπας ... ἰ τι προσανοηταίνομεν ἡμεῖς ἀκολουθούντες; Βίος Αλ. 4487.

προσανοίγω.

Από την πρόθ. προς και το ανοίγω· αν ὄχι το μτγν. ἤδη προσανοίγω (Sophocl· βλ. ὁμως και L-S, λ. προσανοίγνυμι).

(Εδώ σε μεταφ. με αντικ. τῇ λ. στόμα) ανοίγω κι αποπάνω, τολμῶ να ανοίξω (το στόμα μου) (βλ. Κεχαγιόγλου [Πτωχολ. α σ. 518, 450]): δέλεαρ εἰς τούτον ἔσχον, ἰ μάγκιπον τὸν ἐδίκόν μου, ἰ οὐ δι' ἔρωτος τὸν τρόπον, ἰ ἀλλὰ διὰ τεκνογονίαν, ἰ να μὴ χάσω βασιλείαν ἰ ἐκ τῶν γένους τῶν πατρὸς σου ἰ και εἰς τούτο ὅλως ἔχεις ἰ στόμα προσανοίξει δε μοι; Πτωχολ. α 772.

προσαντιγράφω.

Από την πρόθ. προς και το αντιγράφω. Η λ. τον 9. αι. (LBG).

Γράφω (επιστολή) ως απάντηση πρὸς κάπ.: Μαθὼν δε Πῶρος ἅπαντα τὰ παρὰ τὸν Δαρείου ἰ τούτῳ γραφέντα δυστυχῶς, πληροῦται λύπη πλείστη, ἰ αὐτῷ δε προσαντίγραψεν ἐπιστολὴν τοιαύτη ... Βίος Αλ. 3286.

προσαντίπνευσις η.

Από την πρόθ. προς και το ουσ. αντίπνευσις (4. αι. μ.Χ.).

Το αντίθετο ρεύμα, φύσημα αέρα: οι πάγοι διελύοντο νότου προσαντιπνέουσι Βίος ΑΛ. 3548.

προσαντίφημι, Ερμον. Ω 172, Βίος ΑΛ. 4870, 5866.

Από την πρόθ. προς και το αντίφημι. Η λ. στο LBG.

Απαντώ, αποκρίνομαι: ταῦτα μὲν εφθέγγετο Δαρείος τοῖς σατράπαις, ἰ τοῦτῳ δε προσαντέφησεν ομαίμων Οἰξυδάρκης: ... Βίος ΑΛ. 2941.

προσαντλώ.

Το μτγν. προσαντλέω.

Αντλώ και (επι)χύνω (επι)βρέχω: Φούσκαν μετὰ γλήχωνος συμμίσας ἐπὶ ταῖς ῥοῖσι προσάντλει Κυνοσ, 599¹³.

προσανυψώ, Βίος ΑΛ. 1735.

Από την πρόθ. προς και το μτγν. ανυψώ. Η λ. το 10. αι. (LBG, λ. προσανυψώ).

Κρεμώ (βλ. και LBG, ό.π.): Κακίστως γράφεις θάνατον σταυροῦ προσενγκεῖν μοι, ἰ εμοὺς δε φίλους ισχυροὺς, καλλίστους Μακεδόνας, ἰ πάντας αὐτοὺς ἐν ὅρει φοῦρκῃ προσανυψώσαι αὐτ. 1835.

προσαπαγγέλλω.

Το αρχ. προσαπαγγέλλω.

Ανακοινώνω, γνωστοποιώ κ. (επιπλέον): φηοί (ενν. ο Νεκτεναβώ), «βασίλισσα, τι μοι προσαπαγγέλλεις;» Βίος ΑΛ. 331· Εν πάλω ... προσεπιβάς (ενν. ο Αλέξανδρος) ὤχετο μετὰ τούτου, ἰ προσαπαγγείλας ἀπαντα τα παρ' αὐτοῦ πραχθέντα αὐτ. 3570.

προσαπαίρω.

Από την πρόθ. προς και το αρχ. απαίρω. Η λ. το 12-13. αι. (LBG).

Φεύγω από κάπου, προχωρώ πιο πέρα: Εκείσε ψύλλας εἰδομεν πηδῶσας ὡς βατράχους, ἰ ὅθεν και προσαπάραντες ἀπῆλθομεν εἰς τόπον, ἰ ἐν ῶ πηγή κατέρρει Βίος ΑΛ. 4230.

προσάπαιτώ.

Το προσάπαιτέω που απ. στο Θεόφραστο.

1) Απαιτώ, αξιώ επιπλέον· έκφρ. λόγον προσάπαιτούμαι = δένω λόγο, τιμωρούμαι επιπροσθέτως, κι αποπάνω: Δαρείος ... ἔγραφε τούτοις ταῦτα: (παραλ. 2 στ.) «Μη προσδοκάτε παρ' εμοῦ λαβέσθαι συμμαχίαν· ἰ εἴτερ δ' ἐκβῆτε τῶν ὤνῶν τόπων και τῶν ὀρίων, ἰ πικράν μεγάλην ἔξετε τὴν τιμωρίαν πάντες, ἰ λόγον προσάπαιτούμενοι τῶν αἰχμαλωτισθέντων· και τῶν φθαρέντων ἀμελῶς ...» Βίος ΑΛ. 1928. 2) Απαιτώ κι αποπάνω, τολμῶ να απαιτώ: οἱ θεοὶ πάντες! ὡς δωρεάν πάσιν ἡμῖν τοῖς οὖσιν ἐν τῷ κόσμῳ! αὐτὰ προσεδωρήσαντο, και πῶς υμεῖς ἀδίκως! θεῶν μεγίστων δωρεάν κακῶς προσάπαιτεῖτε ... αὐτ. 1043.

προσάπάντησις η.

Από την πρόθ. προς και το ουσ. απάντησις· πβ. προσαπαντάω. Η λ. τον 7. αι. (LBG).

Συνάντηση: *Η προσάπαντήσις του Αχιλλέως εις τον πενθερό του* (παρ. 3 στ.). *Οι δώδεκα ... το πρωί εσέβησαν θαρρύνταί και λέγουσιν τον: «Ανθέντη μου, έρχεται ο πεθερός σου! και ας υπάμε και ημείς εις συναπάντησιν του, ί να τον δεξάμεθα και ημείς μετά χαράς μεγάλης» Αχιλλ.* (Smith) Ο μετά στ. 600.

προσαπαντώ, Βίος ΑΛ. 1226. — Βλ. και προσυπαντώ.

Το μτγν. προσάπαντάω. Η Λ. στο ΑΛΝΕ.

1) Εξίρχομαι, πορεύομαι προς συνάντησιν κάπ. *Μη φόβον σχοῦσαι ... εξέλθετε της νήσου! ημᾶς προσάπαντήσασαι, χαίρουσαι γηθοσύνως! κατοποιήσαι γαρ υμᾶς οὔποτε βουληθώμεν* Βίος ΑΛ. 5483. 2) Αντιμετωπίζω (σε μάχη, πολεμικό αγώνα), αντικρούω: *προς Μαξιμόν εντέχνως απηρχόμεν, ί η δε, ως προηυτρέπιστο, προσάπαντάν δραμούσαι κονταρέαν μοι δέδωκεν ξυστήν εις το λουρίκιν Διγ.* (Trapp) Gr. 2917.

προσαπλώ.

Από την πρόθ. προς και το αρχ. απλώω. Η Λ. τον 6-7. αι. (Lampe, Lex., προσάπλώω): βλ. και TLG, LBG.

Απλώνω, εκτείνω (το χέρι) προς κάπ.: *Βληθέντος ουν εμού σοφώς εν τω πιθιώ τούτω! και της θαλάσσης τω βυθώ ουν τούτω κατελθόντος, ί ανοίξας μοι τρυμαλιάν και χείρα προσάπλωσας! αρπάσω το παρευρεθέν τη ψάμμω του πυθμένος* Βίος ΑΛ. 4364 (εδώ ικετευτικά): *Την χείρα προσάπλώσας ... μετά πολλών δακρύων, ί ήρξατο ψάλλειν ... τω βασιλεί αυτ.* 2272.

προσαποβλέπω.

Το μτγν. προσαποβλέπω.

Προσβλέπω, στρέφω το βλέμμα μου (μεταφ.), ελπίζω σε κάπ.: *Ερχόμενοι δε εις τον Μορέαν, τον μεν υπήρχον τελείως υποχείριος, ..., προς δε τόν αγάπη και ελπίδι προσαπέβλεπον* Σφρ., Χρον. (Maisano) 36³.

προσαποθνήσκω.

Το μτγν. προσαποθνήσκω.

Πεθαίνω μαζί (με κάπ.): *Όσα ... βούλη σν (ενν. Δαρειέ), σαφήνισόν μοι τάχει! πάσαι γαρ αι δυνάμεις μου και τα στρατεύματά μου! και τα μακρόθεν έθνη μου ουν προσαποθανούνται* Βίος ΑΛ. 3301.

προσαποκομίζω.

Από την πρόθ. προς και το (αρχ.) αποκομίζω. Η Λ. στο LBG.

Κομίζω, φέρνω κ. σε κάπ. *Ιχθύας ... αγρεύοντες εκ της θαλάσσης τούτων! ημίν προσαπεκόμизον πλήρεις μεγεθεστάτους* Βίος ΑΛ. 4318.

προσαποκτέννω.

Από την πρόθ. προς και το αποκτέννω (βλ. Λ.). Βλ. και LBG (προσαποκτέννω).

1) Σκοτώνω επιπλέον: της μάχης γενομένης ... *στερεωτέρας, ί πολλούς προσά-*

ποκτέννουσιν οὗτοι των Μακεδόνων Βίος ΑΛ. 1543. 2) Σκοτώνω, σφάζω: Οι δυο γονι, ..., Λατίνοι κατελθόντες | προς πύργον τον προς θάλασσαν ..., | πολλούς προσαποκτέννουσι των δυστυχών Ρωμαίων ΑΛ. Κων/π. (Matzakis) 252.

προσαπολείπω.

Το μτγν. προσαπολείπω (L-S Suppl.). Η λ. σε έγγρ. του 13. αι. (Act. Kutl.² 2^a, LBG).

(Μίσ., προκ. για περιουσία) «μένω», καταλείπομαι θανόντος ουν του αμνρά, πατρός τοιούτου, λέγω, | ουσία τούτου άπασα νιώ προσαπελείφθη Δαγ. Z 4008.

προσαποστέλλω, Βίος ΑΛ. 1903· γ' πληθ. προσαποστελλούν.

Το αρχ. προσαποστέλλω.

α) Αποστέλλω, στέλνω κάπ. σε κάπ.: Το Μακεδόνων έθνος ... πάντη κατεπλημένον! επέβη χώραν την ημών κακώς καταλιζον! όθεν ημείς ζωγήσαντες κρυφίως τινάς τούτων! προσαποστείλαμεν αυτούς σου τω μεγίστω κράτει Βίος ΑΛ. 1916· β) στέλνω πίσω: Ο ... Κανδαύλης έφησεν: «Ούτως αυτών λαμβάνω!| σον πρεσβευτην Αντίγονον, ώσπερ τον βασιλέα! ... και παλιν ακινδύνως!| σω κράτει προσαποστελέω βασιλικούς εν δώροις» Βίος ΑΛ. 5191· γ) (με εννοούμενο αντικ. όπως μήνυμα, κλπ.) μηνώ, γνωστοποιώ: Απατητικώς ...! προσαποστελλοίν κρυφίως, | μηδαμώς μιά της άλλης! μη γνωσκουσα τι πράττει! Κατά πρώτον μεν η Ηρα! μηνυει τοιαύτα τούτον ... Ερμον. Α 274.

προσαποστρέφομαι.

Από το μτγν. προσαποστρέφω.

Αποστρέφομαι κάπ.: ως μηδέν κατέχοντας άξιον θεωρίας! βασιλικής η γνώσεως, μάλλον δ' αχρείων έθνος, | προσαπεστράφημεν νμάς, μη που και μιανθώμεν! | το κρείττον πας επιθυμει και σπεύδει συλλαβέσθαι Βίος ΑΛ. 4547.

προσάπτω προσάπτω.

Το αρχ. προσάπτω. Ο τ. (για τον οποίο πβ. τ. άπτω, βλ. λ. άπτω), όπως και τ. προσάπτου (Andr., Lex., στη λ. Σπίντιος, Δαρνακ. γλωσσ.), και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 764, Χατζ., Γραμμ. κυπρ. διαλ. 138, Χατζ., Λεξ., όπου και τ. προσάβκω, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., όπου και λ. προσέφτω). Η λ. και σήμ. λόγ.

1) Αγγίζω ερωτικά (κάπ.): «... βλέπε τον αυθέντη μου να μη μου τον εγγίσεις». | Τίτοιον απιλογηθήκεν η Φαιδροκάζα λόγον! «Εγώ μεν, το φαινόμενον, δέσποινα, να τον έχω, (παραλ. 1 στ.), η βασιλεία δε η ση έχεις την εξουσίαν!| ου γαρ προσάψω, δέσποινα, τον ιδιόν μου αυθέντην Βέλθ. 990. 2α) (Αμτβ.) ανάβκω, παίρνω φωτιά, καίωμαι: η φωτή τ' αναστεναγμού μπορεί το φύλλον ν' αψεί, | αμμέ τα δακρυα δεν φηνιου την ύλην να προσάψει Κυπρ. ερωτ. 150^α· β) (μέσ., προκ. για τη φωτιά) καίω: δεν είναι ποσίμπλε να κρατήσει τινάς την γλώσσαν του λαμπρού εσόντα προσαμμένον εις το άχερον Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 146.

πρόσαργα, επίρρ., Θαύμα αγ. Νικ. 262, 264, Παλαμίδ., Βοηβ. 280 (έκδ. προς αργά διορθώσ. κατά Κριαρ., ΕΕΦΣΓΠΘ 8, 1960, 215):

Από τη συνεικφ. *προς αργά* με αναβιβ. τόνου· πβ. ιταλ. *sul tardo, verso il tardo*, κ.ά. (βλ. Κριαρ., ΕΕΦΣΠΘ 8, 1960, 215), πβ. *Somav., It.-gr., λ. tardī* βλ. και Θαβώρ., Προοδισφ. ημερον. 91-2. Η λ. πιθ. το 12. αι. (LBG· βλ. όμως και TLG) και σήμ. ιδιωμ. (Πι-τυκ., Ιδιωμ. αν. Κρ., Andr., Lex., Ψυτήσης, Κερκυρ. γλωσσάρ.), όπως και ουσ. *πρόσαργο* το (Παγκ.² Δ' 586, Andr., ό.π., Ιλ. λ. *αργό, Θαβώρ.*, ό.π. 92, όπου και υποκορ. το *προσαργάκι*) και κοιν. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ.), καθώς και στο Βλαστού, Συνών.³ και στο ΑΛΛΕ.

Προς το βράδν· *αργά· Εις το καστέλλι ... εκάμαν ολη μέρα*,¹ η Μάρθα και η Μαγδαληνή και τον Χριστού η μητέρα,¹ και πρόσαργα εμισέψασι κι ήρθα στη βήθανια Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2796· *ρούχα να ντυθείς σα να 'σόν διακονιάρης*,¹ και πρόσαργα στην πόρτα τση όζω να πα σταλάρεις Φορτούν. (Vinc.) Γ' 762· με το *εστί· Πορεύουν εν τοις δεξιοίς μέρεσι του βορέως*¹ *ειδέ και εστι πρόσαργα, βάδιζε και δρομαίως Παίσι*, Ιστ. Σινά 198.

προσατενίζω

Από την πρόθ. *προς* και το *ατενίζω* (πιθ. αρχ., TLG). Η λ. τον 4. αι. (LBG, TLG). Λ. *προσατενίσαι*, *προσατενισμός* στο Κουμαν., Συναγ. v. Λέξ.

Κοιτάζω έντονα κάπ· (εδώ με αντικ. το αλληλους στον πληθ.) *αλληλοκοιτάζομαι· προσατενίσαντες αλλήλους παραχρήμαί και δείπνον καταλύσαντες έκθαμβοί πάντες ήσαν Βίος ΑΛ. 5972.*

προσαυξάνω· προσαυξύνω.

Το *μγν. προσαυξάνω* το μέσ. ήδη τον στο Θεόφραστο (TLG). Ο τ. από την πρόθ. *προς* και το *αυξύνω* (βλ. λ. *αυξάνω* αόφ. ηυξύνθην *μγν.* ή *πιθ. ήδη αρχ.* βλ. L-S, λ. *αυξύνω*, TLG). Η λ. και σήμ.

(Μέσ.) *αυξάνω* περισσότερο, επιπλέον· *φλόγα καθάπερ εις εμήν εισήλθε την καρδιάν*,¹ *εξήπτε τε τον έρωτα παράνομόν τε μίξιν* (παρ. 3 στ.). *Ως ταύτην δε ανήγαγον εν τω ιδίω ίππω*¹ και της οδού οίχόμεθα ...¹ *ουκ ειχον, όστις γένωμαι, πυρ όλος εφλεγόμην*¹ *τον έρωτος ολοσχερώς εμοί προσαυξισθέντος*¹ και *πάσας μου καταλαβών μέλεισι τας αισθήσεις Διγ. Ζ 2699.*

προσαφαρπάζω.

Από την πρόθ. *προς* και το *αφαρπάζω*. Η λ. *πιθ.* τον 7.-8. αι. (Lampe, Lex.) και σε έγγρ. του 12. αι. (Miklos-Müller, Acta 6, 107)· βλ. και LBG.

Αρπάζω κ. επιπλέον, αρπάζω και κ· προσέρριψεν (ενν. ο ίππος) *αυτίκα*¹ *τον επιβάτην εις την γην, θεού τη συμμαχία*¹ *όθεν λοιπόν Αλέξανδρος χόρτον προσαφαρπάσας*¹ *τούτον χειροί τον της ξηράς εξέληθεν ακινδύνως Βίος ΑΛ. 3555.*

προσαφίστημι.

Το αρχ. *προσαφίστημι*.

(Εδώ μέσ.) *απέχω από τη μάχη, δεν πολεμώ· «... κατελεών υμάς πάσι κελεύω τάχος*,¹ *εκόντες προσαπέστητε πάντων υμών ηρώων*,¹ *ίνα μη παρανάλωμα γένησθε πυρός πάντες.*»¹ Αυτοί δε (ενν. οι Λακεδαιμόνιοι) την επιστολήν ιδόντες Αλεξάνδρον¹ *όλως ου προσεπίσθησαν, αλλ' όρμησαν εις μάχην Βίος ΑΛ. 2889.*

προσάφτω, βλ. προσάπτω.

προσβάλλω, Χρησμ. I 256, Παράφρ. Χων. (v. Dieten) I 17.

Το αρχ. προσβάλλω. Η λ. και σήμ.

1) Επιτιθεμαι εναντίον κάπ.: Παράφρ. Χων. (v. Dieten) III 99· *Βουλόμενος δε (ενν. ο βασιλεύς) και τους κατά το θέμα των Αρμενιακών προσβαλείν, άμα δε και Κωνσταντίνον τον Γαβράν κρατῆσαι ...* Παράφρ. Χων. (v. Dieten) I 164. 2) Επιχωρίτω, κτυπώ, επιτιθεμαι εναντίον κάπ. με κ. (μεταφ.): *Όταν ... ο δόλιος δαίμων σου προσβάλλει λογισμούς υψηλόφρονας να σου ενθυμίζει την βασιλείαν ... σπουδ. εγκατέλειπες, αντίστηθι Αγαπ., Δαμασκ. Βαβλαάμ 230³⁷.* 3) Επιθέτω, θέτω (το βλέμμα σε κ.): *Ιων. II 5.* 4) Τοποθετώ, βάζω (κ.) σε κ.: *βέλος τω τόξω προσβαλὼν ἀπέρριψεν εἰς ὄρνιν, και τον ... ὄρνιν θανατοῖ Βίος Αλ. 1680.* 5) (Πιθ.) θέτω, προσβάλλω επιπροσθέτως· προσθέτω (δικαιολογία, επιχείρημα): *Πολλά ἐδιαφεντεύονταν οἱ μαντατοφόροι, ἀμμέ δεν ἠμποροῦσαν να ποίσουν τίποτες· ἀμμέ ἐμήνυσε ὁ πάπας χαρτία, και το ἀγκάλεμαν του ρηγός της Φραγκίας, ... Και ἀπόβγα εἰψηφίσαν β' μαντατοφόρους καβαλλάρηδες, ..., οἱ πγοῖ ... πολλές ἀφορμές ἐπροσβάλαν και δεν ἐφελέσαν Μαχ. 96⁸.* 6) Βάζω κ. επιπλέον, προσθέτω (συστατικό σε φαγητό): *ὅταν ψήνουσιν ποτέ το ἐδικό σας κρέας, προσβάλλουσιν ἐκ το ἐμόν ὅπως να το ἀρτύουσιν Διγῆ. παιδ. (Tsiouni) 382.* 7) (Εδώ προκ. για δάκρυα) χύνω: *Ομοῦ θλίψιν υπέφερον, τα δάκρυα και πόνοους! και χαράν την πανθαύμαστον την τότε γεναμένην! Ως δε ταύτην ἠσπάζοντο μετὰ περιχαρείας, και δάκρυα προσέβαλλον ποιοῦντες μέγα θρήνον Διγ. (Trapp) Gr. 293.*

προσβαστάζω.

Από την πρόθ. προς και το βαστάζω. Βλ. και LBG.

Βαστάζω· φέρω, μεταφέρω (κ. προς κάπ. κατευθυνση): *Πέρας ἐμπροσθεν, ὀπισθεν Μακεδόνας! προσέταξεν ἐπείγεσθαι ... ! Τον δ' ὤμων οὖν Ἀλέξανδρος καθυποθεῖς τον τούτου! ἤρε ... το σώμα του Δαρείου (παρ.αλ. 1 στ.).* Επένθησαν γαρ ἅπαντες οὖν μόνον τον Δαρείου, ἁλλά και τον Ἀλέξανδρον ὡς συμπαθῶς θρηγνούντα! και σώμα προσβαστάζοντα τούτον το τον Δαρείου Βίος Αλ. 3925.

προσβεβαίω.

Από την πρόθ. προς και το βεβαίω. Η λ. τον 4. αι. (Montanari, TLG·) λ. προσβεβαίω· στο ΑΛΝΕ.

Βεβαιώνω, επιβεβαιώνω κ.: *Ωσαύτως και ὁ Κίναμος ταῦτα προσεβεβαίον, ! «Οὐτως τα πάντα» ἔφησε «γέγονιντο, καθὼς εἶπας» Διγ. Z 3370.*

προσβιάζομαι.

Το αρχ. προσβιάζομαι. Για το ενεργ. προσβιάζω βλ. LBG.

Αναγκάζω (κάπ. να κάνει κ.): *ο νιν επικείμενος ... Ταντάλειος λίθος προσβιάζε-ται ημάς ἐνοχλείν σου την καλοκαγαθίαν Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 205^{31,2}.*

προσβλέπω, Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 328, Βίος Αλ. 4598.

Το αρχ. προσβλέπω. Η λ. και σήμ.

1) Βλέπω, κοιτάζω κάπ. (ή κ.) παρατηρώ: Διγ. Z 1731, Διγ. Z 4139. 2) Βλέπω, παρατηρώ διαπιστώνω: Αλέξανδρος ἐκάθισε ...! ἀντικρυς τούτων, ...! Οι και προσβλέποντες αυτού σμικρότατον το σώμα, ἡ παρηλλαγμένους οφθαλμούς, ἦσαν τεθανυμάκότες Βίος ΑΛ. 3464.

προσβολή η, Διγ. Z 3480, Βίος ΑΛ. 2227, Ψευδο-Σφρ. 238³⁴, 242².

Το αρχ. ουσ. προσβολή. Η Α. και σήμ.

1α) Επίθεση, έφοδος: Βίος ΑΛ. 2980, Ψευδο-Σφρ. 238³¹⁻². β) βολή: ει τύχη εμπεσεῖν εν σιδηροφόρῳ σώματι, και την ασπίδα και το σώμα διατρήσας εξέρχεται και εις άλλο μεταπηδά, ει τύχη εἴτα εξ αυτού εις ἕτερον, ...' και διά μιάς προσβολής δύναται ζημιώσαι δύο και τρεις Δούκ. 331²⁴. 2) (Μεταφ.) α) επίθεση, προσβολή (προκ. για επιθυμία: βλ. και Du Cange, στη λ., Lampe, Lex., στη λ. 6): ο δράκων ἦτον δυναμωμένος με δέκα κέρατα· των οποίων το πρώτον του το ἔδωσε η προσβολή της επιθυμίας οπού ἦλθε του ανθρώπου να γένει Θεός Χίκα, Μονωδ. 120⁸. β) (μετων.) το σιδερένιο άκρο του όπλου με το οποίο γίνεται η επίθεση (βλ. και L-S, στη λ. III), η «αιχμή του δόρατος»: Και συ ... ἄνθρωπε, ὅτε πολλά ἀμαρτήσεις, ..., ρίψον σεαυτὸν κατὰ την πέτραν της πίστεως και θλάσον σου την προμυκτήραν, την προσβολήν της ἀμαρτίας Φυσιολ. (Legr.) XXXI.

προσβόρειος, επιθ.

Η Α. στον Αριστοτέλη.

Που κείται στο βορινό μέρος, βορινός: ... εν εκάστῳ μέρει κτίσας πόλιν, την Κνωσσόν εν τῷ καταντικρῷ της Πελοποννήσου, και αυτή δε εστι προσβόρειος Ψευδο-Σφρ. 240¹⁹.

προσβουλευόμεαι, Βίος ΑΛ. 4509.

Από την πρόθ. προς και το βουλευόμεαι. Η Α. το 12. αι. (LBG).

Αποφασίζω: φοβηθείς Αλέξανδρος ηθέλησε τῷ Ξίφει! αυτόν διαχειρίσασθαι και την Κανδάκην ἄμα! ἥτις και προς αυτόν φησίν: «Αλέξανδρε, και τούτο! γενναῖον και βασιλικόν κακῶς προσεβουλευόω! ἀλλά μηδέν αγωνιάς ...» αυτ. 5309.

προσγελῶ.

Το αρχ. προσγελάω. Η Α. και σήμ. ιδιωμ. (Λουκά, Γλωσσάρ., στη λ., Σακ., Κυπρ. Β' 764, Χατζ., Δεξ., Παοπ., Γλωσσ.).

Χαμογελῶ: προσγελῶν (ενν. ο Ζευς) εἶπε τοιαῦτα, ἡ προς ... την Αφροδίτην: ... Λουκάνη, Ομήρ. ΙΑ. Ε' [486].

προσγενής επιθ., Δούκ. 43³³, 47³⁰, 305⁵.

Το μτγν. επιθ. προσγενής. Η Α. σε έγγρ. του 13. αι. (Cod. Mon. Prodr. A 5¹²) βλ. και LBG.

Συγγενής (εξ αίματος ή αγχιστείας): πάντες, ὅσοι επικρατῶσι κτήματα ... ὀρισμῷ της βασιλείας μου, εἴτε της περιποθήτου μου Αυγοόστης εισιν οὔτοι, εἴτε του ερασμιωτάτου μου υιοῦ ..., εἴτε των προσγενῶν αρχόντων της βασιλείας μου ..., ουνέ αυτοί οφείλωσι χάριν μαγειρίας ... ἡ άλλου τινος ζητηματος απαιτεῖν τι εξ αυτών Ψευδο-

Σφρ. 542¹⁸ (προκ. για ανθρώπους με κοινή φυλετική καταγωγή): *Ω παῖδες Ἀθηναίων, ἰσφώτατοι καὶ προσγενεῖς, φίλοι καὶ συμπολίται! καλῶς συμβουλευσώμεθα τὰ πρέποντα τῇ πόλει Βίος ΑΛ. 2660* (ως οὐσ.): Οὗτος ... συλλαβὼν ἀπαντὰς προσγενεῖς τε καὶ φίλους (ενν. του Καντακουζηνού), *ἐν τῷ φρουρίῳ του Μεγάλου Παλατίου ἀπέκλεισε Δούκ. 43²*.

προσγένω προσεγένω.

Από την πρόθ. προς και το γέρνω.

Μέσ. α) Υποκλίνομαι σε κάπ.: *ἐκίλαδούσα τὰ πουλιά, τὰ σπῆλι' ἀντιλαλούσα, ἡ ταζα τῇ προσεγέρνουντα καὶ οἱ πέτρες τὴν τιμούσα Πανώρ. Α' 320* **β)** (μεταφ.) ἀναγνώριζω τὴν υπεροχή κάπ.: *Εἶχε θυγάτηρ μοναχὴν, τὴν λέγαν Μαργαρώνα, ἡ ὅλες τὴν προσεγέρνουντα καὶ τὴν ἐκαμαρώνα Ἱμπ. (Legt.) 880*.

πρόσγευμα το, βλ. πρόγευμα.

προσγεύομαι.

Από την πρόθ. προς και το γεύομαι. Το ενεργ. προσγεύω τον 8.-9. αι. (TLG). Η λ. το 12.-13. αι. (TLG) βλ. και LBG, λ. προσγεύω.

(Μτβ. και αμτβ.) τρώω ἢ πίνω: *Ἡ δὲ Πυθία τῶν Δελφῶν νάματος Κασταλιού προσγευσασμένη τὸν χρησὸν φωνεῖ διὰ χθονίου Βίος ΑΛ. 696 εἰσελθε εἰς τὴν τράπεζαν τὴν τοῦ γηροκομείου! καὶ ἀν πεινὰς προσγευῇται Παῖσ., Ἰστ. Σινά 1166*.

προσγεωμετρώ.

Από την πρόθ. προς και το αρχ. γεωμετρέω (TLG). Η λ. στο LBG (προσγεωμετρέω).

Μετρώ με ακρίβεια (εδώ) προσδιορίζω επακριβώς τις διαστάσεις ενός τόπου: *Ἀλέξανδρον ἡξίωσαν τοῦ δαρηθῆναι τοῦτοις! χώραν ἐκεῖσε κατοικεῖν προσγεωμετρηθείσαν Βίος ΑΛ. 3789*.

προσγράψω, Βίος ΑΛ. 1882, 2875, 3258, 3741, 4134.

Το αρχ. προσγράφω. Η λ. και σήμ.

1) (Με αντικ. τις λ. γράμματα, γραφή, επιστολή) γράφω: *επιστολήν προσγράφει (ενν. ο Αλέξανδρος)! Δαρειῷ τῷ κακὸφρονι Βίος ΑΛ. 1803* Ἀλέξανδρος αὐταῖς ἄλλην γραφήν προσγράφει Βίος ΑΛ. 4097. *Τῇ δὲ Ρωζάνῃ γράμματα προσέγραψε τοιαῦτα (ενν. ο Αλέξανδρος) Βίος ΑΛ. 4103. 2)* Κηρύσσω: *έρχεται πρὸς χώραν τῆς Ἀσίας! καὶ δόρυ πῆξας ἐν αὐτῇ δορικτητὸν προσγράφει Βίος ΑΛ. 1186. 3)* Αποδίδω: *τὴν αἰτίαν (ενν. τῆς ἀτεκνίας) εαυτοῦ προσγράφει ἀμαρτία Διγ. Ζ 4035*.

προσδαπανώ, Βίος ΑΛ. 1523.

Το μτγν. προσδαπανάω.

1) Δαπανώ επιπλέον, ξεδεύω περισσότερα, σπαταλώ: *Επικείμενα εἶναι ὅσα ἐπιθέσει ο ἄρπαξ καὶ ἀνακτίσει ... ἡ καλλωπίσει καὶ προσδαπανήσει Zygomalas, Synopsis 142 B 12. 2)* (Μεταφ.) φθείρω, καταστρέφω, κατατρώγω επιπλέον (πβ. δαπανώ 3): *ὤμοις, βραχίονας χαλκούς καὶ σιδηροὺς γενναίους! οἱ σκόληκες μαράνουν κακῶς προσδαπανώντες Διγ. Ζ 4480*.

προσδειλιώ, Βίος ΑΛ. 4504, ΑΛ. Κων/π. (Matzukis) 170, 726.

Από την πρόθ. προς και το δειλιώ. Μτχ. προσδειλιάσας στο Κουμαν., Συναγ. Α. Η λ. στο LBG (προσδειλιώω).

Φοβούμαι κ. ή κάπ.: Τι πολεμείν Αλέξανδρον όλως προσδειλιώμεν; Βίος ΑΛ. 2602· Ο βασιλευων δ' Ιταλός εν πόλει Βαλδουίνος, | την των Ρωμαίων έφοδον μέγα προσδειλιάσας, | εκλείσει πύλας πόλεως ΑΛ. Κων/π. (Matzukis) 387.

προσδέμω προσέδειμε Βίος ΑΛ. 2316, εσφαλμ. γρ. αντί πιθ. προσέτεκε· διορθώσ. κατά το κριτ. υπ.

προσδέρνω, Λιβ. διασκευή α 971, 3124 κριτ. υπ.: προσδέρω, Λιβ. διασκευή α 3124. — Βλ. και προδέρνω.

Από την πρόθ. προς και το δέρνω.

α) Προσβάλλω, χτυπώ (εδώ σε μεταφ.): ο σταλαγμός του πόθου μου την πέτραν της ψυχής σου | χάρβαλον να την έποικειν απότα την προσδέρει, | οπού έχει αντί σταλάγματος πιττάκια τοσούτα, | γραφάς μου πανεξαίρετας, λόγους ερωτικούς μου Λιβ. διασκευή α 1750· β) (μεταφ.) βασανίζω: Λέγω τον «Τι κλονίζεσαι, τι σε προσδέρνει ο φόβος;» Λιβ. Esc. 2995.

προσδεσμώ.

Το μτγν. προσδεσμέω (TLG). Η λ. σε σχόλ.

Δένω κ. πάνω σε κάτι άλλο: Συμβαίνει λιθιαν τους ιέρακας ... διά το τινάς προσδεσμεν τα κρέα εν τη εγκλείστρα και ούτως ποιείν τους ιέρακας εσθίειν Ιερακού. 466¹⁴.

προσδέχομαι, Γλυκά, Στ. 240, Διγ. Z 1140, Χρησμ. (Brokaar) N 116, Παλαμήδ., Βοηβ. 1320, Λίμπον. Αφ. 64· αόρ. (ε)προσ(ε)δέκτην, Απολλών. (Κεχ.) 843, Μαχ. 108²⁵, 162¹⁵, 166²⁵, 178²⁵, 188²⁵, 224²¹, 326^{13 24}, 360⁹, 414²⁵, 444²⁵, 446^{28 9} (έκδ. εμπροσδέκτην), 456¹⁸, 526²², 596⁸, 620¹, 654¹⁵, 670¹⁵, Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)² 442, 582· επροσδέκτην, Βουστρ. (Κεχ.) 172²· προσδέχτην, Μαχ. 100⁹· προσεδέκτηκα, Γαδ. διηγ. (Βασιλ.) 306· απαρέμφ. αορ. προσδεκτείν, Μαχ. 280²⁷.

Το αρχ. προσδέχομαι. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

1α) Δέχομαι, αποδέχομαι: Ιστ. πατρ. 138²⁵, Χριστ. διδασκ. 140⁷ (με αρνητ. σημασ.): ονειδισμούς προσδέχεται (ενν. ο ξένος) και ύβρεις υπομένει Περί Ξεν. (Μανφομ.) 61· β) αποδέχομαι κ. ευμενώς συμφωνώ: Ζήτη τη φαμελία μου αυτεινος να μου δώσει, | αυτεινος δεν προσδέχεται να μου την παραδώσει Αλεξ.² 1310· ήκουσε, προσεδέχθη το και ολοπροθύμω το (ενν. ο Βερδερίχος το καθαλίκευμα) Λιβ. διασκευή α 3350 κριτ. υπ.: γ) (νομ., παθητ.) γίνομαι δεκτός (πθ. και Αρμεν., Εξάβ. Α' 4³⁰ σχολ.): Οστις κατεκρίθη διά πταισίμον τίποτε και εζήτησεν εκκλητον, δευτέραν κρίσιν, και συμβει ξανακρινόμενος και αποθάνει, δεν στερίζεται τα όσα έχει ... Και το αυτό γίνεται και όταν δεν επροσδέχθη η δευτέρα του κρίσις Zygomalas, Synopsis 186 E 62. 2α) Υποδέχομαι, καλωσορίζω: Μαχ. 114²⁵, Βουστρ. (Κεχ.) 8¹⁵, Βενετσός, Δαμασκ. Βαρλαάμ 139²⁸ (σε μεταφ.): στήνονμεν την τράπεζαν και προσδεχόμεθα εκείνους οπού βούλονται να διορθωθούν Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)² 46· β) φιλοξενώ: Και εις

τόν εκράζαν Λωτ επροσδέκτην τους (ενν. τους δύο αγγέλους) εις το σπιτιν του Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 123. 3) (Απροσ.) ταιριάζει, πρέπει (πβ. α. ενδεχομαι 3): Οκατι, ως προσεδέχεται, ορέγεται ινα μάθῃ (ενν. ο ρηξ) Λιβ. διασκευή α 2781· οργισθην ο πατήρ της, ι και λόγους δικαιοματος ῥήθεν και νουθεσίας ι εἶπεν, ως τον προσεδέχεται, προς την εξηρημένην Λιβ. διασκευή α 2790 κριτ. υπ.

προσδηλώ, Βίος ΑΛ. 4068, 5032.

Η Λ. στον Αριστοτέλη.

α) Δηλώνω, φανερώνω: Τι δ' ἦσαν τα πραττόμενα, ο λόγος προσδηλώσει Βίος ΑΛ. 55· β) Λέω, εκθέτω: οι καθδηνάλιοι στραφέντες προς την Ρώμην ι ἀπαντα τα γενόμενα τω πάπα προσδηλοῦσιν ΑΛ. Κων/π. (Matzukis) 689.

προσδιαβάζω, Διήγ. ΑΛ. Ε (Lolos) 287¹⁴⁻¹⁵, Διήγ. ΑΛ. F (Lolos) 286¹⁵⁻¹⁶.

Από την πρόθ. προς και το διαβάζω.

Α' (Μτβ.) παραπλανώ: Αυτοι τον απεκρίθησαν (ενν. τον δούκα) λόγια χωρίς ἔργον, ι συγκλύζουσιν, προσδιαβάζουσιν τον με λόγους ψεματένους Χρον. Τόκκων. 1626.

Β' (Αμτβ.) ξεφεύγω, διαφεύγω (σε άλλο μέρος): Εἶδετε με πόσην πονηρίαν ε-προσδιαβάσεν ο υἱός του Φιλίππου Διήγ. ΑΛ. G 278⁹.

προσδιαβαίνω, Διήγ. ΑΛ. F (Konst.) 16²⁵· αόρ. ε-προσδιέβεν, Ερμον. I 207.

Από την πρόθ. προς και το διαβαίνω.

1) Περνώ, διέρχομαι: Και απ' αυτόν τον τόπον εδείβῃ ἡμέρες ρ'. Και τόσοι μέλι και οἶποιρα ἐπῆρε το φουσσατόν απ' αυτοινοῦς, ... και ε-προσδιέβῃ (ενν. ο Αλέξανδρος) τον τόπον των Πιθιακῶν Διήγ. ΑΛ. Ε (Konst.) 17¹⁶· (αμτβ.): εἶδεν τους από τόπον εις τόπον ε-προσδιαβαίναν Διήγ. ΑΛ. Ε (Konst.) 21¹. 2) Προσπερνώ: Τον Φίλιππον προσδιαβαίνοντας (ενν. ο Αλέξανδρος) ... εἰςτάκισεν τον Ναζαρχόν εις τόπον λεγόμενον Μεστοποστάμιν Διήγ. ΑΛ. Ε (Lolos) 137⁶· (αμτβ.): την κεφαλὴν ... κλίνας (ενν. ο Αχιλλεύς) ι ε-προσδιέβην η λόγχη ι και εις την γην εκατεσπῆχθην ι μέχρι σπιθαιμών γαρ ἔει Ερμον. Υ 232.

προσδιακομίζω.

Από την πρόθ. προς και το αρχ. διακομίζω βλ. και LBG.

Μεταφέρω κ. επιπλέον, επιπροσθέτως: ὅπλα πανουργικά δε ι ἄλλοι προσδιεκόμζον μηχανικῶν δοράτων Βίος ΑΛ. 3613.

προσδιακόπτω.

Από την πρόθ. προς και το αρχ. διακόπτω βλ. και LBG.

(Εδώ) διέρχομαι μέσα από τις τάξεις του εχθρού: Ουκ εἶα γουν Αλέξανδρος Πέρσας ἐπιστρατεῦσαι ι οὐ διυπνέουσι τους αυτοῦς οὐδὲ προσδιακόψαι εντός της τῶν φάλαγγος ἐμπροσθεν επιβαίνων Βίος ΑΛ. 2014.

προσδιάξιμον το, Ασοίζ. 39⁷. — Βλ. και προδιάξιμον.

Πιβ. από την πρόθ. προς, τον αόρ. του διάζω (βλ. α. διάγω) και την κατάλ. -ιμον.

(Νομ.) δικαστική διεκδίκηση ιδιοκτησίας: *Ανίσως* ότι εἰς ἄνθρωπος αγοράσει ἀπὸ ἑτέρον ἄνθρωπον μίαν κληρονομίαν ... καὶ ἐὰν ἐγένετο ὅτι ἐκράτησεν τὸ ἕναν χρόνον καὶ μίαν ἡμέραν οὐδὲν πλεονάζον, ἡ ἰσότης καὶ τὸ δίκαιον καὶ ἡ ἀσπίς αὐτῶν τῶν Περσολύμων, ὅτι οὐδὲν ἡμπορεῖ πλέον νὰ τὸ πάρει διὰ κανέναν ἄνθρωπον αὐτ. 39^{20,21}.

προσδιαφθείρω.

Τὸ ἀρχ. προσδιαφθείρω.

Καταστρέφω: τὰ τούτων ἄρματα (ενν. τῶν Περσῶν) παρὰ τῶν Μακεδόνων! καὶ οὗς προσδιαφθείροντο τῇ τῶν βελῶν ἐκτρώσει Βίος ΑΛ. 2017.

προσδιορισμός ο, Zygomalas, Synopsis 204 K 10, 292 Y 2.

Τὸ μτγν. οὐσ. προσδιορισμός. Η Λ. καὶ σήμ.

(Νομ.) ὁρος, προϋπόθεσις: *Ἡ κοινὴν ... γίνεται ... ἢ πρὸς καιρὸν, ἢ ὑπὸ αἵρεσιν, ἢ ἀπὸ καιρῶν ... Ὑπὸ αἵρεσιν* ὅταν μετὰ διαταγῶν καὶ προσδιορισμῶν τινος τὴν συντροφίαν ποιήσωσιν· *οἷον δώσω σοι τόδε, ἐὰν καὶ σὺ ποιήσεις μοι τόδε, καὶ τοῦ ενός χρεωστούντος νὰ δώσει ἢ νὰ κάμει τόδε ἐὰν καὶ τοῦ ἄλλου ἡ ὑπόσχεσις τελειωθῇ καὶ τελειώσῃ ὅσον ἔταξε αὐτ. 203 K 1.*

προσδιοριστικός, ἐπιθ.

Απὸ τὸ προσδιορίζω ἢ τὴν πρόθ. πρὸς καὶ τὸ οὐσ. διορία ἀναλογ. με ἐπιθ. σε. - τικός, ἀν δὲν προκ. γὰρ ἐσφαλμ. γρ. ἀντὶ προσδιοριστικός (LBC, λ. προσδιοριστικός).

(Προκ. γὰρ συνθήκη εἰρήνης) πού ἔχει συγκεκριμένη χρονικὴ διάρκεια: *Ἐχων δὲ (ενν. ὁ ἰάγκος) ὅρκους μετὰ τοῦ Μεχέμετ ἀγάπης προσδιοριστικῆς τριῶν ἐτῶν, ἤδη πληρωθέντος τοῦ ενός καὶ ἡμίσεος, ἐμήνυσεν τῷ Μεχέμετ λέγων ὡς ... Δούκ. 343⁹.*

προσδοκῶ, Γλυκά, Στ. Β' 371, Προδρ. (Eideneier) I 101, II 102, Διγ. (Trapp) Gr. 967, 1416, Διγ. Z 1875, Ερμον. Α 316, Καναν. (Pinto) 68, Δευτ. Παρουσ. 84.

Τὸ ἀρχ. προσδοκάω. Η Λ. καὶ σήμ.

1) Περιμένω, ἐλπίζω (νὰ συμβεῖ) κ.: Προδρ. (Eideneier) I 263, Καναν. (Pinto) 100.
2) Νομίζω, θεωρῶ, υποθέτω: Διγ. Z 2492: (μτβ.): *Δέξου, καὶ λάβε, ἀδελφί μας, θρήνους τῶν ἀδελφῶν σου (παρὰλ. 2 στ.). Ὡς προσδοκοῦμεν, ἐθανες ... (παρὰλ. 1 στ.)* Τότε πολλὰ ἀναγκασθῶσαν, κλαίοντες τὴν ἀδελφὴν τοὺς,¹ καὶ ψηλαφόντες ἀκριβῶς οὐκ ἡμποροῦν τὴν εὐρεῖν Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 121.

προσδουλώνω, Βίος ΑΛ. 1230, 2871.

Απὸ τὴν πρόθ. πρὸς καὶ τὸ δουλώνω.

Υποδουλώνω: *εἰκόσιν ἔθνη βάρβαρα καὶ δύο προσδουλῶσας (ενν. Ἀλέξανδρος) αὐτ. 6096.*

προσδρομή.

Τὸ μτγν. οὐσ. προσδρομή.

(Προκ. γὰρ νερό) ἡ ροή: ἐὰν πέπτει ὁ σταλαγμός ἀπάνου εἰς λιθάριν,¹ δαμὶ δαμὶ

το δια παντός τρυπά το το λιθάριν| διά του νερού την προσδρομήν ην έχει απαραίτη-
τως Λιβ. Va 1502.

προσδωρούμαι.

Το μετν. προσδωρούμαι.

Δωρίζω οι θεοί πάντες| ως δωρεάν πάσιν ημίν τοις ούσιν εν τω κόσμω| αυτά
προσεδωρήσαντο (ενν. την γην και τον ήλιον) Βίος Αλ. 1042.

προσεγγιζαίνω.

Από το προσεγγίζω κατά τα ρ. σε. -αίνω (βλ. Schmitt [Χρον. Μορ. σ. 616, λ. προ-
σεγγίζομαι], καθώς και Lex. Chron. Mor., λ. προσεγγιζαίνομαι).

(Μέσ.) σκέφτομαι υποψιάζομαι, φοβούμαι· και πάλι προσεγγιζαίνομαι, μη
πιάσει και σκοπήσεις| ότι ήθελα να λείπεις από την συντροφίαν μου Χρον. Μορ. H
6104.

προσεγγίζω, Διγ. Z 467, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 145⁹, Πτωχολ. α
168.

Το μετν. προσεγγίζω. Η λ. και σήμ.

1α) Πλησιάζω σε κ.: είδον βαρείς εξεταστάς υλάσσοντας ως κύνας,| του φυλακί-
τον την ψυχήν καταπιείν ορμώντας,| ει προσεγγίσοι πάποτε τολμήσει τω πυλώνι
Γλυκά, Στ. 452· Εις τον τόπον, εις ον προσημονήν έχει, βδέλλας επίθεος προς ολίγον, και
μετά ταύτα κόριδας συντρίψας μετά ξυλαρίου τω τόπω προσέγγισον, και ευθέως η
βδέλλα αφήρειν Ορνεος. αγρ. 566¹⁰· (αμβ.): Βήσος ον, Αριόβαρδος, σατράπαι του
Δαρείου,| ως έγνωσαν Αλέξανδρον πλησίον προσεγγίζειν,| παρατραπέντες ταις
φρεσί, βουλήν κατά Δαρείου| κακήν συνεσκεύασαντο, θέλοντες τούτον κτείνειν Βίος
Αλ. 3840· β) κάθομαι κοντά σε κάπ.: Οι δε τούτου βεζίρηδες, Σιαχην ο ευνούχος και
Ιπραήμ, ησαν προσεγγίζοντες αντώ κατά την συνθήειαν Δούκ. 283¹¹· γ) (μεταφ.) έχω
πρόσβαση σε κ.: έχω δικαίωμα σε κ.: οι προκουράτορες ... ητούντο ... μη έχειν τόπον
και διαφεντεύσαι αντόν τον Γερμανόν μηδόλως εις την Κύπρον δίκαια αρχιεπισκόπου
προσεγγίσοι Διάτ. Κυπρ. 505¹². 2) (Για τη δηλ. χρόνου) επίκειται, κοντεύω· αποτέμνο-
ντο μητέρες| (παρ. 1. στ.) του τεκείν πλησίον ούσαι| προσεγγίζουσαι προς τόκον
Ερμον. X 267. 3) Φτάνω κάπου: Τω κράτει μου προσήγγισαν γράμματα των χειρών
σας Καλλιμ. 2302. 4) Πλησιάζω ερωτικά κάπ.: έχω σεξουαλικές σχέσεις με κάπ.: ει δ'
εν αυτοίς τοις έτεσι οσπώ συλλαβεί (ενν. η γυνή) σπέρμα,| ταύτην ο ταύτης σύνευ-
νος ουκέτι προσεγγίζει,| αλλ' έκτοτ' εγκρατεύονται ζώντες εν σωφροσύνη Βίος Αλ.
4835. 5) Πλησιάζω εχθρικά κάπ.: κάνω κακό, βλάπτω: κι εκ την κεφαλήν του (ενν.
τον Διομηδους) απάνω| ήλθεν εύκαιρον το δόρυ| δίχως να τον προσεγγίζει Λουκάνη,
Ομήρ. Ιλ. Ε' [28]· τον επροσκύνησαν (ενν. οι αποκρισιάριοι τον σουλτάνον) ως εκ προ-
σωπου του βασιλέως αυτών, διά να κάμουν αγάπην ... και τον λαόν να μηδέν προσεγγί-
σούν η να κουρσεύσουν η να αιχμαλωτίσουν Ιστ. πατρ. 167¹³.

προσεγγίνομαι.

Το μετν. προσεγγίνομαι (TLG) βλ. και LBG.

Γίνομαι, συμβαίνω σε (βάρος) κάπ.: Ολυμπιάς, κατὰ γαστρός ἔχεις παιδίον ἀρρενὶ ἐκδικόν σου γενόμενον πάντων ἀμαρτημάτων! Φιλίππου του συνείνου σου σοὶ προσεγγινομένων Βίος ΑΛ. 263.

προσεγγίρομαι, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1205. — Πβ. και επεγγίρομαι.

Το μτγν. προσεγγίρομαι (ΠΓ) βλ. και LBG.

(Μτβ.) σηκώνομαι από τη θέση μου σε ένδειξη σεβασμού προς κάπ. (πβ. και α. προσηκάνομαι 1): μετά μικρόν δε ήρχετο και η καλλίστη μήτηρ! του Διγενούς του θαυμαστού ...! και προσεγγιροντο (ενν. Ακρίτης και η κόρη) αυτήν πανευλαβώς τιμώντες Διγ. Ζ 4061· τον κύρην της (ενν. η θυγατέρα) προσκύνησεν μετά τη συντροφίαν του! και όλοι της προσεγγέρθησαν και δίδουσιν της τόπον Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 481.

προσεγγέρνω, βλ. προσγγέρνω.

προσειδήσις η, Λόγ. παρηγ. Ο 110.

Από το αρχ. πρόσσιδα (θ. -ειδ-) και την κατάλ. -σις. Η λ. τον 11. αι. (LBG).

Φρ. δίδω(μι) προσείδωσις = (πιθ.) βεβαιώνω, πιστοποιώ (ποιος είναι ποιος): α-δελφέ μου, μάθε το, δι' εσέν ηρώτησά την (ενν. την Τύχην)! απότε την προσείδωσιν μ' εδώκε των ανθρωπων Λόγ. παρηγ. L 118.

προσεκτικά, επίρρ. προσεχτικά, Χρον. Μοφ. Η 4072, 4933, Χρον. Μοφ. Ρ 4072, 4933.

Από το επίθ. προσεκτικός. Ο τ. στο Sotman. και σήμ. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Με προσοχή· με σύνεση· πασαις το σκουτάριν του προσεκτικά ας φυλάγει! Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 8304.

προσεκτικός, επίθ., Λιβ. Va 822, 2411.

Το αρχ. επίθ. προσεκτικός. Η λ. και σήμ.

α) Που ενεργεί με προσοχή: Σοφίαν., Παιδαγ. 110· β) (συνεκδ.) συννετός, φρόνιμος: Η Πίστις ...! σύννου, δεινή, προσεκτική, ... εις το έναν της το χέριν! είχεν σταυρόν και εις το άλλον της χαρτίν μετά γραμμάτων Λιβ. διασκευή α 1043.

προσεκτικώς, επίρρ., Παϊσ., Ιστ. Σινά 760.

Το μτγν. επίρρ. προσεκτικώς. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Με προσοχή: διά τούτο, παιδίν μου, της βουλής πρόσεχε των γερόντων,! και όταν λαλούν υπόθεσιν μη περικόπτεις τούτους,! αλλ' άκουε προσεκτικώς πολλά και ωφέλεισαι Σπαν. Ρ 243.

προσεκφεύγω.

Από την πρόθ. προς και το εκφεύγω. Η λ. στο LBG.

Καταφεύγω σε κ.: προς το τείχος! Αδραστός προσεξέφυγεν Βίος ΑΛ. 2344.

προσεκφοβώ.

Το μτγν. προσεκφοβέω βλ. και LBG (λ. προσεκφοβέω).

Φοβίζω επιπλέον, τρομάζω περισσότερο κάπ.: προείπον σοι, βασίλισσα, μη σε προσεκφοβήσει! ο συριγμός του δράκοντος· φάνηθι τούτω· μάλλον! ευπρόσitos και προσήνης δειλίαν μη προσχούσα Βίος ΑΛ. 297.

προσεμβλέπω.

Το μτγν. προσεμβλέπω.

Κοιτάζω προς κάπ. κατεύθυνση και βλέπω κ.: οίτινες Πέρσαι φώτα! πάμπολλα προσεμβλέψαντες και πάνυ φοβηθέντες! νῦτα δεδώκασιν ἡμῖν Βίος ΑΛ. 4148.

προσεμμένω.

Από την πρόθ. προς και το αρχ. εμμένω. Η λ. τον 4.αι. (TLG), στο L-S Κων/νίδη και το Steph., Θησ.: βλ. και LBG.

1) Παραμένω κάπου: Εάν μεν ουν ασάλευτος όρνις ενθάδε μείνει, συμφέρει πάναν στρατιάν τοις ὠδε προσεμμένειν Βίος ΑΛ. 1676. 2) (Μτβ.) διάγω, περνῶ κάπ. χρονικό διάστημα: Τον ακμαιότατον λοιπόν χειμῶνα προσεμμένας, θεοῖς τοις εὐχωρίοις δε ποιήσας τας θυσίας, προσέταξεν Αλέξανδρος ἀνάκτορα του Ξέρξου! κατεμπνρίζεσθαι αὐτ. 3746.

προσεμπαίζω.

Από την πρόθ. προς και το αρχ. εμπαίζω. Η λ. το 13. αι. (LBG) και στο Κουμαν., Συναγ. v. Λέξ.

Επιπρόσθετα περιγελά, εμπαίζω κάπ.: Οθεν και φεύγων (ενν. ο Αλέξανδρος) ως αστήρ εφαινετο τοις Πέρσαις, σχεδόν ειπεῖν κρεμάμενος από της γης εις ὕψος, αυτοῖς οὐδέν προσόμενος μάλλον δε προσεμπαίζων Βίος ΑΛ. 3535.

προσενεργῶ.

Από την πρόθ. προς και το ενεργῶ. Η λ. το 13. αι. (LBG, λ. προσενεργῶ).

Προσθέτω τις δικές μου ενέργειες (ώστε να γίνει κ.): συμπράττω, συμβάλλω: Το μείζον γαρ τοι δέδοικα μη ταπεινόν φανείη! και τυχηρώς το ταπεινόν ημῶς κατατροπώσει! αυτής προνοίας ἀνωθεν τοῦτο προσενεργούσης Βίος ΑΛ. 2935.

προσεξία η.

Από το ουσ. πρόσεξις (βλ. ά.) με επίδο. του ουσ. απροσεξία. Η λ. τον 11-12. αι. (LBG).

Διανοητική συγκέντρωση, προσοχή: Πάλιν ευθὺς τον ἔδωκεν ἕτερον ἄλλον εἶδος! με τέχνην αυτοκάμωτον λέγει τον: «Ἐπαρέ το! ἅμα τους βῶας να ιδείς, δράμε γοργόν εις αὐτούς! ... και χύσε το ἔμπροσθεν τους! ἐπάνω του προσώπου τους με πάσαν προσεξίαν Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffer.) 566.

πρόσεξις η, Gesprächb. 43°.

Το αρχ. ουσ. πρόσεξις. Κατά Χατζιδ., ΕΕΦΣΠΘ 1, 1932, 19, πιθ. νεότε. σχηματ.

Προσοχή, περίσκεψη: Και πάλι την απόφασιν, την ἔδωκα προς αὐτούς, ουχί γαρ χωρίς πρόσεξιν, ἔποικα τέτοιαν κρίσιν Θησ. Ζ' [34].

προσεπακολουθῶ.

Από την πρόθ. προς και το επακολουθῶ (βλ. ἄ.).

Ακολουθῶ κάπ. από κοντά, παρακολουθῶ: *μη φοβηθῆς σὺν οὕτως· ἄγγελος σὺ πορεύῃτι· Θεοῦ γὰρ βοηθοῦντος· οὐδεὶς ἐχθρὸς ἢ πονηρὸς προσεπακολουθήσει Βίος* ΑΛ. 3364.

προσεπακούω. — Πβ. και προσυπακούω.

Από την πρόθ. προς και το αρχ. επακούω. Η λ. στον Ευστάθιο (LBG, στη λ.)

Ακούω κ. μαζί με κάπ. ἄλλος: *ἡ γὰρ τλήμωνος Ἐκάβη (παραλ. 3 στ.) ... κοινῶσα-σθαι γὰρ θέλει· κεκρυμμένην γὰρ βουλὴν γεί με πασῶν γὰρ τῶν φιλιτάτων· και παμπόθητων τεκνίων, ὅπως γὰρ προσεπακούσονται παρ' αὐτῆς τα λελεγμένα Ἐρμῖον. Ω 98.*

προσεπαυξάνω προσεπαυξύνω.

Το μτγν. προσεπαυξάνω. Ο τ. με επίδρ. του αυξύνω (βλ. ἄ. αυξάνω). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Αυξάνω κ. ακόμα περισσότερο (εδώ) επιμηκύνω: *Σώμα παχύνων (ενν. ο δρά-κων), κεφαλὰς εἰς ἓν ἐπισυνάγων, ὁπιοθεν οἰζινοῦμενος, σὺρὰν προσεπαυξύνων, ὁ πολὺς μὲν εξαπλώμενος εἰδείκνυτο φρικώδης, ὁ ἐπάνω μὲν τὴν ἀπασαν ὁρμὴν προσε-ποιεῖτο Διγ. Ζ 2834.*

προσεπέρχομαι, Βίος ΑΛ. 3278.

Από την πρόθ. προς και το επέρχομαι. Η λ. το 10. αι (TLG, LBG).

α) Εφορμῶ, επιτίθεμαι: *Τάχυνον σὺν μετὰ σπουδῆς ἐλθῆναι πρὸς τοὺς ὧδε, ὥστε μὴ τούτων (ενν. τὸν Ἀλέξανδρον) πρότερον κακῶς προσεπελθεῖν σοὶ αὐτ. 3174· β)* φθάνω, πηγαίνω κοντά σε κάπ.: *Ἀνασταυρῶ τοῖνυν υἱὰς (ενν. τοὺς γραφοφόρους) ἐμοὶ προσεπελθόντας· ἀνδρὶ ληστῇ τυγχάνοντι και κακοτρόπῳ φύσει αὐτ. 1769.*

προσεπιβαίνω.

Το μτγν. προσεπιβαίνω (TLG). Η λ. στο L-S Κων/νίδη και στο LBG.

α) Ανεβαίνω πάνω σε κ. (εδώ) καθαλικεύω: *Προσεπιβάς σὺν ἵπῳ τε τούτου τῷ κατὰ τύχην, ὁ εὐποῦδαζεν ὅπως ρυσθῇ τὸν προφανοῦς κινδύνου Βίος ΑΛ. 3514· Ἐν πᾶσι δὲ προσεπιβάς ὥχετο μετὰ τούτου, ὁ προσαπαγγεῖλας ἀπαντα τὰ παρ' αὐτοῦ πραχθέντα αὐτ. 3569· β)* περνῶ από πάνω, διαβαίνω: *Εκείθεν δὲ παραλαβὼν (ενν. ο Ἀλέξανδρος) πάντας τοὺς ἐπιλέκτους· τῷ ποταμῷ τῷ Γρανικῷ τάχει προσεπιβαίνει αὐτ. 1188· (μεταφ.): πρὸς τούτοις γένῃ· πολλῶν ἰχθύων ἰσχυρῶν πυρὶ γὰρ σὺχ ο-πτοῖντο· αὐτοὶ προσεπιβαίνοντες, ὕδατι ψυχρῷ μάλλον· πηγαίῳ προσεψένοντο και κατοπτοῦντο τάχει αὐτ. 4284.*

προσεπιγίγνομαι.

Η λ. στον Ἱπποκράτη, στον Ευστάθιο και σε σχόλ. (TLG).

Προστίθεμαι σε μια σειρά γεγονότων, συμβαίνω επιπλέον: *μη πτοηθῆς, ὦ γύναι· τὸ πρᾶγμα το συμβάν ἐν σοὶ ξένον και παρὰ γνώμην· προσεπεγένετο τὴν σὴν Βίος ΑΛ. 424.*

προσεπιγράφω.

Η λ. στο Θεόφραστο, στο Steph., Θησ. και τον Ευστάθιο: βλ. και LBG.

Γράφω κ. επιπλέον· προσθέτω κάπ. στοιχείο (σε ένα γραπτό κείμενο) (πβ. ά. επεγράφο 2): *Μετά των άλλων των πολλών κακών των γινομένων! παρ' Ιταλῶν των δυσσεβῶν, ενός επιμνησθῆναι! βούλομαι και τοις θέλουσι τούτο προσεπιγράψαι* Αλ. Κων/π. (Matzukis) 288.

προσεπιδίδωμι.

Το αρχ. *προσεπιδίδωμι*. Η λ. σε έγγρ. του 11. αι. (Act. Vat. I 5^{10.19}).

Δίνω πίσω, επιστρέφω σε κάπ. κ. (πβ. ά. επιδίδω 3): *έφησεν (ενν. ο Πάπας) αυτούς ελθεῖν σὺν πάσῃ τη δυνάμει μετ' Αλεξίου του παιδὸς πρὸς Κωνσταντίνου πόλει! και την βασιλείαν αρχὴν αὐτῷ προσεπιδούναι!* αὐτὴν την ἀδικίαν δε πατρὸς διεκδικῆσαι Αλ. Κων/π. (Matzukis) 173.

προσεπιθυμῶ.

Από την πρόθ. *προς* και το *επιθυμῶ*. Η λ. στο LBG.

Επιθυμῶ έντονα, εποφθαλμῶ κ.: *Αὐτοὶ δε ... οἱ κακούργοι (παραλ. 1 στ.) προσεπιετήρουν τον καιρὸν Αλέξανδρον φονεύσαι (παραλ. 4 στ.) προσεπιεθύμουν γαρ λαβεῖν! και τα πράγματ' Αλέξανδρου!* και *πρὸς τον φόνον ὅπλιζον* Ιούλῳ τῷ κακίῳτῳ Βίος Αλ. 5952.

προσεπιλέγω.

Η λ. στον Αριστοτέλη (TLG) και το AANE.

Λέω κ. παραπάνω, μιλῶ για κ. περισσότερο (σε κάπ.): *Και τότε μεν πρὸς ἄριστον ἀπῆλθον οἱ παμφάγοι (ενν. πρεσβύτεροι Ιουδαῖοι)! μη πρὸς ἀλλήλους την αὐτῶν βουλήν προσεπειπόντες* Σωσ. 17.

προσεπιμένω.

Από την πρόθ. *προς* και το αρχ. *επιμένω*. Η λ. τον 9. αι. (LBG).

Σταματῶ, στέκομαι για περισσότερο χρόνο· παραμένω κάποι: *Οἱ βάρβαροι λειψθέντες σὺν την χρείαν των σιτίων!* *πρὸς χώραν την Βακτριανὴν την σουτροφὴν ἐποιουν!* *Ο δε στερρὸς Αλέξανδρος ἐκεῖ προσεπιμείνας!* καλλίστως ἐπεκράτησε παντός ἐκείσε τόπου Βίος Αλ. 3147.

προσεπινόω.

Το *μγν. προσεπινόω*.

Σκέφτομαι κ., σοφίζομαι (με είδος σὺστ. αντικ.): *Τοιαύτας σὺν ο αμράς βουλὰς προσεπενόει! εν τῷ ιδίῳ λογισμῷ και φανερώς σὺδόλως* Διγ. Ζ 705.

προσεπιρρίπτω.

Το *μγν. προσεπιρρίπτω* (TLG).

Ρίχνω επιπλέον: *Εἰτα προσέταξεν (ενν. ο Φίλιππος) αυτούς πάντας παρανομοῦντας, (παραλ. 1 στ.) οὐσιντας νόμος προσφώνει κακίῳτως ἀποθνήσκειν!* *θηράν τε*

παρανάλωμα και βρώσιν γεγενῆσθαι,| ἵπῳ τῷ κακογνώμονι προσεπιρρίπτειν του-
τους Βίος ΑΛ. 620· φρ. προσεπιρρίπτω βλέμμα προς κάπ. (πβ. νεοελλ. φρ. ρίχνω το
βλέμμα/τα μάτια σε κάπ.) = κοιτάζω κάπ: Τοσαύτ' εἰπὼν μετὰ κλαυθμοῦ και θρήνου
Ισμηρίας| εν Αλεξάνδρου τοις ποσίν ουκ ἔτυχε συγγνώμης,| ἀλλ' εἰς ὀργήν μάλλον
αὐτός Αλέξανδρος ἀνήψθη,| ὡς μὴδε βλέμμα προς αὐτὸν οἶκτον προσεπιρρίψας αὐτ.
2349.

προσεπίσημος, ἐπίθ.

Από την πρόθ. προς και το ἐπίθ. ἐπίσημος. Η λ. στο LBG.

(Εδώ προκ. για τόπο) εξαιρετικά ξεχωριστός· που προορίζεται για γιορτινές πε-
ριστάσεις: Ὅθεν και στας (ενν. ο Ιάδδιος) ἐφ' υψηλοῦ τόπου προσεπίσημον (παρ.αλ. 1
στ.), όπου ναῦν και πρόσωπον εφαινετο καλλίστου,| Αλέξανδρον ἠπάξατο προσκυνή-
σιν δους τούτῳ Βίος ΑΛ. 1616.

προσεπιτάσσω -ττω.

Το μτγν. προσεπιτάσσω.

Επιβάλλω επιτακτικά κ. σε κάπ., προστάζω: ἀνέδραμε (ενν. ο Αλέξανδρος) προς
ιερὸν και θύει μεν θυσίαν| Θεῷ, καθὼς αρχιερεὺς αὐτῷ προσεπιτάττει Βίος ΑΛ. 1661.

προσεπιτηρώ.

Από την πρόθ. προς και το επιτηρώ. Η λ. στο LBG.

Στη φρ. προσεπιτηρώ τον καιρόν = περιμένω την καταλληλότερη ευκαιρία για
κ., καιροφυλατά: Αὐτοὶ δε το παράνομον ἀνόμως οἱ κακούργοι| κακῶς κατασκευάσα-
ντες μεθ' ὅρκων προς ἀλλήλους,| προσεπιτηροῦν τον καιρόν Αλέξανδρον φονεύσαι
Βίος ΑΛ. 5947.

προσεπιτρέχω.

Από την πρόθ. προς και το επιτρέχω. Η λ. τον 9. αι. (TLG)· βλ. και LBG.

Τρέχω, ορμώ: ἄρματα πλείστα δρεπανηφόρα| εκ λίθου πορφυρίτου τε πάντα τε-
τορνευμένα (ενν. ἥσαν),| ὥστε δοκεῖν Αλέξανδρον αὐτὰ προσεπιτρέχειν Βίος ΑΛ.
5247.

προσεπιφθέγγομαι.

Το μτγν. προσεπιφθέγγομαι βλ. και LBG.

Λέω, ανακοινώνω, δηλώνω επιπλέον: και θήβας μεν εκ των ριζών κακίστως κα-
τασκάψω,| αὐτὸν δε κρατιστότατον φημί τον Ισμηρίαν,| τον αυλητήν...| προσεπιφ-
θέγγομαι ταχὺ κακῶς καταφλεχθῆναι Βίος ΑΛ. 2374· Ὑμῶν οὖν τα υπάρχοντα κατέ-
χειν ὡς δεσπότας| υμῖν προσεπιφθέγγομαι πλην του χρυσοαργύρου·| χρυσὸν γαρ και
τον ἀργυρον ἐκφέρεισθαι προστάσσω| εκ τε χωρῶν και πόλεων ἐμοῖς τοῖς ταμείοις
αὐτ. 3953.

προσεπιφωνώ.

Το μτγν. προσεπιφωνέω· βλ. και LBG (λ. προσεπιφωνέω).

1α) Μιλώ, λέω: ταῦτ' ἀκούσαντες (ενν. στρατός και σατράπαι) ἔσχον πολλήν δειλίαν, ἡ ὅπερ και γινους Ἀλέξανδρος πᾶσι προσεπεφώνει Βίος ΑΛ. 1739· Ἠλίον δ' οὗτος ἱερεὺς Αἰθιοψ καθοράτο (παρ.αλ. 1 στ.), βαρβαρική τη λέξει τε πάντας προσεπεφώνει ἀναχωρεῖν ἡμᾶς ταχὺ πρὸς των ἐκεῖσε τόπων αὐτ. 5609· **β)** Λέω ἀκόμα, προσθέτω: Και πάλιν ο Νεκτεναβὼ προσεπεφώνει ταύτη· ἡ «προεῖπον σοι, βασίλισσα, μὴ σε προσεκφοβήσῃ ἡ οὐριγμός του δράκοντος ...» αὐτ. 296. **2)** Μιλῶ δυνατά, φωνάζω: Και γὰρ προσεπεφώνησεν (ενν. ο θεός) ἐκ των αὐτῶν ἔσω! Ἡράκλεης Ἀλέξανδρε, τοῦτο σοι προμηνύων, ἡ ὡς δυνατόν σε πανταχοῦ ταις πράξεσι γενέσθαι αὐτ. 2177.

προσεπυφαίνω.

Από την πρόθ. πρὸς και το *επυφαίνω. Η λ. στο LBG.

Υφαίνω: Εἰσηλθὲν οὖν Ἀλέξανδρος εἰς τον βωμόν της κόρης, ἡ εὔρε δε την ἱέρειαν ἐντὸς αὐτοῦ τεμένους ἡ προσεπυφαίνουσιν ἰσθὺν αὐτῶν των ἱερῶν Βίος ΑΛ. 2456.

προσερεγόμαι, βλ. προσορέγομαι.

προσερεθίζω.

Το μτγν. προσερεθίζω.

α) Προκαλώ σε κάπ. έντονη ερωτική επιθυμία, διεγείρω ερωτικά: Εἰθ' οὕτως προσέκλεισα γυναῖκα ἐκδυθῆναι, ἡ ἀχθῆναι τοῦτω δε γυνήν, ὅπως εἰς μῖζιν τοῦτον ἡ αὐτὴ προσερεθίσσει και πρὸς επιθυμίαν Βίος ΑΛ. 4243· **β)** προκαλώ την επιθυμία για φαγητό, ανοίγω την ὄρεξη σε κάπ.: Οι γλυκόμενοις τροφές, τα δελικάτα και τίμια φαγιά ... πολλές φορές οὔρνοουσιν εἰς ὄρεξιν φαγίου ὄχι μόνον τους πεινασμένους, ἀλλά και καμὴν φοράν και τους τελείως χορτασμένους προσερεθίζουσιν Δαμασκ., Λόγ. κεκομ. (μετάφρ.)² 4.

προσερινός, επίθ., βλ. προσωρινός.

προσέρχομαι, Διγ. (Trapp) Gr. 1751, 1971· γ' πληθ. ενεστ. προσέρχονται, Αχιλλ. (Smith) N 53· γ' πληθ. παρ.ατ. προσέρχονταν.

Το αρχ. προσέρχομαι. Οι τ. του γ' πληθ. ενεστ. και παρ.ατ. με ου αντί ο από αναλογ. επίθρ. της ενεργ. κατάλ. -ουν (Ανδρ., Λεξ., λ. -ομαι) ἡ λόγω ουδετεροποίησης των δύο φωνημάτων (Apostolopoulos, Καλλιμ. 15). Η λ. και σήμ. Λόγ.

1) Μτβ. **α)** πηγαίνω κοντά σε κάπ., πλησιάζω κάπ.: Συνάγονται οι πάντες, ἡ προσέρχονται τῷ βασιλεῖ και λέγουσιν πρὸς ἐκεῖνον Καλλιμ. 1027· (με εμπρόθ. αντικ.): Και τότε ὡσάν ἐγένετο (ενν. ο Ακρίτης) δώδεκα ἐτῶν και μόνον, ἡ προσήλθε εἰς τον πατέραν τον, τοιαῦτα τον συντυχαίνει Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 743· πάντες ὁμοῦ προσέρχονται πρὸς τον αὐτοῦ πατέρα, ἡ τον βασιλέα λέγουσιν μετὰ χαράς μεγάλης Αχιλλ. (Smith) N 160· (με αρνητ. σήμασ.): ὅταν δε ὑπὸ των κυνηγῶν διώκεται (ενν. ο κάστωρ), και γνοίῃ ὅτι καταλαμβάνεται, τα αναγκαῖα αὐτοῦ κόψας, ρίπτει τῷ κυνηγῷ ... Και συ οὖν, πολίτευτά, δὸς τὰ τον κυνηγῷ αὐτῷ, και οὐκέτι προσέρχεται σοι. Ο κυνηγός ἐστιν ὁ διάβολος Φυσιολ. 356· (αμτβ.): Βίος ΑΛ. 1573· πάντες ὁμοῦ προσέρχονταν, πρὸς τον δεσπότην λέγουσιν Αχιλλ. (Smith) O 96· **β)** βγαίνω να προῖπαντήσω κάπ.: τον Ἄλυν ποταμόν διαβάντες (ενν. οι Φράγκοι) ... εἰς καστέλλιον τι κατέλαβον,

ὅπερ οἱ Ῥωμαῖοι κατεῖχον. Θαρρήσαντες οὖν οἱ ἑπικοί τούτου καὶ σταυρόν καὶ εὐαγγέλιον λαβόντες καὶ τὰς ἱεράς στολὰς οἱ ἱερεῖς ἀλλάξαντες τούτοις προσήλθον Κομνηνῆς Ἀννας Μετάφρ. 26. 2) (Με ἐμπρόθ. ἀντικ.) προχωρῶ, προβαίνω σε κ. (πβ. καὶ Lampe, Lex., στή λ. 5): εἰ τις τολμήσῃ πρὸς τέταρτον ἢ τρίτον γάμον προσελθεῖν, οὐ μόνον ο τοῦτον γάμος λογισθῆσεται εἰς οὐδέν, ἀλλὰ καὶ τὰ παῖδιά ... οὐ λογιζονται νόμιμοι παῖδες Ἑλλήν. νόμ. 557¹.

Φρ. 1) Προσέρχεται μοι/με τι = αποκτώ κ.: Ἀν σοι προσέλθει τίποτε ἐξ ἀδικίας πράγμα, ἢ μὴ το χαρίσεις φίλον σου, ἐπεὶ κἀν φίλος ἐστι, ἢ πλείστον ἵνα σε μέμψεται παρὸν νὰ σε ἐπαινέσει Σπαν. (Λάμπρ.) Va 392² Ἀν σε προσέλθει τίποτε πράγμα ἐξ ἀδικίας, ἢ μὴ το χαρίσεις φίλον σου Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 107 κριτ. υπ. 2) Προσέρχεται μοι πειρασμός = δοκιμάζομαι: τῷ κυρ Γεωργίῳ προσήλθε πειρασμός, καὶ ἵνα δεηθῶμεν τῆς Θεοτόκου υπέρ ἐκεῖνον Σφρ., Χρον. (Maisano) 52³. 3) Προσέρχεται μοι πόθος τινός = καταλαμβάνομαι ἀπὸ ἐρωτικῆς ἐπιθυμίας γιὰ κάπ.: Πόθος εἰς τὴν καρδίᾳ μου τῆς κόρης με ἐπροσῆλθε, ἢ καὶ ἐτρώγετο ἡ καρδίᾳ μου, ἐφθείρα τὴν ζωὴ μου, ἢ τὸν νοῦ μου ἐκατέφθειρα καὶ τὴν ψυχὴ μου ἐχάσα Λιβ. Va 2413.

προσερώτησις ἢ προσορώτησις.

Απὸ το προσερωτῶ καὶ τὴν κατὰ λ. -σις. Ο τ. με ἀφομ. βλ. ὁμως καὶ Lex. Chron. Mor., λ. προσορώτησις.

Ερώτησῃ· στή φρ. ἔχω εἰς προσορώτησίν τινα = ρωτῶ, ζητῶ τὴ γνώμη κάποιου που ἐκτιμῶ (βλ. Χρον. Mor. Egea 423⁴ βλ. ὁμως καὶ Lex. Chron. Mor., ὅ.π.): Εγὼ θεωρῶ οφθαλμοφανῶς, ὁ ρήγας ἀγαπᾷ σας, ἢ καὶ ἔχει σας εἰς προσορώτησιν καὶ εἰς τὴν βουλὴν τοῦ πρώτους Χρον. Mor. H 8518.

προσερωτῶ.

Το ἀρχ. προσερωτᾶω.

Ρωτῶ: εἰς θρόνον ἀξιόλογον ὀρίζει (ενν. ὁ βασιλεὺς) νὰ καθίσουν (ενν. οἱ πρεσβευταί), ἢ εἰ ἔχουν τίποτε νὰ εἰποῦν καὶ πάλι νὰ ἐρωτήσουν. ἢ Προσερωτοῦν οἱ ἀρχόντες: «Ποῦ ἔναι ὁ Βελισάρης (παραλ. 1 στ.), ὃν ἔχομεν ἐξακουστόν πιστὸν τῆς βασιλείας;» Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 895.

προσέτι, ἐπίρρ.

Το ἀρχ. ἐπίρρ. προσέτι. Η λ. καὶ σήμ. λόγ.

Επιπλέον, ἀκόμα, ἐπιπροσθέτως: Παῖς., Ιστ. Σινά 1135.

προσευκὴ ἢ, βλ. προσευχή.

προσευχαριστῶ.

Απὸ τὴν πρόθ. πρὸς καὶ το εὐχαριστῶ. Η λ. τὸν 4. αἰ. (Lampe, Lex., TLG).

Ἀπευθύνω ἐπιπλέον εὐχαριστίες σε κάπ.: Ἡ δε τοῦτο ἀκούσασα Χριστῷ προσηγαρίστετε Διγ. Ζ 545.

προσευχή ἢ, Σπαν. Α 130, 131, Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 223, 224, 227, Χρον. Mor. Ρ 977, Κομνηνῆς Ἀννας Μετάφρ. 299, Λιβ. Va μετὰ στ. 853, 854, Δούκ. 375^{18,21}, Θησ. Β'

[94³], Απόκοπ.² 399, Βίος αγ. Νικ. (Κακλ.) 22, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 5188, Αιτωλ., Μύθ. (Παράδογλου) 131⁴, Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστόλ. (Κακ.-Πάνου) φ. 60¹, Πανώρ.² Δ' 270, 408, Ιστ. Βλαχ. 1403, 1840, 2416, Διακρούς.(Κακλ.) 110, 302, 772, 1035, 1298· προσευχή, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 855, 1712, 1715, 1756, 1804, 1881, 2960, 2966, 2968, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 73, 100, 105, Αποκ. Θεοτ. II 80, 194, 195, 198, 202.

Το μτγν. ουσ. προσευχή. Ο τ. και σήμ. ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., στη λ., Σακ., Κυπρ. Β' 764, Μηνάς, Λεξ. ιδίωμ. Καρπάθου). Η λ. και σήμ.

Προσευχή: κάμε προσευχή, δέηση στο Θεό μας Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 495¹ (σε προσωποπ.): Είδα απάντων την Προσευχήν, γυναίκα εις την όψιν,¹ καταλυμένην και δειννήν, είχεν εις γην το βλέμμαν,¹ και εις το χαρτίν τό εβάσταζε τούτοι έγγραφαν οι Λόγοι: ... Λιβ. διασκευή α 1071.

προσευχητής ο.

Από τον αόρ. του προσεύχομαι και την κατάλ. -τής. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. Λεξ.: πβ. προσευχίτης, LBG.

Αυτός που προσεύχεται: βλέπω πολλούς από εμάς ... οπου ... λέγομεν ψαλμούς και κομπολόγια, και όμως η καρδιά μας λογιάζει το εναντίον εκείνου οπου λέγομεν ... Αναγκάζομαι να παρομοιάσω τέτοιας λογής προσευχητάδες εις το ψόφιον εκείνο λιοντάρι του ανδρειωμένου Σαμφών Ροδινός (Βαλ.) 69.

προσεύχομαι, Επαν. Α 134, 137, Κομν., Διδασκ. Δ 163, Ερμον. Πρόλ. 84 Sprachlehre 146 δις, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 1668, 1681, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 344¹, 353¹, Δεφ., Σωσ. 325, Μορελ., Κλίνη φ. 77¹, Μετάφρ. Διαμασκ. Βαρλαάμ 137²⁶, Διακρούς. (Κακλ.) 118¹ ενεργ. ενεστ. προσεύχω, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 338, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 5199· μτχ. ενεργ. ενεστ. άκλ. προσεύχοντας, Μορελ., Κλίνη φ. 77¹, 182¹, 215¹ υποτ. α' εν. αορ.: να προσευχώ, Απολλών. (Κεχ.) 729¹ υποτ. α' πληθ. αορ.: να προσευκούμε, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. γ' 60.

Το αρχ. προσεύχομαι. Το ενεργ. τον 9. αι. και σε σχόλ. (LBG, TLG)· για την υποτ. προσευχώ βλ. Κεχαγιόγλου [Απολλών. 709]. Τ. προσεύκονται (Παπαδ. Α., Λεξ.) και προσέκομαι (Σακ., Κυπρ. Β' 64, Μηνάς, Λεξ. ιδίωμ. Καρπάθου) σήμ. ιδίωμ. Η λ. και σήμ.

Α' (Μτβ.) προσεύχομαι α) στο Θεό/ στους θεούς: Ματθ. 30¹, Μετάφρ. «Χαρακτ.» Θεοφρ. 128¹ τον Κύριο να προσεύχομε, να τον 'πικαλεστούμε| να μας δώσει φώτιση στο νου κι εις την καρδιά,¹ να λείψομε απ' τα κακά κι απού την αμαρτία Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 5199· β) υπέρ κάπ./ για κ.: εποίησαν παράκλησιν (ενν. οι ιερείς), όλοι ενλόγησαν τον,¹ να πάγει και να 'λθει καλά επροσευχηθήκαν τον,¹ εχθρούς υπό τους πόδας του να βάλει, να νικήσει,¹ τροπαιοφόρος να γενεί, με δόξαν να γυρίσει Ιστ. Βλαχ. 154¹ Πώς υπέρ ετέρου προσεύχεις ... ο δόλους συρράπτων και μάχαιραν ακοων, και μυρία κακά κατεργαζόμενος; Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 338.

Β' (Αμτβ.) προσεύχομαι: Κομν., Διδασκ. Δ 166¹ Σίμωσε, αφέντρα μου, λοιπό, κλίνε τα γόνατά σου| και μετά λόγον μου κλιτά να προσευκούμε στάσου Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. γ' 60.

Φρ. προσεύχομαι από καρδιάς, βλ. από 17 Φρ.

προσεφαπλώ.

Από την πρόθ. προς και το εφαπλώ, Η λ. το 10. αι. (TLC, LBG).

(Μέσ.) σωριάζομαι, πέφτω κάτω. Επιπτον τείχη δυστυχώς και πόλισμα Θηβαίων, ἢ Θηβαίων δε τα σώματα τη γῇ προσεφαπλούντο Βίος Αλ. 2382.

προσεχή η, βλ. προσοχή.**προσεχής, επιθ.**

Το αρχ. επιθ. προσεχής. Η λ. και σήμ.

Συναφής, κοντινός: το πνεύμα πανταχού χωρεί και επί των αθλήων πόρων της γῆς και επί των σωμάτων, και μετά πασών των υγρατήτων ἐστί μεμιγμένον διότι ἀνγγενές και προσεχής υπάρχει το πνεύμα μετά των υδάτων Μαρκ., Βουλκ. 349^α.

προσεχτικά, επιρ., βλ. προσεκτικά.

προσέχω, Σταφ., Ιατροσ. 14^α, Σπαν. Α 56, Σπαν. Β 54, Σπαν. (Ζώρ.) V 225, Κομν., Δίδασκ. Δ 65, Διδ. Σολ. Ρ 101, Σπαν. Ρ 58, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 576, Λόγ. παρηγ. I. 178, Προδρ. (Eideneier) II 23, Καλλίμ. 219, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ-Jeffr.) 603, Ερμον. Β 6, Χρον. Μορ. Η 1125, 2400 κ.α., Χρον. Μορ. Ρ 1125, 2400 κ.α., Ορισμ. Μαιελ. 96², Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 258, Περί Ξεν. (Μαυρομ.) 66, Λιβ. Esc. 179 κ.α., Λιβ. διασκευή α 454, 708, κ.π.α., Αχιλλ. (Smith) N 1253, Αλφ. (Μπουμπ.) I 12, Φαλιέρ. Λόγ. (Bakk-v. Gem.) 222, Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 519, Δούκ. 333^α 23, Αλφ. 14^α, Λιβ. Va 204, 357 κ.α., Συναξ. γυν. 138, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.) 1794, Σοφίαν., Γραμμ. 40, Πορτολ. Β 30², Μαλαξός, Νομοκ. 186, Προσκυν. Ιβήρ. 845 233^α, Σιαυριν. 1260, Ιστ. Βλαχ. 1967, Δγ. Ανδρ. 330^α, Φορτουν. (Vinc.) Inv. β' 48, Γεωργίου ρήτορος, Στίχ. α' 45, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 564¹, κ.π.α.

Το αρχ. προσέχω. Η λ. και σήμ.

Ι. Ενεργ. Α' Μτβ. (συνηθέστ. σε προστ., ως προειδοποίηση, απειλή ή προτροπή)
1) Παίρνω τα μέτρα μου, φυλάγομαι από κ., είμαι επιφυλακτικός απέναντι σε κάπ/κ.: βλέπε μη έμπεις εις τον θυθον απέσω της αγάπης, ἢ μη σε φλογίσει πρόσεχε του πόθου το καμίνιν, ἢ βλέπε καλά μη ποντισθείς εις θάλασσαν του πόθου Λιβ. διασκευή α 1545· Και τι ἐνι αυτό που κάνετε, συντρόφοι κι αδελφοί μου; ἢ Πρόσέχετε μη ποιήσετε πράγμα της απιστίας Χρον. Μορ. Η 5441· Πρόσεχε από πονηρών ανθρώπων κακοτρόπων Σπαν. Α 164· Τα γαρ φοιουσατά, ερωτική, και οι αγοόροι του πατρός σου, ἢ ου μη τολμήσουσιν, θαρρώ, σταθήναι έμπροσθεν μου, ἢ διότι και πρώτα ξέρουν με και θέλουν με προσέχειν Αχιλλ. (Smith) N 1009· Πρόσεχε από διαβολών, φύλαττε τον εαυτόν σου Σπαν. Β 165· Τους δε πελαργούς, τους γηταύρους, τον τοικνέαν, την αίθνιαν και τα τοιαύτα οφείλεις ... ινα προσέχης αυτά, ινα μηδέν πολύ παραβάλης όρνενον εξ αυτών βλαβεραί γαρ λέγονται αι σάρκες αυτών Ορνεοσ. 577^α. **2α)** Διακρίνω, υποπίπτει κ. στην αντίληψή μου: Και εγώ, διατι σε πρόσεξα πολλά δυστυχισμένον! και ολοπικροκατάδαρτον από την δυστυχίαν, ἢ διαυτό σε καθοδήγησα και παρηγόρησα σε Λόγ. παρηγ. Ο 184· **β)** παρατηρώ, κοιτάζω κ. προσεκτικά: Ως δε επρόσεξέ τον (ενν. τον Πάτροκλον) ο Εκτωρ, από τους αναγυρισμούς του και την ορμήν του κατέλαβεν ότι δεν είναι ο Αχιλλεύς και εξέβη και εσοκότωσέ τον Τρωικά 529^α· Βλέπω της

κόρης το κελλίν, προσέχω το κουβούκλιν¹ και μέσα εις τον ηλιακόν θαρώ τας ωραιωμένας Λιβ. Va 1107. Και ευθύς το ιδειν ο Διγενής, την κόρην συντυχαίνει: *«Βλέπεις, καλή, Σαρακηνόν πώς μας καταδιώκει; Άρτι, κυρά μου, πρόσεξε το τι τον θέλω ποίσει»* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 936. γ) εξετάζω, ελέγχω: Σκόπησε, δεσποτεία μου, το όνειρον το εφαντάσθης¹ και το διά τίναν σε έλεγεν ιδέ και πρόσεξε το Λιβ. διασκευή α 1614. Ω καστελλάνε άρχοντα, κακόν μηδέν με ποίσεις, ¹ μηδέ ύβριν, μηδέ αναίσχυντιάν πράξεις ποτέ εις εμένα. ¹ Πρώτον καταψηλάφησε, πρόσεξε την αλήθειαν, μάθε το πόθεν άνθρωπος είμαι και τι γυρεύω Φλώρ. 1399. 3α) Ασχολούμαι με επιμέλεια, δείχνω ενδιαφέρον: Λιβ. Va 1004. Φαλίερ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 292. (εδώ προκ. για ερωτικό ενδιαφέρον): Ος (ενν. ο Ιωάννης ο Παλαιολόγος) έχων γυναίκα πλουσίαν από Λουμπαρδίας ουδόλως ηγάπησεν αυτήν, άλλαις προσέχων Ιστ. πολιτ. 6^ο. β) επιτηρώ, φυλάγω κ.: Κομνηνής Αννας Μετάφρ. 273, Δεπ. Παρουσι. 340. 4) Φροντίζω να κάνω κ.: πρόσεξε να ποίσεις¹ όλα τά σ' επαράγγειλα, να μη σε λάθει πράγμαν Λόγ. παρηγ. I. 187 πρόσεχε όλοι να σ' αγαπούνιν Φλώρ. 1129. ποίησε αφορμήν ότι θεωρείς πουλιν εις το κουβούκλιν, ¹ και τόξευσέ το, αλλά αχαμνά, και πρόσεξε να πέσει απέσω εις το κουβούκλιν της της κόρης η σαγίττα Λιβ. διασκευή α 1278. 5α) Δίνω σημασία, λαμβάνω υπόψη μου, υπολογίζω κάπ./κ.: παιδίν μου, της βουλής πρόσεχε των γερόντων Σπαν. P 241. Ούτως γαρ γίνεται ο λαλόν πρόθυμος εις το λέγειν, ¹ αν βλέπει ότι προσέχεις τον κι ένι ο νους σου εις αυτόν Σπαν. B 252. Προσχες, παιδίν μου, ακριβώς, τωσ γαρ ετάχθης φίλος¹ έχε τιμήν κι ασχόλησιν και καθαράν αγάπην Σπαν. A 96. β) τηρώ, τιμώ: Παισ., Ιστ. Σινά 51, Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλία IX 128, Φαλίερ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 19, 22. B' Αμτβ. 1) Εντείνω την προσοχή μου κοιτάζω ή ακουω προσεκτικά: Ο δε Αίσωπος ήλθε από την υπηρεσίαν οπου τον έστειλαν και ήλθεν εις το τοικάλι και επρόσεξε και ανάδευσε με το χουλιάρι και εβλέπει και λείπει το ένα ποδάρι (ενν. του χοίρου) και ενόησε την επιβουλήν οπου ήθελαν να τον κάμουν Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 17^α. εμείς εκαταλέγαμεν και επρόσεχαν εκείνης¹ και εκρέμαντο οι ορωτικές απέ το καταλόγιν Λιβ. Esc. 1921. 2α) Έχω το νου μου, συμπεριφέρομαι με περίσκεψη και προσοχή (συνηθέστ. σε προστ. ή υποστ. ως προειδοποίηση, προτροπή ή απειλή): Σπαν. P 245, Χρον. Μορ. P 8302. (με άρν.): Μεταβάλλεται δε εις λήθην και το πάντιμον κτήμα της φιλίας και της αρετής, εις εκείνους μάλιστα οπου δεν προέχοντι Ευγ. Γιαννουλή, Επιστ. 181^α. β) караδοκώ: Την όλην γαρ επρόσεχα την παρελθούσαν νύκταν¹ και ταύτην (ενν. την κορήν) είδον μετ' αυτού (ενν. του μισθαργού) συμπαιζουσιν, φιλούσιν. Καλλιμ. 2215.

II. Μέσ. Α' Μτβ. 1) Παιρνω τα μέτρα μου, προφυλάγομαι από κ.: ο φρόνιμος άνθρωπος, όταν γλύνει από έναν κίνδυνο, τότε προσέχεται να μην πέσει εις άλλον Νουκ., Μυθ. (Παράσογλου) 31. (συχνότη. σε προστ./υποστ. ως προειδοποίηση ή προτροπή): Φυλαχθείτε λοιπόν και προσέχεσθε και από τις μικρές αφορμές του κακού Χριστ. διδασκ. 420. ο γέρος ας προσέχεται την δευτερογαμίαν Γεωργηλ., Θαν. 412. Το λιοντάρι στον Διγενή απάνω κατηγοβαίνει ¹ ο αμυράς φοβούμενος στον Διγενή κοντεύει. ¹ Λέ' το: «νιέ Βασιλείε, πρόσέχου το λιοντάρι» Διγ. O 1361. 2) Τηρώ κ.: Ηδωκε (ενν. ο Πλάστης) στράτα καθαρά του ανθρώπου να γνωρίσει, ¹ το δαίμονα να καταργά και να τον νικήσει, (παρ. 1 στ.) το νόμο να προσέχεται, το χάρισμα να πάρει Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.) 4713. 3) Ασχολούμαι με κ., επικεντρώνομαι σε κ.: είπε της να προσέ-

χεται όμορφα τη δουλειά της Αλεξ. 162. Β' (Αμτβ.) έχω το νου μου, ενεργώ με περίσκεψη και προσοχή: *Κι αν σε αγαπά* (ενν. η γυναίκα σου) *εβλέπεται οδία να μη σου σφάλει*! και α σκοντάφει μιαν φοράν προσέχεται την άλλη Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 182- (συχν. σε προστ./υποτ. ως προειδοποίηση ή προτροπή): *Τότε του λέγει ο πατήρ του* (ενν. του Ιωσήφ): *«Το λοιπόν εσύ θέλεις να γένεις βασιλεύς και εγώ και η μητέρα σου με τα αδελφία σου να σε προσκυνούμεν; Αμή προσέχου, μην το λέγεις τινός πλέον!* *Ότι, ακοιούντες το, οι αδελφοί σου θυμώνονται κατά σου!»* Βίος Ιωσήφ 270 *αλλά και σεις προσέχεσθε, ω άρχοντες Ρωμαίοι, όσοι στην κούρτην βρίσκεσθε και όσοι αγοραίοι* Ιστ. Βλαχ. 423.

προσεχώς, επίρρ., Ιερακος. 482¹⁸.

Το μτγν. επίρρ. προσεχώς. Η Α. και σήμ.

1) (Χρον.) σύντομα, εντός ολίγου: *Άνθρωπον γουν να στείλαμεν κρυφίως, και ας υπάγει*! *εις την Νοβάραν προσεχώς με Σβίτζαρους να φάγει*! και μ' αυτούς να συμβιβασθεί να μην πολεμήσουν,! *αλλά τον δούκα μοναχόν πάντες να τον αφήσουν Κορων.* Μπούας 47. 2) (Τροπ.) προσεκτικά: *Ανοιγέτω έτερος μεν το του ιερακος στόμα προσεχώς, έτερος δε τη βελόνη ταύτας* (ενν. τας φύσικας) *εκκεντείτω* Ιερακος. 435⁵.

προσζεύγνυμαι.

Η Α. στον Αριστοτέλη.

Ζεύω: ίππους προσεζεύζατο αμάξαις τετρακύκλοις Διγ. Ζ 262.

προσηγορία η, Μαρκ., Βουλκ. 343²⁹, Επιστ. κλήρου Καλλιπ. 158.

Το αρχ. ουσ. προσηγορία. Η Α. και σήμ. (Λόγ.).

α) Ονομασία, όνομα: Hagia Sophia α 448⁵ β) προσωνυμία: *Αγία Ζώνη πέφυκεν εκ της προσηγορίας!* *κλήσις αν της θεόπαιδος και παρθένου Μαρίας Παϊσ.*, Ιστ. Σινά 203.

προσηκόντως, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. προσηκόντως. Η Α. και σήμ. Λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Όπως ταιριάζει, όπως αρμόζει: Βίος ΑΛ. 2858.

προσήκω.

Το αρχ. προσήκω. Η Α. (στο γ' εν.) και η μτχ. και σήμ. Λόγ. (ΑΚΝ, Μπαμπιν., Λεξ.).

1) Ταιριάζω, αρμόζω: Διγ. (Trapp.) Gr 1814. 2) Έχω σχέση με: (εδώ με άρν.): Βίος ΑΛ. 4483. 3) (Εδώ η μτχ. ως επιθ.) που αρμόζει, ανάλογος: Θεολ., Τζιζ. 354¹⁸.

προσηκώνομαι, Χρον. Μορ. Η 5317, 5485, 5787, 6155, 8906, Χρον. Μορ. Ρ 5485, 5787, 6029, 6155, Λιβ. διασκευή α 526, Βησσ., Επιστ. 26³, Θησ. (Foll.) I 98, Χούμνου, Κοσμογ. 747, Βυζ. Ιλιάδ. 644, Αιτωλ., Ρίμ. Α Καντ. 44, Θάν. Μ. Καντ. 15, Ψευδο-Σφρ. 560¹⁸, Εγκ. αγ. Δημ. 107³, Συνάδ., Χρον. Διδαχ. φ 135⁵, Νεκταρ., Ιεροκοομ. Ιστ. 270. — Βλ. και επεγείρομαι.

Από την πρόθ. προ και το σηκώνομαι. Η Α. στο LBG και σημ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ., Μπαμπιν., Λεξ.).

1) Σηκώνομαι από τη θέση μου α) σε ένδειξη σεβασμού ή θαυμασμού προς κάπ.: οι μονασταί και κοσμικοί πάντες προσηκώθειτε· ἐπάρατε τας χείρας σας εἰς οὐρανὸν ἀπάνω! και ἐκετεύσατε Θεὸν Παῖς., Ιστ. Σινά 16· Ὀλοι τους ἦσαν σε βουλή, τ' ὁποῖον και το 'ποίηαν! και τόμον ἤλθ' Ἀλέξανδρος, ὅλοι προσηκώθησαν Ἀλεξ.² 2756· το να την δούσιν να διαβεί (ενν. την Ελένην), σηκώνονται ολόρθοι (ενν. οι ἄρχοντες της Τρώας)! ὅλοι ἐπροσηκώθησαν, ἅπαντες προσκινούσιν, | στρέφονται, βλέπουν το φῶς την Ἀφροδίτην τ' ἄστρον Βυζ. Ιλιάδ. 914· με αιτιατ. ἢ γεν. προσωπ.: να τιμᾷς τον πατριάρχη, τον αρχιερέα, τον ιερομόναχον και τον ιερέαν και να φιλᾷς το χερίν τους και να τους προσηκώνεσαι Συνάδ., Χρον. Διδάχ. φ. 135· Ὀλοι σου προσηκώνονται, μικροί τε και μεγάλοι, | σταυρώνουν τα χέρια τους, κλίνουν και το κεφάλι Αιτωλ., Ριμ. Α. Καντ. 13· β) για να καλωσορίσω εγκάρδια κάπ.: ὡσάν ἤρχετον ἡ γεροντισσα, ἐπροσηκώονταν ο τε Ἀκρίτης και ἡ κόρη και ἐτιμούσαν την και ἐβάναν την εἰς θρόνον και ἐκάθιζεν Δεγ. Ἀνδρ. 402· με αιτιατ. ἢ γεν. προσωπ.: Το ἰδεῖν τους γαρ ο πρίγκιπας ἐπροσηκώθηκε τους! «Καλῶς ἤλθαν οἱ τούρκοι μου, καλῶς οἱ ἀδελφοί μου» Χρον. Μορ. Ρ 5317· Το ἰδεῖ την ὅτι ἔρχετον, ἐπροσηκώθησάν της! ἐκάθισαν γαρ ἐνομού, ὡς το ἔχουν οἱ γυναῖκες Χρον. Μορ. Η 6029· 2) Σηκώνομαι ἀπὸ τῆς θέσης μου, για να καθίσω κάπ. ἀλλοῦ: Ἐκείνη ἀπὸ τῆς κλίνης της ὡσάν ἐπροσηκώθη! και ἀποκάτω ἐκάθισεν στήν ρίζαν του πλατάνου Ἀχιλλ. (Smith) Ο 423.

προσηλύτος, ἐπιθ., Χειλά, Χρον. 346, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 270² (τρεις).

Το μτγν. ἐπιθ. προσηλύτος. Η λ. και σήμ.

1) Που ἤρθε πρόσφατα σε ἕναν τόπο, ξένος, πάροικος: οὔτε ἐκεῖνος πολέμα τον συγγενή, ἢ συγγενάριόν τον μιας γυναϊκός ξένης, ἢ ἐνὸς ἀνθρώπου προσηλύτου Ἀσιού. 140· ὡς οὐο: Ἀξία δε ἡ ἀμοιβή της δόξης τον σου κράτους! ἀγαπᾷν προσηλύτους τε και ἐλεεῖν πεινώντας Δεγ. Ζ 2351. 2) (Ὡς οὐο.) αὐτός που ἀσπάστηκε τον Ιουδαϊσμό: Λέγει τους ο Πιλάτος: Τί ἔρχεται να εἰπεί προσηλύτος; Και αὐτοί τον εἶπαν ὅτι εἶναι υἱοὶ των ἐχθρῶν και γίνονται Ἑβραῖοι Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 270².

προσηλώ -ώνω, Εκθ. Χρον. 46¹⁸, Ιστ. πατρ. 130¹⁴.

Το αρχ. προσηλώω. Η λ. προσηλώνω και σήμ.

I. Ενεργ. 1) Καρφώνω: Δούκ. 377¹⁸ παθ.: Πλουσιᾶδ., Θρ. Θεοτ. (Βασιλείου) 24. 2) Ἀφιερώνω, χαρίζω, προσφέρω: να προσηλώσει αὐτός ἐκεῖ εἰς το μοναστήριον και τα οσπίτια τὰ εἶχεν εἰς το βούργον Χειλά, Χρον. 351· Τοῦτος ο πατριάρχης ... και σκευή ... ἐπροσηλώσε, χρυσά και ἀργυρά ... δια τροφήν των καλογήρων Ιστ. πατρ. 169²²· βουλήθηκα να γράψω εἰς ριμάδα, (παρὰλ. 4 στ.) και ἀντίς κανίσκιων ἐκλεκτόν αὐτό να προσηλώσω! προς τον ἡμέτερον ἡμῶν δεσπότην και πατέρα Βίος Δημ. Μοσχ. 38· ἐδώ μψ: ο' τούτες τες χάρες το λοιπόν με θάρρος προσηλώνω τους κόποις τούτους Σουμμ. Παστ. φῆδ. Προφ. 43.

II. Μέσ. 1) Παραμένω στερεωμένος, ἀμετακίνητος: χρυσός καλεῖται ο ἰχθύς ο βασιλεὺς των πάντων, | ἐν πέτρα γαρ προσηλῶται το πλέον της ζωῆς του! και κύματα ον δύνανται αὐτόν να τον σαλευίσουν Φυσιαλ. (Legr.) 121. 2) (Μτψ.) ἀφιερώνομαι,

αφοσιώνομαι: Πίε (ενν. Θεά της Εκδίκησης) απ' ετούτο τ' άπταιστον αίμα του νιου που 'δοθή! θυσία θεληματική σ' εσέ και προσηλώθη Σουμμ., Πιστ. φίδ. Ε' 456.

προσηλωμα το.

Από το αρχ. προσηλώ και την κατάλ. -μα. Η λ. το 12. αι. (LBG), σε έγγγρ. του 15. αι. (LBG), του 17. αι. (Κωδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 23, 1980, 517) και σήμ. με διαφορ. σημασ. (Κριαρ., Λεξ.).

Αφιέρωμα, ανάθημα: Εκτίσε δε και ιμαράτιον, εν ω εποίησε και προσηλώματα εν αυτώ κάστρον και χώρας Έκθ. Χρον. 83¹⁹.

προσημαίνω, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 65.

Το αρχ. προσημαίνω. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

1α) Αποκαλύπτω εκ των προτέρων, προμηνύω: Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 326^β) συμβολίζω: τι επροσημαινεν η στάμνος εκείνη τον μάννα, μετά ταύτα θέλομεν το ειπεί Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 43^γ ότι μεν ο μέγας ιερεύς εκείνος, ..., επροσήμαινε τον μέγαν αρχιερέα τον Χριστόν, φανερόν είναι Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 59. 2) Ανακοινώνω: Δούκ. 237¹⁸.

προσηνής, επιθ.

Το αρχ. επιθ. προσηνής. Η λ. και σήμ.

Πράος, φιλικός: Βίος Αλ. 299, 1178, 2155, Δούκ. 293²³.

προσηνώς, επίρρ., Διγ. (Trapp) Gr. 2724.

Το μτγν. επίρρ. προσηνώς (αν όχι ήδη αρχ., TLG). Η λ. και σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

1) Με πραότητα, ημερότητα: πάντας ημάς υπήντων (παραλ. 2 στ.) ... θηρία πάμπολλα σχόντα μορφήν ονάγκων (παραλ. 2 στ.). Ουκ ήσαν ταύτα μάχιμα μάλλον αλλ' ως ηπία! θθεν και τόξα βάλλοντες αυτοίς οι στρατιώται! χαμαί προσέπιπτον αυτά, και προσηνώς εώρων Βίος Αλ. 4302. 2) Φιλικά: Προς ταύτην (ενν. την Μαξιμώ) ο Φιλόπαππος γενόμενος, ...! ησπάζετο τε προσηνώς, «Πώς έχεις», επερώτα Διγ. Z 3266. 3) Ταπεινά: Ως είδον ουν τους θαυμαστούς και σκληροτάτους τόπους,! την ανω Θεϊαν Πρόνοιαν εξ όλης της καρδίας! εξελιπάρουν προσηνώς, όπως θεία δυνάμει! την των ορέων εισόδον εμφράξη παραιντικά Βίος Αλ. 5755.

προσθαρώ.

Από την πρόθ. προς και το θαρώ. Η λ. τον 6. αι. (L-S, προσθαρώ) βλ. και LBG (προσθαρέω).

I. (Ενεργ.) έχω εμπιστοσύνη σε κάπ.: Αλέξανδρος, (παραλ. 1 στ.), έκείτο ασθενήσας! έχων φίλον δ' ιατρόν,! φάρμακον υγιεινόν! κατεσκεύασεν αυτό,! ον διέβαλον έχθροι! ως φθαρτικόν τυγχάνειν,! Αυτός δε την του φίλου! καλώς γινώσκων γνώμη,! το φάρμακον παρενθύς! λαβών μεν εξέπιεν! έπειτα την κάκιστην! σκευωρίασ δείκνυσιν,! λέγων «όρα πόσον σοι! της αγάπης προσθαρώ ...» Αναγν., Ημιάμβ. 40.

II. (Μέσ.) εμπιστεύομαι κ. απόρρητο σε κάπ.: δειμαίνει Βέλθανδρος, κλονείται

τη καρδία, (παρ.αλ. 1 στ.), και προσθαρρείται την βουλὴν αὐτοῦ πρὸς τὴν Χρυσάντζα Βέλθ. 1062.

πρόσθεν, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. πρόσθεν. Τ. πρόσθεν σε έγγρ. του 12. αι. (Caracausi., στη λ.). Η λ. και σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

1) (Χρον.) πρώτα: Αίας δε ἔκρουσε πάλιν, | τὴν τοῦ Ἑκτορος ἀσπίδα. | Καὶ ὁ σιδή-
ρος περνάει | πρόσθεν ὅλην τὴν ἀσπίδα, | καὶ ἤλθε καὶ ἕως τὸν λαιμόν του | καὶ ἔκοψέ τον
ἐπ' ὀλίγον Λουκάνη, Ὀμήρ. Ιλ. Η' [247]. 2) (Τοπ.) μπροστά: ὡς ἀστραπή ... (παρ.αλ. 1
στ.), τοῦτοτοτρόπως ὁρμήσε μετὰ τὴν συντροφίαν του, | Μερκούριος ὁ θανμαστός ... |
Καὶ μεσ' ἀπ' τὸ στρατόπεδον τοῦ Φράντζα τὸ φουσατό, | ἐκεῖ ὅσους πρόσθεν ἤρρισκε
ὅλους ἐρίριπτε κάτω Κορών., Μπούας 50.

Έναρθρ. ὡς οὐστ. = τὸ μπροστινὸ μέρος, ἡ πρώτη γραμμὴ: μετ' ἐπιθυμίας | ἐπα-
ρόρμησε στο πρόσθεν (ενν. ὁ Ἑκτωρ), | ν' ἀποδιώξει τοὺς Ἀργεῖους | καὶ πολλῶν ζωὴν
να πάρει Λουκάνη, Ὀμήρ. Ιλ. Ε' [733].

προσθένω, Χριστ. διδασκ. 17, 126, 225, 232, 333, 358, 395. — Βλ. καὶ προσθέτω.

Πιθ. ἀπὸ τὸν ἀδρ. τοῦ προσθέτω. Η λ. σε κείμε. του 15. αι. (LBC, λ. προσθέτω) καὶ
στο Βλάχ.

1) Προσθέτω: τὸ παλαιὸν τυπικόν ... ὁ μέγας δαμασκηνός ... μετρίθμησε, προ-
σθένοντας εἰς αὐτὸ τοὺς κανόνες καὶ ἰδιόμελα, ἅπερ αὐτός ἐγράφε καὶ ὁ Κοσμάς Νε-
κταρ., Ἱεροκοσμ. Ιστ. 175. 2) (Μαθημ.) ἐκτελῶ τὴν αριθμητικὴν πράξιν τῆς πρόσθεσης:
Εἰ τις οὖν θέλει νὰ εὕρῃ καὶ τὸ ἔτος τῶν παλαι τῆς Αἰγύπτου βασιλέων, ας προσθένῃ
εἰς τὸ ἔτος τῶν Λατίνων τὰ ἀφῆμ', καὶ ας τὰ συνμάρῃ, καὶ εὐρήσῃ τὸ ἔτος οὗον γρά-
φομεν ἡμεῖς οἱ Γραικοὶ Νεκταρ., Ἱεροκοσμ. Ιστ. 252.

προσθεραπεία.

Απὸ τὴν πρόθ. πρὸς καὶ τὸ οὐστ. θεραπεία (πβ. προσθεραπεύω στο LBC) ἢ ἀπὸ
τὸ οὐστ. προθεραπεία (Lendari [Λιβ. Va σ. 405]).

(Μεταφ.) (επιπλέον) θεραπεία ἢ προκαταρκτηκὴ θεραπεία: Λίβιστρε, τίποτα μὴ
φοβάσαι | καν ὅσα ἐκακοπάθησες τοὺς παροπίσους χρόνους, | ἀπὸ τοῦ νιν ἐπίτυχες
προσθεραπείαν στο πάθος Λιβ. Va 2718.

πρόσθετος, ἀπὸ προσθέτω Φυσιολ. (Legr.) 698,

πιθ. εὐφαλμ. γρ. ἀντὶ ἀπ' ὅπουθι τὸν διορθώσ. (πβ. τ. ὀμπροστε, ἄ. ἐμπρο-
σθεν).

προσθέτω, Rechenb. 37²⁻³, Ροδινός (Baλ.) 103, Hagia Sophia ω 532² κριτ. νπ.
προσθέττω· ἀδρ. ἐπρὸς ἔθεκα, Gesprächb. 58⁹. — Βλ. καὶ προσθένω, προστιθῆμι.

Απὸ τὸ προστιθῆμι ἀναλογ. με τὸ θέτω <τίθῃμι. Ὁ τ. προσθέττω σε έγγρ. του 14.
αι. (Caracausi). Τ. προσθήτω τον 11. αι. (LBC). Ἀδρ. ἐπρόσθησα σε έγγρ. του 11. καὶ
14. αι. καὶ ἐπρόσθησα σε έγγρ. του 12. αι. (Caracausi, λ. προστιθῆμι). Η λ. σε έγγρ. του
12. (Act. Lavr. I 57²⁻⁷) καὶ 14. αι. (Caracausi), στο Meursius (προσθέττειν) καὶ σήμ.

1) Προσθέτω: *Συ δ' όταν τίποτε καλόν κατόρθωμα ποιήσεις, ἢ μη ἐπαίρου, μη κεινοδοξείς, μηδὲ καυχᾶσαι τούτο, ἢ ἀλλ' υποκλίνου, μάλιστα καὶ ταπεινῶν πλείον (παρὰλ. 1 στ.). Εἰς ἓνα γὰρ προτέρημα προσθέτεις ἄλλο ἓνα, ἢ εἰς τὴν ἀνδρείαν ταπεινῶν, καὶ πῶς καλλίον εἰς κόσμον; Σπαν. (Λάμπρ.) Va 514. 2)* (Εἰδὼ) προσφέρω, παρ᾽ ἑνὶ: *τὰ δίκαια καὶ τίμια φαγιά, οὐδὲν προσθεττονται εἰς τὰς τραπέζας τῶν ἀρχόντων, πολλὰς φορές σύρνονσιν εἰς ὄρεξιν φαγίου ὅχι μόνον τοὺς πεινασμένους, ἀλλὰ καὶ καμιάν φορὰν καὶ τοὺς τελείως χορτασμένους προσερεθίζουσιν Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.) 1-2.*

προσθήκη η, Διγ. (Trapp) Gr. 2671, Ερμον. Ψ 198, Δούκ. 269¹³, Εκθ. χρον. 28¹⁹, 56²¹, Ιστ. πατρ. 103¹¹, Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστόλ. (Κακ.-Πάνου) φ 42¹, Ιστ. Βλαχ. 10, Ψευδο-Σφρ. 460³¹.

Το αρχ. ουσ. προσθήκη. Η λ. καὶ σήμ.

α) Συμπλήρωμα κ. που προστίθεται σε κ. ἄλλο: Διγ. Z 3201¹ (προκ. γιὰ καταβολὴ ἐπιπλέον χρηματικῆς ποσοῦ): *ἐποίησε γὰρ τὴν Σηλυβρίας μητροπολίτην, ἀνὴρ πονηρὸς καὶ φαυλόβιος, ... προσθήκην ἐν τῷ χαρτοίῳ φλωρία χίλια Ιστ. πολιτ. 69²² (θεολ., προκ. γιὰ τὸν ὅρο που προστέθηκε στὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως ἀπὸ τῆς ῥωμαιοκαθολικῆς ἐκκλησίας, τὸ *filioque*): τὸ σχίσμα τῶν ἐκκλησιῶν ἐποίησαν ὁ πάπας Στέφανος ὁ Συρφρών, ὅς καὶ πρῶτος τοῖς Ἰταλοῖς μετὰ ἀζύμων παρέδωκεν ἐπιτελεῖν τὴν ἁγίαν ἱερουργίαν καὶ τὴν προσθήκην εἰς τὸ Σύμβολον τὸ ἅγιον φανερώς ἐκήρυξε καὶ τὰς τρίχας τοῦ πῶγανος πρῶτος ἀπέθριξε Ψευδο-Σφρ. 460³². Οἱ δὲ Λατίνοι ἀντέλεγον: «Εἰ ἔχει τὸ βλάσφημον ἡ προσθήκη, δείξον» καὶ ἀπαλείψωμεν αὐτὸ καὶ ἀπὸ τοῦ ἁγίου Συμβόλου καὶ ἀπὸ πάντων βιβλίων, ὡν ἐθεολόγησαν οἱ πατέρες ... Καὶ γὰρ ἡμεῖς οὐ προσθήκην ταύτην καλοῦμεν, ἀλλὰ σαφηνίαν καὶ ἀνάπτυξιν» Δούκ. 269¹³ β) ἐπαύξησις, συσώρευσις: *Τοῖς τραύμασί μου τραύματα τι πλείονα προστίθης; ἢ καὶ συμφοραῖς μου συμφορὰς ἐτέρας τι συμπλέκεις; ἢ Στήσον τὴν ἀλλεπάλληλον τῶν ὀδυνῶν προσθήκην, ἢ ναι, στήσον τὰς ὀδύνας μου, ναι, παύσον μου τὰς λύπας Προδρ., Δεττ. 59.**

προσθηνῶ, Βίος ΑΛ. 3537, 3915.

Απὸ τὴν πρόθ. προς καὶ τὸ θρνῶ.

Θρνῶ, κλαίω: *Τὸ σῶμα τοῦτου (ενν. τοῦ Δαρείου) δε λαιπὸν σκεπάσας (ενν. ὁ Αλέξανδρος) τὴν χλαμύδι ἤπλωσε χεῖρας τὰς αὐτοῦ τῶ τοῦ Δαρείου στήθει ἑλέους λόγους γέμοντας λέξας καὶ προσθρηνησας αὐτ. 3881.*

προσθῶ, Βίος ΑΛ. 1415.

Απὸ τὴν πρόθ. προς καὶ τὸ αρχ. θῶ. Η λ. τὸν 4. αἰ. (Lampe, Lex.).

Προσφέρω θυσία: *Οὕτως ἀποφηνάμενος (ενν. ὁ Αλέξανδρος), καὶ Λακεδαιμονίων! τοὺς στρατηγούς παραλαβὼν καὶ τοὺς θεοὺς προσθῶσας, ἢ τὴν πόλιν ἐχαρίσατο τούτοις ἀπελευθέρων αὐτ. 2911.*

ᾤ πρόσισις: *προσίσεις ... αἰμάτων Λέοντ., Αἰν. (Κνὸς) 179, ἐσφαλμ. γρ. ἀντὶ προχύσεις-διόρθ. Κομίνης, ΕΕΒΣ 30, <1960-61>, 1961, 410. — Βλ. πρόχυσις.*

προσίστημι.

Το αρχ. *προσίστημι*. Ο πληθ. του ουδ. της μετ. παρκ. ως ουσ. τον 6. και 10. αι. (TLG) και σε έγγρ. του 13. αι. (Act. Lavr. II 72⁹⁶).

Ο πληθ. του ουδ. της μετ. παρκ. ως ουσ. = τα εμπόδια, τα προβλήματα: φαίνεται μοι κάλλιον ... το εκείνης (ενν. της εξαδέλφης του βασιλέως της αμείρισσας), ..., να το πράξεις παρό από τα ενταύθα. Τέσσαρα γαρ και μόνον ευρίσκω τα προσιστάμενα το έλαττον του γένους, το της εκκλησίας διά την συγγένειαν, το ότι είχαν άνδρα, και τέταρτον, ότι έني χρόνον πλείονος Σφρ., Χρον. (Maisano) 110⁶ ΕΛΘούσης δε της γραφής σου, ιδού και σε και την γνώμην σου έγνωκα, και τά είχομεν και ημείς προσιστάμενα φρονίμως και καλώς έλυσας αυτ. 118².

προσίχαρος, επίθ., βλ. πασίχαρος.

προσκαθέζομαι.

Το αρχ. *προσκαθέζομαι*. Η λ. σε έγγρ. του 11. αι. (Act. Ivir. II 32²³⁴).

Κάθομαι: προσελθών τοις ένδοθεν Αλέξανδρος αντίκα,| προσκαθεζόμενον ορά θρόνω μεγεθεστάτω| θεόν αυτόν τον Σάραπιν, ομίχλην τε και φλόγα Βίος Αλ. 5428¹ εν αρματι κεκάθηκε Δαρειός τω μεγίστω,| επί δρεπανηφόρων τε σατραπαι των αρμάτων| πάντες προσεκαθέσθησαν αυτ. 3612.

προσκαθορώ, Βίος Αλ. 4067.

Το αρχ. *προσκαθορέω*.

1) Βλέπω (μεταφ.): προς αμαρτήματα πάντα προσκαθορόντες| έχετε γνώμην ου καλήν, δεινήν δε την δειλίαν αυτ. 2836² 2) (Προκ. για επιστολή) διαβάζω: αύται τα γράμματα πάλιν προσκατιδούσαι| αντέγραψαν: «Αλέξανδρε, σοι νυν παραχωρούμεν ...» αυτ. 5562.

πρόσκαιρα, επίρρ.

Από το επίθ. *πρόσκαιρος*. Η λ. στο Sotman. και σήμ.

Για μικρό χρονικό διάστημα, για λίγο καιρό προσωρινά: αν βασιλεύουν (ενν. οι εχθροί) πρόσκαιρα εις τούτον τον αιώνα,| η κόλασις τους καρτερεί να λάβουν τον κανόνα Ιστ. Βλαχ. 2695.

πρόσκαιρινός, επίθ., Αλφ. (Μπουμπ.) III 23, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 921, Ροδινός (Βαλ.) 93, 127.

Από το επίθ. *πρόσκαιρος* και την κατάλ. -ινός. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. λαϊκ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Εφήμερος· παροδικός· προσωρινός: η χαρά του κόσμου είναι πρόσκαιρινή. Σημερινή, και όχι αυρινή Ροδινός (Βαλ.) 79.

πρόσκαιρος, επίθ., Σπαν. Ρ 159, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 314, Αλφ. (Μπουμπ.) I 73, Πένθ. Θαν.² 524, Αλφ. 14³⁰, Μετάφρ. Δαμασκ. Βαβλαάμ 127⁴, Αγάπ. (Κωκτούλα Δ.) 88, Δωρ. Μον. XXXIV, Κυπρ. ερωτ. 153¹⁵, Ιστ. Βλαχ. 1206, 2620, Βενετοάς, Δαμασκ. Βαβλαάμ 33⁴, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 66, 88, Διακρούσ. (Κακλ.) 918, 1014, Μάξιμ.

Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Παύλ. Κορ. Β' γ' 7 σμ.: *πρόσκαιρος*, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πιάνου) φ. 346^ν κριτ. υπ., Αχέλ. 1073, Βενετσός, Δαμασκ. Βαβλαάμ 73^ν.

Το μτγν. επίθ. *πρόσκαιρος*, Η Λ. και σήμ.

Που διαρκεί λίγο χρονικό διάστημα· προσωρινός, παροδικός: Ο ... σουλιάνος Μπαγιαζίτης έποίησε μάχην πρόσκαιρον μετά των Τζιντιδων Ιστ. πολιτ. 60^ν. «ΑΛΛ' ουκ έστιν, ος ζήσεται» φησιν ο θεοπάτωρ! «και ουκ όφεται θάνατον» πρόσκαιρος γαρ ο βίος Διγ. (Trapp) Gr. 365^ν η χαρά 'ναι πρόσκαιρος και γλήγορα υπαγαίνει Πένθ. θαν.² 250^ν έκφρ. πρόσκαιρος ζωή = η επίγεια ζωή (σε αντιδιαστολή με την αιώνια): αυτοί οι άρχοντες διά πλεονεξίαν! έχασαν πρόσκαιρον ζωήν, έχασαν και την θείαν, Ι ότι τους εύρε θάνατος απάνω εις την στράτα, Ι διά να χύσουν αίματα έρχονταν με φουσοάτα Ιστ. Βλαχ. 606.

Το ουδ. ως ουσ. = 1) (Εν.) βραχύτητα, συντομία: Το στάζον μέλι το γλυκύ του βίου ου παραφέρει, Ι ενώ του βίου πρόσκαιρον (έκδ. πρόσχαρον· διορθώσ.) πάλιν την δυστοχίαν Λόγ. παρηγ. I 534. 2) (Πληθ.) α) ο επίγειος βίος· οι απολαύσεις της ζωής: να 'φρανθείς τα πρόσκαιρα, αιώνια να κερδίσεις Σπαν. Ο 206· Τυφλώνουν σε τα πρόσκαιρα και ου παραβλέπεις δόξαν, Ι ουκ έχεις λογισμόν ποσώς πως θέλεις αποθάνει, Ι πως θέλεις απιλογηθεί στην φοβερήν την κρίσιν Αλφ. 14^ν. β) πράγματα ή υποθέσεις του επίγειου βίου: ει μεν γαρ ιδη (ενν. ο δαίμων) τον άνθρωπον ... φρονούντα τα γήινα και τα πρόσκαιρα του βίου τούτου, τότε πλησιάζει αυτό διά των αισχρών λογισμών Φουσιολ. (Zur.) LVIII^ν των επιγείων! και των προσκαιρών, Δεσποτα, μέρμιναν ου ποιούμαι Πένθ. θαν.² 437.

προσκαίρως, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. *προσκαίρως*, Η Λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Για μικρό χρονικό διάστημα· παροδικά· προσωρινά: τις ... των της Πόλεως αρχόντων ή αρχοντισσών κυρίαν και δέσποιναν κατεδέξατο Βενετικού θυγατέρα (ενδόξου μεν ίσως και δουκός, αλλά πρόσκαίρως) ...; Σφρ., Χρον. (Maisano) 138^ν.

προσκαίω το προσκαίοντα Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 63, εσφαλμ. γρ. αντί προσκλαίοντα διορθώσ. — Βλ. προσκλαίω.

προσκαλώ, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1387, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 222, Hagia Sophia α 442^ν, Έκθ. χρον. 2^ν, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 8^ν, 84^ν, Ιστ. πατρ. 111^ν-12, 141^ν, Hagia Sophia κ 475^ν, Χρησμ. (Brokkaar) Ν 16-7, Hagia Sophia ω 515^ν, Hagia Sophia ν 547^ν-12, Πανώρ.² Α' 206, 424, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Αφ. 17, Χορτάτοση, Ελευθ. Ιερουσ. Γ' 56, Hagia Sophia φ' 495^ν, Βενετσός, Δαμασκ. Βαβλαάμ 58^ν, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1255, Ροδολ. (Αποσκ.) Ε' 280, Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ' [611], Λεηλ. Παροικ. Αφ. 3, Διγ. Ο 1372, Μαρτύρ. αγ. Βλασ. 247· προσκαλιέμαι, Πηγά, Χρυσουπ. 91 (19), 125 (54), 144 (52) (δω), 155 (20), 323 (4)· παθητ. αόρ. (ε) προσκαλέθηκα, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 98^ν, Πηγά, Χρυσουπ. 126 (3).

Το αρχ. προσκαλέω. Η Λ. και σήμ.

Ι. Ενεργ. 1) Φωνάζω, καλώ κάπ. α) να έρθει κοντά μου ή να παρευρεθεί σε κάποιο μέρος: Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 356, Χρον. Τόκκων μετά στ. 1340, Ιστ. πατρ. 119^ν.

(μεταφ.): Ω δύναμις θεοτική, σπού σε προσκαλοῦσι| εἰς ἐβοήθεια των πιστών, όταν παρακαλοῦσι Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 370^α προσκαλῶ την ἀπειρον και εἰλακουστήν σας γνώση,| αν εἶναι στίχοι χαμηλοί, συμπάθιο να μου δώσει Τζάνε, Καταν. Αφ. 83^β) να αναλάβει κάποιο αξίωμα: σινόδου γενομένης, περί ποῖον να κάμουν πατριάρχην, ομοφώνως ἐπροσκάλεσαν τούτον (ενν. τον Νήφωνα) Ιστ. πατρ. 134¹⁷. 2) Προσαγορεύω, ονομάζω: πυρσόν ... και αἰγλην| προσεκάλει των ομμάτων (ενν. ο Αλέξανδρος την Ελένην) Ερμον. Β 334. 3) (Μεταφ.) α) διεγείρω, προκαλῶ: διήγησιν εἰς ωφέλειαν οὐσαν| παλλών και εἰς ευλάβειαν μεγίστην προσκαλοῦσαν Παῖσ., Ιστ. Σινά 8^ο οι θωριές οι σπλαχνικές τοι πεθυμιές γενοῦσι,| κι εἰς τοι καρδιές σιργουλιστά τον πόθο προσκαλοῦσι Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 196^β) αποτελώ την αἰτία, δημιουργώ: καλή καρδιά και φαητό καλό σε πάσα τόποι την ομορφιά καθὰ κορμού δίδου και προσκαλοῦσι Φορτουν. (Vinc.) Δ' 371.

II. (Μέσ., μτβ.) φωνάζω, καλῶ κάπ. α) να ἔρθει κοντά μου ἢ να παρευρεθῇ σε κάποιο μέρος: Διγ. Ζ 41, Ιστ. Ηπειρ. XXXV¹², Σφρ., Χρον. (Maisano) 18^ο (προκ. για το κάλεσμα του Χριστοῦ προς τον ἄνθρωπο): πολλήν παρηγορίαν σου δίδει, ἄνθρωπε, ο Κύριός σου ατός του να σε προσκαλιέται, ... και να σου λέγει «ὅστις θέλει ὀπίσω μου ακολουθεῖν» Πηγά, Χρυσοστ. 71 (11)^β) να αναλάβει κάποιο αξίωμα: η θεία και ιερὰ σινόδος ... προσκαλοῦνται την αρχιεροσύνην σου ἀπό τον θρόνον της αγιοτάτης μητροπόλεως Λαρίσης εἰς τον υψιλότατον και μέγαν θρόνον τον πατριαρχικόν Ιστ. πατρ. 192^α γ) σε μονομαχία (για τη σημασ. βλ. και Lampe, Lex., λ. προσκαλέω 3): Τούτᾳ ἔλεγεν (ενν. ο Διγενής) και ἤπιασεν την ράβδον και σκουτάρι| και τους ἐπροσκαλοῦντον (ενν. τους ἀπελάτας) σαν που ἔον παλληγκάρι Διγ. Ο 2572.

προσκαρτερία ἡ.

Το μτγν. ουσ. προσκαρτερία. Η λ. στο Βλάχ. και στο Κουμαν., Συναγ.

Αναμονή προσμονή: (Η γραυς κατασκευάσασα το μαγεμένον μῆλον| λέγει και συμβουλεύεται τῷ βασιλεῖ τοιαῦτα.) (παρὰλ. 1 στ.) ... «Φουοσάτον περισσόν ου θέλω το να σύρρεις| ἄνθρώπους μόνους εκατόν ἔπαρε μετ' εὐσέναν| ου μάχης ἐνι γαρ καιρός, ἀλλά προσκαρτερίας| ἐμῶν χειρῶν γεροντικῶν, ἐμῶν καταπλάσμάτων» Καλλιμ. 1220.

προσκαρτερώ, Σπαν. Β 235, Λόγ. παρηγ. Ο 402, Καλλιμ. 1144, Διγ. Ζ 696, Βέλαθ. I, 1225, Κομνηνής Αννας Μετάφρ. 154, 299, Ιστ. Ηπειρ. VII¹⁵, Λιβ. διασκευῇ α 3333, Δουκ. 201^ο, Σφρ., Χρον. (Maisano) 188¹⁵, Λιβ. Va 2630, 2942, Γεωργηλ., Βελ. Α (Bakk.-v. Gem.) 417, Παράφρ. Χων. (v. Dieten) I 155, III 30, Ψευδο-Σφρ. 584¹⁵, Βακτ. αρχιερω. (Ακανθ.) 132¹⁷. — Βλ. και προκαρτερώ.

Το αρχ. προσκαρτερέω. Η λ. στο Βλάχ. και στο ΑΛΝΕ.

Α' Μτβ. I) Περιμένω, αναμένω κάπ. ἢ κ.: παρευθὺς ἐπρόσταξεν (ενν. ο Βέλθανδρος) τα τρία παιδοπούλα του| ... «Πεξεύσατε, ακαρτερησάτέ με| και ὅσας ὥρας αν αργῶ, ὅσας και αν ποιῶ (παρὰλ. 2 στ.) ὥδε με περιμείνατε, προσκαρτερήσατέ με ...» Βέλαθ. 280^ο Σήμερον ἐγεννήθημεν, σήμερον τελευτώμεν,| σήμερον Αδὸς και νεκροὶ ἡμᾶς προσκαρτεροῦσιν| και ἐκεῖνοι σπού μας εἴχασιν νυν ἀποχαιρετοῦσιν Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 333^ο εἰάν ουκ ἀρκέσῃ αὐτῇ της ἰδίας γαστρός ο τόκος, ἐκτρέχουσα (ενν.

η πέρδιξ) και εις ετέρας φωλεάς και κλέπτουσα ωά αποκομίζει αυτά εν τη ιδία φωλεά. Εάν δε εύρη την τεκούσαν εν τη ιδία φωλεά, μένει προσκαρτερούσα την αποδημίαν αυτής Φυσιολ. Β 11^α· *Περὶ λαϊκῶν*, οπου δεν προσκαρτεροῦν ἕως τέλους να τελειωθῇ η ακολουθία Μαλαξός, Νομοκ. 277. 2) Υπομένω κάπ. ή κ.: Ἕλληνες, ἀκούσετέ μου, | τους μεν ὀρκους οὐκ ἀφήκεν | ὁ θεός γαρ πληρωθῆναι | ἵνα λαβετε την Τροίαν, | ὡς ὁμῶσετε γαρ πάντες, | κι ἐνεκεν του ὀρκου τούτου | πάντα γαρ προσκαρτερεῖτε Ἑρμον. Α 287· *Προς πάντας γίνου εὐόμιλος και ταπεινός και πρᾶος | ἄνθρωπον γαρ κενόδοξον τις νὰ τον ἀγαπήσει, | ὥστε και οι δοῦλοι βιαστικῶς προσκαρτεροῦν με τούτον Σπαν. (Λάμπρ.)* Va 252.

Β' Αρτβ. 1) Εμμένω, επιμένω σε μια προσπάθειά μου: Λιβ. διασκευή α 3308, Λιβ. διασκευή α 988 κριτ. υπ. 2) Δαπανῶ ικανό χρόνο σε κάπ. μέρος: ὅσοι ἐδέχθησαν ... τον λόγον του Πέτρου ἐβαπτίσθησαν ... Και πάσα ἡμέραν ἐπροσκαρτεροῦσαν ὅλοι ... εις την ἐκκλησίαν κόπτοντας εις πάσα σπιτιν ψωμῖν και ἐλάμβαναν φαγῖν με εὐφροσύνην Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστόλ. (Κακ.-Πάνου) φ. 47· *χώρας πολλὰς ἐγύρισε (ενν. ὁ Βέλθανδρος) και τοπαρχίας και κάστρα. | Τόπος αὐτόν οὐκ ἤρεσεν το να προσκαρτερῇσι Βέλθ. 217. 3) Περιμένω α)* παραμένω κάπου περιμένοντας υπομονετικά: *Οι Αἰχαιοὶ δὲ πανδείνως | Ἑκτοραν ἐπισημένοι, | και τοὺς ἔυλοισι συγκλεισθέντες | ἄκοντες προσκαρτεροῦσιν Ἑρμον. Ο 282· ἡμεῖς γαρ εις την Ἀντιόχειαν ἐλθόντες και τρεῖς μῆνας κακοπαθήσαντες πολεμίζοντες ταύτην και πείναν τοσαύτην υπομείναντες, ὡς και τοὺς πλείονας ἡμῶν φαγεῖν, ἅπερ ὁ νόμος οὐκ ὀρίζει, και ἐκεῖσε προσκαρτερήσαντες ... Κομνηνῆς Ἀννας Μετάφρ. 47· β)* ἀναμένω τρέφοντας προσδοκίες για κ. επιθυμητό προσμένω: *Εὐθύς εις το μονόξυλον μετὰ χαρὰς ἐμπαίνει, | τον Δούναβην ἐπέρασε, και προς αὐτὴν παγαίνει | με ὅλους ἀνταμώθηκε και προσκαρτεροῦσαν, | εις την Βλαχίαν να ἐμπεῖ πάλιν το εθαρροῦσεν Ιστ. Βλαχ. 1093· ἀπέσω ἐτενῶσαι, | κι ἐκεῖ προσκαρτεροῦσαν, | την χώραν να πορθήσουσι γιατί πάντα θαρροῦσαν Κορκων., Μποῦας 108· γ)* παραμένω στη θέση μου: *Ταῦτα εἰπὼν (ενν. ὁ Φιλόπαππος), μεθ' αὐτοῦ λαβὼν τον Μελεμέντην | ... ἤρχοντο προς με τάχος, | τοὺς ἄλλοις προτεινόμενος προσκαρτερεῖν ἐκεῖσε, | ἄχρις ἀν μνηνθῇ αὐτοῖς ἐκεῖ παραγενέσθαι Διγ. Z 3348· Ἐκδέξασθε, τί φεύγετε; Μικρὸν προσκαρτερεῖτε | οὐ γαρ ἐνδέχεται ὑμᾶς φεύγειν γενναίους ὄντας, | ὡ στρατιώται ἐκλεκτοί, περίφημοι ἐν πάσῃ, | ἀλλ' ἐπιμείναι καρτερῶς την του πολέμου πείραν Διγ. Z 3560.*

προσκατάβασις η.

Από την πρόθ. προς και το ουο. κατάβασις. Πβ. το μτγν. προσκαταβαίνω.

Κάθοδος: Τύποι γαρ ἦσαν ἐνιοι πετρώδεις και κρημνώδεις | προσκαταβάσεις ἔχοντες, φόβον πολὺ ποιοῦντες Βίος Αλ. 5208.

προσκάταντες, επίρω.

Από τη συνεκφ. της πρόθ. προς και του επιρω. κάταντες (ουδ. του επιθ. κατάνης ὡς επίρω. η επιρω. χρ. του ουδ. ἤδη στον Αριστοτέλη (L-S)).

Προς τα κάτω: ρεύματος τινός ἄνωθεν ὥσπερ οχετοῦ προσκάταντες καταρρέωντος Ιερακοστ. 496^α-497^α.

προσκατανύσσομαι.

Από την πρόθ. προς και το κατανύσσομαι.

Συγκινούμαι: Ταῦτ' αναγνούς τα γράμματα μάλλον προσκατενύγηί και προς αυτούς ειρηνικώς Αλέξανδρος εισηλθεν Βίος ΑΛ. 4724.

προσκαταξιώνω.

Από την πρόθ. προς και το καταξιώνω.

(Εδώ μέσ.) αξιώνομαι: ηθέλησεν Αλέξανδρος ...! μαθεῖν ... πάντα μέλλοντα ...! ... επρωτών, όπως μητέρα τούτου! ιδεῖν προσκαταξιωθή και γην των Μακεδόνων Βίος ΑΛ. 4980.

προσκατασκάπτω, Βίος ΑΛ. 2291.

Το μτγν. προσκατασκάπτω.

Γκρεμίζω εντελώς (προκ. για ισοπέδωση πόλης από τους εχθρούς): Εάν οιν πάντες την Θηβών πόλιν προσκατασκάψω, πυρί κατατεφρώσω τε, ...! ... των γενεαρχών εξέκοψα την ρίζαν αυτ. 2357.

πρόσκειμαι.

Το αρχ. πρόσκειμαι. Η λ. και σήμ.

1) Βρίσκομαι κοντά σε (εδώ προκ. για κείμενο): Σωσ., τίτλ. 2) Είμαι προσκολλημένος ιδεολογικά σε κ.: Σφρ., Χρον. (Maisano) 116²⁸.

προσκελεύω.

Από την πρόθ. προς και το κελεύω. Η λ. τον 5. αι. (TLG).

Διατάζω: προσέκελευσα γυναίκα εκδυθῆναι, αχθῆναι τούτῳ (ενν. τῷ ἀνδρὶ) δε γυνήν ... (παρ. ΑΛ. 1 στ.). Ο δ' αναρπάσας την αυτήν ...! ωμως αυτήν κατήρσθην Βίος ΑΛ. 4241.

προσκευάζω.

Από την πρόθ. προ και το σκευάζω. Η λ. το 12. αι. (LBG, Κουμαν., Συναγ.).

Προετοιμάζω, φτιάχνω κ.: προς την δολοφονίαν! Αντίπατρος εσπούδασε κατ' Αλεξάνδρον ...! δηλητηριον θανάτου προσκευάσας ... Βίος ΑΛ. 5911.

προσκεφαλάδα η, Ολόκαλος 1²⁸, 7², 11², 13², 34², 49², 50², 67², 74², 88², 124², 137², 145², 163², 177², 202², κ.α., Διαθ. 17. αι. 10²⁰.

Από το ουσ. προσκεφαλάδι(ον) και την κατάλ. -α (Μηνάς, Μορφολ. μεγεθ. 61). Τ. π' σκεφαλάδα σήμ. ιδωμ. (Δημητρίου, Λεξ. Σάμ.). Η λ. σε έγγρ. του 16. αι. (Βαγιακ., ΕΜΑ 3, 1950, 153, Κασιμ., Έγγρ. 51 (131), Μαράς, Κατάστιχο 149 Β' 239', Γ' 349^{24, 25}, Μνήμ. Καλοκαιρινού 141, Bakk.-v. Gem., Κρητολ. 6, 1978, 35, Γρηγορόπ., Έγγρ. 14², 23², 29², 37², 50² ²³⁻²⁴, 50^{21, 22}, κ.π.α.), του 17. αι. (Έγγρ. Σαντορ. 8²⁰, Κωνσταντουδάκη, Θησαυρ. 12, 1975, 123, Μαυρομάτης, Θησαυρ. 20, 1990, 482, Βισβίλ, ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, <1968>, 78, κ.α.) και σήμ. ιδωμ. (Αλιπράντης, Λεξ. Πάρου, Ζώη, Λεξ. Ζακ. Β' ², Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Κοντομίχης, Λεξ. Λευκ. ιδωμ., κ.α.).

Μεγάλο επίμηκες μαξιλάρι που εκτείνεται σε όλο το πλάτος του κρεβατιού, μαξιλάρα (για τη σημασιολ. βλ. Ζώη, ό.π., Κοντομήχης, ό.π., Αλιπράντης, ό.π.): *Εσύνανξαν* (ενν. οι στρατιώτες), *ἐπῆρασιν ἄρχοντες κεφαλάδες*! και *ρούχα και παπλώματα με τες προσκεφαλάδες* Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 414 (σε διαθ. και προικοσύμφωνα ως μέρος της λινόσκευης): *προυκίον ... σεντόνια ζευγάριν α' ... πάπλωμα α' ... προσκεφαλάδα α' Ολόκαλος 9¹⁰ ένα πάπλωμα και μια προσκεφαλάδα κι ένα ζευγάρι σεντόνια Διαθ. 17. αι. 6⁴⁰⁻⁴⁹.*

προσκεφαλάδιον, το προσκεφαλάδι, Περί Ξεν. (Μαυρομ.) 92, Ριμ. κόρ. Α 146, Ολόκαλος 137¹², Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Γ' 1649, Δ' 583² προσκεφαλάδιν, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 648, Περί Ξεν. (Μαυρομ.) 91 κριτ.υπ., Ολόκαλος 42¹², 64¹², Επιστ. Barozzi 360² προσκεφαλάδι(ο)(ν), Ολόκαλος 1²⁰, 3², 5², 6², 7¹⁰, 9¹⁰, 13², 66², 74¹⁰, 82², 83²⁰, 88¹², 113¹⁰, 145¹⁰, 199², 200², 202^{20, 30}, 220², 223², 237¹⁰, κ.π.α.

Το μτγν. ουσ. προσκεφαλάδιον (Rohlf's, Et. Wört: βλ. και Preisigke-Kiessling Suppl. 1, L-S Suppl. και TLG). Ο τ. προσκεφαλάδι στο LBG, στη λ., σε έγγρ. του 16. (Bakk.-v. Gem., Κρητολ. 6, 1978, 35) και 17. αι. (Μαυρομάτης, Θησαυρ. 12, 1990, 482, Έγγρ. Σαντορ. 8⁷⁹), στο Βλάχ. (λ. προσκέφαλον) και σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ., λ. προσκεφάλι): παλλ. ιδιωμ. (Andr., Lex., στη λ., Παγκ., ιδιωμ. Κρ.² Δ' 582, Πιτικ., ιδιωμ. Αν. Κρ., Μιχαηλ-Νουάρ, Λεξ., λ. προσκέφαλο, Σόρκου, Μεγαρ. ιδιωμ.). Ο τ. προσκεφαλάδιν στο LBG, στη λ., σε έγγρ. του 11. αι. (Act. Lavr. 22¹⁹) και σήμ. ιδιωμ. (Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου, λ. προσκεφαλάδιν). Ο τ. προσκεφαλάδι(ο)(ν) σε έγγρ. του 15. (Act. Doct. 60^{12, 22, 30}), 16. (Σάθ., MB C' 688¹⁰, Γρηγορόπ., Έγγρ. 11¹⁰, 50¹⁰, 52^{10-20, 30, 36}, Κασσιμ., Έγγρ. 24 (102-03), 132 (219), 157(246), 238 (334), 261, Μαράς Κατάστιχο 149 Α' 61², 170¹², Β' 12¹⁰, 96¹⁰, Γ' 210², κ.π.α.) και 17. αι. (Κωνσταντουδάκη, Θησαυρ. 12, 1975, 123). Διαφ. τ. σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., στη λ., Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., λ. πορκιλαφάδι(ν)). Η λ. προσκεφαλάδιον στον Ευστάθιο (TLG), σε έγγρ. του 11. αι. (Μηνάς, Γλωσσάρ. It.², Caracausi, όπου και τ. προσκεφαλώδιον σε έγγρ. του 12. αι.), του 16. αι. (Γρηγορόπ., Έγγρ. 14¹⁷) και στο Du Cange, App., λ. προσ(κε)φαλάδιον.

α) Προσκέφαλο (γενικ.) μαξιλάρι (βλ. Κουκ., BBΠ Β' 2, 73-74, ΕΕΚΣ 3, 1940, 36): *Η Μαργαρώνα ακούπησεν στα γόνατα του Ιμπέρη! μη ν' ανασάνει ολιγοστόν, να κοιμηθεί καμπόσον!* Εβγάνει (ενν. ο Ιμπέριος) το ποδάριν του, προσκεφαλάδιν βάνει Ιμπ. 533² είχε (ενν. το νήπιον) προσκεφαλάδιον ατίμητον μεγάλον! μετά σασφείρου και σαρδού και σμαραγδουμαργαρον Βισ. Ιλιάδ. 147² λουλούδι μον παμπλούμιστο και δροσερό λιβάδι,! τα δυο να ξεψυχήσομε σ' ένα προσκεφαλαδι Ch. por. 523² βγαίνουν εις καρασιδες και η μια βαστά ένα ταπέδο κι η άλλη προσκεφαλάδα και ξαπλώνουν τα χορεύοντας εις τη σένα χορτάτσης, Ελευθ. Ιερουσ. Β' μετά στ. 62² (μεταφ.): σύντροφος με το σύντροφο να ξεψυχούν αμάδι,! το αίμαν είναι η κλίνη τως κι η γης προσκεφαλαδι Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 1082² (σε προικοσύμφωνα και διαθ. ως μέρος της λινόσκευης: βλ. Αλιπράντης, Λεξ. Πάρου, λ. προσκεφαλάδι πβ. ά. προσκεφαλάδα): *Αφήνω τη Ζαμπέτας τη μαστόρισσάς μου χίλια πέμπυρα και ένα στρωμάτισο, ένα πάπλωμα, ένα ζευγάρι σεντόνια, δυο προσκεφαλάδια με τα ψίδια τως Διαθ. 17. αι. 9¹⁰⁴ παραλαμβάνει ... προুকίον ... δυο προσκεφαλάδια γεμάτα Ολόκαλος 11¹⁰ β) καθετί που χρησιμοποιείται σαν προσκέφαλο: ο μεν Βασίλειος έπεσεν και εκοιμήτον εις*

έναν πεζούλιν μάρμαρον ούτως έρημος και είχαν πέτραν προσκεφαλαδιν Χρονογρ. (Λαμψ.) 232.

προσκεφαλαία η προσκεφαλιά.

Από το αρχ. ουσ. προσκεφάλαιον. Η λ. τον 9. αι. (TLG).

Μαξιλάρη, προσκέφαλο: εις το να φτιάσουν το κρεβάτιον όπου εκείνος είχε συνήθειαν να κοιμάται, πύραν αποκάτω εις την προσκεφαλιάν ένα φαγώτιον από ξεσκίματα και γραφές Μπερτόλδος 80 Διαθήκη του Μπερτόλδου όπου ηυρέθη αποκατω εις την προσκεφαλαίαν (έκδ. προσκεφαλών διορθώσ.) του κρεβατίου του αυτ.

προσκεφαλών εις την προσκεφαλών του κρεβατίου του, Μπερτόλδος 80, τυπογρ. λάθος, αντί προσκεφαλαίαν διορθώσ. — Βλ. προσκεφαλαία.

προσκεφαλιά η, βλ. προσκεφαλαία.

προσκέφαλον το, Σταφ. Ιατροσ. 11³⁵, Καλλίμ. 571, 577, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1707, Σπανός (Eideneier) B 123, Διηγ. σεβαστ. Θωμά 220, Κρασσπ. (Eideneier) AO 106, L 72, Ριμ. κόρ. A 150, V 132, Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) V 328, Βυζ. Ιλιάδ. 305 προσκέφαλον, Κρασσπ. (Eideneier) O 106 (βλ. Eideneier [Κρασσπ. σ. 155]) προσκέφαλο, Εβρ. ελεγ. 162, Λεξ. μακεδ. 138, Πανώρ.² B' 212, Γ' 580, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)³ A' 994, B' 71, E' 1045 προσκέφαλο(ν), Αχιλλ. (Smith) N 1858, Ιατροσόφ. (Οικονομυ) 35^{14, 17}, Πεντ. Γέν. XXVIII 11, Μπερτόλδος 64 προσκεφαλον, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Δι-αθ.² Μάρκ. δ' 38.

Το μτυν. ουσ. προσκέφαλον. Ο τ. προσκέφαλο και σήμ. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. προσκεφαλιν, Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. προσκέφαλο(ν) (με διαφ. σημασ.) Πασπ., Γλωσσ.).

1α) Προσκέφαλο, μαξιλάρη (ύπνου): Ει δε και έχεις εις τα ομμάτια ασθένειαν, μη κοιμηθείς πρίμυτα ..., αλλά βάλε ένα προσκέφαλον ελαφρόν και λεπτόν εις το στήθος σου Αγιαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 178 ήτον και το προσκέφαλο τα δάκρυα τη γεμάτο, Ι οπό εφοβατο κι ήκλαιγε στον ύπνο που κοιμάτο Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 89 γράψον τους ψαλμούς ημέραν Κυριακήν μετά μούσχον και ροδοστάματος και κρόκον, και θες το εις το προσκεφαλόν του και θέλει κοιμηθεί Ιατροσ. 24¹⁶ φο. πίπτω εις προσκέφαλον = ξαπλώνω, πλαγιάζω: Εις στένωσιν, όταν δεν ηπορεί να πέσει εις προσκέφαλον Ιατροσ. κωδ. φκς' (σε μεταφ.): Χιλιδονάκι να γενώ, στην κλινην σου να έλθω, Ι να κτίσω την φωλίτσα μου εις τα προσκεφαλά σου Ch. pop. 242 ο άνθρωπος που περπατεί τα ξένα, (παρ. 1 στ.) πάντα θλιμμένος περπατεί και παραπονεμένος (παρ. 1 στ.) και βρέχει το προσκέφαλον, ποτέ δεν ανασαινει Αλφ. ξεν. Αθ. (Μαυρομ.) 9 (μεταφ.): Ωχου, και κείτονδαι όμορφα κορμία στους κάμπους ξαπλωμένα (παρ. 2 στ.). Ωχου, κι είχαν τη πλάκα προσκέφαλο τα γνέφη για σενδόνια Εβρ. ελεγ. 160 Άτυχε Απολλώνιε, ... (παρ. 1 στ.) Πού 'ναι το στρώμα τ' όμορφον, όπου 'σου μαθημένος (παρ. 1 στ.) κι έχεις το βράχος συντροφιά, τη θάλασσα κοντά σου, Ι προσκέφαλο να κείτεσαι απάνω στα μαλλιά σου; Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 328 β) καθετί που χρησιμοποιείται σαν προσκέφαλο: ο Ιακώβ ενόκτωσε εις την στράταν και όταν εσκοτεινάσεν καλά και έγινε νύκταν, έπεσεν εις έναν κάμπιον έμορφον διά να κοιμη-

θεί και βάνει μίαν πέτραν διά προσκέφαλον Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. φ. 144^ν ο Αλέξανδρος εγδύθη την φορεσίαν του και την υπερέττα του, όπου είχαν ωςάν προσκέφαλον ταχα ότι εκοιμάτων Διήγ. Αλ. V 76^ν (εδώ σε υπερβολή): και κλίνη έποισα ληνόν και πάπλωμαν τη σκάφη. | πισσάσκιν το προσκέφαλον, εγκόλπιον πιθάρι Κρασσπ. (Eideneier) V 102. 2) (Με τοπ. χρ.) α) (προκ. να δηλωθεί το τμήμα που βρίσκεται στην περιοχή του κεφαλιού): Δύο αγγέλους έκλαμπρους εσκάσσητες καθάρια. | έναν εις τα προσκέφαλα, άλλον εις τα ποδάρια Σκλέντζα, Ποιήμ. 1⁹⁶. β) (προκ. για δήλ. εγγύτητας): ο Ηλίας, ο ένδοξος προφήτης. ... εξυπνηθείς, εύρε το ψωμί ... και το κανάτι το νερόν εις το προσκέφαλόν του Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 113.

προσκήνιον το. — Πβ. και πρόθυρον, πρόπυλον.

Το μτγν. ουσ. προσκήνιον. Η Α. και σήμ. στον τ. προσκήνιο. αρχαιολ.

Ο χώρος μπροστά στην είσοδο κτηρίου: πύλη, προθάλαμος, είσοδος οικοδομηματος: εκαύθη ... και η μεγάλη εκκλησία ... και το Αυγουσταίον και το προσκήνιον της Βασιλικής και η Χαλκή του παλατίου Byz. Kleinchron. Α' 42⁷.

προσκλαίω.

Το μτγν. προσκλαίω. Τ. προσκλαίνομαι σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.). Το μέσ. προσκλαίωμαι σήμ. ιδιωμ. (Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου).

(Έκκλ., προκ. για τους μετανοούντες πρώτου βαθμού) κλαίω μετανοώντας για τις αμαρτίες μου μπροστά στην πόρτα της εκκλησίας (για τη σημασ. βλ. και Lampe, Lex., λ. προσκλαίω 2): (εδώ η μτχ. ενεστ. ως επίθ.): Τόπους μετανοίας παλαιά η Εκκλησία μας είχε τρεις, τον συνιστάμενον, τον επακρωόμενον και τον προσκλαίοντα (έκδ. το προσκλαίοντα διορθώσ.) Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 63.

προσκλείω.

Το μτγν. προσκλείω. Τ. προσκλείω σήμ. ιδιωμ. (Τσιτσέλη, Κεφαλλ. Σύμμ. 418).

(Μέσ.) κλείνομαι μέσα (εδώ προκ. για πολιορκία πόλης): αρίστων γαρ εστίν ανδρών έξω συνάπτειν μάχην. | και γυναικών δε μάλιστα τείχεσι προσκεκλείσθαι. | ως γένος ασθενέστερον Βίος Αλ. 2201.

προσκλίνω.

Το αρχ. προσκλίνω. Το μέσ. προσκλίνωμαι στο Σομαν.

Στρέφω ή γέρνω κ. προς κάπ. ή κ. φρ. προσκλίνω την κάραν τινι = υποτάσσομαι (πβ. Επιτομή: κλίνω Φρ. 2 και φρ. προσκλίνω την κεφαλήν τον 4-5. και 13. αι. λόγ. (Π.Γ.)): ενδείξασθε (ενν. Λακεδαιμόνιοι) το σθένος υμών πάσι! τοις Αθηναίοις, τοις εμοί προσκλιναι την κάραν Βίος Αλ. 2885.

προσκοιμούμαι.

Από την πρόθ. προς και το κοιμούμαι.

Κοιμάμαι κάπου, καταλύω τον Ηρακλέως τέμενος ην αυτή Θηβών πόλις. | Πρώτος του Αμφικτιόνιος οικος υπήρχεν αυτή. | ες ύστερον Θεός δε Ζεύς ταύτη προσκοιμήθη Βίος Αλ. 2320.

προσκολλώ.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ.

(Μέσ.) συνδέομαι (εδώ προκ. για τη συναναστροφή και συνεργασία με κάπ.):

Αμ. παράλ. 10.

προσκομιδή η, Gesprächsb. 32⁹⁵, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 397⁹-398⁹, Μαλαζός, Νομοκ. 275, Νομοκ. Αγ. Γεωργ. 126, 145 δις, 146.

Το μτγν. ουσ. προσκομιδή. Η λ. και σήμ. εκκλ..

Προσφορά (εδώ εκκλ.) η τελετή της προετοιμασίας των Τιμίων Δώρων για το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας: ο ιερέας, οπότεν θέλει να αρχίσει να κάμει την προσκομιδήν λαμβάνει την μίαν προσφοράν και άρχεται και θύει τον Αμνόν του Χριστού Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 397⁹.

προσκομίζω, Ελλην. νόμ. 502⁹, 517⁹, 518^{9a}, 532⁹, Χρον. Μορ. Η 231, 1840, 6347, 7080, 7696, 8828, Χρον. Μορ. Ρ 1840, 6347, 7080, 7696, 8828, Θησ. Ζ' [83⁹], Κανον. διατ. Β 913.

Το αρχ. προσκομίζω. Η λ. και σήμ.

1) Φέρνω, παρουσιάζω (κ. σε κάπ.: έγγραφο, μάρτυρα σε δική, υποψήφιο κ.α.): *εγράψασιν τες συμφωνίες ... Ι κι εποίησεν (ενν. ο βασιλέας) ορκωμοτικών κι εχρησобоλλώσέ το (παραλ. 3 στ.) του πρίγκηπος το πφέρασιν κι επροσκομίσανέ το Χρον. Μορ. Η 8774· Κατά του Λιβέλλου του προσκομισθέντος ... κατ' εμού ... απολογούμαι Ελλην. νόμ. 517^{9a}· μαρτύρων προσκομισθέντων, δι' όρκων στενευθέντων και τα λαληθέντα παρ' αυτών πιστώς γραφέντα ... Ελλην. νόμ. 549^{9a}· εις επισκοποι των Γραικών του ... ρηγάτου της Κύπρου την αυτών χηρεύουσαν μητρόπολιν προσκομίσαντες αυτόν τον Γερμανόν ... εις αρχιεπισκοπον εκλεχθήναι ... Ελλην. νόμ. 501⁹. 2) (Θησ.) φέρνω ως προσφορά, αφιέρωμα: *τες προσφορές, οπού 'σαν τεταγμένες, Ι να προσκομίσουν το ταχύ εις τους ναούς Θησ. ΙΒ' [77⁹]· τους αιώνιους τους ναούς, πολλά να τους στολίσω, Ι (παραλ. 4 στ.) τα γένια μου τα μαλλία να σε τα προσκομίσω (παραλ. 1 στ.) αν ποισεις να 'μαι νικητής Θησ. Ζ' [34⁹].**

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = (εκκλ.: προκ. για τον άρτο που προσφέρεται στο μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας) που έχει ευλογηθεί κατά την προσκομιδή (βλ. ά.): *Ον χρη τον ιερέαν να ρίπτει προσκομισμένας προσφοράς ζώων Κανον. διατ. Α 1586.*

πρόσκομμα το.

Το μτγν. ουσ. πρόσκομμα. Η λ. και σήμ.

Εμπόδιο (εδώ προκ. για τα προβλήματα της ζωής): *έχουν, ετρώφουν άπειρα, έ-θαλλον, εσπατάλουν Ι δίχα τινός πρόσκομματος, δίχα τινός ανάγκης Λιβ. Να 2251.*

προσκόπτω.

Το αρχ. προσκόπτω. Η λ. και σήμ.

Χτυπώ σε εμπόδια: Διήγ. Βελ. Ν⁹ 390.

προσκοσμός.

Η λ. στον Αριστοτέλη.

Προσθέτω ως διακόσμηση (παθητ.): τοις δένδροις ... δορά πολλὰν θηρίων | πλείστη προσεκεκόσμητο Βίος Αλ. 4936.

προσκρέμαμαι.

Η Α. στον Ιπποκράτη.

Κρέμομαι (εδώ μεταφ. προσκ. για τις ψηλές βουνοκορφές): Οι προρρηθέντες δε βουνοί των νεφελών επάνω | των ουρανού προσκρέμονται, μέγα δεικνύντες ύψος Βίος Αλ. 5745.

πρόσκρουμα το, βλ. πρόσκρουσμα.

πρόσκρουσις η.

Το μτγν. ουσ. πρόσκρουσις. Η Α. στον τ. πρόσκρουση και σήμ.

Εύγκρουση (εδώ προσκ. για πολιορκητικό κριό): Κριοί γαρ εἰσὶν ὄργανα διάτροχα ... | συν βία προσωθούμενα παρ' ἰσχυρῶν ἀνθρώπων, | και ταῦτα δ' ἀφιέμενα τρέχουσι πρὸς τα τεῖχη | ὅθεν λοιπὸν ἐκ τῆς στερρᾶς προσκρούσεως τῆς τούτων | τα τεῖχη ... ἐκρίζονται Βίος Αλ. 2219.

πρόσκρουσμα το, Διγ. Z 2586, Διγ. A 2630, Λιβ. Esc. 2443· πρόσκρουμα.

Η Α. στον Αριστοτέλη και στο Βλάχ. Ο τ. μτγν.

1) Χτύπημα: ἐμοῦ δὲ ἤδη τῶν ποδῶν ἀπάρτι ἀποκαμώνταν | τοῖς τῶν πετρῶν προσκρούμασι πάντοθεν ἀιμαχθέντων ... Διγ. (Trapp) Gr. 2180. 2) Εμπόδιο, αντιξοότητα: ἐξου, ἐτρίφουν, ἐχαιρον, ἐβαλλον, ἐσπατάλουν | δίχα τινὸς προσκρούσματος, δίχα τινὸς ἀνάγκης Λιβ. διασκευή α 2576· Χαρά και λύπη σύμμεικτα, ἀλλὰ και κεκραμένα (παρὰλ. 3 στ.) πρὸς κάλλος και πρὸς φρόνησιν, ... (παρὰλ. 1 στ.) ἀπερ προσφέρουσιν χαρὰν ... | ἐν τούτοις ἰδὴς κίνδυνον, μέσον τούτοις και ψόγον, | ἐλάττωμα και πρόσκρουμα, τα προξενούντα λύπην Καλλιμ. 14.

προσκρούω, Ορνεοσ. αγγ. 529¹¹⁻¹², 530³, 531^{17-18, 22}, Διγ. (Trapp) Gr. 131, Διγ. Z 3147.

Το αρχ. προσκρούω. Η Α. και σήμ.

1) Χτυπώ (πέφτω με ορμή, σκοντάφτω) πάνω σε κ.: Γλυκά, Στ. 154· (σε μεταφ.): Βλέπετε, ὅταν τρέχητε τῆς εὐτυχίας το ὁμάλιν, (παρὰλ. 2 στ.) να μη εἰς λιθάριν πούπετες προσκρούσῃτε ἀτυχίας Λόγ. παρηγ. L 735· βλέπετε, ὅταν τρέχετε τῆς εὐτυχίας τ' ὁμάλι, (παρὰλ. 2 στ.) να μη λιθάριν πούπετε προσκρούσῃτε ἀτυχίας Λόγ. παρηγ. O 746. 2) Πληγώνομαι ἀπὸ χτύπημα: εἰδὲ προσκρούσας (ενν. ο ἱεραξ) τον οφθαλμὸν ἀλγεί και δακρυρροεῖ, ἀλας Καππαδοκικὸν μασήσας καλῶς, προσφύσα τον οφθαλμὸν αὐτοῦ ἱερακοσ. 393³⁶· Εἰν ο ἱεραξ προσκρούσῃ το στήθος, οὕτως αὐτὸν νοήσεις. Ὅταν ἰδῇς τὴν κεφαλὴν κλίνοντα και καμμόντα, νδεῖ ὅτι το στήθος προσέκρουσε. Ορνεοσ. αγγ. 528¹¹, 529¹. 3) Χτυπώ κάπ.: Τὸν Κωνσταντίνου ἔτυχανεν ταχύτερος ο μαῦρος (παρὰλ. 1 στ.) ραβδέαν δε τον ἀμνρὰν προσέκρουσεν μεγάλην Διγ. Z 341. 4) Επιτίθεμαι: Τὶ συνέβη σοι, τέκνο μου, ... | μὴ θηρίον προσέκρουσε και ἐτάραξε φόβος; Διγ. (Trapp) Gr. 1339· ο τύραννος ἐκέλευσεν, ὡς, εἰ μὴ δόθῃ το χρέος ... και τὴν Χίον αὐτὴν προσκρούσῃ και ἀφανίσῃ Δούκ. 405¹⁷. 5) (Μεταφ.) μαλώνω κάπ.: Η δε γυνή αὐτοῦ

πολλά επικράνθη ... και επρόσκεινεν αυτόν πάντα, μέρα και νύκτα Βίος Φίλαρ. 240.

προσκτώμαι, Σουχούμης, Ιωάνν. Ξέν. C 91, 97, 112-3 ενεργ. προσκτώ. — Βλ. και κτώ, κτώμαι.

Το αρχ. προσκτάομαι. Ενεργ. υποτ. προσκτήση και μετχ. προσκτώσα στο Κουμαν., Συναγ. ν. Λέξ. (Λ. προσκτήση). Η λ. και σήμ. λόγ.

I. (Μέσ.) αποκτώ επιπλέον: αυτ. C 124.

II. (Ενεργ.) προσαρθώ (εδώ προσκ. για την ακίνητη περιουσία μονής): εκεί έκτισεν (ενν. ο άγιος) εκκλησίαν ... με κελλία και περιτείχισμα, ... προσέκτησε και τριγύρω της μονής ταύτης χωράφια μοδίων σαράντα αυτ. K 113-114.

προσκυβερνώ.

Από την πρόθ. προς και το κυβερνώ.

Διοικώ: προσβύτεροι... δύο των Ιουδαίων! οίτινες προσεκρίθησαν κριταί της γενοῦσας! του κρίνειν και προσκυβερνάν πάντας Μωσέως νόμω Σωσ. 10.

προσκύνημα το, Χρον. Μορ. H 121, 3028, 7733, Χρον. Μορ. P 121, 3028, 7733, Α-χλλ. L 1064, Αχλλ. (Smith) N 1468, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 470, Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμίας) 18, Παῖς., Ιστ. Σινά 2073, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 324² προσκύνημαν. — Βλ. και προσκύνισμα.

Το μετγν. ουσ. προσκύνημα. Ο τ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα, όπου και άλλοι τ. (Παπαδ. Α., Λέξ., στη λ.). Η λ. και σήμ.

1) Επίσκεψη, μετάβαση πιστού/προσκυνητή σε ιερό τόπο με στόχο τη λατρευτική απόδοση τιμής (με γονυκλισία, υπόκλιση, ασπασμό κλπ.): ελειψεν η φιλαδελφία ..., επαρκάτεβην η πίστις, προσευχή και τάματα προς τον Θεόν, έπαφαν τα προσκυνήματα των εκκλησιών Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)² 530² απήν ο άρχων εγύρρισεν όλους τους Αγίους Τόπους και ήκαμε τα προσκυνήματα απού επεθύμα, εθυμήθη να στρέψει εις τον τόπον του Μορεζ., Κλίνη φ. 70². 2) Ο ιερός τόπος στον οποίο μεταβαίνουν οι προσκυνητές για να προσκυνήσουν: Μία σουλτάνα ηθέλησε να πα να προσκινήσει (παραλ. 5 στ.) μέγα καράβι εφόρτωσεν όλο προσκυνητάδες, | φαγία και φορέματα, άσπρα και καμουχάδες, | ν' αφήσει στο προσκύνημα Διακρούς. (Κακλ.) 25² τούτου (ενν. τον θάλου) δ' αριστερόθεν! υπάρχει το προσκύνημα δυοσεβών της σμαγίδας Παῖς., Ιστ. Σινά 1259² (προκ. για τους Αγίους Τόπους): στα προσκυνήματα του Ιεροσολυμάτου! εκεί οπου επέρασα και τόπους εφορπάτου Διακρές, Προσκυν. [159] εζήτησεν ο αποκρσιάριος ... να μηδέν αφήνουν να καταφρονούν και να δέρνουν και να οχλώσι τους κατά καιρόν ερχομένους εις το αυτό άγιον προσκύνημα Ορισμ. Μαμελ. 97². 3) (Συν. στον πληθ.) α) ιερά προσκυνηματικά αντικείμενα λατρείας (εικόνες, σταυροί κλπ.): η αγία Ελένη με το θέλημαν τον Θεού εφηνε πολλά προσκυνήματα εις το νησίιν, τον σταυρόν τον μέγαν και τον μικρόν εις την Τόγνην, ο ποίος επολόμαν πολλά θαύματα και πολλές ιατρείες Μαχ. 62² εικόναί συνθεμέναι, | αίτινες προσκυνήματα υπάρχουν των αγίων, | προφήτων αποστόλων τε μαρτύρων και οσίων, | άσπερ φέρουν και προσκυνούν ... όταν έλθει | η εορτή του καθενός Παῖς., Ιστ. Σινά 477² β) προσκυνηματικά αφιερώματα· τάματα· κάμνουν (ενν. οι πλοῦσοι) χίλια και μύρια, |

παρακαλούν και τους αγιούς, τάσσονται λειτουργίες,¹ λαμπάδες, προσκυνήματα, να γένει ακριβεία,¹ να γδάρουν τέλεια τους πτωχούς Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 381. 4) Δώρα που προσφέρονται σε κάπ. ως ένδειξη τιμής, σεβασμού, αφοσίωσης, υποταγής: Υπάγετε, αδέλφια μου, εκεί εις τους γονείς μας! με προσκυνήματα πολλά τὰ πρέπουσι και αρμόζουσιν! ας έρχονται εν γλήγορα να ποιήσωμεν τους γάμους Α-χυλλ. (Smith) N 1449 τον επροσκύνησαν (ενν. οι Βαβυλώνιοι) και ούτως τον εφούμισαν τον Αλέξανδρον μεγάλη φωνή βασιλέα των βασιλέων ... και ήφεραν τον προσκυνήμα-τα, δώρα πολλά πανθαύμαστα Βίος Αλ.² 107. 5) (Εκ)δήλωση υποταγής, αποδοχή υπο-τέλειας· φρ. δίδω προσκύνημα, βλ. δίδω ΙΑ'14 φρ. 6) Εθιμοτυπικό τελεστικό τυπικό σχήμα χαιρετισμού (συν. σε εξέχοντα πρόσωπα) υπόκλιση (ως ένδειξη υποταγής, τιμής και σεβασμού): το να τον ιδει ο Διγενής, έδесе τα χέρια! και χαμηλά επροσκυ-να τον κύρην και πενθερόν του! και μετά το προσκύνημα άκο τα τι τον λέγει ... Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 981: Προσκύνημαν δουλοπρεπώς παρά των μεγιστάνων! προς δέσποι-ναν την χρυσαυγήν, κόρην την Χρυσορρόην Καλλιμή. 2010: Γράφει ο σουλτάνος γραμ-ματα, της Βενετίας τα στέλλει, επείρω εγώ τα γράμματα, αποχαιρέτήσά τον! με δουλικόν προσκύνημα, ως ήμουν ορισμένος Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1281. 7) (Στον πληθ., σε επιστ.) χαιρετίσματα (βλ. Κοικ., Ευστ. Λαογρ. Β' 205-6): ευχαί και προσκυνήματα εις τον αυθέντην εκείνον τον Μαχουμέτ Ορισμ. Μαμελ. 99^ο.

προσκύνησις -ση η. Λόγ. παρηγ. I. 585, Ορισμ. Μαμελ. 96²³⁻²⁴, Βίος Αλ. 1619, Θεολ. Τζιρ. 356¹³, Πανάρ. 77², Δούκ. 125², 215², Σφρ., Χρον. (Maisano) 22¹³, 74², Byz. Kleinchron. Α' 430⁴⁰, Εκθ. χρον. 75³, 81¹⁴⁻¹⁷, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1052, Ψευδο-Σφρ. 304², Μπερτολδίνος 93, 163² προσκύνηση, Αλεξ.² 2155.

Το αρχ. ουσ. προσκύνησις. Η Α. προσκύνηση και σήμ.

1α) Επίσκεψη, μετάβαση (προσκυνητή) σε ιερό τόπο με στόχο την απόδοση λα-τρευτικής τιμής (με γονυκλισία, υπόκλιση, ασπασμό κλπ.): το άγιον σπήλαιον την σημερον το κρατούν Φράγκοι, αμή δεν ήμπορούν να εμποδίσουν τινός την προσκύνησιν Προσκυν. Κουτλ. 390 148²⁵⁻²⁶ β) απόδοση προσκυνηματικής λατρευτικής τιμής σε ιερό τόπο: επήγαμε εις το Άγιον Όρος χάριν προσκυνήσεως Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 36^ο Ηβουλήθη δε (ενν. ο πατριάρχης Ιερεμίας) να υπάγει εις τα Ιεροσόλυμα εις προσκύν-ησιν τον ζωδόχον τάφον του κυριου ημών Ιησού Χριστού Ιστ. πατρ. 153¹²⁻¹³. **2α)** Τε-λεστικό τυπικό παρουσίωσης και χαιρετισμού (με γονυκλισία, υπόκλιση ή ασπα-σμό) ως ένδειξη σεβασμού, τιμής, υποταγής, αφοσίωσης: εξέπνησεν η δέσποινα και την καυχίτασιν λέγει! «Ας έλθωσιν οι θέλοντες εις την προσκύνησίν μου ...» (παρ.αλ. 3 στ.) και δουλικώς εισέρχονται και προσκυνούσι πάντες. (Προσκύνημαν δουλοπρε-πώς παρά των μεγιστάνων! προς δέσποινα την χρυσαυγήν, κόρην την Χρυσορρόην) Καλλιμή. 2005^ο κελεύει με εις προσκύνησιν να έμπω της Δυστυχίας. (Εσέβην γουν και εϊδα την καθήμενν εις θρόνον (παρ.αλ. 9 στ.) δένω τα χέρια μου σφικτά, πίπτω εις γην όμπρος της Λόγ. παρηγ. Ο 604^ο (ως σύστ. αντικ.): προσεκινήσαμεν προσκυνήσεις φοβεράς· είδαμεν και τον βασιλέα κυρ Ιωάννην τον Παλαιολόγον και τον βασιλέα κυρ Ιωάσαφ μοναχόν τον Καντακουζηνόν, τον πατριάρχην κυρ Καλλιστον ... Πανάρ. 74² (είδω προκ. για πάνδημη τιμητική συγκέντρωση υποδοχής): Όλος ο κόσμος ο πολυς της γης Αργυροκάστρου! έφτασεν εις προσκύνησιν της δέσποινας Ροδάμνης, κόσμον

πολὺν λαμπρύνουσιν, στολίζουσιν τὴν στράταν ἰ μαργαριτάριν καὶ βλαττίν, χρυσαφίν καὶ λίθάριν Λιβ. Esc. 4318· β) (συνεκδ.) τυπικὸ σχῆμα χαίρετισμοῦ· υπόκληση (βλ. Κουκ., Ευστ. Λαογρ. Β' 204-5, BBIP Α' 2 114) (σε ἐξέχοντα πρόσωπα): Ἦλθε λοιπὸν ὁ στελμένος ὁμπροσθὰ, καὶ κάνοντας τὴν πρέπουσαν προσκύνῃσιν τοῦ βασιλέως ἡφ' ἑνὲν τοῦ το χαρτίον εἰς τὸ χέρι τοῦ Μπερτολόδος 35· φθάνοντας (ενν. ἡ Μαρκόλφα) ὁμπροσθὰ εἰς τὴν βασιλίτσαν, ἔκαμεν τῆς τὴν πρέπουσαν προσκύνῃσιν Μπερτολόδινος 137. 3α) Υποταγὴ ὑπηρεσία: ταῦτα λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ ρήγας μετὰ πόθον: Ἰ «Ἐδὰ ας εἰσαι, Βελλανόρε, με τοὺς οικεῖους μου ανθρώπους, Ἰ ... εἰς προσκύνῃσιν τῆς ἐμῆς βασιλείας» Βέλθ. 802· Ορίζω σε ἐγὼ νὰ ἴθεις ἴς προσκύνῃσιν μου, Ἰ νὰ ὅσαι στὴν δουλοσύνη μου καὶ εἰς τὴν ὑπακοή μου Ἀλεξ.² 2155· β) ἀφωσκόπη, σεβασμός: ὅσοι ἦσαν δούλοι καὶ ἐλευθερώθησαν λέγονται ἀπελεύθεροι καὶ χρεωστοῦσι προσκύνῃσιν, τιμὴν καὶ εὐχαριστίαν ἐκείνου πον τοὺς ἐλευθέρωσεν Zygomalas, Synopsis 121 Α 1.

προσκυνητά, επίρρ.

Απὸ το ἐπίρρ. προσκυνητός.

1) Κάνοντας υπόκληση: ἀφέντης ὁρίσε νὰ κάμει ὅ,τι ὀρίζει Ἰ καὶ ἐν τῷ ἅμα ἴποδεκεῖ προσκυνητά γυρίζει Τζάνε, Κρ. πόλ. (Ἀλεξ. Στ.-Ἀποσκ.) 452^α. 2) Με σεβασμὸ καὶ ὑπακοή: ἡ γυναῖκα ὅσον θεωρεῖ καὶ εἶναι προσκυνημένη, Ἰ θεὰ τοῦ Ἀδουs γίνεται καὶ τες ψυχῆs μαραινέει (παρὰλ. 4 στ.) Καὶ τὸσον περισσότερο ψηλῶνει καὶ καυχᾶται, Ἰ ὅς' ἀπ' ἐσέ τον ταπεινὸν προσκυνητά τιμάται Σουμμ., Παοτ. φιδ. Α' [1250].

προσκυνητάριον το, Προσκυν. Ἰβ. 535 τίτλ., Προσκυν. Μπεν. 54 153¹, Προσκυν. α' 110¹· προσκυνητάρι, Προσκυν. Λαύρ. 874 94¹.

Απὸ το ουσ. προσκυνητήριον. Ὁ τ. προσκυνητάρι καὶ σήμ., ὅπως καὶ τ. προσκυνητάριο (Κριαρ., Λεξ., λ. προσκυνητάριο). Ἡ λ. καὶ σὲ κείμε. τοῦ 18. αἰ. (Προσκυν. Αγ. Αθ. 169¹).

Κείμενο πον περιλαμβάνει τὴν περιγραφὴ (σε πεζὸ λόγο καὶ σπανιότερα σὲ στίχους) τῶν Ἁγίων Τόπων καὶ τῶν διαφόρων κυρίως χριστιανικῶν μνημείων (προσκυνημάτων) πον βρίσκονται σ' αὐτοὺς καὶ το ὁποῖο χρησιμοποιεῖται ὡς (ταξιδιωτικὸς) οδηγὸς τῶν προσκυνητῶν (για τὸ εἶδος τῶν κειμένων αὐτῶν, το περιεχόμενο καὶ το σκοπὸ συγγραφῆς τοὺς βλ. Καδάς [Προσκυν. Κουτλ. 156 σ. 40-51], ODB, λ. *proskynetation*): Προσκυνητάριον τῆς αγίας πόλεως Ἱερουσαλὴμ καὶ τῶν περιχωρῶν αὐτῆς Προσκυν. Κουτλ. 390 124¹· Προσκυνητάριον περιέχον πάντα τα ὑπὸ του Σωτήρος ἡμῶν τερατουργηθέντα θεοσημεῖα ἐν τῇ αγίᾳ πόλει Ἱερουσαλὴμ καὶ τας τοποθεσίας Προσκυν. Ἰβ. 845 τίτλ.· Προσκυνητάριον συν Θεῷ αγίῳ. Τοις αναγιγνώσκουσι χαίρειν καὶ εὐχεσθαὶ ὑπὲρ ἡμῶν, τῆς ομιλίας καὶ διηγήσεως καὶ ἐξηγήσεως περὶ τοῦ ἁγίου τόπου τῆς ἐπαγγελίας, ἡγοῦν τῶν Ἱεροσολύμων Προσκυν. Μεταμ. 50 109¹.

προσκυνητήριον το.

Τὸ μτγν. ουσ. προσκυνητήριον. Ἡ λ. στὸν τ. προσκυνητήριο καὶ σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Ὁ χώρος προσκύνῃσης καὶ προσευχῆς τῶν πιστῶν (ODB, λ. *proskynetation*): Ἡ σπουδὴ μου πρὸς τὸ προσκυνητήριον. Σπούδασε ἵνα φτάσῃς τὴν συνάθροισιν. Ἀρα ἐπροσέχου; Sprachlehre 146.

προσκυνητής ο, Προσκυν. Μπεν. 54 155¹, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 270⁺ πληθ. προσκυνητάδες, Προσκυν. Ιβ. 535 1255, Προσκυν. Ιβ. 845 1355, Μηλ., Οδοιπ. 635, Προσκυν. Κουτλ. 390 128, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 80, 437, 438, Διακρούς. (Κακλ.) 23, Προσκυν. α' 112¹⁸.

Το μτγν. ουσ. προσκυνητής. Η λ. και σήμ.

1) Αυτός που μεταβαίνει σ' έναν ιερό χώρο (που βρίσκεται μακριά από τον τόπο διαμονής του) για προσκύνημα (βλ. α.): *ωσάν προσκυνητής του Θεού, ηθέλησα να υπάγω και εις μεγάλην Αραβίαν και έως τον τάφον προφήτου Μεεμέτ να προσκυνήσω Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 347· έρχονται γαρ κατά καιρόν Φράγκοι προσκυνητάδες! και λειτουργοί και αυτοί, φράροι και παπάδες Παϊο., Ιστ. Σινά 1323⁺ (προκ. για πιστούς που συμμετέχουν σε ομαδικό προσκυνηματικό ταξίδι): να φυλλάττονται εις αυτά τα καστέλια ... διάφορα τροφίματα διά ανθρώπους και ζώα, να αγοράζουν οι διαβαίνοντες απ' εκεί πραγματευντάδες, και μάλιστα οι προσκυνηταί Τούρκοι του Κιαμπέ Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 6⁺ Μια σουλτάνα θέλησε να πάει να προσκυνήσει! στη Μέκκα, που 'χε τάσιμο, και πάλι να γυρίσει (παρ. 2 στ.) μέγα καράβι φόρτωσε όλο προσκυνητάδες ... Τζάνε, Κρ. πολ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 146¹⁵ (προκ. για ταξιδιώτες προσκυνητές των Αγίων Τόπων): κτίσε κονάκια, να κονεύουν οι προσκυνητάδες οπού έρχονται εις προσκύνειν τον Ζωδόχον και Αγίου Τάφον Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 144· αυτόν είναι ο γιαιός όπου έρχονται τα καΐκια με τους προκυνητάδες και απέχει της αγίας πόλεως Ιερουσαλημ μίλια 4⁺ Προσκυν. α' 127²⁶· να κτίσουν εις την Ιερουσαλημ ... Ξενοδοχείον διά τους προσκυνητάδες Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 145. 2) (Συνεκδ.) πιστός: Τέτοιας λογις προσκυνητάδες ομοιάζουν ζωγραφισμένους ανθρώπους, οι οποίοι φαίνονται εις την ζωγραφίαν να κρατούν επάνω εις τα χέρια τως ένα βουνό ... αμή, κατά αληθειαν ούτε βάρος κραταών ούτε κόπον κάμνουσιν Ροδινός (Βαλ.) 70· δράμετε, προσκυνήσατε, αν θέλετε σωθείτε! και να ονομάζεσθε καλοί προσκυνητάδες Προσκυν. Μπεν. 54 168⁹.*

προσκυνητός, επιθ., Ροδινός (Βαλ.) 61, 200.

Το μτγν. επιθ. προσκυνητός (TLG· βλ. και L-S Suppl.). Η λ. στο Somav., στο Βλαστού, Συνών. 12 (λ. αγαπητός), 197 (λ. σκυφτός), καθώς και στο ΑΛΝΕ.

1) (Θεολ.) που αποτελεί αντικείμενο προσκύνησης και λατρείας (βλ. Lampe, Lex., στη λ. 1a, b): η προσκυνητή του Πατρός ... υπόστασις Ιστ. πατρ. 147¹¹· η προσκυνητή Τριάς Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 149²⁶. 2) Που τον οφείλεται σεβασμός και τιμή, αξιοσέβαστος: το τίμιον και προσκυνητόν γράμμα το πατριαρχικόν Ιστ. πατρ. 145⁷. 3) Που του αποδίδεται τιμή και δόξα· ένδοξος, σπουδαίος, τρανός: μεγάλας και ετιμησαν, έδοξασαν (ενν. Αλέξιω έτι και Πετρολίφας) Ρωμάιους! ηθέλησεν αυτούς τους δύο να τους αντιδόξασει (παρ. 3 στ.) καθαλαρίους τους έκαμεν, προσκυνητούς αυθέντας Γεωργηλ., Βελ. Α (Bakk.-v. Gem.) 344.

προσκυνητός, επίρρ.

Από το επιθ. προσκυνητός. Η λ. τον 4. (Lampe, Lex., TLG), σε έγγρ. του 17. (Δρούλια-Μαλτέζου, Σύμμ. 2, 1979, 384), 18. (TLG) και 19. αι. (Τωμ.-Παπαδάκη Α. Κρητ. έγγρ. Α' 33).

1) Κάνοντας υπόκλιση: φθάνουσα (ενν. η Μαρκολόφα) ομπροσθά εις την βασιλείαν προσκυνήτως την εχαιρέτησεν Μπερταλδίνος 146. **2)** (Προκ. για θερμή παράκληση, ικεσία) γονατιστά: όλαι προσκυνήτως παρακαλούσι την πανιερότητά σου να καμεις ελεημοσύνην διά τους σικτιρμούς του Θεού, να τας ελευθερώσεις από τέτοιαν σκληρίαν Επιστ. Ηγουμε. 175.

προσκύνισμα το. — Βλ. και προσκύνημα.

Από τον αόφ. του προσκυνώ κατά τα ουσ. σε -ισμα· πβ. και προσκυνίζω (Γιαννουλέλλης, Πλωμάρι 118) και προσκυνισμός σε έγγρ. του 19. αι. (Τωμ.-Παπαδάκη Α., Κρητ. έγγρ. Α' 25, 39). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.², γρ. προσκύνισμα, Ψάλτ., Θρακικά 199, λ. προσκύνισματα) και στο Βλαστού, Συνών.² (λ. προσκύνημα).

1) Μετάβαση προσκυνητών σε ιερό τόπο με στόχο την απόδοση λατρευτικής τιμής: τα οποία κάστροι στέκονται κοντά εις τον δρόμον, όπου πηγαίνουσι εις το προσκύνισμά τους εις το Μεκκέ Χρον. σουλτ. 125⁷. **2α)** Ο ιερός τόπος μετάβασης των προσκυνητών: μέγα καράβι εφόρτωσε όλω προσκυνητάδες,! φορέματα ολόχρυσα βελούδα, καμουκάδες, ι ν' αφήσει στο προσκύνισμα και άλλα να χαρίσει Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 146¹⁷. **β)** ιερό, ναός: έγινε ντερβίσης ο Μουράτης ως έταξε. Και εκαθέζετον εισέ έναν τόπον, εισέ προσκύνισμα Χρον. σουλτ. 76²⁰. **3)** Δώρο που προσφέρεται σε κάπ. ως ένδειξη τιμής, σεβασμού, αφοσίωσης: ήλθαν από την Ιερουσαλήμ Εβραίοι και ... ήφεράν του προσκύνισμα τέντα μεγάλη Διήγ. Αλ. F (Konst.) 190¹⁸.

προσκυνώ, Καλλιμ. 1115, Βέλθ. 144, Χρον. Μορ. Η 1640, 2082, 8442, Φλώρ. 1115, Ηπειρ. 273²², Περί ξεν. (Μαυρομ.) 337, Απολλών. (Κεχ.) 802, Λιβ. Va 3866, 3868, Λιβ. διασκευή α 274, 4357, Ιμπ. 240, 631, Θησ. ΣΤ' [34⁹], Χούμνου, Κοσμογ. 631, Γεωργηλ. Βελ. Α (Bakk.-v. Gem.) 43, 62, Διήγ. Αλ. G 286²⁶, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 324, Πτωχολ. α 955, Ιστ. πατρ. 86²¹, Παΐσ., Ιστ. Σινά 1000, Πανώρ.² Δ' 199, Ε' 340, 353, Διγ. Ανδρ. 393²¹, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 1388, Β' 157, 482, 783, Γ' 889, Δ' 1445, Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [1243], Β' [556], Ε' [1618], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 415, Φορτουν. (Vinc.) Ε' 315, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 224¹⁹, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 1340, κ.π.α· μτχ. παρκ. προσκυνισμένος, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 436.

Το αρχ. προσκυνώ, Η μτχ. παρκ. αναλογ. με τις μτχ. σε -ισμένος· πβ. και ουσ. προσκύνισμα. Η λ. και σήμ.

1α) Αποδίδω λατρευτική τιμή σε μερό πρόσωπο, αντικείμενο, τόπο (με γονυκλισία, υπόκλιση, ασπασμός): Παΐσ., Ιστ. Σινά 865, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2210¹ (αμββ.): μέλλεις βλέψαι τον ναόν ... (παραλ. 5 στ.) και τον σταυρόν σου ποιήσουν, προσκύνει έως κάτω ευχαριστών Κυρίω Παΐσ., Ιστ. Σινά 371· τους ιερείς εσύναξαν δέησιν να ποιήσουν (παραλ. 6 στ.) και τότε επροσκύνησε (ενν. ο Πρέδας) και πήρην ευλογίαν Ιστ. Βλαχ. 159· (προκ. για ιερά προσκυνηματικά αντικείμενα, λείψανα αγίων κλπ.): ήφεράν το (ενν. το σκήπτρον του αγίου Λουκά) ομπρός εις τον δεσπότην·! δεσπότης το επροσκύνησεν Χρον. Τόκκων 2528· εσυνάχθη ο λαός πολός, ... και επροσκύνησαν τα λείψανα των αγίων Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 163²⁸· έχομε τες εικόνες μας, για να τσι προσκυνούμε Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 224²⁸· **β)** (προκ. για θρησκευτι-

κή πίστη) λατρεύω, πιστεύω: Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 168, Φυσιολ. (Legr.) 152, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.) 2356 (υποτιμ., με το ουσ. είδωλα): πώς προσκυνά τα είδωλα να δον και να γνωρίσουν Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 214: Τα είδωλα επροσκύνησα τώρα στα γηρατειά μου! Με τ' άσπρα γένια ηθέλησα να βγω οχ τα λογικά μου! Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 278 (μεταφ., προκ. για αγαπημένο πρόσωπο): Εκείνη μόνο προσκυνά και ως είδωλο λατρεύει Φορτούν. Ιντ. α' 91: Είσαι ... τόσο' άσπλαχνος σε μια που ο' αγαπάει, ... κι ωσάν Θεόν, Σιλβιε, σε προσκυνάει Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [470]: γ) επισκέπτομαι ως προσκυνητής κάπ. ιερό χώρο: Ως γιοιον έρχετον ο ρήγας εις την θαλασσαν, ήρτεν του μία φουρτούνα μεγάλη, και επήρην τάμαν, όντα να 'ρτει με το καλόν εις την Κύπρον να γυρέψει όλα τα μοναστήρια της χώρας να τα προσκυνήσει Μαχ. 226^α είδασιν διαβαίνοντας Ρωμαίους πελεγρίνους, | ανθρώπους όλους ευσεβούς, χριστιανούς την πίστιν, | όλοι να υπαγαίνουσιν διά να προσκυνήσουν! τον Αγιον Ιακωβον Φλώρ. 38^α (προκ. για προσκύνημα στους Αγίους Τόπους): ενέβην του μεγάλη αγάπη να πάγει εις τα Ιεροσόλυμα εις τον τάφον του Χριστού, διά να προσκυνήσει όλην την γην του Κυρίου Μαχ. 648^α (αμτβ.): Τάσιμο ετακτηκασι (ενν. ο Ιωακείμ και η Αννα) να πα να προσκυνήσουν! εις το ναό του Σολομό, παιδι για να γεννήσουν Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.) 1544: Λέγουν να προσκυνήσουσιν εκεί στα μοναστήρια Χρον. Μορ. Ρ 5755^α απηρχόμεν προσκυνήσαι εις την Παναγίαν την Οδηγήτριαν Notizb. 55. 2α) Τελώ τυπικό χαιρετισμό προς ανώτερο ιεραρχικά (με γονυκλίση, υπόκλιση, ασπασμό, πέφτοντας στο έδαφος κλπ.): Διακρούσι. (Κακλ.) 108, Χρον. Μορ. Η 6854, Λεηλ. Παροικ. 339^β) χαιρετώ (με εθιμοτυπική υπόκλιση): ήρχετον η παράξενος και εγώ συναπαντώ την, | ... να βουλευόμαι πώς να την χαιρετήσω (παρ. 1 στ.) Τράχηλο κλίνω, προσκυνώ και εκείνη προς εμένα Λιβ. Βα 2017: Η κουρτη όλη εγεμεν από ψηλός αυθέντες, (παρ. 7 στ.) Μέσα σε τούτον τον λαόν εξήλθεν ο Θςός, | με στέματος βασιλικού ... | Όλοι τον απεδέχθησαν μετά τιμής μεγάλης | και κείνος ... | όλους τους επροσκύνησεν Θςς. Ζ' [106^γ]: (σε επιστολή): ο Δάρειος ο της Περσίας ... γράφω και προσκυνώ της βασιλείας σου Διήγ. Αλ. G 279^α γ) υποκλίνομαι ως ένδειξη συμφωνίας, σεβασμού, αφοσίωσης, υποταγής, ευχαριστίας: Κι όσον επαναγνώστησαν τα έγγραφα εκείνα, | σηκώνεται ο μωίρ Ντζεφρές ... | και χαμηλά επροσκύνησεν τους ορισμούς του κόντου Χρον. Μορ. Η 2339: Δένει τα χέρια του (ενν. ο Αχιλλεύς), προσκυνεί πατέρα και μητέρα, | ... ως έπρεπεν αξίως: | γλυκεία καταφιλοούν τον ... | Αχιλλ. (Smith) Ν 385^α πατέρα, ως δούλος σου σκύπτω και προσκυνώ σε | και την ευχήν σου ... παρακαλώ σε δώσε Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 1291. 3) Υποδέχομαι, προϋπαντώ, καλωσορίζω κάπ.: Εφθάσαμεν εις Αίγυπτον, ... | συναπαντόν μας άνθρωποι μεγάλοι, συγγενείς του, | πεζεύουν, προσκυνούσι τον και εμέναν μετ' εκείνον Λιβ. διασκευή α 3428^α (προκ. για τιμητική υποδοχή εξέχοντος προσώπου): Ηγγισαν εις το κάστρον τους, εξέβην ο λαός του (παρ. 1 στ.) και προσκυνούσιν άπαντες, μεγάλως ευφημούν | τον βασιλέα, τη δέσποινα, τον νέον βασιλέα Αχιλλ. (Smith) Ν 747^α Μόλις ποτέ εφθάσαμεν εις το Αργυρόν το Κάστρον, | ευθύς το γένος έδραμεν, οι πάντες προσκυνού τους | μετά χαράς, μετά τιμής Λιβ. Βα 3950. 4α) Δηλώνω υποταγή, υποτάσσομαι «Εγώ 'μαι ο Πόθος, λέγει με και είπα τον: «Προσκυνώ σε, | τρέμω την εξουσίαν σου, φρίττω την δύναμίν σου, | δουλώνω εις τον Ερωταν Λιβ. διασκευή α 373^α (αμτβ.): ο Καμπανέσος όρυσεν, διαλαλημόν εποίησαν, | ότι όσοι εκ τα περίγυρα των χώρων της

Κορινθού! θέλουν να προσκυνήσουν, να τον δεχτούν δι' αφέντην, | να έχουν τιμήν και ευεργεσίαν, αναδοχὴν μεγάλην Χρον. Μορ. Η 1493: (προκ. για αναγκαστική αποδοχή διαφορετικής θρησκευτικής πίστης): να προσκυνήσετε, να γενήτε και εσείς Μουσουλμάνοι Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 281: β) (αμτβ.) παραδίδομαι: Κι άλλα χωριά εθλάσει ... | μήπως κι ευροὺν ἀνάπαψη σαν παν να προσκυνήσου. | Κι οι γέροντες ελέγαισι ποτὲ να μηδὲν πασί! στον Τούρκο να παραδοθῶ, γιατί θα τους χαλάσει Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 249²⁶: ἀνευ σπαθίου και πόλεμον θέλουσιν προσκυνήσει Χρον. Μορ. Η 1450: με πόλεμον το επήρασιν (ενν. το κάστρο), ολίγοι επροσκυνήσαν Χρον. Μορ. Η 2026. 5) Υπακούω, αποδέχομαι: Λέγουν τον (ενν. ἄρχοντες τον Ιμπέρην) ... | «Ο ρήγας σε παρακαλεῖ, χάρισε την ζωὴν του (ενν. του Αλαμάνου) (παρ. 2. στ.)» Και ο Ιμπέριος ... απιλογήθη (παρ. 2. στ.) τό ορίζε ο ρήγας ο λαμπρός και ημεῖς τον προσκυνόμεν Ιμπ. 441: ὡς το διακρίνουν (ενν. το δίκαιον) και εἰποῦν με του Θεοῦ τον φόβον, | εκείνος γαρ να το δεχτεί και να το προσκυνήσει Χρον. Μορ. Η 2369: Ακούσαν ταῦτα οι ἄρχοντες, ὅλοι το επροσκυνήσαν Χρον. Μορ. Η 1631. 6) Σέβομαι, τιμῶ, υπολογίζω: ὅλον το πλήθος αγαποῦν, τον Βελισάριον θέλου, | εκείνον τιμούν και προσκυνούν παρὼ την βασιλείαν Διήγ. Βελ. χ 322: ελπίδα κάνει και τοι νιους τες κόρες ν' αγαποῦσι, | πιστά να τας δουλεύουσι, και να τες προσκυνούσι Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 290: ας πάρει τη Μαριά γυναίκαν ἐδικήν του (παρ. 2. στ.) να την τιμᾷ, να προσκυνᾷ, να την βλέπει ὡς πρέπει Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)²⁷ 1837. 7) Παρακαλῶ, ικετεύω: Οι ἄρχοντες τον τόπον σου, ὅλοι οι φιλαμουριάρι, (παρ. 4. 1. στ.) παρακαλὼν και προσκυνὼν σύντομα ἐκεῖ να ἀπέλθεις Χρον. Μορ. Η 1802: ἔτσι ἐλπίζω στον Θεόν, ἔτσι παρακαλῶ τον, | για τον κακὸν σου θάνατον σκύπτω και προσκυνῶ τον Ιστ. Βλαχ. 144: το Μορεζή να προσκυνῶ (ενν. πλούσι, φτωχοί) ... | για να τους πάρει αποδεκεί ..., | μονάχας ταν Αγαρηνῶν τα πρόσωπα μη δούσι Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 556²².

Η μτχ. παρκ. ὡς ἐπιθ. = α) υποταγμένος, υποτελής: Δέκα φορές ορόσετε, ... | να εἰστε στον Ιμπέρην ὅλοι προσκυνημένοι Σταυρεν. 1200: β) τιμημένος: σαν ανθέντωσα και βασίλισσα θέλει να εἶναι ... τιμημένη και προσκυνημένη (ενν. ἀπὸ ὅλες τις ἄλλες γυναῖκες) σαν το δίκαιον θέλει Μπερτολδίνος 118: Η Χρυσάνθη, ἀκούοντας το προσκυνημένο ὄνομα του Καβαλιέρη του Ερωτος ..., εἶπε «Ω Ουρανέ!» Καλόανδρο. (Κιχ.) 408: στη φρ. (προκ. για ἐκκλησία) εἶναι προσκυνημένη = εορτάζει: ἦταν πρώτη 'ς το ' ἐκκλησιές ἐκείνη του Ρεθύμνου, (παρ. 4. 5. στ.). Η Θεοτόκος ἦταν, υπερευνλογημένη, | και το δεκαπενταῦγουστο ἦτον προσκυνημένη Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 199²².

προσκύπτω, Χρον. Μορ. Η 1482, Λιβ. Va 1042, 1062: προσκύπτω, Πεντ. Γέν. XXVI 8, Εξ. XIV 24, Δευτ. XXVI 15. — Βλ. και προκύπτω.

Το αρχ. προσκύπτω.

1α) Γέρνω, σκύβω ἀπὸ κάπου ψηλά για να δω: ἔβλεπα ὅτι προσκύπτασιν ἀπέσω ἀπὸ το κάστρο! ἄνδρες, γυναῖκες, γέροντες Λιβ. Esc. 1173: εἰς τα παράθυρα επρόσκυνπαν πολλές κορασιδες και ἔβλεπαν τον Ιωάνναφ Μετάφρ. Δαμασκ. Βασιλαῦμ 85²⁰: β) (μεταφ.) δεσπόζω: επήρην ο Βαλακ το Βιλαεμ εἰς κορφή του Πεορ οπου προσκύφτει ιτι πρόσωπα του Ιεοιμον Πεντ. Αρ. XXIII 28. 2) Προβάλλω: ξεπροβάλλω: αρχίσαν ν'

ανεβαίνουν! το ανήφορον Μακρυπλαγίου κι ήλθαν στον Φονεμένον. | Κι ως επροσκύψαν κι έωσαν απάνω εις την ράχην! επήδησαν τα εγκρύμματα εκείνα των Ρωμαίων Χρον. Μορ. Η 5374· το ... καβάδιόν της ήτον ωσάν αραχνιασμένον, τα μέλη της ήστραπταν ... και τα βυζία της πρόσκυπτα ωσάν τα κωπά τα μήλα Διγ. Ανδρ. 396⁹.

προσκυρώ -ώνω.

Το μτγν. προσκυρώ (L-S Suppl.). Η λ. προσκυρώνω τον 11. αι. (TLG) και σήμ.

(Νομ.) παραχωρώ, μεταβιβάζω: όρισεν έτι, ίνα οι καλόγηροι αποθνήσκοντες να κάμνουσι διαθήκην εις τα πράγματά τους, εις όσο δεν έφθασαν να προσκυρώσουν ... και τελείωσι να τα αφιερώσουν εις το μοναστήριον που ήσαν Zygomalas, Synopsis 248 Ν 28.

προσκύπτω, βλ. προσκύπτω.

πρόσκυψις η.

Από το προσκύντω και την κατάλ. -σις.

Εξώκτης, μπαλκόνι: Μικρόν δε ανωτέρω παραθυρίδες τετορνευμέναι ... και άνωθεν τούτων πρόσκυψις ωραισιτάτη Ψευδο-Σφρ. 330¹⁴.

προσκωλύω.

Από την πρόθ. προς και το κωλύω.

(Επιτ.) θέτω επιπλέον εμπόδια: βλέπουν καθ' όπνου όνειρον πολλοί εκ των κατέρων! ... τον μέγαν Αχιλλέα, προς τούτους προσκωλύει Βοζ. Ιλιάδ. 1117 (βλ. όμως και Kambylis, JÖB 29, 1980, 272 σημ. 26).

προσλαλώ, Διγ. Α 763, Κραασπ. (Eideneier) ΑΟ 87.

Το αρχ. προσλαλέω.

Μιλώ, απευθύνομαι σε κάπ· λέω σε κάπ.: Διγ. Z 1693· (εδώ με επιστολή): Πάρος Ινδών ο βασιλεύς τω βασιλεί Δαρείω! Περώων, προσαγορεύω σοι και προσλαλώ σοι χαιρείν Βίος Αλ. 3288.

προσλαμβάνω, Διγ. Z 2851.

Το αρχ. προσλαμβάνω. Η λ. και σήμ.

1α Παίρνω ή δέχομαι κ. επιπλέον: Ρημ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 915· (θεολ.): ου προσέλαβεν η ανθρωπότης του Χριστού την θεότητα, αλλ' η θεότης του Λόγου του Θεού προσέλαβε την ανθρωπείαν φύσιν, εν αυτώ τω προσληφθέντι συστάσαν Ιστ. πατρ. 89^{12, 6}· (σε μεταφ.): τσοάντην την επίδοσιν έχων εις τα βελτίω! και προσλαμβάνων αύξησιν τόσον εις ευκαρτίαν, | όσον ευρίνεις μοι τας σας φλέβας της ευπορίας Γλυκά, Στ. Β' 94· β) ιδιοποιούμαι: άνδρα προτού γενέσθαι! φρόνημα τέλειον άνδρός τούτον (ενν. τον Αλέξανδρον) μη προσλαμβάνειν Βίος Αλ. 1900. **2** (Μαθ.) αφαιρώ (για την αντίθετη σημασ. βλ. L-S, στη λ. 2): κράτησον τα ξδ' εξάγια, εξ αν προσλαβών τα νη' εξάγια της ενώσεως, καταλείπονται ζ' Rechenb. (Vog.) 4². **3** Παίρνω, σηκώνω (ένα παιδί) στην αγκαλιά μου (για τη σημασ. βλ. και Lampe, Lex., στη λ. 11): Αι γυναίκες γουν τους παιδιά! εν χειροί γαρ προσλαβούσαι (έκδ. προσλαβούσιν διορθώσ.), | ασπαζόμεναι γαρ δήθεν (παρ. λ. 1 στ.) επεγίνοντο πλησίον! ... της κλίνης Ερμον. Ω 211.

προσλέγω, Προδρ. (Eideneier) IV 357, Διγ. Z 239, 2686, Βίος ΑΛ. 493, 2737, 2962, 5017.

Το μτγν. **προσλέγω**. Μέσ. **προσλέγομαι** ήδη αρχ.

α) Προσθέτω σ' αυτά που έχω ήδη πει, λέω επιπλέον: Λοιπόν πάλιν, ω φίλτατε, προσλέξω σοι και ταῦτα, ἵ ὅτ' ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ... Διγ. Z 1637· πάλιν προς αυτούς ο Δημοσθένης ἐφ' ἡ «Τοις Ἀθηναίοις ἀπασι τα πρέποντα προσείπω ...» Βίος ΑΛ. 2739· **β)** υπαγορεύω, υποδεικνύω σε κάτι. κ.: Ἀριστος δε τις ἰατρός ... (παραλ. 1 στ.) φάρμακον καταπότιον πιεῖν αὐτῷ προσείπε ἰ και του νοσήματος ευθὺς παντός ἀπαλλαγῆναι Βίος ΑΛ. 3004· **γ)** Λέω, δηλώνω: Ψευδόμενος το πρότερον ... (παραλ. 1 στ.) ως Ἀλεξίου του παιδὸς κράτος ζωὴν τε τούτου ἰ καλῶς φυλάξαι προσειπὼν ΑΛ. Κων/π. (Matzakis) 32.

πρόσλημα το, Κανον. διατ. Α 674, Β 162.

Το αρχ. ουσ. **πρόσλημα**.

Επιπλέον απόκτημα, προσθήκη (θεολ., προκ. για την ανθρώπινη φύση του Χριστού, η οποία προστέθηκε στη θεϊκή με την ενσάρκωσή Του): το μεν ἅγιον αὐτοῦ σῶμα ἐτέθη ἐν μνημείῳ ..., ἡ δε θεία ὑπόστασις, ἀχωρίστως τῷ πρόσληματι ἠνωμένη κατήλθεν εἰς Ἀδου σὺν τῇ θείᾳ ψυχῇ Ψευδο-Σφρ. 314⁴⁵.

προσλογίζομαι.

Το αρχ. **προσλογίζομαι**. Το ενεργ. τον 4. αι. (LBG).

Σκέφτομαι, λογαριάζω κάτι. επιπλέον: οὐδὲν γὰρ εἶχον δυνατὸν τῷ πόθῳ δουλεύσεια ἰ τα παρ' αὐτοῦ λεγόμενα μὴ ἀγαγεῖν εἰς ἔργον, ἰ δι' ὃν γονεῖς και συγγενεῖς οὐδὲν προσελογίσθην Διγ. Z 2689.

προσλούω.

Από την πρόθ. προς και το λούω. Η Α. στο LBG.

Πλένω, λούζω: αποτιθείς (ενν. ο Αλέξανδρος) τον θώρακα, σφογγίσας τον ιδρώτα, ἰ προσέλουσε την κεφαλὴν τοις νάμασι του Κύδνου Βίος ΑΛ. 1991.

προσμαλάσσω.

Από την πρόθ. προς και το μαλάσσω. Η Α. το 13-14. αι. (LBG).

(Μέσ.) (προκ. για πρόσωπο) καταπραΰνομαι, ηρεμῶ· μαλακώνω: Ἀκούσας οὖν Ἀλέξανδρος πάντα τα γεγονότα ἰ και πῶς ἐφόνευσεν αὐτὸς τον ἴδιον πατέρα, ἰ προσεμαλάχθη την ψυχὴν και τούτον (ενν. τον Νεκτεναβῶ) ἐκ του βόθρου ἰ ἀνῆλθε Βίος ΑΛ. 672.

προσμαντεύομαι.

Το μτγν. **προσμαντεύομαι** (TLG)· βλ. και LBG.

Δίνω μαντεία, χρησιμοδοτῶ εἰς τόπους ἐπεισέρχεται (ενν. ο Αλέξανδρος) των Ἀκραγαντινίων, ἰ οἱς προσυπῆρχεν ἱερὸν Ἀπόλλωνος ἐκεῖνον. ἰ ἔλεγε δε Φουβήλαον αὐτῷ προσμαντεύθηται Βίος ΑΛ. 2160.

προσμαρτυρώ.

Το αρχ. **προσμαρτυρέω**. Η Α. και σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

α) Δίνω επιπλέον μαρτυρία· επιβεβαιώνω· και γαρ ουκ ἐπεμψεν (ενν. ο Δαρείος) υμᾶς πρέσβεις προς βασιλέα· ἀλλ' εἰς ἀνάρτην καὶ ἁγιστὴν κακὸτροπον φονέα· καθὼς τα τοῦτου γράμματα σαφῶς προσμαρτυροῦσιν Βίος ΑΛ. 1768· **β)** φανερώνω, μαρτυρώ· καν μεν ουν σκότει κρύπτονται πολλοί, δηλούνται μάλλον· παρὰ γε ταύτης τῆς φωνῆς αυτοῖς προσμαρτυροῦσης αὐτ. 3501.

προσμεγέθης, ἐπιθ.· υπερθ. προσμεγεθέστατος.

Από την πρόθ. προς και το ἐπιθ. *μεγέθης*. Η Λ. στο LBG.

Μεγάλος στο μέγεθος· (εδώ μεταφ.) πολύ σπουδαίος, σημαντικός· Αιγύπτιος σπορά του τοκετού τυγχάνει, ὅν ταπεινή, μάλλον λαμπρά και προσμεγεθεστάτη Βίος ΑΛ. 403.

προσμελετώ.

Από την πρόθ. προς και το μελετώ. Η Λ. τον 9.-10. αι. (LBG, λ. προσμελετάω).

α) Προετοιμάζομαι για κ. με μελέτη και άσκηση· Όπως δε το βασιλείον λαβεῖν προσμελέτα (ενν. ο Αλέξανδρος)· ὡς διδασκόμενος αὐτός παρὰ Θεοῦ μεγίστον· ἐν ταύτῃ παιδῶν τῇ σχολῇ προσαπεδείκνυ τούτο Βίος ΑΛ. 585· **β)** εξετάζω, σκέφτομαι· Τι καρτεροῦμεν, ἀδελφοί, και τι προσμελετῶμεν· Σήμερον ἐγεννήθημεν, σήμερον τελευτῶμεν, ὁ σήμερον Ἀδης και νεκροὶ ἡμᾶς προσκαρτεροῦσιν Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 331.

προσμελωδῶ.

Το μτγν. προσμελωδεῶ.

Συνοδεύω κ. με μουσική και τραγούδι· τῶν τειχῶν ανοικοδομουμένων· και πληρουμένων τῶν Θηβῶν, Ἀμφίωνος ἦν ἡδὺρα· προσμελωδούσα καλλίστα τῇ ανακτίσει ταύτης Βίος ΑΛ. 2386· Τα γουν παρὰ τ' Ἀμφίωνος τον μελουργὸν κτισθέντα· κατέστρεψε προσμελωδῶν εἰς τέλος Ἰσμηνίας αὐτ. 2389.

προσμένω, Διγ. (Trapp) Gr. 755, Βίος ΑΛ. 4203, Gesprächb. 65¹⁰, Ιστ. Ηπειρ. XXXVI¹, Σφρ., Χρον. (Maisano) 98², 166², Δωρ. Μον. XXVII, Ψευδο-Σφρ. 374²⁷· β' πρόσ. προστ. προσέμενε, Καλλιμ. 2183.

Το αρχ. προσμένω. Η Λ. και σήμ.

Α' Μτβ. 1) Περιμένω κ.: Σφρ., Χρον. (Maisano) 52², Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 71¹⁰, 2) (Με δοτ.) μένω σταθερός, μένω πιστός σε κ.: Εμὸν δ' ἐπιστρέψαντος εἰς τὴν Πόλιν και προσμένοντος ὁρισμῷ τον βασιλέως προς το ἐπιστρέψαι εἰς τον αὐθέντην μου ... Σφρ., Χρον. (Maisano) 90⁴. **3)** Περισεύω, απομένο σε κάπ.: τους μεν δούλους ὅλους ἐπώλησέν τους (ενν. ο πραγματευτής) με κέρδος, ἐπρόσμεινάν τον δε και τρεῖς, γραμματικός, ψάλλης και ο Αἰσωπος Βίος Αἰωώπ. (Παπαθωμ.) Α' 7¹.

Β' Αμτβ. 1) Περιμένω· Λιβ. Va 1928, Σφρ., Χρον. (Maisano) 126²⁸. **2α)** Βρίσκομαι σε έναν τόπο για κάποιο χρονικό διάστημα, παραμένω κάπ.: ἤλθον διὰ τῆς ευθείας οδοῦ εἰς τον Αγκώνα. Και μικρὸν τι προσμεῖνας διὰ θαλάσσης εἰς τὴν Βενετιάν ἀπῆλθον Σφρ., Χρον. (Maisano) 176²¹· κινούμενος (ενν. ο ἅγιος Ελευθέριος) ἀπὸ θείκης ἀγάπης των αἰωνίων και αφθάρτων πραγμάτων ..., ἐδιάλεξε πλέα οὐληγορύτερα νᾶ

παραιπτεται εις τες αυλες του Κυριου, παρὰ να προσμένει εις τα σκηνώματα των αμαρτωλών Μαργουν., Βίοι 273· β) (προκ. για στρατό) στρατοπεδεύω: μεγάλας εσχε τας τιμάς (ενν. ο Αλέξανδρος) παρὰ του στρατοπέδου, I και πάντες ὄρμησαν ενθὺς εις ποταμὸν συν τούτῳ· I ὅθεν σκηνάς ποιήσαντες προσέμενον εκείσε Βίος Αλ. 3118· γ) (προκ. για πλοίο) αγκυροβολῶ: ὅσον δε ἦν ναυτικὸν και πλέον εν τη θαλάσση εν τη Θεσσαλονίκη προσέμενον Παράφρ. Χων. (v. Dieten) II 42-3. 3) Απομένω, περισσεύω: ορίζει ο παρών βασιλικὸς νόμος, ... να δίδεται η πρώτη προίκα και μετά ταῦτα, η δευτέρα, εὐν προσμείνον πράγματα Μαλαξός, Νομοκ. 361.

προσμεσοθιό, επίφρ. — Πβ. και εισμεσοθιό, μεσοθιό.

Από συνεκφ. της πρόθ. προς και του επιφρ. μεσοθιό.

Στη μέση ανάμεσα: ανήρ ος να μην είναι καθάριος ... να μην ἔρτει προσμεσοθιό το φουοσάτο Πεντ. Δευτ. XXIII 11.

προσμηνύω.

Από την πρόθ. προς και το μηνύω. Λ. προσμηνάω ιδιωμ. (Τσιτσέλη, Κεφαλλ. Σύμμ. 418, Πανταζ., Κεφαλ.-Θιακ.). Η λ. τον 5. αι. (TLG) βλ. και LBG.

Στέλνω μήνυμα σε κάπ. επιπλέον/ακόμα: ο γηραιὸς το σύνθημα τοις φίλοις προσμηνύει, I πυρσὸν ἐξήπτε τη νυκτί τοις περὶ Ἰωαννάκην Διγ. (Trapp) Gr. 2782.

προσμίγω, Πεντ. Γέν. IV 2, VIII 12, 21 δις, XVIII 29, XLIV 23, Ξξ. VIII 25, IX 28, X 28, 29, XI 6, XIV 13, Λευιτ. V 16, XXVII 13, 19, Αρ. V 7, XXXVI 3, Δευτ. III 26, V 19, XIII 1, XVII 16, XIX 9, 20, XX 8, κ.α.: απαρέμφ. ενεστ. προσμίγει.

Το μτγν. προσμίγω (TLG) βλ. και LBG.

1) Πηγαίνω κοντά, πλησιάζω: Εις όλα τα συνδῆδρια θέλουσι προσμίγει σιμά στον προσετώτα γραμματικόν (ενν. εκείνοι σπουδάζουν) εις καμίαν συναγωγὴν) Χριστ. διδασκ. 475. 2α) Δίνω κ. επιπλέον, προσθέτω: ἐκράξεν το ὄνομα του Ἰωσεφ του επειὶ να προσμίξει ο Κύριος ἐμὲν υἱὸν ἄλλον Πεντ. Γέν. XXX 24· ανήρ ὅτι να φάει ἅγιο με λαθισιά και να προσμίξει το πέντατό του ἀπάνου του και να δώσει του ιερὰ το ἅγιο Πεντ. Δευτ. XXII 14· μη προσμίξετε ἐπὶ το πράμα ος ἐγὼ παραγγέλλω εὐάς και μη ολιγοστεφέτε ἀπὸ αὐτό Πεντ. Δευτ. IV 2 (μέσ.): να φρονεθῶμε αὐτοῦν (ενν. του Ἰσραὴλ), πρόσποτε να πληθύνει ... και να προσμυχτεί αὐτός ἐπὶ τοὺς μισωτές μας και να πολεμήσει εις ἐμὰς Πεντ. Ξξ. I 10 (σε μεταφ.: πβ. και Π.Δ. Δευτ. 29, 18): πρόσποτε να εἶναι εις εὐάς ανήρ γῆ γεναίκα ... να βλογηθῇ εις τη καρδιά του του επειὶ ἐρήνη να εἶναι ἐμὲν, ὅτι με την ιδιότητα της καρδιάς μου να πάγω, για να προσμίξει τη δροσιμένη με την διφασμένη Πεντ. Δευτ. XXIX 18· β) αυξάνω, πολλαπλασιάζω: να φυτέψετε παν δέντρο φαγητόμιο ... και εις το χρόνο τον πέντατο να φάτε τον καρπὸ του, για να προσμίξω εὐάς την εσοδιά του Πεντ. Δευτ. XIX 25· Ο Κύριος Θεὸς των γονεων σας να προσμίξει ἀπάνου σας σαν εὐάς χίλιες φορές και να βλογήσει εὐάς Πεντ. Δευτ. I 11· φρ. προσμίγω ἀπάνου κάπ. δαρμό εφτά/προσμίγω να παιδέψω κάπ. εφτά = ε-παπλασιάζω την τιμωρία κάπ.: και αν να πάτε μετά μεν συνάντιασμα, και να προσμίξω ἀπάνου σας δαρμό εφτά σαν τα φταισίματά σας Πεντ. Δευτ. XXVI 21· και αν ος εἶναι να μη ἀκούσετε ἐμὲν, και να προσμίξω να παιδέψω εὐάς εφτά ἐπὶ τα φταισί-

ματά σας Πεντ. Δευτ. XXVI 18. 3) Εβραϊσμός· σε υποτακτική ή παρατακτική σύνδεση με άλλο ρήμα αποκτά επιρρ. σημασ. και δηλώνει συνέχεια, επίταση ή επανάληψη της ενέργειάς του (για το παράγμα πβ. Bauer, Wört., λ. προστίθημι 1c) α) ακόμα, επιπλέον, περισσότερο: και επρόσμιξεν ο Αβραάμ και επήρην γυναίκα και το όνομά της Κετούρα Πεντ. Γέν. XXV 1· και ονειρεύτην ο Ιωσήφ όνειρον· και ανάγγειλεν τα αδέρφια του, και επρόσμιξαν ακόμη να μισήσουν αυτόν Πεντ. Γέν. XXXVII 5· να στραφείτε από καταπόδον του και να προσμίξει ακόμη να τον αφήσει εις την έρημο (ενν. ο Θεός τον Ισραήλ) Πεντ. Αρ. XXXII 15· β) πάλι, ξανά: και απάντηξεν ακόμη επτά μέρες όλες και επρόσμιξεν ν' απεστείλει τη περισσότερά από το κιβωτό Πεντ. Γέν. VIII 10· και επρόσμιξεν ο άγγελος του Κυρίου να περάσει και εστάθην εις τόπο στενό, ος δεν είναι στρατά να κλίνει δεξιά ή αριστερά Πεντ. Αρ. XXII 26· γ) (σε αρνητ. πρόταση) πια, πλέον: ότι να δουλέψεις την γη να μηδέν προσμίξει να δώσει τη δύναμή της εσέν Πεντ. Γέν. IV 12· μη προσμίξετε να δώσετε έχετε του λαού· να πλιθιάσουν τους πλίθους σαν έχτες πρόχτες· αυτοί να παν και να μαζώξουν αυτώνών άχροο Πεντ. Εξ. V 7. 4) Μαζεύομαι από φόβο, λαρώνω (πβ. Π.Δ. Δευτ. 1, 29· μη πτήξετε): και είπα προς εσάς· μη προσμίξετε και μη φουβεθείτε από αυτοινοός Πεντ. Δευτ. 1 29.

?προσμολώ.

Από τον αόρ. προσέμολον (απαρέμφ. προσμολείν στο L-S)· πβ. Steph., Θησ., λ. προσμολέω αμάρτ. το προσβλώσκω.

Προσέρχομαι· έρχομαι, φθάνω (σε κάπ. μέρος): ο νεκρός ο πατριώτης! από νότου της θαλάσσης! ευτελώς προσεμολήσας! βασιλίδα και κυριαν! δείξει σε παντός τον κόσμον Χρησμ. V 4.

προσμονάριος ο, Παράφρ. Μανασσ. 286, Hist. imp. 35. — Πβ. και παραμονάριος.

Από το ουσ. παραμονάριος με επίρρ. της πρόθ. προς. Η λ. τον 5. αι. (Lampe, Lex.) και στο Meursius.

Θυρωρός και φύλακας ναού ή μονής (για το παράγμα βλ. ODB, λ. *prosmonarios*, καθώς και Μαργαρού, Τίτλ. επαγγελμ. ονόμ. γυν. 183 σημ.): ο προσμονάριος της εκκλησίας, ούτως ως οικιαμάτων, είδεν όνειρον Παράφρ. Μανασσ. 286· (σε σχ. υπεμβολής): έχεις με προσμονάριον ομού και εκκλησιάρχη, και κανονάρχη συν αυτοίς Προδρ. (Eideneier) I 98.

προσμονή η.

Από το προσμένω και την κατάλ. -ή. Η λ. τον 4. αι. (TLG) και σήμ. με διαφορ. σημασ.: βλ. και LBG.

Χρονοτριβή, καθυστέρηση: καθίσας έγγραφα προς τον αυθέντην μου τον βασιλέα, όσα και εις την Ιβηρίαν έπραξα και όσα εις την Τραπεζούντα υποπτεύω ότι μέλλω πράξειν, και την αιτίαν της εκείσε προσμονής Σφρ., Χρον. (Maisano) 108¹⁰⁹.

προσμορφώ.

Από την πρόθ. προς και το αρχ. μορφώω. Η λ. στον Ευστ. Β' 119²⁷ (TLG), στο Κουμαν., Συναγ. και Κουμαν., Συναγ. ν. λ.: βλ. και LBG.

(Μέσ.) μεταμορφάνομαι: ο γαρ θεός ερχόμενος προς σε κατά το πρώτον γίνεται δράκων επί γης έρπαι και συριγγίζων· είθ' ούτως εις τον κεραυν Αμμωνα προσμορφούνται Βίος ΑΛ. 285.

προσμυχίς η, Φυσιολ. Β 3^{α, 32}. — Πβ. και προμυκίς -ίδα.

Από το ουσ. προμυχίς (βλ. ά. προμυκίς -ίδα) με επίδρ. της πρόθ. προς.

α) (Προκ. για ελέφαντα) προβοσκίδα: βοά φωνάς μεγίστας και οδυνηράς (ενν. ο ελέφας), και υπό της φωνής αυτού έρχεται ελέφας μέγας, και αυτός μοχθεί διά της προσμυχίδος αυτού, και ου δύναται εγείραι αυτόν αυτ. 3²⁷. **β)** (προκ. για πουλί) ράμφος: Διέρχεται ... εις το ύψος (ενν. ο αετός), και βάλλει αυτόν επί την πέτραν κάτω, και τοακίζει την προσμυχίδα αυτού αυτ. 6^ο.

προσπένμω προσπένημεν να πάγει· Ειρήνην την βασίλισσαν Αρσ., Κόπ. διατρ. [1341], πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί προσκύνημα· διορθώσ· πβ. και αυτ. [1354-6]. — Βλ. και προσκύνημα.

πρόσνευμα το.

Από το μτγν. προσνεύω και την κατάλ. -μα. Η λ. στο Steph., Θησ· βλ. και LBG.

Χαιρετισμός: Ως δ' ου φωνής ακήκω ουδέ τινος λαλίας, ουδέ ψιλού προσνεύματος, ου σμικροτάτου λόγου, ή πάλιν σπισθοπόδησα και εστράφη· εν εξοπίσω Προδρ. (Eideneier) I 231.

προσοδιάζω προσουδιάζω, Μαχ. 562²³ χφ Ο (βλ. Dawkins [Μαχ. II σ. 264])· προσουδιάζω.

Από του ουσ. προσόδιο(ν) και την κατάλ. -άζω. Ουσιαστικοπ. μτχ. προσοδιασθέντα τα ήδη μτγν. Η λ. στον Ευστάθιο, στο Steph., Θησ. και σε έγγρ. του 10. αι. (Act. Lavr. I 6⁷)· βλ. και LBG.

Κερδίζω, αποκτώ προσόδιο(ν) (βλ. ά. α): ο σιρ Τιπάτ ... μήπως κι έχει κακόν θέλημα·ν και 'ννοιάζεται να σου ποίσει παραβουλίαν, και γυρεύγει να 'χει τόπον να προσουδιάσει αυτ. 562²³.

προσοδιάριος ο πληθ. προσοδιάροι.

Από το ουσ. προσόδιο(ν) και την κατάλ. -άριος. Η λ. στο Du Cange (προσοδιάροι), σε έγγρ. του 10. αι. (Act. Ivir. 2^ο, Act. Lavr. I 6⁷) και στο Κοραή, Ατ. Δ' 463, Ε' 321, με διαφορ. σημασ· βλ. και LBG.

Μισθοφόρος τούρκος στρατιώτης (βλ. και Baştan [Τάξ. Πόρτ. σ. 16]· πβ. και ά. αλουφατζής): Τρίτη τάξις, έχει αλουφατζήδες, ηγουν προσοδιάροι επτακοσιοι, και αυτοί καβαλάρη Τάξ. Πόρτ. 11.

προσοδιαστής ο. — Βλ. και προσοδιάριος.

Από τον αόρ. του προσοδιάζω και την κατάλ. -τής.

Μισθοφόρος τούρκος στρατιώτης: η τρίτη τάξις έχει αλοφατζήδες επτακοσίους, ηγουν προσοδιαστάς, εφίππους και αυτούς Τάξ. Θυρ. 15.

προσόδιο(ν) το.

Το μτγν. ουσ. προσόδιον (L-S Suppl., λ. προσόδιος). Η λ. προσόδιον σε επιγρ. (PHI 7) και σε έγγρ. του 10. (Act. Ivir. I 8¹⁷), 11. (Act. Lavr. I 36^{15,17}, 38²⁷, Act. Ivir. II 41³⁰, κ.α.), 14. (Cod. Mon. Prodr. A 154²⁸, 208⁹) και 15. αι. (Μηνάς, Γλασκωάρ. It.² 319)· βλ. και LBG. Ασχ. το αρχ. ουσ. προσόδιον (L-S, λ. προσόδιος).

α) Εισόδημα από την πρόνοια (βλ. ά. 2) που έχει παραχωρηθεί σε κάπ. και το οποίο αποτελείται από το σύνολο των φόρων που κανονικά πληρώνουν οι πάροικοι (βλ. ά. 3) στο κράτος (για το πράγμα βλ. Act. Lavr. I 209 σημ.): *κράτῃμα του έδωσεν (ενν. ο δεσπότης τον Κάρουλον) προσόδια να έχει| και να αναπαύεται εκεί με την αρχόντισσά του Χρον. Τόκκων 2913· β| πληρωμή για υπηρεσία που προσφέρει κάπ., μισθός: από τον προσόδιον, όπερ με ευηργέτησεν ο αυθέντης ημών ο βασιλεύς ... λαμβάνειν από της δουλείας του Κουκκομέτρου μηνικώς έλαβον ... νομίσματα δέκα* Notizb. 59.

πρόσοδος η, Σφρ., Χρον. (Maisano) 180¹⁵, Ψευδο-Σφρ. 566^{27,38}. — Πβ. και προσόδιο(ν).

Το αρχ. ουσ. πρόσοδος. Η λ. και σήμ. λόγ.

α) Έσοδο, εισόδημα: Metrol.² 60⁹, Διγ. Z 4006· β) εισόδημα που χορηγείται από το βασιλιά/αυτοκράτορα σε ανώτερους αξιωματούχους από τα δημόσια έσοδα (πβ. ά. πρόνοια 2): *πάντες οι σατραπαι| ... προς τον Αλέξανδρον προσέφυγον κακίστως (παρ.αλ. I στ.), σχόντες και πρόσοδον πολλήν ούτοι παρ' Αλεξάνδρου Βίος ΑΛ. 3271· να μηνύσει (ενν. ο βασιλεύς) τον μέγαν δούκαν τον Νοταράν, ότι το μεσαστίκιον ... να το αφήσει εκείνος, να έχει δε και το πρωτεϊόν της στάσεως και της βουλής και πρόσοδον τινα δι' άλλον τρόπον Σφρ., Χρον. (Maisano) 120¹⁷· γ) (εδώ) φόρος υποτέλειας: απέπεμψε και ο δεσπότης την του αμιρά προς αυτόν πρόσοδον και το χρέος της δουλείας εις τα φροσάτα Σφρ., Χρον. (Maisano) 180¹⁴.*

προσοικειώ.

Το μτγν. προσοικειώ. Η λ. σε έγγρ. του 14. αι. (Act. Saint-Pantél. 12¹⁸, Act. Vat. II 130⁴) και σήμ. στον τ. προσοικειώνω (λόγ.).

(Μέσ.) κάνω κ. δικό μου (εδώ) αποκτώ μερίδιο από κ.: *Εβουλόμην οιν και ήθελον είναι σε κύριον πάσης της οικουμένης και δεσπόζειν τα πάντα, ότι και εμοί προσοικειώτο αν μερίς και κλήρος Δούκ. 217⁴.*

Η μτχ. παθητ. παρκ. στον πληθ. ως ουσ. = οι κοντινότεροι συγγενείς (εδώ μεταφ.): *η τρώσις ημίν και ο πτερνισμός ... παρά των οικείων πτερών και των ημίν προσοικειωμένων τη πίστει Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 141²⁵.*

προσομιλώ, Γλυκά, Στ. Β' 46, Διγ. Z 4001, Βίος ΑΛ. 1547, Λιβ. Va 2607, Ψευδο-Σφρ. 506¹, 514²⁵.

Το αρχ. προσομιλέω.

1) Απευθύνω το λόγο, μιλώ σε κάπ.· συνομιλώ με κάπ.: Καλλιμ. 2454, Βίος ΑΛ. 3505. 2) Έρχομαι σε επαφή με κ.: *Εν τη Φωκίδι τη κατά την Ιωνίαν πλησίον όρος ην, εν ω μετάλλων στυπτηρίας υπάρχει· και ο λίθος άπας της ακρωρείας πυρί προσομιλη-*

σας, εἴτα ἐν ὕδατι ὡς ψάμμος γίνεται Δούκ. 205⁷ (εἰδὼ προκ. για προσβολή από α-σθένεια); και γαρ ἐν εἰρήνῃ και ἐν τῇ Αδριανοῦ ἐντός τοῖς παρ' αὐτοῦ δομηθεῖσι παλατίοις νόσω μικρά προσομιλήσας ἐξέψυξεν (ενν. ο Μαχουμέτ) Δούκ. 163²².

προσομοιάζω.

Από την πρόθ. προς και το ομοιάζω. Η λ. στα Γεωπονικά και σήμ.

1) Μοιάζω, είμαι παρόμοιος με κάπ. ή κ.: το πρόσωπόν του (ενν. του Ιμπέρη) ἐκλαμπρον χιόνιν προσομοιάζει Ιμπ. 82. 2) Αναγνωρίζω καθαρία ο Παλαμών το βλέπει (ενν. το πρόσωπον τ' Αρκίτα), και πλιά ον δειλοσκοπίζε για να τον προσομοιάζει Θησ. Ε' [35⁴].

προσομοιών.

Το αρχ. προσομοιών. Α. προσομοιώνω σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Παρομοιάζω, παραβάλλω: Τῆς Πόλεως γαρ να σε έχω εἰπεί το πώς κείται η χώρα: ὡς ἄρμενον την προσομοιών, τρίγωνος γαρ ὑπάρχει, τα δύο μέρη στην θάλασσαν, το τρίτον στην στερεάν Χρον. Μορ. Η 533.

προσσονειδίζω.

Το μτγν. προσσονειδίζω. Τ. προσσονειδίζω σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Κοροϊδεύω, ψέγω: Εἶδα τον Φεβρουάριον, και εκείνον εις το σχήμα ἄνθρωπον ὅλον γηραιόν την τρίχα και την ὄφιν, γούνην ἀπάνω να φορεῖ και ομπρός του να ἄπτει φλόγα ταχά διά να θερμαίνεται διά τον καιρού την ψύξιν, και ομπρός του εκείτετον χαρτίν και ἔγραφαν τούτοι οι λόγοι: «Διά τον καιρού θερμαίνομαι την βαρυχειμωνίαν, και οπου με βλέπει γέροντα μη με προσσονειδίσει» Λιβ. διασκευή α 1192.

προσσονομάζω.

Το αρχ. προσσονομάζω. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Δίνω σε κάπ. ὄνομα: καλῶ κάπ. με ένα ὄνομα: Διγ. Ζ 66.

προσοργίζομαι, Βίος ΑΛ. 5277, Χούμνου, Κοσμογ. 843.

Η λ. στον Αριστοτέλη (L-S Suppl.).

Οργίζομαι, θυμώνω: κι εισμόν μου κάμνει (ενν. ο βασιλεύς) ὀρισμόν με ὅλην την μάλεαν, να πά να φέρω πρόβατα από την Γαλιλαίαν, να θυσιάσει στους θεούς, διά να τον αγαπήσουν, διά να μην προσοργιστούν, να τον καταποντίσουν Χούμνου, Κοσμογ. 848.

προσορέγομαι προσερέγομαι, Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1615, Φορτουν. (Vinc.) Β' 367, Δ' 67.

Από την πρόθ. προς και το ορέγομαι. Ασχ. το αρχ. προσορέγω -ομαι. Ο τ. με τροπή ο λόγος επίδο. του ἔρρενου (βλ. Μωυσιάδης, Ετυμ. 94-96).

1) Επιθυμώ, ποθώ, λαχταράω: το δένδρον προσερέχθη (ενν. η Ένα), και απλώνει, πιάνει εκ τον καρπόν, σύντομα ανεμπαίχθη Χούμνου, Κοσμογ. 73. 2α) Θαυμάζω, καμαρώνω: καλή καρδιά και φαητό καλό σε πάσα τόποι την ομορφιά κάθε κορμιού

δίδου και προσκαλοῦσι, | και ὅλοι το προσερέγουνται ὅσοι και αν το θεωροῦσι Φορτουν.
(Vinc.) Δ' 372· β) (σε ἐρώτησιν, με γεν. προσωπ. αντων.) εκτιμῶ ιδιαίτερα ἓνα προσόν
που πιστεύω ὅτι διαθέτει κάπ.: Και δεν εντρέπεται ἡ λαβή (ενν. ἡ μάννα τῆς) 'νοῦς
γεροξεπισμένον, | ἀνημπορον και ἀνάστολον και ξετραχηλισμένον, | μια κορασιδα
ωσάν αὐτὴ στα χέρια του να βάλει, | Εἶντα του προσερέγεται το κούφιο τῇ κεφαλῇ
Φορτουν. (Vinc.) Β' 264.

προσορμώ, Διγ. Ζ 2039, Βίος ΑΛ. 2949, 4198.

Απὸ τὴν πρόθ. προς και το ορμῶ. Η Λ. τον 7. αἰ. (LBG)· βλ. και λ. προσορμῶ στο
ΑΛΝΕ.

Ορμῶ, ἐπιτίθεμαι: οἱ υπεναντίοι προσώρμησαν ἐπισείοντες τὰ δόρατα και τοξο-
βολισμούς: οἱ τοξόται πρόεπεμπον Δούκ. 191²⁷.

προσορνητεύομαι.

Απὸ τὴν πρόθ. προς και το μτγν. ορνητεύομαι (πβ. αρχ. ορνητεύω).

Μαντεύω, προβλέπω το μέλλον παρατηρώντας τὴ συμπεριφορὰ των πουλιών:
τον στρατοῦ βαδίζοντος ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα, | και μάντεως τινος αὐτοῖς προσορνητευο-
μένου! και πάντας κατεπέχοντος, ἡρώτα τὴν αἰτίαν! παραμονῆς τῆς του λαοῦ Μοσό-
μαχος μαθεῖσθαι. | Αὐτός δ' οὐ μάντις προς αὐτὸν δεικνύνων ὄρνιν ἔφη | «Εάν μεν οὖν
ασάλευτος ὄρνις ἐνθαδε μένει, | συμφέρει πάσαν στρατιάν τοῖς ὡδε προσεμμέ-
νιν» ...· Βίος ΑΛ. 1671.

προσορῳτήσις ἡ, βλ. προσερῳτήσις.

προσοουδιάζω, βλ. προσοδιάζω.

προσοχή ἡ, Σπαν. Α 36, Σπαν. Β 38, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 135, Διγ. Ζ 641, Βέλθ.
436, Ωροσκ. 41², Χρον. Μορ. Η 977, 1024, 2392, 7504, Φλώρ. 1314, Καναν. (Pinto) 485,
Πτωχολ. α 263, Πορτολ. Β 28², Βουστορ. Μεταφρ. 255· προσεχῆ, Χρον. Μορ. Ρ 1024,
2372, 2392, 7504.

Το μτγν. ουσ. προσοχή. Η Λ. και σήμ.

1α) Συγκέντρωση του νου σε κ., πνευματική προσήλωση: Ακούσων ταῦτα οἱ ἀρ-
χιερεῖς κι ὅλοι οἱ βαβαλάροι, | ἐπιάσαν κι ἀναγνώσανιν τὰ ἔγγραφα ἐκεῖνα! ἐξαρχῆς
γὰρ λεπτομερῶς, με προσοχῆς μεγάλῃς Χρον. Μορ. Η 2372· Απαῖτον τον Οκτώβριον,
ἀνθρωπον εἰς το σῆμα, | εἶδα τον και ἦτον κινήγος ...! εἰς το ἕναν του χέριν το κλον-
βιν με το πουλιν ἐκράτει, | εἶχεν εἰς αἶρα προσοχήν, και εἰς το ἄλλον του το χέριν!
εἶχε χαρτὴν Λιβ. διασκευῆ α 1160. **2)** Φροντίδα, ἐγνοια: το πόσῃν δ' εἶχες προσοχήν
και φόβον εἰς ἐμε γέ! οὐδέ κι αὐτό λανθάνει με, πληροφορηθῆσέ το Σπαν. (Λάμπρ.)
Va 39· **3α)** Πρόνοια γιὰ ἀποφυγὴ ἀνεπιθύμητης ἢ επικίνδυνης κατάστασης, ἐπα-
γούνησις: Οὐ φέρω γὰρ, ὦ δέσποτα, ...! τοὺς καθημέραν χλευασμούς και τὰς ονειδι-
σας! το «κύρη, οὐκ ἔχεις προσοχήν», το «κύρη, πῶς το λέγεις;» Προδρο. (Eideneier) I
44· Κανστηριὰν ποίησον μετὰ λιγνοῦ σιδήρου, πλην ἵνα ἔχῃς παντοῖαν προσοχήν ἵνα
μη καύσης νεύρον Ορνεοσ. 580¹⁵· β) περίσκεψη, σύνεσις: Αποκρίνεται ο γέρων! προς
τον βασιλεῖα αὐτίκα! μετὰ προσοχῆς μεγάλῃς! ἀπερ ἡρμῳζεν ὡς ξένος Πτωχολ. α 358.

4) Φύλαξη, φρούρηση: Οπισθεν δε ταύτης (ενν. της παστίας) ἐθέσπισεν (ενν. ο δεσπότης των Τούρκων) ἵνα ἰστανται στρατιῶται εκ πασων γενεων του στρατεύματος τουτου τολμηροί και ανδρείοι ... εις προσοχήν της παστίας Καναν. (Pinto) 88.

πρόσοψη η, βλ. πρόσοψις.

προςόψις το, Gespräch. 32¹¹: *προςόψιν· πρόσψι(ον).*

Από την πρόθ. προς, το ουσ. όψις (Μπαμπιν., Ετυμ., ΑΚΝ, στη λ.) ή από το ουδ. του επιθ. προσόψιος (Θαβάρ., Ουσιαστ. 132, Ανδρ., Λεξ.). Ο τ. προσόψιν και σήμ. ιδίωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 764). Τ. προσόψιο και σήμ. (Κριαρ., Λεξ., λ. πρόσψι, Μπαμπιν., Λεξ., λ. πρόσψι). Ο τ. προσόψιον τον 7. αι. (ΤΙΓ, LBG) και στο Meursius. Η λ. στο Sotman. και σήμ.

α) Πετούσα πρόσωπου: Τα γαρ των γυναικών χρυσά ιμάτια ουχί διά χρῆσιν αλλα δια γέλωτα φορούντες περιήρχοντο τας ρύμας, και τα χρυσοθήντα σεντόνια, σαβανα και προσόψια εις τας κεφαλὰς των αλόγων αυτών τιθέντες ... αλλος αλλοθεν περιέτρεχεν Παράφρ. Χων. (Νικητ. Χων., Βόνν., 786 κριτ. υπ.): β) (εδώ) ύφασμα που τοποθετείται προστατευτικά στον ώμο κατά το κουβάλημα φορτίου (πβ. ά. προσώμν): εκβαλε τα παπαιδικά και γίνου προσχεριάρσι! φόρει και το πρόσψιν σου και τον ηγλόν κουβάλει Προδρ. (Eideneier) III 211 χφφ ΡΚ κριτ. υπ.

πρόσοψις η, Σταφ., Ιατροσ. 14⁸⁵, Θησ. Δ' [19], Θ' [33], Αζαγ., Κάρολ. Ε' 206, 808· *πρόσοψη*, Θησ. Β' [6], Γ' [21], [50], Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2625, 4545, 4562, Επιστ. Barozzi 361, Τριβ., Ρε 147, Πανώρ.² Γ' 574, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 605, Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Α' 70, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 894, Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 279, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α' 98, 108, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 49, Κονταράτος, Σίχη. πολτ. 331· *πρόσοψις* -ψη, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 7329, Χρον. Μορ. Η 1374, 4189, Χρον. Μορ. Ρ 2260, 4189, Αχιλλ. L 138, Θησ. Πρώλ. (Κακλ.) 19, Θησ. Γ' [14], C [15], Θ' [46], ΙΒ' [43], Νεκρ. βασιλ. 90.

Το αρχ. ουσ. πρόσοψις. Η λ. πρόσοψη και σήμ.

α) (Για πρόσωπα και πράγματα) εξωτερική εμφάνιση, μορφή: Θησ. Ε' [99]: Ερωτα, ... (παρὰλ. 16 στ.) και την καρδιά του Ζευ την ίδια σφάζεις! και τόση παιδωμή και τόση Γαλή! του δίδεις, απ' αφήνει το θρόνι του! και έρχεται εδώ στη γη με πρόσοψη άλλη Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Χορ. α' 605 (σε ιδιάζ. σύντ.): Υπήρχε δουξ των Σαμψώνων, διοικητής μεγάλος, Ι άνθρωπος γιγαντογενής και πρόσοψις και κάλλος Αζαγ., Κάρολ. Ε' 808 (μεταφ.): Αλλάξε πρόσοψη καιρός, αέρας εθολώθη! και όλος δάκρυα γενετον, όλος κατεβρεμένος Θησ. Γ' [44]: β) (περιφραστικώς, προκ. για συγκεκριμένο άτομο η χρ. ήδη αρχ.): Γιαζόνε μου, ...! ... από την καρδιά την εδική μ' εβήγκα, για να μπορώ τη πρόσοψις ν' αρέσω το όμορφής σου Ιντ. κρ. θεάτρ. Γ' 25 γ) (εωκ.) πρόσωπο: Η πρόσοψις του (ενν. του Υιού του Θεού) αστραπή και το κορμίν του λάμψη. Ι οι οφθαλμοί μ' αγριότητα, η γη θέλει τρομάξει Ρίμ. θαν. 81: Έτσι καρπόσο καρτερεί και απόκει αναντравниζει (ενν. η Αρετονοα), Ι την πρόσοψη τη σπλαχνικά στη νένα τη γυριέει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 1510 (εδώ προκ. για την αποτύπωση του προσώπου του Χριστού στην Ιερά Σινδόνη): εβγάινει (ενν. η Βερόνικα) την αγίαν πρόσοψιν και δείχνει τον την, και ο Κλαυδιος έπεσε ολοψύχως και μετά δακρυνών προς

την αγίαν αυτήν τύπωσιν και επροσκύνα την Καριάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 333^ν.

προσπάθεια η.

Το αρχ. ουσ. προσπάθεια. Η λ. και σήμ.

1) Παθιασμένη προσκόλληση σε κ., αφοσίωση σε κ.: Αγαπ., Δαμασκ. Βαυλάαμ 140^κ. 2) Πάθος, αμαρτωλή επιθυμία: θάλαττα, είπον, ο παρών βίος υπάρχει, φιλε, | ως πάνν κυματούμενος εκ συμφορών του βίου· | ιχθύες οι γλυκύτατοι νηχόμενοι εν τούτω | άνθρωποι οι ενάρετοι, λίαν κεκαθαρμένοι | ρύπον παντός και μόλυσμόν και πάσης προσπαθείας Γλυκά, Αναγ. 394. 3) Εύνοια, στήριξη: τότε της τύχης την οργην είχα την μετ' εμένα | και τώρα την προσπάθειάν της επήρα και υπαγαίνω Λιβ. διασκευή α 4330. 4) Καταβολή σωματικών ή πνευματικών δυνάμεων για την επίτευξη ενός σκοπού (εδώ) δημιουργία, κατασκευή: ως ευεργεσίαν ηγούμεθα τούτου του ναού την προσπάθειαν, και την ανάκτισιν και την σύστασιν Χειλά, Χρον. 348.

προσπαθώ, Προδρ., Στ. δεητ. 56, 60, Συναξ. γυν. 1130, Σουμμ., Ρεμπελ. 164, 168 δις, 187, Σουμμ., Παστ. φιδ. Υπόθ. [18], Α' [47], Δ' [53], [1480], Ε' [1619].

Το μτγν. προσπαθώ. Η λ. και σήμ.

1α) Διάκειμαι ευνοϊκά απέναντι σε κάπ· φροντίζω, ευεργετώ κάπ.: Έχε τον (ενν. δέσποτα, τον Πρόδρομον) και προσπάθει τον και ας έني ως ιδικός σου Προδρ., Στ. δεητ. 57· β) βοηθώ, συμπαραστέκομαι σε κάπ.: ποίος μου 'θελε βοηθήσει, | τώρα σ' ετούτην μου την χρεία, και να μου προσπαθήσει, | μιαν στράτα τόσο' αληθινήν, και βέβαιαν να τελειώσω, | τον λογισμόν μου τον σκοπόν, κι εις τό ποθώ να σώσω; Σουμμ., Παστ. φιδ. Β' [720]. 2) Μεριμνάω, φροντίζω για κ.: πάντα του επροσπάθησε (ενν. ο Μιχαήλ) να είχαν παρηγοριάν | οι υπηρέτες του ναού με μισθαποδοσίαν Λίμπον. 179. 3) Καταβάλλω προσπάθεια για να πετύχω κ., επιχειρώ να κάνω κ: με τον τρόπον ετούτον επροσπάθει (ενν. ο πρεβεδούρος) να φτειάσει τα παισιόματα του λαού Σουμμ., Ρεμπελ. 168· Τώρα, Μυρτίνε, το λοιπόν, ειρηνεύσε τον νουν σου, | κι ανάπαν-ση προσπάθησε να δώσεις τον 'μαντού σου Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ' [472].

προσπαίζω, Φυσιολ. 365^ν, Φυσιολ. Β 3^ν.

Το αρχ. προσπαίζω. Η λ. στο Somav. και λογοτ. στο ΑΛΝΕ.

Χαριεντίζομαι, ερωτοτροπώ: Εάν δε ο ανήρ ιδει την γυναίκα του συνομιλούσαν μετ' άλλου τινός ή και να προσπαίζει, και ειπεί προς τον άνδρα και προς την γυναίκα του να απέχουν ένας από τον άλλον, είτα πάλιν αν τους εύρει να κάμνουνσι τα όμοια, άδειαν έχει ο άνδρας να τους φονεύσει και τους δύο Zygomalas, Synopsis 235 Μ 45.

προσπαίω.

Από την πρθθ. προς και το παίω. Η λ. τον 4. αι. (TLG) και σε σχόλ· βλ. και L-S.

Α' (Μτβ.) χτυπώ κάπ.: Και ο Χασάνης μαχόμενος προσπαίσεθις πέτρα τινί κατέπεσεν Ψευδο-Σφρ. 426^{ν-38}.

Β' (Αμτζ.) εφορμάω, κάνω επίθεση: Έτυχεν ουν Αλέξανδρος εκ δεξιών προσπαίειν | μετά παντός στρατεύματος και των αρμάτων πάντων, | αυτό δε στράτευμα Περσών εξ ευανόμων είναι Βίος ΑΛ. 2018.

προσπαντός, επίρρ.

Από τη συνεκφ. της πρόθ. προς και της γεν. εν. παντός της αντων. πας, κατά το αρχ. προ παντός. Πβ. όμως και Apostolopoulos, Καλλιμ. 125.

Οπωσδήποτε, αναμφίβολα: *Αν γουν με κάστρον είχαμεν ανθρώπινον την μάχην, ἡ δύναται το φουσάτο μας να καταπολεμήσει! και να νικήσει προσπαντός, χωρίς αντιλογία· ἡ προς δε δρακόντων πόλεμον ἡ των δαιμόνων μάχην! αδυνατεί πας άνθρωπος να καταπολεμήσει Καλλιμ. 1039.*

προσπαράσσω.

Από την πρόθ. προ και το σπαράσσω. Η λ. το 12. αι. (LBG).

(Μέσ.) αισθάνομαι μεγάλη ψυχική οδύνη, υποφέρω: *Αυτήν δε την επιστολήν πασαν ιδών Δαρείος ἡ δάκρυσεν αναμνησθεὶς μητρός, συζύγου, τέκνων, ἡ ομοῦ προσπαρσόμενος ψυχὴν τε και καρδίαν Βίος Αλ. 3322.*

προσπάσχω.

Το αρχ. προσπάσχω.

Παθαίνω, υφίσταμαι κ.: *Πάλιν δ' ἐγὼ προσέταξα κάτω (ενν. εν πυθμένι) καταγαγεῖν με ἡ ος κατελθὼν προσέπαθον ἴσα τε των προτέρων Βίος Αλ. 4383.*

πρόσπεινος, επίθ., Βίος Αλ. 4802, Παῖσ., Ιστ. Σινά 1960.

Το μτγν. επίθ. πρόσπεινος.

Πεινασμένος: *έλεγεν ο Μαξιμιλιανός προς τους άλλους: « ... Συ δε, αδελφέ λάμβλιχε, υπαγε αγοράσον ἄρτους! Και έπαρε περισσότερους, ότι χθες ήφερες ολίγους, και εκοιμήθημεν πρόσπεινοι! ...» Αγαπ., Καλοκ. 341.*

προσπελάζω, Ψευδο-Σφρ. 422³⁵.

Το αρχ. προσπελάζω. Η λ. και σήμ. λόγ.

Α' (Μτβ.) κάνω κάπ. ή κ. να πλησιάσει κάπου· φέρνω κοντά σε κ. άλλο: Λουκά-νη, Ομήρ. Ιλ. Ιδ' [2].

Β' (Αμτβ.) κατευθύνομαι, πηγαίνω: *Τι γενήσομαι, βαβαί μοι, (παρὰλ. 1 στ.) που σταθώ, πού πορευθώ γαρ, ἡ και προς πού νιν προσπελάσω; Ερμον. Ω 253.*

προσπέπτω, βλ. προσπέφτω.**προσπερνῶ.**

Από την πρόθ. προς και το περνῶ. Η λ. και σήμ.

(Μέσ.) μεταβαίνω αλλού, φεύγω (πβ. ἂ. περνῶ ΠΒ'1): (εδώ προκ. για τη μετάβαση από τη ζωή στο θάνατο): *σε παρακαλῶ ... να δώσεις ταφήν τούτου μου του Λειψά-του, ευθέως οπου να ιδείς προσπερασμένην την ψυχὴν Καλλόανδρ. (Κεχ.) 407.*

προσπετ(τί)βια η.

Από το ιταλ. *prospettiva*. Η λ. προσπετίβα και σήμ. ιδωμ. με διαφορ. σημασ. (Ζώ-η, Λεξ. Ζακ.² Β', Κονόμ., Ζακυθ. Λεξιλ.): βλ. και ΑΛΝΕ.

(Θεατρ.) το σκηνικό, η σκηνογραφία: Τότες ανοίγει η προσπετίβα της σένας και φαίνεται ο μάγος και έχει ένα ταβλί ομπροστά του με πολλά λίμπρα απάνω σε δαύτο και κάθεται εισέ μία καδέκλα και διαβαζει Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' μετά στ. 68.

προσπεύδω.

Από την πρόθ. *προ* και το *σπεύδω*. Η Α. σε σχόλ. (LBG) και στο Κουμαν., *Συναγ.* v. Λέξ.

Σπεύδω να συναντήσω κάπ.: εφάνη μοι κατ' ὄναρ, ὅτι ... εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐφθάσα, και προσπεύσας τῷ βασιλεῖ ἀσπασθῆναι με τούς πόδας αὐτοῦ οὐκ εἰσάε με, ἀλλ' ἐπιλαβὼν ἀνέστρεψέ με και κατεφίλησέ μου τούς οφθαλμούς Ψευδο-Σφρ. 360^ο.

προσπέπτω, Χρον Μορ. Η 5684, Λίβ. Va 365, Πεντ. Δευτ. IX 18, 25 δις, Lucas, Sermons 103, Διγ. Ανδρ. 383¹¹· *προσπέπτω*, Λίβ. Va 3108· *προσπίπτω*, Σπαν. (Ζωρ.) V 85, Χρον Μορ. Η 5832, Βίος ΑΛ. 4515, Λίβ. διασκευή α 259, 259 κρετ. υπ., 506, Πένθ. θαν.² 441, Θρ. Θεοτ. 118, Μορεζ., Κλίνη φ. 24', Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 339· *προσπέφτω* ή *προσπίπτω*, Χρον Μορ. Η 5700, Χρον. Μορ. Ρ 5684, 5700, Λίβ. Esc. 200, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Γ' 78^ο, Ιστ. Βλαχ. 1580, Διηγ. ωραιότ. 622, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 144, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Μάρκ. ε' 33, Διγ. Ο 2833.

Από το αρχ. *προσπίπτω* (βλ. ΑΚΝ, στη Α., Ανδρ., Λεξ., στη Λ.). Ο τ. *προσπέπτω* από την πρόθ. *προ* και το *πέπτω* (βλ. ά. πέφτω). Ο τ. *προσπίπτω* και σήμ. Λόγ. (ΑΚΝ, Μπαμπιν., Λεξ.). Η Α. στο Βλάχ. (γρ. *προσπεύτω*) και σήμ.

1) Ορμή εναντίον κάπ., επιτίθεμαι τον τε Πολυμήτωρ αἰφνης! ἐπροσέπεσαν (ενν. αι γυναίκες) ως θήρες Ερμον. Ω 217. 2) Πέφτω στα πόδια κάποιου, παρακαλώ γονατιστός κάπ. (για συγχώρηση ή βοήθεια), ικετεύω: Λίβ. διασκευή α 505, Μαχ. 200^ο, Εκθ. χρον. 75^ο. 3α) Πέφτω: Οὐκ ἦσαν ταῦτα (ενν. τα θηρία) μάχιμα μάλλον ἀλλ' ὡς ἡπία! ὅθεν και τόξα βάλλοντες αὐτοῖς οἱ στρατιώται! χαμαὶ προσέπιπτον αὐτὰ και προσηνώς εἰρων Βίος ΑΛ. 4302· β) (μεταφ.) δέχομαι, συμφωνώ (βλ. όμως και Αλεξίου [Ερωτόκρ. σ. 503]): Κι αν εἶν' κι ο γάμος μιληθεῖ, κάμομε και προσπέσει (ενν. η φλακισμένη),! κι απόκει, γιε μου, να τη δεις και να μηδέ σ' ἀρέσει (παραλ. 2 στ.), μ' αφήνεις βάρος στην καρδιά, πληγή πολλά μεγάλη,! αν την αφήσεις, σαν τη δεις, να πὰ να πάρεις ἄλλη Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Ε' 239.

προσπήγνυμι.

Το αρχ. *προσπήγνυμι*.

α) Στερεώνω κ. σε κ. ἄλλο, τοποθετώ: Δούκ. 45¹⁴· β) (προκ. για σκηνή) στήνω: Οδευίας οὐν Αλέξανδρος ἐρχεται προς τον Στράγγαν! τον προρρηθέντα ποταμόν: σκηνάς εκεί προσπήξας Βίος ΑΛ. 3599.

προσπηδῶ, Ερμον. Δ 274, Βίος ΑΛ. 866, 1628.

Το αρχ. *προσπηδάω*.

α) Πηδῶ, κινούμαι με ορμή προς/από μια κατεύθυνση: Βίος ΑΛ. 4340, Βίος ΑΛ. 4248· β) (για πολεμικές επιχειρήσεις) επιτίθεμαι, εφορμῶ: Τότε ο Ἰζαού επισυνάξας τούς Ζαγορίτας μετά και του λοιπού στρατού, κατά του Σπάτα εκβαίνει ...' εκείνοι δε

οι Ζαγυρίζαι ἐξεληθόντες και μικρόν προσπηδήσαντες, εις φυγήν ἐτράπησαν Ιστ. Ηπειρ. XXXV³.

προσπιάνω.

Από την πρόβ. προς και το πιάνω.

Λαμβάνω υπόψη μου, λογαριάζω, υπολογίζω (πβ. και ἁ. πιάνω ΙΑ'7β): Δεν αποκύεις ἐδῶ φανερά ... την δικαίωσιν του αμαρτωλοῦ τελώνου, ο οποίος ... ἐπροσπίασε και κρίσιν του Θεοῦ και ἐκατάκρινε του λόγου του; Πηγὰ, Χρυσοστ. 288 (31).

προσπίπτω, βλ. προσπέφτω.

προσπιστεύω.

Το μτγν. προσπιστεύω.

Δέχομαι κ. ως αληθινό, πιστεύω κ.: Πρώτος αὐτὸς ἐπιστολὴν εἰληφὰ του φαρμάκου, ἢ εἰθ' οὕτως ἐπὶ αὐτὴν μὴ προσπιστεύσας, ἢ και τότε την ἐπιστολὴν ἐδείξά σοι τῷ φίλῳ Βίος ΑΛ. 3043.

προσπλάττω· προσπλάσσω ἢ προσπλάττω ἢ προσπλάθω.

Το αρχ. προσπλάσσω -ττω.

1) Αὐξάνω: και ταῦτα πράξας οὕτως, ἢ κατέφραξα την εἰσοδον ποτίσας πάντας λιθῶν, ἢ κασιότερον προς τῷ χαλκῷ, ὕψος προσπλάσας τούτων, ἢ ἄλλας πηχας ἐξηκοντα Βίος ΑΛ. 5779. 2) (Εδῶ) ζυμώνω: Οποῦταν γοῖν δέησονται ἄρτους εις το ποιῆσαι, ἢ ἅπαντες οἱ μονάζοντες αθροίζονται ἐκεῖσε, και πρώτον μεν ἀνάγνωσις προτίθεται μεγίστη (παραλ. 1 στ.), μετέπειτα δε ἀρχονται προσπλάττειν τα ψωμῖα Παῖσ., Ιστ. Σινά 893.

προσπλέκω.

Το μτγν. προσπλέκω.

I. (Ενεργ.) αναμειγνύω: Ἐπαρε καρῦδια ... να τριφθοῦσι καλὰ εις γουδί και να ἐψηθοῦσι καλὰ μέσα εις καινούριον τζουκάλι με γλυκὸν νερόν ὅλην την ἡμέραν προσπλέκοντας τίποτε και ἀπὸ κηρίον Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 61.

II. Μέσ. 1) Επιτιθεμαι σε κάπ.: ἰδόντες (ενν. οἱ πρεσβύτεροι) την καλὴν Σωάνναν προς τῷ κήπῳ (παραλ. 3 στ.) ταχίστως ἐκπηδήσαντες και ταύτην προσπλακέντες, ἢ προς τε την γην ἐκριψάντες ἀτίμως πολλὴ βία, ἢ ἐσπεύδον οἱ κακόφρονες κακίως συμφθάρηαι Σωσ. 26. 2) Πλησιάζω, συναντῶ κάπ.: Ανασθωθείς οὖν τάχιον Ἀλέξανδρος της νόσου, ἢ και τῷ Φιλίππῳ προσπλακεῖς εἶπε: «Γινώσκεις, φίλε, ἢ οἶαν ἀγάπην κέκτημαι προς σε και την φιλίαν; ...» Βίος ΑΛ. 3040.

προσπληρώ.

Το αρχ. προσπληρώω.

(Μέσ., προκ. για χρονικό διάστημα) ολοκληρώνομαι· ἐκπνέω, τελειώνω: και χεῖρα θεῖς (ενν. ο Ἀλέξανδρος) την εαυτοῦ στελέχη τῇ του δένδρου, ἢ αν ἄρα προσπληρώνεται ζωῆς ἔτη της τούτου, ἢ το δένδρον ἐπηρώτησε, θέλων μαθεῖν το πέρας Βίος ΑΛ. 4996.

προσπλουτίζω.

Από την *πρόθ. προς* και το *πλουτίζω* πβ. *λ. προσπλουτέω* (10. αι., TLG).

(Μέσ., μτβ.) προσθέτω κ. επιπλέον στην περιουσία μου (με σύστ. αντικ.): *επιθυμούμεν του λαβείν πάντων ημών κρείττονων, Ι και συναγωνιζόμεθα την χώραν υμών πάναν Ι και πάντα πλούτον τον υμών καλώς προσπλουτισθήναι Βίος Αλ. 4577.*

πρόσποδα τα. — Πβ. και πρόποδα.

Από το ουσ. *πρόποδα τα* με επίδρ. της *πρόθ. προς*. Η *λ.* σε έγγρ. του 14 αι. (Act. Kutl. 15⁸), σήμ. με διαφορ. σημασ. ιδιωμ. (Τσιτσέλη, Κεφαλλ. Σύμμ., *λ. προσποδον, Πανταζ., Κεφαλ.-Θιακ.*), καθώς και στο ΑΛΛΕ Λογοτ.: πβ. και Steph. Θησ., *λ. πρόσπους*.

Οι *πρόποδες*: και *ευρίσκεται* (ενν. η *Ελασσών*) στα *πρόσποδα Ολύμπου Αρσ.*, Κόπ. διατρ. [714].

προσποδού, επίρρ.

Από το ουσ. *πρόσποδα τα* (βλ. και Λαρεντζάτος, Αθ. 25, 1913, 250) ή από την αρχ. συνεκφ. *προς πόδας* (βλ. Andr., Lex., *λ. προς πόδας*) με επίδρ. της επιρρ. *κατάλ.-ον* πβ. *καταπόδον* και *καταπόδου* (*λ. καταπόδιν*). Η *λ.* ως ουσ. σε έγγρ. του 14. αι. (Γράμματα Μετεώρ. 17²) και σήμ. ιδιωμ. (Τσιτσέλη, Κεφαλλ. Σύμμ. 418, Πανταζ., Κεφαλ.-Θιακ., *λ. πρόσποδα, Χυτήρης, Κερκυρ. γλωσσάρ.* στη *λ.* σε παροιμ.).

Στο κάτω μέρος, από την κάτω μεριά: *βάρ' το χέριν σου προσποδού* (έκδ. *προς ποδού*) του *κρεβατίου* και *θέλεις εύρειν χαρτία Μαχ. 580⁹.*

προσποιώ, Διγ. Z 2784, 2836, 2857, 3800.

Το αρχ. *προσποίεω*. Το μέσ. και σήμ.

I. (Ενεργ.) *τεκνοποιώ, κάνω παιδιά* (πβ. *ά. παιδί(ον)* 1α φρ.): *Παιδιά δε της γυναικός δύο προσποίρασής Ι ούκουν ο ταύτης σύνευνος αντιπερά προς ταύτην Βίος Αλ. 4826.*

II. Μέσ. 1) (Προκ. για πρόσωπα) *αποκτώ, κερδίζω κάπ.*: Διγ. Z 4279. **2)** Υποκρίνομαι (ότι κάνω ή είμαι κ.): Ανταλ., Μυθ. (Παράσσυγλου) 7¹³, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 228.

Φρ. 1) *Προσποιούμαι νομήν*, βλ. *ά. νομή* 1α φρ. **2)** (Την) *ορμήν* *προσποιούμαι*, βλ. *ά. ορμή* Φρ. 2.

προσπορεύομαι.

Η *λ.* στον Αριστοτέλη.

Πορεύομαι, πηγαίνω πλησιάζω: Αλέξανδρος εκέλευσεν αντίκα Ι τεθήναι κλίνην την αυτού προς τόπον απλωσίας, Ι ώστε पासαν την δύναμιν αυτών των στρατευμάτων Ι εισέρχεσθαι και καθοράν Αλέξανδρον εν κλίνη (παρ. Αλ. Ι στ.) Περιδικκας ουν το προσταχθέν παρ' Αλεξάνδρον πράξας, Ι μόνον προσεπορευόντο πάντες οι Μακεδόνες, Ι ορώντες τον Αλέξανδρον κείμενον εν τη κλίνη Βίος Αλ. 5997.

προσπορθώ.

Από την *πρόθ. προς* και το *πορθώ*.

Καταστρέφω, εξοντώνω: Οθεν λοιπόν βουλόμενος τον αφρόνα (ενν. τον Αλέξανδρον) συντρίψαι (παρὰλ. 1 στ.) ετέραν μάχην συνιστώ πάλιν συναψαι τούτω! όπως εξολοθρευσαίμε κακώς και προσπορθήσω Βίος ΑΛ. 3817.

πρόσποτε, επίρρ., Πεντ. Γέν. XI 4, XIX 15, XXIV 6, XXVI 7, XXXI 24, 31, XXXVIII 11, 23, XLV 11, Ή. V 3, XIX 21, XX 19, XXXIV 12, Λευτ. X 7, Δευτ. IV 9 δις, 23, VI 12, 15, VIII 11, 12, IX 28, XI 16, XII 13, 30 δις, XV 9, XIX 6, XX 5, 6, 7, XXV 3, κ.α.

Από τη συνεκφ. της πρόθ. προς και του επιρρ. ποτέ (βλ. και Belleli, REG 3, 1890, 295).

Με ακόλουθο το σύνδ. να **1α)** (Εισάγει δευτερεύουσα ενδοιαστ. πρόταση μετά από ρ. που δηλώνουν φόβο ή δισταγμό και τα συνώνυμά τους) μη, να μη, μήπως, μήπως δεν: γλώσσῃ με ... από χέρι του Εσῶν, ὅτι φοβούμεαι ἐγὼ αὐτόν πρόσποτε να ἔρπει και να με δέριει μάννα ἡπί παιδιὰ αὐτ. Γέν. XXXII 12· 'κονομηθεῖτε να φρονεθώμε αὐτουνοῦ (ενν. του Ισραὲλ), πρόσποτε να πληθύνει ... και να πολεμήσει εἰς ἐμᾶς αὐτ. Ή. I 10· β) (ἐνίοτε εἰσάγει ανεξάρτητες ενδοιαστ. προτάσεις) μήπως, μη: εἶπεν ὁ κύριος ὁ θεός· ἰδοὺ ὁ ἄθρωπος ἦτον σαν ἕναν ἀπὸ ἐμᾶς να ξέρει καλὸ και κακὸ και τῶρα πρόσποτε ν' ἀπλώσει το χέρι του και να πάρει ἀπατά ἀπὸ το δέντρο της ζωῆς αὐτ. Γέν. III 22· και τον Βενιαμὼν ἀδελφὸ του Ἰωσὲφ δεν ἀπέστειλεν ὁ Ἰακωβ μετὰ ἀδελφία του, ὅτι εἶπεν πρόσποτε να τον συναντιάσει κίνδυνος αὐτ. Γέν. XLII 4· εἶπεν ὁ θεός πρόσποτε να μετανοιώσει ὁ λαὸς ὅταν εἶδαν πόλεμον και να στραφοῦν εἰς την Αἰγύπτου αὐτ. Ή. XIII 17. 2) (Εἰσάγει εἶδος αὐτ./ἀποτελεσματικῆς πρότασης) γὰρ να (μη), γιατί: ἀπὸ καρπὸ του δέντρου ὡς μεσοθῖο περιβόλι, εἶπεν ὁ θεός, μη φάτε ἀπὸ ἐκεῖνο και να μη ἔγγιζετε εἰς αὐτὸ πρόσποτε να ἀπεθάνετε αὐτ. Γέν. III 3· προς ἡγῆ ρεγούσα γάλα και μέλι, ὅτι να μη ἀνέβω μεσοθῖο σου ὅτι λαὸς σκληροκουφρινός ἐσὺ, πρόσποτε να σε ἀπολέσω εἰς τη στράτα αὐτ. Ή. XXXIII 3· να διώξει ὁ κύριος ὁ θεός σου τα ἔθνη ἐτούτα ... ὀλίγο ὀλίγον· μη να χωρέσεις να τους ἀπολέσεις γοργά, πρόσποτε να πληθύνει ἀπάνου σου ἀγρίμι του χωραφιοῦ αὐτ. Δευτ. VII 22. 3) (Εἰσάγει ἀποτρεπτικὴ εὐχή ἢ ἀπαγόρευση) μακάρι να μη ..., να μη: Πρόσποτε να ἰδῶ εἰς το κακὸ ὡς να εὕρει τον πατέρα μου αὐτ. Γέν. XLIV 34· Πρόσποτε να διαφτείρετε και να κάμετε εὐσὺς πελεκητὸ στόριαση αὐτ. Δευτ. IV 16· Πρόσποτε να εἶναι εἰς εὐσὺς ἀνήρ γῆ γεναῖκα γῆ γενεὰ ... να δουλέψει τα εἰδωλα αὐτ. Δευτ. XXIX 17.

προσράπτω.

Η λ. στον Ιπποκράτη και στο ΑΛΝΕ.

Ράβω επιπλέον, μαζί με κ. ἄλλοι: Αἰσούγγιν χοίρειον και στακτήν κληματίδων μίξον και, συρράψας μετὰ βελόνης, ἐκ τούτου υπάλειψε. Σκόπει δε ἵνα μη συρράπτων των ἐνδοθεν κρεῶν προσράψειας Οἰνεοσ. ἀγγ. 560^α.

προσριζώ.

Το μτγν. προσριζώω.

Κάνω κ. να ριζώνει, φυτεύω (μεταφ.) θεμελιώνω: μέλη συν αὐλοῖς μετὰ καθάρσας ἡλουν, ἡ ἡνίκα τα θεμέλια ταῦτα (ενν. της Θῆβας) προσερριζοῦντο! παρὰ Ζηνὸς αὐτῆς υἱὼν Βίος ΑΛ. 2306.

προσρίπτω, Γλυκά, Στ. Β' 281, Διγ. Ζ 2846, Βίος ΑΛ. 2212.

Το μτγν. προσρίπτω.

Ρίχνω (κάτω), πετάω: Ἰππος δ' αὐτός ... | ... προσέρριψεν ἀντίκα | τον ἐπιβάτην
εἰς την γῆν Βίος ΑΛ. 3553* (ἐδῶ μεταφ.): Ταῦτα ἡ κόρη ὡς ἤκουσεν, οὕτως τον ἀπεκρί-
θη (ενν. τον νέον): | «Ἰδοῦ, καλέ, μετὰ Θεόν σοι ἐμαντόν προσρίπτω» | εἰ τι ποιήσεις εἰς
ἐμέ, Θεός με την ψυχὴν σου» Διγ. Ζ 1954.

προσσηκώνω προσσηκώνουντες Αποκ. Θεοτ. (Pern.) 249, εσφαλμ. γρ. ἀντί
προσηκώνονται διορθώσ. — Βλ. προσσηκάνομαι.

προσσιμώνω.

Από την πρόθ. προς και το σιμώνω.

Πλησιάζω: τον επροσσιμώσασιν οι Φαρισαίοι πειράζοντές τον (ενν. τον Ἰησοῦ)
Χριστ. διδασκ. 389.

προσσυμμαχώ.

Από την πρόθ. προς και το συμμαχώ.

Μάχομαι στο πλευρό κάπ., βοηθώ κάπ. στον πόλεμο: ουχ ὅπλα κατεχάλκευεν
(ενν. ο Νεκταναβώ), ου πόλεμον συνήπτεν, | ουδέ νῆας εσκεναζε τούτω προσσυμμα-
χοῦσας Βίος ΑΛ. 48· ἔχω και Διόνυσον θεόν προσσυμμαχοῦντα αὐτ. 4533.

προσσυμπαθώ.

Από την πρόθ. προς και το συμπαθώ πβ. μτγν. ουσ. προσσυμπάθεια (L-S
Κων/δη, Lampe, Lex.)· βλ. και LBG (προσσυμπαθέω).

Συμπονώ, συμπάσχω: Ἥλιος ὅθεν οὖν αὐτός τοῖς γενομένοις πάσι | προσσυμπα-
θήσας, ὡς εἰκός, τοῖς νέφεσιν ἐωσέν Βίος ΑΛ. 3632.

προσσυνεργώ.

Το μτγν. προσσυνεργέω βλ. και LBG (προσσυνεργέω).

Βοηθώ, συντρέχω: «Ἡ βασιλεία τί ἐστίν;» ... «Πλεονεξία, | ἀδίκος πάνν δύνα-
μις ... | τόλμα κακίστη και δεινὴ καιροῦ προσσυνεργούντος» Βίος ΑΛ. 4765.

προστάβραδα, ἐπίρρ.

Από τη συνεκφ. προς το βράδι αναλογ. με τα επιρρ. σε -α.

Προς το βράδυ: Τελεῖται και ἡ λειτουργία Μεγάλου Βασιλείου, | γίνεται δε προ-
στάβραδα δύνοντος τον ἡλίον Προσκυν. Ιβ. 845 206.

προσταγή η, Σουμμ., Ρεμπ. 161, 189, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 336²².

Το μτγν. ουσ. προσταγή Η Α. και σήμ.

α) Διαταγή, πρόσταγμα: ου φέρειν ὁλως δύναμαι τας προσταγάς ἐκείνων Προδρ.
(Eideneier) IV 47· Αἱ γὰρ βασιλικαὶ προσταγαὶ τότε ἔχουσι το κράτος και βέβαιον ...
ὅταν κανέναν νόμον και συνήθειαν δεν ἐναντιοῦνται Zygomalas, Synopsis 148 B 36· β)
(νομ.) δικαστική ἐντολή: Διὰ νομικῆς παραγγελίας γίνονται ὅσα μετὰ προτροπῆς τῶν

δικαστῶν εκτελοῦνται, μετὰ συγχωρήσεως και προσταγῆς αὐτῶν Zygomalas, Synopsis 210 K 30.

πρόσταγμα το, Γλυκά, Στ. 545, Προδρ. (Eideneier) IV 548, Καλλιμ. 1521, Διγ. (Trapp) Z 3314, Διγ. Z 1110, Διγ. A 3411, Χρον. Μορ. H 316, 495, 2324, 7843, 8105, 8818, Χρον. Μορ. P 316, 495, 504, 7993, 8105, 8818, Διγ. παιδ. (Tsiouni) 706, 723, Φλώρ. 173, Λιβ. διασκευῇ α 517, 2531, Δουκ. 295³⁰, 419¹¹, Σφρ. Χρον. (Maisano) 120¹², Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 199, Zygomalas, Synopsis 199 Θ 4, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 43, 83, Δ' 396, Μπερτόλδος 38, 39, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 402²⁸, 409²⁹, κ.α.: πρόσταγμα(ν), Διγ. παιδ. (Tsiouni) 697· πρόσταγμαν, Ασσιζ. 232¹⁸, 264²⁷, 271¹¹, 403³⁰, 481^{13, 15, 17-18}, 482², Καλλιμ. 2502, Διγ. παιδ. (Tsiouni) 699· γιν. εν. προσταγμάτων, Ασσιζ. 482¹¹.

Το αρχ. ουσ. πρόσταγμα. Ο τ. πρόσταγμαν σε έγγρ. του 12. (Caracausi, στη Α.) και 14. αι. (Γράμματα Μετωρ. 12¹²) καθώς και σήμ. ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) όπως και τ. πρόσταμαν (Σακ., Κυπρ. Β' 764, Α. πρόσταγμαν). Η λ. και σήμ.

1α) Διαταγή, εντολή: Καλλιμ. 2058, Γεωργηλ., Βελ. Α (Bakk.-v. Gem.) 255· (προκ. για εντολές του Θεού, το θεϊκό θέλημα, βλ. και Bauer, Wört., στη Α.): Κύριε, αξιώσον τους πάντας να σωθούν, ! όσοι τα σα πρόστάγματα φυλάττουν και κρατούν βίος αγ. Νοκ. (Κακλ.) 260· εις αιώνα εσόμενοι μετά του διαβόλου ! ως προσταγμάτων των αυτού (ενν. του Θεού) απειθείς γεγονότες Διγ. (Trapp) Gr. 819· Οὕτως γαρ ἐνὶ πρόσταγμα και ορισμός Κυρίου Πένθ. θαν.² 631· υπείκων τῷ θεῷ αὐτοῦ (ενν. του Θεού) προσταγμῶν, προσκυνῶ και δοξάζω τὴν ἀμετρον εὐσπλαγχνίαν και τὸ θεῖον αὐτοῦ ἔλεος Βελλερ., Επιστ. 54²⁰. **β)** παραγγελία, επιθυμία: δρόμον οὐδεὶς, πανεύμορφε, ἐστὶν ὁ ἐμποδίζων, ! μόνον πατρός και ἀδελφῶν των σῶν περισσθέντων ! οὐ γαρ τὸ πρόσταγμα τὸ σὺν ἡθέλησ' ἀθετῆσαι Διγ. (Trapp) Gr. 1722· γ) θέληση, επιθυμία (προκ. για το Θεό): Αὐτός (ενν. ο Θεός) πλουτίζει πένητας και βασιλεῖς πτωχίζει (παρὰ 1 στ.)· οὐδὲνα πράγμα γίνεται χωρὶς τοῦ θέλημά του, ! εις ἄνθρωπο δε στέκεται ἀμὴ τὸ πρόσταγμά του Διακρούσ. (Κακλ.) 872· δ') φρ. πίπτω/πέφτω εις τὸ πρόσταγμα κάπ./εἰμαι τὸν προσταγματος κάπ. = υπακούω, (εδώ) υποδουλώνομαι (μεταφ.), υποτάσσομαι σε κάπ.: να ομόσω εις τὸν Ἐρωτος τὸ τόξον και τὴν φλόγαν ! να εἰμαι ἀπὸ τῶρα δούλος του και τὸν προσταγματος του Λιβ. Va 376· Ἐδὰ εἰν πέσεις εις τὸ πρόσταγμα τῆς Ἐρωτοκρατίας, ! χρόνον γλυκὺν ἐπίτυχες και ἀφεντικὰς ἡμέρας Λιβ. Va 346· δ') φρ. εἰμαι/έρχομαι στο πρόσταγμα κάπ. = εἰμαι ἐτοιμος να υπακούσω στις διαταγές κάπ., εἰμαι στη διάθεσή του· τίθεμαι ὑπὸ τις διαταγές του: Με τὸν Γιλδῶση στέκανε κι ἦτον στη συντροφία του, ! και πάντα ὅλοι μέναι κι ἦτον στο πρόσταγμα του Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 275²⁸· ἔκραξε (ενν. ο Μορεζίνης) κι ὅλους τοὺς Ρωμιούς να ῥθου στο πρόσταγμα του Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 408²². **ε)** χρέος, καθήκον: Εἰς κείνον οὐοῦ σου ζητά και θέλει δικαιοσύνη, ! ἡ ἐξουσία σου πρόσταγμα ἔχει να του τὴν δίνει Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε' [606]. **2)** Διάταγμα (ἐπίσημο) έγγραφο ἀνώτερης ἢ ἀνωτάτης ἀρχῆς, συν. σύντομο σε ἔκταση, με τὸ οἷοιο ρυθμίζονται ζητήματα εσωτερικῆς λειτουργίας του κράτους (διοικητικά, οικονομικά, νομικά, κλπ.), θέματα ἐκκλησιαστικά, δίδονται τίτλοι, χορηγοῦνται προνόμια, κλπ. ἢ ζητήματα ἐξωτερικῶν σχέσεων (κατοχύρωση, επικύρωση συμφωνιών) κλπ.: βλ. Βογιατζ., ΕΕΒΣ 2, 1925, 150-1, ODB, Α. *prostagma*, Καραγ., Βυζ. διπλ.², 93-4, 222-6, Guillou, Αφ. Σβορ. 349

βλ. και Act. Lavr. 50⁵ (11. αι.), Act. Lavr. 55⁵ (12. αι.), Act. Vat. I 18² (13. αι.), Act. Ivir. 70¹ (14. αι.), Act. Ivir. 98¹³ (15. αι.), κ.α.: Εγώ δε τα προστάγματα που έχωμε ἀμφότε-
 ρως, | τες συμφωνίες κι ομόλογα, κρατῶ τα ἀφωραμένα Χρον. Μορ. P 688· Προστάγ-
 ματα ἐποίκασιν, ἐγράψαν, ἐβουλόωσαν· | οὕτως τους ἀφωρώσασιν με συμφωνίες με-
 γάλες, | ὅτι ... Χρον. Μορ. P 364· Ἀεπτῶς του ἀφηγήθηκαν τες συμφωνίες ὅλες, | ὅπου ο
 υἱὸς του ἐποίκει μετὰ τον πάπα Ρώμης· | ἀν ἀγαπὰ κι ορέγεται νὰ τες εσπερεύσει· |
 Ἐνταῦτα αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ... | ... ἀπεκρίθηκε, ... (παρὰλ. 3 στ.) « ...· ποιεῖτε τὰ προ-
 στάγματα κι ἐγὼ νὰ τὰ βουλόωσω» Χρον. Μορ. P 579· προστάσσει καὶ διορίζεται ἡδὴ ἡ
 βασιλεία μου ..., ἵνα πάντες οἱ Μονεμβασίῳται ..., ἀπολαύωσι ... τῆς, ἣς εἶχον προτέρως
 ἐξουσίας καὶ δεφενδεύσεως διὰ τῶν ρηθέντων χρυσοβούλλων καὶ προσταγμάτων ἦν
 εἶχον οἱ ἀπὸ τῶν Πηγῶν ρηθέντες Μονεμβασίῳται Ψευδο-Σφρ. 540¹² [= Πρόστ. Ἀνθρ.
 Γ' 19-20]· (με τον προσδ. βασιλικόν (ἡδὴ μὲτν., TLG)· καὶ στον Πορφυρογέννητο
 (TLG)· βλ. καὶ Βογιατζῆ, ὅ.π.: σὲ ἔγγρ. του 12. (Βθαν. Ε., Βυζ. ἔγγρ. Πάτμου 20³ κ.α.),
 13. (Act. Ivir. 67²⁰) καὶ 14. αι. (Act. Kutl. 21¹¹, κ.α.)): βασιλικά προσταγματα, συνοδικὰς
 τε κρίσεις Πρόδορ. (Eideneier) IV 277· βασιλεύοντος του ρηθέντος βασιλέως κυροῦ
 Μανουὴλ ... διὰ βασιλικῶν προσταγμάτων χρυσοβούλλων ἐδόθη το βραβεῖον τῆς αἰγιο-
 τῆς ἐπισκοπῆς Ναυπλίου καὶ Ἀργους πρὸς τον ἀγιότατον ἐπίσκοπον αὐτῆς κυρ
 Νικήταν Byz. Kleinchron. Α' 228· Περὶ οὐφικίου του χαρτοφύλακος, πρόσταγμα βασι-
 λικόν, του βασιλέως κυρ Ἐμμανουὴλ Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1255 δ' 1· Ἐχει ... διαφο-
 ρὰν περὶ τὰς διατιμήσεις κατὰ τὰ τὰ βασιλικά προσταγματα καὶ τὰ τῶν τόπων ἔθιμα
 Metrol.² 59^{2b}. α) γραπτὴ διαταγὴ· καθίσω, γράφω πρὸς αὐτοὺς πρόσταγμαν τους εὐ-
 νούχους, | πρόσταγμαν με τὰς χεῖρας μου καὶ μὴ γραμματικὸν μου Καλλιμ. 2297, 2298·
 ἀνοῖξαν τὰ προσταγματα καὶ ἀναγνώσασιν τα· | το πῶς ο ρήγας ὀρισεν ... Χρον. Μορ.
 P 785²· φο. βγάνω πρόσταγμα, βλ. Α. βγάνω 39· β) ἐντολὴ παραδόσης πόλης με τὴ
 σὺνναψή συνθήκης· Ἐλόγησε (ἐνν. ο βιζίρης) με πρόσταγμα πάλι νὰ δοκιμάσει· | καὶ το
 λαὸ του βασιλείου οὐοῦ· Ὑε νὰ μὴ χάσει· | καὶ ἄλλους ἀποκρισιάρχους νὰ στείλει, γιὰ νὰ
 δοῦσι· | του γενεράλε τὴ βουλὴ, νὰ πα νὰ του το πούσι, | ..., σύβασες νὰ ῥδινιάσουν Τζά-
 νε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 533³⁷· γ) (πιθ. ἐδώ) κανονισμοὶ κυρώσεων σὲ περι-
 πτωσὴ ἀθέτησης συμφωνίας (Lex. Chron. Μορ., στὴ Α. B2) ἐποίησαν συμβιβασιν καὶ
 ἐδώκασιν το κάστρον (παρὰλ. 3 στ.)· μεθ' ὅρκου καὶ προσταγματα τες συμφωνίες
 ἐποίκαν Χρον. Μορ. H 2874· δ) ἔγγραφο παροχής ὅρκου, ἐνορκὴ γραπτὴ βεβαίωση ἢ
 υπόσχεση (βλ. Α. ὁρκωμοτικός· πβ. ὁρκωμοτικόν πρόσταγμα, ODB, ὅ.π., καὶ σὲ ἔγγρ.
 του 14. αι. (Act. Lavr. 151^{17, 17}): εἰπέ αὐτὴ ὅτι ταῦτα καὶ μόνον τὰ ταξίδια νὰ σὲ συγχω-
 ρῇσι νὰ ποιῇσι, καὶ νὰ τὴν ποιῶσω (ἐνν. ἐγὼ, ὁ βασιλεὺς) ἐνορκον πρόσταγμα, ὅτι
 πλέον νὰ μὴδὲν σὲ ἐνοχλῶσω διὰ τοιοῦτον τι Σφρ., Χρον. (Maisano) 120⁴· ε) νομοθέτη-
 μα: ἐφειδὴν κιβεντίσουν το πρόσταγμαν εἰς τὴν χώρα το πῶς νὰ καθαρίσουν τὰ στενά,
 καὶ κανεῖς ἄνθρωπος οὐ καμμία γυναῖκα ἀποφεύγει του αὐτοῦ προσταγμάτων ... Ασ-
 σιζ. 482¹¹.

προστάζω, βλ. προστάσσω-ττω.

προστακτικός, επιθ.

Το μὲτν. επιθ. προστακτικός. Το ουσιαστικοπ. ουδ. ἡδὴ στον Ἀριστοτέλη. Ἡ Α. καὶ σήμ.

Που εκφράζει προσταγή (γραμμ., προκ. για το ρ. στην προστ. έγκλιση): Προστακτικά ενεργητικά (ενν. ρήματα) της πρώτης συζυγίας Σοφίαν., Γραμμ. 54.

προστακτικώς, επίχο.

Το μτγν. επίχο. προστακτικώς. Λ. προστακτικά στο Βλάχ. και σήμ. Η λ. σε έγγρ. του 19. αι. (Τωμ.-Παπαδάκη Α., Κρητ. έγγρ. Α' 97).

Με τρόπο προστακτικό, με διαταγή: ο *καίσαρ* ...! ... προστακτικώς λαλήσας Α-*ελα*., Κάρολ. Ε' 834.

πρόσταξις η, Hist. imp. (Rochow) 20 κριτ. υπ., Διγ. Z 1318, Μαλιασσηνού, Ενύπνιο 345^α, Ερμον. Πρόλ. 33, Χρησμ. (Λάμπρ.) 105, Σφρ., Χρον. (Maisano) 134⁵, 156^α, Κορων., Μπούας 94, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 28^α, 29^α, 46^α, 138^α, Βυζ. Ιλιάδ. 240, Μαλαξός, Νομοκ. 223, Zygomalas, Synopsis 148 B 36, 202 I 13, 230 M 17, 291 T 35, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 1^α, Ε' 144^α, Σουμμ., Ρεμπελ. 162, Ψευδο-Σφρ. 194^α, Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ' [522], Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 143. — Βλ. και προσταγή, πρόσταγμα.

Το αρχ. ουσ. πρόσταξις. Τ. μπρόσταξις σε έγγρ. του 17. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ. 505). Η λ. στο Steph., Θησ., στο Βλάχ. και σε έγγρ. του 11. (Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.² 320, Act. Esph. 5¹, Act. Iv. II 31^α, 37^α, Act. Lavr. I 46^α, 52^α, κ.α.), 12. (Caracausi, Μηνάς, ό.π., Act. Iv. II 52¹, Act. Lavr. I 56^α, κ.α.), 13. (Μηνάς, ό.π.), 14. (Act. Lavr. IV 109^α, Act. Pantocr. 5^α 3^α, Act. Vat. II 153^α) και 17. (Τωμ., Κρητολ. 9, 1979, 13) αι.

α) Εντολή, διαταγή: Διγ. (Trapp) Gr. 1006, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 230, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 42^α (νομ.): κατά τας περιλήψεις των προσταξεων των παλαιων βασιλεων Metrol.² 129^α Η του βασιλέως αντιγραφή, ήγουν πρόσταξις, όταν δεν εναντιοίται νόμον γραμμένον, το στέργον έχει Zygomalas, Synopsis 149 B 43 (προκ. για βασιλική διαθήκη): ου γαρ διατίθενται οι βασιλείς, αλλά προστάττουσιν ... Και αναγνωσθείσης ταύτης δη της προστάξεως παρ' εμου έμπροσθεν αυτού ... όρρωε προς τον υιόν αυτού Σφρ., Χρον. (Maisano) 32^α β) άδεια: Βασιλείος δ' ο θανμαστός έτυχεν εις τας άκρας! ταύτας φυλάσσωσιν ακριβώς ως μηδενός τολμώντος! άνεν προσταξεως αυτού διαπεράσαι κείθεν Διγ. Z 2310 γ) εξουσία: Η διάταξις κελεύει, η βασιλική πρόσταξις και ο ορισμός ορίζει και αποφασίζει, ουχι μόνον εις τα εγκληματικά, αλλά και εις τα χρηματικά Zygomalas, Synopsis 221 Α 13 η σωστάτη μοναχή κερά Μακαρία ... εκράξεν εμέν ... τον νοτάριον της αποστολικής και βασιλικής προσταξεως Διαθ. ηγουμ. Μακαρίας 164⁷.

προσταπεινώ.

Από την πρόθ. προς και το αρχ. ταπεινώω. Προσταπεινούμαι τον 5. αι. (Lampe, Lex., λ. -όομαι).

Ταπεινώνω: ου γαρ ως αιχμαλωτίδας ημάς προσαγορεύεις! τας πεπτωκυίας υπό σην μέγιστον εξουσίαν! τα πράγματα δηλοί λοιπόν, ως εξ υπεροχής ου (ενν. Αλέξανδρε)! γεγονός συμπαθέστατος ...! Ουκ εις δουλείαν ουν ημείς ή προς αιχμαλωσίαν! υπάρχομεν, αι πρότερον προστεταπεινωμένοι Βίος ΑΛ. 4083.

προσταράσσω, Βίος ΑΛ. 4381, 5290.

Το μὲνν. προτάσσεται.

1) Κοινῶς, τραγῶς: Ἀλλοὺς οὖν προσέταξα γενέσθαι παμμεγέθη (παρὰλ. 1 στ.)· εἶπον δὲ φίλους τοῖς ἐμοῖς: «Ταύτης προσταρκαθεισῆς, ἰσχυρantes ἅπαντες αὐτῇ· προσηναναγέτε με!· ἐγὼ γὰρ μέλλω τὸν κλῶβόν σεῖοις καὶ προσταρᾶσαι ...» αὐτ. 4370, 4372. 2) (Μέσ.) ἀναστατώνομαι ψυχικά: φροῖ δ' αὐτῶ (ἐνν. τῷ Ἀλεξάνδρῳ) Κανδάκης: ἰ «Τι τρέμεις, μάλλον τὴ φοβῆ καὶ τὴ προσταρκαθῆς; ...» αὐτ. 5291.

προστασία η, Πένθ. θαν.² 613, Δεφ., Λόγ. 751, Λίμπον. 497, Διακρούσ. (Κακλ.)
1289.

Το αρχ. ουσ. προστασία. Η Α. και σήμ.

1) Επιστάσια, επιμέλεια: Πρόσταξον οὖν να κτίσῃς εἰς ἀναχωρητικόν τόπον ἑνα παλάτιον, καὶ ὅταν ἀπεγαλακτισθεῖ ὁ υἱὸς σου να τὸν βάλῃς ἕσω με διδασκάλους καὶ ὑπηρετὰς νέους ἀπὸ ἰε' χρόνων ἕως κ'. Καὶ δος τὴν προστασίαν καὶ ἐννοίαν ἐνὸς ἀρχόντος οὗοῦ να σε ἀγαπᾷ ὑπὲρ τοὺς ἄλλους Ἀγαπ., Δαμασκ. Βαρθαλάμ 114². 2) Υπεράσπιση, προφύλαξη· συχν. προκ. γιὰ τὴ Θεοτόκῳ: Σε (ενν. Παρθένη Δέσποινα) βοηθὸν κεκτήμεθα, σκέπην καὶ προστασίαν,¹ καὶ διὰ σου πρὸς τὸν Θεὸν ἔχομεν παρρησίαν Διακούσθ. (Κακλ.) 1369.

προστάσσω -τω, Ερμον. Πρόλ. 23, 37, Φυσιολ. (Zur.) XXXIII 3¹², Σφρ., Χρον. (Maisano) 132¹², 156¹⁷, 168⁷, Αλαγ., Κάρολ. Ε' 73, 270, Ιστ. πολιτ. 25⁹, Hagia Sophia ω 509¹⁶-*προστάζω*, Δγ. Α 2283, Φλώρ. 139, Σουμμ., Ρεμπέλ. 176 δις, 177, Μπερτολδίνος 136, Πτωχολ. Β 228, 328, 406, Δγ. Ο 73, Διακρούσ. (Κακλ.) 43, 173, μετά στ. 462 τίτλ., 463, 745, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 165²², 193¹⁸, 463¹-*προστάσω*, Καλλιμ. 886, 2402, 2409, Βέλθ. 275, 1022, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 83, Βίος Αλ. 2538, 2968, 4252, 4356, 4403, Λιβ. διασκευή α 2264, 2502, Λιβ. Esc. 2345, Βενετούς, Δαμασκ. Βασιλάμ 35⁷, Μεταξά, Επιστ. 47⁷⁸, Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ' [450], Ε' [581], Λορ. α' [8], Ροδινός (Βαλ.) 72-*προστάσσω -τω* ή *προστάζω*, Σπαν. Ο 170, Λόγ. παρηγ. Ι 109, Λόγ. παρηγ. Ο 101, 308, Χρον. Μορ. Η 598, 2507, Χρον. Μορ. Ρ 6279, 6453, Αλ. Κων/π. (Matzukis) 422, Οψαρ. 362²⁴, Φλώρ. 352, Κορων., Μπούας 61, 70, 125, Θρ. Κύπρ. Μ 182, Μετάφρ. Δαμασκ. Βασιλάμ 139⁴, Σταυριν. 573, 697, 747, Ιστ. Βλαχ. 850, 2285, 2303, 2546, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. δ' 6, θ' 30, ιζ' 18, κζ' 58, Μάρκ. ζ' 27, Πρόξ. ιη' 2, Δγ. Άνδρ. 404²⁸⁻²⁷, Εγκ. αγ. Δημ. 112²⁶, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 135²⁰, Λίμπον. 441, Γέν. Ρωμ. 136, κ.α.-*προσταττω*, Φλώρ. 234, 1683, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk-v. Gem.) 279, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Παύλ. Κορ. Α' ζ' 6-*αός. απρόσταξ*, Μπερτολδίνος 136-*εμπρόσταξα*, Μπερτολδός 23.

Το αρχ. *προτάσσω* -ττω. Ο τ. *προτάζω* στο *Somav.* και σήμ. Η λ. *προτάσσω* και σήμ. στο κυпр. ιδίωμα (Λουκά, Γλωσσάρ., Ερωτόκρ., Γλωσσάρ. 227), καθώς και στο *ΑΛΝΕ*.

Ια) Διατάζω, προστάζω: Βίος ΑΑ. 2985, 2408· πρόσταξε ας καβαλικοῦσιν καὶ ας δώσουν κονταρέας| καὶ οἷον νικᾷει εἰς τ' ἄρματα, ἄνδρα νὰ τον ἐπάρω Αἰβ. Νσ. 2103· Διγ. Ζ.78· εἰς τες τέντες τῶν ἐχθρῶν τοὺς ἐστειλε νὰ πᾶσι (παρὰλ. 1 στ.). Λοιπὸν ὡς τοὺς ἐπρόσταξεν ἐκεῖθεν ἐξεβήκαν,| εἰς δε τες τέντες τῶν ἐχθρῶν μετέπειτα

διαβήκαν Κορων., Μπούας 115· Φλώρ. 234· ἐπρόσταξεν (ενν. ο βασιλέας) ευθέως! να τον δοκονε καμάρα Πτωχολ. Β 119· Η βασιλίσσα εθαύμασεν εις το τοιούτον έργον και αποκρίθη πως εκείνη δεν τον απρόσταξεν τοιούτον έργον Μπερτολδίνος 136· (προκ. για το Θεό και τους αποστόλους): τοσούτων ... ετών ευρίσκετο (ενν. ο Μωυσήs) οπότε προστάτην παρά Θεού εξαιρεί τους υιούς Ισραήλ εξ Αιγύπτου Ψευδο-Σφρ. 486³¹· είπεν (ενν. ο Παύλος) εις το πνεύμα: «Προστάζω σε, εν τω ονόματι του Ιησού Χριστού, να έβγεις απ' αυτήν» Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Πράξ. ιστ' 18· β³) (προκ. για επίσημο διάταγμα· η χρ. του τ. προστάσσω και σε έγγρ. του 13. (Act. Lavr. 89³²), 14. (Act. Vat. I 31³³, κ.α.) και 15. αι. (Act. Lavr. 155³⁴, κ.α.) και του τ. προστάττω σε έγγρ. του 14. αι. (Cod. Mon. Prodr. A 192³⁵)· βλ. και Καραγ., Βυζ. διπλ.² 241 σημ. 5) θεοπίζω, ορίζω: προστάσσει και διορίζεται ήδη η βασιλεία μου απολύουσα τον παρόντα χρυσόβουλλον λόγον ..., ίνα πάντες οι Μονεμβασιώται ... απολαύσωσι ... της, ης είχαν προτέρας εξουσίας και δεφενδένσεως Ψευδο-Σφρ. 540³⁶ [= Πρόστ. Ανδρ. Γ' 217³⁷· β³] (προκ. γενικά για νόμο φυσικό, ανθρωπινό ή θρησκευτικό) ορίζω, επιβάλλω, διατάζω: κανείς άλλος δεν μπορεί να πει πως ν' απεθάνει, ί για να γλυτώσει εκείνον· ...! Έτσι προστάσσει ο νόμος μας, κι εις τούτο μας ορίζει Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε' [273]· ο ... νόμος, όπου προστάσσει, ί τ' ανδρός της πασαμιά γυνή την πίστιν να φυλάσσει Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ' [765]· στον έσκεπ' ουρανόν πρέπει να θυσιάσουν! 'πειδή κι οι νόμοι οι άγιοι, έτσι τούτο προστάσσουν Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε' [296]. 2) (Προκ. για το Θεό) παραχωρώ, επιτρέπω, ευδοκώ (βλ. και Lex. Chron. Mor., λ. προστάττω): αν προστάξει ο Θεός κι επάρωμεν το νίκος ... Χρον. Μορ. Η 8924· αφόν επρόσταξε ο Θεός και ήφερε την ώδε, ί έπαρε, ευλογησου την Χρον. Μορ. Ρ 2507· αν προστάξει ο Θεός και προσκυνήσει η Κόρινθος, ί όλα τα κάστηρ τα έτερα ...! άνευ σπαθίου ... θέλουσιν προσκυνήσει Χρον. Μορ. Η 1448. 3) Ζητώ, απαιτώ: Ω οίμε, γιατί μ' επρόσταξες λίγο να ουν μιλήσω, ί δεν θεs ν' ακούσεις, ασπλαγχνη, τον πόνον μου τον πλήσιο; Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ' [353].

προστατεύω γ' εν. παρτα. ε. προστάτει.

Το αρχ. προστατεύω που απ. στο Somav. και σήμ. Ο τ. από μετρο. αν. λιγότερο πιθ. να πρόκ. για το αρχ. προστατέω.

Προστατεύω: προσκύνουν τον Θεόν με καθαράν καρδίαν (παρτα. 1 στ.) κι είχαν τσ' ελπίδες τους σ' αυτόν και όλην τους την αγάπην, ί για τούτο και ο Σαβαώθ αντοίνους επροστάτει Βεσάορχης, Στίχ. πολιτ. Ελεάζ. 144.

προστάτης ο, Διγ. Z 2708, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1804, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 476, Παΐσ., Ιστ. Σενά 1826, Λίμπον. Αφ. 20, 47, 273.

Το αρχ. ουσ. προσάτης. Η λ. και σήμ.

1) Ηγεμόνας, άρχων (εδώ προκ. για το Σατανά): ο αντικείμενος, τον σκότους ο προστατης, ί ο εχθρός και πολέμιος του ημετέρου γένους Διγ. (Trapp) Gr. 2295. 2) Υπερασπιστής, βοηθός: Διγ. Ανδρ. 362³⁸⁻²⁰, Ιστ. Ηπειρ. XIX³².

προστάτης η.

Το αρχ. ουσ. προστάτης. Η λ. και σήμ. λόγ. (ΑΚΝ, λ. προσάτης).

Αυτή που προστατεύει κάπν. (εδώ προκ. για την Παναγία): *Εν γὰρ μου, παναγ-
γελική, και βοηθός προστάτις! και ου γινώσκω, Δέσποινα, καταφυγὴν ἐτέραν* Εἰς
Θεοτ. 30.

προστέινομαι.

Το προστέινομαι που απ. στον Ιπποκράτη (TLG) το ενεργ. προστείνω ήδη μτγν.
(TLG). Η Α. στο Steph., Θησ. Βλ. και LBG, Α. προστείνω.

(Προκ. για αρρώστια) επιδεινώνομαι, επιτείνομαι, εντείνομαι Το της κορύζης
πάθος προστείνεται τῷ ἱεράκι, εὐν ἐστὶν ἐν οἰκῇματι ἔχοντι καπνόν ἱερακοῦ, 414⁴.

᾽προστέλα η, βλ. εμπροστέλα.

προστίθῃμι Προδρ. (Eidenseier) IV 36, IV 36 χφ Η κριτ. υπ., Metrol.² 104^{3,7}, 104⁴,
105⁵, Διάτ. Κυπρ. 513⁸, Rechenb. (Vog.) 6³¹, 34¹. — Βλ. και προσθέτω.

Το αρχ. προστίθῃμι. Ο ενεστ., παρატ., αόρ. και η μτχ. παρκ. του προστίθεμαι και
σῆμ. λόγ. (AKN, Μπαμπιν., Λεξ., Α. προσθέτω).

1) Βάζω κ. ακόμη, προσθέτω: ἤλθαν τινές σοφοὶ ἄνδρες, εἰς τοὺς οὗοίους ἦταν
πρώτος κάποιος Γάιος ονομαζόμενος ..., και εβασίλευσεν αὐτός ο Γάιος, και οὕτως
εππροστέθηκασι και ἄλλας νομοθεσίας και διαιρέσεις των κρίσεων Βακτ. αρχιερ. (Α-
κανθ.) 237⁹. Λίμπον. 89⁺ (μέστ.) προσθέτω κ. σε κ. ἄλλο, αὐξάνω κ. για την ωφέλεια
κάπν.: Εἰ δ' ἴσως βούλη τον ἡμῶν ἀναμαθέσθαι βίον, ἵ ἔασον πάντα πόλεμον, δεσιν δε
προστίθου! μη προς ἡμᾶς, ἀλλ' εἰς Θεόν τον εφορώντα κόσμον Βίος ΑΛ. 4718⁺ πόλεις
πολλὰς συνήψε (ενν. ο δεσπότης ἡμῶν) και ἐπαρχίας τη των Μουσουλάνων ἀρχή και
οὐκ ἔλιπεν ἄχρι τελευτῆς αὐτοῦ προστίθεσθαι και πλεονάζειν δυνάμεις και πράγμα-
τα Δούκ. 187¹⁰⁻³². 2) Επιθέτω: ἱερακοῦ. 424². 3) (Μαθημ.) ἐκτελώ την πράξη της πρό-
σθεσης, προσθέτω: Rechenb. (Vog.) 23¹, Metrol.² 105^{22,24}.

Φρ. 1) Προστίθῃμι τας ἀκοάς, βλ. ἀκοή 2 Φρ. **2)** Προστίθῃμι ὠτία = προσέχω:
Σπουδᾶσω δε ως εφικτόν πάντα ἐν συντομίᾳ! δηλοποιῆσαι σοι σαφώς, ου δε πρόσθε
ὠτία Παῖς, Ιστ. Σινά 984.

πρόστιμον το. — Πβ. και επιτίμιον.

Το αρχ. ουσ. πρόστιμον (TLG). Η Α. και σῆμ. στον τ. πρόστιμο.

1) Ποινή, τιμωρία: Ευγ. Γιαννουλίη, Επιστ. 186²⁶ εδώ μεταφ.: Και τούτο πρόστιμον
ικανόν τη ζωῇ ἐναπόκειται τη ἡμετέρᾳ, θεοσεβέστατε δέσποτα, το μη ραδίως ἀπονα-
σθαι της εφέσεως ης ἐσμέν ἐν ἐπιθυμίᾳ Ευγ. Γιαννουλίη, Επιστ. 60¹. 2) (Νομ.) χρημα-
τική ποινή, πρόστιμο: εὐν ... ἐπάρει την ἄνωθεν ρηθείσαν γυναῖκα, ἐπιδίδει πρόστιμον
προς την ἐξουσίαν δέκα λίτρας χρυσαφίου και ἐκβάλλεται της ἐξουσίας Ἑλλην. νομ.
554⁴.

προστίχι το.

Από την προθ. προ και το ουσ. στίχος. Η Α. και σῆμ. ιδιωμα. (Χυτήρης, Κερκυρ.,
Γλωσσάρ., Ζωή, Λεξ. Ζακ.² Β' (γφ. προστύχι), Κοντομίχης, Λεξ. Λευκ. ιδιωμα. (γφ. προ-
στύχι), Τσιτσέλη, Κεφαλλ. Σύμμ. 418 (γφ. προστύχι), Αραβαντ., Ηπειρωτ. Γλωσσάρ.
(γφ. προστύχι))· πβ. και σημερ. ιδιωμα. φ. προστυχᾶω και προστυχίζω (Σύρκου, Με-
γαφ. Ιδιωμ. 122).

Χρηματικό δάνειο με αποπληρωμή σε είδος, συν. σε γεωργικά προϊόντα από την επόμενη σοδειά του δανειζόμενου (και συν. με δυσβάσταχτους τοκογλυφικούς ορους γι' αυτόν)· για το πράγμα βλ. Κυτήρης, ό.π., Θεοτόκης, Ελλην. 4, 1931, 414 σημ. 3, Κοντομάχης, ό.π.: Λογαριάζουν οι φιλαργυριοί ... και λένουν: «... σου εδάνεισα ένα δουκάτο και ήθελες να μου δώσεις πέντε μέτρα κρασί και δεν έκαμες τούτον τον χρόνον να μου το δώσεις, και το κρασί τώρα πουλείται το σταμνί δέκα άσπρα οπού είναι το μέτρον άσπρα σαράντα. Το λοιπόν θέλεις να μου δώσεις πέντε φορές σαράντα, κάνουν διακόσια άσπρα, οπού είναι τέσσαρα δουκάτα, και αυτά πάλιν τα τέσσαρα δουκάτα επειδή τώρα δεν έχεις να μου δώσεις, αν είναι εις προστίχι (έκδ. προς τύχη διορθώσ.) σου πάλι από δέκα άσπρα το μέτρον, οπού θέλεις να μου δώσεις είκοσι μέτρα κρασί από καιρού». Και με το ένα του φλουρί οπού έδωσε του επτωχού του παίρνει είκοσι μέτρα κρασί, οπού αξίζουν δεκαπέντε φλουρία Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 350^ο.

΄προστοκούρβιν το, βλ. εμπροσθοκούρβιν.

προστού, επίρρ., Μαχ. 456^α (έκδ. 'προς τον διορθώσ.).

(Πιθ.) από το επίρρ. προσέτι (Σάθας, MB B', 627, Siapkarak-Pitsillidès [Κυπρ. ερωτ. σ. 400]) αναλογ. με τα επιρρ. σε -ου.

Περισσότερο, πιο πολύ: Πάγω λευτεριάν ζητώνται και προστού σκλαβιά με δην-νει Κυπρ. ερωτ. 126^α φρ. προστού και προστού = όλο και περισσότερο: ουδένας ... ποττε έδοκίμασεν να χαλάσει τούτον το πράμαν, αλλά μάλλον εκύρηνέν το ο πα-σαις προστού και προστού και καθημερινόν ... περίτον αυξάνεται το έπαινος και πιντώνεται Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μεταφρ.)² 360.

προστρέχω, Γλυκά, Στ. 522, Λιβ. διασκευή α 2689 κρη. υπ., Νεκρ. βασιλ. 115, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 357^ο, Σουμμ., Παστ. φιδ. B' [1187], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 67, 270, 376, 411, Φορτούν. (Vinc.) Ιντ. β' 33, Λεηλ. Παροικ. Αφ. 4, Διγ. Ο 2416.

Το αρχ. προστρέχω. Η λ. και σήμ.

1α) Τρέχω προς το μέρος κάπ., πηγαίνω σε κάπ.: Ρημ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 767, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 198· β) σπεύδω (να κάνω κ.): βλέπομεν και πάντες προστρέ-χουσι και κάνουνσι συμφωνίες με του λόγου σου, να είναι απείρακτοι από το γένος σου Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 270· γ) δείχνω προθυμία, είμαι προθυμς (να κάνω κ.): η φύσις! των ανθρώπων γαρ προστρέχει! προς εκθειασμόν του κάλλους Ερμών. Ψ 201. 2) Ζητώ βοήθεια· βρίσκω καταφύγιο: Πλην ότι δύσκολον τελειώσαι άνεν θείας βοη-θείας, προστρέξωμεν προς την κοινήν μεσίτριαν, ..., εις την υπεραγίαν Θεοτόκον Lu-cas, Sermons 135· εσένα έχομεν Θεόν, εσέν γλυκύν πατέρα, και εις εσέν προστρέχο-μεν νύκτα και την ημέραν Ιστ. Βλαχ. 2602.

προστρίβω.

Το αρχ. προστρίβω. Η λ. στο ΑΛΝΕ, καθώς και η μτχ. προστριβόμενος ως επίθ. στη γλωσσολογία (ΑΚΝ).

Τρίβω κ. πάνω σε κ. άλλος: Αρξαμένην την της καπνού νόσον γνωρίσεις ούτω·

οστιγνόν ὁρῶν τον ἱερακα και παρὰ το ἔθος εις γην κεκυφότα και πταίροντα συνε-
χῶς ... και προστρίβοντα εαυτὸν τῷ ξύλῳ ἢ τῷ ἀνδρὶ τῷ βαστάζοντι ἱερακος. 406²¹.

προστυγάνω.

Το αρχ. προστυγάνω. Οι μηχ. αρχ. προστυχών, προστυχούσα σήμ. λόγ. (Μπα-
μπιν., Λεξ.): βλ. και ΑΛΝΕ, λ. προστυχών, προστυχούσα, προστυχόν.

Α' (Μτβ.) συναντῶ τυχαία, πέφτω πάνω σε κάπ.: εσπούδαζεν (ενν. Αλέξανδρος)
ὅπως ρυθῇ τον προφανοῦς κινδύνου! και προστυχών προ των πυλῶν Πέρσῃ τινά
φρουρούντα (παραλ. 1 στ.), τάχει κατεσφαγίασε τον ἀνδρα μετά Ξίφους Βίος ΑΛ 3516.

Β' (Αμτβ.) είμαι, βρίσκομαι σε μια κατάσταση: Χθες γαρ βασιλεῖς υπήρχον! και
πλουσία και ὀλβία,! ταπεινη σήμερον δούλη! προστυγάνω γουν ... Ερμον. Ω 29.

προστύχι το, βλ. προστίχι.

προσυμβιβάζω.

Από την πρόθ. προ και το αρχ. συμβιβάζω. Η λ. τον 5. αι. (I-S).

Έρχομαι σε συνεννόηση (για κ.) εκ των προτέρων: ο κριτής, εάν και να το είχε
προσυμβιβασμένον (ενν. ο Πατριάρχης), όμως ως φρόνιμος εγνώρισε ... Αφού δε ἀλ-
λαζεν ο κριτής, όχι πλέον φανερώς, αλλά κρυφίως ετελείωσε (ενν. ο Πατριάρχης)
την δουλειάν του και το πείσμα του Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 220.

προσυντυχαίνω, Ψευδο-Σφρ. 344²².

Από την πρόθ. προ και το συντυχαίνω.

Συναντιέμαι εκ των προτέρων: τον Αύγουστον του αυτού έτους εστάλην πάλιν
εγώ εις την Πολιν και δι' άλλας μεν δουλείας και διά την εις την Τραπεζούντα και την
Γοθιαν συνοικεσιούν διά τον αυθέντη μου δουλειάν, επεί προσέντυχαν απεκέισε· εις
ά μέρη ... ανθρώπους μου έστειλα και έγγραψα Σφρ., Χρον. (Maisano) 98¹⁹⁻²⁰.

προσυπακούω. — Βλ. και προσεπακούω.

Το αρχ. προσυπακούω. Πβ. και επίθ. προσυπακουστικός στο LBG.

Ακούω κ. μαζί με κάπ. άλλο, συνακροώμαι: βούλομαι συντύχειν γαρ σοι! των
γαρ ων όπερ ουδένα! βουλομαι μαθείν καν όλως! μόνον σου και των τεκνίων! πρέπει
γαρ μαθείν τον ταῦτα! πέμψε γαρ μακράν γαρ όθεν! παρεστήναι τους οικέτας,!
ώστε μη προσυπακούουσιν των τε λεγομένων όλως Ερμον. Ω 131.

προσυπαντώ, Διγ. Z 562, 1998, 2044, 3651, Διγ. (ΑΛεξ. Στ.) Esc. 422, 974, 1173,
1413, Βίος ΑΛ. 4520, Διγ. Ανδρ. 395⁵.

Το μτγν. προσυπαντάω.

α) Πηγαίνω να υποδεχτώ κάπ. που έρχεται, προϋπαντώ: ως είδεν ο Διγενής τον
πενθερόν τον Δούκα! απομακρά ερχόμενον, επροσυπήντησέν τον! και τας χείρας
δησας ταχύ επροσεκύνσέ τον Διγ. Z 2050· στην Μαξιμούν υπάγει (ενν. ο Φιλοπαπ-
πους).! Και ως τον είδε η Μαξιμού ...! τον Μιλιμίτην έστειλεν και προσυπήντησέ
τον: ! «Καλώς ήλθες, Φιλοπαππού ...» Διγ. (ΑΛεξ. Στ.) Esc. 1360· β) ορμώ να αντιμε-
τωπίσω κάπ. που μου επιτίθεται: εκαβαλίκειυσεν (ενν. ο Διγενής), εις αυτόν (ενν. τον

Σαρακηνόν) κατεβαίνει! και επήρην το κοντάριν του και προσυπήντησέν του (παρὰλ. 1 στ.). Και κονταρέαν τον έδωκεν ομπρός στο μπροστοκούρβιν! και ευθύς τον εθανάτωσεν αυτόν και το φαρίν του Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 939* *εμὲν τα τέτοια ελάλησεν* (ενν. το κοράσιον) βλέποντα το θηρίον: | «Βλέπε, αφέντη μου καλέ, τον λέοντα μη μας φάγει». | Και αναπηδώ εκ την κλίνην μου, πηδώ έξω της τέντας! γοργόν επήρα το σπαθιν και προσυπήντησά του Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1133.

προσυπογράφω.

Το μτγν. προσυπογράφω. Η λ. και σήμ.

Γράφω επιπροσθέτως: (εδώ προκ. για αγώνα) δηλώνω συμμετοχή: *Ην τις δ' εκεί Κλειτόμαχος, ... | έχαν ισχύν παράδοξον* ος και καθυπεσχέθη! προσυπογράφας εαυτώ πάλην, πυγμὴν νικῆσαι! ἀμα τε και παγκράτιον, ἐνὶ σταδίῳ τρία ποικίλους οὖν παλαίσμασι χρησάμενος την πάλην! πάντας κατετροπώσατο τους αγωνιζομένους Βίος Αλ. 2414.

προσυφαίνω.

Το αρχ. προσυφαίνω. Πβ. σημερ. ιδιωμ. προσυφίξω (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Εξυφαίνω (εναντίον κάπ.): *Είδες το τι επροσφάνεν τον Ιωσήφ ο φθόνος!* | αφ-κράσον πάλε τι έπαθεν διά την συκοφαντίαν Ντελλαπ., Ερωτήμ. 481.

προσφάγιον, το, Παῖστ., Ιστ. Σινά 1954, Ψευδο-Σφρ. 540¹⁶ *προσφάγι*, Αλεξ.² 1703, Μάξιμ. Καλλιουσ., Κ. Διαθ.² Ιω. κα' 5* *προσφάγι(ο)(ν)*, Προδρ. (Eideneier) III 273-5 χφφ ΡΚ κριτ. υπ., Λεξ. IV 537, Μορεζ., Κλίνη φ. 481*.

Το μτγν. ουσ. *προσφάγιον*. Ο τ. *προσφάγι* στο Βλάχ. και σήμ. Λαϊκ. Τ. *προσφάι* σήμ. Λαϊκ. Τ. *προσφάιν* (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *προσφάιν*), Σακ., Κυπρ. Β' 764 και *προσφα* 'ι (Δημητρίου, Λεξ. Σάμ.) σήμ. ιδιωμ. Η λ. στο Du Cange.

Οτι τρώγεται μαζί με το ψωμί (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 31-33, Gautier, REB 32, 1974, 90 σημ. 21): *Τότες σιμῶνει ο Ιησούς, στους αποστόλους πάγει*, | βρίσκει την ταβλά σ' ορδινιά, *ψωμί, κρασί, προσφάγι* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)³ 2891.

προσφάν το, Προδρ. (Eideneier) III 273-4 χφ Κ κριτ. υπ., Κανον. διατ. Α 1588, Β 914. — Βλ. και *προσφάγιον*.

Από το ουσ. *προσφάγιν* με αποβολή του γ και έκκρουση του ι (βλ. και Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 530, Hatzid., Einleit. 312). Πβ. σημερ. ιδιωμ. *προσφάς ο* (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.) και *προσφάς ο* (Ξεινός, Γλωσσ. Τμβρου 145).

Οτι τρώγεται μαζί με το ψωμί (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 33): *Οπου γαρ λέιπει το ψωμιν, προσφάν ουκ ενθυμούνται* Προδρ. (Eideneier) III 273-4 χφ Ρ κριτ. υπ.

πρόσφατος, επιθ., Ιερακοσ. 499⁶.

Το αρχ. επιθ. *πρόσφατος*. Η λ. και σήμ.

α) Φρέσκος· **α¹**) (προκ. για κρέας) *νωπός: κεφαλὴν πρόσφατον προβάτου εἰάν δώσης αὐτῷ* (ενν. τῷ *ίερακι*), *ιαθήσεται* Ιερακοσ. 455¹⁵ **α²**) (προκ. για φυτό) *χλωρός: λαβὼν ... ρίζαν πρόσφατον σικης αγρίας θαλάσσης αὐτήν ... και σακελίσας αὐτήν λάμβανε τον ζωμόν και χρίε τον τόπον, και ιαθήσεται* (ενν. ο *ίεραξ*) Ιερακοσ. 496¹¹ **β)**

(προκ. για αίμα) άπηκτος: *ειμή τον εμόν τον τάφον| την τιμήν εντίμως δούναι| αίματα χλωρώ και νέω| και ζέοντι και προσφάτω| εις τον τάφον μου χεθήναι ...* (παρ. 3 στ.) *εξ υμών την Αχαιάν| ουδεείς γαρ καταλάβει Ερμον. Ψ 97.*

Το ουδ. στον πληθ. ως ουστ. = οι ταρινές υποθέσεις: οι τρέχουσες μέριμνες: *ει ... συν ευτάκτω και καλή πολιτεία ... βουληθείητε βιώσαι εις το εξής, την μετάθεσιν της ζωής υμών εις την του χρόνου φυσικήν έφοδον αναθήσαντες, τω καιρώ τε και τη τύχη τα πρόσφατα και αναγκαία παραχωρούντες, ημίν δε τοις λαχούσιν υμών προστατείν την προσήκουσαν τιμήν απονέμοντες ...* Θεολ., Τζιρ. 358¹.

προσφάτως, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. προσφάτως. Η λ. και σήμ.

(Χρον.) αμέσως: σε σύντομο χρονικό διάστημα: *Περί του εξερχομένου αφρού εκ των οφθαλμών του ιέρακος: Διάρρηξεν σκύλακα τιθηνούμενον έτι και δος αυτώ (ενν. τω ιέρακι) προσφάτως, και εν δυσίν ημέραις ιαθήσεται Ιερακος, 405⁷.*

προσφέρω, Διάτ. Κυпр. 508¹, 509¹, Ελλην. νόμ. 575²⁵, Ασσιζ. 209^{11, 22}, Δεγ. (Trapp) Gr. 2277, Δευτ. Παρουσ. 71, Πεντ. Λευιτ. XXI 6, Πτωχολ. α 563, Ιστ. πολιτ. 23¹, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.³ Παύλ. Εβρ. θ' 7, 9, ια' 4, 17 δε: *προσφέρ(ν)ω*, Ελλην. νόμ. 532²⁶, 536¹, Χρον. Μορ. Η 1065, 4565, Πεντ. Λευιτ. 12, II 14, III 6, V 8, IX 15, XVII 4, XXII 18, κ.α., Αρ. V 25, VII 10, IX 7, XXVI 61, Σουμμ., Ρεμπελ. 164, 180¹ *προσφέρνω*, Σπαν. (Ζώρ.) V 10, Ελλην. νόμ. 562^{1, 14}, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 634, 2543, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ-Πάνου) φ. 82¹, Πεντ. Λευιτ. VII 9, X 19, Αρ. XV 4, Χριστ. διδασκ. 146, 210, 382, 487¹ *γ' εν. αορ. επροσήφεν*, Χρον. Μορ. Η 3973¹ *προσηφενε*, Ντελλαπ., Ερωτ. 1212¹ *γ' εν. παθητ. αορ. (ε)προσήφρτην*, Ασσιζ. 209^{11, 22}, 349¹, 461^{1, 9, 10}.

Το αρχ. προσφέρω. Ο τ. στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. (Ζώρ, Λεξ. Ζακ.² Β', Παπαθαν., Γλωσσ. ρουμελ., Τάκη, Αγραφ., Κουβέλης, Λεξιλόγιο Ξηρομέρου), καθώς και στο ΑΛΝΕ. Η λ. και σήμ.

I. Everg. 1a) Δίνω κ. σε κάπ. (ως εκδήλωση φιλικής διάθεσης, ευγνωμοσύνης, σεβασμού κ.τ.ό.) χαρίζω, δωρίζω: Προδρ. (Eideneier) I 1, 2, Γλυκά, Στ. Β' 114¹ (συχνοτ. προκ. για θυσία): και ο γεριάς οπου προσφέρειν ολοκαύτωμα ανήρ το τομάρι του ολοκαύτωμα ος επρόσφερεν του γεριά αυτονου να είναι Πεντ. Λευιτ. VII 8: *ο Καιν ... επρόσφερεν εις τον Θεόν διά δωρα ... τα πλέα χειρότερα και ατυχότερα πράγματα οπου να είχαν, εις τρόπον ότι ο Θεός τον εβαρέθη* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ-Πάνου) φ. 82¹ **β)** (προκ. για συναίσθημα) έχω, τρέφω: *Εις ετούτες τες βίγλες οπου πάσα βραδυ γίνονται, εσύντρεχαν πολλοί νέοι, ... οι οποιοι επηγαίνανε διά χαράν τους και εσυντροφευαν τον καπετάνιο εκείνης της βραδινής: ποίος επήγαιν' εις τον ένα, και ποίος εις τον άλλο, κατά την αγάπην οπου καθεείς επρόσφερε η του ενού η του άλλου* Σουμμ., Ρεμπελ. 160¹ **γ)** (εδώ προκ. για συνοικέσιο) δίνω ως σύζυγο: *Ειχεν πολλά παράξενη ο ρήγας θυγατέραν,| αισθητικήν, προσεκτικήν, πάνν ωραιωμένην·| άνδρα την επρόσφεραν εκ χώρας της Περιοδος Λιβ. Va 2412. 2)* (Με αρνητ. σημασ.) προκαλώ, προξενώ: *Εκει προς το μεσάνκτον η λαστεριά εσοκτίσθην,| οι άνεμοι εταράχθησαν κι η θαλασσα εβρουχίσθην·| εσυχνοβρόντα κι ήστραπτεν κι η συννεφιά απονάτον·| πώς να προσφέρει κίνδυνον τότες οικονομάτων* Απόκοπ.² 348¹ *Γιατί ... τες πρίκες*

μας προσφέρνεις; Ζήν. (Αλλέ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 108. 3) Φέρνω κ. επιπλέον, προσθέτω (μεταφ.): Πολλών χρονών δικάσιμον βλέπε μη αναφέρεις, | μη φέρεi σε εις ενθυμρίν πολλών χρονών κακίαν. | Αντί της παλαιάς κακίας, της παλαιάς της έχθρας, | προσφέρει και ο διάβολος και γίνεται και νέα Σπαν. (Ζωρ.) V 178. 4α) Οδηγώ, φέρνω κάπ. κάπου: της ατιμίας τα πάθη, | εκείνα, οπού προσφέρνουν εις του Αδου τον πυθμένα | τον άνθρωπον, οπού ποθεί τα πρόσκαιρα του κόσμου Ντελλαπ., Υπομν. 8-β) (νομ.) β¹) παραδίδω κάπ. σε δικαστική αρχή: κανείς άνθρωπος απέ την εξουσίαν του ου χρη σφάζει τον φονέα, ουδέ τον παραβουλον, ουδέ τον αιρετικόν, ουδέ τον κλέπτην, αμμέ εντέχεται να τον προσφέρει εις την κρίσιν, και η κρίσις μετά ταύτα ἐν κρατημένη να τον κρίνει Ασοιζ. 216¹⁸. β²) ορίζω/προσκομιζω μάρτυρες: Και ει μεν ομολογήσει ο άνθρωπος, δόξα τω Θεώ, ειδ' ου μη γε, προσφέρει η γυναίκα μάρτυρας, και ονοματίζει τους κρυφά, και τάσσουν αυτούς, και εις την ημέραν έρχονται Ελλην. νόμ. 562¹¹. «Έχεις, ειπέ μοι, μάρτυρας, ό λέγεις να προστήσεις, | τον δόλον, την επιβουλήν, τον πράγματος το δράμα;» | Τότε προσφέρει (ενν. εις από τους άρχοντας) μάρτυρας πλαστούς κατά της ώρας (παραλ. 2 στ.) και μαρτυρούν άδικα κατά Βελισαρίου Γεωργηλ. Βελ. Α (Bakk.-v. Gem.) 92. γ) (μεταφ., προκ. για δέντρο) απλώνω, εκτείνω: πολύ γαρ τούτο του βουνού το ύψος αναβαίνει | αν είποις, και προς ουρανόν η κορυφή του φθάνει | και τα δενδρά προσφέρουν εις ουρανόν τους κλάους Καλλιμ. 86. 5α) Λέω, ανακοινώνω (σε κάπ. κ.): επρόσφεραν της Τυγρίδας ότι δυο ρηγόπουλα αποσταλμένα από τον Πολιάρτην ερχόντανε εις την αυθεντιαν της Καλόανδρ. (Δανέλης) 67 (58^γ): β) παρουσιάζω, εκθέτω αφηγούμαι: δεν τους πρέπει αυτουνώνε (ενν. των ποπολάρων) να δίδουν τέτοιον όνομα (ενν. του αμασασδόρου) εκείνων οπού έρχονται να προσφέρουν τες υπόθεσές τους (ενν. εις την αφεντιαν της Βενετίας) Σουμμ., Ρεμπελ. 176 διηγησιν προσφέρω | του πτωχού ανδρός εκείνου Πτωχολ. α 11. γ) διαβάζω μεγαλόφωνα, εκφωνώ: συνόδου γενομένης μετά των τότε ... μητροπολιτών ... επρόσφεραν τον εικοστόν ένατον κανόνα των αγίων αποστόλων και τον τριακοστόν Ιστ. πατρ. 195. 6) Παρομοιάζω συγκρίνω: Ο δε Αίσωπος ... έφη: «Ω βασιλεϋ, μη ουτως ευκόλως, ως μικρόν βασιλέα, πρόσφερε το όνομα Λυκούργου προς την σην βασιλειαν. Εαν δε Λυκούργος οργισθεί ταύτης της λαμπροτάτης σου βασιλείας, σβέννει αυτήν· πάντων γαρ τη μεγαλειότητι διαφέρει» Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Β' 55^ο.

II. (Μέσ.) προθυμοποιούμαι να κάνω κ., κάνω κ. αυτοβούλως: εάν ο άνθρωπος, ή η γυναίκα, κράξουν τους εις την αυλήν διά κανέναν παράπτωμαν τό του βανει κανείς επάνω του ότι εποίκειν, και εκείνος απαντά προσφέρεται να βαστάξει το δικαίον τζουίζε με το θέλημάν του, το δικαίον κρινίακει και ορίζει ότι εκείνος ουδέν ημπορεί πλειον να στραφεί να μηδέν την βαστάξει, εφειδή εκείνος μόνος του εφέρτην Ασοιζ. 209^ο.

Το ουδ. της μετχ. ενεστ. ως ουστ. = α) δάρο, χάρισμα (σε μεταφ.): Και τι το προσφέρωμεν; Αι δ' αν σπάραι ποίαι; | συγκαταβάς μοι χάρισαι μικρόν τας ακοας σου! | το δωρον γαρ εις ακοήν, αλλ' ουκ εις γενοιν τείνει Γλυκά, Στ. Β' 122. β) (στον πληθ.) τα τίμια δώρα (ο άγιος και ο οίνος της Θείας Ευχαριστίας): ο άγιος του σώματος και του αίματος του δεσποτικού εις το κοινωνήσαι μη προσελθείν τοις της ενώσεως ιερεϋσιν μετ' επιτιμίον βαρέος. «Ούτε γαρ ιερείς εισιν, ούτε τα προσφερόμενα τέλεια» Δουκ. 323¹⁶.

Το έναρθρ. απαρέμφ. ενεστ. ως ουσ. = (προκ. για δέντρο) καρποφορία: η γης ως κρύσταλλος εκίνησεν να λάμπει. | Εσκόλασεν το χορτάρι της το καρπίζει και φυτρώνει. | και το προσφέρειν τα δεντρά και ανθεί και ξαντανιώνει Δευτ. Παρουκ. 34.

προσφεύγω, Χρον. Μορ. Η 3754, 5687, Χρον. Μορ. Ρ 3754, Βίος ΑΛ. 2898, 3693, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1393 ρξς' 1, 1394 ρξς' 9, 12.

Το μτγν. προσφεύγω. Η Α. και σήμ.

Καταφεύγω σε κάπ. ή κ. (αναζητώντας ασφάλεια, προστασία, βοήθεια): Γελιέλμος ο Κλαρέλης λεγόμενος ... την εαυτού ζωήν ορεγόμενος ... προσφεύγει εις τον βασιλέα Κομνηνής Άννας μετάφρ. 386· πολλοί τινες αρχιερείς ή και λαϊκοί διαγμένοι επρόσφευγαν εις το σπίνν του και τους είχαν και τους έθρεφεν Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 52'.

προσφθέγγομαι, Ερμον. Ω 248.

Το αρχ. προσφθέγγομαι βλ. και LBG, Α. προσφθέγγω.

1) Λέω κ.: η καλή γουν Πολυξένη! προσεφθέγγατο τοιαύτα ... Ερμον. Ψ 176. 2) Παιζώ, εκτελώ (ένα μουσικό κομμάτι): Έρχεται (ενν. τις Θηβαίος άνθρωπος) τoίνυν προσπεσών εις πόδας Αλεξάνδρου, | γονυκλινής γενόμενος· ος ήρξατο και μέλος | ελεεινόν προσφθέγγεσθαι καταδεές και θρήνον! Ξένον, παράδοξον, αυτός λεγειν μετά κινύρας, | νομίζων, διά των αυλών, μελωδιών και θρήνων, | εις οίκτον τον Αλέξανδρον προσαγαγείν ισχύσει Βίος ΑΛ. 2265.

προσφυλίσ, επίθ., Διγ. Ζ πριν στ. 1, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 13836, Ερμον. Ψ 135.

Το αρχ. επίθ. προσφυλίσ. Η Α. και σήμ. Λόγ.

Αγαπητός, αγαπημένος: Διγ. Ζ 1.

προσφοβώ.

Από την πρόθ. προς και το αρχ. φοβέω. Η Α. στο LBG (προσφοβέω).

Φοβίζω, τρομάζω κάπ.: τούτους (ενν. τους εχθρούς) ... | τω πλήθει προσφοβήσομεν ποιήσαντες φυγάδας Βίος ΑΛ. 2978.

προσφοίβασμαν το, βλ. προφοίβασμα.

προσφορά η, Σταφ., Ιατροσ. 10²⁴, 20*, Προδρ. (Eideneier) II 26-6, 42-6, Πουλολ. (Τσαβαρή)² 490 κριτ. υπ., Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 935, Πεντ. Αρ. VII 10, IX 7, 13, XXVIII 2, XXXI 50, Λευιτ. I 3, 10, II 7, III 2, κ.α., Μαλαξός, Νομοκ. 451, Νεκταρ. Ιεροκομ. Ιστ. 148, Νομοκ. Αγ. Γεωργ. 126.

Το αρχ. ουσ. προσφορά. Η Α. και σήμ.

1α) Ότι προσφέρει κάπ. στο θεό αφιέρωμα, θυσία (αιματηρή ή αναίμακτη): και τες προσφορές, οπού 'σαν τεταγμένες | να προσκομίσουν το ταχύ, εις τους ναούς το γύρο Θησ. IB' [77']· να φέρει ο ανήρ την γεναίκα σου προς τον ιεριά, και να φέρει την προσφορά της απάνου της δέκατο του μοδιού αλεύρι κριθαριών Πεντ. Αρ. V 15· σν-ντυχε προς τα παιδιά του Ισραελ και να πεις προς αυτουνοús· άνθρωπος ότι να προ-

σφέρει από εσας προσφορά του Κυρίου, από το χτήνη, από το βουκόλιο και από το ποίμνιο να προσφέρετε τη προσφορά σας Πεντ. Λευιτ. 12 δις: β) (εκκλ.) ο άρτος που προσφέρεται από τους πιστούς για την τέλεση του μυστηρίου της θείας Ευχαριστίας, πρόσφορο (βλ. ά.): την προσφοράν μου μη δεχθών στην εκκλησιά να 'έβω, | να μείνω και ακοινώνητη χρόνους πέντε η έξι Σπαν. (Ζώρ.) V 535· ο ιερεύς κόπτει την αγίαν προσφοράν και δίδει των χριστιανών και μεταλαμβάνουν προς αγιασμόν αυτοίς Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 395· 2) Πράγμα χρήσιμο, που δίνει κάπ. κέρδος (πβ. L-S, στη λ. II): Και τι τα θέλω τα πολλά, φίλε, τα εν τω μέσῳ; (παραλ. 4 στ.) άφες τα, ουκ είναι προσφορά το να σε αφηγούμαι Λιβ. διασκευή α 2376.

πρόσφορο(ν) το, Προσκυν. Ιβ. 535 656, Προσκυν. Ιβ. 845 663, Μαλαξός, Νομοκ. 276.

Το ουδ. του αρχ. επιθ. πρόσφορος. Η λ. και σήμ. στον τ. πρόσφορο.

Ο άρτος που προσφέρεται από τους χριστιανούς για την τέλεση του μυστηρίου της θείας Ευχαριστίας (Lampe, Lex., στη λ. 3· βλ. και ά. προσφορά Ιβ): *Περί μνησικάκου, οπαύ κρατεί έχθραν, τα πρόσφορα αυτού εις την εκκλησίαν να μην τα δεχθείς Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1120 σε' 1.*

προσφορώ, Διγ. Z 4391.

Από την πρόθ. προς και το φορώ. Άσχ. το αρχ. προσφορέω.

Φορώ κ. επιπλέον· (εδώ μεταφ.): *Θεέ μου και παμβασιλεύ, ο κτίσας τους αιώνας (παραλ. 5 στ.) και σάρκα προσεφόρησας δι' εμέ εκ παρθένου αυτ. 4373.*

πρόσφυγος ο, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 348.

Από το μτγν. οισ. πρόσφυξ με μεταπλ. λ. πρόσφυγας σήμ. Η λ. τον 4. αι. (LBG).

(Στρατ.) αυτόμολος: *ουδέ τους της βασιλείας υμών προσφύγους δέξομαι ποτε, αλλ' αναγκάσω και εξόπισθεν αποπέμψω αυτούς Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 438· (ως επιθ.): τους Μακεδόνας, τους Κομάνους, τους προσφύγους Τούρκους Παράφρ. Χων. (v. Dieten) 168-69.*

προσφυλάττω, Ερμον. B 360.

Από την πρόθ. προς και το φυλάττω. λ. προσφυλακτέος στο Κουμαν., Συναγ. v. Λέξ. Η λ. τον 4. αι. (TLG)· βλ. και LBG.

1) Φρουρώ, προστατεύω, υπερασπίζω: *οι Τύρον προσφυλάττοντες νυκτός αυτήν προδόντες, | ο βασιλεύς Αλέξανδρος ένδον εισήλθε τάχος, | και ταύτην εξεπόρθησε Τυρίου κατασφάττων Βίος Αλ. 1592. 2) Υπακούω σε κ., ανταποκρίνομαι σε κ.: ειπον δε φίλοις τοις εμοίς: «Ταύτης προσταραχθείσης (ενν. της αλύσου) | σφραντες άπαντες αυτήν προσαναγάγετε με· | εγώ γαρ μέλλω τον κλαυθόν σείσαι και προσταράξαι· | σημείον τούτο γουν υμίν κελεύω προσφυλάττειν» Βίος Αλ. 4373.*

προσφυσώ, Ιερακοσ. 430¹⁰.

Η λ. στον Αριστοτέλη βλ. και LBG (λ. προσφυσάω).

Φυσώ προς κάπ. ή κ.: (εδώ) φυσώντας ραντίζω με σταγόνες υγρού, περιβρέχω:

ημέρου δε ἀμπέλων καίνας κλήματα προσφύσα οἶνω τῷ τόπῳ· καὶ ἐπίπασσε αὐτ.
486^{38*}.

προσφυώς, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. προσφύως. Η Α. και σήμ. Λόγ. (Κριαρ., Λεξ., Α. προσφυής, Μπαμπιν., Λεξ., Α. προσφυής).

Ταιριαστά, κατάλληλα: Byz. Kleinchron. Α' 58^ρ.

προσφώνῳ, Διγ. Z 2430, 3034· μτχ. παρκ. προσφωνισμένος.

Το αρχ. προσφωνέω. Η Α. και σήμ.

1) Λέω κ. σε κάπ.: απευθύνω χαιρετισμό: τοῖς Ἀθηναίοις προσφώνῳ τοῖς ἐμφροῖ το χαίρειν Βίος ΑΛ. 2811. 2α) Λέω, γνωστοποιῶ κ.: (με σύστ. αντικ.): ταῦτα μεν προς ἀδελφούς ἐκεῖνη προσεφώνει Διγ. Z 825· (προκ. για επιστολή): ἐπιστολὴν προσγράψει! πᾶσι σατράπαις τοῖς αὐτοῦ τοιαύδε προσφωνούσαν Βίος ΑΛ. 1883· β) (αμτβ.) μιλά· πάλιν προσεφώνησεν ὁ ῥήγας ἐκ δευτέρου Βέλθ. 962· γ) Λέω κ. φωναχτά, φωνάζω κ.: ἐνόπλους πέμπουσιν (ενν. οἱ Θηβαῖοι) ἄνδρας πεντακοσίους! ἐκ τῶν τευχέων προσφωνεῖν, «Ἀλέξανδρε, τι βούλει! Μάχεσθαι πόλιν τῶν Θηβῶν οὐκ ἰσχυρὸς ὑπάρχεις» Βίος ΑΛ. 2189. 3) Διατάζω: ὁ βασιλεὺς ...! τοὺς πάντας ἐπροσφώνησεν ὅτι νὰ ἀρματωθούσιν Ἀχιλλ. (Smith) Ο 246· (σε προσωποπ.): μοιχούς, φονέας, ἀπειθείς ...! οὐστὶνας νόμος προσφωνεῖ κακίως ἀποθνήσκειν Βίος ΑΛ. 618.

Η μτχ. παρκ. ως ἐπίθ. = (νομ., προκ. για δικαστική απόφαση) που ἔχει ἀνακοινωθεί (πβ. L-S Suppl., στη Α. Ι): ἀπόφασιν ἐναντίον τοῦ φίλου τοῦ προσφωνισμένη Καλόανδρ. (Δανέζης) 65 (21^ο).

πρόσχαιρος (Π)· ἀντὶ πρόσχαιρό μου Λιβ. Esc. 1035, ἐσφαλμ. γρ. ἀντὶ ἀντιπρόσχαρό μου· διορθώσ.: βλ. ὅμως καὶ Ἀγαπητός, Ἑλλην. 43, 1993, 349-50. — βλ. ἄ. ἀντιπρόσχαρο καὶ Ἐπιτομή ἄ. ?ἀντιπρόσχαρο.

πρόσχαιρος (Π), ἐπίθ., βλ. πρόσκαιρος.

προσχάιρω -ομαι, Λιβ. διασκευή α 1910, Λιβ. Esc. 1795.

Το μτγν. προσχάιρω. Η Α. προσχάιρομαι τον 4. αι. (ΠΓ).

Χαίρομαι για κ.: Ἠλέγα νὰ εἶναι τὸ χαρτίν, κερά μου, τὸ ἐδικό σου, ἴ τίποτε τῆς καρδιάς μου παρηγορίας μαντάτο (παραλ. 4 στ.) καὶ τάχα προσεχάρηκα καὶ ἀναψύχην ἐπὶ ῥα Λιβ. Va 1662.

προσχαμηλώνω, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffer.) 1531, 8172, Θησ. Β' [37^η].

Από την πρόθ. προς και το χαμηλώνω. Η Α. στο ΑΛΝΕ λογοτ.

1. Ενεργ. Α' Μτβ. (μεταφ.) α) (με αντικ. το ουσ. μάτια) στρέφω το βλέμμα προς τα κάτω: Ἀφόν ετοῦτο σὺντυχεν (ενν. ὁ Παλαμάν), τὰ μᾶτια δακρυωμένους, ἴ στην γῆν τα προσχαμηλωσε Θησ. ΙΒ' [29^η]· β) ἐλαττώνω, μετριάζω κ.: μέσα του ἐλογίζετον (ενν. ὁ Θησεύς) τι καὶ ἐσκόπα τι νὰ ποίσει, ἴ με τι τρόπον καὶ μηχανή την τόση ἀλαζονείαν! σποὺ εἶχαν τὰ κοράσια νὰ την προσχαμηλώσει Θησ. (Foll.) Ι 96· γ) ταπεινώνω, ντροπιάζω κάπ.: Στρατιώτα, οὐκ εἶσαι φρόνιμος, σπόταν την γενεάν μας! οὕτως την θέ-

Λεις διὰ κακόν να την προσχαμηλώσεις Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 8169-δ) (με σύστ. αντικ.) πέφτω χαμηλά· καταλήγω, καταντώ: Είπεν (ενν. ο Αντήνωρ) ότι χαμηλωμαν θέλουν προσχαμηλώσει (ενν. οι Έλληνες)· μεγάλον ως εξορθώσαν, εποίκαν την ζήμειαν, | οπου ποτέ ουκ εγένετο ουδέ ύστερον να γένει Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 12889. Β' (Αμτζ., μεταφ.) χάνω την ένταση, τη δύναμή μου· ξεπέφτω: Αλαζονεία η πολλή θέλει προσχαμηλώσει, | οπου μ' απηλογηθηκες με την μανία την τόσο Θησ. Β' [617]· Αρχοντες ..., τιμήν μεγάλην είχαν | οι προ ημών βαδίσαντες -πάπποι, γονείς, προπάπποι- (παρ. 2 στ.) ... Διά τούτο και ημείς πάλιν | τυχαίνει να φυλαξόμεν να μη προσχαμηλώσει Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 4557.

II. (Μέσ., μεταφ.) χάνω την υπόληψή μου, ντροπιάζομαι: Μα τον Θεόν, εγνώριζε, εντροπής πράγμαν ένι, | αν το ετήρησες καλά. Κύρης μου Αχιλλέα, | πολλά προσχαμηλώνουσαι και εις ατιμίαν μεγάλην | εμπαινεις, οπου με βαρει και από τον νουν μου εβγαίνω Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 8752.

πρόσχαρος (II), επίθ., Σπαν. Ρ 114, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 194, Λόγ. παρηγ. L 13, 660, 662, Λόγ. παρηγ. O 682, Λιβ. διασκευή α 3449, Λιβ. Esc. 2422, 3335, Λιβ. Va 727, 1776, 2225, 3590, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 284, Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 108.

Από το μτγν. επίθ. προσχαρής με μεταπλ. και αναβιβ. του τόνου (Χατζιδ., MNE Β' 105, Ανθρ., Λεξ.). Η λ. το 12. αι. (TLG) και σήμ.· βλ. και LBG.

1α) Χαρούμενος, ευδιάθετος, κεφάτος: πάλιν θωρώ την την αυγήν, και ηρξάτο να χαράσσει, | και πάλιν εκ την τέντα μου πρόσχαρος εσηκώθην Λιβ. διασκευή α 911· β) που έχει ευχάριστη έκφραση, γελαστός: ομμάτια τὰ εκαλλώπισε με το έννοστον η φους, | ημερα, μαύρα, πρόσχαρα, γοργά πολλά εις το βλέπειν Λιβ. διασκευή α 2553· γ) που συμπεριφέρεται στους άλλους με ευχάριστο τρόπο· ευγενικός, φιλικός: Ας εισαι εις πάντας πρόσχαρος, ενόμιλος εις όλους Σπαν. Α 181. 2) Που προσφέρει καλή διάθεση και χαρά, χαρμόσυνος: Πότε της κόρης μήνυμα δεξομαι πρόσχαρον της: Λιβ. διασκευή α 1655· όσους ελευθέρωσεν από την δυστυχίαν (ενν. η Τύχη), | όσους έδωκεν πρόσχαρον ημέραν να την τρέχουν | δεύτε ... έλθατε μετ' εμέναν | και να σας αφηγήσομαι της δυστυχίας τους πόνους Λόγ. παρηγ. O 14.

πρόσχαρος (III)· του βίον πρόσχαρον Λόγ. παρηγ. L 534, εσφαλμ. γρ. αντί πρόσκαιρον· διορθώσ· βλ. και αυτ. κριτ. υπ. — Βλ. και πρόσκαιρος.

προσχαρούμενος, μτχ. επίθ.

Η μτχ. ενεστ. του προσχαίρομαι (<θ. προσχαρ- και την κατάλ. -ούμενος· για το σχηματ. βλ. και Χατζιδ., MNE Α' 17) ως επίθ.

Χαρούμενος, ευτυχισμένος: Εβγαίνω εις τους αγούρους μου, ... (παρ. 1 στ.) και πάλιν αφηγοῦμαι τως του ονειράτος την πλάσιν. | Και οι πάντες προσχαρούμενοι εφάνησαν την ώραν Λιβ. Va 731.

προσχειράριος, Hagia Sophia k 476⁶· προσχεράρης, Πρόδο. (Eideneier) III 210 χφ G κριτ. υπ., 217-1 χφ G κριτ. υπ.: προσχεράριος, Hagia Sophia k 476⁶ κριτ. υπ.: προσχεριάρης, Πρόδο. (Eideneier) III 210, 214, 217-1 χφ M κριτ. υπ.: προχειριάριος, Hagia Sophia k 476⁶ κριτ. υπ.: προχεράρης, Πρόδο. (Eideneier) III 210 χφ P

κριτ. υπ., 214 χφ P κριτ. υπ.: *προχειράρης*, Προδρ. (Eideneier) III 210 χφ K κριτ. υπ., 214 χφ K κριτ. υπ.

Πιθ. από το μτγν. επίθ. πρόσχειρος-πρόσχερος (βλ. και Andr., Lex., λ. πρόσχερος για τ. σήμ. ιδιωμ.) και την κατάλ. -φριος· πβ. ουσ. *προχειράριος* που απ. σε Γλωσσάρ. (L-S) και στο Meursius· βλ. και Χατζιδ. ΕΕΦΣΠΘ 1, 1927, 18, Μανρ., Εκλ. Α' 521. Οι τ. προχ- πιθ. με επίδρ. του πρόχειρος. Ο τ. *προχειράρης* στο Du Cange. Τ. *προσχειράριος* στο Κωδ., Παρεκβ. 135¹³ και στο Meursius· πληθ. *προσχειράριοι* στο Du Cange. Πληθ. *προσχειράριοι* στο Du Cange, App. Επών. *Προχειράρης* στο Βαγιακ., Βίος επών. 144. Η λ. στα Πάτρια Κων/π. 82¹⁴ κριτ. υπ.

Ανευδίκεντος χειρώνακτας ημερομίσθιος εργάτης (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β' 220, 221 και Κουκ., Ευστ. Λαογρ. Α' 48, 393-94): Υπήρχον δε τεχνίται μαίστορες εκατόν έχοντες έκαστος αυτών ανά εκατόν *προσχειράριους* Hagia Sophia φ' 495¹⁵ (εδώ παιγνιωδώς): έκβαλε τα εκκλησιαστικά και γίνον *προσχειράρης*,¹ και φόριε το προσώμιν σου και τον πληόν κουβάλιε,¹ και τα χαλίκια σύνασε, να επάρεις τον μισθόν σου Προδρ. (Eideneier) III 210.

προσχειρούμαι.

Από την πρόθ. προς και το αρχ. χειρόμαι. Η λ. τον 4.-5. αι. (TLG) βλ. και LBG. Προσεταιριζομαι: Αλέξανδρος απέρχεται πρεσβέων¹ και προσχειρόνται βασιλείς τούτον μεγίστη γνώσει Βίος Αλ. 5067.

προσχεράρης, προσχεράριος, προσχειράρης ο, βλ. προσχειράριος.

προσχιόνι(ον) το, βλ. προμαχιόνι(ον).

προσχορηγώ.

Το μτγν. *προσχορηγέω*.

Παρέχω επιπλέον (εδώ) παραδίδω σε κάπ. κ.: Ειθ' ούτως πλούτον άπειρον αυτοίς *προσχορηγήσας*,¹ ον εξ οικείων ήρπασεν η κόρη των γονέων Διγ. Z 2729.

προσχωρώ.

Το αρχ. *προσχωρέω*. Η λ. και σήμ. λόγ.

Μέσ. 1α) Προχωρώ, πλησιάζω: Αθήκαν τον (ενν. οι Άησται τον Βέλθανδρον), εσέβηκεν, ήλθε, *προσεχωρήθη*¹ και όταν μικρόν εσέβηκεν, ευθύς, κατάπεσάν τον Βέλθ. 228· β) φτάνω εισέρχομαι: της βασιλείας σου άνθρωποι, ως τους δόξει,¹ εις περιβόλιν αναιδώς *εμφαίνουσιν* ιδικό μου,¹ καθά απόφα Βέλθανδρος ήλθε, *προσεχωρήθη*ν Βέλθ. 939. 2) (Πιθ.) είμαι τοποθετημένος, βρίσκομαι: Την φρόνησιν επιμελού, παιδίν μου, παρά πάντα,¹ ο νους γαρ μέγας θησαυρός επέκεινα των όλων,¹ και εις τόπον ολιγοστούκον ένι *προσχωρημένος* Σπαν. P 156

προσψάω, Διγ. Z 2922, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffer.) 368, Ερμον. Ψ 178.

Το αρχ. *προσψάω*.

1) Ακουπώ, αγγίζω: Αγαπ., Δαμασκ. Βαβλαάμ 240²². 2) (Για όπλο) χτυπώ: με το φρικτόν σπαθίν του,¹ κόλπους τους έκρω δυνατούς (ενν. ο Έκτωρ), λαβάνει τους

συχνάκις· ἰ οἷον προσψάσσει το σπαθίν, ποτέ υγιάν ουκ έχει Πόλ. Τρωάδ. (Παπα-
θυμ.-Jeffer.) 3475. 3) Δοκιμάζω: Ο βασιλεὺς ὡς ἤκουσεν ἐκεῖνα τα μαντάτα, ἰ ετρώμα-
ξεν, ἐξέστηκεν, ἐφύρθη, επαγώθη ἰ και τρεις ημέρας ἐποίκε σωστάς πεπληρωμέ-
νας ἰ μήτε φαγίον και ποτον μήτε ὕπνον προσψάσσειν Γεωργηλ., Βελ. Α (Bakk.-v.
Gem.) 120. 4) (Με ἀρν.) ἀφαιρῶ, οικειοποιούμαι κ: Ο δε Ἰσραήλ... ἐξήλθε τῆς Συνώ-
πης και προὔπαντήσας αὐτῷ και δουλικῶς προσκυνήσας, ἀσπασίως αὐτόν ο τύραννος
υπεδέξατο, κελεύσας πάντας τούς θησαυρούς αὐτοῦ λαβεῖν ... και μη προσψάσαι τις
τι τῶν αὐτοῦ Δούκ. 429³⁴.

προσψένω, βλ. προσψήνω.

προσψεύδομαι.

Το μτγν. προσψεύδομαι.

Λέω (επιπλέον) ψέματα: και προσψευδόμενος (ενν. ο Νεκτεναβώ) αὐτῇ (ενν. τῇ
Ολυμπιάδι) «ψεύδος ουκ ἔστιν», εἶπεν ἰ «ἀλλ' ἀληθές το λαληθέν, βασιλίσοα, και
πρόσχεα ...» Βίος ΑΛ. 219.

προσψήνω προσψένω.

Από τὴν πρόθ. προς και τὸ ψένω (βλ. ἄ. ψήνω). Ο τ. στο LBG.

(Μέσ.) ψήνομαι, μαγειρεύομαι: Ἦσαν ἐκεῖ και δράκοντες πλείστοι προς τούτοις
γενή ἰ πολλῶν ἰχθύων ἰσχυρῶν· πυρί γαρ ουχ ὀπτοῦντο ἰ αὐτοῖ προσεπιβαίνοντες,
ὕδατι ψυχρῷ μάλλον ἰ πηγαίω προσεψένοντο και κατοπτοῦντο τάχει Βίος ΑΛ. 4285.

πρόσω, επίρρ., Βίος ΑΛ. 4908.

Το αρχ. επίρρ. πρόσω. Η Λ. και σήμ. Λόγ. (ΛΚΝ) και ναυτ.

1) (Τοπ., ἀναρθρ. και ἐναρθρ.) εμπρός, προς τα εμπρός: Ψευδο-Σφρ. 234⁶. Κα-
τουννεοσάντων τοῖνυν τῶν στρατευμάτων ἐξεναντίας και μη τα πρόσω χωρεῖν ἰσχύον-
τα τὸ ἐν κατὰ του ἐτέρου ... Δούκ. 215¹². προσερχόμενοι πάλιν ἐπὶ τα πρόσω ἰ την
ἐρημον οδενόσαμεν πλησίον τῆς θαλάσσης Βίος ΑΛ. 4325. 2) (Χρον.) α) (ἀναρθρ. και
ἐναρθρ.) αργότερα, στη συνέχεια· στο μέλλον: Ψευδο-Σφρ. 350²⁰, Ψευδο-Σφρ. 376²².
ἀφες αὐτὰ τα νυν, ἕως αν ἰδεις, τι πράξει αὐτός (ενν. ο βασιλεὺς) ... Εἰς το πρόσω
πάλιν, ὡς ἰδεις, σὺτῶ και πράξεις Ψευδο-Σφρ. 322⁵ β) με ἀρθρο ουδ. πληθ. ὡς ουσ. =
τα μελλοόμενα: Μα τῶρα ποῖαν ἀρετὴν ἡ ποῖα καλοσύνη ἰ εχομεν ὅλοι στον Θεόν ἡ
ποῖαν δικαιοσύνη ἰ και ἐλπίζομεν να σηκωθεί και να μας βοηθήσει ἰ και από τον Αντίο-
χον ετούτον να μας γλύσει ἰ Καθὼς μας ἐπαράδωκεν στον Ναβουχοδονόσωρ, ἰ ἐτοῖ
και τῶρα θεωρῶ πως ἔρχονται τα πρόσω Βεσιτάρχης, Σίχ. πολίτ. Ελεάδ. 150.

προσωδία η.

Το αρχ. ουσ. προσωδία. Η Λ. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

(Εδώ πιθ.) η ἐμμελής ἀνάγνωση τῶν ἱερῶν κειμένων: πού εἰν' ... ἰ ο ὕμνος τῆς
αγίας Σοφίας, οἱ μυρωδιές, θυσίες ἰ Τι ἐγίνετο ἡ ψαλτική, οἱ καλές προσωδιές: Ψευδο-
Γεωργηλ., ΑΛ. Κων/π. 149.

προσωθώ.

Η Λ. στον Ἰπποκράτη και στο ΑΛΝΕ.

Ἐπρώχνω κ. προς τα εμπρός: *Κριοὶ γὰρ εἰσὶν ὄργανα διάτροχα συν τέχνη, ἡ συν βία προσωθούμενα παρ' ἰσχυρῶν ἀνθρώπων, ἡ καὶ ταῦτα δ' ἀφιεμένα τρέχουσι προς τα τεῖχη Βίος ΑΛ. 2217.*

προσώμιν το.

Από την πρόθ. προς και το ουσ. ὤμος. Τ. προσώμι στο ΑΛΛΕΝΕ και σήμ. ιδίωμ. (Andr., Lex., Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.² Δ' 588, Καρανικόλας, Συμ. 3, 1977, 89, Κουκ., ΒΒΠ Δ' 254 σήμ. 5).

Προστατευτικό ύφασμα που τοποθετούσε ο εργάτης ανάμεσα στον ὦμο του και το φορτίο, για προστασία και ανακούφιση από το βάρος (για το πράγμα βλ. Κουκ., ὁ.π., Β¹ 200, Δ' 254-πβ. και ἄ. προσόψι β): *ἐκβαλε τα ἐκκλησιαστικά και γίνου προσχειάρης, ἡ καὶ φόριε το προσώμιν σου και τον πηλὸν κουβάλιε, ἡ και τα χαλίκια σὺνασε, να ἐπάρεις τον μισθὸν σου Πρόδρ. (Eideneier) III 211.*

προσωνυμία η, Hagia Sophia φ' 498^{9-10 11}.

Η Λ. στον Ιπποκράτη και σήμ.

Ονομασία, ὄνομα: *ἐλαβεν ο ναὸς την τοιαύτην προσωνυμίαν και ονομάζεται Αγία Σοφία αὐτ. 498¹².*

προσωπάκι το.

Από το ουσ. πρόσωπον και την υποκορ. κατάλ. -άκι. Η Λ. στο Βλάχ. και σήμ.

(Εἰδὼ θωπευτ.) πρόσωπο: *Χαρά σ' αὐτοῦς που βλέπου σου τ' ἄγιον σου προσωπάκι, ἡ ὦ τιμὲ πατέρα μου, εἰς τ' ἄγιον σου κορμάκι Χούμνου, Κοσμογ. 1859.*

προσωπίδα η.

Το μτγν. ουσ. προσωπίς. Η Λ. στο Σομαν. και σήμ.

(Πιθ.) προσωπίειο, μάσκα: *διὰ ποῖον τέλος σε ἔκαμα και ἐχαμηλωσες την προσωπίδα Καλόανδρ. (Δανέζης) 65 (17').*

προσωπικός, επιθ., Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 63⁹, 740 κζ' 1.

Από το ουσ. πρόσωπον και την κατάλ. -ικός. Η Λ. τον 4.-6. αι. (L-S Suppl.), στο Βλάχ. και σήμ.

(Νομ., προκ. για αγωγή) που αφορά στην επιδίωξη της κατοχύρωσης ή της άσκησης ατομικού δικαιώματος: *Τα εγκαλέσματα ἄλλα εἶναι πραγματικά και ἄλλα εἶναι προσωπικά. Και πραγματικά εἶναι, ὅταν ἔχει να ζητά κανεῖς το πράγμα του προσωπικά πάλιν εἶναι, ὅταν εγκαλεῖ τινος να τον κάμει τίποτες ἢ να τον δώσει Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 740 κζ' 4, 5: Ἀγωγῶν ... δύο γένη εἶναι πραγματικά ἢ προσωπικά ... Ὅσαι κινούνται κατὰ ἐνεχομένου, που ἐνέχεται και ἔχει τις χρέος ἀπαραίτητον να κάμει τίποτε ἢ να δώσει, λέγονται προσωπικά, ἡγουν εἰς πρόσωπον Zygomalas, Synopsis 135 A 84.*

προσωπικός, επιρρ.

Από το επιθ. προσωπικός. Η Λ. τον 7.-8. αι. (TLG), στο Σομαν. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

(Γραμμ.) σε σχέση με το γραμμ. πρόσ. ενός μέρους του λόγου: Προσωπικώς δε κλίνονται εις τρόπον τοιούτον ... γράφω, γράφεις, γράφει Σοφίαν., Γραμμ. 53.

προσωπολήπτης ο.

Το μετγν. ουσ. προσωπολήπτης. Η Α. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ., Α. προσωπολήπτω).

Αυτός που δείχνει μεροληπτική διάθεση, εύνοια προς συγκεκριμένο πρόσωπο: Συντρόφοι μου και αδελφοί και συνανάνθρωποι μου, | σήμερον καταδέχεσθε να κρίνεσθ' από μένα, | να έχετε το δικαίον χωρίς προσωπολήπτου, | να γίνεται το δικαίον, κανείς να μην αδικείται Βυζ. Ιλιάδ. 204.

προσωπόληψη η, βλ. προσωπόληψις.

προσωποληψία η προσωποληψιά.

Το μετγν. ουσ. προσωποληψία. Η Α. και σήμ.

Η μεροληπτική διάθεση, η εύνοια προς συγκεκριμένο πρόσωπο: την δικήν τήν δικάζομε κρίνέτε την δικαίως, | μη ένι προσωποληψιά σ' εμέν, παρακαλώ σας Φλώρ. 411· Ην γαρ φοβερότατος ως ουδείς των προ αυτου βασιλέων· έτρεμον γαρ οι μεγιστάνες αυτον πάντες· ου γαρ ην προσωποληψία εν αυτώ Εκθ. χρον. 38⁴⁶ (εδώ ως αμάχημα· βλ. και Bauer, Wört., Α. προσωποληψία): Προπάντων δε φυλάζωμεν την πίστιν ημών καθάραν και αμόλυντον, και μη εν προσωποληψία Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 1250.

προσωπόληψις η προσωπόληψη, Λίβ. Esc. 484.

Από το μετγν. προσωποληπτέω (Lampe, Lex.) και την κατάλ. -σις. Η Α. τον 4. αι. (TLG).

Η μεροληπτική διάθεση, η εύνοια προς συγκεκριμένο πρόσωπο: οπου ίσταται εις το αριστερόν λέγουν την Δικαιοσύνην, | ομνύνει και αυτή τον Ερωτα το δίκαιον να φυλάσσει, | να μη διά προσωπόληψιν πολλάκις παρακρίνει Λίβ. διασκευή α 550.

πρόσωπον το, Σπαν. (Ζώρ.) V 341, Λόγ. παρηγ. I 231, Προδρ., Δεητ. 222, Ελλην. νόμ. 573³⁰, Ασιζ. 275⁹, Διγ. (Trapp) Gr. 1449, 2848, Διγ. A 258, Διγ. Z 200, 3398, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 83, 192, Βελθ. 613, 634, Χρον. Μορ. Η 1046, Χρον. Μορ. Ρ 1374, Βίος Αλ. 889, Φλώρ. 8, Απολλών. (Κεχ.) 625, Λίβ. διασκευή α 289, 492, Λίβ. Va 458, 739, Λίβ. Esc. 836, Ιμπ. 814, Χρον. Τόσκων 1324, Rechenb. 87³⁴, 88⁹, Φαλιέρ. Ιστ.² 212, 405, Μαχ. 162¹⁶, 266²³, 338²⁵, Διήγ. Βελ. Ν^ο 207, Ch. pop. 795, Γεωργηλ., Θαν. 594, Βουστρ. (Κεχ.) 26⁹, 50⁹, 76¹⁷, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 3110, 3133, Κορων., Μπούας 129, Αιτωλ., Ρίμ. Μ. Καντ. 4, Κωδ. Χρονογρ. 53¹⁰, Hagia Sophia ω 519⁹, Κυπρ. ερωτ. 36⁹, 49⁹, Βουστρ. Μεταφρ. 257, Σουμμ., Ρεμπελ. 185, Διγ. Ανδρ. 382⁹, 404¹³, Βενετοάς, Δαμασκ. Βαβλαάμ 116¹⁸, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1250, Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 183⁹, Διγ. Ο 2028, 2438, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Λουκ. ι' 1, κ.π.α· πρόσωπο, Εβρ. ελεγ. 174 δις, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 510, 1525, 1927, 2249, 2535, 3417, 3597, 3879, 5319, Πανώρ.² Αφ. 40, Πρόλ. 68, Β' 388, 407, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 246, Ε' 56, Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 122, Δ' 129, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1156, Ε' 24, Στάθ. (Martini) Γ' 332, Ροδολ. (Αποσκ.) Δ' 24,

Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 71, Διακρούσ. (Κακλ.) 1113, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 537^ο, *πρόσωπο(ν)*, Σπαν. Α 166, Σπαν. Β 167, Κομν., Δίδασκ. Δ 215, Σπαν. Ρ 91, 104, Αιν. άομ. 28, Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 106, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ-Jeffr.) 566, Ερμον. Δ 116, 149, Η 181, Ψ 291, Αχιλλ. (Smith) Ο 18, Συναξ. γυν. 542, Εκλάβ. 270, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 310^ο, Πεντ. Γέν. Ι 2 δις, ΙΙ 6, XVI 12, Εξ. Χ 28, XX 3, Λευιτ. VI 7, XVII 10, Αρ. VIII 2, XII 3, XIX 4, Δευτ. IV 37, VII 10, XXXI 11, κ.α., Αζαγ., Κάρολ. Ε' 1004, Δαμασκ. Στουδ., Θησαυρ. 194, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) 40^ο, Ψευδο-Σφρ. 222^ο, Διακρούσ. (Κακλ.) 1097^ο γεν. εν. *πρόσωπου*, Πεντ. Εξ. XXV 37^ο πληθ. *προσώπατα*, Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 275^ο, Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)² 679, Μαλαξός, Νομοκ. 87, Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 430^{οο}¹, Πανώρ.² Β' 463, Μπερτολ-δίνος 92.

Το αρχ. ουσ. *πρόσωπον*. Ο τ. *προσώπατα* ήδη αρχ. και σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ. για τον πληθ. σήμ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 43-5, αλλά και Προμπονάς, Γλωσσ. ομηρ. 42). Ο τ. *πρόσωπο* και σήμ. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *πρόσωπο(ν)*, Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου).

1α) Το μπροστινό μέρος του κεφαλιού του ανθρώπου από το μέτωπο μέχρι το πηγούνι: Δεγ. (Trapp) Gr. 1149, Περί Ξεν. (Μαυρομ.) 523, Λίβ. Va 2231, Ch. pop. 232^ο (εδώ σε εβραϊσμό στον πληθ.: βλ. και Belleli, REG 3, 1890, 304): *είδε την ο Ιουδα και ελογάριασε την για κούρβα, ότι εσκέπασεν τα πρόσωπά της* Πεντ. Γέν. XXXVIII 15^ο (σπανιότ. προκ. για ζώο· η χρ. ήδη αρχ.): Ορνεοσ. αγρ. 564^{οο} β) (συνεκδ.) μορφή, όψη φυσική παρουσία: Λίβ. διασκευή α 3450, *Χάρο, και τις αξώθηκε να δει το πρόσωπό σου*! να μην τον πάρεις μετά σε εις κατοικητήριό σου; Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 17, Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 105^{οο} (εδώ σε εβραϊσμό στον πληθ.): *είπεν ο Μωσέ· αλήθεια εσύντηγες μη να προσμίζω πλια να ιδώ τα πρόσωπά σου* Πεντ. Εξ. Χ 29^ο (μεταφ.): *εβάλτην προς εσέ ...*! με της γραφής το πρόσωπον προθυμερώς να στείλω! εκείνην την παρηγορία Φαλιέρο, Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 16. 2) Συνεκδ. α) έκφραση, ύφος: Συναξ. γυν. 403, *χαιράμενο είδα το πρόσωπό ντου Στάθ.* (Martini) Γ' 420^ο *ομπρός του εσταλάρανε ...*! με πρόσωπο λυπητερό, τα μάτια βουρκωμένα Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 174^{οο} (εδώ σε εβραϊσμό στον πληθ.): *και ερώτηξεν τους μουνούχους του Φαρω ός μετ' αυτόν ... του ειπεί· γιατί τα πρόσωπά σας κακά σημερα;* Πεντ. Γέν. XI 7^ο β) η όραση τα μάτια: *Νεράϊδα μου ομορφότατη ...*! θαράπειο του προσώπου μου Φορτουν. (Vinc.) Γ' 464. 3) Αναπαράσταση στην τέχνη της μορφής ανθρώπου, ζώου ή πράγματος: *χειρι τριγύρον ο τροχός πρόσωπα ιστορισμένα* Λόγ. παρηγ. L 427^ο *ειπέτε τον να με γυρεύει όπου είναι τα αμάξια τα χρυσά, όπου είναι γραμμένα των λείοντων τα πρόσωπα* Διήγ. Αλ. G 268^{οο} (με την πρόθ. εις): *Είχεν γραμμένους εις το παλάτι του και τους δώδεκα μήνες εις πρόσωπα έμορφα ανθρώπινα* Διήγ. Αλ. G 288^{οο}. 4) (Προκ. για πράγμα) α) μπροστινή πλευρά· πρόσοψη: *να κάμεις τα λυχνάρια της εφτά και να αναφει τα λυχνάρια της και να φέγγει υπί μεριά του προσώπου της* Πεντ. Εξ. XXV 37^ο (εδώ σε εβραϊσμό στον πληθ.): *να διπλώσεις το βηλάρι το έξατο προς ανάγναντις πρόσωπα της τέντας* Πεντ. Εξ. XXVI 9^ο (μεταφ.): *άντικρυ του προσώπου μου κάστρον έκτισε μέγα* Θρ. Κων/π. Β 77^ο β) εξωτερική πλευρά: *Εις πύργος είναι κτισμένος με τοιβάλα και με ασβέστην ... Και είναι πρόσωπα δ', ήγων τετράγωνος* Rechenb. 87^{οο} γ^ο) (στις εκφρ. *πρόσωπον της γης/του νερού*) επιφάνεια, έκταση: *εις του νερού το πρό-*

σωπον πάλιν να τ' ανηβᾶσω (ενν. τα ομμάτια) Βέλθ. 634· Επικατάρατος λοιπόν να τρέμεις και να φεύγεις, | από το πρόσωπον της γης ὄρη, βουνά να οδεύεις Χούμνου, Κοσμογ. 200· εξολοθρευθήκασιν ὅλοι κακοὺς θανάτους, | από το πρόσωπον της γης εσθραθη τ' ὄνομα τους Ιστ. Βλαχ. 1324· (ἐδῶ σε εβραϊσμό στον πληθ.): Ἰδού, ἐδῶ-ξες ἐμέν σήμερα αποπάνου τα πρόσωπα της γῆς Πεντ. Γέν. IV 14· ἐπορεύτην το κιβωτό ἐπὶ πρόσωπα τῶν νερῶν Πεντ. Γέν. VII 18· γ²) η ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια υφάσμα-τος (για το πράγμα βλ. και Κουκ., ΒΒΠ Β² 33): ο ιερίας ... να ραντίσει ἐφτά φορές ὀμπροστά στο Κύριο εἰς τα πρόσωπα της κουρτίνας Πεντ. Λευι. IV 17. 5) Ο ἀνθρώ-πος ὡς ξεχωριστὴ οντότητα, άτομο: ἐγώ γαρ και η ἐμὴ ἀδελφὴ υπάρχομεν προσώπα-τα δύο Ἑλλην. νόμ. 568²· Ἐρως εἰς τὴν ἀσχόλησιν πρόσωπα σου διακρίνει Λιβ. δια-σκαιή α 926· ο δίκαιος Κριτής γυρνεὶ να χωρίσει | το δίκαιο ἀπὸ το ἀδικο και πρόσω-πον δὲν βλέπει Πένθ. θαν.² 497· (στη θέση αὐτῶν): οἱ αὐτοὶ νόμοι και συνήθειαι να εἶναι οἱ αὐτοὶ ... και να τοὺς διαφεντεύω, ὡς καθὼς διαφεντεύω το πρόσωπόν μου ὅλον Ἐπιστ. Μωάμ. 67¹· πάντα πλοῦτη και χαρὲς να 'ναί στ' ἀρχοντικό σας | κι ὅλες του κόσμου τες τιμὲς να 'χει το πρόσωπό σας Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 136¹· (σε περιφράσει): ἀπὸ ὀμπροστά γερατεύω να σηκωθείς και να διαπρεπίσεις πρόσωπα γέρον Πεντ. Λευι. XIX 32. 6) Το «πρόσωπο» του Θεοῦ, ο Θεός (για τὴ σημασ. βλ. και Lampe, Lex., στη λ. IB): Ἐχομε θάρρος στο Θεό ... | να τῶσε δώσει κόλαση, κρίση πολ-λα μεγάλη, | γιατί μας ἐχωρίασαι ἀπὸν το πρόσωπόν Του | κι ἐπέψαι μας ἐδεῖα εἰς τον ἀφορεσμόν Του Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 239· (ἐδῶ σε εβραϊσμό στον πληθ.): ἐπαρ-κάλεσεν ο Μωσε τα πρόσωπα του Κυρίου του Θεοῦ του και εἶπεν Πεντ. Ἐξ. XXXII 11· (προκ. για το Χριστό): ἐστεῖλε (ενν. ο Ἰησοῦς) μαντατοφόρους μπροστά εἰς το πρόσω-πὸν Του ... και ἐμπήκαν εἰς μίαν χώραν τῶν Σαμαρειτῶν διὰ να τον ετοιμάσουν τόπον Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Λουκ. θ' 52. 7) (Θεολ., προκ. για τὴν ἀγία Τριάδα) υπό-στασις: Πιστεύομεν ὅτι εἰσὶν ἐν τῷ Θεῷ ἄλλα τρία ιδιώματα ... Και τὰντα τα τρία ιδιώματα ὀνομάζομεν τρεῖς υποστάσεις, ἦρουν τρία πρόσωπα Ιστ. πατρ. 85· (ἐδῶ προκ. για το θεό Ἐρωτα): λέγει με διὰ τα πρόσωπα του Ἐρωτος τα τρία Λιβ. Va 735. 8) Διάθεσις, τρόπος συμπεριφορᾶς: ο βισκούντης ἐντέχεται ... με ἀγάπην και καλὸν πρόσωπον να ἀκούσει το ἐγκλήμην του ἀγκαλεσίον Ασοῖζ. 26¹· φρ. δείχνω πρόσωπον (+επιθετ. προσδ.) = συμπεριφέρομαι (με ὀρισμένο τρόπο): ἐπεὶ λείψον χαρίσματα και τα δωρημάτα σου, | δείχνει (ενν. η κοπέλα) σε ἄλλον πρόσωπον και σκυθρωπὸν και μαῦρον Σπαν. (Ζῶρ.) V 380· να δείξει (ενν. η βασιλίσσα Εὐδοκία) πρόσωπον καλὸν και ἀγάπην εἰς τὴν χώραν Χρον. Τόκκων 1269· Διὰ καλὸν πρόσωπον ὅπου τοὺς ἐδείξεν ο κυρὴς της Τύρου ἐκόμπωσέν τοὺς Μαχ. 42¹· (προκ. να δηλωθοῦν ντροπὴ ἢ ἐνοχές): Εἰς ἑκατὸν ἐπιλεκτοὺς ποτὲ οὐκ ἐφοβήθη | και ἐδάрте εἰς ἕναν μοναχὸν θέλω στέ-κειν να ἐβλέπω; | Και μετὰ ποῖον πρόσωπον τὴν Μαξιμού να ἰδοῦμεν; Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1438. 9) (Γραμμ.) κάθε τύπος ἀντωνυμίας ἢ ρήματος, που φανερώνει ἐκεῖνον που μιλά: η ἀντωνυμία, διὰ να γενεὶ τέλειος ο λόγος, δίδει τα πρόσωπα εἰς τα ρήματα Σοφιαν., Γραμμ. 77.

Εκφρ. 1α) Ἀπὸ πρόσωπον + γεν. = μπροστά ἀπὸ, ἐνώπιον: πῆκα τὴν ἐμὴν ράβδον ἐτιναζάμην, | ἐφύγον ὡσεὶ πρόβατα ἀπὸ πρόσωπον Λύκου Διγ. Z 3093· β) ἀπὸ προσώ-πον μου, σου, του ... = δικός μου, σου, του ... (πβ. και Ἐπιτομή, ἀπὸ (I) 5α): ἐτοί του κάμνει ἐκεῖνη ἡ θαυμαστὴ Πουλιχερία ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ· γράφει τον μίαν γραφὴν ὡς

από πρόσωπον του Κατάλ. οικουμ. συν. 98^ο. 2) Εἰς πρόσωπον + αιτιατ. = με τη μορφή κάπ.: να σμιχθεῖ (ενν. ο Κτεναβῶ) με την βασιλίῃσαν τὴν Ολυμπιάδα εἰς πρόσωπον τον θεόν των Ἑλλήνων τον Ναβὸν Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 103^ο. 3α) Εἰς (τα/τα)στο πρόσωπον/α = (α) βλ. ἄ. εἰς Εκφρ. 31· (β) μπροστά, ενώπιον: καθένας εἰς το πρόσωπον του βασιλέως ἐπολέμα προθυμότερον Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 424· β) εἰς πρόσωπον + γεν. = για λογαριασμό, για ὄφελος κάπ.: το μεν ἄρρεν (ενν. παιδίον) ἀνδρωθέν λαμβάνομεν ἐνταῦθα! εἰς πρόσωπον αὐτοῦ πατρός, ἐκεῖ δε προς μητέρα! το θῆλυ συναυλίζεται Βίος Αλ. 4829. 4) Ἰπὶ (τα) πρόσωπα + γεν. = (α) βλ. ἄ. ἐπὶ Α' Εκφρ.: (β) μπροστά· ἀπέναντι· ενώπιον: ἐπλίκεψαν ἀπὸ τὴν Χαβίλα ως τὴ Συρ ος ἰπὶ πρόσωπα τὴς Αἰγυφτος ...· ἰπὶ πρόσωπα ὁλωνών των ἀδερφίων του ἐπέσεν Πεντ. Γέν. XXV 18 δις: να μην εἶναι ἐσέν εἰδωλα ἄλλα ἰπὶ τα πρόσωπά μου Πεντ. Δεὺτ. V 7· (με χροιν. σημασι): και ἀπέθανεν ο Αραν ἰπὶ πρόσωπα του Θεραχ, του πατρός του Πεντ. Γέν. XI 28. 5) Ἰπὶ πρόσωπα + αιτιατ. = εἰς βάρος κάπ.: τὴν ἡμέρα οπου κληρονομήσει τα παιδιὰ του το ὅς να εἶναι αὐτουνοῦ, να μη μπορέσει να πρωτοκοκίσει τον υἱόν τῆς ἀγαπημένης ἰπὶ πρόσωπα υἱόν τῆς μισισμένης τον πρωτόκοκο Πεντ. Δεὺτ. XXI 16. 6) Με πρόσωπον = ἀπὸ παλὺ κοντά: οὐδεὶς πυρὸς πολλόν την καῖσιν δεν ἔομένει! με πρόσωπα να τὴν ιδεί, ἀλλὰ μακρὰ πηγαίνει Κορχον., Μπούας 58. 7) Προς πρόσωπα = μπροστά, ἀπέναντι: να σιμῶσουν αὐτὴν τα παιδιὰ του Ααρων ὀμπροστά στο Κύριο προς πρόσωπα το θεοιστήρι Πεντ. Δεὺτ. VI 7. 8) Πρόσωπον προς πρόσωπον = (προκ. να δηλωθεῖ ἄμεση ἐπικοινωνία δύο ατόμων) πρόσωπο με πρόσωπο, ἀντικριστά: Των μαρτύρων οἱ λόγοι πᾶννονται, οὐχὶ των ἀνθρώπων ἐκείνων, οπου ἀκούσουν λόγους ἀπὸ τους μάρτυρας ...· πρόσωπον γαρ προς πρόσωπον ἐρωτῶνται οἱ μάρτυρες Μαλαξός, Νομοκ. 95· τοιούτος (ενν. ο Μωσῆς γίνεται), ὥστε να μιλεῖ στόμα κατὰ στόμα με τον θεόν και πρόσωπον προς πρόσωπον Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 48· (στον πληθ.): και δεν εσηκώθην προφήτης πλια εἰς τον Ισραὴλ σὸν το Μωσε, ὅς τον ἤξερεν ο Κύριος πρόσωπα προς πρόσωπα Πεντ. Δεὺτ. XXXIV 10.

Φρ. 1) Βάνω τα πρόσωπά μου εἰς, προς ... = στρέφω το πρόσωπό μου προς μια κατεύθυνση· κατευθύνομαι: ἐσηκώθην και ἀπέραςεν το ποταμό (ενν. ο Ισακωβ), και ἔβαλεν τα πρόσωπά του εἰς το ὄρος του Γίλεαδ Πεντ. Γέν. XXXI 21· ἔβαλεν προς τὴν ἔρημο τα πρόσωπά του (ενν. ο Βιλεαμ) Πεντ. Αρ. XXIV 1. 2) Βγαίνω ἀπὸ το πρόσωπο τῆς γῆς, βλ. ἄ. βγαίνω Ιβ Φρ. (α). 3) Βγαίνω ἀπὸ τα πρόσωπα κάπ. = φεύγω, ἀπομακρύνομαι ἀπὸ κάπ.: ἐβγωμό ἐβγήκεν ο Ισακωβ ἀπὸ τα πρόσωπα του Ισραχ τον πατρός του Πεντ. Γέν. XXVII 30. 4) Γελῶ (μέσα/ὀμπρός) στο πρόσωπον κάπ. = κοροϊδεύω, ἐμπαίζω φανερά: εὐὺ γελᾶς μας φανερά μέσα στο πρόσωπόν μας Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 60· εὐὺ γελᾶς μας φανερά ὀμπρός στο πρόσωπόν μας Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 107. 5) Γνωρίζω/θωρῶ πρόσωπον/α = κάνω διακρίσεις, ξεχωρίζω, μεροληπτικῶς μὴ κρίνεις κρίση, μὴ γνωρίζεις πρόσωπα και μὴ πάρεις φιλοδοξία Πεντ. Δεὺτ. XVI 19· να κρίνεις (ενν. βασιλεῦ) τὴν ἀλήθειαν με τὴν δικαιοσύνην,! να μην θωρεῖς εἰς πρόσωπον, μηδέ να παίρνεις δῶρα Ιστ. Βλαχ. 1389. 6) Δείχνω πρόσωπον, βλ. ἄ. δείχνω ΙΑ'2. 7) Δίδω (τα/τα) πρόσωπα, βλ. ἄ. δίδω ΙΑ'7β Φρ. 8) Δίδω εἰς πρόσωπον = μονομαχῶ πρόσωπο με πρόσωπο: εἰ βούλει, ἀνάστηθι και λάβε σον τα ὅπλα! και δώσωμεν εἰς πρόσωπον, ως δοκεῖ τοῖς ἀνδρείοις Δεγ. (Trapp) Gr. 2601. 9) Ἐχω δύο πρόσωπα = εἰμαι υποκριτικῶς διπρόσωπος: ὁσ' εἶχαςι δυο πρόσωπα ἀνθρώπους να κομπῶνουν,! θέλουσι να ἔχουν

κατοικία στο σπίτι του δαιμόνου Τζάνε, Κατάν. 429. 10) Έχω πρόσωπον = (α) έχω το θράσος, έχω τα μούτρα να ... έχεις λοιπόν και πρόσωπον και στέκεις και δηγάζεις! και δε θυμάσαι τὰ 'καμες, να τρέμεις να φοβάσαι; Ρίμ. Απολλων. (Κεχ.) 1703· έχεις πρόσωπον και βλέπεις, | ουδέ χάριτας μοι λέγεις ...; Πτωχολ. α 773· (β) έχω το θάρρος, το κουράγιο να ...; κακορίζικες εμείς, πώς έχομεν πλέον πρόσωπον να γυρίσομεν ομπροσθά εις τον βασιλέα ...; Μπερτόλδος 39· (γ) έχω αξία, κύρος: πλέον εις τον βασιλέα δεν έχω πρόσωπον, μόνον εντροπήν και ονειδισμούς Δωρ. Μον. XXXVII. 11) Δε θεωρώ Θεού πρόσωπο, βλ. α. θεωρώ (I) ΙΑ'Υ φρ. 12) Κάνω πρόσωπον = προσποιούμαι: Ο δε βασιλεύς, κάνοντας πρόσωπον πως μανίζει, λέγει ... Βενετοάς, Δαμασκ. Βαφλαάμ 90⁹. 13) Πέφτουν τα πρόσωπά μου, βλ. α. πέφτω Φρ. 10. 14) Πηγαίνω στο πρόσωπο(ν) + γεν. = φθάνω κοντά σε κάπ.: παρουσιάζομαι: αυτός υπάρχει, γνώριζε, όπου κρατεί την κόρη· | ας μην πηγαίνομεν λοιπόν στο πρόσωπον εκείνου, | αλλά ας ερευνήσομεν ένθα την κόρην έχει Διγ. Α 3462· Πουρι να πέψει η χάρη Του, σαν πάει στο πρόσωπό Του! τούτη η θυσία που μελετώ, να πάψει το θυμό Του Θουσ. (Bakk.-v. Gem.) 371. 15) Ποιώ πρόσωπον = (στρατ.) παρατάσσομαι μετωπικά: πρόσωπον ποιούσιν κοντά στο παραγιαλίν! κι εβλέπαν την αρμάδαν του έξω να μην την βγάλει Θρ. Κύρη. (Παπαδ. Θ.) 63. 16) Ποιώ καλόν/κακόν πρόσωπον, βλ. α. ποιώ Φρ. 83. 17) Ποιώ το πρόσωπον, βλ. α. ποιώ Α'9β. 18) Σηκώνω (τα) πρόσωπα, βλ. α. σηκώνω. 19) Φέγγω τα πρόσωπά μου, βλ. α. φέγγω.

Η λ. ως επίφρ. = μετωπικά: στην χώραν ήταν καταντού χωσμένοι μες στ' αργάκιν, | και πρόσωπον εμπήκασιν σ' όλον το παραγιαλίν Θρ. Κύρη. Μ 21.

προσωποποιία η? προσώποια.

Το μτγν. ουσ. προσωποποιία. Ο τ. πιθ. με απλολογία και αναβιβ. τόνου από μετρ. αν. (βλ. και Legrand, [Ερμον. 474]). Η λ. και σήμ.

(Εδώ) δραματικός τρόπος σύνθεσης λογοτ. έργου, κατά τον οποίο ο συγγραφέας θέτει φανταστικούς λόγους στο στόμα το δικό του ή των προσώπων του: ως ο Όμηρος γαρ λέγει, | και προσώποιαν ποιεί γαρ! προς θεάν γαρ ερωτώντα! λέγων προς αυτήν τοιαύτα Ερμον. Η 16.

προσωποποιώ.

Το μτγν. προσωποποιέω. Η λ. και σήμ.

(Μέσ., προκ. για αφηρημένη έννοια) αποδίδομαι με μορφή προσώπου: Η, τάχα θρήνος τις οικτρός ούτος της αμαρτίας, | ωσει τινα λυπούμενον προσωποποιουμένης (ενν. της αμαρτίας), | ήτις εναποπνίγεται δακρυοίς μετανολίας Γλυκά, Αναγ. 42.

προσωρηνός, επιθ., Διδ. Σολ. Ρ 9, Φαλιέρ, Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 91, Σκλέντζα, Πούμ. 1⁹, Δευτ. Παρουσ. 89, Κυρη. ερωτ. 107⁹, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)⁹ Γ' 456, 1193, 1601, Μάξιμ., Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Παύλ. Κορ. Β' δ' 17⁹· προσερινός, Φαλιέρ, Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 115, 305, 308, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. III 19 κριτ. υπ., Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)³ 545, 606, 645, Χριστ. διδασκ. 150 (δς), 183, 269, 382, 453, Μάξιμ., Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. ιγ' 21.

Από την έκφρ. προς ώραν (ήδη μτγν., βλ. Montanari, λ. ώραι 4c) και την κατάλ.

-ινός. Ο τ. (με τροπή ο=ε λόγω επιδρ. του έρρινου, βλ. Μωυσιάδης, Ετυμ. 94-96) στο Du Cange και σήμ. ιδίωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδίωμ.) πβ. σημερ. ιδίωμ. προσαιρινός (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.² Δ' 586, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.). Η λ. τον 8.-9. αι. (LBC), στο Βλάχ, και σήμ.

Που διαρκεί για μικρό χρονικό διάστημα: πρόσκαιρος, παροδικός, εφήμερος: ο κόσμος εν' προσωρινός, ημέρες υπαγαίνουν, | ο πλούτος, το λογάριον ως άνεμος διαβαίνει Σπαν. Α 521· προς ώραν έχει δύναμιν (ενν. ο ουκοφάντης), προς ώραν φλαμμουλίζει, | η προκοπή προσωρινή, προς ώραν η χαρά του, | και τότε ως χόρτος φθεীরεται, και τότε ως άνθος πίπτει Γλυκά, Στ. 352.

πρόσωρος, επίθ.

Από την έκφρ. προς ώραν (ήδη μετγν., βλ. Montanari, λ. ώρα 4c) και την κατάλ.-ος. Πβ. σημερ. επίφρ. προσωράς.

Κατάλληλος, που ταιριάζει στην ταχινή στιγμή: και πόσα εσυνετύχαμεν, και πόσες υποθέσεις, | αφήνω τα, ουκ είναι πρόσωρα τον να σε τ' αφηγούμαι Λιβ. Esc 2216.

πρότασις η.

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ. στον τ. πρόταση.

α) Διατύπωση κρίσιως για κάποιο ζήτημα, η οποία τίθεται σε φιλοσοφική συζήτηση προκ. να αποδειχθεί ή να καταρριφθεί: Τες ανακάτωσες των Γαλιλαίων ... μην τα φοβάσαι, ω βασιλεύ ... Διαι δεν θέλουνσιν ημπορείσει να σταθούνσιν εις το πρόσωπον μου ή καν ένα λόγον να εβγαλουνσι εις τας προτάσεις και ζητήματα οπου θέλω τας επει Βενετοάς, Δαμασκ. Βαβλαάμ 116¹⁶. β) Λογικός συλλογισμός: ΜΑΡΚΟΛΦΑ: Ανίσως και εκείνος δεν ήθελεν φάγει παγώνια, πέρδικες ... και άλλα όμορφα φαγητά τα οποία ήτον ενάντια εις την φύσιν του ..., εκείνος ήθελεν είσταιν ζωντανός, οπου τώρα είναι απεθαμένος. ΕΡΜΙΝΙΟΣ: Καλή πρότασις, στην πίστιν μου Μπερτολδίνος 96.

προτάσσω -τω.

Το αρχ. προτάσσω. Η λ. και σήμ. λόγ.

Τοποθετώ κ. στην πρώτη θέση, μπροστά: Βίος Αλ. 4417.

προτείνω.

Το αρχ. προτείνω. Η λ. και σήμ.

Ι. Ενεργ. α) Απλώνω, εκτείνω κ. προς τα μπρος: Διγ. Ζ 3222· β) (με αντικ. τη λ. χείρα) απλώνω το χέρι μου, δίνω το χέρι σε κάπ.: (ως εκδήλωση οικειότητας): Ιδουσα γουν Ολυμπίας τον ίδιον νυμφιον! προτέινει την δεξιάν χείρα προς το θηρίον Βίος Αλ. 454· (ως εκδήλωση παράκλησης ή ικεσίας): Ηκεις (ενν. βασιλεύ) ημίν αναίμακτον την νίκην εμφανίζων! και πού γαρ χύσις αίματος, πού δε πόλεμον φύσις, | ένθα το σύμπαν βάρβαρον τας χείρας σοι προτείνει ..., Γλυκά, Στ. Β' 10· Δακρύσας ουν Αλέξανδρος προτέινει την χείρα! την δεξιάν, ποιούμενος παράκλησιν εκ ταύτης Βίος Αλ. 6026· (ως εκδήλωση συναινετικής διάθεσης): Τας χείρας γαρ προτέινει (ενν. ο Αλέ-

Ξανθρός) πασαν ασκών παιδείαν, ἡ ὅπως φρενήρης γένηται και συμπαθής προς πάντας
Βίος ΑΛ. 2582: υπηκουσά σοι, φίλε, ἡ και την χείρα μου προτείνω! και διηγήσιν ηροξά-
μην! και το ους ενήκοον ἔχε Πτωχολ. α 28.

II. (Μέσ.) υποβάλλω πρόταση, υποδεικνύω κ.: Διγ. Z 3348.

προτελευταίη η.

Το μτγν. ους. προτελευταίη.

Θάνατος ενός ανθρώπου πριν από το θάνατο κάπ. άλλου: Υπόβολον λέγεται
τούτο, ότι η γυναίκα ἔδιδε χάριν προικός τόσοσν πράγμα! και ο ανήρ υπέβαλλε τόσοσν
εις την περιουσίαν αυτών και ήτον κοινή ... Και σήμερον τοιούτον υπόβολον ο ανήρ ου
δίδει! αμή αν συμφωνήσουν να δοθεί τίποτε μερτικόν, ... εκ προτελευταίης της γυναικός
Μαλαξός, Νομοκ. 364.

πρότερα, επίρρ., Αχέλ. 1029, 1157.

Το μτγν. επίρρ. πρότερα (TLG). Η λ. στο ΑΑΝΕ.

1) Νωρίτερα, προηγουμένως: και ήτον τιμότερον πρότερα να μισέψουν, ἡ παρά
να τους ευροσούν εκεί, να τους ἔχουσιν φονέψει Χρον Μορ. Η 9014. 2) Πρώτα-πρώτα:
πρότερον οφείλομεν τρέχειν πρότερα εις τα παιδιά τους κληρονόμους, και αν ουδέν
ἔχει παιδιά ο κληρονόμος, να δράμεις εις τους γονείς Ελλην. νόμ. 565¹⁴· ορθώθησαν οι
Τούρκοι 'ς κάθε πράμα, ἡ το πού να κρούσουν πρότερα συμβούλιον εκάμα Αχέλ. 298.

προτερειύω.

Το μτγν. προτερειύω (TLG). Τριτοπρόσ. προτερειύκει και μέσ. προτερειύκουμαι
σμή. το κυπρ. ιδίωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 765, Χατζ., Λεξ.) βλ. και LBG.

Α' (Μτβ.) φτάνω κάπου ή κάνω κ. πριν από κάπ. άλλο, προλαβαίνω κάπ.: Πλε-
ον υπέρ άλλους ἔτρεχον ο Πέτρος και Ιωάννης! τον Πέτρον επροτέρειφεν αυτός πριν
Ξαναφάνεις, ἡ Στον Αγιο Τάφον ήλθασιν τρεχόμενοι και εμπήκεν! ο νεότερος πρωτό-
τερα Σκλέντζα, Ποήμ. 1¹⁴⁰· (σε σχ. υπερβολής): απάνω σε τούτα τα βουνά η πείνα
πάντα προτερειύει την χώνευσιν, και η άσκησις παρακινά την ανωθεν πείνα Μπερ-
τολδίνος 98.

Β' Αμτβ. α) Προηγούμαι, ἔρχομαι πρώτος: Τούτ' η γυνή (ενν. η Μαρία Μαγδαλη-
νή) επροτέρειφεν η ήλθεν ἐμέ ν' αλείψει! κρατώντας πως ο δάσκαλος, εγώ, της θέλω
λείψει Σκλέντζα, Ποήμ. 1¹³⁹. β) προλαβαίνω, προφταίνω: Πρί σώσω εγώ, επροτέρει-
ψε ηι προχεντο η αφεντιά σου Σταθ. (Martini) Γ' 79.

προτέρημα το, Σπαν. Α 490, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 88, Λιβ. Esc. 979, Λιβ. διασκευή α
1058, Χρον. Τόκκων 950, 3700, Λιβ. Va 840· προτέρημαν, Σπαν. Α 486, Σπαν. Β 341,
346, 462, 466· προτήρημα.

Το αρχ. ους. προτέρημα (TLG). Η λ. και στήμ.

1) Ανδραγαθήμα, επιτυχία, ιδ. στρατιωτική: Χρον. Τόκκων 2159· Τότ' ένας εκ
τους ποντικούς ξεχωριστός απ' άλλους (παραλ. 1 στ.) ... τον υιόν του εκραξε να 'λθει
να πολεμήσει! και εις τους εχθρούς προτήρημα να δείξει και να ποίσει Ζήνου, Βατραχ.
414. 2) Θετικό χαρακτηριστικό, θετική ιδιότητα κάπ.: Εις ένα γαρ προτέρημα προ-

σθέτεις άλλο ένα, | εις την ανδρείαν ταπεινῶσιν, και πού καλλίον εις κόσμον; Σπαν. (Λαμπρ.) Va 514· Δι' αυτά τα προτερήματα ο' αυτήν την Βενετιαν, (παρ. 5 στ.) στην εξουσιάν την κοσμικήν τον έκλεξαν απάνω (ενν. τον Μιχαήλ) | που εις γλώσσαν την ιταλικήν τον λέγουν γουαρδιάνο Λίμπον. 165· (εδώ προκ. για πρόσωπο που συγκεντρώνει πληθώρα χαρισμάτων): ο δε χρυσός Καλλίμαχος και δυστυχής εκ Τύχης, | εκ γένος το βασιλικόν και μισθαργός εκ Τύχης, | ο θάνατος του δράκοντος, αλλά νεκρός εκ Τύχης, | παντός καλού προτέρημα, νυν δε σιδερωμένος, | έλεγε πικραινόμενος, θλιβόμενος και κλαίων ... Καλλιμ. 2382. 3) Καλή πράξη, ευεργεσία, εξυπηρέτηση: Καν σε ποιήσει τίποτε προτέρημα ολίγον, | οίος αν ένι, πάντοτε έχε τον εις τον νουν σου Σπαν. B 344.

Φρ. έχω προτερήματα από κάπ. = υπερέχω, ξεχωρίζω από κάπ.: της Ρώμης ο κατάρχων, | εκείνος οπού έφριξεν Ιτάλιαν και Ρώμην, | ο Λατζελάος ο φρεκτός, ο δυνατός, ο μέγας, | όπου είχαν προτερήματα από όλους τους ρηγάδες Χρον. Τόκκων 3333.

προτέρμιος, επίθ.

Από το προτερώ και την κατάλ. -ιμος.

(Προκ. για πρόσωπο) που έρχεται πρώτος (σε σύγκριση με άλλους), που υπερέχει: Άκουσα εγώ την αυθεντία σου νύκταν και την ημέραν, | το πως είσαι εύμορφος και φρόνιμος, προτέρμιος εις πάντας Διήγ. Αλ. Σεμίφ. S 892 (πβ. και Διήγ. Αλ. Σεμίφ. B 873).

πρότερον, επίρρ., Ελλην. νόμ. 565^α, Χρον. Μορ. H 865, 2828, 7913, 7930, Χρον. Μορ. P 2828, 7913, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 18.

Το αρχ. επίρρ. πρότερον (L-S, λ. πρότερος).

1α) Νωρίτερα, προηγουμένως, παλιότερα: Καλλιμ. 1228, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 256, Θρη. Πρόλ. 69· (με γεν.): Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 12946· (έναρθρ.): Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 93· β) (με γεν. λ. που δηλώνει ηλικία) μικρότερος από ...: Ο βασιλεύς Μενέλαος είχε μίαν θυγατέρα | εκ την Ελένην, πρότερον ετών δύο υπηρχεν, | οπόταν Πάρις ήρπαξεν Ελένην από Σπάρτης Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 13573. **2α)** (Προκ. για τη δηλ. χρονικής σειράς) πρώτα-πρώτα, αρχικά: άρχισεν ούτως λέγει τον «Πάντες παρακαλού σε, | ο κόντος Φλάντρας πρότερον, δεύτερον της Τουλούζας, | κι απέκει οι ευγενικοί, οι πρώτοι του πασιάντζον ...» Χρον. Μορ. P 234· Αφόν εξέβημεν εκ την δολιαν την Τροίαν, | ήλθαμεν και αποσώσαμεν πρότερον εις την Σμύρνην (παρ. 2 στ.). Απ' αυτόν εκαταλάβσαμεν πάλιν εις Λωτοφάγους Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 13616· (με γεν.): του παραδείσου πρότερον οίκον εποησε τελ και πύργον μέσον έστησεν πλήρης πολλών επαίνων Διγ. Z 4091· φρ. πρότερον αρχή. βλ. ά. αρχή B' γ φρ. β) (προκ. για τη δηλ. προτίμησης) κατά πρώτον, πάνω από όλα (βλ. και Lex. Chron. Μορ., στη λ.): διά τούτο ερώτησα τον γέρο μισίρ Νικόλα (παρ. 1 στ.): το τι μου εζήτηι πρότερον κι ορέγετον να ποιήσω, | καν δίκαιον καν τε χάριταν, το όποιον θέλει εκ τα δύο; Χρον Μορ. H 7710.

πρότερος, επίθ., Καρτάν., Π. Ν Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 345· Βενετσός, Δαμασκ. Βαχλαμά 67^α.

Το αρχ. επίθ. *πρότερος*. Η λ και σήμ. λόγ.

(Χρον.) α) που προηγείται χρονικά, προηγούμενος: Καλλιμ. 1271· β) που συνέβη ή υπήρξε πριν από κ. ή κάπ., προγενέστερος, παλιότερος: Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 37, Βισυλ. Κεφάλ. Παραιν. 115· γ) πρώτος από όλους: Ορίζει ο Βελιώταριος, ο φρόνιμος, ο μέγας, να φέρουνσι τους αδελφούς, Αλέξιν, Πετραλίφην, εκείνους οπού εσέβησαν προτεροι εις το κάστρον Διήγ. Βελ. Ν^ο 255.

Το αρσ. ως ουστ. = αρχηγός, ηγέτης (πβ. ά. προεστός): Χρον Μοφ. Η 5182.

προτέρου, επίρρ.

Από το επίρρ. *πρότερον* (L-S, λ. *πρότερος* AIV) ή *πρότερα* αναλογ. με τα επίρρ. σε -ου.

Προηγούμενως, ναυρίτερα: *Εάν γένηται ότι εις άνθρωπος ένι ξημερωμένος ημέραν τακτήν ... εάν τον επίασεν οδύνη ή ασθένεια ... εντέχεται να ποίσει νόσιν της αυλής το κώλυμάν του μίαν ημέραν προτέρου παρά την ημέραν του οπού ένι ξημερωμένος Αισσίλ.* 89⁷.

προτερών.

Το αρχ. *προτερών*. Η λ. σήμ. στο κυпр. ιδίωμα (Χατζ., Λεξ., λ. *προτερωνκουμαι*, Παπαγγέλου, Κυпр. ιδίωμ.), όπου και γ' εν. ενεστ. *προτερά* (Σακ., Κυпр. Β' 765).

I. (Ενεργ. αμτβ.) υπερέχω, υπερερώ: *Τον τρίτου (ενν. αδελφού) πάντες έκριναν τους λόγους προτερουντας Καλλιμ.* 138.

II. (Μέσ. μτβ.) προτιμώ, διαλέγω και τίναν προτερηόσμαι (ενν. των τέκνων μου), τίναν και κρίνω πρώτον! *ουκ οίδα και του στέμματος τίναν δεσπότην θέσω Καλλιμ.* 49.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = που υπερέχει, που έχει πολλά προσόντα: *φουσοάτον έχομεν πολύν, καλόν και διαλεγμένον! θέλομεν ουν και στρατηγόν άνδρα προτερημένον Ριμ.* Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 694 (εδώ σε μεταφ., σκωπτ.): *πολλά με εθαυμαζονταν (ενν. οι γονείς μου) και συνεχαίροντό μοι, διότι εγέννησαν φυτόν πολλά προτερημένον Συναξ. γαδ. (Βασιλ.)* 155.

προτεστάρω, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 1483, Διαθ. 17. αι. 3⁷⁰.

Από το ιταλ. *protestare*. Μέσ. *προτεστάρουμαι* σήμ. στην Ζάκυνθο (Ζωή, Λεξ. Ζακ.² Β'). Η λ. σε έγγρ. του 18. (Γκίνης, ΕΕΒΣ 39/40, 1972/73, 228, Σιερεμέτης, Ηπειρωτική Εορτία, 19, 1970, 34), 19. αι. (Τωμ.-Παπαδάκη Α., Κρητ. έγγρ. Α' 122, 126, Αλιπράντης, Αθ. 75, 1974-75, 146) και σήμ. ιδίωμ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Πανταζ., Κεφαλ.-θιακ., Λορεντζ., Αθ. 16, 1904, 203) καθώς και στο ΑΛΝΕ.

Δ) Διαβιβάζω εντολή, συμβουλή ή επιθυμία μου σε κάπ., παραγγέλλω για τούτο ορδινιάζω, εξορτάρω και προτεστάρω όλους εκείνους ... να μη βαλθούσιν ουδέ να λογαίουσιν ποτέ να πανδρέψουσιν παιδίν τας εισέ συγγενικόν τας ως το τέταρτο βαθμό Διαθ. 17. αι. 3⁷⁰: *λέγω και θέλω και τούτο το κάργος να το 'χει ... ο έγγονάς μου ... προτεστάροντάς του ... να κάμει να 'ναι πληρωμένα τα άνωθεν λεγάτα και να κρατεί κόντο παρτικολάρε εις ό,τι θέλει πλερώνει καθημερνό Διαθ. 17. αι. 4²³.* 2) Παρακαλώ:

μα προτεστάρω σε, αυγή, Αυγερινό μην πέψεις,¹ μήτε η μέρα η φωτεινή ακόμη μην χαράζει Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 64.

προτεστιάζω, Μαχ. 552³⁰, 582²⁸. — Βλ. και προτεστάρω.

Από το προβ. *protestar* (βλ. Stanitsas, Act. VIIIe Congr. Intern. Neo-hell. franc. 80-1, 100, Χατζ., Μεσ. Κύπρ. 216, 289).

1α) Διαμαρτυρόμαι εναντίον κάπ.: *εμπήκαν εις το παλάτιν και ούλους επροτεστίασαν τους, από τη μερίαν του Θεού και του πάπα και από τη μερίαν της ρήγαινας, να μεν τους χωρίσουν απού τες γυναίκες τους και από τα παιδιά τους Βουστρ. (Κεχ.) 284¹⁴ β)* εκφράζω τη διαμαρτυρία μου σε κάπ. με απειλητικό τρόπο: τον ποίον (ενν. τοποκράτορα) εφοβήσαν τον (ενν. οι Γενοβήσοι) και επροτεστιάσαν τον Μαχ. 528³¹. **γ)** καταγγέλλω κάπ.: *Και έρισεν (ενν. ο πρίντζης) έναν νοτάρην και επροτεστίασέν τον (ενν. τον ποδεστάν) ομπρός σ' όλους και έβαλέν το εις γράψιμον Μαχ. 316²². 2)* Διαφωνώ, εναντιώνομαι σε κάπ.: *και οι Κρητικοί εδιαφεντέψαν τους και επροτεστίασαν τους μήδεν παν εις την Βενετιάν, ότι επήραν τους οι Γενοβήσοι Μαχ. 588³¹. 3)* Παραγγέλλω: *Προτεστιάζομέν σε να μας πλερώσεις όλες τες ζημίες όπου να μας γενούν διά τες ημέρες όπου να σταθούμεν ώδε διά τον κοντισταύλην Μαχ. 528³².*

προτέστο το, Κυπρ. χφ. 161.

Από το ιταλ. *protesto*. Η λ. σε έγγρ. του 18. (Μέρτζιος, Μακεδ. 7, 1967, 134) και 19. αι. (Μαλανδράκη, Ελλην. 11, 1939, 201, Αλιπράντης, Αθ. 75, 1974/75, 175), στο Du Cange (λ. *προτέστον*), σήμ. ιδίωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.² Β', Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν, Γιαγκουλής, Κυπρ. διαλ.) και στο ΑΛΝΕ· βλ. και LBG (λ. *προτέστον*).

Διαμαρτυρία· (νομ.) καταγγελία: *με το τεσταμέντον του ο αυτός αφέντης Ανδρέας δίδει ορδινιά και παραγγέρνει τον κομμισάριόν του με μεγάλην όρεξιν και σκαζι με προτέστο να τυχαίνει να δούσι ... λογαριασμόν του άνωθεν Ντόρια και να τονε σφίξουσιν να πλερώσει Διαθ. 17. αι. 3¹⁴.*

προτζεσόροι οι.

Από το ιταλ. *predecessori*. Η λ. σε έγγρ. του 16 αι. (Μαράς, Κατάστιχο 149 Α' 89³³).

Οι προγενέστεροι, οι πρόγονοι: *Οι δε μεταγενέστεροι αλημονήσαντες την γνώμην των προτζεσόρων τωσ, ότι πως, διά ενθύμησιν μόνον εκείνων οπού έκαμαν τες ανδραγαθίες, τωσ έκαμαν τες στάτους. ... επροσκύνουν αυτά (ενν. τα ξόανα) ως αθανάτους θεούς Βενετσός, Δαμασκ. Βαρλαάμ 132¹⁵.*

πρότζος ο, βλ. μπρούντζος.

προτήρημα το, βλ. προτέρημα.

προτηρητής ο.

Από το μγν. *προτηρέω* (TLG) και την κατάλ. -τής.

Υπεύθυνος, επικεφαλής: φρουράς *προτηρητής* πασών τε και κλειδούχος Αξιαγ. Κάρολ. Ε' 540.

προτίθημι.

Το αρχ. *προτίθημι*. Η λ. στο μέσο. ενεσθ. *προτίθεται* και σήμ. λόγ.

α) (Μέσο.) τοποθετώ, βαζω κ. μπροστά (μεταφ.): Άλλοι κατασφαλίζοντο (ενν. εν τη φυλακή) δεσμοίς, αλλά δυσλότης, ¹ ως εν αγγίστρω δέλεαρ προθέμενοι φιλιανί και βοήρους συσκευάζοντες κατά των χριστοανύμων Γλυκά, Στ. 498· **β)** (προκ. για φαγητό) προσφέρει, σερβίρει: Προδρ. (Eideneier) IV 334, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Δ' 105¹¹.

Φρ. *προτίθεται εις βάρος κάπ.* = φέρνω ανία σε κάπ., κάνω κάπ. να βαρεθεί: Άλλα των λόγων την γραφήν επέτεινα εις πλάτος ¹ και τον αναγινώσκοντα εις βάρος προθέμην Καλλίμ. 1005.

προτιμεύω, Σαχλ. Β' (Wagn.) P 33· *προτιμεύω*, Φαλιέρ., Ιστ.² 35 κριτ. υπ.

Από το αρχ. *προτιμάω* κατά τα ρ. σε -εύω. Ο τ. στο Du Cange (λ. *προτιμεύειν*). Η λ. στο Somav.

1α) Τιμώ κάπ. περισσότερο από άλλους: Και αν *προτιμεύουν* γέροντες μικροί και 'κοδεσπότες, ¹ ωσάν *επροτιμεύονται*, όντεν *εζούμαν* τότες Απόκοπ.² 125, 126 (βλ. και Κακριδής, Κρ. Χρον. 7, 1953, 411)· **β)** δίνω σε κάπ. τιμητική προτεραιότητα (εδώ ειρων.): *Εις γύμνα μου και εις δείπνον μου, αντάμα τρωμε πάντα* (ενν. με το φυλακιστόρα μου)· ¹ *εμπρός εκείνος νίβγεται, ομπρός καθίζει εις την τάβλα*, ¹ και πάντα *προτιμεύω* τον εις τα καλά μπουκοούνια Σαχλ., Αθήγ. 576. **2)** Επιλέγω, προτιμώ: Και *επροτιμεί* να αποθάνω εγώ, παρ'ότι να βλαβείς εσύ Δγ. Ανδρ. 407⁹. **3)** (Νομ., αμτβ.) έχω προτεραιότητα στην άσκηση κάποιου δικαιώματος: Ένα πράγμα, η και πολλά, *εάν ... αγοράσουν ... δύο τινές άνθρωποι ...* οπότεν μετά την *συνήθασιν* έναν από το άλλο μέρος *τραβίζει* να το πάρει ... *προτιμεί* εκείνος οπου τα *επαραλαβεν*, αν και τα *άσπρα* δεν *έδωκεν* Νομοκριτ. 81.

προτιμή, η.

Το μεγν. ουσ. *προτιμή* (L-S Suppl.). Η λ. με διαφορ. σημασ. σε έγγρ. του 12. (Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.² 320), 17. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 24, 1981, 470, 490, Βισβίλ., ΕΑΙΕΔ 1, 1948, 85), 18. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 27, 1984, 417, 449, Μηνάς, ό.π., Βισβίλ. ΕΑΙΕΔ 1, 1948, 123, 125), στο Somav. και σήμ. ιδίωμ. (Andr., Lex., Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου, Μιχαλαριά-Βογιατζή, Λεξ. Σύμης, Πασπ., Γλωσσ.), καθώς και λογοτ. στο ΑΑΝΕ.

1) Υπεροχή, ανωτερότητα: *Πως δε νοάς την προτιμήν τ' αντρός κατά την φύση* ¹ και κατά την *συνήθειον*, την *σαρκικήν* την *κρίση* Φαλιέρ., Ιστ.² 499. **2)** Πρώτη θέση, πρωτεία: *Ω σκύλοι, εκεί που 'τόχανε να τον αποδεκτείτε* (παρ'αλ. 1 στ.), *γιατί τον ανιμένετε, καθώς λαλεί η Γραφή σας*, ¹ για να σας *βάλει* ελεύθερους *πάλι* στην *προτιμή* σας Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) 230. **3)** Προτίμηση, διάκριση (πληθ.): *Μα έζυρε* τούτο από *μεν* κι *έχε* το πάντα *θάρρος*, ¹ *πως δε χαρίζει προτιμές στον θάνατον ο Χάρος* Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) 310.

προτίμησις η, Τρωικά 526⁹, Δγ. Z 2089, Χρον. Μορ. Η 4132, Χρον. Μορ. Ρ 2003, 4132, 6678, Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 370, Λιβ. Esc. 852, 859, Λιβ. διασκευή α 932, Χρον.

Τόκκων 465, Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) Ο XIV', Θησ. Ε' [74'], Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 118, Zygomalas, Synopsis 178 Ε 26, Σουμμ., Ρεμπελ. 160, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1310 κε' 1, 1311 κς' 1, Κρασσπ. (Eideneier) S 175, Μάξιμ. Καλλιουν., Κ. Διαθ.² Παύλ. Ρωμ. γ' 9, Χριστ. διδασκ. 465· προτίμηση, Θησ.Ζ' [25³], Συναξ. γυν. 93.

Το αρχ. ουσ. προτίμησις. Ο τ. προτίμησις και σήμ.

1) Επιλογή του καλύτερου ή σημαντικότερου (πράγματος ή προσώπου) ανάμεσα σε πολλά (εδώ) η δυνατότητα επιλογής: Δια τούτο γαρ όπου είπασιν, να δουλεύει (ενν. ο προνοιάτορας) όλον τον χρόνον, | ἐνι διά την προτίμησιν του αφέντη, ὅπερ ἐνι, | από τους μήνας δώδεκα να επιφέρει ὅποιους θέλει Χρον. Μορ. Η 2003· και μάθε, ουκ ἐν' προτίμησις των ερωτοπροσώπων | εἰς τίποτε, νυν ἐγνώριζε, μα το σπαθίν του Πόθου Λιβ. διασκευή α 938· φρ. δίνω προτίμησιν κάπ. = συμπεριφέρομαι ευνοϊκά, κάνω διακρίσεις σε ὄφελος κάπ.: την δόξαν ουκ ἐντρέπεται (ενν. ο θάνατος), το μεγαλείον ου βλέπει, | τον υψηλόν περήφανον προτίμησιν δεν δίδει, | όλους περισσεύει τους στον σκοτεινόν τον Αἰδὼν Βυζ. Ιλιάδ. 1163. 2) Τιμή, εκτίμηση, σεβασμός: Γιέ μου, αν τύχεις πούπετε και ιδείς καλλιότερόν σου, | δος του προτίμησιν πολλήν, δος του τιμήν μεγάλην Σπαν. (Ζώρ.) V 165· ψέμαν ουδέν ειπεις ποτέ, ἀλήθειαν λέγε πάντα, | να έχεις και προτίμησιν, ἀγάπην παρά πάντας Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 67. 3α) Υπεροχή, ανωτερότητα: Οι δύο ... με τα σπαθία στα χέρια | ο εἰς τον άλλον ἔκρουν, ὅσον ἡμῶρες πλέον (παρὰ 4 στ.). Αλήθεια ου γνωρίζετον, ο εἰς ἀπὲ τον άλλον, | το τις εἶχε προτίμησις στον ὄχλον τον μέγαν Θησ. Ε' [76³] β) (στρατ.) πλεονέκτημα: Εἰς το βουνί τους ὠρισεν (ενν. ο βασιλέας) να στήκουν οι Ρωμαῖοι, | τον τόπον να φυλάσσουσιν ὅλοι με τα δοξάρια | κι όταν εὔρουν τον καιρόν, με μηχανίαν, με τρόπον | και ἔχουν την προτίμησιν, να πολεμούν τους Φράγκους Χρον. Μορ. Η 6678· ἐγὼ ντροπή ουκ ἔχω το προτίμησις να παίρνω, | και να 'ναι πλεό σωτηρία ὁλῶν μου του φουδάτου Θησ. (Foll.) I 112· γ) προβάδισμα: ἀποθανόντος ἐκείνου (ενν. του υἱοῦ του Μουρατη), ἤθελεν υπάγειν (ενν. το οσπίτιον του βασιλέως) εἰς προτίμησιν μεγάλην Σφρ. Χρον. (Maisano) 108⁵. 4α) Προσόν, προτέρημα: Η χώρα ομορφότερη και δυνατή ἐξ ὅλης | και άλλα χαρίσματα πολλά (ενν. ἔχει), προτίμησις μεγάλης Χρον. Τόκκων 2116· β) αξία: Χαρά σ' ἐσέν, κυρ γάδαρε, και με την φρόνηση σου, | γιατί με γνώσιν ἐφύγες, με την προτίμησιν σου Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 534. 5) (Συνεκδ.) α) μερίδιο που αποδίδεται σε κάπ. κατὰ προτεραιότητα και εἶναι μεγαλύτερης αξίας: Ποιῶν και τους γάμους σου ἀκουστούς εἰς τον κόσμον, | να λάβεις και την προίκα σου ἀπ' αὐτῆς της ἡμέρας, (παρὰ 14 στ.) δώσω σοι και προτίμησιν των λοιπῶν μου παιδιῶν | πλοῦτον πολόν και ἀπειρον, κτήματα ουκ ολίγα Διγ. (Trapp) Gr 1671· Ουδέ πρέπον γαρ ὑπάρχει, ἵνα πάντες μεταστρέψουν | το μεμοιρασμένον πάλοι, ἵνα λάβεις ἀναλόγως | την προτίμησιν αξίως, ἀλλὰ πρέπει σου να πέμψεις | την του Χριστοῦ θυγατέρα Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Α' [330]· β) (πιθ.) μερίδιο ἐπὶ των κερδῶν: Ἀνθρωποι πραγματευτάδες γ' ἔβαλαν εἰς πραγματεῖαν. Ο μεν πρώτος ἔβαλεν φλουριά ιε' και εἶπεν ὅτι να παίρνει ἀπὸ το διάφορον προτίμησιν τρία εἰς τα κ' ο δεύτερος ἔβαλεν φλουριά ιζ', ὅτι να παίρνει και αὐτός εἰς τα Α' προτίμησιν δ' ... Rechenb. 61^{2,3}. 6) (Νομ.) ἐμπράγματο δικαίωμα (για το πράγμα βλ. Οικον. Ιστ. Βυζ. Γ' 267-81, ODB, Α. protimesis· πβ. και ἄ. πρελατοῖν): Η γυναῖκα ἔχει προτίμησιν ἀπὰ πάσα ἄνθρωπον οὗοῦ να χρεωστεῖ ο ἄνδρας αὐτῆς, να λάβει αὐτῇ πρώτον την προίκαν αὐτῆς Μαλαξός, Νομοκ. 359.

προτιμητέος, επιθ., Καλλιμ. 185.

Το μτγν. επιθ. *προτιμητέος*. Το ουδ. ήδη αρχ. Η λ. και σήμ.

Που πρέπει, που αξίζει να προτιμηθεί: Ταῦτα δε ἐνεκα της σης αγάπης ἐποιού-
μεν, ἢ ὅς ον τον κόσμον, ου το ὤν εἶχον προτιμητέον Διγ. (Trapp) Gr. 3470· ἐκτοτε ...
ευλαβούμενος και προτιμητέος ἦν (ενν. ο Ερτογρούλης) εκ πάντων διά το εἶναι ικανό-
πλοον και θαλαττουργόν, διατί μεν ουκ εἰσιν αγαθοί το γένος τούτο των Τουρκών εν
τη θαλάσση πλέειν Ψευδο-Σφρ. 216⁷.

προτιμότερος, επιθ., Zygomalas, Synopsis 173 E 5, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.²
Ιω. α' 15 σήμ.

Το αρχ. επιθ. *προτιμότερος* (συνγκρ. του επιθ. *πρότιμος*, βλ. L-S). Η λ. και σήμ.

1α) Που επιλέγεται γιατί θεωρείται καλύτερος, που τον προτιμούμε από κάπ. ή
κ. άλλος: Εἰ και λίαν παράνομον του εμαυτήν προδοῦναι (παρ. 2 στ.), πόθος γαρ
ὁμως ακραιφνής, αγάπη σου η βεβαία! προτιμότεραν ἐποίησε σην καλλίστην αγάπην
Διγ. (Trapp) Gr. 1519· β) που θεωρείται ανώτερος, που εκτιμάται περισσότερο: Διά
γάρ του ονόματος των υιών και αι θυγατέρες δηλούνται. Οπού γαρ επειεί· «τοῖς εμοῖς
υἱοῖς ἀφίημι τόδε», καλὰ και δεν εἶπε «και τας θυγατράσι», πλην συγγροικούνται και
αὐται. Το γαρ προτιμότερον ὄνομα των υἱῶν συμπεριλαμβάνει και των θυγατέρων ως
ἐλάττων Zygomalas, Synopsis 220 Λ 6' (σε προσφών.): Ευχαριστῶ σε δέσποτα μέγιστε
πατριάρχα! της Κωνσταντινουπόλεως ... (παρ. 1 στ.) και πάντα προτιμότερε και
μέγιστε των άλλων Αρσ., Κόπ. διατρ. [924]. **2)** (Νομ.) που έχει το εμπράγματο δικαί-
ωμα της προτίμησης (βλ. και ἄ. προτίμησις 6): ο δανειζόμενος δανειζεται από πολ-
λους, δανείζεται δε από έναν ἑτοι ρητά και ονομαστικά, ὅπως διά των ασπρών του
ποῦρησε τόδετι ... Τούτον κρίνει ο νόμος προτιμότερον πάντων των άλλων των απλῶς
και ως ἔτιχε δανεισάντων, ἵνα εξικανωθῇ και πληρωθῇ το χρέος Zygomalas, Syno-
psis 178 E 26· Εἶναι τινές που δικαιώνονται εἰς κληρονομίαν τινός και χωρίς διαθήκης.
Και πάλιν, πάντων εἶναι τα παιδία προτιμότερα Zygomalas, Synopsis 264 Π 33.

προτιμῶ, Σπαν. A 153, 339, 591, Σπαν. B 154, 156, 419, Σπαν. V 155, 157 Κομν.
Διασκ. Δ 192, 271, Διδ. Σολ. P 67, Σπαν. P 90, 92, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 165, 167, 464,
Γλυκά, Στ. 411, 551, Μανασσ. Ποίημ. ηθ. 615, Διγ. (Trapp) Gr. 47, Βέλθ. 179, Ερμον. A
318, Σαχλ. B' (Wagn.) P 21, 42, Χρον. Τόκων 116, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 74,
Μαχ. 656³⁴, Δούκ. 233³⁴, Σφρ., Χρον. (Maisano) 66³¹, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 327,
Κορων., Μπούας 62, Βυζ. Ιλιād. 505, Zygomalas, Synopsis 215 K 53 δις, Βακτ. αρχιερ.
(Ακανθ.) 1310 κδ' 1, 1355 ρκζ' 1, 6, 1495 μδ' 3, Φορτουν. (Vinc.) B' 269.

Το αρχ. *προτιμῶ*. Η λ. και σήμ.

1) (Ενεργ. και μέσ.) α) τιμῶ, εκτιμῶ, σέβομαι κάπ. ή κ. περισσότερο: Σπαν. O
100, Βενετσός, Δαμασκ. Βαρλαάμ 126¹²· β) δίνω σε κάπ. τιμητική προτεραιότητα, τον
περιποιούμαι περισσότερο: ο δε Βαλτάσαρ ... ἤπαιρνε τους μεγιστάνας και τους ἀρ-
χόντας του ... και εἰχάρετο μετ' αὐτῶν και ἐπροτιμάτον τους εἰς μεγάλας τραπέζας
και χαρίσματα Παράσφ. Μανασσ. (Tièche) 344* εἰς γιόμα και εἰς δείπνον μου ομοῦ
ετρώμεν πάντα! ἐμπρότερα μου ἐνίβγετον, πρωτότερα καθίζει! και πάντα ἐπροτί-
μουν τον (ενν. τον φυλακάτορα) εἰς τα καλά μπουκούνια Σαχλ. B' (Wagn.) PM 352·

Εκεί μόνος καθέζεται σπώταν εστιάται (ενν. ο ιεράρχης)† και παρά πάντων κάλλιστα προπώντως προτιμάται Παῖς, Ιστ. Σινά 936. 2) (Ενεργ. και μέσ.) διαλέγω κ. ή κάπ. ως καλύτερο, επιλέγω: Σπαν. Ρ 222, Διγ. Α 4436, Βίος Δημ. Μοσχ. 342. 3) (Νομ.) (μέσ. αμτβ.) έχω το εμπράγματο δικαίωμα της προτίμησης (βλ. και ά. προτίμησις 6): Όταν πουλείται είδος τινός ανθρώπου κινήτón ή ακινήτón, προτιμώνται οι συγγενείς να το αγοράσουν Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1355 ρκζ' 4 Η γυνή προτιμάται παντός δανειστου να παίρνει την προίκα της αρχήν, και τότε να δοθούνι του άρχοντος του τόπου τα χρέη Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1310 κδ' 5.

προτοιμάζω, βλ. προετοιμάζω.

προτοού, επίρρ., Καλλίμ. 1308, Διγ. Α 2395, 4179, Διγ. Ζ 1886, Λίβ. διασκευή α 2381, ΑχλΑ. (Smith) Ν 1727, Λίβ. Va 1765, 2042, Συναξ. γυν. 267, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ιω. ιδ' 29· προυτοού, Αλεξ.² 999.

Το μγν. επίρρ. προτοού (TLG· βλ. και Jannaris, Hist. Gramm. 423). Ο τ. και σήμ. ι-διωμ. (Πασχαλοΐδης, Τερπν. Νιγριτ., Ευγενίδης, Παγγ. Γλωσσ., Κοντονάτσου, Διάλεκτ. Λήμν. 381). Η ά. στο Du Cange και σήμ.

Α' (Επίρρ., χρον.) προηγουμένως: Γίνονται δε τα επιρρήματα εις διαφόρους και πολλούς τρόπους. Χρονικά ... προτοού, πριχού, πριν, γλήγορα ... Σοφίαν., Γραμμ. 81.

Β' (Ως σύνδ., χρον.) πριν (να): Αμψ, όταν εδιάβη ο Μπαγιαζίτης απάνω του (ενν. του Αλεξάντρου, αφεντός της Αρμενίας), προτοού σώσει εκεί, τον είχε φθονήσει η γυναίκα του και ο υιός του και τονε σκοτώσανε, και εκάθησε στην βασιλεία του ο υιός του Χρον. σουλτ. 30²⁶ Λέγει τον ο Ιησούς (ενν. τον Πέτρον): «Βέβαια σε λέγω, ότι ε-τούτην την νύκτα, προτοού να φωνάξει ο πετεινός, τρεις φορές θέλεις με αρνηθαι» Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. κζ' 34· Και κύκλοθεν οικίδια ως σπήλαια τυγχάνουν,† ένθα υπήρχον ασκείται προτοού μη αποθάνουν Παῖς, Ιστ. Σινά 1792· (με επόμ. το σύνδ. παρά πλεοναστικά, πβ. και παρά Β'14β): εκείνον τον καιρόν ήτον ένας άνθρωπος εις την Ιερουσαλήμ, το όνομά του Συμεών· και ο άνθρωπος ετούτος ήτον δίκαιος και ευλαβής ... Και ήτον εις αυτόν προφητευμένον από το Πνεύμα το Άγιον να μη ιδεί θάνατον προτοού παρά να ιδεί τον Χριστόν Κυρίου Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Λουκ. β' 26.

Γ' (Ως πρόθ., χρον.) πριν από: Η Θεοτόκος η Παναγία δεν ήτον ... γυναίκα αληθινή και από σποράν ανθρώπου,† μόνον σοφία θείκη προτοού της γης και τόπου.† Και ο φρόνιμος ο Σολομών, ο μέγας ο φωστήρας, (παραλ. 1 στ.) λέγει: «Πρώτον της αρχής και έμπροσθεν τον αιώναν! την Παναγίαν εποίησεν ο Πλάστης με την φρόνιαν» Συναξ. γυν. 73.

προτρεπτικός, επίθ., Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 58.

Το αρχ. επίθ. προτρεπτικός. Η ά. και σήμ.

Που παρακινεί, ωθεί σε κ.: αυτ. 58.

προτρέπω, Προδρ. (Eideneier) I 262, Ιων. IV 2, Ορνεοσ. αγρ. 532²⁷, Διγ. Ζ 957, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 270, Βίος ΑΑ. 1165, Δούκ. 323²⁷, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 771, 1199, Ευγ. Γιαννουλή, Επιστ. 110³².

Το αρχ. προτρέπω. Η λ. και σήμ.

α) (Ένεργ. και μέσ.) παρακινώ, συμβουλεύω, ωθώ κάπ. να κάνει κ.: Βίος Αλ. 241, Ερμον. Γ 172· β) ορίζω, παραγγέλλω, διατάζω· ουκ εστι των τυχόντων Τούρκων ο εν τη αυλή εισελθών του βασιλέως ... ένεκα σωτηρίας ... Ειδέ και των τυχόντων εις, ουδ' αυτον αν σοι δέδωκα του βασιλέως μη προτρέψαντος Δούκ. 157³²· ουκ ηβουλήθη (ενν. ο Παγιαζήτ) δοῦναι τα νεογνά εν χερσί του βασιλέως, καθως ενδιαθήκως προέτρεψεν ο πατήρ αυτων τω Παγιαζήτ Δούκ. 231⁹.

προτρέφω προτρέφω ή προθρέφω.

Από την πρόθ. προ και το τρέφω. Η λ. τον 6. αι. (L-S), αν όχι ήδη μτγν. (L-S Suppl.).

Κάνω μια τροφή πιο θρεπτική, κατάλληλη για θεραπεία, με την προσθήκη υλικών που χρησιμοποιούνται ως φάρμακο: Ούτως ... αυτον (ενν. τον ιέρακα) ιατρεύσεις· μέλι κοχλιάριον εν, κρόκον όσον οι δύο σου δάκτυλοι λάβωσιν, οίνον παλαιών ... ταῦτα μίξας ..., ούτως εξ εκεινης της ιατρειας προθρέψεις την τροφήν αυτου εις ταῦτην εγκυλίαν Ορνεοσ. αγρ. 534⁹.

προτρέχω, Βίος Αισώπ. Α' 12³²· αόρ. ε πρόδρομα· προστ. αορ. εμ πρόδρομα.

Το αρχ. προτρέχω. Η προστ. αορ. με επίδρ. του επιρρ. εμπρός. Η λ. και σήμ.

Προλαβαίνω κάπ. (τρέχοντας), προφταίνω: Πάντως, αγούροι μου, είδατε ..., Ι όταν εφθάσαν στρατιηγοί και επήραν σας δεμένους (παραλ. 7 στ.), το πώς τους επροδραμαμεν και επιόσαμεν κλεισούρας Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 512· πράγμα τι σπου νοεις και χρηζοντ' (ενν. οι φίλοι) από σένα, Ι εμπρόδραμε και δος τους το, πριχού σε το ζητησουν Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 367·

πρότριτα, επίρρ., Δούκ. 363¹³, Ψευδο-Σφρ. 160⁹.

Το αρχ. επίρρ. πρότριτα.

Παλιότερα, πριν από καιρό: Πρότριτα γαρ του κόρακος επάνω μου της στέγης Ι επί κακώ καθίσαντος και κράζειν αρξαμένου Ι και λέγειν όλως άναρθρα και παρακεκομμένα, (παραλ. 3 στ.) τρόμος ... κατέλαβε και φόβος την ψυχήν μου Γλυκά, Στ. 46· έκφρ. χθες και πρότριτα = πρόσφατα: Ταῦτα και άλλα πλείω ο Χαλίλ-πασιάς ακούσας ... ούτως προς τους αποκρισιαρίους εφθέγγετο: « ... Ανθρωποι μωροί, την χθες και πρότριτα γενομένην μεθ' υμών ένορκον πράξιν ήδη φέρομεν και, ει δυνατόν ειπείν, τα γεγραμμένα ούπω εξήρηνται ... » Δούκ. 295¹.

προτροπή η, Διάτ. Κυπρ. 505¹⁸.

Το αρχ. ουστ. προτροπή. Η λ. και σήμ.

Παρακίνηση (εδώ εκκλ.) άδεια, έγκριση, εξουσιοδότηση: Περί εξομολογήσεως, ότι δεν πρέπει τινάς, ότι, χωρίς προτροπής του κατά τόπον αρχιερέως, να αναδέχεται τους λογιισμούς των ανθρωπων Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 773 ρε' 2.

προτσενδέρω, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 726¹⁴, 727^{15, 11}, 736¹⁵· προτσεδάρω ή προτσεντέρω, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 726¹⁵, 795^{19, 20}.

Από το ιταλ. *procedere* πβ. και βεν. *proceder* (Boerio). Ο τ. *προτσεδάρω* στο Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ., λ. *προτζεδάρω* σε έγγρ. του 17. αι. (Βαρζελιώτη, Θησαυρ. 30, 2000, 333, 335 γρ. *προτζ-*). Τ. *προτσεδέρω* σε έγγρ. του 17. (Βαρζελιώτη, Θησαυρ. 30, 2000, 336) και 18. αι. (Βερβιτζ., Πρωτόκ. 91¹³⁻¹⁴): βλ. και Ζώη, Λεξ. Ζακ. Β².

1) Κάνω, προξενώ: Όσα κακά έγινῆσαν στην Κύπρον την καμένην! αυτοί (ενν. οι Τούρκοι) τα επροτσέδαραν οι τρισκαταραμένοι Ιστ. μακαρ. Μαρκ. 486. 2) (Νομ.) προβαίνω σε δικαστική ενέργεια: ο αυτός αγοραστής να μπορεί να προτσενδέρει ... εισεϊκάντος Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 736¹².

προτσέσσο το, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 745¹¹, Σουμμ., Ρεμπελ. 182· *προτσέσσο(ν)*.

Από το ιταλ. *processo* (Nourney, Lat. Ital. 123)· πβ. και βεν. *processo* (Boerio). Τ. *προτσέσσουν* σε έγγρ. του 16. αι. (NE, 6, 1909, 273 γρ. *προτζέσουν*). Η λ. (*προτζέσο*) σε έγγρ. του 16. (Σερεμέτης, Έγγρ. Ινστ. Βεν. 194), 17. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 26, 1983, 497, Βαρζελιώτη, Θησαυρ. 30, 2000, 330, Σερεμέτης, ό.π. 191, κ.α.), 18. (Βερβιτζ., Πρωτόκ. 91¹⁷) και σε επιστ. του 19. αι. (Σταμούλη, Μεσ. Ν. ΕΛΛ. 6, 336)· βλ. και Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., λ. *προτζέσα*, Λάζαρης, Λευκαδ., λ. *προτσέσο*, Ζώη, Λεξ. Ζακ. Β², λ. *προτσέσο*.

(Νομ.) α) δικαστικό έγγραφο, πρακτικό: *τες σκάλες ανεβαίνασι κλιέντοι κι αβοκάτοι, | κι αθρώπουσ ἦτον ἡ αυλή κάτω κοντογεμάτη, | και τα σταθιά σαν εἶδαισι, πλικώνει γείσ τον άλλο, | να φύγουσι περίκοιο τέτοιας λογής μεγάλο· | γραφές, προτσέσσα, σουπλικες ερίζαι στο φύγι Στάθ. (Martini) Γ' 53·* Ακόμη παραγγίνει (ενν. ο κυρ Κάρλος Βαρούχας) να μπορού τὰ παιδιά του να ρεκουπεράρον τ' αδερφομοῖρον τον ... με τὸι ἀρπιτρους οπου ἔχουν βαλμένους ... αποὺ τὸι μερίδες οπου τὸ ἀρπιτράτζο λέγει ... καταπῶς φαίνεται εἰς το προτσέσσο γραμμένο διὰ χειρός εμου του νοταρίου Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 745¹⁰. β) κατηγορία, καταγγελία: *Να κάμει να ιδεί (ενν. ο βασιλεὺς) καλὰ καλὰ τα προτσέσσα, πριν να κουνδανάρει, ἦγουν να τιμωρησῇ Μπερτόλδος 84· (εἰδῶ προκ. για κατηγορητική αναφορά): ἤλθε ἡ ὀρδινιά ἀπὸ τὸ νῆη-λότατο Σενάτο της Βενετίας ὅτι ο ἀφέντης ετοῦτος ο Πιζάνης να τους κρίνει εἰς το πταῖσιμο της ρεμπελιάς οπου ο λαὸς ετοῦτος ἔκαμε, ὡς φαίνονται τα πάντα ὅλα γραμμένα εἰς το προτσέσσο οπου ἔγραψε καταπάνω τους ο ἀφέντης ο Τοῖβραν ο κομμεσσοάριος, εἰς το οποίο εφανόντανε καθαροί οἱ πταῖστοι και καπουριόνιο οπου ... ἦτον ἡ αἰτία της ρεμπελιάς ετοῦτης Σουμμ., Ρεμπελ. 186-187·* γ) δικαστική υπόθεση (βλ. και Παναγιωτοπούλου, Θησαυρ. 13, 1976, 137-138): *Εἰδωκα του Φλαγγίνη τσεκίνια ... διὰ να ιδεί το προτσέσσο του επισκόπου της Κυθηρίας Σεβήρ., Τελ. Σημειωμ. 13¹.*

προτυπώνω, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 55¹, 156¹, Μορεζ., Κλίνη φ. 91¹, Προσκυν. Μπεν. 54 160¹, Προσκυν. α' 118¹²⁻¹³, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 60, 63.

Το μτγν. *προτυπώω*. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

(Θεολ.) προεικονίζω: *η στάμνος του μάννα και η ράβδος η βλαστήσασα του Ααρών και η λυχνία η επτάφωτος ... και ὅλα ... τα παλαιὰ και σκιώδη της Παλαιάς Διαθήκης· τα οποία ὅλα εσήμαιναν και προετύπωναν την Θεοτόκον Προσκυν. Κουτλ. 390 138¹.*

πρου, επίρρ., βλ. πριν.

προύζινος, επίθ., βλ. μπρούτζινος.

προυκανάδοχος ο, βλ. προικανάδοχος.

προυκίζω, βλ. προικίζω.

προυκίο, προुकιό(ν), προुकίον, το, βλ. προικίον.

προυκοχάρτι(ν), προукоχαρτί(ν) το, βλ. προικοχάρτι.

προυμέσα η, βλ. προμέσα.

προύμουντα, επίρρ., βλ. μπρούμουντα.

προυμουτάρω, βλ. προμετάρω.

προυμουτιάζω, Ασσίζ. 183³, Μαχ. 12⁵, 34²⁹, 92¹¹, 182¹⁶, κ.α., Βουστρ. (Κεχ.) 112², 200⁵⁻³, 202¹⁷, 316⁶, Ανθ. χαρ. 298⁵⁻⁶, Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 86, 112, 120, 124, 134, Εόμπλιν φ. 128⁺ δις, Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)² 102-103, Κυπρ. χφ. 162⁺ πουρμουτιάζω, Βουστρ. (Κεχ.) M 133⁺ προμουτιάζω, Μαχ. 262¹⁷⁻¹⁸. — Πβ. και προμετάρω.

Από το προβ. *promettre* (Stanitsas, Act. VIII Congr. Intern. Neo-hell. franc. 100)-γαλλ. *promettre* (Meyer, Rom. im Kypr. 139). Ο τ. πουρμουτιάζω με μετάθεση του -ρ-.

Δίνω το λόγο μου υπόσχομαι: προμουτιάζω σου ότι πάντα να είμαι φίλος σου σπλαγχνικός Μαχ. 20¹⁸ προμουτιάζομέν σου εις τον Θεόν ότι είναι πολλά καλόν διά λόγου σας και διά λόγου μας Μαχ. 328¹⁷⁻⁸ (με είδος σύστ. αντικ.): με πολλές προμύσεις οπου επρομυτίασεν ο Μισταχέλης του Πέτρου τε Νάβες έστρεψεν τα καστελλία του re Τζακ Βουστρ. (Κεχ.) 132⁵ έχει ψέματα να μηδέν ατεντιάσει ο άνθρωπος εκείνον τό προμουτιάζει Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 125.

προυμούτιασμα το, Μαχ. 198¹⁸, 520³⁻¹¹, 526⁴.

Από τον αόρ. του προμουτιάζω και την κατάλ. -μα.

(Στον πληθ.) υποσχέςσεις: τις να 'μπιστευθεί του όρκου του πλέον και τα προμυτίασματά του ...; αυτ. 262²³ (ως είδος σύστ. αντικ.): ταύτα είναι τα προμυτίασματα τά μου επρομυτίασαν ...; αυτ. 530⁴.

προύμουντα, προύμუნτα, επίρρ., βλ. μπρούμουντα.

προυνό το, βλ. προινό(ν).

προύνον το, Σπανός (Eidenseier) A 61, D 300⁺ πληθ. προυνά, Διήγ. Αλ. F (Lolos) 148¹⁷.

Από το λατ. *primum* (OLD) <μτγν. ουστ. προύμων> βλ. Ανθρ., Λεξ., λ. προύνο. Τ. προύνο (Καλαντζάκος, Λεξ. ρουμέλ. και Τάσιος, Γλωσσ. Πολυγ.) και προύνον (Δε-

Λιόπουλος, Ρουμλούκ.) σήμ. ιδιωμ. Πβ. και λ. προύνα (θηλ.), προύνου (αρσ.: Κολτσι-
δας, Λεξ. Κουτσοβλαχ., Νικολαΐδης, Λεξ. Κουτσοβλαχ.): βλ. και Προκόβας, Λεξ.
Κουτσοβλαχ., λ. προύνα (θηλ.). Η λ. τον 6. αι. (LBG, TLG) και στο Meursius.

Δαμάσκεινο, κορόμηλο: νήπιον οπού θηλάζει γάλα της μητρός του, ακόμη αναξί-
ος έτι να δουλεύει την βασιλείαν σου (ενν. του Αλεξάνδρου), ώσπερ και τα προύνα
όταν είναι άγουρα και μονδιάζουν του ανθρώπου τα δόντια Διηγ. Αλ. Ε (Lolos) 149¹⁰.

Πρόνους ο.

Προσωποπ. του ουσ. προύνον με αλλαγή γένους: Ω δέσποτα βασιλεύ Κυδώνιε,
γνώστον έστω τη βασιλεία σου, ότι ο πρωτοσέβαστος Πιπέριος και μετά Κυρίνου του
κόμητος ... Προύνον τε και Βασιόνου ... και των σων προσταγμάτων καταφρονούσιν και
κατά της βασιλείας σου άτοπα επιβουλεύουσιν Πατρικ. (Winterwerb) 128.

προούντζινος, προούτζινος, βλ. μπρούντζινος.

προούπάγω.

Από την πρόθ. προ και το υπάγω πβ. μτγν. προούπάγομαι και προυπάου σήμ. ι-
διωμ. (Χαντζιάρας, Θεσσαλ. γλωσσάρ.).

Πηγαίνω μπροστά πηγαίνω ναχίτερα: σε (ενν. αλήθεια) γαρ γουν πενθώ και
στένω, Ι ου γαρ μου προαπωλέσθης Ι κι εν τω μόρω προούπήγες Ερμον. Ζ 323.

προούπάντησις η, Ψευδο-Σφρ. 438¹³.

Από τον αόρ. του προύπαντώ και την κατάλ. -σις. Η λ. τον 11.-12. αι. (TLG) και
σήμ. στον τ. προούπάντηρη.

Υποδοχή, καλωσόρισμα: Εις δέκα μέρας φθάσαμεν τον Μόσχοβον το κάστρον
(παρ.λ. 1 στ.). Εις οίκους μάς εκόνεψαν οπού 'ταν επισκόπου Ι του κάστρου του ονο-
μαστού μεγάλου Ραζανίου, Ι με προούπάντησιν καλήν πολλών καλών αρχόντων Ι με
πληθος αναριθμητον εκείνων των ανθρώπων Αρσ., Κόπ. διατρ. [106].

προούπαντώ, Διγ. Α 2087, 3452, Διγ. Ζ 2121, Έκθ. χρον. 25^α, Αρσ., Κόπ. διατρ.
[51], Μετάφρ. Δαμασκ. Βαβλαάμ 143^α, Lucar, Sermons 128, Σταυριν. 543, Διγ. Ανδρ.
359^α, 361^β, 368^γ, 393^δ, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 37^α, 77^α, Διγ. Ο 521, 1387, 1971, 2729
προπαντώ, Χρον. Τόκκων 1554, 1564, 1602, 2613.

Το μτγν. προούπαντώ. Η λ. και σήμ.

α) Πηγαίνω να συναντήσω κάπ. που έρχεται υποδέχομαι, καλωσορίζω κάπ.: Ο
δε αμिरας με τους ανθρώπων του και με τους αδελφούς της κόρης με πολλήν χα-
ράν ... περιπατούσαν εις την στραταν. Ωσάν δε εκόντευσαν κοντά εις το οσπίτιον
εβγήκεν λαός πολυς και οι συγγενείς και επροούπάντησαν τους μαζί με την μητέρα
της κόρης Διγ. Ανδρ. 325^α Ο ... Χορούθ με τινάς αγαδες του ιτιβανίου και με μερι-
κούς γιαντισάρους εβγήκαν έξω από την Πόλιν και τον επροούπάντησαν ασπασίως
(ενν. τον Σελήμ), και εφιλήθησαν με αγάπην και συντροφεύοντάς τον τον έφερε διά
μέσης της Πόλεως Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 349 β) ομώ να αντιμετωπίσω κάπ. που
μου επιτίθεται ως αστραπή εξεπήδησεν (ενν. ο Διγενής) από περιστήθιον Ι μηδέν
επιφερόμενος ειμή λιτόν ραβδίσειν (παρ.λ. 1 στ.). Και πλησίον γενόμενοι, ένθα ησαν

οι ἄρκτοι, ἢ προῦπαντά το θηλυκόν φθονούν διὰ τα παιδία! και σφόδρα μυκησάμενον προς εκείνον ἐξήλθεν Διγ. (Trapp) Gr. 1073· Ο αμυρας απομακρια τον Κωνσταντινο βλέπει, ἢ πως ἤρχονταν απάνω του σαν να δώκει κλέπτει. ἢ Βλέπει και την αρματωσιά οπου ἔον φορεμένος (παρ.αλ. 3 στ.). Ευθύς εκαβαλίκευσε να τον προῦπαντήσει, μέσα εκεί στην ερημιά για να τον πολεμήσει Διγ. Ο 223.

προῦπαρξίς η.

Το μτγν. ουσ. προῦπαρξίς (PLG). Η λ. και σήμ. στον τ. προῦπαρξη.

Η ύπαρξη μιας κατάστασης πριν από την εμφάνιση κάπ. άλλης (εδώ) η περίοδος από τη σύλληψη μέχρι τη γέννηση του ανθρώπου: Ὡσπερ γαρ ἡ νυξ ὑπάρχει ἢ μέλαινα και ζοφωμένη, ἢ οὕτως ἡ σπορά του κόσμου! κι η προῦπαρξίς ανθρώπου Ερμον. Ω 272.

προῦπερασμένος· οι προῦπερασμένοι Αλφ. (Μπουμπ.) II 13· εσφαλμ. γρ. αντί προαπερασμένοι διόρθ. Κακουλίδη [Αλφ. σ. 103]. — Βλ. προπερνάω.

προυσινός, επιθ., Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 951 ρη' 11, 15· *προύσινος*. Ψευδο-Σφρ. 290² δις.

Απο το μτγν. τοπων. Προῦσα και την κατάλ. -ινός. Η λ. τον 8.-9. αι. (PLG, LBG) πβ. λ. Προυσανός σήμ. ιδωμ. (Μιχαλαριά-Βογιατζή, Λεξ. Σύμης) και προσιωτικός σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ., λ. Προῦσα).

Που προέρχεται από την Προῦσα, που κατασκευάστηκε στην Προῦσα: σιρικών ένδυμα ... καλόν προῦσινον Ψευδο-Σφρ. 260²· χαμουχάν καλόν προῦσινον Σφρ., Χρον. (Maisano) 28²² κριτ. υπ.: έκφρ. πηχη προσινή/προῦσινη = μονάδα μέτρησης μήκους (για το πράγμα βλ. και Schülb., Byz. Metrol. 46): αν τις θέλει να κτίσει εκεί σιμά σπιτι, ας το κτίσει πηχες προῦσινες τρεις ἡμισείας απέχει από τον τοίχον του άλλου σπιτίου Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 951 ρζ' 7.

προυσκέφαλον το, βλ. *προσκέφαλον*.

προυσουδιάζω, βλ. *προσοδιάζω*.

προυτού, επίρρ., βλ. *προτού*.

προύχων -οντας ο.

Από το αρχ. *προύχων* [ςπρούχων μτχ. ενεστ. του προέχω] (Ανδρ., Λεξ. λ. προῦχοντας). Η λ και σήμ στον τ. προῦχόντας.

Εξέχον πρόσωπο, υψηλός αξιωματούχος: Αυτό δ' ουκ ἦν καθ' ἡδονήν ρηγι τῷ Βρετανίᾳ! οὐτ' αὖ του ὄντας συν αὐτῷ και προῦχοντας του κράτους Πρέσβ. ιππ. 86· ο φιλόχριστος βασιλεὺς Συμεὼν τους προῦχοντας των Αιτωλῶν δεξιωσάμενος πάλιν ὀπισθεν ἐπὶ τὴν Βλαχίαν παραγίνεται Ιστ. Ηπειρ. V¹⁰.

προφαίνω.

Το αρχ. *προφαίνω*. Η λ. στο Steph., Θησ.

(Εδώ μεταφ.) φανερώνω, καθιστώ κ. εμφανές, αναδεικνύω: Διγ. (Trapp) Gr 1052.

προφανής, επίθ., Καλλίμ. 2115.

Το αρχ. επίθ. προφανής. Η Α. και σήμ.

1) Εμφανής, φανερός: Ψευδο-Σφρ. 402⁸⁶. 2) (Εδώ προκ. για στόμα) ορθάνοιχτος (πβ. L-S, στη Α., σμιασ. III): τῷ Θεῷ δεηθώμεν, ἵνα λυτρωθώμεν ἐκ τοῦ προφανοῦς στόματος τοῦ αισθητοῦ τούτου δράκοντος Ψευδο-Σφρ. 406².

προφαντικά, επίρρ.

Από το επίθ. *προφαντικός (το ουδ. απ. σήμ. σε ιδίωμ. (Ανδρ., Λεξ., Τσιτσέλη, Γλωσσ. Κεφαλλ., Κοντομίχης, Λεξ. Λευκ. ιδίωμ., Λάζαρης, Λευκαδ., Κωστ., Λεξ. τσακων.) πβ. αρχ. επίθ. πρόφαντος και νεοελλ. επίθ. προφαντός).

1) Φανερά και δυνατά μπροστά σε όλους: *Ἐν τούτῳ κράζει πρὸς αὐτὸν μισρ Γκαλεράν εκείνον!* και λέγει τοῦ προφαντικά ἐνωπιον πάντων ὧλων Χρον. Μορ. Η 6748. 2) Ολοφάνερα, σίγουρα: *Οἱ Μυζητριῶται οἱ ἄρχοντες ὁμοίως και οἱ πολῖτες!* προφαντικά γυρεύουσιν να ἐπάρουν την Γλαρέντσα Χρον. Τόκκων 3648.

προφανώς, επίρρ., Προδρ. (Eideneier) I 26, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 30, Ψευδο-Σφρ. 340¹⁷, 416⁶.

Το μτγν. επίρρ. προφανώς. Η Α. και σήμ.

Φανερά, ξεκάθαρα: *Το σώμα μεν σου προφανώς το γένος σου στριγγίζει! ως παυνύγνου και καλοῦ βασιλικου, μεγάλου Καλλίμ.* 621.

προφασίζομαι, Γλυκά, Αναγ. 23, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. II 44, IV 31-32, Σκούφ. Φ. 269²⁰, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 91¹, 102⁹, 109¹.

Το αρχ. προφασίζομαι. Η Α. και σήμ.

Α' (Μτβ.) (με αιτιατ.) προβάλλω κ. ως δικαιολογία, προφασίζομαι: Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. II 28: (με ειδική πρόταση): Ιστ. πολιτ. 65² (με σύστ. αντικ.): Εγγ. Γιαννούλη, Επιστ. 110⁵.

Β' Αμτβ. α) Βρίσκω δικαιολογίες/προφάσεις: Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. II 32² φρ. προφασίζομαι εν αμαρτίαις = προσπαθώ να δικαιολογήσω ένα ατόπημά μου/μια πράξη μου: *Μη εἰπεις ἐτσι, ἀδελφέ μου, και προφασίζεσαι εν αμαρτίαις, διότι ὅταν πρῶγεις ἐν ... τότες δεν εἰσαι ἐπιτωχός* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 102² β) (εδώ) χρησιμοποιώ ως πρόσχημα/δικαιολογία τη θλίψη μου/λύπη μου για να κάνω κ.: *Γυνή τις προφασίζομένη τον ἄνδρα της ἔθαψε και υπήγαγε καθημερινόν εἰς τὸ μνημεῖον του ἀνδρός της και ἐκλαειν Βίος Αἰσώπ.* (Παπαθωμ.) Α' 48¹².

πρόφασις -ση η, Προδρ. (Eideneier) II 19-8 χφ Η κριτ. υπ., Διγ. Z 120, Χρον. Μορ. Η 357, 370, Χρον. Μορ. Ρ 370, Φυσιολ. (Legr.) 287, Μαχ. 322¹⁴, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 542² γεν. εν. προφάσεως, Χρον. Μορ. Η 3211¹ αιτιατ. πληθ. πρόφασεις, Χρον. Μορ. Η 2186, 8435, Χρον. Μορ. Ρ 8435.

Το αρχ. ουστ. πρόφασις. Η Α. στο Βλάχ. και σήμ. στον τ. πρόφαση.

1α) Αφορμή, αιτία, λόγος: Ιστ. πολιτ. 8³⁴, Χρον. Σουλτ. 85²⁰, Εκθ. Χρον. 5²², Δοίκ. 249¹²· *εἰδὼ με την πρόθ. εκτός: Ἀγγελος ...! ἀφήρπαξέ με ...!* και ζῶντα με κατήνησεν

εις Αθην παρ' ἐλπίδα| πάσης προφάσεως εκτός, ὅλας ανερωτήτως Γλυκά, Στ. 66^β) ευκαίρια, δυνατότητα: Διγ. Ανδρ. 315^β Notizb. 31^α φρ. ἐπαίρνω πρόφασιν= βρίσκω ευκαιρία/αφορμή: βλέπει (ενν. η Μαργαρώνα) το πρόσωπον λαμπρόν...|θαυμάζει μόνη, μοναχὴ και πρόφασιν ἐπήρην. | Υπάγει στο κρεβάτιν του, ὅπου ἦτον ο ἱμῆρης ἱμπ. 752. 2α) Δικαιολογία, πρόσχημα, πρόφασις: Γλυκά, Στ. Β' 37, Μετάφρ. Δαμασκ. Βασιλάκι 119^α, Χρον. Μορ. Ρ 2186^α (ἐδῶ με τις προθ. άνευ, χωρίς) χωρίς δικαιολογίες και καθυστερήσεις, χωρίς δικαιολογίες και αμφισβητήσεις: Ὡς το ἤκουσαν οι αρχοντες της Βενετίας οι πρώτοι (παρὰλ. 2 στ.) μεγάλως το ἐχάρηκαν, τον δούκα ευχαριστοῦσιν (παρὰλ. 1 στ.) ὁμοῦ τον ἐπροσκύνησαν, ὁμόσαν κι αφουράσαν| και ἐσῆσαν να πληρωθῶν χωρίς καμίας προφάσεως Χρον. Μορ. Ρ 357^α Εἰ τε περάσει ο καιρός ...| και οὐδέν ἀπέλθει ἀπὸ ἐκείνους ...| να μείνει ο τόπος κι η ἀφεντία, να ἐνι κληρονόμος| ἐκεῖνος ...ο μοῖρ Ντζεφρές, άνευ καμίας προφάσεως Χρον. Μορ. Η 2350^β) ἐδῶ προκ. για το δικαίωμα να προβάλλει κάπ. δικαιολογίες: Τόσην καλοσύνην ...ἐχουσι αι γυναῖκες ὅσον εις ὅσα εὐθ' τες κατηγορεῖς, ὅλα εἶναι ἀδίκαι, και αν λάχει και καμία σφαλεῖ ἀπὸ ασθένειας, εἶναι ἀξία προφάσεως Μπερτόλδος 15. 3) (Εδῶ η αιτιατ. ἐπιφρ.) προφανώς, χωρίς αμφιβολία: Οὐδέν ἀποξετέλεφε χάρος την ἐμιλιάν του| ἀνταρνίζω και θωρῶ τον ἥλιον την ασκίαν του. | Και πρόφασιν οδέψαμε κι ἐκάτοσαμε το σώσει Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^γ 932^α Εγροῖκτες με, φίλε μου, εις ὅτι σου δηγούμαι;| Καταλαβάνεις πρόφασις πῶς πάγω και ἀπὸ ποῦ 'μαι; Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^γ 2307.

Ἐκφρ. πρόφασις ματαιία = ἄσκοπο και ἀνῶφελο ἔξοδο: εὔρε πρόφασιν (ενν. ο σακελλάριος ο Αλμυριώτης) να δώσει εις κόσμον τον ευαγγελιον νομίσματα δ και εις σκαμνους και εις ἄλλας προφάσεις ματαιίας Notizb. 31.

προφάσκω.

Απὸ την πρόθ. προ και το φάσκω. Η λ. τον 5. αι (TLG)^α βλ. και Steph., Θησ.

Προτρέπω, συμβουλεύω: ο ποιητής ο θανμαστός τοιοῦτως γαρ προφάσκει| «πρόσπεσον, κλαύσον, θρήνησον, και ἔλεος να εὔρεις» Σπαν. (Ζώρ) V 84.

προφέρνω, βλ. προφέρω.

πρόφερσις η.

Απὸ το προφέρω και την κατάλ. -σις. Η λ. στο LBG.

(Νομ.) προσαγωγή μαρτύρων ενώπιον δικαστικής αρχής: ἐρωτάται (ενν. ο μνηστός) κεφάλαιον προς κεφάλαιον ἕνα ἕκαστον ... και εἰν ὁμολογήσει, δόξα τῷ Θεῷ, εἰδὲ ἀρνηθῇ, δίδοι (ενν. ο κριτής) της γυναῖκας τας ἀποδείξεις και ἡμέραν της πρώτης προφέρσεως ἡμέρας ἡ Ἑλλην. νόμ. 521^α.

προφέρω, Προδρ. (Eideneier) I 25, Χρον. Μορ. Ρ 1065, Zygomalas, Synopsis 181 E 38^α προφέρνω, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^α.

Το ἀρχ. προφέρω. Ο τ. στο Du Cange (προφέρειν) και στο ΑΛΝΕ. Τ. προφέρουν σήμ. ἰδιωμ. (Χαντζιάρας, Θεσσαλ. γλωσσάρι.). Η λ. στο Αρμεν., Εξάβ. Α' 2^α, 6^α κ.α., και σήμ.

1) Οδηγῶ, φέρνω κάπ. κάπου: ἐπήρα τα φουσιῶτά μου κι εἰσᾶς τους ἐδικούς μου|

κι ἦλθα εἰς συμμαχίαν του (ενν. του Δεσπότη), του νὰ του βοηθήσω.Ἰ Και ὅσον με ἐ-
 πρόφερεν ἐδῶ εἰς τὴν Ρουμανίαν,Ἰ οὕτως μας ἐπαράδωκεν αὐτὸς τὸν ἀδελφόν τουἸ
 ὡς ὁ Ἰουδᾶς τὸν Χριστὸν αὐτῶν τῶν Ἰουδαίων Χρον. Μοφ. Ρ 3973. 2) Φέρω, ἔχω ἐπάνω
 μου: ὁ πλουτηφόρος Ἀμμων (παρὰλ. 1 στ.) εἶδος δε μελανδέστερος, χρυσόκομος τὴν
 χαίτην,Ἰ ἐπὶ κροτάφου κέρατα κριοῦ χρυσὰ προφέρων ... Βίος ΑΛ. 236. 3) (Νομ.) α)
 προσκομίζω αποδεικτικὸ ἐγγράφον ἐνώπιον δικαστικῆς ἀρχῆς: Κανένας δὲν πρέπει
 νὰ προφέρει ὅσα βασιλικῶν ἐγγράφων ἀποφάσεων, καὶ ἀπὸ ταῦτα νὰ δοκιμᾷ εἰς
 δικαίωσιν, ἀλλ' αὐτὰ τὰ αυθεντικά, ἦγουν τὰ πρωτότυπα, ... εἰς τὰ ὅποια μέσα εἶναι
 καὶ ἡ υπογραφή του βασιλέως Zygomalas, Synopsis 150 Β 45· β) (για δικαστὴν) ἐκδίδω
 ἀποφασί: Ὁ ἄρχων προχεῖρως, ἦγουν ἐτοιμῶς καὶ ἐνκόλως, ἀς μὴν προφέρει κεφα-
 λικὴν τιμωρίαν, ἦγουν εὐκόλα καὶ ὡς ἐτύχεν ὁ κριτὴς ἀς μὴν ἀποφασίζῃ νὰ κόπτουσι
 κεφάλιν ἀνθρώπου Zygomalas, Synopsis 132 Α 59.

προφεισιόν ἡ· προφεισιό.

Απὸ το ἰταλ. *professione*. Τ. προφεισιόνε σε ἐγγρ. του 17. αἰ. (Κυρίλλ., Ἐπιστ. 141¹⁵).

1) (Ἐκκλ., προκ. γιὰ τὴ ρωμαιοκαθολικὴ ἐκκλησίᾳ) τελετὴ κατὰ τὴν ὁποία κάπ.
 περιβάλλεται τὸ μοναχικὸ σχῆμα: καλὰ καὶ ὁ φρα Μπερναρδὴς, ὁ νατουράλες του ...
 γινῶ μου, ... νὰ 'ναὶ ἐμψασμένος εἰς τὸ μοναστήρι καὶ νὰ 'χεῖ βαλμένο καὶ τὸ ἄμπιτο
 καὶ νὰ 'χεῖ κατωμένη καὶ προφεισιόν, θέλω καὶ νὰ παρτιτσιπᾷ καὶ ἐκεῖνος ὅ,τι καὶ
 τίβοσι ἀπὸ ἐμένα, καὶ ἀφήνω τὸν οὐγὰ τὴν ψυχὴν μου ... δουκάτα ... ἑκατὸν Διαθ. 17.
 αἰ. 4⁸. 2) Ἐπάγγελμα, ἀσχολία: Ποῖος εἶσαι σὺ κι εἵντα ἄνθρωπος, καὶ ποῖα 'ναὶ ἡ ἐδική
 σουἸ προφεισιό...; Φορτοῦν. (Vinc.) Δ' 250.

προφτετεύω, βλ. *προφητεύω*.

πρόφημι, Βίος ΑΛ. 332, 2740, Δούκ. 167⁹⁶, Ψευδο-Σφρ. 188²³, 524¹⁸.

Το μτγν. πρόφημι (TLG).

Α' Μτβ. α) Προφητεύω: Ω Συμεὼν πανθαύμαστε, ἰδοὺ νῦν ἡ ρομφαίαἸ τὴν μοι πο-
 τέ προέφησας ἔχειν εἰς τὴν καρδίαν Θρ. Θεοτ. 60· β) προαναφέρειν: θέτουν (ενν. Α-
 χιλλεύς σὺν Παλαμῶδι) γουν νευράν ἐν κόκῃ,Ἰ καὶ ἐν αὐτῇ γὰρ τὴ σωλήνῃ,Ἰ τὴν προέ-
 φην γὰρ ἐπάνω Ἐρμον. Ε 276.

Β' (Αμτβ.) Λέω πιο πρὶν, προαναφέρειν: Ὁ δε τύραννος, καθὼς προέφημεν, στόλον
 ἀπαρτίσας μικρὸν ... κατὰ τῆς Χίου ἐπλεε Δούκ. 415⁹.

προφητάναξ ο.

Απο τὰ ουσ. *προφήτης* καὶ *ἀναξ*. Ἡ λ. σε ἐγγρ. του 10. αἰ. (TLG), στο Steph., Θηρ.
 καὶ στο Du Cange· πβ. καὶ Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ., λ. *προφητανακτοδαβιδικῶν*· βλ.
 καὶ LBG.

(Προκ. γιὰ τὸ Δαβὶδ) ὁ βασιλεὺς τῶν προφητῶν, ὁ μεγαλύτερος προφήτης: ὁ κυρ
 Δαβὶδ ὁ μέγας (παρὰλ. 2 στ.) καὶ θεοπάτωρ γέγονεν καὶ μέγας προφητάναξ Χρον.
 Τόκκων 3056· (ὡς ἐπιθ.): ὁ προφητάναξ Δαβὶδ λέγει ἐν τῷ ἐνενηκοστῷ ψαλμῷ ... Φυ-
 σιολ. (Sbord.) 316².

προφητάρχω.

Από το ουσ. προφήτης και το άρχω· βλ. και LBG.

Είμαι πρώτος μεταξύ των προφητών· ο προφητάρχας και εις μηδέν χρησιμεύσας Χρησμ. (Brokkaar) 101-2.

προφητεία η, Χρον. Μορ. Η 892, Χρον. Μορ. Ρ 883, 892, Δούκ. 343²¹, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2138, 2176, 2184, 3771, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσσηλου) 80⁹, Χρησμ. (Brokkaar) 39, 101, Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 454⁴⁶⁶· **προφητειά**, Παρασπ., Βάρν. C 252, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2190, 2254, 2734, Βεστάρχης, Πιρόλ. Θεοτ. 5, 317.

Το μτγν. ουσ. **προφητεία**. Ο τ. στο Somav. Η λ. και σήμ.

1) Η ικανότητα ή το χάρισμα κάπ. να προβλέπει τα μέλλοντα· προρατικός και προφητείας μετέχων και μεταδιδούς Χρησμ. (Brokkaar) 28· αν εις το θέλημα μας | ητούν το φως της προφητείας, σαν είν' η πεθυμία μας, | να προφητεύει καθείς ... Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε' [1017]· φρ. έχω προφητείαν = θεωρούμαι προφητικός· κουροίνα | ναι σπου δαλεί και δεν έχει μαντεϊαν, | μηδέ αξίζει, σαν δαλεί, να έχει προφητείαν Αιτωλ., Μύθ. (Παράσσηλου) 97²⁰. **2α)** Αναγγελία, πρόβλεψη μελλοντικών γεγονότων· σκάποιος βασιλέας — κυρ Λέων τον ονομάζαν, | φιλόσοφος ήτον φοβερός και προφητείες εποικεν Χρον. Μορ. Η 883· τότες πάλι εμίλησε (ενν. ο Ιησούς) και λέγει· «Ετελειωθήκα, | ήγουν οι γραφές κι οι προφητείες σπου για με επωθήκα» Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 3701· **β)** το ίδιο το περιεχόμενο της πρόβλεψης· μέλλεται, ίνα την επαρχίαν | αυτών υστερηθήσονται κατά την προφητείαν | ην είπεν ο ανάδοχος Φραγκίσκος του πατρός του Αδαγ., Κάρολ. Ε' 708.

προφητεύω, βλ. **προφητεύω**.

προφήτευμα το, Λόγ. παρηγ. Ο 378. — Βλ. και **προφητεία**.

Από το προφητεύω και την κατάλ. -μα. Η λ. τον 4. αι. (TLG), στον Ηούχ. (προφητεύματα, λ. λόγια), τη Σούδα (λ. θεοπροπία) και το Βλάχ. (προφητεύματα)· βλ. και LBG.

Χρησμός, **προφητεία** (εδώ σε σχ. εν διά δυοιν): Ευχαριστώ το μάντευμα και το προφήτευμά σου, | τά με είπες η παράξενος διά την Ευτυχίαν Λόγ. παρηγ. Ι 370.

προφητεύω, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 1673, 5390, Βίος Αλ. 2462, Δούκ. 223¹⁷, Υμν. Παναγ. 21, Αλεξ.² 630, Βεντράμ., Φιλ. 194, Διήγ. Αλ. F (Lolos) 186¹, 224⁷, 228⁹, Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 225⁹, 229⁹, Διήγ. Αλ. G 265¹⁰, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 325⁹, φ. 335⁹-335⁹, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσσηλου) 80⁹, Σουμμ., Ρεμπελ. 165, 178, Ψευδο-Σφρ. 488¹⁵, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Λουκ. β' 26, Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ' [997], Δ' [1460], Ε' [125]· **προφτετεύω**, Δεφ., Λόγ. 97· **προφητεύω**, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2135, Πεντ. Αρ. XI 25, Πανώρ.² Δ' 155, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 193, Πιστ. βοσκ. II 1, 211, V 2, 25, Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε' [1011]· γ' εν. οριστ. αορ. επροε-φήτηυσεν, Δεγ. Z 122, Διήγ. Αλ. G 266¹⁰· **μτχ. μέσ. παρκ. προφητεμένος**, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2971, 3491.

Το αρχ. **προφητεύω**. Ο τ. **προφητεύω** στο Βλάχ. Τ. **προφήτέγγον** στο Κωστ., Λεξ. τσακων. Η λ. και σήμ.

I. Ενεργ. **Α' Μτβ. α)** (Θεολ.) προβλέπω, προλέγω κ. από θείας έμπνευσης: Ω Μωυσή πανθαύμαστε, των προφητών η ρίζα, | εσύ μου το προφήτευσες νιδόν μου να σταυρώσουν Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ. 137· επροφήτευσαν οι προφήται των Ιουδαίων ... τον Ιησούν και όσα επόησε Ψευδο-Σφρ. 454^α· (με σύστ. αντ.): Πάλιν επροφήτευσε και άλλην προφητείαν η Παρθένος Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 456^α· **β)** προβλέπω κ., μαντεύω: Σαν είδε κι ήρθα (ενν. οι μαντατοφόροι), η Αρετή έγνωια μεγάλην έχει· | τό θέλαν επροφήτεψε, δίχως να το κατέχει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 204· Είναι κακό μου μελετάς (ενν. Μάνα μου) κι είναι μου προφητεύεις; Ουσ. (Bakk.-v. Gem.) 542. **Β' Αμτβ. 1α)** (Θεολ.) προβλέπω, προλέγω τα μέλλοντα από θείας έμπνευσης: Περί όταν επροφήτευσεν ο ιερέυς της Ρώμης Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 187^α· Ομοίως επροφήτευσαν και τα μαντεία των Ελλήνων συγχωρήσει Θεού και οι αστρονόμοι των Περσών Ψευδο-Σφρ. 454^β· **β)** προβλέπω, μαντεύω: ο μάστορας ο Ζαριστής θέλει να προφητεύει! και μ' αδικούν ... πάντα να μηχανεύει Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 172· Μαγάρι, θυγατέρα μου, μην είχα προφήτσει! και το κακόν εις την αρχήν να το 'θελες γιατρέψει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 675. **2)** Αποκαλύπτω τα μελλούμενα, προσωνίζομαι: το ένα (ενν. αβγό) εξεπούλιασε ένα αρνί μικράκι, | και ένα λιοντάρι έβγαλε το άλλο αβγουλάκι, | τα οποία προφητεύουσι κι ένα παιδί γεννάται, | ωσάν αρνι να 'ναι κλιτό και να δοσολογάται! | και έχει να πάρει θάνατο, και εις την ανάστασιν του! σαν το λιοντάρι να φανει άξο στη δύναμιν του Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2156. **3)** Αποκαλύπτω τα καθήκοντα του προφήτη, κατέχω ιερατικό αξίωμα: ταύτην (ενν. την προφήτιν) γαρ ως ιέρεϊαν ούσαν των Αθηναίων, | έξωσε (ενν. ο Στασαγόρας) και καθήρησε πάσης της προφητείας, | εγώ δε πάλιν την αυτήν έσθησα προφητεύειν Βιος Αλ. 2856.

II. Μέσ., αμτβ. α) (Θεολ.) προβλέπω, προλέγω τα μέλλοντα από θείας έμπνευσης: απόμειναν δυο ανθρώποι εις το φουσσάτο· ... και απλίκεψεν απάνου τους η πνοά ... και επροφητεύτηκαν εις το φουσσάτο Πεντ. Αρ. XI 26· ο Ελδάρ και ο Μεδάδ προφητεύονται εις το φουσσάτο Πεντ. Αρ. XI 27· **β)** προβλέπω, μαντεύω: Τάχατε προφητεύομαι και λέγω τα μεγάλα, ως ει θελήσεις, δέσποτα, ... | να δώσεις την εκδίκησιν τοις νιν ηδικημένοις, | τοις αλλοφύλοις ... θράσος παύσεις! εκ του Χριστού πεπλοντικώς, ως έθος, συμμαχίαν Πρόδρ. (Eideneier) IV 280.

Το ουδ. της μτχ. παρκ. ως ουσ. = η προφητεία: Αυτού (ενν. στον Ιορδάνη ποταμόν) εβαπτίσθη ο Χριστός κατά το προφητευμένον Προσκυν. Κουτλ. 390 144^α· έλεγεν (ενν. ο Δαβίδ) εκείνα τα εκεί τότε προφητευμένα Πηγά, Χρυσοστ. 167 (50).

Το αρσ. της μτχ. παρκ. ως επίθ. = που προαναγγέλλθηκε από τους προφήτες: Τότε ο άγγελος επρόβαλε, λέγει: «Χαριτωμένε, | Γιέ Θεού, αφουκράσων μου, Χριστέ προφητεμένε ...» Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2975.

προφήτης ο, Παράφρ. Μανασσ. (Tièche) 363^{32, 33}, Διγ. Z 603, 614, 1098, Σωσ. 5, Λιβ. Esc. 2475, Λιβ. Va 2280, 2786, Καναν. (Pinto) 202, 216, 242, 244, 252, 277-8, 283, Ορισμ. Συνανταςίας (Rigo) 62¹⁷⁻⁸, Βεν. 21, 22, 72, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 196, Δεντ. Παρουσ. 47, Εκλέντζα, Πουίμ. 1³⁵, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2713, 2887, 3723, 3770, 4177, 4528, 4539, 4826, Πένθ. θαν.² 459, Βουστρ. Μεταφρ. 256, Βεντράμ., Γυν. 54, Διήγ. Αλ. G 265^{28, 31}, 266^{3, 17, 28}, 271⁴, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 325² δις, 349², Πεντ. Γέν. XX 7, Δεντ. XIII 4, XVIII 15, Θρ. Κύπρ. M 407, Δωρ. Μον. XXXII δις, Κυπρ. ερωτ. 153².

Δεγ. Ανδρ. 324¹⁷. Εἰς Θεοτ. 7· γεν. πληθ. προφήτων, Πιστ. βοσκ. IV 3, 148.

Το αρχ. ουσ. προφήτης. Η λ. και σήμ.

1) (Θεολ.) α) (στην Π.Δ.) πρόσωπο που αποκαλύπτει στους ανθρώπους τη θέληση ή τα σχέδια του Θεού: Ω Μωσή πανθαύμαστε, των προφητών η ρίζα Πλουσι-αδ., Θρ. Θεοτ. (Βασιλείου) 136· Τότες στον κόσμο ήστειλε προφῆτες κι ελαλούσα | κι ελέγα κι έρχεται ο Χριστός Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)⁹ 1536 (προκ. για τον Αδάμ): Λοιπόν πάλιν να σας ειπώ τον λόγον του προφήτου, | τούτον τον λόγον είπεν τον Αδάμ γαρ ο προφήτης Περί Ξεν. (Μαυρομ.) 476, 477 κριτ. υπ.: β) (στην Κ.Δ.) θεόπνευστος κήρυκας και διδάσκαλος: Ο παπάς είπεν του: «Τούτος (ενν. ο Χριστός) ήτον ένας ψεματινός προφήτης» Μαχ. 12¹⁸· φανερά οι άνομοι προφήτη σε ονομάζουν (ενν. οι Τούρκοι τον Χριστό) Διακρούσι. (Κακλ.) 793· (στον ισλαμισμό): εφήφισε (ενν. ο Μωάμεθ) δώδεκα μαθητάς, τους οποίους χειροτόνησε να είναι προφήται | ούτοι οι δώδεκα εδίδαξαν εις το Κιαμπέ Νεκταρ, Ιεροκοσμ. Ιστ. 269· γ) (στον ισλαμισμό) Προφήτης = ο Μωάμεθ: ου φίλημά μοι δέδωκε, μα τον λαμπρόν Προφήτην Διγ. Z 499. 2) Άτομο που έχει την ικανότητα να προλέγει τα μελλούμενα: Οι στίχοι τούτοι ανθρώπου είναι προφήτου και προγνώστου Λιβ. διασκευή α 2605· εγώ να φθάσω και να δηλώσω την ωραν της συμπλοκής του πολέμου ... Και γνώσκω δε τούτο ως προορατικός και προφήτης Καναν. (Pinto) 224. 3) Αυτός που φανερώνει, που αποκαλύπτει κ.: Ηκούγα ξενιτεύθησαν πολλοί εκ τα γονικά τους, | επαδειρασιν πολλά, τα βάσινα χορτάσαν | ουδέν με φαίνεται ποτέ αλήθεια τό λέγων (παραλ. 1 στ.), τώρα θωρώ τά ελεγον ώσαν να 'σαν προφῆτες Περί Ξεν. (Μαυρομ.) 127· Ως γνωριστής των φανερών και των κρυπτών προφήτης (ενν. ο Χριστός) | τον λογιισμόν του εγροίκησε Σκλέντζα, Ποιήμ. 1²⁹.

προφητικός, επίθ.· υπερθ. προφητικότητας.

Το μτγν. επίθ. προφητικός. Ο υπερθ. τον 4. αι. (PLG). Η λ. και σήμ.

α) Που ανήκει ή έχει σχέση με προφητεία ή προφήτη (εδώ) που έχει ειπωθεί από προφήτη: Ο λόγος ούτος ουκ εμός, προφητικόν το ρημα: | «Εσπέρας ανλισθησεται κλαυθμός ...» Γλυκά, Στ. 315· β) που έχει προφητικές ικανότητες: Ακούσατε τον Μωσή τον προφητικώτατον Κραουσπ. (Eideneier) 188.

προφητικώς, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. προφητικώς. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ., λ. προφητικός).

Με προφητικό τρόπο: εκεί να έλθει στον Ιωσαφάτ να κάτσει την λαγκάδα, | εκεί να γένει σόναξις και των νεκρών το πλήθος, | καθώς δηλοι του να γένει προφητικώς ο μέθος Δευν. Παρουσ. 108.

προφήτης η, Ερμον. Ψ 35, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1920, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 238^α. — Βλ. και προφήτισσα.

Το αρχ. ουσ. προφήτης. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ., λ. προφήτης)· βλ. και LBG (λ. προφήτης).

Γυναίκα προφήτης, προφήτισσα: Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1917.

προφήτισσα η, Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 456⁹⁸, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Αποκαλ. Ιω. β' 20, Χριστ. διδασκ. 127. — Βλ. και προφήτης.

Από το ουσ. προφήτης και την κατάλ. -ισσα. Η λ. στο Steph., Θησ. (*prophetissa*, λ. προφήτης), στο Βλάχ. και σήμ. (AKN, λ. προφήτης).

α) Γυναίκα προφήτης: επήρην η Μυριαμ η προφήτισσα αδελφή του Ααρών το τουμπανο εις το χέρι της Πεντ. Εξ. XV 20 (προκ. για την Παναγία): (λέγει ο Θεός) ... θέλω έρθει προς την προφήτισσαν, την Παρθένον Μαριαν, η οποία ήτονε προφήτισσα, διατι προφήτευσε και είπεν· «Ιδού από του νιν μακαρίζουσι με πάσαι αι γενεαί» Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 455^{888, 870}. **β)** η γυναίκα του προφήτη: ωσάν είπεν ο προφήτης προς το σπίνιν του Δαβίδ την προφήτειαν του σημείου «Ιδού η παρθένος» και τα λοιπα, ήρθεν εις την προφήτισσαν και εγάστρωσέν την Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 449⁸⁶⁶.

προφήτος προφήτος Gesprächb. 12²³, πθ. εσφαλιμ. γρ. αντί προφήτης διορθώσ. — Βλ. προφήτης.

προφθάνω, Μυστ. 61, 62 δις, Γλυκά, Στ. Β' 116, Διγ. Z 2924, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1840 δις, Ερμον. Ω 176, Δούκ. 63²³, 203¹, 217²⁵, Ρμ. Βελ. ρ (Bakk. v. Gem.) 690, Κορων., Μπούας 74, Μοριζ., Κλίνη φ. 115⁷, Αλφ. (Μοτ.) III 67, Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 442⁸⁸³, Προσκυν. Ιβ. 535 1017, Ιστ. Βλαχ. 868, 1046, 1904, Προσκυν. Εθν. Βιβλ. 2043 947, Διγ. Ανδρ. 378²³, 378²³, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 84¹, 159¹ δις, Διήγ. ωραιότ. 515, Λίμπον. 198¹ γ' πληθ. αορ. επροέφθασαν, Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 442⁸⁸³ υποτ. αορ. (να/ας) προφθάξω, Ιστ. Βλαχ. 1153, Λίμπον. 70¹ προφτάνω, Sprachlehre 160, Αλφ. 10²⁷.

Το αρχ. προφθάνω. Η υποτ. (να) προφθάξω στο Somav., λ. προφθάνω. Ο τ. στο Somav., ό.π., και σήμ. Η λ. και σήμ.

Α' Μτβ. 1) Προηγούμαι χρονικά: Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 199. **2)** Προλαβαίνω να κάνω κ.: (σε παρελθοντικό χρόνο) έχω ήδη κάνει κ.: ο δε απελθών και τας γραφάς δους και υπαναγνούς χωρίς τιμής απέδωκε τους κόμητας άπαντας άνευ του Γκοντφρέ· εκείνον γαρ προέφθασε πωλῆσαι προς τον αδελφόν αυτού Βαλδουίνον Κομνηνής Αννας Μετάφρ. 2. **3)** Καταφέρνω να κάνω κ. εγκαίρως (βλ. και Τζάρτζ., Νεοελλ. σύντ. Β' 220, 1): οληνυκτίς εκόπιαζεν (ενν. ο Μιχάλης) όλους κείνους να πιάσει! τους τόπους κι εις μιαν κορυφήν ενός βουνού να φτάσει, Ι ωσάν το έκαμεν λοιπόν και προφθασεν και πιάνει! τες κλεισούρες, κι εις το βουνόν πολλές μπουμπάρδες βάνει Παλαμήδ., Βοηβ. 1051. **4)** Αντιδρώ εγκαίρως σώζοντας κάπ. από κ. δυσάρεστο: όρκον έκαμαν φρικτόν ... (παρ.αλ. 4 στ.) ανείν και επιχειρισθεί (ενν. κανείς αφέντης εκ την Πόλη) κανέναν από ταύτους, (παρ.αλ. 1 στ.) να μην αφήσουν να χαθεί, μόνε να τον προφθάσουν, Ι από τας χείρας τ' αφεντός γοργά να τον αρπάξουν Ιστ. Βλαχ. 1153. **5)** Προλαβαίνω, πλησιάζω κάπ. που προηγείται/απομακρύνεται πιλαλώντας (ενν. ο Διγενής) επρόφθασε ένα απ' αυτών (ενν. των ανδρών του στρατηγού) και έδωκεν τον σπαθέαν και εοχυσέν τον εις την μέσην μαζί με το άλογόν τον Διγ. Ανδρ. 359¹¹. Εργαίνοντας δε να υπάγει να κρυφθεί εις το λόγγο (ενν. ο φύλαξ του ιερού βήματος) τον επρόφθασαν οι βάρβαροι και πιάνοντάς τον τον έδεσαν και επήγαν τον εις την Κρήτη αιχμάλωτο Ιστ. Βασιτοπ. 40¹. **6)** Φθάνω, έρχομαι σ' ένα μέρος: Πότε υπερβηρόμεθα τους κάμπους τους ανύδρους! και τον Ρουχάν προφθάσωμεν, ιδωμεν την μητέρα! άπαντα δε πληρώσαντες συν τη μητρί μου πάλιν! έλθωμεν εν τοις μέρεσιν καλλίστης Ρωμανίας ... Διγ. Z 903.

Β' Αιµβ. 1) Προλαβαίνω ενεργῶ εγκαίρως ἢ πρὶν ἀπὸ κάπ. ἄλλο: μετακαλεσά-
µενος (ενν. ο βασιλεὺς) τὸν Κοντοστέφανον Ἰσαάκιον, μέγαν δούκαν ποιήσας αὐτόν,
μετὰ τοῦ στολῶν πρὸς τὸν Δυρράχιον ἐπέµψε, φοβηρίσας αὐτόν, εἰ μὴ προφθάσας κα-
ταλαβεί εἰς τὸ Ἰλλυρικόν πρὸς τοὺς ἵνα περάσῃ ο Βαϊμοῖντος: «στερηθῆναι μέλλεις
τοὺς οφθαλμούς σου» Κομνηνῆς Ἀννας Μετάφρ. 257: ὡς ἂν εἶδεν (ενν. ο Μοσούρ) τὸν
νέον, οὗ ποῦ ἦτον καβαλάρης εἰς ἄλογον, ἠθέλησεν ὅτι νὰ υπάγει ἀπάνω του νὰ τὸν
δῶσι σπαθέαν καταβατικὴν νὰ τὸν σχίσαι. Καὶ ὀλίγον εἰδὼν ἠθέληα προφθάσαι ἐγὼ,
ἠθέλει θανατωθεῖ ἐκεῖνος Διγ. Ἀνδρ. 367²⁶ (συχνὰ σε προστ.): Ὅλοι σας εἰς τὸν πό-
λεμον σύρτε, ἔκονοµηθεῖτε (παρὰλ. 1 στ.) παγαίνετε, προφθάσατε, δὲν καρτερεῖ ἡ
ώρα Ἰστ. Βλαχ. 998: εἰφώναζε βαρέως (ενν. ο Ἰωνάς): «Ἀπέρριψάς µε, δέσποτα, πάλιν
ἀνάγαγέ µε (παρὰλ. 1 στ.) ἐπάκουσόν µου, προφθάσον, χαώνεις τὸν Ἰωάν σου!» Γλυ-
κά, Στ. 236. **2)** Φτάνω πηγαίνω/έρχομαι κάπου: Ἀπέχει καὶ ο ποταµός, λέγω ο Ἰορδάν-
ης! ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήµ, ἀν θες νὰ καταλάβεις, ὡς μίλια τριάκοντα: προφθάνεις
εἰς ἐκεῖνον! καὶ λοῦεσαι καὶ πλένεσαι καὶ φεύγεις ἀπ' ἐκεῖνον Προσκυν. ἱβ. 845 1054:
ἡ φήμη, πὺν ἄνι περωτῇ, µε προθυµιά σ' πετάζει, καὶ μέσα στοὺς ἀντίποδας καὶ
ἀντίπερα σ' προφθάσει, κηρύσσοντας µε σάλπιγγα, ...! τοῦ Λίµπονά µου τ' ὄνομα
καὶ χάριτες τες τόσες Λίµπον. 70: μετὰ τὴν θρηνηλογίαν σ' προφθάσωσιν οἱ ἀρχιε-
ρεῖς πρὸς τὸν Πιλάτον λέγοντες αὐτῷ ... Μυστ. 62.

προφθαστῆς ο' προφταστῆς.

Ἀπὸ τοῦ ἀόρ. τοῦ προφθάνω καὶ τὴν κατάλ. -τής. Πβ. σημερ. ἰδιωμ. θηλ. προ-
φταστήρα (Κωστ., Λεξ. τοσκιων.), προφταστήρα (Πασχαλοῦδης, Τερπιν. Νιγριτ.,
Τάσιος, Γλωσσ. Πολυν.) καὶ οὐδ. προφταστήρ' (Λιάπης, Ἰδιωμ. Πηλίου) µε διαφορ.
σηµασ.

Στὴν περίφρ. προφταστῆς εἰµὶ = σπεύδω νὰ ..., ἔσκινώ (νὰ κάνω κ.): Ἰδοὺ, προ-
φταστῆς εἰµὶ ἐπὶ τ' ἔργον µου Sprachlehre 160.

προφίλι το.

Πιβ. ἀπὸ τοῦ μεσν. λατ. *profilium* (DEI λ. *profilare* βλ. καὶ Battaglia λ. *profilo* σηµασ.
2) πβ. ἰταλ. *profilo*. Κατὰ Andr., Lex. (λ. *προφύλλιον) ἀπὸ τὴν προφ. προ καὶ το ουσ.
φύλλον. Τ. προφίλλιν (Σακ., Κυπρ. Β', λ. προφύλλιν) καὶ προφιλία, τα (Ζαφειρίου,
Ἰδιωμ. Σάµ.) σήµ. ἰδιωμ. Ἡ λ. σὲ ἔγγρ. τοῦ 18. (Κώδ. Σισανίου (Παντιαζόπ.) 72^ο, Κυρι-
ακ., Μακεδ. 2, 1953, 679, Βασδαβέλλης, Μακεδ. 4, 1960, 169, 170) καὶ 19. αἰ. (Κυριακ.,
ὅ.π., 680-81, Κεραµόπουλλος, Μακεδ. 3, 1956, 21 (γρ. προφίλ), Τσάρας, Μακεδ. 7,
1967, 247), στὸ ΑΛΛΕ λογοτ. καὶ σήµ. ἰδιωμ. (Andr., ὅ.π., Ἀραβαντ., Ἠπειρωτ. γλωσσ-
οσάρ, λ. προφύλλι).

Δύο στενές λαχιῶδες γούνας ραµµένες πάνω στὴν ὠα γυναικεῖου ἐνδύματος
(γὺα το πράγμα βλ. Βυζάντιος, Λεξ., λ. προφύλλι): (ἐδώ) χνούδι, πούπουλα, πὺν
χρησιοποιοῦνται καὶ ὡς ἐπενδύτης σὲ ἐνδύµα: προφίλι (ἐκδ. προφύλλι διορθώσ.)
Gesprächb. 107^ο.

προφθοῖσµα το προφθοῖσµαν.

Ἀπὸ τοῦ ἀόρ. τοῦ προφθοῖζω (5. αἰ., L-S Κων/νίδη) καὶ τὴν κατάλ. -µα. Ἡ λ. το
12. αἰ. (TLG) καὶ στὸ Steph., Θηρ.: βλ. καὶ LBG.

Προφητεία, χρησμός: προφοίβασμαν (έκδ. προσφοίβασμαν διορθώσ.) ερρέθη λέγον προς αυτήν ταύδε Ερμον. Α 41.

προφονεύω.

Από την πρόθ. προ και το φονεύω. Η λ. τον 4.-5. αι. (Lampe, Lex.): βλ. και LBG.

Σκοτώνω προηγουμένως: και άλλας πληγάς δίδοντας του (ενν. οι βάρβαροι) ... τον έριφαν (ενν. τον όσιον Παύλον) εις τους πόδας του προμνημευθέντος και προφονευθέντος όσιου Ιερεμίου Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 91.

προφορητικός, επίθ.

Πιθ. από το αρχ. προφορέομαι και την κατάλ. -(η)τικός· πβ. και μτγν. επίθ. διαφορητικός. Ασχ. το μτγν. επίθ. προφορητικός (TLG).

(Ιατρ.) καθαριστικός (πβ. Assises 537, *molificative*): Εάν γίνεται ... ότι έναν μου αμά-
λων ενι ασθενής απού κοιλιακών, και εις γιατρός ... δίδει του βοτάνια προφορητικά,
ού πράγματα θερμά διά τα ποία το συκώτιν του σέπεται, ... και εκείνος έπρεπε να του
δώσει πράγματα στυφικά και ψυχρά Αοσίζ. 434¹⁶.

προφόριον το.

Από την πρόθ. προ, το ουσ. φόρος και την κατάλ. -ιον. Λ. προσφόριον σε έγγρ. του 14. και 15. αι. (Miklos-Müller Acta III 137, 146, 156, κ.α.: βλ. και LBG, TLG) ως τοπων. τον 14. αι. (Act. Vat. I 30⁴⁶, 31¹⁹) και σήμ. (Συμεων., Ετυμολ. Λεξ. νεοελλ. οικων., λ. Προσφόριον). Η λ. στο Du Cange.

Αγορά, τόπος αγοραπωλησίας, πιθ. σταριού, αν δεν πρόκ. για τοπων. Προσόφοριον (βλ. Schreiner, JÖB 27, 1978, 218 σημ. 25, καθώς και 206 σημ. 15· πβ. και NE 12, 1915, 185-187, Συμεων., ό.π.): ενεργετεί η βασιλεία μου αυτούς κοινώς όλους τους Μονεμβασιώτας ... ίνα, εφ' αις αν ποιώσι πραγματείας, δίδωσιν εις το κομμέρκιον της θεοδοξαστον Κωνσταντινουπόλεως ... υπέρ εκβολής αγοράς ... πραγματείας πο-
σότητος νομισμάτων εκατόν νούμισμα έν, είτε δηλονότι διά οίτου εν τω προφορίω και αλλαχού, ένθα βούλονται ... Ψευδο-Σφρ. 540¹⁸ (αν όχι προσφορίω, βλ. αυτ. κριτ. υπ.).

προφούρνι(ον) το· προφούρνιν, Προδρ. (Eideneier) II 26-7 χφ Η κριτ. υπ.

Από την πρόθ. προ, το ουσ. φούρνος και την κατάλ. -(ι)ον.

Κομμάτι ζύμης που δεν έχει ζυμωθεί κανονικά, το οποίο ψήνεται στο φούρνο πριν από τους άρτους (για το πράγμα βλ. Κουκ., BBIP B 183, Ε' 27-28, C' 504): Εάν ήμουν παραζυμωτής ή δουλευτής μαγκίπου, ι προφούρνια να εχόρταينا και ωσάν εμέναν είχεν αυτ. III 166.

πρόφρων, επίθ.

Το αρχ. επίθ. πρόφρων. Η λ. σε κείμε. του 19. αι. (Act. Kutl.² App. VII 17⁹) και στο ΑΛΝΕ.

Ετοιμος, πρόθυμος: Ερμον. Α 265.

προφτάνω, βλ. προφθάνω.

προφταστής ο, βλ. προφθαστής.

προφυλακή η.

Το αρχ. ουσ. προφυλακή. Η λ. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

(ιατρ.) πρόληψη, προφύλαξη: ακόμη διά προφυλακήν ἄμα και θεραπείαν τίμα και ἀγάπα την ὀλιγοτροφίαν και ὀλιγοποσίαν, εἰάν θέλεις γενέσθαι πολυχρόνιος Επιστ. ιατρ. ποδ. 94.

προφυλακτικός, επιθ., Ιερακοστ. 390^{16, 21, 27, 28}, 391¹, Ιατροσ. κώδ. τκε'.

Το μτγν. επιθ. προφυλακτικός. Η λ. και σήμ.

(ιατρ.) που αποσκοπεί στην προφύλαξη, που προφυλάσσει από κ: Περὶ διαχρίσματος προφυλακτικοῦ των ιερᾶκων Ιερακοστ. 390²².

προφύλλι το, βλ. **προφίλι**.

προφώνεσις η, βλ. **προφώνησις**.

προφωνεύω, Χρον. Μορ. Η 2214, 3611, 3663, Χρον. Μορ. Ρ 3663.

Από το αρχ. προφωνέω αναλογ. με τα ρ. σε -εύω.

(Ενεργ. και μέσ.) διακηρύσσω, διατάζω: Το ὅμωσεν ο βασιλέας κι οὕτως το ἐπροφωνήθη· ἰ εἰς τον Μορέως την περιοχὴν, εἰς κάμπον, με κοντάρια, ἰ ποτὲ Ῥωμαῖοι μη ἐσιμίζουσιν με Φράγκους να πολεμήσουν Χρον. Μορ. Η 6667· Ορίζει (ενν. ο καπετάνος των Κορφών), προφωνεῖ τον (ενν. της βάρκας τον ἀφέντη) ἀπάνω εἰς το κορμὴν του, ἰ να μὴν περάσει καν ποσὼς ἐκείνον τον Ρομπέρτον Χρον. Μορ. Ρ 2214.

Προφωνήσιμος η, Μαλαξός, Νομοκ. 469.

Το θηλ. του επιθ. προφωνήσιμος (από τον αόρ. του προφωνῶ και την κατάλ. -ιμος) ως ουσ. Τ. Προφωνήσιμη σήμ. ιδίωμ. (Μηνάς, Λεξ. ιδίωμ. Καρπάθου, λ. Προφωνή) πβ. και σημερ. ιδίωμ. Προφωνή (Τουκής, Γλωσσ. Χίου, Κόμης, Κυθρη. Λεξ., Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., όπου και τ. Μπροφωνή, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδίωμ., όπου και τ. Προχωνή) και Προφωνές (Δράκου, Ιδίωμ. Κάλυμν.). Η λ. τον 8.-9. αι. (LBG· πβ. όμως και Lampe, Lex.) και στο Meursius.

(Εκκλ.) η πρώτη εβδομάδα του Τριωδίου: Περὶ του Δωδεκαημέρου, της Προφωνήσιμου και της Τυρινής αυτ. 469.

προφώνησις η **προφώνεσις,** Χρον. Μορ. Η 2453, 3917, Χρον. Μορ. Ρ 3917.

Από το προφωνῶ και την κατάλ. -σις. Η λ. σε σχόλ. (TLG, LBG), το 10. αι. (TLG, LBG), στο Αρμεν., Εξάβ. Γ' 3¹⁰, 8¹⁰ και στο Du Cange.

Διακηρύξη, ανακοίνωση: Ορίζεν (ενν. ο μισέρ Τζεφρές), με προφώνησιν γλῶσσεα τους παραγγέλλει, ἰ τους κεφαλάδες, αρχιερείς και τους καβαλάριους, ἰ να ἔχουν τον μισέρ Τζεφρές ἀφέντη κληρονόμον Χρον. Μορ. Ρ 2453.

προφωνίζω.

Από το προφωνῶ αναλ. με τα ρ. σε -ίζω.

Ανακοινώνω δημόσια (εδώ ενώπιον του εκκλησιάσματος): δοκιμασμένοι (ενν. οι υπηρέται όπου ... ευρίσκονται εἰς το κήρυγμα του θεῖου λόγου, όπου κράζονται εἰς

άλλην εκκλησίαν) από τους άρχοντες του τόπου και εις την εκκλησίαν δύο εβδομάδες προφανισμένοι ... θέλουν αιωθεί τον καλέσματος Χριστ. διδασκ. 462.

προφωνώ, Γεωργηλ., Βελ. Α (Bakk-v. Gem.) 271, Χρον. σουλτ. 144¹³, Χριστ. διδασκ. 379, 392, 461· μέσ. *επροφωνούμαι*, Λιβ. Esc. 528.

Το αρχ. *προφονέω*. Η λ. στο Αρμεν., Εξάβ. Α' 13²⁶, Γ' 3¹⁴ κ.α., και σήμ. ιδιωμ. (βλ. Andr., Lex., στη λ., όπου και τ. *προφοννέμι*).

(Ενεργ. και μέσ.) ανακοινώνω δημόσια, διακηρύσσω: Αχιλλ. (Smith) Ν 260.

προχαιρετίζω, Σπαν. Α 179, Σπαν. Β 177, Σπαν. Ρ 112, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 218, Σπαν. (Λάμπρ.) Να 192, Λόγ. παργ. L 292, Διγ. Ζ 2964, Φλώρ. 1183.

Το μτγν. *προχαιρετίζω* (TLG, Lampe, Lex.). λ. *προχαιρέτωμα* στο ΑΛΝΕ. Η λ. στο LBG, στο Κουμαν., Συναγ. και στο Κουμαν., Συναγ. ν. Αλέξ.

Χαιρετώ πρώτος: Τους πάντας προχαιρέτιζε μετά περιχαρείας! και δι' αυτό να εφέλκεσαι και την αγάπην πάντων Σπαν. V 171· Προχαιρετίζειν ου δεινόν, ου των μεμισσημένων,! αλλά και μάλλον ενδοξον και προσηγές και πράον Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 894.

προχαίρομαι.

Από την πρόθ. *προ* και το *χαίρομαι* αν δεν πρόκ. για το ρ. *προσχαίρομαι* (βλ. λ. *προσχαίρω -ομαι*)· πβ. και αρχ. *προχαίρω* και *προχαίρομαι* στο Βλάχ.

Χαίρομαι πολύ: Μη κάμεις φίλους σύντομα και πάλιν τους αφήσεις (παρ. 5 στ.)· αφότου ... εύρεις τον εκείνον σου τον φίλον,! τότε προχαίρου (έκδ. *προχειρουν* διορθώσ.) μετ' αυτών μετά πολλής αγάπης Σπαν. Α 197.

προχάπτω *μπροχάπτω*, Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 286, 287.

Από την πρόθ. *προ* και το *χάπτω*. Η λ. στο Du Cange, λ. *χάπτειν*.

Γεμίζω το στόμα κάπ., μπουκώνω (μεταφ.) δωροδοκώ: κι εισμιάν ο φυλακίτορας όταν τονε *μπροχάψουν*! και δώσουν τον υπέρπυρα και φράζουν τον λαιμόν του! και κανισκέψουν τον πολλά, διαβαίν' η μάνητά του αυτ. 288.

προχάραγμα το.

Το μτγν. ουσ. *προχάραγμα*.

Προσχέδισ (εδώ θεολ.) προεικόνιση: εις εκείνους τους γάμους (ενν. της Κανά) ... φανερώνεται ο Ιησούς εκείνος οπου ήτον, με το μυστήριον εκείνον του ύδατος εις οίνον, των μυστηρίων της εκκλησίας και της ευφροσύνης, της μελλούσης, της από του γάμου, τα προχαράγματα Πηγά, Χρυσοπ. 112 (3).

πρόχειρα, επίρρ.

Από το επίθ. *πρόχειρος*. Η λ. και σήμ.

Χωρίς ιδιαίτερη προσπάθεια, εύκολα: κατά δυσμάς επί την αυλήν ταύτην (ενν. του μοναστηρίου)! υπάρχουν δύο κελιά διά τον κανδηλάπτην·! εκεί ο κανδηλάπτης γαρ οικεί δια τον τόπον,! ίνα σημαίνη πρόχειρα άνευθεν πολλών κόπων Παισ., Ιστ. Σινά 1364.

προχειριάριος ο, βλ. προσχειράριος.

προχειρίζω, Διαθ. Νίκωνος 255.

Το αρχ. προχειρίζω. Η λ. και σήμ. εκκλ.

1) Απονέμω (αξίωμα): ταύτας τας τρεις αρετάς δει ἔχειν τον κριτήν ..., πίστην ὀρθήν εἰς Θεόν και εἰς τον προχειρίζοντα αὐτῷ το αξίωμα και ἀλήθειαν ἀπό της γλώττης και σωφροσύνην ἀπό του σώματος Ψευδο-Σφρ. 344¹. 2) (Ενεργ. και μέσ.) διορίζω σε αξίωμα (κοσμικό ή εκκλησιαστικό): προχειρίσας (ενν. ο Σελημ) τον Σινάμ μπισιάν μπεϊλέρμπεην τον ανατολικού φουσσάτου, εσηκώθη και ἦλθεν εἰς τους τόπους των Ἀρμενιάν Νεκταρ, Ιεροκοσμ. Ιστ. 363· εν τῷ μέλλειν αὐτόν (ενν. τον Μωάμεθ) τελευτάν ... Ἀβουβάκαρ, τον αὐτοῦ ἀδελφιδόν, προχειρίσατο αὐτ' αὐτοῦ. Ἀμειρεύσας δε οὗτος ἔτη δύο ἡμῖν και τελευτᾷ Ψευδο-Σφρ. 444². Οι ἐπίσκοποι ... δωρεάν και χωρὶς μισθοῦ προχειρίζεσθωσαν, πρέπει να γίνονται χωρὶς δώματα και ἀνευ ἀργυρίου η χρυσοῦ τινός Zygomalas, Synopsis 174 E 8· (με υποκ. την Αγία Τριάδα, το Θεό): ο βασιλεὺς το δεκανίκιον ὀλίγον ὑψὼν ἔλεγεν· «Ἡ Αγία Τριάς, η την ἐμοὶ βασιλείαν δωρησαμένη, προχειρίζεται σε εἰς πατριάρχην Νέας Ρώμης.» Και οὕτως εκ των βασιλικῶν χειρῶν ο πατριάρχης ἐλάμβανε την ἐξουσίαν Ψευδο-Σφρ. 448³. διὰτι εἶναι πονηροὶ, εἶναι κακοῦργοι ἀνθρώποι, λαὸς χυδαῖος, ἀνομος, δίχως δικαιοσύνην. Δια-ταῦτο προχειρίζεται ο Θεὸς τέτοιους αὐθέντας! και πέμπει να ποιμαίνουσιν τέτοιους κακοὺς ἀνθρώπους Ντελλαπ., Εξωτήμ. 955.

προχειρίον το.

Το μγν. ουσ. προχειρίον. Τ. προχειρίν τον 7. αι. (LBG, λ. πρόχειρος).

Πουγκί, σακούλι με χρήματα: μετὰ δε το δειπνόν και την χαράν ποιήσας ο οικο-δεσπότης το προχειρίον αὐτοῦ παρέχει αὐτοῖς τον μισθόν και το πλήρωμα Ναθαναήλ Μπέριου, Ομιλία VI 28.

προχειρίσις η.

Το μγν. ουσ. προχειρίσις. Η λ. στο Du Cange (προχειρήσις, λ. προχειρίζεσθαι) και σήμ. εκκλ. στον τ. προχείριση.

Εκλογή, ανάδειξη σε ένα αξίωμα: προχειρίσις! δέξαι το δῶρον μη κατόκνει μοι, γέρον! ἀλλὰ λαβὼν, κράτιστε, του τέλος ἔχον! και προς καλόν εὐθνε την σκη-πτουχίαν Λέοντ., Αν. (Brokkaar) XV 1· Ελέω βασιλικῷ και καινκαθηρική προχειρίσει τιμηθείς δικτάτωρ και ἀρχιστράτηγος ... δουξ και αὐγουστάλιος ο Κατασάμπας ... ταῦτην την μετ' ὀργῆς ἐπιστέλλω γραφὴν Θεολ., Τζιρ. 356²⁵.

πρόχειρος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. πρόχειρος. Η λ. και σήμ.

Κοινός, συνηθισμένος: Zygomalas, Synopsis 121 A 1.

Το ουδ. ως ουσ. = η ευκολία να κάνει κάπ. κ., η ροπή σε κ.: ο καλός κάναθος Λουκάνης Νικηφόρος ... καὶ τινες ἄλλοι Ἀλβανιτῶν και Μοραϊτῶν, οὗς και αὐτοὺς πολλὰ πλέον το εἰς κακίαν ἐκείων πρόχειρον ὠκονόμησεν, ἐπεισαν τον δεσπότην κυρ θωμᾶν, ἵνα και κατὰ τον ἀμιρά και κατὰ τον ἀδελφῷ αὐτοῦ ἐπανάστασιν ποίησῃ Σφρ., Χρον. (Maisano) 152¹.

προχείρως, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. *προχείρως*. Η λ. και σήμ. (Κριαρ., Λεξ.).

Εύκολα, βιαστικά, χωρίς να προηγηθεί σκέψη: Zygomalas, Synopsis 132 A 59.

προχεράρης, προχεριάρης ο, βλ. *προχεράριος*.

πρόχεσον το, Σπανός (Eideneier) D 1750· *πρόχεσο*, αυτ. B 163.

Λ. πλαστή, από την πρόθ. *προ*, τον αόρ. του *χέζω* και την κατάλ. -ο(ν).

Πρωτότ.: *εδώ σκαυπ. πιθ. αντί για τη λ. πρόσωπον* (βλ. Eideneier [Σπανός σ. 318]): *Ηλθεν και ο πεθερός του να τον ευχισθεί και είπεν· ο πηλός μου εις το πρόχεσόν σου αυτ. A 498*.

προχέω.

Το αρχ. *προχέω*. Πβ. σημειρ. ιδίωμ. *προχάω* (Αραβαντ., Ηπειρωτ. Γλωσσάρ.).

(Προκ. για υλικά) αναμειγνύω (πρώτα): *Το αμμωνιακόν και τον λίβανον πρόχει μετά δόξους, τα δε λοιπά κόψας και τρίψας επίβαλε τούτοις, και πάλιν λείου, και ανάπлатτε τροχίσκους και έχε Ιερακοσ. 497^ο*.

προχθές, επίρρ., Προδρ. (Eideneier) III 167, Καλλίμ. 2044, 2259, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 2506, 4677, 6473, Φλώρ. 1261, Λίβ. διασκευή α 398, Λίβ. Esc. 334, Λίβ. Va 363, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 1356, Ε' 289· *επροχθές*, Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ' [73], Συναδ., Χρον.-Διαδχ. φ. 93· *επροχτές*, Αιτωλ., Βοηβ. 240· *οπροχθές*, Πανώρ.² Α' 50, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 1398· *πρόχτες*, Πεντ. Γέν. XXXI 5, Έξ. IV 10, V 7, 8, 14, XXI 29, Δευτ. XIX 4, 6· *προχτές*, Αχυλλ. (Smith) O 397.

Από την πρόθ. *προ* και το επίρρ. *χθες*. Ο τ. *οπροχθές* και σήμ. ιδίωμ. (Ξανθίν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ.). Ο τ. *προχτές* και σήμ. Τ. *πρόχτες* τον 6-7. αι. (TLG). Διάφ. τ. σήμ. ιδίωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.² Δ' 412, λ. *οπροθές*, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., λ. *οπροθές*, Αποστόλου, Λεξ. Νάουσας, λ. *προυχτέ*, *προυχτές*). Η λ. σε παπυρ. του 4. αι. (L-S), στο Sotman. και σήμ.

α) Δύο μέρες πριν από σήμερα, την ημέρα πριν από τη χθεσινή: *Πατερ, πανί-τοιν έδωκα προχθές εις τον βαφέα, ι ας δράμω να το αφέλωμαι ... Προδρ. (Eideneier) IV 448· β)* (συνεκδ.) πριν λίγο καιρό, στο πρόσφατο παρελθόν, τις προάλλες: *Ηλθεν η Αγάπη, εοίμωσεν πλησίον με τον Πόθον! και εις λόγους εκινήσασιν και ακουσι τι ελαλούσαν:* «*διά τούτον εθυμώμετον προχθές ο Ερωτοκράτωρ:*! *Διά τούτον ήτον η φιλονικία και η όχλησις εκείνη:*! *Και νυν προσπέφτει προς ημάς και δουλοσύνην δι-δει:*» Λίβ. Va 363· (εδώ έναρθρ): *Θέλω ο βασιλεύς να μάθει το κάθε πράγμα, διατι ετούτος την επροχθές ακόμη εβάλθηκε τρογύρω εις την γυναίκαν μου, και είχα να κάμω να του την βγάλω από τα χέρια Μπερτολδίνος 160.*

Εναρθρ. α) ως επίθ. = *προχθεσινός*: (Το καταλόγιμ *μάνθανε του Ξένου Καλλιμά-χου*)! «*Τόν η προχθές θλιβόμενον, λυπούμενον η άλλη, ι ήδε ημέρα σημερον ολόχαρον τον έχει:*! *Τόν πας ο κήπος έκλαιεν εκ τα στενάγματά του!* *βλέπει τον τώρα, χαίρε-ται, μεγάλη έχει τέρψιν ...» Καλλίμ. 2044· β)* ως ουστ. = το μακρινό παρελθόν: *Ω πλή-σα κακορίζικοι, και γιάντα δε θωρούσι! τσι μέρες πώς διαβαίνουνσι, τσι χρόνους πώς*

περνοῦσι! Τ' οὐδὲς ἐδιάβη, το προχθές πλιό δεν ανιστοράται, ἰ σπία μικρή το σήμερο στα σκοτεινά λογάται Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρδλ. 75.

Ἐκφρ. εχτές πρόχτες = στο παρελθόν, παλιότερα: και εἶδεν ο Ισακωβ τα πρόσωπα του Λάβαν' και ιδού, δεν εἶναι μετ' αὐτόν σαν εχτές πρόχτες Πεντ. Γέν. XXXI 2· να φύγει εκεί ο φονέας ος να φονέψει το συντροφό του με δίχως σκοπό και αὐτός δε μᾶσει αὐτόν από εχτές πρόχτες Πεντ. Δευτ. IV 42.

προχθεσινός, επίθ., Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 1477.

Από το επίρρ. προχθές και την κατάλ. -ινός. Η Α. το 12. αι. (TLG), στο Σομαν. και σήμ.

Που ανήκει ή αναφέρεται στην προχθεσινή μέρα: Ελάβαμεν και το προχθεσινόν γράμμα ... του κυρ Στάμου Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 25^α.

προχορηγώ. — Βλ. και προσχορηγώ.

Το μτγν. προχορηγέω. Η Α. στο Κουμαν., Συναγ. (προχορηγέω).

Παρέχω, δίνω: Εἶθ' οὕτως πλοῦτον ἀπειρον αὐτοῖς (ενν. τῷ νέῳ και τῇ κόρῃ) προχορηγήσας ... Διγ. Z 2729 κριτ. υπ.

?**πρόχτες, προχτές,** επίρρ., βλ. προχθές.

προχωρώ μτχ. παρκ. προχωρεμένος, Σπαν. B 288, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 311, Ιστ. οθωμ. 172.

Το αρχ. προχωρέω. Η Α. και σήμ.

I. (Ενεργ.) α) προχωρώ, βαδίζω προς μία κατεύθυνση: Ερμον. X 128· β) (μεταφ., προκ. για αφήγηση) προχωρώ, προωθώ την εξιστόρηση κάπ. γεγονότος: Πρώτον γαρ μοι γουν λεκτέον! και τους ηγεμόνας τούτων, ἰ προχωρήσομεν γαρ τότε! τα πρεπόντως προς την μάχην Ερμον. Δ 294.

II. (Μέσ.: εδώ, πιθ.) εγκαθίσταμαι, κατοικώ: ο νους γαρ μέγας θησαυρός επέκει· να των όλων! και εις τόπον ολιγούτοιον εἶναι προχωρεμένος Σπαν. (Μαυρ.) P 32.

Φρ. 1) Προχωρώ εις αύξησιν = πληθύνομαι, πολλαπλασιάζομαι: Και οὕτως κατ' ολίγον εις αύξησιν το ασεβέστατον των Αγαρηνών γένος επροχωρεί Ιστ. οθωμ. 173. **2)** Προχωρώ εις σύστασιν = αρχίζω να οργανώνομαι: της ηγεμονίας αὐτοῦ ἐτι μη παγιωθείσης, ἀλλ'· ακμήν εις σύστασιν προχωρησάσης, ο ηβουλήθη, ουκ ἦδυνάτο πράξει Δούκ. 289'. **3)** Προχωρώ εις τέλος = τελεσφορώ, πετυχαίνω σε κ.: Ο βασιλεὺς οὖν ἰδὼν, ὅτι εις τέλος προχωροῦσι τα του τυράννου βουλευματα, την αλλην ετράπετο Δούκ. 303'.

προψές, επίρρ.: επροψέ, Ερωτοπ. 595.

Από την πρόθ. προ και το επίρρ. (ο)ψές (βλ. ά. οψέ). Τ. επροψές σήμ. ιδιωμ. (Κοντομήχης, Λεξ. Λευκ. ιδιωμ.). Ο τ. και σήμ. ιδιωμ. (Λάζαρης, Λευκαδ. (επροψέ(ς)). Η Α. και σήμ. λαϊκ.

Προχθές: Προψές αργά εις το σπείν της, της κούρβας της μανλιστρας, ἰ πέντε μεγάλες πολιτικές εμεῖναν μετ' εκείνην, ἰ παζάριν εκρατήσασιν ένα ημερονύχτι Σαχλ., Αφήγ. 814.

προφτεινός, επίθ.

Από το επίρρ. *προφές* και την κατάλ. -ινός. Η λ. και σήμ. λαϊκ.

Προχθεινός: η μητέρα! τού έστειλεν (ενν. του αμυρά) μία γραφή την προφτεινή μέρα Δεγ. Ο 878.

προψηφίζω.

Το ενεργ. του ήδη μτγν. *προψηφίζομαι*. Η λ. σε παπυρ.

Υπολογίζω, λογαριάζω, μετρώ πριν: κράτησον τα δύο κεφάλαια, τα κζ' δηλονότι και τα λε', και άφελε εξ αμφοτέρων τα ιβ' μόρια α και προεψήφισας και μένουσι ιε' Rechenb. (Vog.) 55¹⁶.

προωθών πρώθω.

Το αρχ. *προωθεω*. Ο τ. μτγν. (TLG) βλ. και LBG. Η λ. και σήμ.

Σπρώχνω (μεταφ.) πιέζω, συνθλίβω: Εσθ' (ενν. Έρωτα) με φθέρνεις παντελώς και πρώθεις προς εμένα,! για πταίσιμον στ' αληθεια συμπαθών ν' απολάβω Θησ. Η' [109³].

προώστημα το πρώωσσημα.

Από τον παθ. αόρ. του *προωθω* και την κατάλ. -μα· πβ. νεοελλ. ουσ. *πρώωση*.

(Ναυτ.) κίνηση του πλοίου προς τα εμπρός, που προκαλείται από μηχανική δύναμη (εδώ πιθ.) ή κωπηλασία: Τόσα έπλευσαν, αρμένισαν ημέραν τε και νύκταν,! δι' ολίγον πρώωσσηματος ...! έφθασαν, εκατέλαβον εις της Κολκού τα μέρη Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ-Jeffr.) 231.

πρύμη η, βλ. πρύμνη.**πρύμνα, επίρρ.**

Από το αρχ. ουσ. *πρύμνα*.

(Ναυτ.) υπαγαίνω πρύμνα = αράζω με την πρύμνη: αν είναι άνεμος εις τον πουνέντε ή εις τον μάστορα, θέλεις να βάλεις τόνον καλόν εις οργίες κ' και υπάς πρύμνα ότι εις την τρεμοντάνα εμπαινεις και εις το μεσημέριν και εβγαίνεις ωσάν εμπαινεις Πορτολ. Α 50¹⁶.

πρύμνη η, Αλ. Κύπρ. 1199· πρύμη, Θησ. (Foll.) I 52, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 239, Γαδ. διγγ. (Βασιλ.) 142, 438, Πορτολ. Α 149⁶, Αχέλ. 1585, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 26^{2, 8, 9}, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 189²², 242¹⁷, 304²¹, 340², 376², 407¹⁵, 435²².

Το αρχ. ουσ. *πρύμνα/η*. Η λ. και ο τ. και σήμ.

(Ναυτ.) το πίσω μέρος του πλοίου: Πορτολ. Α 128⁸. Ένας στην πρύμνη καθόντων και άλλος εις την πύωρη Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 26² (προκ. να δηλωθεί η σφοδρότητα μιας ναυμαχίας): Πλώρες με πρύμες έσμιξαν, η κόκκα με τες άλλες Χρον. Τόκκων 1877.

πρύτανις ο.

Το αρχ. ουσ. πρύτανις. Η λ. και σήμ. στον τ. πρύτανης.

α) (Προκ. για το Χριστό) αυτός που προκαλεί, που επιφέρει κ. (για τη σημασ. βλ. Lampe, Lex., στη λ. 2): *Αγάπη ... (παραλ. 3 στ.) εξίσου πάντας ... αγαπά και κήδε-ται και στέργει τον της ειρήνης πρύτανιν προς τούτον μισουμένη Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 111· β)* Θεομοφύλακας: ο αγιότατος και θεοπρόβλητος ποιμήν της Αρτης, ο της χριστοπαράδοτου ειρήνης πρύτανις Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 224^π.

πρώην, επίρρ., Καλλίμ. 2252, Διγ. Z 1034, 3078, Χρον. Μορ. H 3422, Κομνηνής Αννας Μετάφρ. 49, 125, 137, Βίος Αλ. 760, Χρον. Τόκων 2214, 3106, Φυσιολ. (Legr.) 814, Ανακάλ. 59, Δούκ. 143^π, 153^π, 213^π, Αλεξ.² 1174, Διηγ. Αλ. Ε (Lolos) 115^π, Διηγ. Αλ. F (Lolos) 114^π, Πτωχολ. α 448, Πορτολ. B 28^π, Κυπρ. ερωτ. 140^π, Ψευδο-Σφρ. 528^π, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 30^π, 88^π, Διηγ. πανωφ. 60, κ.α.

Το αρχ. επίρρ. πρώην. Η λ. και σήμ.

1) (Επίρρ.) προηγούμενος, παλιότερα, στο παρελθόν: Συμπληρωμένων τούτων δε, πάλι ἦσαν εἰς δουλείαν· ἢ ο Βέλθανδρος τον ῥήγα μεν εδούλευεν ὡς πρῶην, ἢ Φαιδροκάζα εδούλευε την κόρην την Χρυσάντζα Βέλθ. 1049· *Ο δε Τεμήρ αναστάς από τον τόπον, ον ην, ἤλθε και εσκήνωσεν εν ταις ὄχθαις του ποταμοῦ, ὅπου ἐκάθητο πρῶην ο Παγιαζήτ Δούκ. 93^π· την παρρησίαν ... ην εἶχες τότε πρῶην ... Γεωργηλ., Βελ. Α (Bakk.-v. Gem.) 194· (ἐναρθρ.): τότε εὐρέθη ο γέρανι ἀληθινός ὡς το πρῶην Πτωχολ. (Κεχ.) P 267· ο Καραμάν ουκ ἐπείσθη ἀναμνήσας των πρῶην γενομένων ἐπιβου-λιών εν τῷ καιρῷ του Μουσουλμάν Δούκ. 243^π· Και ο πρῶην τε μισούμενος φιλούμε-νος εἰνίγη· και στέμμα και διάδωμα της αυτοκρατορίας Βέλθ. 18. 2) (Ως ἐπιθ., ἐναρθρ.) προηγούμενος, προγενέστερος, παλαιότερος: Και ημεῖς ἀπό τους πρῶην διδασκά-λους ἐμαθητεύθημεν και ξενύρομεν και ποιοῦμεν Διηγ. Αλ. V 29· ο Αλέξανδρος πῦρεν κρυμμένα χρήματα πολλά, ὅπου εἶχαν ἔχει οἱ πρῶην βασιλεῖς Διηγ. Αλ. F (Lolos) 238^π· ο πρῶην μου πενθερός ἐστι μέγας κοντόσταυλος Ψευδο-Σφρ. 372^π· τον τόπον και το στάσιμον και την τιμήν την πρῶην ἢ τήν εἶχα, ὅταν ἤφερα τον δεύτερον Χοσρό-ην ... Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 713.*

πρώθω, βλ. πρωθώ.

πρωί το, Σταφ., Ιατροσ. 3^π, Διγ. A 743, Ερμον. A 265, Χρον. Μορ. H 1479, 3903, 5200, κ.α., Χρον. Μορ. P 1479, 5321, 9051, κ.α., Πανάρ. 66^π, Λιβ. διασκευή α 824, Α-χυλλ. (Smith) N 281, Αχυλλ. (Smith) O 604, Ιμπ. 514, Δούκ. 221^π, Σφρ., Χρον. (Maisano) 18^π, Sprachlehre 120, Έκθ. Χρον. 14^π, 55^π, Παῖσ., Ιστ. Σινά 1611, Κανον. διατ. A 830, 920 κ.α., B 849, 860 κ.α., Ιστ. Βλαχ. 1779, κ.α.: *πρωίν*, Κυπρ. ερωτ. 156^π.

Το αρχ. επίρρ. πρωί ως ουσ. Η λ. και σήμ.

1) Πρωινό: Ο Χάρος με τον Ερωταν είχαν πλικέψειν εἰς μιαν μονήν κ ἦτον βρα-δὴν κἰ είχαν πεζέψειν. Ἐν τῷ πρωί μην ξενύροντας τῇ θέλει γένειν ἁλλάχτησαν εἰς αὐτον τους ὅλα τα βέλη Κυπρ. ερωτ. 156^π. **2)** (Συχνότ. ὡς ἐπίρρ.) **α)** κατὰ τις πρωινές ὥρες: *Νερόν μὴ πίνει μῆδῶως, ... μῆδέ πρωί τρώγει Σταφ., Ιατροσ. 4^π· Εὰν ἱερεὺς βαπτίσει παιδὶν και δεν εἶπει ὅλες τες ευχές, ἐπιτιμάσθω μήνες γ' ἐν ἄρτῳ και ὕδατι*

και μετανοίας κε' το πρωί και κε' το εσπέρας Κανον. διατ. Β 869^β) (ειδικ.) αύριο/την επόμενη μέρα κατά τις πρωινές ώρες: Και ο βασιλεύς τον έλεγεν εκείνος ο πατηρ του: «Κοιμήσου, τέκνον μου καλόν, ... (παραλ. 1 στ.) και το πρωί διατάχθῃς ως βούλεσαι και ως θέλεις» Αχιλλ. (Smith) Ν 336· Κράζει (ενν. ο πρίγκιπας) τον μισοίρ Αναελην τον πρωτοσύμβουλον του, παρακαλεί κι ορίζει τον να ορθώσει τα φουσάτα! διά να κινήσουν το πρωί να πιάσουν την οδόν τους Χρον. Μορ. Η 5289.

Εκφρ. 1) Αμα πρωί, βλ. αμα Β' Φρ. **2)** (Το) πρωί πρωί = νωρίς κατά τις πρωινές ώρες: μίαν ημέρα εογγύρισε και έχασε (ενν. ο Σαούλ) ένα τον γαδούρι και ο πατέρας του τον λέγει: «Παιδί μου, ασηκώσου το πρωί πρωί και σύρε γύρεψε το γαδούρι να το εύρεις» Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 184^α· Ην δε πρωί πρωί Ιστ. πολ. 57^α.

πρωία η, Ιατροσ. κώδ. Ξ', Ιστ. Βλαχ. 1652.

Η λ. στο Θεόφραστο (ΤΛΓ) και σήμ. σε λόγ. εκφρ. (ΛΚΝ, Μπαμπιν., Λεξ.).

Πρωί, πρωινό: Αφότου επεγεύθησαν τον δειλινού την ώραν, επήρην την κι εσέβηκαν μέσον του κουβουκλιού! και χαίρουνται αμφότεροι μέχρι και της πρωίας Αχιλλ. (Smith) Ν 1477.

Η γεν. ως επίρρ. = (νωρίς) το πρωί: Πρωίας ουν το γεννηθέν ο Φίλιππος εμβλέψας! ... φησίν Ολυμπιάδι ... Βίος Αλ. 546.

πρώιμα, επίρρ.: πρώμα, Αλφ. (Μορ.) ΙΙΙ 47, ΙV 37.

Από το επίθ. πρώμος. Ο τ. (<αττ. τ. πρώμος) και σήμ. ιδίωμ. (Λουκά, Γλωσσάρ., Ξινός, Γλωσσ. Ιμβρόν 146). Τ. πρώμα (από αντιμετάθ.) στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ., Α., στη λ.). Η λ. στον Ησούχ. (λ. έωθεν) και σήμ.

Νωρίτερα από το κανονικό, πρόωχα: Κλαίω πικρά και δέρνομαι, γιατί με παίρνεις (ενν. Χάροντα) πρώμα Αλφ. 10^α. Όταν τρυγήσεις περισσά πρώμα, πριν να φτάσουν καλά τα σταφύλια, ωφελάς το αμπέλιον Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 145.

πρωιμάδα η, Πεντ. Δεут. XVI 1. — βλ. και πρωιμάδι.

Από το επίθ. πρώμος και την κατάλ. -άδα. Τ. πρωιμάδα σήμ. στην Κύπρο (Γαγκουλλής, Κυπρ. διαλ.).

(Στον πληθ.) τα πρώτα δημητριακά της νέας σοδειάς: πρωτογεννήματα, απαρχές: και να νύψωσει ο ιερίας αυτά επί ψωμί των πρωιμάδων ύψωμα ομπροστά στο Κύριο αυτ. Λευιτ. XXIII 20· έκφρ. μήνας των πρωιμάδων = ο πρώτος μήνας του εβραϊκού ημερολογίου (Αβίβ ή Νισάν = Μάρτιος/Απρίλιος), κατά τον οποίο οι Εβραίοι γιόρταζαν το Πάσχα (βλ. και ά. πρώμος Εκφρ. 2): Φύλαξε τον μήνα των πρωιμάδων και νι κάμεις Πάσχα του Κυρίου τον Θεού σου αυτ. Δεут. XVI 1.

πρωιμάδι το, Πεντ. Εξ. XXXIV 26, Λευιτ. ΙΙ 14.

Από το επίθ. πρώμος και την κατάλ. -άδι ή από το πρωιμάδα. Η λ. σε έγγρ. του 16/17. αι. (Σκουβαρά, Ολυμπιώτ. 312) και σήμ. λαϊκ.

(Στον πληθ.) τα πρώτα δημητριακά της νέας σοδειάς: πρωτογεννήματα, απαρχές: κανίσκι πρωιμάδιων του Κυρίου αυτ. Λευιτ. ΙΙ 14· (με χρον. σημασ.): εορτή εβδομάδων να κάμεις εσέν πρωιμάδια θέρος σιταριών και εορτή του μάζωμα γύρισμα του

χρόνου αυτ. Εξ. XXXIV 22· έκφρ. ημέρα των πρωιμαδιών = η εβραϊκή γιορτή της Πεντηκοστής (αλλιώς: εορτή των εβδομάδων), που γιορταζόταν την έκτη μέρα του τρίτου μήνα του εβραϊκού ημερολογίου, Σιβάν (= Μάιος/Ιούνιος) (για το πράγμα βλ. Π.Δ. (ΕΒΕ) Γλωσσάρ., λ. Πεντηκοστή): την ημέρα των πρωιμαδιών όνταν προσφέρετε κανίσκι καινούργιο του Κύριου ... κράγμα άγιο να είναι εώς αυτ. Αρ. XXVIII 26.

πρωιμάρι το.

Από το επιθ. πρώμος και την κατάλ. -άρι. Τ. πρωμάρι(ν) σήμ. ιδίωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 765, Φαρμακ., Γλωσσάρ. 426, Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδίωμ., λ. πρωιμαρέλι).

Προσφορά στο Θεό φτιαγμένη με αλεύρι από τα πρώτα δημητριακά της νέας σοδειάς: να φέρετε ψωμί ύψωμα δυο δεκάλιτρα σιμιδάλι να είναι ανέβατο, να ψηθούν πρωιμάρια του Κυρίου Πεντ. Λευιτ. XXIII 17.

πρωιμοεγγαστρωμένος, μτχ. επιθ.: πρωιμοεαστρωμένος.

Από το επιθ. πρώμος και τη μτχ. παθητ. παρκ. του εγγαστρώνω. Ο τ. από το επιθ. πρώμος και τη μτχ. παθητ. παρκ. του γαστρώνω (βλ. ά. εγγαστρώνω).

Που έχει μείνει έγγυος νωρίτερα από το αναμενόμενο: κάθε βεντέμα του μούστου να την έχει (ενν. τη γαϊδάρα) εις την εξουσίαν του ο λεγόμενος μισέρ Τζώρτζης ημέρες δέκα ήμισυ — και δεν είναι πρωιμοεαστρωμένη Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 612^ο.

πρώμος, επιθ., Πεντ. Γέν. XXX 41, Λευιτ. II 14.

Το αρχ. επιθ. πρώμος. Η λ. και σήμ.

α) (Προκ. για φυτό ή καρπό) που ωριμάζει νωρίτερα από την κανονική εποχή: Πεντ. Εξ. IX 31· β) (προκ. για ζωο) β') που γεννιέται νωρίτερα από το συνηθισμένο χρόνο: αρνία ε', τα τρία όψιμα και τα δύο πρώιμα Ολόκαλος 221^ο· β') που παρουσιάζει πρόωξη ανάπτυξη: εύρωστος: ήτον τα όψιμα του Λαβαν και τα πρώιμα (ενν. πρόβατα) του Ιαακωβ Πεντ. Γέν. XXX 42· γ) (προκ. για την κατάλληλη χρονική στιγμή) που συμβαίνει νωρίτερα από το αναμενόμενο: άλλον χρόνο είναι ο καιρός (ενν. του κεντριομού) πρώιμος και άλλον όψιμος Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 148.

Εκφρ. 1) Καιρός του πρώιμου = η άνοιξη: να δώσω τη βροχή της ηγής σας εις το καιρό του πρώιμου και όψιμου και να μαζώξεις το σιτάρι σου και το μονοτο σου Πεντ. Δευτ. XI 14. 2) Μήνας των πρώιμων = ο πρώτος μήνας του εβραϊκού ημερολογίου (Αβίβ ή Νισάν = Μάρτιος/Απρίλιος), κατά τον οποίο οι Εβραίοι γιόρταζαν το Πάσχα (βλ. και ά. πρωιμάδα): έφτα μέρες να φας λιπανάβατα ... εις καιρό μήνα των πρώιμων, ότι εις αυτόν εβγήκες από την Αίγυπτο Πεντ. Εξ. XXIII 15.

πρωίν το, βλ. πρωί.

πρωινή ή· πουρνή· πρωνή, Αρσίζ. 367^α· πωρνή, Κυπρ. ερωτ. 112^ο. — Βλ. και πούρινα.

Το θηλ. του επιθ. πρωινός ως οιστ. Για την προέλ. των τ. βλ. ά. πρωινό ετυμολ. Ο τ. πουρνή και σήμ. ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. πουρινός, Ζαφειρίου, Ιδίωμ. Σάμ., λ. πουρινά). Ο τ. πωρνή στο Du Cange App. (γρ. πορνή) και σήμ. ιδίωμ. (Χατζ., Λεξ., Σακ., Κυπρ. Β' 767). Τ. πουρρη σήμ. ιδίωμ. (Καχαν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., λ. πωρνό). Η

λ. και σήμ. ιδίωμ. (Κόμης, Κυθρη. Λεξ., Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν.).

Πρωινό: Τριδιζείται άλλος άγουρος ...! νύκτας, ημέρας και πουργάς και δειλινάς και όπέρας! κακοπαθεί ο παράξενος, πικρώς αναστενάζει Λίβ. Esc. 2108.

πρωινό(ν) το πουργό, Αιν. άσμ. 121, Gesprächb. 16¹⁹, Σαχλ. B' (Wagn.) PM 346, Σαχλ., Αφήγ. 167, Αχλλ. (Smith) O 192, Φαλιέρ., Ιστ.² 231, 311, Θησ. Γ' [31¹], [40¹], Ch. por. 12, 851, Κορών., Μπούας 121, 130, Κακοπ. 93, Πεντ. Γέν. XX 8, XXIV 54, Έξ. VIII 16, X 13, XXIII 18, Λευτ. VI 2, XXIV 3, Αρ. IX 12, XXII 13, Δευτ. XVI 4, 7, XXVIII 67, κα., Βυζ. Ιλιάδ. 277, Χρον. σουλτ. 69¹, 132²⁰, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 66, Κατζ. Α' 134, 136, Πιστ. βοσκ. II 2, 14, III 5, 207, Βίος Δημ. Μοσχ. 443, 595, 607, 647, Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [52], Φορτουν. (Vinc.) Α' 36, 280, Γ' 615, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρώλ. 48, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 147²⁰, 190²¹, 223¹⁵, 298¹⁹, 334²⁰, 443²⁰, 537¹¹, κ.α. πουργόν, Σπαν. (Ζωφ.) V 610, Ερμον. Φ 335, Πουλολ. (Τσαβαρή)² 44, Φλώρ. 256, 606, 628, 1232, Νελλαπ., Ερωτήμ. 1740, Αχλλ. I. 816, Διήγ. Βελ. N³ 334, Συναξ. γυν. 451, Απόκοπ.² 11, 304, Ιμπ. (Legr.) 500, Διήγ. Αλ. E (Lolos) 209¹⁵, Διήγ. Αλ. E (Konst.) 165¹⁴, Διήγ. Αλ. F (Konst.) 164¹⁷, Πηγά, Χρυσοπ. 119 (27), Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 43¹², Δωρ. Μον. XXIII, XL, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 267¹⁸, 270⁹, 281² προυνό, Σαχλ., Αφήγ. 570 πρωνό· πωρνό, Μαχ. 264²¹, 414¹⁵, Γεωργηλ., Θαν. 556, Ρμ. Α-πολλων. (Κεχ.) 1633 πωρνόν, Μαχ. 194¹, 256²⁰, 302²⁰, 364²⁰, 492¹⁸, 654¹⁸, Βουστρ. (Κεχ.) 40¹⁴, 50¹, 132¹, 194¹, 202¹⁹, 276¹², Ιμπ. (Legr.) 575, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 341, 615, Θρ. Κύπρ. M 299, 544, Ανω., Ιστ. σημ. ρμ', Κυπρ. ερωτ. 10⁹, 34¹, 60¹, 77²⁰, 108²⁰, Ιστ. μακαρ. Μαρκ. 270, κ.α.

Το μτγν. ουσ. πρωινό (TLG, Montanari, λ. πρωινός). Ο τ. πουργό (από τον τ. προυνό με μετάθεση του ρ' βλ. και Μωυσιάδης, Ετυμ. 87) στο Σομαν. και σήμ. λαϊκ. Ο τ. πουργόν στο Σομαν. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. B' 759, Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.) βλ. και LBG. Ο τ. προυνό (από τον τ. πρωνό με τροπή ο> υ) στο Βλάχ. Ο τ. πρωνό με αποβολή του -ι- (βλ. Ανδρ., Ελλην. 29, 1976, 31, Χατζιδ., MNE Α' 242, Β' 407). Ο τ. πωρνό (από τον τ. πρωνό με μετάθεση του -ρ- βλ. Χατζ., Λεξ., λ. πωρνόν, Συμειων., Ιστ. κυπρ. διαλ. 189) και σήμ. ιδίωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδίωμ., λ. πωρνό(ν), Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδίωμ., λ. πρωινό). Ο τ. πωρνόν στο Meursius (γρ. πορνόν) και σήμ. ιδίωμ. (Χατζ., ό.π., Φαρμακ., Γλωσσάρ. 35, Παπαχριστ., ό.π., Μηνάς, Λεξ. ιδίωμ. Καρπάθου). Τ. πρωνόν στο Du Cange. Η λ. και σήμ.

1) Το χρονικό διάστημα γύρω από την ανατολή του ήλιου, καθώς και από την ανατολή μέχρι το μεσημέρι, πρωί: Μετά χαράς εδιάβησαν όλοι να αναπαυθώσι, ι ως πδλαμψε γαρ το πουργό και φάτισεν ημέρα Θησ. Γ' [9¹]. Και έκραξεν ο Θεός το φως μέρα και το σκότο έκραξε νύχτα, και ήτον βράδυ και ήτον πουργό, μέρα μια Πεντ. Γέν. I 5 (σε εμπρόθ. χρον. προσδιορ.): κρίνει το δίκαιον να τον βάλουν (ενν. εκείνον οπου επιοηρην την κλεψίαν) εις την πιλιρην απε το πρωνό άχρι το μεσομριν Ασοίξ, 451² επολεμίζαν από το πωρνόν ως το δειλίς Μαχ. 274⁹. 2) Ως επίρρ. α) πρωί: Πουργόν εμπαινω εις την ιστιά εως το μεσημέρι Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 522¹ (εδώ στον πληθ.): Τριδιζείται άλλος άγουρος ποθοασυνηθισμένος! νύκτας, ημέρας και πουργά και δειλινά και εσπέρας! κακοπαθεί ο παράξενος, πικροποθοστενάζει! η αυγή τον εχει εξυπνητόν και ακοίμητον η νύκτα Λίβ. διασκευή α 2266¹ (ένναρθρ.): Καθημερίς ψυχό-

μαχώ, πέντε θυμούμαι σένα! μιαν το πουρνό, μιαν το βραδί και τρεις το μεσημέριν Ερωτοπ. 219· Το πωρνόν την Παρασκευήν εις τας ε' Ιουλίον αικς' Χριστον ηλθεν ο ρηγας με όλον του το φουσσατόν εις την Χεροκοιτιάν Μαχ. 654¹²· Ενα πουρνόν ταχιούτοικα εγέρθηκεν η κόρη! και τα ξανθά της τα μαλλιά στην κεφαλήν της πλέκει Θησ. Γ' [101]· (με τις αντων. κάθε, πάσα βλ. και ά. κάθε 2, πάσα 3α): Πάσα πουρνόν εφόρτωνε τον γάδαρον εκείνον! και εις το παζάρι επήγαينه κι αυτεινος μετά κείνον Γαδ. διγγ. (Βασιλ.) 11· νά 'χω τα δένδρα συντροφιάν, πουλλιιά να κιλαδουσίν,! κάθε πωρνόν τον ταπεινόν εμένα να ξυπνουσιν Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 588· β) (ειδικ.) την επόμενη μέρα το πρωί, αύριο το πρωί· Ο καστελλάνος τά 'βρηκε, μ' όλη τη σκαρογαίτα,! τα δυο αδελφια πιάσσασι σαν ποντικούς η γατα.! Τότες οι νέοι ξεσπάθωσαν και πόλεμον εποικαν,! τον καστελλάνο ελάβωσαν, 'κ τα χέρια τους εβηγκαν.! Πουρνό στο σπίτι επήγασιν, του κύρη τους το λέγουν Βενιτάμ., Φιλ. 285· (έναρθρ.): Αμέτε εις τα σπίτια σας καλά και κοιμηθείτε,! και το πουρνόν, όταν ακούσητε τας φωνας των βουκινων,! εγλήγορα όλοι δραμετε Αχιλλ. L 178· και την νύκταν ενθυμηθήκεν (ενν. ο βασιλεύς) τον γέρον,! να του δείξει το λιθάριν·! πέμπει το πωρνόν και φέρνουν! τον πτωχόν εις το παλάτιν Πτωχολ. (Κεχ.) P 161.

Εκφρ. 1) Καλόν πωρνόν, βλ. καλός Εκφρ. **2)** Πουρνό και βραδί = ολημερίς, συνεχώς: Μα κείνη απού τον πόλεμο τον έβγαλε (ενν. η Αρμίδα τον Ρινάλδο) κι ομάδα! στου πόθου τσι ξεφάντατες στέκου πουρνό και βραδί Χορτάτση, Ελευθ. Ιερους. Α' 48· μηδέ 'ς τσι κάμπους Λούλουδα τόσα μπορά βρεθούσι,! μηδέποτε τόσα πουλιά στα δάση κατοικουσι,! όσα 'χε η δόλια μον καρδιά τότες, πουρνό και βραδί,! με τόσοις αναστεναμόνς βάσανα πάντα ομάδα Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 265. **3)** (Το) πουρνό πουρνό, πωρνόν πωρνόν = πολύ ναρίς το πρωί: πουρνό πουρνό εβγαίναμε κι εταίμα με η κρινάδα.! Ερόδισε η ανατολή κι επρόβαλε η μέρα Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.) 683· Και η 'στία ιπί το θεοισαήτρι ... να μη σβήσει και να ξαναφει απάνον της ο γεριάς Ξύλα το πουρνό πουρνό και να ορδινιάσει απάνον της το ολοκαύτωμα Πεντ. Λευιτ. VI 5· ο Κοστάντζος γλήγορα πήγεν κι αντάμασέν τον (ενν. τον Μαρκουλήν)! πωρνόν πωρνόν εις τον νοτάν και εχαιρέτισέν τον Ιστ. μακαρ. Μαρκ. 570.

πρωινός, επίθ., Αχιλλ. (Smith) N 1207.

Το μτυν. επίθ. πρωινός (για πιθ. πρωιμότερη μνεία βλ. TLG). Η λ. και σήμ.

Σχετικός με το πρωί· που συμβαίνει ή παρουσιάζεται το πρωί: ο πρωινός ύπνος ηδύς ην Δούκ. 363¹².

πρώμα, επίθρ., βλ. πρώμα.

πρωνή η, βλ. πρωινή.

πρωνό το, βλ. πρωινό(ν).

πρώρη η, βλ. πλήρη.

πρώτα, επίθρ., Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 4128, Χρον. Μορ. Η 293, 549, 1230, κ.α., Χρον. Μορ. P 703, 4249, Φλώρ. 1003, Λιβ. διασκευή α 782, Φαλιέρ., Ιστ.² 726, 737, Λιβ. (Va) 2631, Θησ. Γ' [33²], Θησ. (Foll.) I 88, Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) 52, 158, 159, Καραβ.

500^{16, 18}, Γεωργηλ., Βελ. Α (Bakk.-v. Gem.) 21, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 1155, Κορων., Μπούας 99, 108, Πεντ. Γέν. XXXIII 2, Δευτ. IX 18, Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)² 396, Αιτωλ., Μυθ. (Παράσγγελου) 26⁹, 47², 108²⁶, Χρον. σουλτ. 97²⁸, Μορεζ., Κλίνη φ. 11⁴, Κυπρ. ερωτ. 19^{13, 13}, 91²³, 154², Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 413, Βοσκοπ.² 340, Παλαμίδ., Βοηθ. 747, Μανολ., Επιστ. 173⁴, Σεβήρ.-Μανολ., Επιστ. 171⁸, Σταυριν. 49, Ιστ. Βλαχ. 119, 591, 1746, Διγ. Ανθρ. 405²⁸, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 71, Ευναδ., Χρον. Διδαχ. φ. 34², Σουμ., Πιστ. φιδ. Β' [1153], Ε' [340], [796], Φορτουιν. (Vinc.) Α' 412, Διακρούσ. (Κακλ.) 195, 363, 587, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 403²⁸, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. ιζ' 10, Ιω. ι' 40, κ.π.α' πρώταν, Ροδινός (Βαλ.) 189² πρώτας, Φαλιέρ., Ιστ.² 357, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 1864, 2105, 2823, Αχέλ. 2502, Μορεζ., Κλίνη φ. 5², Πανώρ.² Αφ. 30, Α' 369, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Αφ. 72, Β' 362, 394, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 135¹³, 149², 329⁴ δις, Πιστ. βοσκ. Ι 2, 192, ΙΙ 5, 181, ΙΙΙ 6, 77, Φαλλιδ. (Παναγ.) 59, Βενετοσίτ., Δαμασκ. Βαβλαάμ 65²⁴, 85²², 149¹⁷, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 820, 1621, Γ' 436, Σταθ. (Martini) Ιντ. β' 16, Διαθ. 17. αι. 1¹⁴, Ροδόλ. (Αποσκ.), Πρόλ. Μέλλ. 98, Α' 351, Β' 457, Αποκ. Θεοτ. Ι 56, Φορτουιν. (Vinc.) Α' 51, 374, Ιντ. α' 11, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 324, Γ' 115, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 135²¹, 174¹⁸, 302¹⁹, Τζάνε, Φιλων. 583¹⁷, Τζάνε, Κατάν. 19. — Βλ. και πρώτις, πρώτον.

Το αρχ. επίρρ. πρώτα. Ο τ. πρώτας (με ανάπτυξη τελικού -ς αναλογ. με τα ε-πίρρ. σε -ς βλ. και Bakker, Cretan Studies 1, 1988, 19, Κοντοσόπ., Γλωσσολογικ. κρητ. 52-54) στο Σομαν., σε έγγρ. του 17. αι. (Βισβίτζ., ΕΑΙΕΔ 12, 1965, 110) και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Ξανθίν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ.). Η λ. και σήμ.

1) Αρχικά, πρώτα πρώτα (συχν. με επόμ. τα: δεύτερον (ή) και τρίτον, τις λ. απέκει, έπειτα, ύστερα κλπ.): Διγ. (Tapp) Gr. 2278, Χρον. Μορ. Η 231, Αρσ., Κόπ. διατρ. [880]: Πρώτας εντυσσει κι ύστερα θέλομε συντυχαίνει Φαλιέρ., Ιστ.² 69: Εις τρία τον ελέχομε τον Ιησού, Πιλάτο: πρώτας το έθνος μας λαλεί, ογιά να το χαλάσει, (παράλ. 1 στ.) Δεύτερο και τον Καισαρη δεν τον αναγνωρίζει, (παράλ. 1 στ.) Τρίτο, και ατός του γίνεται αντόνος βασιλιός μας Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 3260. 2) Προηγουμένως, πριν, παλαιότερα: άρχισαν πάλε και εδυνάτωναν οι σεισμοί: ... είπαν πως να εσθώσων πάλι, επειδή είδον την θάλασσα οπού επλήθυνε, και το ταχύ εθαυματούργησε η χάρις του αγίου ... και είδαμεν την θάλασσα και εμέρωσε και έγινεν ωσάν πρώτα Διήγ. πανωφ. 60: Ο δε βασιλεύς Μαξέντιος ήλθε μετά παρηρησία μεγάλης να πολεμήσει τον μέγαν Κωνσταντίνον, λέγοντα ότι θέλει νικήσει αυτόν ως και πρώτα Χρον. 308: να φύγουνι τον πόλεμο, την παιδεψή την πλησά: που πρώτας δεν ηξεύρασι, μα τότες τη γνωρίσα Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 210¹⁶ (εδώ) από πριν, από παλιά: Τα γαρ φουσοάτα, ερωτική, και οι αγούροι του πατρός σου, ου μη τολμήσουσιν, θαρρά, σταθηναι έμπροσθέν μου, διότι και πρώτα Ξέρουν με και θέλουν με προσέχειν Αχιλλ. (Smith) N 1009. 3) (Σε σύγκριση, με επόμ. κυρίως το σύνδ. παρά- βλ. και Επιτομή παρά ΠΑ'4β) α) πρωτύτερα, πιο μπροστά: πρώτας ήρθες παρά με Ανέκδ. ιντ. κρητ. θάατρ. Α' 36² (εδώ με την πρόδ. από: ήρθα πρώτας! 'π' άλλοι βοσκοί 'δεπά, για να μη δούσι: ποια 'μια Πιστ. βοσκ. IV 2, 221: (εδώ με το πριν πλεοναστικά): το φως εκείνο το μοναχόν, οπού ήτονε πρώτα πριν παρά να βάλει τούτον τον ήλιον, δηλοί τον μόνον Θεόν τον αληθινόν Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 51² β) καλύτερα, προτιμότερο: πρώτα να λάβω θάνατον κι εσείς όλοι μετ' έμου, παρά να διάβω απεδώ με τα

φουσατά όπου έχω Χρον. Μορ. Η 8396: πρώτα να λάβει θάνατον, παρά να σε αφιορκήσει Χρον. Μορ. Η 1251: πρώτα ν' αποθαναι και να τους ακληρησαν, | παρα να τους εβγαλαιν εκ τα συνήθεια που έχουν Χρον. Μορ. Η 7904.

Εκφρ. 1) Πρώτα (και) αρχή(ς), βλ. Επιτομή αρχή Β' 1 εκφρ. (2). **2)** Πρώτας από όλα = πάνω απ' όλα, κατ' αρχήν: Λοιπόν, παρακαλώ σε πρώτας από όλα να δεχθείς μέσα εις την ψυχήν την πίστιν, και ευθύς να λάβεις το θείον βάπτισμα Βενετσάς, Δαμασκ. Βαφλάαμ 53²⁵. **3)** Τα πρώτα, βλ. πρώτος II Γ' Εκφρ. 4α.

πρωταγαπώ.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το αγαπώ. Η λ. στο ΑΛΛΕ.

Αγαπώ πρώτος: Έτσι και ημείς όπου με την αληθινήν πίστιν, έστοντας να εγινήκαμεν ένα κορμί με τον Χριστόν διαμέσου της αδελφικής αγάπης και του παραδειγματος του αγαπητού μας Χριστού και σωτήρος ημών, όπου μας επρωταγάπησε τόνον ... Χριστ. διδασκ. 373.

πρωτάγγελος ο.

Το μτγν. ουσ. πρωτάγγελος (TLG). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 765).

Ο πρώτος (μεραρχικά) άγγελος, αρχάγγελος (προκ. για τον Εωσφόρο): Οπόταν ο πρωτάγγελος, ο μέγας Εωσφόρος, | εξέπεσεν εξ ουρανού, δεν ήτον μοναχός του, | αμέ είχαν και άλλους περισσοús αγγέλους μετ' αυτούνον Ντελλαπ., Ερωτήμ. 304: εξέπεσεν κακώς των αγγέλων το πλήθος | μετά και τον πρωτάγγεelon αυτών τον Εωσφόρον αυτ. 2854.

πρωτάδελφος ο.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. αδελφός.

Ο μεγαλύτερος αδελφός: τον Αγαμέμνων | τον πρωτάδελφον εκείνου | του χαώσαντος Ελένην Ερμον. Γ 164.

πρωταθλητής ο.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. αθλητής: πβ. λ. πρωταθλητής σε Lampe, Lex. και TLG. Η λ. με διαφορ. σημασι. στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. και σήμ.

(Εκκλ.) πρωτομάρτυρας (προκ. για τον άγιο Στέφανο, βλ. Lampe, ο.π.): Έχει (ενν. το παρακλήσιν) εικόνας και αυτό, έχει και άλλην παλι | εικόνα του πρωταθλη- του ωραιάν εις τα κάλλη Παΐσ., Ιστ. Σινά 1206.

πρωταθλος ο.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. άθλον. Τ. πρωταθλος στο LBG, στη λ.: βλ. και Κουμαν., Συναγ., λ. πρωτάαθλε. Η λ. τον 6. αι. (TLG, LBG).

(Εκκλ.) αυτός που αγωνίστηκε και μαρτύρησε πρώτος για την πίστη του (προκ. για τον πρωτομάρτυρα άγιο Στέφανο): τον απόστολον και μάρτυρα Κυρίον | Στέφανον αρχιδιάκονα, πρώταθλον μαρτυρίον Προσκυν. Εθν. Βιβλ. 2043 622: ο απόστολος και πρώταθλος Κυρίον | αρχιδιάκων Στέφανος θάνατον μαρτυρίου | ελαβεν υπέρ του Χριστού υπό των Ιουδαίων Προσκυν. Ιβ. 535 675.

πρωταίος, αριθμητ. επίθ.

Το μτγν. αριθμητ. επίθ. *πρωταίος* (θηλ. *πρωταία*, TLG· το αρσ. *πρωταίος* τον 6. αι., αυτ.).

α) Που είναι πρώτος στη σειρά (εδώ προκ. για την ονομ.): απλώς τα άρθρα δασυνον πτώσεων των *πρωταίων* Λεξ. I 129· β) ο μεγαλύτερος στην ηλικία (ή καλύτερος· βλ. Κεχαγιόγλου [Πτωχολ. σ. 518]): τον υιόν του τον *πρωταίον* Πτωχολ. α 234.

πρωταλλαγάτωρ σ πρωτολλαγάτωρ.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *αλλαγάτωρ* (13. αι., LBG, Du Cange (αλαγάτωρ), λ. *αλάγη*, Guiland, REB 18, 1960, 85-86) <ουσ. *αλλάγιον* (βλ. λ.) και την κατάλ. -άτωρ. Τ. *πρωτοαλλαγάτωρ* σε έγγρ. του 13. αι. (Act. Vat. I 15²⁸, LBG, στη λ.)· βλ. και Μανδηλαράς, Αθ. 63, 1959, 347. Λ. *πρωτοαλλαγάτος* το 14. αι. (LBG, στη λ.). Η λ. το 13.-14. αι. (TLG, LBG), σε έγγρ. του 14. αι. (Act. Vat. I 64¹⁶⁴, 166, 170, 171, Act. Doch. 23¹⁰, Cod. Mon. Prodr. A 80¹⁻³², Διαθ. Θεοδ. Σαρ. 26) και στον Ψευδο-Κωδ., Οφφικ. 138¹⁰, 301¹⁴⁻¹⁵, 305³², 307¹⁰-308¹, 309³¹, 322⁷⁸, 337¹⁰¹⁻¹⁰², 345²², κ.π.α. (βλ. και TLG).

Αξιωματούχος της αυτοκρατορικής αυλής, ο οποίος κατά τις εκστρατείες ακολουθούσε τη βασιλική εμπροσθοφυλακή προκ. να συγκεντρώνει αυτούς που καθυστέρησαν και να τους επαναφέρει στη θέση τους (Guiland, ό.π., 86-87, Πλακουναννάκης, Τίτλ. αξιώμ. 69, Μαργαρού, Τίτλ. επαγγελμ. ονόμ. γυν. 135-6 σημ. 1): Τα οφφίκια του παλατίου ... ξα' ο κριτής του φουσσάτου, ξβ' ο δομέστικος των τειχέων, ξγ' ο *πρωτολλαγάτωρ* Μαλαξός, Νομοκ. 516 (έκδ. *πρωτολογάτωρ*).

πρωταμυράς ο, βλ. *πρωταμυράς*.

πρώταν, επίρρ., βλ. *πρώτα*.

πρωτανιψί(ο)ν τ' *πρωτανιψί(ο)ν*, Βουστρ. (Κεχ.) Α 34¹, Β 35¹, Μ 35¹.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *ανίψιν* (βλ. ά. *ανέψιν*). Για τον τ. πβ. *ανεψίος* (λ. *ανεψιός*). Πβ. λ. *πρωτανιψιός* σήμ. ιδίωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 765, Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ., λ. *πρωτανηψιός*).

Πρώτος εξάδελφος (πβ. ά. *ανεψιός* 1): ο πατέρας της επροξένεσέν την με τον υιόν της δουκέσσας της Σαβόγιας, ο ποίος ήτον αδελφότεκνος του ρε Τζουάν, και ήτον *πρωτανίψια* με την Τσαρλότταν. Και η ρήγαινα, η μητέρα της, δεν ήθελεν να το γρονήσει ποττέ να γίνει τίτοιον κακόν Βουστρ. (Κεχ.) 34¹.

πρωταξαδέλφι το, βλ. *πρωταξαδέλφι*.

πρωταποστοιλάριος ο, βλ. *πρωταποστολάριος*.

πρωταπόστολος ο.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *απόστολος*. Τ. *πρωταπόστολος* το 10. αι. (LBG). Η λ. τον 7. αι. (LBG· βλ. και TLG).

Ο πρώτος από τους αποστόλους (εδώ προκ. για τον απόστολο Πέτρο): Τις ήθελε πιστεύνει ποτέ, ότι ο *πρωταπόστολος* Πέτρος, ο τόσοσ μεγαλόψυχος, οποι έλεγε

του Χριστού «καν δέη με συν σοι αποθανείν, ου μη σε απαρνησομαι» να σκιαχτεί την φωνήν μιας πτωχής και δουλεύτριας γυναικός; Ροδινός (Βαλ.) 121.

πρωτάρικος, επίθ.

Από το ουσ. πρωτάρα (σήμερ. πολλ. ιδιωμ., Παπαδ. Α., Λεξ., Ζών, Λεξ. Ζακ.², Χατζ., Λεξ., Κόμης, Κυθηρ. Λεξ. κ.α.) <ουσ. πρωταρης (<α' συνθ. πρωτο- και την καταλ. -αρης> απ. και σήμερ.) και την κατάλ. -ικος. Η λ. και σήμερ.

(Προκ. για ζώο) που γεννήθηκε από πρωτάρα (πρωτόγεννη, ζώο που γεννάει για πρώτη φορά), πρωτογέννητος: ο Αβελ πρόσφερε και αυτός θυσίαν του Θεού από τα πρωτάρικα των προβάτων του Χριστ. διδασκ. 102.

πρωταρχής, επίρρ.

Από το α' συνθ. πρωτο- αναλογ. με τα επιρρ. απαρχής, εξαρχής.

Αρχικά, πρώτα: Οποιος θυμήθη πρωταρχής τούτη την υπανδρεία! που να του φαν τα κριάτα του αρκούδες και θηρία! Κακοπ. 113.

πρωταρχίζω.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το αρχίζω· πβ. και μετν. πρωταρχέω. Η λ. στο Βλάχ. και σήμερ., όπως και τ. πρωταρχίζω (ΑΚΝ).

Αρχίζω (την αφήγηση, εξιστόρηση γεγονότων από την αρχή ή από κ. κατά προτίμηση): Και τι λοιπόν να δηγηθώ και τι να πρωταρχίσω! Να επώ και τα επίλοιπα, ή πάλι να τ' αφήσω; Διακρούσ. (Κακλ.) 675.

πρωταρχινώ.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το αρχινώ. Υποτ. αορ. πρωταρχινήσω σε ελληνο-βραϊκά τραγούδια των Ιωαννίνων το 18. αι. (Schwartz-Athanassakis, MGSY 3, 1987, 216, 220). Τ. πρωτορκινώ σήμερ. ιδιωμ. (Μιχαλαριά-Βογιατζή, Λεξ. Σύμης). Η λ. στο Σομαν. (πρωταρχινώ)· πβ. και λ. πρωταρχινίζω σήμερ.

Αρχίζω κ. πρώτος (εδώ προκ. για κατασκευή ναού): η χάρις του παναγίου Πνεύματος τον έδειξε τον Δαβίδ να τον πρωταρχινήσει (ενν. τον ναόν του Σολομών), καλά και αυτός δεν τον ετελείωσεν Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. φ. (Κακ.-Πάνου) 200⁹.

πρωταρχοντόπουλο το.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. αρχοντόπουλο (βλ. αρχοντόπουλον).

Γιος άρχοντα από τους πρώτους τη τάξει (Μητσοάκη, Εμφυχούν ύδωρ, 1983, 382): Το όνομά μου είναι Αβουσσος, από της Περιοίς πρωταρχοντόπουλο, και διά την αγαπην τον αφεντός μου τον Δαρείου ήλθα σήμερον ... Διήγ. Αλ. G 273²⁵.

πρώταρχος ο, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 219, Πηγιά, Χρυσοσπ. 116 (16)· πρωτάρχος.

Το μετν. ουσ. πρώταρχος (TLG). Ο τ. το 10. αι. (L-S Κων/νίδη). Τ. πρωτάρχος το 19. αι. (Μπουμπ., ΕΕΦΣΠΑ Β' 23, 1972/3, 101). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Αρχηγός, επικεφαλής: ρήγαν τον εκλαμπρότατον ...! πρωτάρχον των αυθε-

ντών, των τοπαρχών της Δύσης Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 332: Τούτον δε εξ αριστερών υπάρχει παρακλήσιν (παραλ. 1 στ.) του πρωτοστάτου Μιχαήλ, πρωτάρχου των αγγέλων Παῖστ., Ιστ. Σινά 73.

πρώτας, επίθ., βλ. πρώτα.

πρωτασηκρήτης ο, βλ. πρωτοασηκρήτης.

πρωτάτο(ν) το πορτάτο.

Από το επίθ. πρώτος και την κατάλ. -άτο(ν) (Τωμ., Αθ. 77, 1978/9, 48). Ο τ. με α-ντιμετάθ. Η λ. σε έγγρ. του 12.-16. αι. (Act. Lavr. I 62²⁵, III 158⁵⁷, Act. Pantocr. 14³, 29² 10, 15, κ.α.) και σήμ. στον τ. πρωτάτο: βλ. και LBG.

Η έδρα του πρώτου (βλ. ά. πρώτος IIΑ'2) και της κεντρικής διοίκησης του Αγίου Όρους (εδώ συνεκδ.) οι Καρυές (βλ. και Odorico [Συναδ., Χρον.-Διδαχ. σ. 373]): Επειτα επήγαμε και εις το Πορτάτο εις το παζάρι των καλογέρων Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 38².

πρωτάτος, επίθ., Θρ. Κύπρ. Μ 390.

Από το επίθ. πρώτος και την κατάλ. -άτος (Τωμ., Αθ. 77, 1978/9, 389).

Που κατέχει την πρώτη θέση, που έχει τα πρωτεία: Τον Κύκκον το εικόνισμα, μονάστηρον πρωτάτον Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 433.

πρωτεία η.

Από τον πληθ. του ουσ. πρωτεῖον με αλλαγή γένους. Διάφ. τ. σήμ. ιδίωμα. (Andr., Lex., Χατζ., Λεξ., λ. πρωδικεῖα). Η λ. τον 4. αι. (ΠΓς) και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Andr., Lex., ό.π.): πβ. νεοελλ. ουσ. πρωτιά (ΑΚΝ, Μπαμπιν., Λεξ. σ. 1509).

Πρώτη θέση, υπεροχή (εδώ) ανώτατο αξίωμα: Κληρικός ... δεν δύνεται τον βαθμόν του και την τάξιν του να την αφήνει και να καταδέχεται κοσμικήν τιμήν ή άλλην υπηρεσίαν και πρωτεῖαν Zygomalas, Synopsis 214 Κ 47.

πρωτεῖον το, Διάτ. Κυπρ. 508²³, Αλ. Κων/π. (Matzukis) 677, 681, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 181.

Το αρχ. ουσ. πρωτεῖον. Η λ. και σήμ. στον τ. πρωτεῖο και στον πληθ. πρωτεῖα τα.

1α) Πρώτη θέση, υπεροχή πρωτοκαθεδρία: Σφρ., Χρον. (Maisano) 120¹⁶. β) (εκκλ.) η πρωτοκαθεδρία του Πάπα: να ομολογούμεν το πρωτεῖον τον Ρωμαίων επισκόπου ... σωζομένων και των προνομίων των Πατριαρχών Ροδινός (Βαλ.) 155⁷ γ) (εδώ προκ. για χρονική διαφορά) μεγαλύτερη ηλικία: η μήτηρ και οι αδελφοί και το πρωτεῖον του χρόνου ... τον κυρ Κωνσταντῖνον εις βασιλέα κρίνουσι Σφρ., Χρον. (Maisano) 100²⁶. **2)** (Στον πληθ.) αρχηγοί, ηγέτες (για τη σημασ. βλ. Lampe, Lex., στη λ. 2): Ο έχων χρήματα πολλά και φρόνεσιν ουκ έχει (παραλ. 2 στ.) ομοίει γαρ αστράτευτον τινά αγγαρεμένον, ι οπόταν και καθήσεται εις φοράν των πρωτεῖων Σπαν. (Λάμπρ.) Va 235.

πρωτεῖος, επίθ., Σπαν. Β 218, Ιερακοσ. 425³¹, Διγ. (Trapp) Gr. 1663, 2117, Διγ. Ζ 2521, Διγ. Ανδρ. 360¹⁴⁵ (έκδ. πρωτία).

Το *μτγν. επιθ. πρωτειος/πρωτειος*. Το *αφσ. και ουδ. ως ουσ. στο τσακων. ιδίωμα* (Κωστ., Λεξ. τσακων., λ. *πρωτειε*)· πβ. λ. *πρωτεια* η στη Χίο (Αμαντ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 57).

Που είναι πρώτης ποιότητας, ο καλύτερος, εξαιρετικός: *Οπδχει χρήματα πολλά και φρόνησιν ουκ έχει* (παραλ. 2 στ.) *ομοιάζει γαρ αστράτευσιν άνθρωπον του πολέμου*,¹ *οπου καθέζεται εις φαρίν παράξενον, πρωτειον*,¹ *ωσάν απάνθρωπος κακός, ωσάν εγγαρεμένος Σπαν.* Α 223· *λασάρου δραχμής ήμισυ μετά πρωτειού μέλιτος αναμίγνυε και δίδου τω ιέρακι Ιερακοστ.* 457¹.

Το *ουδ. ως ουσ. = α*) μεγάλης αξίας, εξαιρετικό άλογο: *κτήματα πολυεισοδα στην εμνη θυγατέρα*,¹ *μετά πάντων των επ' αυτών ευρισκομένων ζωνν*,¹ *πρωτεια τετρακόσια, στρατόρας ογδοηκοντα Διγ. Ζ 2082· β*) (εδώ πιθ.) *έλατο εξαγόμενο κατά την πρώτη επεξεργασία φαρμακευτικού φυτού (για το πράγμα πβ. Κωστ., Λεξ. τσακων., ό.π.): τη τρίτη ημέρα δαφνίνου πρωτειου δίδου μίαν σταγόνα διά των ρινών Ιερακοστ.* 435¹⁵.

πρωτέκδικος ο, Notizb. 148, Μαλαξός, Νομοκ. 517, Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμιάς) 17, Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 17¹, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 36¹.

Από το *α'* συνθ. *πρωτο-* και το *μτγν. ουσ. έκδικος*. Τ. *πρωτέγκδικος* το 17. αι. (Cod. Mon. Prodr. B 16¹⁴). Η λ. τον 7. αι. (TLG), στο Steph., Θηρ., σε έγγρ. του 11.-14. αι. (Act. Lavr. I 35^{35,42}, II 102²⁸, Act. Ivir. II 39³⁴, Act. Doch. 3³, Act. Vat. I 28^{35,36}, κ.α.), στο Meursius και σήμ. εκκλ. και ως επών. (Βαγιακ., Αθ. 63, 1959, 222, Τριαντ., Οικογ. ονόμ. 47)· βλ. και LBG.

(Εκκλ.) αξιωματούχος κληρικός με δικαστικές εξουσίες, ο οποίος ενεργούσε άλλοτε ως επικεφαλής του δικαστηρίου των εκδικίων (= εκδικείον, π.χ. στην Κωνσταντινούπολη) και άλλοτε μόνος του· στη δικαιοδοσία του ανήκαν κυρίως η απαγγελία κατηγοριών για διάφορα αδικήματα ή η υπεράσπιση των (αδίκως) κατηγορουμένων, καθώς και οι υποθέσεις απελευθέρωσης δούλων και το δικαίωμα του ασύλου (για το πράγμα βλ. Darrouzès, Ορφίκια 323-32, 572, ODB, λ. *protékdikos*: πβ. ά. χαρτοφύλαξ): *Ο πρωτέκδικος, εις το αντιλαμβάνεσθαι τους αιχμαλώτους και κριτής ων των όλων εγκληματικών υποθέσεων, έχων υπ' αυτόν και τους εκδικούς Μαλαξός, Νομοκ. 518· Τω αυτώ χρόνω, τον Μάρτιον μήνιν, απέθανεν ο Αγγελούδης ο πρωτέκδικος Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 68¹-69¹.*

πρωτελάτης ο.

Από το *α'* συνθ. *πρωτο-* και το *ουσ. ελάτης* (βλ. ά.). Ουδ. *πρωτελάτον* στο Meursius (πρωτελλατον). Τ. *πρωτολάτης* στο Βλάχ. και σήμ. λαϊκ. με διαφορ. σημασ. (Κριαρ., Λεξ., Μπαμπιν., Λεξ.) και ως επών. (Βαγιακ., Βίος επών. 131). Η λ. στον Πορφυρογέννητο με διαφορ. σημασ. και στο Steph., Θηρ.: βλ. και LBG.

(Προκ. για πτηνό, επιτ.) *φτερούγα* (πβ. ά. *ελάτης*): *Εκ ποιάν σημειών γνωρίζεται ο καλός ιέραξ ... εάν τα βασιλισκάρια μακρά έχη ίσα των πρωτελατών Ιερακοστ.* 345¹.

πρωτεξαδέλφι το πρωταξαδέλφι.

Από το *ουσ. πρωτεξαδέλφος* και την κατάλ. -ι. Ο τ. από το *α'* συνθ. *πρωτο-* και τον τ. *αξαδέλφι* (Sotman.), Τ. *πρωτοξαδέρφι* και σήμ. (ΛΚΝ).

Ο πρώτος ξάδερφος ή η πρώτη ξαδέρφη κάπ.: αυτή (ενν. η Άννα) *Ιάκωβον έκαμε, απότολο μεγάλο, πρωταξάδελφι του Χριστού Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)*² 2491.

πρωτεξάδελφος ο, Ιστ. Ηπειρ. ΧΙ¹³, Σφρ., Χρον. (Maisano) 162¹⁰⁻¹¹, 180⁵, Μαλαξός, Νομοκ. 291, 297, Zygomalas, Synopsis 279 Σ 9· *πρωτοξάδελφος*, Σταυριν. 569.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. *εξάδελφος* (βλ. ά.). Ο τ. και σήμ., καθώς και τ. πρωτοξάδερφος. Η λ. σε έγγρ. του 11. αι. (Act. Xen. 1⁹⁰), στο Steph., Θησ., στο Du Cange και στο ΑΛΝΕ· βλ. και LBG.

Πρώτος ξάδερφος (παιδί του αδερφού ή της αδερφής του πατέρα ή της μητέρας κάπ.): Ούτος γαρ ο πρωτοβεστιαρίος υπήρχεν έγγονος του Ιάγαρη, ομοίως και ο Μαχουμούτ πασίας εκ της άλλης θυγατρός του Ιάγαρη ... υπήρχον ουν πρωτεξάδελφοι Εκθ. χρον. 26²⁰.

πρωτεργάτης ο.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. *εργάτης*. Η λ. τον 7. αι. (Lampe, Lex.) και σήμ· βλ. και LBG.

Πρωταίτιος: Θεέ μου ..., ίνα τι μη και αυτόν προεγκατέλιπες, των προλεχθέντων κακών πρωτεργάτη; Σφρ., Χρον. (Maisano) 162²⁸.

πρωτέτερ-, βλ. πρωτύτερ-.

πρωτευρίσκω, βλ. πρωτοευρίσκω.

πρωτεύω, Λιβ. διασκευή α 3432, 4546, Λιβ. Esc. 725, 3316, 4354, Λιβ. Va 644, 3058, 3975, Εκθ. χρον. 39¹⁷.

Το αρχ. πρωτεύω. Η λ. και σήμ· βλ. και LBG.

Κατέχω την πρώτη θέση· προϊσταμαι, αρχηγέυω· Σφρ., Χρον. (Maisano) 100⁶, Μάξιμ. Καλλιων., Κ. Διαθ.² Ιω. Καθολ. Επιστ. Γ' 9· (σε ιδιάζ. σύντ.): *Λέγοντας* (ενν. οι υιοί του Ισραήλ) προς τον Δαρόν: «*Κάμε εις εμάς θεούς για να πρωτεύουσιν από εμάς*» Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστόλ. (Κακ.-Πάνου) 223 φ. 66'.

Το αρσ. της μτχ. ενεστ. ως ουσ. **1)** (Εκκλ.) ανώτερο στέλεχος της Εκκλησίας (πβ. ά. προϊσημι, προστός 1β) **α)** ηγούμενος μοναστηριού: *Εάν μοναχός ... διασύρει τον πρωτεύοντα, ... κανονίζεται μήνας έξι Μαλαξός, Νομοκ. 206· β) επικεφαλής τάγματος: ο βασιλεύς Σιγισμόνδος μετά τον πρωτεύοντος τον σταυρόν φορούντος της αδελφότητος Ρόδου ... τον Ιστρον επέρασαν και την σωτηριάν επορίσαντο Ψευδο-Σφρ. 200²⁴. **2)** (Στον πληθ.) προύχοντες (πβ. ά. προϊσημι, προστός 2α· βλ. και Μαργαροῦ, Τίτλ. επαγγελμ. ονόμ. γυν. 97, λ. πρωτεύουσα): *Ηκουσαν οι πρωτεύοντες, της χώρας μου οι τοπάρχοι Λιβ. διασκευή α 799· Οι δ' εν τη πόλει πρωτεύοντες ... ενφημίας μεγάλας τον βασιλέα εδέξαντο Παράφρ. Χων. (v. Dieten) I 102.**

πρώτι, επίρρ., βλ. πρώτις.

πρωτινός, επίθ., Λιβ. διασκευή α 1484, 1690, Λιβ. Esc. 417, 1393, 1591, 2966, Ιμπ. 321, Δοήγ. Βελ. χ 407, Λιβ. Va 1252, 1449, Ξόμπλιν φ. 124^ν, Βυζ. Ιωάδ. 877, Πανώρ.² Γ'

306, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Αφ. 24, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 1110, Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 589, Διήγ. ωραιότ. 17, 782, Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε' [1201], Διγ. Ο 310, Κονταράτος, Στίχ. πολιτ. 946, 1002· θηλ. πρωτινέ, Ροδολ. (Αποσκ.) Β' 17.

Από το αριθμητ. επίθ. πρώτος και την κατάλ. -ινός. Για τον τ. του θηλ. σε -έ πβ. Αποσκήτη [Ροδολ. σ. 32] και Κοντοσούλ., Διάλ. και ιδιώμ. 37. Η λ. στο Meursius, σε εγγρ. του 12., 13. (LBG) και 18. αι. (Βισβίλ., EAIEΔ 1, 1948, 117), στον Κατσαϊτ. (Ιφ. Δ' 397, 436, Θω. Γ' 285, Κλ. Γ' 255, 400) και σήμ.

Προηγούμενος, παλαιός, αλλοτινός: Και τώρα ο ίδιος βασιλεύς εγύρισε και έχαθη! η πρωτινή μου η χαρά εμεταβάλλθ' εις πάθη Κονταράτος, Στίχ. πολιτ. 971· Εις τους καιρούς τους πρωτινούς, ωσάν θωρώ γραμμένα, | ο φίλος διά τον φίλον του θάνατον δεν εψήφαν! και ν' αποθάνει ορέγεται διά την τιμήν του φίλου Σαχλ. Β' (Wagn.) Ρ 18· Και πάλι ας αρξώμεθα στον πρωτινό μας λόγον, | ωσάν επήραν οι Έλληνες την δυστυχην την Τρώαν Βυζ. Ιωιάδ. 1105· (προκ. για το δράκοντα/διάβολο) αρχέγονος: ετιφλώσεν αυτούς η έπαρσις του σκότους! την διάνοιαν και την καρδιαν, τα νοερά τους μάτια, | ο δράκοντας ο πρωτινός, τον ποιον δούλοι γενήκαν Δαμασκ., Λόγ. κεικοιμ. (μετάφρ.)³ 312.

Εκφρ. 1) Πρωτινός αδελφός = μεγαλύτερος σε ηλικία αδελφός: Λόγοι και πάλιν συμβουλής του τρίτου προς τους άλλους, | τους πρωτινούς τους αδελφούς αυτού του Καλλιμάχου Καλλιμ. 159. **2)** Πρωτινός άνδρας = ο αρχικός, ο προηγούμενος σύζυγος: είπαν με ότι είναι δυνατόν ότι να την επάρει! εκείνος γουν ο Αίβιστρος, ο πρωτινός της άνδρας Αίβ. διασκευή α 3094. **3)** (Στον πληθ. και ως ουσ.) πρωτινοί (άνθρωποι) = οι παλαιοί άνθρωποι, οι αρχαίοι: Αυτές ένι οι υπόληψες των πρωτινών ανθρωπων, | οπού εκτίσαν εκκλησιές μετά μεγάλων κόπων Γεωργηλ., Θαν. 606· να θυμηθώ αυτών διαθήκη των πρωτινών ος έβγαλα αυτουίνους από την γη την Αιγυφτο εις τα μάτια των εθνών για να είμαι αυτωνών για Θεός· εγώ ο Κύριος Πεντ. Δευτ. XXVI 45.

Το ουδ. στον πληθ. ως ουσ. = τα περασμένα: 'λαφρά· 'λαφρά, με τον καιρόν πάλιν στα πρωτινά σου! θε ν' έρτεϊς, μην πικραίνεσαι κι εγώ 'μαι η χαρά σου Κονταράτος, Στίχ. πολιτ. 1014· θυμάσαι, ηξεύρεις, λιγερή, τα πρωτινά εκείνα, | ότι πολλοί εβουλεύθησαν του να με θανατώσουν Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1787.

πρώτις, επίρρ., Δευτ. Παρουσ. 200, 249, Κορκιν., Μπούας 5, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 181²¹, 207²⁷, κ.α· πρώτι, Αχέλ. 1852, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 295³¹, κ.α.

Από το επίρρ. πρώτα αναλογ. με τα επίρρ. σε -ις.

1α) Προϋτέρα, προηγούμενος: «Μαρία!» σου 'πεν (ενν. ο Ιησούς) ... | ... «Δεν θέλω να μου εγγίσεις (παράλ. 2 στ.) Αχθωπον μόνον με σκοπάς και φαίνομαι σαν πρώτις | κι ουδέν νοείς την σάρκα μου σκιον είναι της θεότης. | Πιστεύεις να 'μαι μετά σε θνητός ωσάν αλλότες· | κράτει με τώρα αθάνατον κι όχι θνητόν σαν τότες» Σκλέντζα, Ποιήμ. 1¹⁰²· να 'χει καθαείς τη δεκατία των χωραφίων οπου είχαν και πρώτι και εσκοδάριζεν, ήγον το βόσκειτρο Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 311²⁸· β) άλλοτε, παλιότερα: τίμιε σταυρέ, οπού ήσουν πρώτις ξύλον! και τώρα υπάρχεις αγιασμός και σωτηρία του κόσμου Ντελλαπ., Στ. θηην. 515. **2α)** Πρώτα (απ' όλα), κατ' αρχήν: οποιος υπά διά συμβουλήν και θέλει να μιλήσει, | ο αβουκάτος τον θωρεί και πρώτις λογαριάζει, | αν είναι πλοσιος άνθρωπος και αν έχει να ξεδιάζει Σαχλ., Αφήγ. 390· ταύτα τα λεγό-

μενα ἅμα γενοῦσιν πρώτῃς, ἡ ἐνδέχεται να οικοδομηθεῖ να κατεβεῖ ο δεσπότης Δευτ. Πα-
 ρουο. 103· β) προπαντός, ιδίως: Φίλε, για να 'χεις το λοιπόν πρώτῃς τον Θιον γιατρο
 σου! κι εσένα και την αρετήν βοτάνι στο κακό σου, ἡ ας εἶσαι με τον Θιον καλός, μ'
 όλους και μετὰ σένα, ἡ και μετ' αὐτεῖνο ἐγίνονταν ὅλα σου γιατρεμένα Φαλιέρ, Ριμ.
 (Bakk.-v. Gem.) 287.

Ἐκφρ. ἐξῆστερις και πρώτῃς = ἀπὸ την αρχή ως το τέλος: Ο Ἰούδας ο παράνομος,
 του Ἰησοῦ προδότης, ἡ ἀπὸν 'το πάντα στο κακό ἐξῆστερις και πρώτῃς Π. Ν. Διαθ.
 (Παναγ.)² 2497.

πρώτιστα, ἐπίρρ.

Το αρχ. ἐπίρρ. πρώτιστα. Η λ. και σήμ. (ΛΚΝ, Μπαμπιν., Λεξ. λ. πρώτιστος).

Νωρίτερα: Εφθάσε η βασιλίσσα στην χώρα δε την Ωρσα, (παρ. 1 στ.) Εκεί λοι-
 πόν νητρέπισαν τ' αμάξια τ' ασημένια (παρ. 1 στ.) εκεί δε τα ἀπόστειλεν ο ἄρχος
 Σαντομίρης, ἡ τέσσαρες μῆνες πρώτιστα και της κοπέλας κύρης Βίος Δημ. Μοσχ. 426.

πρώτιστος, ἐπίθ., Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 197, Καλλιμ. 2122, 2453, Πόλ. Τρωάδ. (Πα-
 παθωμ.-Jeffr.) 5302, Βίος Αλ. 78, 3371, 4508, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 641· ονομ.
 πληθ. αρσ. πρωτίστοι.

Το αρχ. ἐπίθ. πρώτιστος. Η λ. και σήμ. (ΛΚΝ, Μπαμπιν., Λεξ.).

1) Πρώτος απ' όλους: Βίος Αλ. 3076. 2) Πρωταρχικός, ο πιο σημαντικός: Ιστ.
 Βλαχ. 1601, Ελλην. νομ. 514'. 3) Ανώτερος στην ιεραρχία: Ηκουσεν ο Πολυδαμὰς πως
 ἐπιάσθη ο πατήρ τον' ἡθέλῃσε να αχαμνισθεῖ, να δράμει να τον σώσει (παρ. 2 στ.)
 Αλλ' οι πρώτιστοι ἄρχοντες ον θέλουν, οὐκ αφήνουν Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.)
 5296.

Το αρσ. του ἐπίθ. ως ουσ. = επικεφαλής, ἄρχοντας, ἀξιωματοῦχος: Προς βασι-
 λέα τρέχουσιν ... ἡ οι ἄρχοντες, οι πρωτιστοι και ο Παλαιολόγος (παρ. 1 στ.) Δούκας
 ο περιώννμος και Κατακουζηνός τε Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 506· Τον Κλεινίαν πάλι
 ν πέμπουν ἡ των Ελλήνων οι πρωτίστοι περί των νεκρῶν σωμάτων Ερμον. Μ 164
 Ηράκλειος και προ αὐτοῦ ο μέγας Κωνσταντῖνος ἡ και μέχρι Ἰουστινιανού οι πρώτιστοι
 της πόλης Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 487.

πρώτο, ἐπίρρ., βλ. πρώτων.

πρωτοαμαρτεῦω.

Απὸ το α' συνθ. πρωτο- και το αμαρτεῦω.

Αμαρτάνω πρώτος: ἐστειλε (ενν. ο Θεός) τον Υἱόν του διὰ να λάβει εις τον λόγον
 του την ανθρωπίνην φύσιν, εκείνην οπου επρωτοαμαρτευσεν Χριστ. διδασκ. 79.

πρωτοαμιράς ο πρωταμιράς, Διγ. Ζ 444.

Απὸ το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. αμιράς.

Ο πρώτος μεταξύ των αμιράδων (βλ. λ.): Ω αμιρά, πρωταμιρά και πρώτε της Συ-
 ρίας, ἡ ω αμιρά, δούλε θεού, πληρώσον ως μας εἶπες Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 59· Ω αμιρά
 πρωταμιρά, και σκύλε της Συρίας ἡ το ἀδελφῖν μας το ἐρπαξες, μηδέν μας το στε-
 ρέψεις Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 129.

πρωτοαποστολάριος, ο πρωταποστοειλάριος.

Από το α' συνθ. *πρωτο-*, το ουσ. *απόστολος* (βλ. λ.) και την κατάλ. *-άριος*. Ο τ. πηθ. με επίδρ. του αποστέλλω, σε επιστ. του 16. αι. (Crusius, Turcogr. 304, Τωμ., Κρ. Χρ. I, 1953, 52). Τ. *πρωταποστολάριος* το 14. αι. (LBG), στον Ψευδο-Κωδ., Οξφκ. 194²³ και στο Du Cange, λ. *απόστολος*. Η λ. το 13.-14. αι. (TLG, LBG, ό.π.) και στο Meursius (βλ. και Steph., Θησ.).

(Εκκλ.) Λαϊκός οφικιάλιος επιφορτισμένος με την ανάγνωση του Αποστόλου στην εκκλησία (για τη σημασ. βλ. και Darrouzès, Οξφκία 289): Ταῦτα (ενν. οφκία) δίδονται εἰς τοὺς λαϊκοὺς· τοῦ πρωτονοταρίου, τοῦ λογοθέτου, ... τοῦ ταβουλαρίου, τοῦ πρωταποστοειλαρίου Μαλαξός, Νομοκ. 517 (ἐκδ. πρωτ' αποσειλαρίον διωρθώσ.).

πρωτοαρχεῦω.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το *αρχεῦω* (βλ. λ.): πβ. μτγν. *πρωταρχέω*.

Το αρσ. της μτχ. ενεστ. στον πληθ. ως ουσ. = οι πρώτοι τη τάξει ευγενείς, άρχοντες, προύχοντες: *εσείς, οι πρωταρχεῦοντες, οι πρωτοσυγγενείς μου* Λιβ. Esc. 2364.

πρωτόαρχος ο, βλ. πρώταρχος.

πρωτοασκηρήτης ο, Μαλαξός, Νομοκ. 516' πρωτασκηρήτης, Ιστ. Ηπειρ. XXII, Ορισμ. Σινανπασίας (Rigo) 62', Byz. Kleinchron. Α' 135³³· πρωτοσκηρήτης, Ιστορ. δεσποτών Ηπειρ. 22¹⁴.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *ασκηρήτης* (διαφορ. γρ. *ασκηρήτις*, <λατ. *a se-cretis*). Τ. *πρωτασκηρήτης* το 14. αι. (Cod. Mon. Prodr. A 146²⁴ 46). Ο τ. *πρωτασκηρήτης* τον 9. αι. (TLG), σε έγγρ. του 13.-14. αι. (Act. Lavr. III 123¹¹, Act. Vat. I 26²³, NE 7, 1910, 43, Cod. Mon. Prodr. A 124⁷) και το Meursius. Ο τ. *πρωτοσκηρήτης* το 10. αι. (LBG) και στο Meursius. Η λ. τον 8. αι. (ODB, λ. *protasecretis*, Καραγ., Βυζ. διπλ.² 151), στη Σούδα, σε έγγρ. του 11.-12. αι. (Act. Lavr. I 44⁴⁴, 68³³, Act. Vat. I 11³⁹, NE 19, 1925, 15) και το Meursius· βλ. και LBG (λ. *πρωτασκηρήτης*, *πρωτοασκηρήτις*).

Αρχιγραμματέας της αυτοκρατορικής γραμματείας (για το πράγμα βλ. ODB, ό.π.): Μετά τούτου εβασίλευσεν Αρτέμιος ο πρωτοσκηρήτης, ο οποίος ονομάστη Αναστάσιος Χρον. βασιλέων 821.

πρωτοβαβή η.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *βαβά*. Η λ. στο LBG.

Η παραμάννα που κατέχει ιεραρχικά την πρώτη θέση μεταξύ των υπολοίπων: Εἶδε πολλὰκις δόξει τὴν ...! και ορίσει τὰ ψυχάρια της και τὴν πρωτοβαβάν της! και πιάσουν και ταυρίσουν με και σύρουν με εἰς τὴν μέσσην! (παραλ. 1 στ.) τίς ἔλθει και ἐκδίκησεν με και ἐκβάλει με ἀπ' ἐκείνης (ενν. της γυναίκας): Προδρ. (Eideneier) I 36.

πρωτοβάνω.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το βάνω. Πβ. σημερ. *πρωτοβαζω*. Η λ. στο AANE.

Βάζω κ. πρώτος, για πρώτη φορά: Και ήτονε (ενν. ο Ιωβήλ) πολλά φρόνιμος και τούτος επρωτόβαλε τα πουλία εἰς τα κλουβία να τα ημερώνει Καρτάν., Π. Ν. Διαθ.

(Κακ.-Πάνου) φ. 86^v (μεταφ.) γνωρίζω κ. για πρώτη φορά: κι ο λογισμός κι η όρεξη παντά 'ναι μετά κείνη. | σπού μας επρωτόβαλε 'ς τσ' αγάπης την οδύνη Ερωτόκο. (Αλεξ. Στ.)² Α' 1264.

πρωτοβασιλεύω.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το βασιλεύω.

Βασιλεύω πρώτος: τούτος λέγουν (ενν. ο Κρόνος) επρωτοβασιλευσεν και ήταν ο πρώτος σπου εβασιλευσεν τους Ασσυρίους Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 105^v.

πρωτοβγάνω.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το βγάνω. Πβ. σημερ. πρωτοβγάω.

(Προκ. για εικόνα) περιφέρω εικόνα σε λιτανεία για πρώτη φορά: Τότε επρωτοβγάλοι 'κονίσματα οι παπάδες | κι όλοι τις ακολουθήσαμεν οι νέοι και οι γράδες Διήγ. ωραιότ. 205.

πρωτοβεστιάρατον το.

Από το α' συνθ. πρωτο-, το ουσ. βεστιάριον και την κατάλ. -άτον. Η λ. στο LBG.

Το αξίωμα του πρωτοβεστιάριου (βλ. λ.): επιόσθη ο γενόμενος πρωτοβεστιάριος Λέων ο Καβαζίτης και ανεβιάσθη εις το πρωτοβεστιάρατον ο Πιλέλης Πανάρ. 69^α.

πρωτοβεστιάριος ο, Πωρικ. (Winterwerb) I 5, Ωροσκ. 38¹¹, Πανάρ. 69^{22, 25-26}, Ιστ. Ηπειρ. XI², XVI², XXIX², Byz. Kleinchron. Α' 147⁸⁵, Εκθ. χρον. 6¹⁹⁻²⁰, 26^{17, 21, 23}, 27²³, Ιστ. πολιτ. 38¹⁵, Ιστ. πατρι. 96²², 97¹⁸, 99^{12, 14, 19}, 100^{8, 15}, 101¹², Ψευδο-Σφρ. 158²⁰. πρωτοβ-στιάριος, Πωρικ. (Winterwerb) II 6, III 15· πρωτοβιστιάρης, Χρον. Μορ. Η 7936, Χρον. Μορ. Ρ 7936, 8656.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. βεστιάριος. Για τους τ. βλ. ά. βεστιάριος. Η λ. τον 5. αι. (ODB, λ. *protovestiaris*), στον Ψευδο-Κωδ., Ορφικ. 300⁴ κ.α., στο Meursius και στο AANE. Βλ. και LBG.

Ανώτερος αξιωματούχος της βυζαντινής αυλής, επικεφαλής των βεστιάριων (για το πράγμα βλ. ODB, ό.π., Πλακογιαννάκης, Τίτλ. αξιόμ. 92-3): Επει δε οι πρώτοι άρχοντες του ζην απεστερήθησαν, ετιμήθη ... Κωνσταντίνος ο Δωρανίτης πρωτοβεστιάριος και ο υιός αυτού επικέρνης Πανάρ. 67²⁸. Τα οφίκια του παλατίου ... γ' ο καίσαρ, δ' ο πανυπερέβατος, ε' ο πρωτοβεστιάριος Μαλαξός, Νομοκ. 515· Διά τουτο θέλω, αν μ' αγαπάς, να κράξεις τον Κολινέτον. | όπου εν' πρωτοβιστιάριος όλον τον πριγκιπάτου Χρον. Μορ. Η 7681· τα οφίκια όλα άλλαξεν (ενν. ο πριγκιπας), πρωτα τους καοτελλάνους | και τους σιργέντες των καοτρών κι έβαλεν ειδικούς του. | Πρωτοβιστιάρην έβαλεν ομοίως και τριζουριέρην Χρον. Μορ. Η 8656.

πρωτοβεστιάριτής ο, Σφρ., Χρον. (Maisano) 4¹, 118²⁸, Ψευδο-Σφρ. 296¹³, 300²¹.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. βεστιάριτής (απ. στο Du Cange λ. *βεστιάρι-της*). Η λ. σε έγγο. του 12. (Caracausi, Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.), 13. (Act. Doch. 9^{10, 18, 30, 44, 49}), 14. αι. (Cod. Mon. Prodr. A 131¹³, Act. Doch. 23³, Act. Pantocr. 12¹⁴, 20², 26²) και στο Meursius. Βλ. και LBG.

Αξιωματούχος της βυζαντινής αυλής, επικεφαλής της αυτοκρατορικής φρουράς των βεστιαριτών, με καθήκοντα τελετάρχη της παραστάσεως (για το πράγμα βλ. ODB, λ. *protovestiarites*, λ. *vestiarites*, Μαργαρού, Τίτλ. επαγγελμ. ονόμ. γυν. 99 σημ. 4, Πλακογιαννάκης, Τίτλ. αξιώμ. 257, 279): *Ὡς δε ἐφθάσα εἰς τὴν Πόλιν ἐδόθη μοι συναποκρισιάριος, Μάρκος Παλαιολόγος ὁ Ἰαγρός ὁ ὕστερον πρωτοστάτωρ τότε δε πρωτοβεστιαρίτης Σφρ.,* Χρον. (Maisano) 66¹⁰. *Και τῇ λα⁻³ Ἰανουαρίου τοῦ μ⁻²⁰ ἐτους ὀρισθεὶς ἀπῆλθον ἀποκρισιάριος εἰς τε τὸν βασιλέα, ἀφού και το τοῦ πρωτοβεστιαρίτου τότε σφίκιον ευεργετήθην Σφρ.,* Χρον. (Maisano) 72⁵.

πρωτοβιστιάρης, πρωτοβιστιάριος ο, βλ. πρωτοβεστιαρίως.

πρωτοβρίσκω, βλ. πρωτοευρίσκω.

πρωτόγαμος, επίθ.

Το πιθ. μτγν. επίθ. *πρωτόγαμος* (βλ. TLG). Η λ. στο AANE.

Που έχει παντρευτεί μία φορά: *Εάν τις αναγνώστης λάβει γυναίκα και στεφανωθεί, ορίζει ο νόμος, ἵνα κρατήσει τα στέφανα αὐτοῦ ἀγάμος ἢ πρωτόγαμος· εἰδὲ διάγαμος ἢ τρίγαμος κρατήσει τα στέφανα αὐτοῦ, λέγει ο κανών ὅτι να μην εισέλθει εἰς ιεροσύνην Μαλαξός, Νομοκ. 181.*

πρωτογενής, επίθ., Βίος Αλ. 5874, Ψευδο-Σφρ. 154⁶, 188¹⁰.

Το αρχ. επίθ. *πρωτογενής*. Η λ. και σήμ.

Που γεννήθηκε πρώτος, πρωτότοκος: *ο δε βασιλεύς ... τον πρωτογενή υἱόν αὐτοῦ τα των Ρωμαίων κυβερνάν εἰσαθεν* Ψευδο-Σφρ. 192⁷.

πρωτογέννητος, επίθ., Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 107, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 9⁷.

Το μτγν. επίθ. *πρωτογέννητος* (Lampe, Lex.). Η λ. και σήμ. λαϊκ.

Πρωτότοκος: *τὴν νύκτα ἐκεῖνην θέλω να δώσω θάνατον εἰς ὅλα τα πρωτογέννητα παιδιά των Αἰγυπτίων· Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 31⁷ (ως ουσ.): ο Σαμουήλ ἐβγήκε ἀπὸ τὸν Σαούλ ὁπού ἦτονε ὁ πρωτογέννητος του Κίς Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 184⁷.*

πρωτογεννήτωρ ο.

Απὸ το α' συνθ. *πρωτο-* και το αρχ. ουσ. *γεννήτωρ*.

Πρόγονος: *λέγει αὐτοῦ ὁ πασιὰς: «Πατριάρχη, φείτιφας ἐβγήκε και ὀρισμός του βασιλέως· ὅτι ἐσεῖς οἱ Ρωμαῖοι ἐδὼ εἰς τὴν Πόλιν, οὐδὲ εἰς τα ἄλλα κἀστρη του βασιλέως, ὁπού τα ἐπῆραν οἱ ἄλλοι βασιλεῖς, οἱ πρωτογεννητορες αὐτοῦ, με το σπαθὶ τους, ἐκκλησία ρωμαϊκή να μὴ δεν ἐναι ...»* Ιστ. πατρ. 161⁸.

πρωτογεννώ, Καρτάν., Π. Ν. Διάθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 135⁶, 167⁷ δις.

Το μτγν. *πρωτογεννώ*. Η λ. και σήμ.

α) (Μέσ.) *γεννιέμαι* πρώτος: *ὅταν ἤθελαν να γεννηθούν (ενν. ὁ Ησαῦ και ὁ Ιακώβ) ἐμάλυναν μέσα εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μάνας τους ποῖον να πρωτογεννηθεῖ αὐτ. φ. 135⁶.*

β) (παθητ.) δημιουργούμαι πρώτος: θέλωμε ειπεί τες γενεαλογίες οπού εκπορευτήκαν από τον Αδάμ και από την Εύαν οπού επρωτογεννήθηκαν εις τον κόσμον αυτ. φ. 83^ο.

Το ουδ. της μητ. αορ. ως ουσ. = (για άνθρωπο ή ζώο) πρωτότοκος: ο Θεός έστειλεν και εσκότωσαν ... πάσα πρωτογεννήθεν από όλα τα κτήνη αυτ. φ. 167^ο· θέλω σκοτώσει όλα τα πρωτογεννήθέντα τόσοσ από τους ανθρώπους όσον και από τα ζώα αυτ. φ. 166^ο.

πρωτόγερος ο, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 278^α, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Β' 1367, Ε' 415, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 38^ο, 119^ο, Νομοκριτ. 109, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 365^ο, 413^α· **πρωτόγηρος**· πληθ. **πρωτογέροι**.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. γέρος. Ο τ. (με επίδρ. του ουσ. καλόγηρος) σε έγγρ. του 14. (Act. Vat. I 43¹⁸, II 82^α, Act. Lavr. II 91 III¹⁷, 108^α, κ.α.) και 15. αι. (Act. Lavr. III 164^α). Η λ. στο Meursius, σε έγγρ. του 13. (Act. Vat. I 26^{α-2}) και 14. αι. (Act. Vat. I 36^α) και σήμ. ιστ. (Κριαρ., Λεξ.)· βλ. και LBG.

1α) Αρχηγός, επικεφαλής μιας κοινότητας ή αδελφότητας: αυτοι δε οι Γαλατιανοι να έχουν άδειαν να βάλουν πρωτόγηρον εις το μέσον των διά να διορθώνει τας δουλείας Επιστ. Μωάμ. 67^{α-2}· με το να τσακώνουνται οι πρώτογέροι ποίος να γένει πρωτόγερος ... εσυνέβαλαν τους Τούρκους Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 43^ο· δις· **β)** (στον πληθ.) οι επικεφαλής (λόγω ηλικίας, πλούτου και κοινωνικής θέσης) άρχοντες, οι προύχοντες: Οι φρέρηνδες της Ρόδου με όλους τους πρωτόγερους εμετανάσαν πολλά Μαχ. 540^ο· Απειτίς βάρη άμετρα εις τα νησά εβάλα,| πρωτόγερους ευρήκανε αποδεκεί κι εβγάλα| να πάσινε του βασιλιού Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 462^α. **2)** Ηλικιωμένος σύμβουλος του βασιλιά που διακρίνεται για την πείρα και τη φρόνησή του: Ήκραξε δυο πρωτόγερους από τοι πλια μεγάλους| οπού 'σανε του παλατιου. πλια φρόνιμοι παρ' άλλους Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Ε' 311. **3)** (Εδώ) ο αρχαιότερος και μεγαλύτερος σε ηλικία υπηρέτης, που εποπτεύει τους υπόλοιπους και έχει την ευθύνη του σπιτιού: είπεν ο Αβρααμ προς το σκλάβο του, πρωτόγερος του σπιτιού του, οπού 'ξουσιάζει εις όλο ως αυτοινού Πεντ. Γέν. XXIV 2.

πρωτογίνομαι.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το γίνομαι. Η λ. στο ΑΑΝΕ.

α) Δημιουργούμαι, γεννιέμαι πρώτος: οι άγγελοι ... έγιναν ομπρός παρά να γένει ο κόσμος ... και επρωτογίνηκεν ο Εωσφόρος Καριάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 26^ο· **β)** υπάρχω, εμφανίζομαι πρώτος: τούτα τα στάμενα οπού έκαμε (ενν. ο Νίνος) ... ήσαν από τα πρώτα στάμενα οπού είχαν πρωτογένει εις τον κόσμον αυτ. φ. 111^ο.

πρωτογνώθω.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το γνώθω.

Μαθαίνω, γνωρίζω κ. πρώτος: όλες τις στράτες των αστρώ και την εμπόρεση τους| Αιγύπτιοι επρωτογνώσασι Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 340.

πρωτοδεμέστικός ο, βλ. πρωτοδομέστικός.

πρωτοδιάβολος ο.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. διάβολος. Τ. πρωτοδιάβολου (Κοντονάτου, Διάλεκτ. Αθην. 381) και πρωτοδιάβολος σήμ. ιδίωμ. (Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδίωμ., στή λ.). Η λ. και σήμ. ιδίωμ. (Μάνεσης, ό.π.).

Ο αρχηγός των διαβόλων, ο πρώτος ανάμεσα στους διαβόλους: *Εγώ δε πάλιν έκραξα τους πρώτους των δαιμόνων, Ι ορκίζω, συντυχαίνω τους να με ειπουν βουλήν των* (παρ.αλ. 9 στ.) Ο εις, ο πρωτοδιάβολος, είπεν φαρίν να γένει Λιβ. Va 2622.

πρωτοδίδω.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το δίδω.

Δίνω κ. πρώτα· δίνω κ. στην αρχή: εκράτησες το καλόν κρασί έως τώρα, και το άτυχον μας επρωτόδωσες Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 258^ο (κατά πλεονασμό): *Τον πατριάρχην πρώτιστον πρωτέδωκε την χάριν Αρσ., Κόπ. διατρ. [1338].*

πρωτοδομέστικος ο πρωτοδεμέστικος.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. δομέστικος. Η λ. στον Πορφυρογέννητο (TLG): βλ. και LBG.

Επικεφαλής των δομέστικων (βλ. ά.): Απιδίου του πρωτοδεμεστικου Πωρικ. (Wintewerb) 13α κριτ. υπ.

πρωτοεξοδιαστής ο.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. εξοδιαστής (6. αι., TLG).

Επικεφαλής των εξοδιαστών (βλ. ά. εξοδιαστής): *εξοδιαστήκαν χρυσάφι λίτρες 450, ως καθώς τα εσημειώνεν ο πρωτοεξοδιαστής τον βασιλέως Hagia Sophia v 548^α.*

πρωτοέρχομαι, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 67^ο.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το έρχομαι. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

α) Έρχομαι πρώτη φορά: το κλήμα του κρασίον ... δεν ηξεύρομεν καλά από πούθεν επρωτόρθεν Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 101ν· β) έρχομαι, φθάνω πρώτος: *Εταύτοι οπού πρωτόρθασι φθάνουν κατά την ώρα! και το μαντάτο φέραι Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 247^α.*

πρωτοευρίσκω πρωτευρίσκω· πρωτοβρίσκω.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ευρίσκω. Τ. πρωτοερέχον στο τσακων. ιδίωμα (Κωστ., Λεξ. τσακων.). Ο τ. πρωτοβρίσκω και σήμ. (ΑΚΝ). Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

I. (Ενεργ. μτβ.) βρίσκω κ. πρώτα: είναι καλόν στο καπελειό να μπούμε, Ι οπού πρωτόβρει θέλομε Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [106].

II. (Μέσ. αμτβ.) βρίσκομαι για πρώτη φορά: *εκείθεν οπού επρωτευρίσκετον και υπηρέτα Χριστ. διδασκ. 465.*

πρωτοήμερώνω· πρωτομερώνω.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ημερώνω. Ο τ. στο κρητ. ιδίωμα (Πάγκ.² Δ' 593).

Δαμάζω, τιθασεύω για πρώτη φορά (εδώ με σεξουαλική σημασ.): Μα τούτο μόνον μόνον πονεί, πως θέλει να σε δώσει (ενν. η Πουλίσσena την Κασσάντρα) | 'νούς γέρον κακοπόδαρον να σε πρωτομερώσει Κατζ. Β' 408.

πρωτοζαριστής ο.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. ζαριστής. Η λ. στο Δημητράκ.

Λοιστος στην τέχνη των ζαρών, «μάστορας» στα ζάρια (για τη σημασ. βλ. Κοραή, Ατ. Β' 315): όλα να τ' ε ξεχάσει (ενν. κείνος οπου εκέρδεσε) | και να 'βρουν πρωτοζαριστήν και να τον εμπρεδέσουν Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 200.

πρωτοθείος ο.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. θείος.

Ο αδερφός ενός από τους δύο γονείς: μα τον ... πρωτοθείον μου τον Σίνηπα Πωρικ. (Wintewerb) I 65a κριτ. υπ.

πρωτόθρονος, επίθ., Κατάλ. οικουμ. συν. 96^ο, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ. Πάνου) φ. 308^ο.

Το μτγν. επίθ. πρωτόθρονος. Η λ. και σήμ. εκκλ.

α) Που κατέχει τον πρώτο θρόνο, την πρώτη θέση ο πρώτος τη τάξει: Βαρνάβας. Ο απόστολος του Χριστού, πρωτόθρονος αυτής της νήσου και κορυφή των επιλοίπων Κυπριωτών αγίων, ήταν από την Κύπρον Ροδινός (Βαλ.) 175^ο (ως επων. των αποστόλων Πέτρου και Παύλου για το πράγμα βλ. και Matzukis [Αλ. Κων/π. σ. 197-8]): Ερίκος κόμης έτερος Παύλου τον πρωτοθρόνον Αλ. Κων/π. (Matzukis) 7^ο μεγίστης εκκλησίας | τον πρωτοθρόνον και σεπτου Πέτρου τον κορυφαίου Αλ. Κων/π. (Matzukis) 695^ο β) (εκκλ.) που κατέχει τον πρώτο τη τάξει επισκοπικό ή μητροπολιτικό θρόνο (για το πράγμα βλ. και ODB, λ. *protothronos*): ο ταπεινός μητροπολίτης Καστορίας Ιωάσαφ και πρωτόθρονος πάσης Βουλγαρίας Ιστ. πατρ. 187^ο έδωκεν εξουσίαν τον αυτού επισκόπου (ενν. του θρόνου Ιεροσολύμων) ... να είναι τέταρτος από των τριών πρωτοθρόνων Hagia Sophia ψ 619^ο.

πρωτοϊερακάριος ο πρωτοϊερακάρης. — Πβ. και πρωτοκινηρός.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. ιερακάριος (6. αι., TLG). Ο τ. στο Κοραή, Ατ. Ε' 322. Η λ. το 13. αι. (LBG), σε έγγρ. του 12.-13. (TLG) και 14. αι. (Act. Vat. I 64¹² 8, II, 82¹⁶ 82, Act. Doch. 23⁵ 26) και στο Meursius.

Αξιωματούχος της βυζαντινής αυλής, επικεφαλής της υπηρεσίας που φρόντιζε τα αυτοκρατορικά κυνηγετικά γεράκια και οργανωτής των αυτοκρατορικών κυνηγιών με γεράκια (βλ. και Κουκ., ΒΒΠ Ε' 390, Μέντζου, Οικον.-κοινων. βίος 149): Τα σφίκια του παλατίου ... νγ' ο πρωτοϊερακάρης Μαλαξός, Νομοκ. 516.

Πρωτοϊούλιος ο Πρωτοσούλης, Ολόκαλος 25^ο, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 19^ο, 239^ο Πρωτοσούλιος, Διαθ. Ντεφαίτζ. 76, Κατά ζουράρη 32, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 240^ο γεν. εν. Πρωτοσουλίου, Σκλάβ. 119.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. Ιούλιος. Τ. Πρωτογούλιος σε έγγρ. του 18. αι.

(Κουρσάρ. 16¹). Τ. Πρωτόλης σε έγγρ. του 17. αι. (Βαζελιώτη, Θησαυρ. 30, 2000, 330) και σήμ. ιδίωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.² 593, λ. Πρωτόλις, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδίωμ., Μηνάς, Λεξ. ιδίωμ. Καρπάθου 766). Ο τ. Πρωτούλης στο Σομαν. και σήμ. στην Κάρπαθο (Μηνάς, ό.π.). Ο τ. Πρωτούλιος σε έγγρ. του 18. αι. (Κατσουρ., ΕΕΚυκλ. Μ 7, 1968, 217).

Ο μήνας Ιούνιος: *αφ' ή', μηνί Πρωτούλη ιη', ινδικτιώνος ια' Βαρούχ.* (Bakk.-v. Gem.) 18¹.

πρωτοῖπποκόμος ο.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. ιπποκόμος.

Αξιωματούχος υπεύθυνος για τους βασιλικούς στάβλους, σταβλάρχης: *μαθών περί αυτών ο αμράς απήρην αυτά, δους τω ειρημένω πρωτοῖπποκόμω χρήματα πολλά Ψευδο-Σφρ. 458¹⁷.*

πρωτοκαβαλάρης ο, Διήγ. Αλ. V 39, Διήγ. Αλ. F (Lolos) 148²⁰, Διήγ. Αλ. E (Lolos) 121¹⁵, 193²⁰; πληθ. πρωτοκαβαλαράιοι, Βίος Αλ.² 104, 115, 126, Διήγ. Αλ. V 23, 31, 37, 39, Διήγ. Αλ. G 269¹⁶, 283²⁸, Διήγ. Αλ. F (Konst.) 22⁸, 28¹², Διήγ. Αλ. F (Lolos) 92⁷, 282^{18,9}, Διήγ. Αλ. E (Konst.) 23⁹, Διήγ. Αλ. E (Lolos) 95¹², 121^{12,13}, 261⁶, 293²⁰, Διήγ. Αλ. Yal. 220.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. καβαλάρης.

α) Αξιωματικός επικεφαλής εφιππης στρατιωτικής δύναμης: *εζύγωναν οι πρωτοκαβαλαράιοι της Ρώμης και επροσκύνησαν τον Αλέξανδρον* Διήγ. Αλ. E (Lolos) 185⁶.
β) αρχηγός του ιππικού: *Ο Ηράκλειος ο βασιλεύς και πρωτοκαβαλάρης* Διήγ. Αλ. E (Konst.) 29¹².

πρωτοκαβαλικεύω.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το καβαλικεύω.

Είμαι ο πρώτος που υπεινεί γίνομαι ο πρώτος υπέας (στην ιστορία): *Λέγουν ότι τούτος ο Φέρνης ήτονε ο πρώτος άνθρωπος οπου επρωτοκαβαλικεύσε εις την Ρούμελην* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 134^ν.

πρωτοκαθεδρία η, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Λουκ. ιδ' 7.

Το μτγν. ουσ. πρωτοκαθεδρία. Η λ. και σήμ.

α) Το δικαίωμα κατάληψης της πρώτης/τιμητικής θέσης σε μια συγκέντρωση: *Εχετε τον νουν σας από τους γραμματείς οπου ... αγαπούν τες πρωτοκαθεδρίες εις τα συναγώγια και να προκαθεζονται εις τα δείπνα* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Μάρκ. ιβ' 39-β) (μεταφ.) τα πρωτεία σε ένα χώρο ή τομέα: *ου προτιμάται (ενν. εν τω ετέρω κόσμω) πλούσιος, ουκ έχει παρρησίαν, ου τάξιν υπερέχουσαν και πρωτοκαθεδρίαν* Γλυκά, Στ. 412-γ) (εκκλ.) τιμητική κατάταξη μεταξύ των ιεραρχών: *Τάξις πρωτοκαθεδρίας των οσιωτάτων πατριαρχών Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) Παράρτ. 1713¹.*

πρωτοκαθήμενος ο. — Πβ. και προκαθήμενος.

Από το ουσ. προκαθήμενος με την επίδρ. του α' συνθ. πρωτο-, Πβ. λ. πρωτοκαθίω στο Βλάχ.

Τίτλος βυζαντινού αξιωματούχου, που ήταν επικεφαλής σε κάποια υπηρεσία: *τον ... πρωτοκαθήμενον κύριον Κωνσταντίνον έβαλεν εις φυλακήν ως το κλουβί Ιστορ, δεσποτών Ηπειρ. 22¹⁷ (ως επίθ.): Σεβαστέ Μαρούλιε, πρωτοκαθήμενε επαρχε Χρυσολάχανε, ... ανοίξατε τας βίβλους και κρίνατε αυτούς Πωρικ. (Wintewerb) III 88.*

πρωτοκαλανάρχος ο, βλ. πρωτοκανονάρχος.

πρωτοκάλφας ο, Hagia Sophia ω 518²².

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουστ. κάλφας. Τ. πρωτοκάλφας σήμ. ιδίωμ. (Κοσμάς, Ιδίωμ. Ιωανν.).

Αρχιτεχνίτης, αρχιμάστορας: *Και είχεν ο πρωτοκάλφας υιόν και ήτον ως δεκατεσσάρων χρονών και αφήσέν του τα εργαλεία της κτιστικής απάνον εις τον πατον του κτίσματος, διά να τα φυλάσσει, και αυτός υπήγεν εις τον βασιλέως την τράπεζαν αυτ. 518²⁶⁻²⁷.*

πρωτοκάμνω.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το κάμνω. Μιχ. πρωτοκαμωμένος στο Βλάχ. Α. πρωτοκάνω στο ΑΛΝΕ.

Κάνω κάτι πρώτος: *Εάν γένηται βία παρά τινος και συμβεί και φόνος, ... εκείνος υπόκειται εις παιδείουν, οπου επρωτόκαμε την βίαν Zygomalas, Synopsis 151 B 52.*

πρωτοκανονάρχης ο.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουστ. κανονάρχης. Η λ. σε έγγρ. του 14. αι. (LBG, TLG), στο Du Cange και στο Δημητράκ.

(Εκκλ.) ο πρώτος τη τάξει κανονάρχης (βλ. ά.): *Ο ανεψιός του πατριάρχου κυρ Δημήτριος, πρωτοκανονάρχης Αρσ., Βαστ. Ρωσιών 298.*

πρωτοκανονάρχος ο, Μαλαξός, Νομοκ. 517 δις, 519· πρωτοκαλανάρχος, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 35^ν.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουστ. κανονάρχος. Ο τ. από το α' συνθ. πρωτο- και το ουστ. καλανάρχος (με αφομ. από το ουστ. καλονάρχος), το οποίο απ. και σήμ. (βλ. Κριαρ., Λεξ., Μπαμπιν., Λεξ., λ. κανοναρχώ). Τ. πρωτοκανονάρχος στον Ψευδο-Κωδ., Ορφκ. 356²⁴, στο Meursius και στο Δημητράκ. (λ. πρωτοκανονάρχης). Η λ. σε έγγρ. του 13. και 14. αι. (LBG).

(Εκκλ.) ο πρωτοκανονάρχης (βλ. ά.): *Ταύτα (ενν. τα σφάκια) δίδονται εις τους λαϊκούς: τον πρωτονοταρίου, τον λογοθέτου, ... τον πρωτοκανονάρχου και του ευταξία Μαλαξός, Νομοκ. 517.*

πρωτοκάπηλος ο.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουστ. κάπηλος.

Αυτός που έχει/διευθύνει πανδοχείο: *Πραιτώρια τους δημόσιους έλεγον οικους ... και εκ τούτου και τα πανδοχεία και καπηλεία καλούσι πραιτώρια, καταχρηστικότερον. Και την κρίσιν που κάμνουσι κατά των προϊσταμένων αυτών, των πρωτοκαπήλων, πραιτωριάν την ονομάζουσιν Zygomalas, Synopsis 213 K 42.*

πρωτοκερνάτορας ο, Διηγ. Αλ. F (Konst.) 186^ο.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουστ. κερνάτορας. Η λ. και σήμ. ιδιωμα. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Αρχαιονοχός: ο Βρυονούσης ήταν πρωτοκερνάτορας του βασιλέως του Αλεξάνδρου· αυτόν είχε ενεμπιστευμένον όπου τον εκέρνα με τα χέρια του Διηγ. Αλ. E (Konst.) 187^ο.

πρωτοκηρύσσω.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το κηρύσσω.

Κηρύσσω πρώτος: Έπειτα λέγει (ενν. ο ιερεύς) τα αντίφωνα. Και τούτα είναι εις τύπον των φωνών των προφητών, όπου ομπρός εκήρυσαν οι προφῆται, έπειτα εσαρκωθη ο Χριστός και αυτοί τον επρωτοκήρυσαν ότι μέλλει να έλθει να σαρκωθεί, ώσπερ και έγινε Καρτάν., Γλ. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 398^ο.

πρωτοκλέπτης ο, Γεωργίου ρήτορος, Αρχιληστ. 65.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουστ. κλέπτης. Τ. πρωτοκλέφθης στο Meursius. Τ. πρωτοκλέφτης στο Du Cange και σήμ. με διαφορ. σημασι. Η λ. σε έγγρ. του 18. αι. (Καδάς, Αφ. Κριαρ. 200).

Αρχηγός συμμορίας κλεφτών: Τότε ο αρχιληστής ... έπεσεν εις τα ποδάρια της ηγουμένης ομολογώντας του λόγον του αμαρτωλόν και κλέπτην, και εις όλες τες καλογριες έλεγε: « ... εγώ είμαι πρωτοκλέπτης και ήλθα εδώ μετά δόλου να σας πατήσω με άλλους δώδεκα συντρόφους μου, όπου φυλάγουν έξω της πόρτας του μοναστηρίου καρτερούντες να τους ανοίξω...» αυτ. 64.

πρωτόκλητος, επίθ., Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 238, Διηγ. ωραιότ. 63.

Το μτγν. επίθ. πρωτόκλητος, Η λ. και σήμ.

Προσων. του Αποστόλου Ανδρέα, που κλήθηκε πρώτος να γίνει μαθητής του Χριστού: εγώ δε ... επιστρέψας εύρον τον αυθέντην μου εν τω του αγίου Ανδρέου τον πρωτοκλήτου ναώ Σφρ., Χρον. (Maisano) 62^ο.

πρωτοκοδαραιός ο, βλ. πρωτοκονδαραίος ο.

πρωτοκοκά η, βλ. πρωτοτοκία.

πρωτοκοκίζω, βλ. πρωτοτοκίζω.

πρωτόκοκος, επίθ., βλ. πρωτότοκος.

πρωτοκοκώ, βλ. πρωτοτοκώ.

πρωτοκόμης ο. — Βλ. και κόμης.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουστ. κόμης. Ασχ. λ. πρωτοκόμης σε σχόλ. (L-S). Η λ. στον Ψευδο-Κωδ., Ορφικ. 188^ο κ.α. και στο Meursius.

α) Αξιωματούχος του στόλου (για το πράγμα βλ. Πλακογιαννάκης, Τίτλ. α-έωμ. 17, 243, 245): Τα οφφίκια του παλατίου: α' ο βασιλεύς, β' ο σεβαστοκράτωρ, γ' ο καισαρ ... σγ' ο πρωτοκόμης Μαλαξός, Νομοκ. 516- β) (πιθ.) επικεφαλής της βασιλι-

κής φρουράς (βλ. ODB, *Komes tes kortes* και Πηλίλης, Αξιώματα 259, λ. Κόμης): *εποιή-
σέν τον* (ενν. τον Βασιλείον) ο βασιλεύς πρωτοκόμην απάνω εις τους κουρτερήδας,
είτα *ετίμησέν τον παρακοιμώμενον* Παράφφ. Μανασσ. 289.

πρωτοκονδαριαίος ο πρωτοκοδαραίος.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. κονδάρι και την κατάλ. -αίος, πιθ. με επιδρ. του
πληθ. πρωτοκαβαλαραίοι (*πρωτοκονδαριαίος< πρωτοκονδαριαίος): βλ. ά. πρωτοκαβα-
λάρης. Βλ. και Κριαρ., Αθ. 50, 1940, 194.

Πρωτοπαλλήκαρος (εδώ ειρων.): και καθαρέαν τον *έδωκεν* απανουθιό του *άλη*
(ενν. ο Αχιλλέας τον φρακόπλον), *ή σύσελλον τον επέταξεν* σπρός τον πεθερόν του *ή*
και *λέγει τον*: «Παράλαβε τούτον τον ανδρειωμένον *ή* και στρατηγόν σου χρίσ' τονε
(έκδ. κρίσ' τονε διορθώσ.) και πρωτοκοδαραίον» Αχιλλ. (Smith) Ο 677.

πρωτοκορυφαίος επιθ., Πηγά, Χρυσοπ. 114 (12).

Από το α' συνθ. πρωτο- και το επιθ. κορυφαίος. Η λ. σε έγγρ. του 13.-15. αι.
(Π.Γ.) και στο Δημητράκ.: βλ. και Lampe, Lex., LBG, στη λ.

Προσων. των Αποστόλων Πέτρου και Παύλου, θεωρούμενων ως κορυφαίων
μεταξύ των Αποστόλων (εδώ προκ. για τον Απόστολο Πέτρο): Και νυν, ... φιλή-
θωπε ... *Κόριε*, βοηθήσον τον κατακείμενον, άπλωσον την κραταίαν σου χείρα ως
ενεργέτης και σώσον αυτόν, ως έσωσας τον μαθητήν σου και πρωτοκορυφαίον Πέτρον
εκ του κινδύνου της θαλάσσης Διγ. Ανδρ. 410³³.

πρωτόκουκη, επιθ. θηλ., βλ. πρωτότοκος.

πρωτοκουρκουσούρα η.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. κουρκουσούρα (η λ. στο Κεκ., Στρατ. 56⁴ βλ.
και LBG, στη λ. και λ. κουρκουσούρα). λ. κουρκουσούρα σήμ. ιδιωμ. (Κόμης, Κυθηρ.
Λεξ. βλ. και Κοσμάς, Ιδιωμ. Ιωανν., λ. κουρκουσούρ'ς, Κωστ., Λεξ. τσακων., λ. κουρ-
κουσουρή, Σύρκου, Μεγαρ. ιδιωμ., λ. κουρκουσούρης).

(Σκωπτ.) πολυλογού, αρχικουτσομπόλα, ανακατωσούρα: *βοή τις άφνω* εγειρε-
ται και *ταραχή* μεγάλη *ή* εν και γαρ εκ των παιδών μου έπεσεν εκ του ύφους, *ή* και
κρούσαν κάτω *έκειτο* *ώσπερ* νεκρόν, *αντίκα* *ή* συνήχθησαν *αι* γείτονες *ως* προς παρη-
γορίαν, *ή* *αι* μανδραγούραι *μάλιστα* και πρωτοκουρκουσούραι, *ή* και τότε *ας* είδες *θύ-*
ρβον και *ταραχήν* μεγάλην Προδρ. (Eideneier) I 211.

πρωτοκτίζω, Byz. Kleinchron. Α' 290¹, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ.
322^ν.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το κτίζω. Μτχ. πρωτοκτισμένος στο Βλάχ. (πβ. επιθ.
πρωτόκτιστος ήδη μτγν.). Η λ. στο Somav. (όπου και λ. πρωτοκτίζομαι).

(Εδώ προκ. για πόλη) ιδρύω, ξεκινά πρώτος/για πρώτη φορά την οικοδόμηση:
Οστις ... *εξέρχεται* και *εισέρχεται* διά των τειχών και *όχι* από την πόρταν του *κά-*
στρου ... *κόπτονσι* το κεφάλι του, *ωσαν* *έκοψαν* και τον Ρώμον το κεφάλι, *πον* *τον*
αδελφός του Ρωμόλου, *πον* *επρωτόκτισαν* την Ρώμην την παλαιάν, *διά* να *τολήμσει* να
υπερπηδήσει το τειχίον τότε της Ρώμης Zygomalas, Synopsis 199 Θ 1.

πρωτοκτίστης ο.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *κτίστης*. Πβ. και πληθ. *πρωτοκτίσται* με διαφορ. σημασ. στο Du Cange. Η λ. σε παπυρ. του 6. αι. με διαφορ. σημασ. (βλ. και Lampe, Lex). Λ. *πρωτοκτίστης* στο ΑΛΝΕ.

Επικεφαλής ομάδας χριστιών, αρχιεπισκόπου: Ταῦτα ἀκούσας ὁ πᾶς δρομαῖος ἐπορεύθη καταλιπὼν ἐν τῷ ὑπερώῳ κτίσματι τὸν ἀγγέλου Κυρίου φυλάττειν. Ὡς δὲ κατήλθεν ὁ πᾶς, εὗρε τὸν πατέρα αὐτοῦ, τὸν πρωτοκτίστην, μετὰ καὶ τῶν λοιπῶν καὶ ἐξηγήσατο πάντα Hagia Sophia α 447⁷⁴.

πρωτοκυνηγός ο.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *κυνηγός*. Πβ. σημερ. ιδιωμ. λ. *πρωτοκυνήγρης* (Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου). Η λ. το 13. αι. (TLG, LBG), στον Ψευδο-Κωδ., Ορθοκ. 182²⁸ κ.α., στο Meursius και στο ΑΛΝΕ.

Αυλικός αξιωματούχος με καθήκοντα επιστάσις στα βασιλικά κινήγια (για το πράγμα βλ. ODB, λ. *protokynegos*): Τα οφφίκια τὸν παλατίου· α' ὁ βασιλεὺς, β' ὁ σεβαστοκράτωρ, γ' ὁ καίσαρ, δ' ὁ πανυπερσέβαστος, ... μζ' ὁ πρωτοκυνηγός Μαλαξός, Νομοκ. 516.

πρωτόλεια τα, Λέοντ., Αιν. (Κηδς) 171⁴, 177⁵, Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) Ο VI⁷.

Το αρχ. ουσ. *πρωτόλεια*, τα· ο εν. τον 9. αι. (το επιθ. ουδ. εν. ήδη μτγν.). Η λ. και σήμ. στον τ. *πρωτόλεια* με διαφορ. σημασ.

Οι πρότοι καρποί (εδώ μεταφ.) οι νεότεροι ή εκλεκτότεροι από ένα σύνολο προσώπων: πέντε πρωτόλεια της μοναρχίας Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) Ο VIII⁷.

πρωτολειτουργώ.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το *λειτουργώ*. Η λ. και σήμ., συν. στον αόρ. (βλ. Μπαμπιν., Λεξ. σ. 1509).

(Για ιερέα) τελώ τη θεία λειτουργία για πρώτη φορά: Εν ἔτει αχλ', Νοεβρίῳ κα', ἡμέρᾳ Κυριακῇ ... ἐχειροτονήθην τέλειος ἱερεὺς ... καὶ εἰς τὰς κη' τοῦ παρόντος Νοεβρίου μηνὸς ἐπρωτολειτουργήσα εἰς τὴν μητρόπολιν Byz. Kleinchron. Α' 325⁵.

πρωτοληστής ο.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *ληστής*. Η λ. στο Κοιμαν., Συναγ. ν. Λέξ.

Πρωτοπαλλήκαρο των ληστών, αρχιληστής: ἐστράφην ὁ πρωτοληστής, τὸν γέροντα ὑβρίζει Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1435.

πρωτολλογάτωρ ο, βλ. πρωταλλαγάτωρ.

πρωτομαΐστωρ ο, Hagia Sophia ω 524²⁵, 525^{4,7}, 536^{3,32,35-46}, Hagia Sophia f 590¹⁵, Hagia Sophia ψ 609¹⁸, 611¹⁷, 612¹⁶· γεν. εν. *πρωτομαΐστωρον*, Hagia Sophia ψ 608¹¹⁻¹².

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *μαΐστωρ*. Τ. *πρωτομαΐστορας* σήμ. ιδιωμ. (Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Β' 57). Η λ. το 12. αι. (LBG, TLG) και σε έγγρ. του 14. αι. (Act. Ivir. III 84^{4-7,35}, Act. Doch. 50²², Cod. Mon. Prodr. A 117²⁰).

Επικεφαλής μαστόρων, αρχιτεχνίτης, αρχιμάστορας (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β' 200, Δ' 256): Ο δε πρωτομαίστωρ όπου έκτιζεν τον ναόν ήτον πολλά τεχνικός και λεπτός εις την τέχνην Hagia Sophia v 548⁸. Ο δε πρωτομαίστωρ ωσάν ήθελεν να υπάγει εις την τράπεζαν με τους τεχνίτας, άφηκε τον υιόν αυτού απάνω εις τα εργαλεία των μαϊστώρων να φυλάττει αυτά, έως ου να γυρίσουν από την τράπεζαν Hagia Sophia ψ 608⁹.

πρωτομάρτυρα η, Απολλών. (Κεχ.) 811.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. μάρτυρας, αναλογ. με τα θηλ. σε -α.

(Εκκλ.) η πρώτη που μαρτύρησε για τη χριστιανική πίστη· εδώ προκ. για την Αγία Θέκλα (βλ. Lampe, Lex., λ. πρωτομάρτυς 3): η Θέκλα πρωτομάρτυρα Προσκυν. Ιβ. 845 494.

πρωτομάρτυρας ο.

Από το ουσ. πρωτομάρτυς. Η λ. και σήμ.

(Εκκλ.) ο πρώτος που μαρτύρησε για τη χριστιανική πίστη· εδώ προκ. για το Χριστό (βλ. Lampe, Lex., λ. πρωτομάρτυς 1): Χριστός ο πρωτομάρτυρας φοίνικα του χαρίζει (ενν. τον Μιχαήλ),¹ και εις υψηλότατον θρονί με δόξαν τον καθίζει Αίμπον. 395.

πρωτομάρτυς ο, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 305², Παῖς, Ιστ. Σινά 1191.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. μάρτυς. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, ό.π.: βλ. όμως και Bauer, Wört.) και σήμ. λόγ.

(Εκκλ.) ο πρώτος που μαρτύρησε για τη χριστιανική πίστη· εδώ προκ. για τον άγιο Στέφανο (βλ. Lampe, Lex., στη λ. 2): Λέγουν τινές ιστορίες ... ότι μετά επτά χρόνους όπου αναστήθη ο Χριστός, ο άγιος Στέφανος ο πρωτομάρτυς έλαβε το μαρτύριον όπου τον ελιθοβόλησαν Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 305².

πρωτομάστορας ο, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν. 825 κριτ. υπ.), Πεντ. Γέν. IV 20, Hagia Sophia ω 524⁸, 536¹, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 149, 162, Hagia Sophia v 549²²: πρωτομάστορης, Hagia Sophia ω 516¹⁸⁻¹⁹, 524²³, 528²³, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 119², 135², Hagia Sophia f 593³, 595¹², 601¹⁻¹⁰, 602¹³⁻¹⁴ γεν. εν. πρωτομαστόρων, Μορεζ., Κλίνη φ. 344² πληθ. πρωτομαστόροι, Μαχ. 592¹², Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 105².

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. μάστορας (βλ. ά. μάστορας (I)). Ο τ. σε έγγρ. του 15. (Miklos-Müller, Acta 3 289 και Τουρπανλή, Δωδεκαν. 2, 1967, 48) και 16. αι. (Act. Dionys. 40²⁰, Γρηγορόπ., Έγγρ. 73²), στο Somav. και σήμ. Λαϊκ. Α. πρωτόμαστρως, πρωτομάστωρ στο Meursius και πρωτομαστόρης στο Du Cange. Η γεν. εν. πρωτομαστόρων σε έγγρ. του 16. αι. (Μαράς, Κατάστιχο 149 Α' 295¹, Μέρτζιος, Κρ. Χρ. 15-16, τεύχ. β', 1961-62, 281). Ο πληθ. πρωτομαστόροι και σήμ. Η λ. σε έγγρ. του 14. (Act. Vat. II 99² γ), 16. (Μαράς, Κατάστιχο 149 Α' 244³, Β' 84¹, Γ' 28², κ.α.) και 17. αι. (Κρ. συμβόλ. 144), στο Βλάχ. και σήμ.

1) Επικεφαλής μαστόρων, αρχιτεχνίτης, αρχιμάστορας: *Και ο πρωτομάστορης ητον ... εις το να κτίζει θείους ναούς καταπολλά επιτηδειότατος Hagia Sophia f 588¹⁶ ειχεν χρέος το ρουφέτι το ανυφαντάδικο ... Και το ειχαν ρίζει ένα δυο βολές όλον το χρέος, και με το να ήταν οι πρωτομαστοροί άπρακτοι, εμάζωναν τα άσπρα και δεν τα εδδαν εις το χρέος, αμή τα εσκορπούσαν* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 72^ο (μεταφ.): *Κατά την χάριν οπου με έδωκεν ο Θεός, εγώ ωσάν σοφός πρωτομάστορης έβαλα θεμέλιον, και άλλος οικοδομά απάνον εις εκείνο* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Παύλ. Κορ. Α' γ' 10. 2) (Μεταφ.) ο πρώτος διδάσας γενάρχη: αυτός (ενν. ο Ιουβάλλ) *ήτον πρωτομάστορας παν οπου κρατεί λαβούτο και λύρα* Πεντ. Γέν. IV 21.

πρωτομεριά, επίθ. θηλ.

Πιθ. από το ουσ. *πρωτομέρι* (απ. σήμ. ιδιωμ., βλ. Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Ξανθίν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιωμ.) και την κατάλ. -ιά. Πβ. σημερ. ιδιωμ. *πρωτομερώνω* (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.² Δ' 593), *πρωτομέρωτο* (Ξανθίν., ό.π.).

(Προκ. για θηλ. ζώο) που μπαίνει για πρώτη φορά στο ζυγό (βλ. Bakker-v. Gemert [Βαρούχ. σ. 843]: *ο ευλαβέστατος αφέντης πατέρας Θεόφιλος ο Βαρούχας διδει μιαν αγελαίαν κόκκινη πρωτομεριά ... του κυρ Νικολό Τζανόπουλου Βαρούχ. (Bakker-v. Gem.) 239²⁻³.*

πρωτομερώνω, βλ. *πρωτομερώνω*.

πρωτομπαίνω.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το *μπαίνω*. Η λ. και σήμ., συν. στον αόρ. (βλ. Μπαμπιν., Λεξ. σ. 1509) βλ. και ΑΛΝΕ.

Μπαίνω κάπου πρώτα (εδώ προκ. για πολεμική εισβολή): *Στην Αμμο πρωτομπήκασι* (ενν. οι Τούρκοι) που 'τον ο γενεράλεσι | *κι έσερνε τσι σολντάδους του και δεν εψήφα μπάλες* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 202¹⁵.

πρώτον, επίρρ., Καλλιμ. 2309, Πτωχολ. Ρ 103, 357, Χρον. Μορ. Η 703, 3253, 3983, Χρον. Μορ. Ρ 69, 3253, 3780, 4500, Βίος Αλ. 1918, Απολλών. (Κεχ.) 825, Λιβ. διασκευή α 101, 767, 1283, κ.α., Αχιλλ. (Smith) Ν 244, Φαλιέρ., Ιστ.² 189 κριτ. υπ., 205, 357 κριτ. υπ., 726 κριτ. υπ., Φαλιέρ., Ριμ. (Bakker-v. Gem.) 287 κριτ. υπ., Μαχ. 516²⁷, Ριμ. Βελ. ρ (Bakker-v. Gem.) 477 κριτ. υπ., Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 76, Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1813, Πτωχολ. α 132, Κώδ. Χρυσογρ. 49²⁷, Σιβήρ., Διαθ. 189², 191²⁸, Ιστ. Βλαχ. 39, Δευτ. Παρουσ. 324, Λιβ. Va 105, 616, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Υπόθ. Ιω., κ.π.α. πρώτο, Σπαν. Ο 111, Χρον. Μορ. Ρ 69, 231, 293, 2603, Δεφ., Λόγ. 404, 476, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Γ' 490, Διαθ. 17. αι. 6^α.

Το αρχ. επίρρ. *πρώτον* (L-S, λ. πρότερος). Η λ. και σήμ.

Δ α⁹) (Σε απαρίθμηση προκ. για κ. που προηγείται από κ. άλλο) πρώτα, αρχικά: Νομοκριτ. 83, Αγαπ., Γεωπον. (Κωκτούλα) 267, Πορτολ. Β 34¹¹ *Πορευόμαστε από την νήσο Κρήτη, και πρώτο μεν ευρίσκομε την νήσο Διακυνθό Μηλ., Οδοιπ. 638² συχνά με επόμ. τα: «δεύτερον» (ή) και «τρίτον», «και μετά ταύτα», «απαύτου», «απέκει» κλπ.: Ερμον. Ι 310, 315, Χρον. Μορ. Ρ 6115, Πολ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 723³ *πρώτο ελαλησεν ο αφέντης της Καρυταινών! και δεύτερον από αυτού ο αφέντης της Ακόβου**

Χρον. Μορ. Η 6637: *αν ἔλθεις γὰρ εἰς πόλεμον εἰς τοσοῦτα φουσσάτα, ἢ πρῶτο ἡμπορεῖ ἀπ' ἀμαρτίας νὰ χάσεις τὸ κορμὶ σου, ἢ καὶ δευτερον, χειρότερον, ἀν πείσεις εἰς τὰς χεῖρας ἱ τοῦ Παλαιολόγου βασιλέως ...* ἢ ποτὲ τὴν Ἀρτα οὐδὲν θεωρεῖς οὐδὲ τὸ Δεσποτάτο Χρον. Μορ. Η 3780: *Κατὰπτε πρῶτον αὐτές τες πύρολες καὶ ἀπέκει βάνω σου τὴν γιαιτρεῖαν Μπερταλδίνος 150^α)* (προκ. γιὰ αὐτὸ πὺν ἔχει μεγαλύτερη αξία ἢ σημασία) πρῶτα πρῶτα, κυρίως: Φλώρ. 1399, Σφρ., Χρον. (Maisano) 154¹, Ιστ. Βλαχ. 1396: *ποτὲ σου μὴ οργίζεσαι, νιέ, χωρὶς αἰτίας, ἢ Πρῶτο καλὰ τὸ μάνθανε καὶ τὸν θυμὸν σου κράτει ἢ φρόνιμον τὸ περπάτημα καὶ ταπεινὸν τὸ γέλος Σπαν. Ο 111: β)* γιὰ πρώτη φορά: *Τότε πείραν ὁ θαυμαστός πρῶτον θλίψεως ἔσχε, ἢ μαθὼν γὰρ νόσον τῷ πατρὶ περιελθούσαν τότε Διγ. (Trapp) Gr. 3247. 2) Προηγουμένως, παλιότερα: καλὰ ὅτι, λέγω, ἐβάσταξα ἐμένα εἰς τὸ φανεί μόνι βλέποντας πὺν ἡυρίσκομαι καὶ πρῶτον ευρισκόμεν Ἦθο. Πρόλ. (Κακλ.) 52: *Κι ἐμὲ πρῶτον εἰς τὰ οὐμάτια μου ἀνάψε τὴν ἀγάπην (ἐνν. ἢ Φιαμέτα) ἢ καὶ πάντοτε ἡ καρδίτσα μου τρέχει νὰ τὴν ἐβλέπει Ἦθο. Πρόλ. (Κακλ.) 37. 3) (Σε σύγκριση) καλύτερα, προτιμότερα: πρῶτον νὰ λάβω θάνατον κι ὅλοι εσεῖς με μένα, ἢ παρὺν νὰ διαβῶ ἀπεδῶ με ὅσα φουσσάτα ἔχω Χρον. Μορ. Ρ 8396: *πρῶτον νὰ τοὺς ἐκαψάν ἢ νὰ τοὺς ἀκληρήσουν, ἢ παρὺν νὰ τοὺς ἐβγάλουν ἐκ τὰ σινηθῆια Χρον. Μορ. Ρ 7904.***

Εκφρ. 1) *Ἀπὸ πρῶτον* = ἀπὸ τὴν ἀρχή (βλ. καὶ ἐπίρρ. ἀποπρῶτα): αὐτὰ τὰ υποδήματα τὰ ἐφόρεις ἀπὸ πρῶτονί καὶ τὸ φουστάνιν τὸ ἔβαλες, ὡς ἦσαν τοπικάρχη: ἄλλον ποτὲ τὴν ράχην σου οὐκ εἶδα τὸ νὰ ἀλλάξεις Πουλολ. (Τσαβαρή)² 310. **2)** *Πρῶτον ἀρχῆς, πρῶτον καὶ ἀρχή(ν), βλ. Επιτομή ἀρχῆ Β' 1* Εκφρ. (β). **3)** *Εἰς (το)σοτο πρῶτο(ν), βλ. πρῶτος II Γ' Εκφρ. 2β, 2γ. 4) Ἐν πρῶτοις, βλ. πρῶτος II Γ' Εκφρ. 5. 5) Κατὰ πρῶτον* = πρῶτα: *κατὰ πρῶτον λέγει με τοῦτο τὸ καταλόγιν Λιβ Va 497. 6) Παρὰ τὸ πρῶτον, βλ. Επιτομή παρὰ Εκφρ. 10. 7) Πρῶτον πρῶτον* = πρῶτα ἀπ' ὅλα: *καὶ πρῶτον πρῶτον λέγει με μετὰ ὅρκου ἀπὸ ψυχῆς του* «(παραλ. 7 στ.) ἰδὼν ἀπετῶρα γνωρίζε το τι εἶναι τὸ στενάξω» Λιβ. Esc. 71. **8) Τὸ πρῶτο(ν), βλ. πρῶτος II Γ' Εκφρ. 2α.**

πρωτονοβελισμός ὁ πρωτονοβελέσιμος, Πωρικ. (Winterwerb) II 7.

Ἀπὸ τὸ α' συνθ. πρωτο- καὶ τὸ ουσ. νοβελισμός (ἀπ. τὸν 4.-5. αἰ. βλ. Lampe, Lex. Λ. νοβελ(λ)ισμός, TLG, διάφ. γρ.). Ἡ Λ. σὲ ἔγγρ. τὸν 11. αἰ. (LBG, πρωτονωβελ(λ)ισ(σ)μός, TLG, γρ. πρωτονωβελλίσμιος), στὸν Ψευδο-Κωδ., Οἰφρικ. 308¹⁶⁻¹⁸ (πρωτονωβελίσμιος) καὶ στὸ Du Cange (πρωτονωβελισμός).

Τίτλος πολιτικοῦ αξιωματούχου (γιὰ τὸ πρᾶγμα βλ. ODB, Λ. nobelissimos) (ἐδῶ παγγινωδός): *Δαμασκῆνον τὸν πρωτονωβελισμον* Πωρικ. (Winterwerb) I 7.

πρωτονοτάριος ὁ, Οἰροσκ. 38¹¹, Μαχ. 674²⁶, Πωρικ. (Winterwerb) I 6 κριτ. υπ. Μαλαζός, Νομοκ. 516, 518 δις, Ζυγομ., Διήγ. Περχζουέ 225¹ *πρωτονοτάρης*, Πανάρ. 74²⁶, Μαχ. 674²⁶.

Ἀπὸ τὸ α' συνθ. πρωτο- καὶ τὸ ουσ. νοτάριος. Ὁ τ. (γιὰ τὸ σχηματ. βλ. Χατζιδ. Αθ. 16, 1904, 255-256) καὶ σήμ. ἰδιωμ. (Μηνάς, Λεξ. ἰδιωμ. Καρπάθου). Ἡ Λ. τὸν 6.-7. αἰ. (Lampe, Lex.), στὸ Meursius καὶ σήμ. ἐκκλ.

Αὐλικὸς ἢ ἐκκλησιαστικὸς αξιωματούχος με γραμματειακὰ κυρίως καθήκοντα, ὁ επικεφαλὴς τῶν νοταρίων (γιὰ τὸ πρᾶγμα βλ. ODB, Λ. prototonarios, Darroutzès.

Οφφίκια 355 κε.): Και τη Κυριακή, κγ' Νοεμβρίου αὐκς' Χριστοῦ ἦρτεν ὁ βαχλιώτης τὸν παπᾶ καὶ ἔφερεν τὸ σκιαδιν τοῦ γαρδενάλλη καὶ τες βούλλες διὰ νὰ ὀρδινιάσουν τὸν πρωτονοτάριον γαρδενάλλην Μαχ. 674²⁴⁻²⁵. Τα ὀφφίκια τοῦ παλατιου: α' ὁ βασιλεὺς, β' ὁ σεβαστοκράτωρ, ... ε' ὁ πρωτονοτάριος ... Μαλαζός, Νομοκ. 516. Τα τῶν ἐκκλησιῶν ὀφφίκια ... α' ὁ οἰκονόμος, β' ὁ σακελάριος, ... ε' ὁ πρωτονοτάριος ... Μαλαζός, Νομοκ. 517.

πρωτοεἰσάγγελος ὁ, βλ. πρωτεἰσάγγελος.

πρωτοοικοδόμος ὁ, Hagia Sophia φ¹ 497¹³, 499¹⁶, 505²⁴.

Απὸ το α' συνθ. πρωτο- καὶ τὸ αρχ. ουσ. οἰκοδόμος· βλ. καὶ LBG.

Αρχιμῆστρος, επικεφαλὴς τῶν οἰκοδόμων: Ἦν δε καὶ ὁ πρωτοοικοδόμος μηχανικός καὶ πολλῆς φρονήσεως γέμων καὶ εἰς τὸ ἀνεγείρειν ναοὺς ἐπιτῆδειος αὐτ. 495²⁵.

πρωτοοσιτᾶριος ὁ.

Απὸ το α' συνθ. πρωτο- καὶ τὸ ουσ. οσιτᾶριος. Ἡ λ. στὸ Du Cange· βλ. καὶ LBG.

Αρχηγὸς σώματος φρουρῶν τῆς σουλτανικῆς αὐλῆς (ἀπόδοξη τοῦ τουρκ. *kapici-basi*· βλ. Du Cange, λ. οσιτᾶριος, Zachariadou (Studia turcol.) 595): Εἶτα ευρῶν (ενν. ὁ Μεχεμέτ) παιδιὸν ἄρρεν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὡς μηνῶν οκτώ, γεννηθὲν ἐκ τῆς θυγατρὸς τοῦ πρεμόνος Σινωπῆς Σπεντιαρ, νομίμου γυναικὸς – καὶ γὰρ οὗτος ἐκ δουλίδος ἐγένετο – οὕσης οὖν τῆς μητρὸς τοῦ παιδὸς ... τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐν τῷ παλατίῳ ἐνεκα παραμυθίας τοῦ τυράννου, στείλας ἓνα τῶν ἀρχόντων ... Ἀλὶν ὀνόματι, πρωτοοσιτᾶριος ὢν τῷ τότε καιρῷ, ἐν τῷ οἴκῳ τῆς ρηθείσης, τὸ παιδιὸν ἐπνίξε Δούκ. 287²⁵.

Πρωτοούλης, Πρωτοούλιος ὁ, βλ. Πρωτοούλιος.

πρωτοπαγῆς, ἐπίθ.

Τὸ αρχ. ἐπίθ. πρωτοπαγῆς.

Που κατασκευάστηκε πρῶτα: τα πρωτοπαγῆ θεμέλια τῆς Κάδμου! αἵμασι κατέβρεχτο πολλοῖς, φευ, ἀνθρώπων Βίος λλ. 2245.

πρωτοπαλληκάρι(ον) ἢ πρωτοπαλληκάρο(ν) τὸ γέν. πληθ. πρωτοπαλληκαρέων. — Βλ. καὶ παλληκάριον.

Απὸ το α' συνθ. πρωτο- καὶ τὸ ουσ. παλληκάριον. Γεν. πληθ. πβ. καὶ γέν. πληθ. παλληκαρέων, παλληκαρίων, λ. παλληκάριον. Ἡ λ. καὶ σήμ. στὸν τ. πρωτοπαλληκάρο.

Διακεκριμένοι πολεμιστῆς: ὁ Ἀλέξανδρος ὅρισεν τῶν νέων τῶν πρωτοπαλληκαρέων (ἐκδ. -ραιων· διορθώσ.) καὶ χρυσοπτεριστηράτων νὰ παίξουν τες κονταρές, ὁμπροστέν του νὰ ἐκτυπά ἓνας τὸν ἄλλον Διηγ. λλ. F (Konst.) 182¹⁰⁻¹¹.

πρωτοπαπᾶς ὁ, Σαχλ., Αἰρήγ. 742, Νεκρολ. φ. 75^ν, 78, 102^ν, Notizb. 148, Βουστρ. (Κεχ.) 110¹⁴, Byz. Kleinchron. Α' 231¹⁷, 234³¹⁻³⁴, 324², Μαλαζός, Νομοκ. 518, 519, Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμᾶς) 17, Σουμμ., Ρεμπέλ. 178, Διαθ. Νίκωνος 252^{32-34, 35}, Διαθ. 17. αἰ. 3³, Ευγ. Γιωαννούλη, Επιστ. 162³⁷⁻³⁸, Ροδινός (Βαλ.) 198, Τζάνε, Φιλον. 586³¹· πρωτόπαπας, Βουστρ. (Κεχ.) Β 111³, Μαλαζός, Νομοκ. 517, Συναδ., Χρον.-Διαδχ. φ. 123^ν,

Χρον. βασιλέων 247.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. παπᾶς (για τον τονισμό βλ. Χατζιδ., MNE B' 163). Ο τ. (με αναβιβ. τόνου αναλογ. με άλλα σύνθετα) τον 11. αι. (LBG, στη Λ.), σε έγγρ. του 16. (Τοδότης, Πράξεις 104^{3,10}, Κασμ., Έγγρ. 18 (96) τρις, (97), 252 (348), Μαρᾶς, Κατάστιχο 149 Γ' 30¹), 17. (Βισβίλ., ΕΑΙΕΔ 1, 1948, 99) και 18. αι. (Βλάχου, Επιστ. οικ. πατρ. 7^ο, 8^ο, 10^ο, κ.λ., Πλουμίδης, Γυναίκες - Κέρκυρα 9^ο, 10^ο) και σήμ. Γεν. πρωτοπάπα στον Πορφυρογέννητο (TLG) και σε έγγρ. του 12. αι. (Caracausi, στη Λ., βλ. και LBG, ό.π.) και αιτιατ. πρωτοπάπαν σε έγγρ. του 11. αι. (Caracausi, ό.π.). Η λ. στον Ψευδο-Κωδινό (TLG), σε έγγρ. του 9-18. αι. (TLG, κ.π.α.), στο Meursius και σήμ.

(Εκκλ.) πρωτοπρεσβύτερος, πρωθιερέας (βλ. Τωμ., Αθ. 76, 1976-1977, 3-58, Μανούσ., ΔΙΕΕΕ 15, 1961, 149-233, Λεονταρίτου, Εκκλ. ΑΞ. 483-96): οπόταν ... έχεις εξουσίαν ή και είσαι επίτροπος ή πρωτόγερος ή πρωτομάστορης ή ηγούμενος ή πρωτόπαπας ή πρώτος εις τους γέροντες ή κριτής ή άλλο τι και έχεις εξουσία, τότε χωρίς άλλο να είσαι χαρποϊός, γλυκός, διά να γένεις ηγαπημένος με όλους Συναιδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 119^ο Κρατούν τα (ενν. τα γλυπτά δοκανίκια) οι επίσκοποι και οι μητροπολίται! και οι μεγαλογούμενοι με τας μακράς γενειάδας! και οι πρωτοπαπάδες γοιγν και οι αρχιμανδρίται Διηγ. παιδ. (Tsiouni) 919^α μη βλέπεις το τρανότερον το μερτικον εκείνο,! εκείνος ένι πρωτοπαπᾶς, και ου παρεκκλησιάρχης,! εκείνος ένι δομειστικός και ου 'οαι κανονάρχος Προδρ. (Eideneier) IV 64^ο (ειδικ.): (1) ο προϊστάμενος πρεσβύτερος ενός ναού: έδωκέ μοι ο πρωτοπαπᾶς ο Χαλκεόπουλος από του κληρον του εναιγούς θείου ναού της Αχειροποιήτου νομίματα δύο Notizb. 148^ο έδωκέ μοι ο Καβασιλας διά τον πρωτοπαπά τον Αγίου Μηνά νομίματα β' Notizb. 148^ο (εδώ ευχον. σε υπερβολή): κάμνουν οι αρχιερείς τα νηπια παπάδες,! όχι παπάδες μόνον δε, αλλά πρωτοπαπάδες,! κι εβγάνουν οι γέροντες και τους γραμματισμένους! από τες ενορίες των, ω διαβόλου έργον Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 170^ο (2) ο πρώτος τη τάξει πρεσβύτερος μιας περιοχής: αχλα', Δεκεμβρίον ις', έγινε πρωτοπαπᾶς Μονεμβασίας υπό του δεσπότου μου κυρού Νεοφύτου Byz. Kleinchron. Α' 325^ο αχκδ' εκοιμηθη ο σοφώτατος πρωτοπαπᾶς Χαλίων Γεώργιος ιερεύς ο Μαραφαράς Byz. Kleinchron. Α' 324^ο Τω αιδεσιμωτάτω και λογιωτάτω αγίω πρωτοπαπά της αγιωτάτης εκκληρίας Αρτης κυρίω Χριστοδούλω Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 229^ο (προκ. για τις φραγκοκρατούμενες, κυρίως βενετοκρατούμενες, περιοχές) ελληνορθόδοξος ιερέας με ανώτερα εκκλησιαστικά καθήκοντα που διορίζεται από τον κοσμικό άρχοντα αντί επισκόπου: ο μεγαλειώτατος κύριος Βιντζιλιάος ντα Ρίπας εποίησε τρίτον πρωτοπαπᾶν Ναυπλίου τον του πρωτοπαπά αδελφόν παπᾶν κυρ Δημητρίον τον Πυγάση Byz. Kleinchron. Α' 237^οδς.

Εκφρ. 1) Μέγας πρωτοπαπᾶς = ανώτατος εκκλ. άρχων (για το μέγα πρωτοπαπά του πατριαρχείου βλ. Τωμ., ΕΕΦΣΠΑ 24, περ. β', 1973-74, 311-2^ο για το μέγα πρωτοπαπά της Κέρκυρας βλ. Ράλλης, Πρακτ. Ακ. Αθ. 11, 1936, 102 σημ. 6, 104, Βλάχου, Επιστ. οικ. πατρ. 19-24): τότε τον ελάβασι (ενν. τον μητροπολίτην Μόσχοβον) πρωτοπαπᾶς ο μέγας,! και αρχιδιάκων μέγιστος μεγάλης εκκλησίας,! Απάνω τον εφέρασι εμπροσθεν πατριάρχου Αρσ., Κόπ. διατρ. [488] ηφέραν τον μέγαν τον πρωτοπαπᾶν τον κοκκινισκέφαλον Σπανός (Eideneier) B 226-7, 2) Μέγας πρωτοπαπᾶς του παλατίου = ο πρώτος στην ιεραρχία πρεσβύτερος του παλατιού (βλ. Πλακογιαννάκης, Τιλ.

αξίωμ. 107): καθεζομένου του βασιλέως επί του βασιλικού δίφρου και πάσα η σύγκλητος ιστάμενοι ασκεπείς και ορθοί, και ο μέγας πρωτοπαπάς του παλατίου ποίει «ευλογητόν», εἶτα και μικράν εκτενήν Ψευδο-Σφρ. 448³⁰.

πρωτοπηγαίνω.

Από το α' συνθετικό πρωτο- και το πηγαίνω. Η λ. και σήμ.

Πηγαίνω κάπου πριν από οπουδήποτε αλλού: Στη Λέρο πρωτοπήγασι για να την πολεμήσουν! ο Φόσκολος, μ' απόφασιν ογιά να τη νικήσου,! ογιά να πάρουν και την Κω Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 347³³.

πρωτοπιάνω.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το πιάνω. Η λ. και σήμ. (Κριαρ., Λεξ.).

α) Πιάνω κ. πρώτος: όρισεν ο βασιλεύς ότι να βάλουν εις δύο βασιλεία εις το ένα λιθαρόπουλα και μπαλάσια και έμορφες τζόγες και εις το άλλο να βάλουν κάρβουνα αναμμένα και να τα φέρουν να τα πιάσει το παιδί, διά να ιδεί ο βασιλεύς ποία θέλει πρωτοπιάνει, τα κάρβουνα ή τα λιθαρόπουλα Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 155· β) παίζω κ. πρώτος: Οπού αφήσει ένα πράγμα και ειπεί δικόν μου δεν είναι του προκαταλαβόντος γίνεται· οπού το πρωτοπιάνει εκείνος και το κυριεύει Zygomalas, Synopsis 189 E 77.

πρωτοπλασμένος, μτχ. επίθ., Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.) 1380. — Βλ. και πρωτόπλαστος.

Από το α' συνθ. πρωτο- και τη μτχ. παρκ. του πλάθω (βλ. ά.) ως επίθ. Πβ. λ. πρωτοπλάσσω στο Κουμαν., Συναγ. ν. Λέξ.

(Ως ουσ. στον πληθ.) οι πρωτόπλαστοι Αδάμ και Εύα: απή εχλαάστησα οι δυο πρωτοπλασμένοι,! πάραντα εκ την παράδεισω ευρέθησα εβγαλμένοι αυτ. 1222.

πρωτόπλαστος, επίθ., Γλυκά, Στ. Β' 54, Παράφρ. Μανασσ. 277, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2937, Ντελλαπ., Στ. Θρηνητ. 367, Χούμνου, Κοσμογ. 59, 122, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.) 835, 1251, 1257, 1889, 4185, Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 33', Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 56', 57', 69', Ιστ. Βλαχ. 1605, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 163'.

Το μτγν. επίθ. πρωτόπλαστος· και ως ουσ. (σε εν. και πληθ.) ήδη μτγν. (Lampre, Lex.) Η λ. και σήμ. ως επίθ. λογοτ. (ΑΚΝ) και ως ουσ. στον πληθ.: βλ. όμως και ουσ. πρωτόπλαστος στο ΑΑΝΕ.

(Ως προσδ. του Αδάμ) που πλάστηκε πρώτος από το Θεό: ρομφαία κρατεί στην χέραν του (ενν. ο άγγελος), στην άλλην του κοντάκιν! και γράφει την εξόρισιν του πρωτοπλάστου ανθρώπου Βεν. 67· Όλοι από κρεάς και κόκαλον είμεστε γενναμένοι! και εκ τον πρωτόπλαστον Αδάμ είμαστεν εβγαλμένοι Δεφ., Λόγ. 424.

Το αρσ. ως ουσ. = α) (στον εν.) ο Αδάμ: Και τούτο στον πρωτόπλαστο είπε (ενν. ο Θεός): «Αδάμ καμένη,! απού 'χες πρώτα την ευκή, τώρα στον Αδη μένε ...» Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.) 1154· β) (στον πληθ.) ο Αδάμ και η Εύα: Εις τον σταυρόν ανέβηκες, νιέ μου, κι εκαρφώθης (παραλ. 1 στ.) έλαβες τόσα βάσανα και όλα τα μαρτύρια,! να βγάλεις τους πρωτόπλαστους από τα κολαστήρια Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 118.

πρωτόπνιν το, βλ. πρωτούπνιν.

πρώτος, αριθμητ. επίθ., Προδρ. (Eideneier) IV 179 κριτ. υπ. χφ Η, Καλλιμ. 866, Διγ. (Trapp) Gr. 972, 2761, Διγ. Α 2607, Διγ. Ζ 273, 274, 751, κ.α., Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 59, 216, 290, Χρον. Μορ. Η 132, 214, 218, Χρον. Μορ. Ρ 132, 210, 214, Ερωτοπ. 449, Απολλών. (Κεχ.) 556, 566, 579, Λιβ. διασκευή α 336, 482, 490, Λιβ. Esc. 2362, Hagia Sophia α 443¹⁵, 446⁴, 451¹², Αχιλλ. (Smith) Ν 21, 112, 124, Αχιλλ. (Smith) Ο 254, Ιμπ. 685, Χρον. Τόκων 162, Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) II 6, IV 5, VI 4, Λιβ. Va 245, 802, 966, Μαχ. 252¹⁸, 530²⁸, Χούμνου, Κοσμογ. 159, 1655, 1701, 1710, 2662, Απόκοπ.² 305, 418, Αχιλ. 422, 879, 1485, 2514, Χρον. σουλτ. 58³, 61²⁴, Κυπρ. ερωτ. 76^{7, 18}, 104⁶⁰, Πανώρ.² Γ 296, 308, Διγ. Ανδρ. 318¹⁴, 330¹⁸, 349¹⁶, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 314, 1017, 1048, Διακρούσ. (Κακλ.) 158, 190, 191, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 199³, 214¹⁴, κ.π.α.

Το αρχ. αριθμητ. επίθ. πρώτος. Η λ. και σήμ.

Ι. Επίθ. 1) Που είναι πρώτος στη σειρά (χρονική, τοπική κλπ.): Λιβ. Va 1068, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 727¹ συχνά με επόμ. τα δεύτερος, τρίτος κλπ.: Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 621¹ συχνά με επόμ. το αντίθ., π.χ. ύστερος κλπ.: Πανώρ.² Γ 37, Απόκοπ.² 418. **2α)** Που προηγείται χρονικά από όλους τους άλλους: Βίος Αλ. 2957, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 3157, Hagia Sophia ψ 604²⁰. **β)** πρωταρχικός: ας γενεί λοιπόν στον κόσμον η μεγάλη δυστυχία! ας φανεί το πρώτον χάος κι ας εσμίξουν τα στοιχεία Κυπρ. ερωτ. 145⁶ ω γη 'νοματισμένη-μάννα πρώτη Κυπρ. ερωτ. 103³. **3)** Αρχικός, προηγούμενος, περασμένος, παλιότερος: Ηλαμψεν ο Ρωτόκριτος βγάνοντας το μελάνι, | πάλι την πρώτην ομορφιά το πρόσωπό του πιάνει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1086¹ των αμαζιων οι τροχοί, οποίοι στραβώνονται με πολύν κόπον, αδύνατον είναι να ελθούν εις την πρώτην τάξιν και ιωότητα Σοφίαν., Παιδαγ. 98¹ Προπάντων τ' αμαρτήματα και τα κακά ν' αφήσουν! και την ακόλαστον ζωήν, την πρώτην, να πενθήσουν (ενν. οι αμαρτωλοί) Πένθ. Θαν.² 404¹ Τινάς δεν είδεν τόσα 'μορφα 'μμάτια! εις τον καιρόν μας ή στους πρώτους χρόνους Κυπρ. Ερωτ. 108²⁰. **4)** Μεγαλύτερος στην ηλικία: πρωτότοκος (με ουσ. όπως αδελφός, αδελφή, γιος, κόρη, κλπ.): ο μοίρ Ντζεφρές αφέντης του Μορέως, | όπου ήταν πρώτος αδελφός του πρίγκιπα Γυλιάμον Χρον. Μορ. Η 1193¹ της Φράτσας δε η ρήγαινα, η δεύτερη εκείνη, | λέγει της πρώτης αδελφής Χρον. Μορ. Ρ 6033¹ έλλαξεν ο ρήγας το 'φίκκιον του πρώτου τον υιού από κοντά-τον εις πριντζάτον Μαχ. 86²⁸ Εσύ ήσουν καρτοανά παιδίν ...! (παρ. 2 στ.) και ηφώρασέν σε, τσαπερού, ως πρώτον του κορίτσιον, | αυτήν την εμπαιλωματούν, τάχα την καμαρώνεις Πουλολ. (Τσαβαρη)² 334¹ σε σύγκριση, με επόμ. την πρόθ. από, ή γεν. συγκρ.: Αφέντη μας, εγνώρισε, απέθανε ο αδελφός σου, | όπου ήταν πρώτος από σου, ο κοντός της Τζαμπάνιας Χρον. Μορ. Ρ 1799¹ συνήθην ήτονε πάντα τση βασιλεία μας, | σαν αποθάνει ο κύρη μας, τ' αδέρφια τα δικά μας! να θανατώνομε ζιμιό, ... (παρ. 1 στ.) τούτον εγώ δεν έκαμα σαν πρώτος απ' αυτόνο (ενν. τον αδερφό μου), | μα ζωντανό τον άφηκα, και το συνήθι λειώνω Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 281¹ γυναίκες πρώτες μου Ιντ. κρ. θεάτρ. δ' 44. **5)** Που υπερτερεί ως προς κάποιο χαρακτηριστικό (μέγεθος, ποσότητα, ποιότητα, αξία): Πτωχολ. α 299, Περί Ξεν. (Μαυρομ.) 231, Διγ. Ανδρ. 368¹⁸, Διηγ. Αλ. Γ 272⁴¹, Λιβ. Va 3195¹ σε αναδίπλωση με σκοπό την έμφαση: *εδιόρθωσε να επάρει μετ' εκείνον! τους πρώτους και καλλιότερους, το άνθος του Μορέως Χρον.*

Μοφ. Η 6885· τους πρώτους και καλύτερους Χρον. Μοφ. Ρ 6885· οι πάντες έλεγον επείν τι και τον Δημοσθένην! και συμβουλευσαι τοις αυτοίς υπέρ τε της πατρίδος! και σωτηρίας της κοινής, ως Άριστος και πρώτος Βίος ΑΛ. 2656· σε συνεκδ.: κονταριέν τον έδωκε με την καρδιάν του όλην! σύσελλον τον επέτασεν, εμπρός στον πεθερόν του! Και στρέφεται ο Αχιλλεύς, λέγει τον πεθερόν του! «έπαρε, αφέντη βασιλεϋ, το πρώτον σου κοντάριν» Αχιλλ. Ι. 1181· Ευρίσκει εκ τα φουσοάτα του και εκ τας παραταγας του! πρώτον κοντάριν θαυμαστόν, φρικτόν και ανδρειωμένον Ιμπ. 98· σε σύγκριση: χίλιοι αν ανταμωθούν! πρώτοι του κόσμου ποταμοί Ερωφ. (Αλεξ. Στ. Αποσκ.) Α' 409· εκείνοι να χορταίνωσιν τους πρώτους των ιχθύων, Ι εμέ δε να μη διδωσι καν θήνην να χορτάσω Προδρ. (Eideneier) IV 295· την Πόλιν ταύτην, Ι ένδοξον και τρισολβίαν, Ι πολυένθρωπον και πρώτην! εις τον κόσμον όλον, λέγω Πτωχολ. α 887. 6) Σημαντικότερος, ανώτερος στην ιεραρχία: Zygomalas, Synopsis 275 Ρ 3, Λιβ. Βα 3190, Διατ. Κυπρ. 508²³· σε σύγκριση αν και νυν ποιήσεις και τον Σφραντζήν μέγαν λογοθέτην, οπού ένι και αυτό πρώτον από το του μεγάλου στρατοπεδάρχου, τι θέλει γενειν; Σφρ., Χρον. (Maisano) 124²⁷· εάν ην και πρώτον του μεγάλου δουκάτου, ουδέν το θέλω, επει το έχει και άλλος (ενν. το σφίκιον) Σφρ., Χρον (Maisano) 126²· αν κάμεις τό σου θέλω πει, μπορώ να σε σηκώσω! και να σε κάμω άνθρωπον τον πρώτον εις τη χώρα Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1223.

Εκφρ. 1) Πρώτος άνθρωπος = ο πρωτόπλαστος: φαγών ο πρώτος άνθρωπος από τον καρπού του ξύλου της παρακοής, ευθύς εξόριστος γίνεται Βενετοάς, Δαμασκ. Βαθλαάμ 50²⁹. **2) Πρώτος βαθμός** = υψηλός βαθμός συγγένειας, βλ. και βαθμός 2: ο υιός μου πόσον μου εστιν βαθμός; Εγώ εγέννησα τον υιόν μου, έναν βαθμόν απετέλεσεν, ηγουν πρώτου βαθμού Ελλην. νόμ. 565²⁵· οι συγγενείς πρώτος βαθμός εστιν ο πατήρ και η μήτηρ Ελλην. νόμ. 564²⁴· ο δούκας γαρ των Αθηνών ...! ειχε ανταδέλφους άλλους τρεις και ησαν πρώτοι εξαδελφοι μετά εκείνους ντε Σαντ Ομέρ, 'ς πρώτον βαθμόν σε λέγω Χρον. Μοφ. Η 7386. **3) Πρώτος θάνατος** = ο σωματικός θάνατος (σε αντίθεση με το «δεύτερο θάνατο», την αιώνια τιμωρία των αμαρτωλών (Κ.Δ. Αποκ. 2,11, 20,6,14). Για το πράγμα βλ. Bakker.-v. Gemert [Φαλιέρ., Ριμ. σ. 127]): Φίλε, τον πρώτον θάνατον, καθεis σπύχει γνώση, Ι δεν τον τυχαίνει να πονεί με ραθυμία τόσο Φαλιέρ., Ριμ. (Bakk.-v. Gem.) 59. **4) Πρώτο εξαδέλφι** = το παιδί του θείου ή της θείας: που είναι ...! οι θείοι σου και αι θείαι σου, τα πρώτα σου εξαδέλφια Περί Ξεν. (Μαυρομ.) 289 κριτ. υπ.: Έχω (ενν. εγώ, η πάπια) ...! τον γλάρον και την οφίαν πρώτα μου εξαδέλφια Πουλολ. (Τσαβαρή)² ΔΖ 54. **5) Πρώτο κατοικητήριον**, πρώτη κατοικία· ια = ο Παράδεισος: στο Παράδεισι εμπαινον (ενν. ο Ιησούς και ο ληστής), Ι στο πρώτο κατοικητήριο Αδάμ και Εύας γαιγέρνον Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 3753· θέλει να γαιγείρει (ενν. ο Αδάμ) Ι απόσω στην Παράδεισο, 'ς πρώτο κατοικητήρι Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 1399· Αγομε στην Παράδεισο, στην πρώτη κατοικία, Ι την είχαμε και εχάσαμε ογιά την 'περιψία Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 1332· στην Παράδεισο, στην πρώτη κατοικίαν τως Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 3727. **6) Πρώτος ουρανός** = η πρώτη από τις επάλληλες σφαίρες του ουρανού που περιβάλλουν τη γη σύμφωνα με τη μεσν. αντίληψη (βλ. και ουρανός 1β): με το Χριστό ενέβηκε στον ουρανών τη χάρη (ενν. η Δέσποινα), Ι Περνού τον πρώτο ουρανό τόν λέσι αερέα, Ι το δεύτερο αιθέρεο, τον τρίτο σιντερέο Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 4492. **7) Πρώτος σεβαστός** = ο πρωτοσέβαστος (βλ. ά. και Winterwerb [Πω-

ρικ. σ. 161, 232]): ο πρώτος σεβαστός Πιπέριος και μετά Κυμίνου του κόμητος Παωκ. (Winterwerb) I 22 κριτ. υπ.

II. Ως ουσ.

Α' Το αρσ. **1)** Επικεφαλής, αρχηγός, αξιωματούχος, άρχοντας: οι πρώτοι του φουσσάτου Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffer.) 5953⁺ ωσάν τον έκαμαν πατριάρχη, τον επήραν οι αρχιερείς και οι κληρικοί και οι πρώτοι του λαού, και υπήγε, και επροσκύνησε τον αυτόν σουλτάνον Ιστ. πατρ. 81⁺ να γενείς πρώτος εις τους απελάτας, και όπου ορίζεις να τους έχεις όλους Διγ. Ανδρ. 383⁺ Ένας δε από τους πρώτους τον βασιλέως, | γενεράλες εις την αξίαν, ... πορευέται κρυφίως εις την έρημον Βενετοσάς, Διαμασκ. Βαρλαάμ 33⁺ να πάγει ... εις τους πρώτους του τόπου Zygomalas, Synopsis 127 Α 30⁺ εδώ προκ. για τον αρχηγό του στόλου: ουκ εγίνωσκεν ουδείς τον πρώτον της αρμάδας Διγ. Βελ. Ν^ο 100⁺ τιναν να βάλωμεν αρχήν και πρώτον των κατέργων; Διγ. Βελ. Ν^ο 110⁺ σε αναδιπλώσει με σκοπό την έμφαση: αφέντη γκενεράλη, | ημείς εσένα έχομεν για πρώτον και κεφάλι Αλ. Κύπρ. 1177. **2)** Προϊστάμενος μοναστικής πολιτείας (για το πράγμα βλ. ODB, λ. Protos): Περί πώς γράφωσιν οι αρχιερείς προς τον πρώτον του Αγίου Όρους Μαλαξός, Νομοκ. 511. **3)** Πρώτος μήνας του χρόνου: Και έκαμαν το Πάσκα εις τον πρώτο εις τις δεκατέσσερις μέρες του μηνού Πεντ., Αρ. IX 5. **4)** Προκ. για τον πρωτόπλαστο, τον Αδάμ: Ηρθε η ώρα και ο Κύριος και βασιλιάς του κόσμου! να κάμει να σφακελωθεί ο δαίμονας σخرός μου. | Και τον Αδάμ τον πρώτο μας να τον ελευτερώσει, | προφήτες, πατριάρχηδες, όλους να τους λυτρώσει Π. Ν. Διαβ. (Παναγ.)⁺ 2712.

Β' Το θηλ. **1)** Πρώτη ημέρα **α)** της εβδομάδας (η Κυριακή): Και πολλά ταχύ, από την πρώτην της εβδομάδος, ήλθασιν εις το μνήμα Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Μάρκ. ιστ⁺ 2⁺ Και έσονται να ανασταθεί το ταχύ την πρώτην της εβδομάδος, εφάνη πρώτον εις την Μαριαν την Μαγδαληνήν Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Μάρκ. ιστ⁺ 9⁺ **β)** του μήνα: Ετέλειωσα, τό άρχισα με του Θεού την χάριν, | στους Χίλιους Πεντακόσιους, τον μήναν το Γενάρην, | στην Πρώτη, του Βασιλείου, άγιον του πρεσβύτευ Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1899⁺ Ο δε καιρός οπού φυτεύουσιν είναι από τες ύστερες Οκτωβριον έως τας πρώτας του Δεκεμβριού Αγαν., Γεωπον. (Κωστούλα) 156⁺ γ) μιας εποχής: γιατί 'ήσανε Οκτώβριος και πρώτες του χειμώνα Τζάνε, Κρ. Πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 197⁺. **2)** Βασιλίσσα: Αυθέντρια Σεμίραμις, η πρώτη της Συρίας Διγ. Αλ. Σεμίρ. Β 350. **3)** Η-γουμενική μοναστηριού: Οι καλογριές μετά σπουδής δείχνουν το την 'γουμενήν (ενν. το εγκόλπιον), | την πρώτην του μοναστηριού δίδουν το γατανίτσι Ιμπ. 615⁺ Την πρώτην του μοναστηριού λαλεί την συμφοράν της (ενν. η Μαργαρώνα), | το ξένον πραγ-μαν τό έπαθεν' πολλά την συμπονουν Ιμπ. 575.

Εκφρ. **1)** Από την πρώτη: βλ. από (I) 7α έκφρ. **2)** Από πρώτης = από την πρώτη στιγμή: Χρον. Μορ. Ρ 4618. **3)** Πρώτης αρχής = πρώτα πρώτα, στην αρχή: Πρώτης αρχής εγέννησεν τον Κάιν τον ζηλιάρη (παρ. 1 στ.) Και δεύτερον εγέννησεν Αβέλ ευλογημένον Χούμνου, Κοσμογ. 159. **4)** Για πρώτη = με την πρώτη φορά: Εγώ κατέχω το καλά, πως με νικάς για πρώτη! την πεισματιά μου κι από 'δά, μου φαίνεται, θωρώ τη Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)⁺ Β' 1671. **5)** Εκ πρώτης = κατά πρώτο λόγο: Λοιπόν να γράψει (ενν. η κόρη) προς εμέ, τούτο ουδέν αρμάζει! λοιπόν εμέν ενδέχεται εκ πρώτης να την γράψω (παρ. 1 στ.) ειδέ και δεν το δέξεται, πάλιν να δευτερώσω, | να γράψω

τρία και τέσσερα ώστε αρχήν να ποίσω Λιβ. Va 1099. 6) (Επιφρ.) α) Την πρώτη(ν) = την πρώτη φορά (βλ. και Ξανθουβίδης [Ερωτόκρ. σ. 406, 681]): αντεινόν τα μέλη του ε-
τρέμαν κι εδειλιώσας! την πρώτην σπου στροφήκε κι είδε την Αρετιούσα Ερωτόκρ.
(Αλεξ. Στ.)² Α' 2134: Αρχή ήτονε πολλά μικρή κι αφήφιστη την πρώτη! κι ουδ' ήλπιζα
να σκλαβωθεί έτοιμα λογής η νύχτη Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 225: Τα μάτια τση από τη
χαρά ποτάμια εκατεβάζα! και με τα δάκρυα, που 'βγανε την πρώτη, δεν εμοιάζα Ε-
ρωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Ε' 1104: β) πρώτην = ευθύς (βλ. και Κεχαγιώγλου [Πτωχολ. σ.
429 σημ. α, 518, 527]): άλυσον με ποίρσον πρώτην, (παρ. 1 στ.) ταύτην γαρ με περι-
θέντες (παρ. 1 στ.) και καλώς δέσετε ταύτην Πτωχολ. α 136.

Το θηλ. ως τοπων. = α) το νησί Πρώτη Μεσσηνίας: Πορτολ. Α 213³⁰, 267¹⁴, 268⁷: β)
το νησί Πρώτη των Πριγκιπήννησων: Πορτολ. Α 240²⁸.

Γ' Το ουδ. = αρχή: ωσάν το πρώτο μπερδεθεί, το δεύτερο ακολουθά του,! το τρίτο
και το τέταρτο ξεοφάνει και τσουρλά του Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 1577.

Εκφρ. 1) Με πρώτο (ενν. πασσάτζιο) = με την πρώτη ευκαιρία, το γρηγορότερο:
Δέσποτά μου, έγραφέ σου να μου πάρεις πενήντα τάβλες ... και παρακαλώ σε, δέσπο-
τά μου, να μου τσι πένψεις με πρώτο και ό,τι δώσεις περισσότερο, θέλω τα στείλει τη
πανιερότη σου Τουρίγ., Επιστ. 170. 2α) Το πρώτο(ν) = (α) στην αρχή, πριν, προηγου-
μένως: Καλλιμ. 2309, Πτωχολ. Ρ 357: (β) πρώτα πρώτα (με επόμ. τα δεύτερον, το
άλλα, και πάλε, κλπ.): Χρον. Μορ. Η, Ρ 3253, Γεωργηλ., Θαν. 264: Το πρώτο όρισε
(ενν. ο Κύριος) το φως να λαφεί, να ξασπρίσει,! και εκ τη μερά τση Ανατολής να φέγ-
γει ως τη Δύση Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.) 1008: β) εις (το)στο πρώτο(ν) (με επόμ. τα ύστε-
ρα, στο ύστερον) = στην αρχή: αγάπη γυναικάς ποτέ της δεν ερεθή,! εις πρώτο η στο
υστερον σε πειρασμών να μη έρθει Δεφ., Λόγ. 404: είπαν κι εσυμβούλεψαν να απέλ-
θουν εις το Νικλι! ούτως καθώς το είχασιν συμβουλευτεί εις το πρώτον Χρον. Μορ. Η
6640: Μη θέλεις εκ τον γλυκασμόν να φάγεις το πουλάκι,! διατί στο πρώτο έν' νούτι-
μον κι ύστερα το φαρμάκι Δεφ., Λόγ. 476: γ) (στο) πρώτο(ν) ((ό)που) = ευθύς ως, αμέ-
σως μόλις, με το πρώτο που (βλ. και Κριαρ., ΕΜΑ 1, 1934, 26): το πρώτο σπου μιλήσε-
τε, σαν ήσουν, πλιν δεν είσαι Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Γ' 490: Στο πρώτον που εβάρεσασιν
έπεσαν εκ τους Φράγκους! καλά το τρίτον απ' αυτούς όλοι από τα φαριά τους Χρον.
Μορ. Η 4766: Στο πρώτο όπου εβάρησαν έπεσαν εκ τους Φράγκους! καλά το τρίτον
απ' αυτούς όλοι εκ τα φαρία Χρον. Μορ. Ρ 4766. 3) Παρα το πρώτον, βλ. Επιστομή πα-
ρά Εκφρ. 10. 4α) Τα πρώτα = στην αρχή: Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 156 κριτ.
υπ.), Λιβ. Va 3064: β) εις τα/οτα πρώτα = (α) στο αρχικό τμήμα μιας διήγησης, ανα-
φοράς, συζήτησης: Και από τότε εχειρίσα το να την αφηγουμαι! ειτι εάν με είπε ο
Λιβιστρος όλα να της τα δείξω (παρ. 1 στ.) Εις μεν τα πρώτα εκάθετον και εφκρά-
τονέ με η κόρη (παρ. 2 στ.) Όταν δε εις υπόθεσιν εσέβην του Λιβιστρον (παρ. 26
στ.) το όνομαν ελάλησα και χώραν του Λιβιστρον! και ως ήκουσε η παράξενος λιγο-
θυμεί και πίπτει Λιβ. Va 3318: εις τ' απομονάρι! θέλω σ' ευρεί σαν σ' ήρρηκα στα
πρώτα φοματάρη Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε' [796]: κι ας έρθομε στα πρώτα μας τραντάξι
μέρες κάνεις! σωστές το μήνα κι ώρα μια ποτέ σου δεν τη χάνεις Σταθ. (Martini) Α'
201: (β) στην αρχική (καλή) κατάσταση: να ζητησομεν την βοήθειαν του Θεού ... να
έλθει πάλι η Κωνσταντινούπολις εις τα πρώτα της Μορεζ., Κλινή φ. 23^ο. 5) Εν πρω-
τοις = (α) στην αρχή, αρχικά: είπαν και εσυμβούλεψαν να υπάσιν εις το Νικλι! ούτως

ὡσάν το εἶχασιν συμβουλευτεῖ εν πρώτοις Χρον. Μορ. Ρ 6640: ὕψωσον (ενν. Σν, Τριάς) κέρας χριστιανῶν, ὡς εἶχασιν εν πρώτοις Διακροῦς. (Κακλ.) 1236' (β) πρώτα πρώτα, κατ' ἀρχην: Ο Ἰησοῦς ἐφάνηκε εν πρώτοις στη Μαρία, ἰ στη μάννα την πολὺθλιβη, να 'χει παρηγορία Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 4166' Εν πρώτοις ἀπῆρην μετ' αὐτόν τον ἀφέντην της Καρυταῖνον Χρον. Μορ. Η 6886' Πῶς εχθρός της ἀληθείας! ἀληθὴν 'φῆννεν μ' εν πρώτοις Κυπρ. Εἰωστ. 142¹².

Φρ. Το πρώτον σπού να εἶναι = το γρηγορότερο, αμέσως: ο περιβολάρης εἶπεν της Μαρκόλας, ὅτι να ὑπάγει το πρώτον σπού να εἶναι εἰς την Βασιλισσαν Μπερτολδίνος 136.

πρωτοσέβαστος ο, Πωρικ. (Winterwerb) I 22, II 21: *πρωτοσεβαστός*, Παναγ. 74²⁶.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το επίθ./ουσ. *σεβαστός* (ὡς τίτλ., βλ. Πλακογιαννάκης, Τίτλ. αξιῶμ. 33, 36-7, Μαργαρού, Τίτλ. επαγγέλμ. ονόμ. γυν. 125). Ο τ. τον 11-12. αι. (TLG), στον Ευστάθιο (TLG) και σε ἑγγρ. του 11. (Act. Lavr. 46^{13, 24}, Act. Ivir. II 45²⁴), 12. (Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.² 321, στη λ., Caracausi, στη λ.), 13. (Βραν. Ε., Βυζ. ἑγγρ. Πάτμου Α' 14⁴⁶, 27⁶⁵) και 14. αι. (NE 7, 1910, 45, Act. Doch. 21⁴⁶, Act. Pantocr. 4^{14, 19}, 5^{17, 22, 30}). Η λ. στον Ψευδο-Κωδ., Ορφικ. 137⁹, 155²⁰ κ.α. και στο Meursius: βλ. και LBG.

α) Τίτλος αξιωματούχου της βυζαντινῆς αὐλῆς που αποδιδόταν αρχικά στα μέλη της αυτοκρατορικής οικογένειας και αργότερα αποτέλεσε απλῶς ἓνα τιμητικό τίτλο (βλ. και ODB, *Λ. protosebastos*, Stiernon, REB 23, 1965, 227, Πλακογιαννάκης, ὁ.π. 35, 36, 37, Μαργαρού, ὁ.π. 116, 125): *ανηγορεύθη* (ενν. ο κυρ Αλέξις ο Κομνηνός) *βασιλεὺς αυτοκράτωρ, και ἐβασίλευσεν εὐσεβῶς συν τη μητρί αὐτοῦ ... ἐχοῦση παραδυναστεύοντα τον πρωτοσέβαστον και πρωτοβεστιάριον κυρ Αλέξιον τον Κομνηνὸν Byz. Kleinchron. Α' 147⁸⁶* αποστείλας ο βασιλεὺς πρέσβην τον πρωτοσεβαστόν Νικόλαον τον Χωνιάτην και Φραγκόπουλον τον πρωτοστράτορα προς τον αμιράν ... Ψευδο-Σφρ. 298²⁵ β) ἐδῶ ὡς αξίωμα, θέση στην ιεραρχία: *Τα οφφίκια του παλατίου ... ἰδ' ο πρωτοσέβαστος, με' ο επικέρνης ... Μαλαξός, Νομοκ. 515.*

πρωτοσηκρήτης ο, βλ. *πρωτοσηκρήτης*.

πρωτοσπαθάριος ο, Ιατροσ. κώδ. Ιδ⁴η', Πωρικ. (Winterwerb) I 24, 76, III 32, Σταυριν. Εισαγ. 26¹⁷⁴, Βενετοάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 118²⁷, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 239¹³⁰.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *σπαθάριος*. Η λ. τον 6.-7. αι. (LBG), σε ἑγγρ. του 10. (Act. Xér. 1¹, Act. Vat. 1^{1, 11}, Act. Lavr. 2^{1, 40}, 6¹, κ.α.), 11. (Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.² 322, Caracausi, Act. Esph. 4¹, 5⁷, Act. Ivir. II 31¹⁹, 34^{7, 15} κ.α., Act. Lavr. 25¹⁶), 12. αι. (Act. Doch. 3^{66c}), στον Ψευδο-Κωδ., Ορφικ. 138¹⁵ κ.α., στο Meursius και σήμ. (ιστ.).

α) Ανώτερος βυζαντινός αξιωματούχος, επικεφαλής των σπαθαριῶν με ποικίλα καθήκοντα στρατιωτικά, διοικητικά και λειτουργίας της βασιλικῆς αὐλῆς (για το πράγμα βλ. ODB, *Λ. protospatharios*, Μαργαρού, Τίτλ. επαγγέλμ. ονόμ. γυν. 107, Πλακογιαννάκης, Τίτλ. αξιῶμ. 26, 51): *Δεν ἔρχονται δε εἰς μαρτοριαν και δεν σὺννονται*

από τους κριτάς, αρχιερείς, ιερείς, πρωτοσπαθάριοι και όσοι είναι εις τιμήν μεγάλην και εις οφφίκια Zygomalas, Synopsis 230 M 13: Ορκίζω εις τον Θεόν τον βασιλικόν πρωτοσπαθάριον, και κυρ Δημήτριον πρωτοσπαθάριον ότι αυτοι οι δύο να κρατούσιν την διαθήκην μου Διαθ. Νίκωνος 256¹⁵³, 258-4: β) το αντίστοιχο αξίωμα: Τα οφφίκια του παλατίου ... Λε' ο δομέστικος των σχολών, ... Αλ' ο πρωτοσπαθάριος ... Μαλαξός, Νομοκ. 516.

πρωτοστάτης ο.

Το αρχ. ουσ. πρωτοστάτης. Η λ. και σήμ. λόγ. με διαφορ. σημασ.

α) Αυτός που στέκεται στην πρώτη γραμμή της φάλαγγας: Ερμον. Ξ 95· β) ο άγγελος που κατέχει την πρώτη ιεραρχικά θέση (εδώ προκ. για το διάβολο πριν από την πτώση του για τη χρ. πβ. και Lampe, Lex., στη λ.): Ένας δε από τους προλεγομένους αγγέλους, μιας στρατιάς πρωτοστάτης, έχοντας όνομα Εωσφόρος, να λέγεται και να είναι πρώτος του τάγματος ... Βενετσός, Δαμασκ. Βαβλαάμ 50⁴· (εδώ ως επιθ. για τη χρ. πβ. και Δημητράκ., στη λ. 4): εξ αριστερών υπάρχει παρακλήσιν, | όπερ προσαγορεύουσιν εις την αγίαν κλήσιν | τον πρωτοστάτου Μιχαήλ, πρωτάρχου των αγγέλων, | ως πρεσβευτής υπέρ ημών τον Σωτήρα πέλων | συνηγορεί και άπασι Παίοι., Ιστ. Σινά 73.

πρωτοστάτωρ -ορας ο, βλ. πρωτοστράτωρ -ορας.

πρωτοστέκομαι.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το μέσ. του ενεργ. στέκω (βλ. λ.).

(Για παρελθοντικό χρόνο) συμβαίνω κάπου για πρώτη φορά (για τη σημασ. πβ. Κριαρ., ΛεΞ., λ. στέκω και στέκομαι 9): είδθον των πραγμάτων οπου θέλουνσιν συνέβη η ... οπου επρωτοστάθησαν Χριστ. διδάσκ. 12.

πρωτοστρατοράτο(ν) το, Χρον. Μορ. H 7377.

Από το ουσ. πρωτοστράτωρ -ορας και την κατάλ. -άτο(ν).

(Προκ. για το περιγkipάτο του Μορέως) το κληρονομικό αξίωμα του πρωτοστράτορα (βλ. ά. πρωτοστράτωρ -ρας 1β, καθώς και Lex. Chron. Μορ., στη λ.): Κι αφόν την ευλογηθήκεν (ενν. την ντάμα Μαργαρίτα) ο μισέρ Τζαν εκείνος, | το οφφίκιο επάραβε τον πρωτοστρατοράτου | οποιόν διά γονικόν της γυναικός του εκείνης Χρον. Μορ. P 7377.

πρωτοστρατορίσσα η, Χρον. Μορ. H 7555, 7648, 7703, Χρον. Μορ. P 7555, 7583, 7648, Σφρ., Χρον. (Maisano) 118⁴, Ψευδο-Σφρ. 360¹⁸⁻¹⁹.

Από το ουσ. πρωτοστράτωρ -ορας και την κατάλ. -ισσα. Η λ. τον 8.-9. αι. (Μαργαρού, Τίτλ. επαγγελμ. ονόμ. γυν. 110) και σε έγγρ. του 5.-15. αι. (TLG· βλ. και Μαργαρού, ό.π. 113 σημ. 28).

α) Η σύζυγος του πρωτοστράτορα (για το πράγμα βλ. Μαργαρού, ό.π. 109-14): Μανουήλ τον Παλαιολόγον τον ανεψιόν Καντακουζηνής της πρωτοστρατορίσσης έστειλεν εις την Σερβίαν Σφρ., Χρον. (Maisano) 112⁷⁶, προσήλθε μοι συλλαλήσασα η πρωτοστρατορίσσα η συγγενής αυτής (ενν. της συζυγου του αμρά) περί της τοιαυτης

υποθέσεως Ψευδο-Σφρ. 364³⁰ β) η θυγατέρα του πρωτοστράτορα, η οποία κληρονομεί το αξίωμα του πρωτοστρατοράτου από τον πατέρα της και το μεταβιβάζει στο σύζυγό της (βλ. Lex. Chron. Mor., στη λ. Χρον. Μορ. Η Ρ 7376-8, καθώς και ά. πρωτοστρατοράτον, πρωτοστράτωρ -ορας 1β): όλοι ... έλεγαν με διακρισιν μεγάλην! ότι η πρωτοστρατόρισα (ενν. η ντάμα Μαργαρίτα) ετύχαιναν να έχει! το ιγονικόν, την περιοχὴν του κάστρου της Ακόβου Χρον. Μορ. Η 7583.

πρωτοστράτωρ -ορας ο, Πωρικ. (Winterwerb) I 6 κριτ. υπ., II 8 κριτ. υπ., Δεγ. (ΑΛεξ. Στ.) Esc. 522, 796, Χρον. Μορ. Η 163, 1652, 3279, 5600, 8982, Χρον. Μορ. Ρ 1604, 3893, 7681, Δούκ. 271²², 331⁶, 363³⁰, Σφρ. Χρον. (Maisano) 40⁹, 66⁹, 124²⁵, Διήγ. Αλ. V 37, Byz. Kleinchron. Α' 82³⁷⁻³⁸, Εκθ. χρον. 6³⁸, 16³⁸⁻³⁷, Διήγ. Αλ. G 269¹⁻², 277³⁸⁻³⁷, Διήγ. Αλ. E (Lolos) 243³⁴, 283³⁸, Διήγ. Αλ. F (Konst.) 186⁷, Βυζ. Ιλιάδ. 642, Ιστ. πολιτ. 60³⁸, Δωρ. Μον. XX, Ψευδο-Σφρ. 296³², 530³⁸, κ.α.: πρωτοστάτωρ -ορας, Πωρικ. (Winterwerb) I 6, III 9, Διγ. (Trapp) Gr. 377, 1326, Βιος Αλ.³ 99, Οήαρ. 361³ πρωτοστράτορος, Χρον. Μορ. Ρ 1786, 8984: πρωτοστράτορας, Διήγ. Αλ. V 36, 69: πληθ. πρωτοστρατοραίοι, Διήγ. Αλ. F (Lolos) 284³⁹.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουστ. στράτωρ. Ο τ. πρωτοστάτωρ -ρας, με ανομοιωτική αποβολή του -ρ-, στο ΑΛΝΕ (πρωτοστάτορας). Η λ. τον 8-9. αι. (TLG), στον Πορφυρογέννητο, σε έγγρ. του 12. (Gautier, REB 27, 1969, 239, Βραν. Ε., Βυζ. έγγρ. Πάτριον Α' 13³⁸) και 14. αι. (Act. Vat. II 111⁴, 119²⁻²⁹, 142⁴⁻⁷, Act. Xen. 25³²⁻³³, Act. Doch. 45⁷, κ.α.), το Meursius και το ΑΛΝΕ (πρωτοστράτορας).

1α) Αξιωματούχος της βυζαντινής ανλής, με (κυρίως) στρατιωτικές και λειτουργικές αρμοδιότητες (για το πράγμα και τη σταδιακή ιεραρχική αναβάθμιση του αξιώματος βλ. ODB, λ. *protostrator*, Πλακογιαννάκης, Τίτλ. αξίωμ. 58-61): Τα οφίκια του παλατίου. α' ο βασιλεύς, β' ο σεβαστοκράτωρ, γ' ο καίσαρ, ... ζ' ο μέγας δομέστικος, η' ο πρωτοστράτωρ, θ' ο μέγας λογοθέτης Μαλαξός, Νομοκ. 515⁹ (ειδικ.): (1) αρχιυποκόμος, σταβλάρχης (βλ. και ά. στράτωρ): Στρατορα, πρωτοστράτορα και πρώτε των στρατόρων, I απόστρωσε τον μαύρον μου και στρώσε μου τον γρίβαν Διγ. (ΑΛεξ. Στ.) Esc. 797: Ητον ο Λευκαδοῦσης πρωτοστράτορας των φαριάν του Αλεξάνδρον και ο Βρυονούσης ὁτον πρωτοκερνάτορας τον βασιλέως τον Αλεξάνδρον Διήγ. Αλ. E (Konst.) 187³ (2) διοικητής μεγάλων μονάδων του στρατού ξηράς, στρατάρχης: και τον γαβρόν τον έκαμεν αρχήν εις τα φουσσάτα, I πρωτοστράτορα εποίησεν και το ραβδίον του έδωκε Χρον. Τόκων 1593³ έστειλεν εις συνάντησιν αυτού δη τον ασεβούς ... τον άριστον άνδρα Δημήτριον τον Λεοντάρην ... και Μανουήλ πρωτοστράτορα τον Καντακουζηνόν Σφρ., Χρον. (Maisano) 16³⁴ εν δε τῷ πολέμῳ τούτῳ απεκτάθη ο χας Μουράτης, ο πρωτοστράτωρ της ανατολής, ο παρ' αυτοίς λεγόμενος μπεγλεμπής, όστις ην υιός Παλαιολόγου του Γίδου Ιστ. πολιτ. 43³ β) (προκ. για το πραγματικό του Μορέως) το κληρονομικό αξίωμα του διοικητού του στρατού και ανώτατου στρατιωτικού δικαστή (βλ. και Lex. Chron. Mor., στη λ.): εντός ο πρωτοστράτορος μισέρ Τζεφρές εκείνος! των αρχηγών του όρισε ο πόλεμος να πάψει Χρον. Μορ. Ρ 1786: Οκάποιον άλλον έλεγαν το όνομα μισίρ Ιωάννης, I ... όπου ήτον και πρωτοστράτωρ! του πριγκιπάτου του Μορέως κι είχεν το εις γονικόν του Χρον. Μορ. Η 3162. 2) Ανώτερος αξιωματούχος επαρχίας ή θέματος (για το πράγμα βλ. ODB, ό.π.): αυθε-

ντον πάσης δόσεως, του Σινανπασία ορισμός και χαιρετισμός, εις τον πανιερότατον μητροπολίτην Ιωαννίνων, και εις τους εντιμωτάτους άρχοντες ... και εις τον πρωτοστράτορα τον Μπουήσαβον Ορισμ. Σινανπασίας (Rigo) 62^ο. 3) (Εδώ προκ. για παιδικό παιχνίδι) αρχηγός: Και έβαλεν (ενν. ο Αριστοτέλης) αυτόν (ενν. τον Αλεξανδρόν) πρωτοστράτορα εις διακόσια παιδιά και εις άλλους διακοσίους έβαλε τον Πτολομαίον τον βοιβόνταν Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 111¹⁵.

πρωτοσύβουλος ο, βλ. πρωτοσύμβουλος.

πρωτοσυγγενής ο.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουστ. συγγενής.

Ο στενός, κοντινός συγγενής: σήμεραν άλλον αντ' εμού δίδω σας βασιλέαν, Ι γαμπρόν εμόν ... (παράλ. 1 στ.), δόκιμος εις την δύναμιν, πρώτος εις την αντρεία, Ι το μαρτυρούσιν σήμεραν της γης Αργυροκάστρου Ι και εσείς οι πρωτοαρχεύνοντες, οι πρωτοσυγγενείς μου Λίβ. Esc. 2364.

πρωτοσύγκελλος ο, Byz. Kleinchron. Α' 324^ο, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 22^ο, 31^ο.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουστ. σύγκελλος. Η λ. σε έγγρ. του 11. και 12. (TLG, Caracausi), καθώς και του 14. αι. (TLG), στον Ψευδο-Κωδ., Οφφικ. 282^ο, στο Meursius και σήμ. Βλ. και LBG.

Το εκκλησιαστικό αξίωμα του πρώτου *συγκέλλου* (για το πράγμα βλ. ODB, λ. *synkellos*, LBG, στη λ., Πλακογιαννάκης, Τίτλ. αξιώμ. 129, Πηλίλης, Αξιώματα 197): Τα οφφίκια, όπου δίδονται εις ιερομόναχον. Του πρωτοσυγκέλλου, του αρχιμανδρίτου και του συγκέλλου Μαλαζός, Νομοκ. 516.

Εκφρ. μέγας πρωτοσύγκελλος = (α) ο σύγκελλος του Πατριάρχη (μετά το 1204: βλ. ODB, ό.π., Πηλίλης, ό.π.): ο μέγας πρωτοσύγκελλος και ηγούμενος της σεβασμίας βασιλικής μονής του Παντοκράτορος ιερομόναχος και πνευματικός Μακάριος ο Μακρύς ονομαζόμενος Σφρ., Χρον. (Maisano) 70^{ο-ο} (β) (εδώ) τίτλος ιερομονάχου της εκκλησίας της Κέρκυρας: εγώ ο ευτελής και ανάξιος Ιωαννίκιος ιερομόναχος ο Καρτάνος και μέγας πρωτοσύγκελλος Κερκύρων, από των πολλών μου αμαρτιών έβαλθην εις φυλακήν των Βενετιών Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 13^ο.

πρωτόσυκο(ν) το.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουστ. σύκο(ν). Τ. πρωτός'κο και πληθ. πρωτός'κα σήμ. ιδιωμ. (Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., λ. πρωτόσυκο, Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν., λ. πρωτός'κα, Αλιπράντης, Λεξ. Πάρου, λ. πρωτός'κο). Η λ. στο LBG (πρωτόσυκον): ο πληθ. πρωτόσυκα στο Δημητράκ., Σταματ. και ΑΛΑΝΕ.

Το πρώιμο σύκο: οι αστέρες του ουρανού έπεσαν εις την γην, ωσάν η σκία σείωμένη από μεγάλον άνεμον ρίχνει τα πρωτόσυκα Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Αποκάλ. Ιω. ζ' 13 σήμ.

πρωτοσυμβουλεύ.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το συμβουλεύω.

Προτείνω, δίνω μια συμβουλή πρώτος: *Εσὺ επρωτοσυμβουλευσας, λέγων τούτο γενέσθαι | συμφέρει ὑπὲρ του λαοῦ αὐτόνον ἀπολέσθαι Βεσιτάρχης, Στίχ. πολιτ. Ανάστ. 309.*

πρωτοσύμβουλος ο, Χρον. Μορ. Η 164, 561, 1812, Χρον. Μορ. Ρ 164, 561, 1812, 5287, Διηγ. παιδ. (Τσιουρί) 21, 88, Βενετοάς, Δαμασκ. Βαβλαάμ 71¹³, 15, 18, 28, 31, 39, 72² πρωτοσύμβουλος, Χρον. Μορ. Ρ 1844.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουκ. σύμβουλος. Η λ. τον 7.-8. αι. (TLG, LBG), σε έγγρ. του 14. αι. (Act. Vat. II 129¹⁴⁻¹⁵) και στο Du Cange, λ. πρωτοσύμβουλοι.

Τίτλος ανώτατου (συν. αλλοεθνούς) πολιτικού και στρατιωτικού αξιωματούχου (στο βυζαντινό τυπικό για το πράγμα βλ. Papoulia, S-OF 25, 1966, 391-392, Du Cange, Lat., λ. *protosymboulos*, LBG, στη λ.): ανώτατος άρχοντας, σύμβουλος του πρώτου σε ιεραρχία αξιωματούχου κράτους, βασιλείου κλπ.: *κράζει* (ενν. ο βασιλεύς) τον πρωτοσύμβουλόν του, ο οποίος ήταν δεύτερος της βασιλείας, το όνομά του Αραχής, αστρολόγος την τέχνην πάνν καλός Βενετοάς, Δαμασκ. Βαβλαάμ 85¹²: ο Πτολεμαίος δ' έφηση τάχιστα τῷ Κανδαύλῃ (παρ. α. Ι στ.) ... λάβε τον Αντίγονον ως άγγελον, Κανδαύλῃ, | τον μέγαν υπερασπιστήν, τον πρωτοσύμβουλόν μου Βίος ΑΑ. 5184: (προκ. για τους πρώτους συμβούλους του σουλτάνου, βλ. Papoulia, ό.π. 397): ο δε (ενν. ο σουλτάν Σουλταϊμάν) συμβούλιον εποίησεν μετά των πρωτοσυμβούλων αυτού ίνα κόψη τους χριστιανούς Byz. Kleinchron. Α' 259⁴⁶ (προκ. για τον στρατάρχη): *Κράζει* (ενν. ο πρίγκιπας) τον μισοίρ Ανσελήν τον πρωτοσύμβουλόν του, | παρακαλεί κι ορίζει τον να ορθώσει τα φουσσάτα Χρον. Μορ. Η 5287: (προκ. για αξιωματούχο της ενετικής δημοκρατίας που εκλεγόταν από τους ευγενείς με θητεία δύο χρόνων: βλ. Κριαρ, Ελλην. 14, 1955, 499): *Μαρτσέλλον καπετάνιον ... | και δύο πρωτοσυμβούλους, Σοβράντισον και Κυρίνη, | ... εβγάλασιν ... |, ασούσσοιμους, αγνώριμους, από τον Αδη κάτω* Εκλάβ. 102.

πρωτοσυντρυχάινω.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το συντρυχάινω.

Μιλώ για πρώτη φορά (προκ. για γλώσσα): *εβασίλευσεν ο Λατίνος ... και τούτος ήτονε ο πρώτος οπου επρωτοσύντρυχε λατινικά Καρτιάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 120^ο.*

πρωτότερ-, βλ. πρωύτερ-.

πρωτοτοκάρι(ν) το.

Από το επιθ. πρωτότοκος και την κατάλ. -άρι(ν). Τ. πρωτικάρι(ν) σήμ. στο ποντ. ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., όπου και τ. *πρωτεκάρι(ν)*).

(Προκ. για ζώο) πρωτογέννητος: *Αντούνος πρώτος εδειξε θυσιάν την καθάρια | από τ' αρνιά του τα παχιά και τα πρωτοτοκάρια Χούμνου, Κοσμογ. 164.*

πρωτοτόκια τα, Χούμνου, Κοσμογ. 1339.

Το μγν. ουσ. πρωτοτόκια. Η λ. και σήμ.

Τα δικαιώματα του πρωτότοκου παιδιού: *Ητον πρώτος ο Ησαύ και ο Ιακώβ ύστε-*

ρος αδελφός· ἀλλ' ὅμως ἐγίνε πρῶτος ὁ Ἰακώβ, διότι ὁ Ἠσάυ θεληματικῶς τὸν ἐπώλησε τὰ πρωτότοκία του διὰ κομμάτι ψωμί Νεκταρ., Ἱεροκοσμ. Ἰστ. 46· Δος μου τὰ πρωτότοκία σου, ὦ θελεῖς, ἀδελφάκιν, ἰ και πάρε το σκουτέλλιν μου γεμάτων το φακάκιν Χούμνου, Κοσμογ. 1337.

πρωτοτοκία ἢ πρωτοκοκά, Πεντ. Γέν. XXV 31, 32, XVII 36, Δευτ. XXI 17 (ἐκδ. πρωτόκοκας· διόρθ. Hesselting [Πεντ. Εισαγ. σ. XVI]).

Το μτγν. ουσ. πρωτοτοκία. Ο τ. πρωτοκοκά με προληπτική αφομ. από τη διαδοχή δύο ὁμοίων συλλαβῶν (βλ. Hesselting [Πεντ. Εισαγ. σ. xxxviii]). Ἡ λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Τὰ δικαιώματα τὸν πρωτότοκου παιδιοῦ, τὰ πρωτότοκία (βλ. ἄ.): ἐπούλησεν (ενν. ὁ Ἠσάυ) τὴ πρωτοκοκά του τὸν Ἰακώβ αὐτ. Γέν. XXV 33· ὁ Ἰακώβ ἔδωσεν τὸν Ἠσάυ ψωμί και μαγέρεμα φακῆς και ἔφαγεν και ἤπιεν και ἐσηκώθη και ἐδιάβην και ἐχυρίασεν ὁ Ἠσάυ τὴ πρωτοκοκά αὐτ. Γέν. XXV 34.

πρωτοτοκίζω πρωτοκοκίζω. — Πβ. και πρωτοκοκά.

Από τὸν ἀφρ. τὸν πρωτοκοκά. Ο τ. πρωτοκοκίζω με προληπτική αφομ. από τη διαδοχή δύο ὁμοίων συλλαβῶν (πβ. Hesselting [Πεντ. Εισαγ. σ. xxviii]). Ἡ λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. λ.

Δίνω τὰ δικαιώματα τὸν πρωτότοκου παιδιοῦ ἀναγνωρίζω ἓνα παιδί μου ὡς πρωτότοκο (για τὴ σημασι. πβ. μτγν. πρωτοτοκεῖω): εἰς ἀνὴρ δυο γυναῖκες, ἡ μια ἀγαπημένη και ἡ μια μισομένη και γεννήσουν αὐτοῖν παιδιὰ ... και να εἶναι ὁ υἱὸς ὁ πρωτόκοκος τῆς μισομένης ... να μὴ μπορέσει να πρωτοκοκίσει τὸν υἱὸν τῆς ἀγαπημένης τὸν ὑπὶ πρόσωπα υἱὸν τῆς μισομένης τὸν πρωτόκοκο Πεντ. Δευτ. XXI 16.

πρωτότοκος, ἐπίθ., Συναξ. γυν. 191, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 8^ο, 163^ο δις, Βενετοῦς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 56^α· πρωτόκοκος, Πεντ. Γέν. IV 4, XXII 21, XLIX 3, Εξ. XII 29, Δευτ. XXVII 26, Αρ. III 2, 41, 45, VIII 16, XVIII 17, XXVI 5, XXXIII 4, Δευτ. XII 17, XIV 23, XV 19, XXV 6· θηλ. πρωτόκουκη, Πεντ. Γέν. XXIX 26.

Το μτγν. ἐπίθ. πρωτότοκος (λ. πρωτοτόκος με διαφορ. σημασι. ἤδη ἀρχ.). Ο τ. πρωτόκοκος με προληπτική αφομ. από τη διαδοχή δύο ὁμοίων συλλαβῶν (Hesselting [Πεντ. Εισαγ. σ. xxviii]). Ἡ λ. και σήμ.

Που γεννήθηκε πρῶτος σε μια οικογένεια, ὁ μεγαλύτερος ἀπὸ ὅλα τὰ ἀδέρφια: τῆς Αλκήστοιδος ἀρίστης, ἰ τῆς ὤραιας και σωφρόνης, ἰ παις πρωτότοκος υπήρχεν Ἐρμον. Δ 205· εἶπεν ὁ Κύριος πρὸς τὸν Μωσῆ· ἀνέγραψε παν πρωτόκοκο ἀσενικό εἰς τὰ παιδιὰ τὸν Ἰσραὴλ Πεντ. Αρ. III 40· εἰς ἀνὴρ δυο γυναῖκες, ἡ μια ἀγαπημένη και ἡ μια μισομένη και γεννήσουν αὐτοῖν παιδιὰ ... και να εἶναι ὁ υἱὸς ὁ πρωτόκοκος τῆς μισομένης Πεντ. Δευτ. XXI 16· (μεταφ.): Νυν δε εἰδομεν και πεπιστεύκαμεν, ὅτι οὗτοι εἰσιν (ενν. οἱ Γραικοὶ) οἱ πρωτότοκοι τῆς ἐκκλησίας υἱοὶ και πνεῦμα Θεοῦ ἐστὶ τὸ λαλῶν και ἐνεργῶν ἐν αὐτοῖς Δούκ. 267^ο.

Το ἀφρ. ὡς ουσ. = 1) Ὁ πρωτότοκος ἀσενικό παιδί: ὁ Κενααν ἐγέννησεν τὸν Ζιδων τὸν πρωτόκοκό του και τὸν Χεθ Πεντ. Γέν. X 15· να ἀπεθάνει παν πρωτόκοκος εἰς τὴν γῆν τὴν Αἴγυπτο Πεντ. Εξ. XI 5, 2) Μεταφ. α) (προκ. για τὸ Χριστό ὡς τὸν πρῶτο-

τοκο της νέας χριστιανικής ανθρωπότητας και της ουράνιας κοινωνίας των αγίων· για τη σημασι. βλ. Bauer, Wört., στη λ. 2a): ο παντοκράτωρ Θεός, ο Πατήρ των όλων, εξήγειρε τον πρωτότοκον πάσης κτίσεως τη τρίτη ημέρα εκ των νεκρών, τον Κύριον ημών Ιησούν Χριστόν Φυσιολ. 339¹⁰· β) (προκ. για τους πρώτους χριστιανούς που αγιοποιήθηκαν και έγιναν τα πρώτα μέλη της ουράνιας βασιλείας· για τη σημασι. βλ. Bauer, Wört., ό.π. 2b): αυτοί μεν (ενν. οι φονευθέντες άγιοι Πατέρες) εν ουρανοίς χαίρονται μετά αγγέλων, πανηγυρίζουσι μετά μαρτύρων, χορεύουσι μετά οσίων εν τη Εκκλησία των πρωτοτόκων των απογεγραμμένων εν ουρανοίς Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 96.

Το θηλ. ως ουσ. = η πρωτότοκη κόρη μιας οικογένειας, η μεγαλύτερη σε ηλικία κόρη· και είπεν ο Λαβαν· δε γένεται έτσι εις το τόπο μας του δώσει τη μικρή ομπροστά στη πρωτόκοκην Πεντ. Γέν. XXIX 26· είπεν η πρωτόκοκη προς τη μικρή· ο πατέρας μας γέρος ... Πεντ. Γέν. XIX 31.

Το ουδ. ως ουσ. = αυτός που γεννήθηκε πρώτος· (εδώ προκ. για ζώο): να απεθάνει παν πρωτόκοκος εις την γηή την Αίγυπτο, από πρωτόκοκο του Φαρώ ... ως πρωτόκοκο της σκλάβας..., και παν πρωτόκοκο χτήνου Πεντ. Έξ. XI 5· να φέρετε εκεί (ενν. στο θεοιαστήρι) τα ολοκαυτώματά σας ... και πρωτόκοκα του βουκολιού σας και του ποιμινιού σας Πεντ. Δευτ. XII 6· (εδώ συνολικά για τα πρωτογέννητα ανθρώπων και ζώων): όταν ήλθεν το μεσονύκτιον ο Θεός απέρασε από την μέσην της Αιγύπτου και ελάβωσε όλα τα πρωτότοκα έτσι των ζώων ώσπερ και των ανθρώπων Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 163⁷.

πρωτοτοκῶ· πρωτοκοκῶ. — Πβ. και πρωτοτοκίζω.

Το μτγν. πρωτοτοκέω. Ο τ. πρωτοκοκῶ με προληπτική αφομ. από τη διαδοχή δύο όμοιων συλλαβών (βλ. Hesseling [Πεντ. Εισαγ. σ. xxviii]).

(Μέσ., προκ. για ζώο) γεννιέμαι πρώτος, είμαι πρωτότοκος: πρωτόκοκο ος να πρωτοκοκηθεί του Κυρίου εις χτήνο να μην αγιάσει ανήρ αυτό Πεντ. Λευιτ. XXVII 26.

πρωτότυπος, επίθ., Σφρ., Χρον. (Maisano) 186^{3,4}, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 369⁹, Zygomalas, Synopsis 225 Α 36, 231 Μ 22.

Το μτγν. επίθ. πρωτότυπος. Η λ. και σήμ.

(Νομ., προκ. για οφειλέτη) πρώτος, βασικός, κύριος: Τινές καλοῦσι και ονομάζουσι τον εγγυητήν και χρεώστην δεύτερον, τον δε άνθρωπον δι'ον εγένετο η εγγυή χρεώστην πρώτον ή και χρεώστην πρωτότυπον Zygomalas, Synopsis 179 Ε 30.

Το ουδ. ως ουσ. (ήδη μτγν.) = α) αρχέτυπο, πρότυπο: Οιδάτε ότι αγωνίζεται ο ζωγράφος, ίν' ωραίαν τοίς χρώμασι καταστήση την εικόνα ... Ούτω κάγω, ίνα την υμετέραν ψυχήν την κατ' εικόνα πλασθείσαν, ωραίαν και ομοίαν τω πρωτοτύπω, ου χρώμασι και ενδύμασι, αλλά τω λόγω του Θεού Lucar, Sermons 148· (προκ. για το πρόσωπο που απεικονίζεται στις χριστιανικές λατρευτικές εικόνες): ώσπερ ήφεραν εκείναι (ενν. αι Μυροφόραι γυναίκες) τα αρώματα εις τον Χριστόν να τον αλείψουν, έτσι και ημείς αλείφομεν την τύπωσιν εκείνου, διότι η τιμή οπού κάνομεν εις τας εικόνας αναφέρνεται επί το πρωτότυπον Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 392⁷· β) (νομ.) το αρχικό, το αυθεντικό επίσημο έγγραφο: Κανένας δεν πρέπει να προφέρει

οσα βασιλικῶν εγγράφων αποφάσεων ..., ἀλλ' αὐτὰ τα αὐθεντικά, ἦγουν τα πρωτότυπα, ἐν οἷς ἐστίν, εἰς τα ὁποῖα μέσα εἶναι, καὶ ἡ υπογραφή του βασιλέως Zygomalas, Synopsis 150 B 45· Ἐχουσι δὲ χρέος ἀπαραίτητον οἱ αὐθεντικοὶ γραμματικοὶ να γράφουν ὅτι γένει, καὶ ὅταν εἶναι χρεία να δίδουν ὅσα, καὶ να φαίνονται καὶ τα πρωτότυπα ὅθεν μεταγράφονται Zygomalas, Synopsis 139 A 104.

πρωτοὑπάρχω.

Από το α' συνθ. πρωτο- καὶ το υπάρχω.

Προὑπάρχω, προηγούμεναι ὁ Μέγας Βασίλειος λέγει ..., εἰν ἐπρωτοὑπῆρχεν ἡ γέννησις του φωτός, διατὶ λέγεται πάλιν ὅτι ὁ ἥλιος ἐγένεν διὰ να φέγγει τὴν ἡμεραν· Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 47^ν.

πρωτοὑπνιον το πρωτόπνιν.

Από το α' συνθ. πρωτο- καὶ το ουσ. *ὑπνιον (<ουσ. ὑπνος καὶ τὴν υποκορ. κατάλ.-ιον). Ο τ. καὶ σήμ. στο κυπρ. ἰδιῶμα (Σακ., Κυπρ. Β' 766, Χατζ., Λεξ.). Λ. πρωθῦπνιον μτγν. (Lampe, Lex., Λ. πρωτοῦπνιον) καὶ πρωθῦπνιον τον 5. αἰ. (TLG, Lampe, Lex., ὁ.π.). Η Λ. τον 4.-5. αἰ. (TLG) καὶ σήμ. στον τ. πρωτόπνιν.

(Επιρρ.) το πρώτο χρονικό διάστημα του ὕπνου: ἐβγήκεν μία μεγάλη καὶ καλὴ συντροφία Γενουβῆσιν ἀπὸ ὁπέρας καὶ ἐφτάσαν ἀπανωθῶν τους το πρωτόπνιν, καὶ ἦσαν τους ἀπὸ τον κόπον κοιμισμένους Μαχ. 432^α.

πρωτόυπνος ο. — Πβ. καὶ πρωτοῦπνιον.

Από το α' συνθ. πρωτο- καὶ το ουσ. ὑπνος. Η Λ. στο ΑΛΝΕ.

(Επιρρ.) το πρώτο χρονικό διάστημα του ὕπνου: εἰμίκεν (ἐνν. ὁ Μπερτόλδος) το αὐτὶ του ... να ἀγρικῆσει τινὰν, καὶ μὴν ἀκούοντας καμίαν ψυχὴν εἰς ἐκεῖνες τες κάμαρες, (διατὶ ἦτον ὅλοι εἰς τον πρωτόυπνον), ἀνοῖξε τὴν θύραν ... καὶ ἐβγαίνει εἰς τὴν αὐλὴν Μπερτόλδος 64.

πρωτοφαίνομαι.

Από το α' συνθ. πρωτο- καὶ το φαίνομαι. Η Λ. στο ΑΛΝΕ.

Παρουσιάζομαι, φαίνομαι γιὰ πρώτη φορὰ: Μα τούτα ας ἀφήσομεν να πούμεν τι ἐγινῆ ἐκεῖ που πρωτοφάνηκε ἐκεῖνη ἡ γιαιλὴν Διήγ. ωραιῶτ. 856.

πρωτοφανίστικος, επίθ.

Από το επίθ. πρωτοφανής καὶ τὴν κατάλ.-ίστικος. Το οὐδ. πρωτοφανίστικον στο Βλάχ. Πληθ. οὐδ. πρωτοφανίστικα τα στα Κύθηρα (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.). Η Λ. στο Σομαν. (Λ. πρωτοφανέστικος) καὶ σήμ. ἰδιῶμ. (Παγκ., Ἰδιῶμ. Κρ.² Δ' 593, γρ. πρωτοφανήστικος, Μηνάς, Λεξ. ἰδιῶμ. Καρπάθου, Λ. πρωτοφανέστικος).

(Προκ. γιὰ φρούτο) πρώμος: Εἰς λοιπὸν εἰς το χωράφιν οὐδὸν τον ἐστεῖλεν (ἐνν. ὁ αὐθέντης) εἶχεν συκιάν, ἡ ὁποῖα ἐκάμνε πρωτοφανίστικα σῦκα Βίος Αἰωῶπ. (Παπαθωμ.) Γ' 61^α.

πρωτοφονεύω.

Από το α' συνθ. πρωτο- καὶ το φονεύω.

Σκοτώνω κάπ. πρώτος: Λιοντάρι χρυσοπτέρυγο ... (παρὰλ. 2 στ.) ... όλους γιαμιά τους ξέσκισε κι ένα προδότη πλάνο! που βγήκε και τ' αρμήνεψε (ενν. του Οτομάνο) τέχνες κι έχασα μέ! κι εκείνο πρωτοφόνεψε κι εμένα γοδίκησέ με Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 498¹².

πρωτοφταιστής, επίθ.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουσ. φταιστής (βλ. ἄ. πταιστής).

(Προκ. για το σατανά) πρωταίτιος: Και πάραντα εσηκώθηκεν εχθρός της αληθείας, | ο πρωτοφταιστής δαίμονας και υιός της απωλείας Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) 451.

πρωτοχαιρετίζω, Λόγ. παρηγ. I 244.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το χαιρετίζω. Α. πρωτοχαιρετώ σήμ. (Κριαρ., Λεξ.). Η λ. στο L-S Κων/νίδη, στο Κουμαν., Συναγ. και το ΑΛΝΕ.

Χαιρετώ κάπ. πρώτος: Εδραμεν όμως προς αυτήν, ως έλεγεν ο Ξένος! και πρωτοχαιρετίζει την Λόγ. παρηγ. O 249.

πρωτοψάλλω.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ψάλλω.

Ψέλλνω για πρώτη φορά κ.: Να τιμήσομεν και την Μαρίαν την Παρθένον, οποι επρωτοψάλεν αυτόν τον ύμνον (ενν. τον ύμνον «Μεγαλύνει η ψυχή μου τον Κύριον») Ροδινός (Βαλ.) 75.

πρωτοψάλλτης ο, Σπανός (Eideneier) D 1666, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 46, Μαλαξός, Νομοκ. 519 δις, Διαθ. 17. αι. 3^ο, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 90^ο.

Από το α' συνθ. πρωτο- και το ουστ. ψάλλτης. Η λ. σε επιγρ., τον 9.-10. αι. (LBC, Λεονταρίτου, Εκκλ. αξιόμ. 497), σε έγγρ. του 11.-16. αι. (TLG, Caracausi, Cod. Mon. Prodr. A 553, κ.α.), στο Meursius και σήμ. εκκλ.

(Εκκλ.) κληρικός ή λαϊκός επικεφαλής και δάσκαλος του χορού μιας εκκλησίας (για το πράγμα βλ. Ράλλης, Πρακτ. Αθ. 11, 1936, 66-69, Λεονταρίτου, ό.π., 497-9): Ο γαρδενάλης έπεψεν τον Καρσεράν Σουαρέ απάνω της ο κάτεργον τον ρηγός και ... τον σιρ Κόλαε δε λα Πριντσόσε τον πρωτοψάλλτην της Αγίας Σοφίας Μαχ. 676¹⁵ Νικηφόρος εντελής ιερέυς πρωτοψάλλτης Συνθήκ. Καλλ. (Μέρτζ.) 275- Ταύτα (ενν. τα οφθίκια) δίδονται εις τους λαϊκούς: Τον πρωτονοταρίον, τον λογοθέτου, τον ρήτορος, τον πρωτοψάλλτου Μαλαξός, Νομοκ. 517.

πρωτότερα, επίρρ., Ασσίζ. 4^ο, 84^ο, 136^ο, Διγ. Α 2505, Σαχλ., Αφήγ. 311, Σαχλ. Ν 295, Λιβ. Esc. 692, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2401, Μαχ. 262¹⁹, Θησ. (Foll.) I 136, Ανθ. χαρ. (Κακουλιδή-Πηδώνια) 145, Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 67²⁰, Ξομπλιν φ. 130^ο, Λουκάνη, Ομήρ. ΙΑ. Εξήγ. π. Μαλαξός, Νομοκ. 335, Αχέλ. 1245, 2461, Αιτωλ., Μύθ. (Παράδοσυλον) 112^ο, Αιτωλ., Βοηβ. 129, Χρον. σουλτ. 57²⁶, Ιστ. πατρ. 103³, Μορεζ., Κλίνη φ. 368^ο, Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 309¹⁴, Μετάφρ. Δαμασκ. Βαβλαάμ 163³⁴, Λαυρ., Οπτασία Σ. 115, Πανώρ.² Δ' 84, Πιστ. βοσκ. IV 8, 122, Μανολ., Επιστ. 173³⁸, Ιστ. Βλαχ. 1031, Σουμμ., Ρεμπέλ. 158, Διγ. Ανδρ. 367²⁰, 410^ο, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 186, Στάθ. (Martini) Α' 134, Διήγ. ωραιώτ. 662, Νομοκριτ. 83, Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ' [1276], Ε' 1223, Φορτουεν. (Vinc.) Α' 286, Β' 198, Ροδινός (Βαλ.) 214, Διακρούσ. (Κακλ.) 1194, Μπερτολδίνος 111,

Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. ιδ' 22 κ.π.α: *εμπρωπύτερα' εμπρωτότερα*, Χρον. Τόσκων 706: *εμπρωτύτερα*, Διήγ. Αλ. F (Lolos) 228°, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 88°, 118°, Κιγάλα, Σύνοψις Ιστοριών νζα', ρξθ', σοβ^o: *εμπρωτύτε-ρας' ομπρωτύτερα*, Καρτάν, Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 120°, 301°: *πρωτέτε-ρα*, Μπερτόλδος 16: *πρωτότερα' πρωτύτερας*, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 1032, 1168, 3777, Μορεζ., Κλίνη φ. 38°, 53°, Πανώρ.² Ε' 201, Πιστ. βοσκ. Ι 1, 300, V 5, 126, Βενετοάς, Δαμασκ. Βαβλαάμ 30°, 33°, 34°, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Ε' 1438, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Α-λεξ. Στ.-Αποσκ.) 148°, 360°, 449¹²: *πρωτύτερα*, Μαχ. 590°: *πρωτυττέρα*, Βουσιρ. (Κεχ.) Β 185°.

Από το επίθ. *πρωτύτερος*. Ο τ. *εμπρωτότερα* από το *πρωτότερα*, πιθ. από ανα-λογ. επίδρ. του συγκρ. *εμπρότερα* του *εμπρός* (βλ. ά.). Ο τ. *εμπρωτύτερα* από το *πρωτύτερα*, σε έγγρ. του 17. αι (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 23, 1980, 514). Ο τ. *ομπρωτύτερα* από το *πρωτότερα*, πιθ. από αναλογ. επίδρ. του συγκρ. *ομπρότερα* του *ομπρός* (βλ. ά. *εμπρός*): ο τ. στο Meursius (γρ. *ομπροτύτερα*). Ο τ. *πρωτύτερας* στο Βλάχ. (γρ. *προτήτερας*), σε έγγρ. του 17. αι. (Ζερβογιάννης, Αμάλθ. 14, 1983, 99, Κα-ζανάκη, Θησαυρ. 11, 1974, 274, Μαυρομάτης, Θησαυρ. 16, 1979, 220, Παπαδάκη, Θη-σαυρ. 19, 1982, 145) και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Ξανθίν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ.). Τ. *πρoutύτερας* σήμ. ιδίωμ. (Ανδρ., Ιδ. Μελ.). Ο τ. *πρωτύττερα* και σήμ. στην Κύπρο (Χατζ., Γραμμ. κυπρ. διαλ. 151, Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ., λ. *πρωτήττερα*). Τ. *μπρω(τ)ύτερα* σήμ. ιδίωμ. (Μηνάς, Λεξ. ιδίωμ. Καρπάθου, λ. *μπρωτύτερα*, Μιχαήλ-Νουάρ., Λεξ., λ. *μπρω(τ)ύτερα*). Τ. *πρωτοτέρως* σε έγγρ. του 19. αι. (Αλιφράντης, Λεξ. Πάριου). Η λ. στο Βλάχ. (γρ. *προτήτερα*), σε έγγρ. του 16. αι. (Μαράς, Κατάστιχο 149 Α' 51¹⁶, 92¹⁰, Β' 220^α, Γ' 201¹², 349°, Κασιμ., Έγγρ. 1 (79), 63 (145), Γρηγορόπ., Έγγρ. 45¹⁰, 78¹⁰, 120⁶, στ. 2°, 11^{2o}), του 18. αι. (Αθανάσιος εξ Αγράφων 89, 95, 130, Σκουβαρά, Ολυμπιώτ. 463, 465, 467) και σήμ.

1) (Χρον.) α) προηγουμένως: Είπα σου το και *πρωτύτερας* πως ο πατέρας σου ε-κείνους τους σοφούς οπού εφίλοσοφούσασι απάνω εις τούτο, ... άλλους μεν εθανάτω-σεν, άλλους δε πάλιν εξόρισεν Βενετοάς, Δαμασκ. Βαβλαάμ 47°: Ο μύθος λέγει ότι πολλοί άνθρωποι δεν φροντίζουν την βλαβήν τους, όταν θεωρούν και τους εχθρούς τους πως βλέπτονται *εμπρωπύτερα* Νούκ., Μύθ. (Παράσολου) 25° *επροσέφτεισεν* (ενν. ο προφήτης Ιερεμίας) τι του έδειξεν ο Δανιήλ *πρωτύτερα* δια τον Αλέξανδρον Διήγ. Αλ. G 266¹⁰⁻²⁰: Ο τόπος απού λέγεται τώρα Αγιον Ορος *ελέγετο*τε *πρωτύτερας* Αίγειον Ορος Μορεζ., Κλίνη φ. 135° (εδώ την προηγούμενη φορά: Και με τούτο το θάρρος εβούλουμουν να έλθω *πρωτύτερα* εις εσάς, διά να έχετε και δευτέραν χάριν Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Παύλ. Κορ. Β' α' 15° (εδώ *πλεοναστικά*): *εξόχως έγινε*, καθώς *προείπα* *πρωτύτερα*, από γνώμη και βουλή του άνωθεν κόντε Πορτσένγιου του γουβερναδόρου Σουμμ., Ρεμπελ. 166°: ο αισθητός και βλεπόμενος ούτος ήλιος, *προ* του να φανεί *ανατέλλοντας* εις την ανατολήν, φαίνονται *πρωτύτερα* αι ακτίνες του απά-νω εις τας κορυφάς των υψηλών βουνών Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 63· β) *νωρίτερα*, πιο μπροστά, στο μεταξύ: με τι να πολεμήσομεν, αφέντη, τους εχθρούς σου;! Επρεπεν *εμπρωτύτερα* να τώθανες στον νου σου Ιστ. Βλαχ. 1010: *Σαν επαρασινήφερε, μέσα της λογαριάζει* ι και εκείνον οπού θε να πει *πρωτύτερα* *λογιάζει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 260° *ωσάν ειδε ο αφέντης της βλαχίας πως τον κάμει πολλή ζημίαν, έβαλε ανθρώπους*

και έκαμε αγάπην με τον σουλτάν Μεχεμέτ, να του δίδει χαράτσι πάσα χρόνο, εκείνο όπου έδιδε και πρωτότερα Χρον. σουλτ. 51¹⁵. Όμως εμείς ουδέ ποσώς μηδέν τον καρτερούμεν, | γιατί το φύγι των Τουρκών πρωτότερα θωρούμεν Αχέλ. 2459¹ (εδώ) έγκαίω: αν είχαν αναφάνειν πρωτότερα απάνω τους Σαρακηνούς, δεν εγινίσκετον τούτον το κακόν και η ζημία απού 'γίνην Μαχ. 666²⁵ (εδώ σε αντίθεση με την έκφρ. την ώραν εκείνην): ήδωκεν ο Θεός τον παιδίον τόσην χάριν, και πρωτότερα εψιθύριζεν τα λόγια, καθώς ψιθύριζον τα βρέφη, και την ώραν εκείνην ... ομίλει τόσα καθαρία ... απού όλοι εξενίζοντανε Μορεζ., Κλίνη φ. 378² (εδώ με το συγκρ. πλίο για έμφαση): Η αδελφή μου εδεπά να 'ρθω μου 'χε μηνύσει (παρ. 1 στ.) και τούτος πλίο πρωτότερα ήθελεν έμπει μέσα | ογιά να κλέψει τίβετας, γή πράμα γή τορνέσα Φορ-τουν. (Vinc.) Δ' 31³ γ) αρχικά, πρώτα-πρώτα: επρέξαν ούλοι εις το παλάτιν, και πρωτότερα επήγαν εις την αυλήν της ρήγαινας Βουστρ. (Κεχ.) 184¹⁰. Αυτόν γουν τον ναόν, όπου άρχισεν ο βασιλεύς Ιουστινιανός να τον κτίσει, τον είχαν ο βασιλεύς Κωνσταντίνος πρωτότερα κτισμένον Hagia Sophia ω 512⁴ δ) παλαιότερα: ο κεραυνός σου έφθειρε ωσάν το Ξεύρουν πάντες | και άλλους εμπρωτότερα και τους αγρίους γιγάντες Κρους., Τουρκογορ. 381¹ αγάλια-αγάλια θρέφεται (ενν. η αγάπη), σαν το καμίνι ανάπτει, | κεντά και καίγει δυνατά και το κορμί μας βλάπτει. | Πρωτότερα όντε τ' άκουγα να μου τα λέσιν άλλοι | σ' έτοιες δουλειές ο λογισμός ήλπιζα να μη σφάλει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 325⁵ ο ποιος (ενν. ο Γαβριήλ) και πρωτότερα ήτον εδών 'στεμμένος, | με τον Θεού το θέλημα αφέντης κατωμένος Ιστ. Βλαχ. 771¹ εδιάβησαν εις τον σουλτάν Μεχεμέτ και εστερέωσαν την αγάπη όπου είχαν και πρωτότερα Χρον. σουλτ. 105²⁷: (εδώ σε αντίθεση με το ύστερον): ο Ιωάννης, ο υιός του Ανδρονίκου, ... ήτονε πρωτότερα τυφλωμένος και υστέρον ήλθε το φως του Χρον. σουλτ. 29²⁷ (εδώ σε αντίθεση με το τώρα): ολιγοι ήταν πρωτότερα μαζί (ενν. πλούσιοι) και τώρα πλουσιότεροι απ' αυτόν, αλλά δεν έκαμαν τόσα καλά Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 80² (εδώ πλεοναστικά): να ηξεύρεις ότι πρωτότερα, όσα σας επροέγραφα, το πως επήρα το βασίλειον της Περιοίας και τον βασιλέαν τους τον Τάρειον εσκότωσα Διήγ. Αλ. F (Konst.) 66²³⁻²⁴ ε) μέχρι τότε: διά τούτην δε την αφορμήν τον τόπον τους αφήκαν | απούσανε πρωτότερα κι εις άλλον εσταθήκαν Αχέλ. 819¹ επήρανε την Κωνσταντινούπολι από τον Αλέξιον, βασιλέα της Πόλης πρωτότερα Χρον. σουλτ. 54¹⁵ στ) εκ των προτέρων: ήλθα να σου το ειπώ πρωτότερας οδιά να μην φοβηθείς όταν ιδείς το μυστήριον Μορεζ., Κλίνη φ. 53² Εκάλεσε (ενν. ο Θεός) το όνομά του και την φύσιν ενός εκάστου ζώου όσπερ να τα είχεν γραμμένα, όπου ουδέ τα εμελέτησε ή τα εσυλλογίσθη ομπρωτότερα, αλλά μόνον παρευθός Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 67² Ξαν κάμεις τώρα, | πρωτότερα να το 'καμες επρέπ' εις άλλην ώρα Αιτωλ. Μυθ. (Παράσογγλου) 69¹⁵ ζ) (με επόμ. γεν.) πριν από: μετά τον θάνατον της μάνας μου να τα αφήνει και να τα δίδει (ενν. τα χρήματα) της κερα Φιλίππας της αδελφής μου ή, αν της φανεί (ενν. καλό) να της τα δώσει και πρωτότερα του θανάτου της (ενν. μάνας μου) Διαθ. Πασχαλίγ. 78² η) (με επόμ. προθ.) η') (με επόμ. την προθ. από): Περί χήρας, όπου γεννήσει πρωτότερα από ... σαράντα ημέρες Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 201¹⁰ τες ημέρες εκείνες πρωτότερα από τον κατακλισμόν Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. κδ' 38² η') (με επόμ. την προθ. παρά): κανείς ιατρός Ξένος ... ουδέν πρέπει να ιατρεύσει απού καρούραν τινάν, έως όπου να φανερωθεί με ετέρους ιατρούς ... ε-

μπροσθεν του επισκόπου και πρωτύτερα παρά τούτον να γένει, και αν ηγωνίσουν ότι οσιος εστιν δίκαιος κληρονόμος της ιατρείας, να ιατρεύσει Ασσιζ. 186^α εκείνη η γυναίκα (ενν. η χήρα) οπού επήρην άνδραν πρωτύτερα παρά το εντεχάμενον, εθεοπίστην της ετέρως τιμωρίας Ασσιζ. 120¹⁰⁻¹¹. Θ) (πριν από συνδ.) Θ) (με επόμ. το συνδ. παρήν πβ. Επιτομή Α. παρά ΙΙΑ'1, 4β) (1) (με επόμ. βλ' όρο σύγκρισης): Και μοναχία επήγεν ο αποστολές πρωτύτερα παρά τινά, και εποικεν όρκον της κυράς, της ρηγαινας, ότι να ζήσει και να πεθάνει εις πάσα της ορισμόν Βουοστρ. (Κεχ.) 44¹⁶ το δίκαιον κρίνει ότι εκείνος οπού ένι κρατούμενος τενιασμένος ότι έδερεν άλλον ... εντέχεται πρωτύτερα να πλερώσει τον δαρμένον παρά την αυλήν Ασσιζ. 480¹¹ Καλά το είπες πως δεν ήκουσες ποτέ μήτε εώρακας τέτοιον λίθον, μα είναι δύσκολον να τον ιδείς (ενν. τον λίθον) εσύ πρωτύτερα παρά τον ανθέντην σου Βενετσός, Δαμασκ. Βαβλαάμ 48¹⁰⁻¹⁵. (2) (με επόμ. χρον. πρόταση): ο ένας είναι και αλθθίνος Θεός οπού είναι πρωτύτερα παρά να γενει ο κόσμος Χριστ. δίδασκ. 198· επρόβλεπε τες ταραχές και τους χειμώνας πρωτύτερα παρά να έλθουσι Χίκα, Μονωδ. 66· Θ) (με επόμ. το συνδ. παρον' πβ. Α. παρού ΙΑ'2α): εμπορώ να μοιάσω την βερτούν της μεγαλοφυχιάς εις το φαρκόνιν, ότι ήθελεν ψοφήσει πρωτύτερα απέ την πείναν παρού να έφαγεν κριάς σαπημένον Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 130· ένι διαφεντεμένον να μηδέν λάβει κανείς διά γυναίκα,ν εκείνην την έλαβεν εκ των βυθών της κολυβήθρας ... ουδέ ο υιός του να μηδέν λάβει εις γάμον την θυγατέραν της θυγατρός της ... αλλά αυτά τα παιδιά του γεννηθήσαν πρωτύτερα παρού να την βαπτίσει Ασσιζ. 126²⁰· Θ) (με επόμ. το συνδ. πριχού· εδώ πλεοναστικά, για έμφαση): ήλθεν ο γλυκύς όμβρος, ο Κύριος ημών Ιησούς Χριστός, και εδόθη εις την γην ... και δύνεται να βλαστήσει πάσα βλαστήμα αρετής, τες οποίες αρετές δεν εδύνετον πρωτύτερας η ανθρωπίνος φύσις πριχού να κατέβη αυτός ο ουράνιος όμβρος Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 407· ι) (με αιτιατ. που δηλώνει χρόνον' πβ. και ολίγον καιρόν πρωτύτερα στο Φυλλ. Αλ. (Βελουδ.) 274¹): Τ' αμμάτι', απού 'χεν ήτονε καλύτερ' ογιά μένα! πολύ καιρό πρωτύτερα να 'χα 'σται τυφλωμένα Ροδολ. (Αποσκ.) Β' 194· ειδαν να κρατεί και να έχει εκείνον το κτηρόν ή εκείνον το πράγμα,ν εις νομήν έναν μήναν πρωτύτερα του Πασχάτου ή των Γενών Ασσιζ. 174¹⁴· (εδώ πλεοναστικά): αυτός εδιηγήθηκεν όσα ήκουσεν διά λόγον μου, ότι απεδώ και πέντε ημέρες πρωτύτερα πως ειδεν παλληκάριον Ξανθόν, νέον, εις το Βλατολιβάδιν Διγ. Ανδρ. 370¹⁰⁻¹⁴· ια) (ως συγκρ., με επόμ. β' όρο σύγκρισης) ια¹) (με γεν.): απέθανε εμπρωτύτερας του πατρός του Κιγάλα, Σύνοψις ιστοριών υζ'· εαν γένηται ουτως, ότι εκείνος οπού του εδόθη η χάρις ετελεύτησεν πρωτύτερα τον εκείνον οπού έμελλεν να λάβει την δωράν, εντέχεται να το περιλάβουν (ενν. το πράγμα,ν) οι κληρονόμοι του τεθνεώτος Ασσιζ. 157¹⁴· τέτοιας λογής εδιώξαν τους προφήτας οπού ήταν πρωτύτερά σας Μάξιμ. Καλλιουν., Κ. Διαθ.² Ματθ. ε' 12· ια²) (με αιτιατ.): Και τούτο γινώσκει, ότι (ενν. τα δύο κάτεργα) εις τα μίλια έρχονται ίσα, αμή εις τας ώρας ποτέ δεν ήμπορει να έρθει ίσα, επειδή σηκώνεται (ενν. σχετικά με την άγκυρα) ένα το άλλον πρωτύτερα Rechenb. 78¹²· ια³) (με την πρόθ. από· πβ. Τζάρτζ., Νεοελλ. σύντ. Α' 77, 2): καθώς πρωτύτερας από λόγον μου εγνώριζες τον Θεόν και ελάτρενές τον με καθαρόν νουν Βενετσός, Δαμασκ. Βαβλαάμ 148¹⁴· Απέθανε και η βασιλίσσα Ζωή απ' αυτού πρωτύτερα Χρον. βασιλέων 126⁵· Αντά επροσέχεται ο Θεόδοτος, και ο Θεός ... ο συνιεις εις πάντα τα έργα ημών, έστοντας να δεχθει την γνώμην του πρωτύτερα

από τα έργα, έδωσε τέλος της προσευχής του, και έστειλε τον πάραντα τον θάνατον Ροδινός (Βαλ.) 208. 2) (Τοπ.) πιο μπροστά, πριν από κ. άλλος: *επολέμησε ο Ταμερλανάς ... και επήρε τον σουλτάν Μπαγιαζίτη και έχασε και το φουσουάτο του ... ως καθώς τα εγράψαμε πρωτότερα Χρον. σουλτ. 57^{ος}* (εδώ σε αντίθεση με το ύστερα): *Επίρρημα είναι μέρος λόγου άκλιτον όπον λαμβάνεται η πρωτότερα η ύστερ' από το ρήμα Σοφιαν., Γραμμ. 80. 3) (Προκ. για υψηλότερη προτεραιότητα ή μεγαλύτερη σημασία) α) (για πράγματα) πριν και πάνω απ' όλα, πρώτο και κύριο: ο βισκούντης έني κρατούμενος ... να νομέψει όλα τα πράγματα του τεθνεώτος, και να ποιήσει πουλησιν ... έως όπου να πλερωθεί εκείνον το όφλημαν πρωτότερα' και έπειτα να μείνει τίποτες απ' εκείνα Ασοίλ. 388^{ος}. Αυτού δηλοί πρωτότερα περί των κρισιμάτων, και ποταπός άνθρωπος εμπορεί να εγκλητεύσει εις την αυλήν έτερον άνθρωπον, και ποίον όχι Ασοίλ. 281^{ος} (εδώ με επόμ. το σύνδ. παρά, βλ. Επιστομή, λ. παρά ΙΙΑ'τα): πρωτότερα παρά όλα τα πράματα του κόσμου πρέπει ο άνθρωπος να αγαπήσει τον Θεόν, τάπισα να αγαπήσει τον εμαυτόν του, τάπισα να αγαπήσει τον κύρην του και την μάνναν του Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 75^{ος} β) (για πρόσωπα) πριν και πάνω απ' όλους τους άλλους, κατά προτεραιότητα σε σχέση με τους λοιπούς: ομού ετρώμεν πάντα! εμπρότερά μου ενίβγετον, πρωτότερα καθίζει! και πάντα επροτίμουν τον εις τα καλά μπουκούνια Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 351: *εγώ διά το δικό μου συμπαθώ σου ει τι μου 'ποίκες, ότι εγώ θέλω πρωτότερα την αφεντιά σου παρά τους λας μου Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 93* *Αν έχεις πάλιν συγγενήν να έχει πτωχείαν μεγάλην, (παραλ. 3 στ.) μη τον αφήσεις καν ποσώς διά ξένο να πεινάσει, | σπλαγχνίσου αυτόν πρωτότερα, λέγω, παρά τους ξένους Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2401* (εδώ ως κατηγ.): *ο ρήγας έني όλων πρωτότερα εις τα άγια του Θεού να στερεώσει τας δόσεις τους άλλους ρηγάδες Ασοίλ. 36^{ος}. 4) (Ως συγκρ.) προτιμότερο, καλύτερα: πρωτότερα ν' αποθάνομεν όλοι μας και πασαις, παρά ν' αφήσομεν τους Γενουβίους να μπουιν ώδε Μαχ. 456^{ος}.**

Εκφρ. 1) Όλο(ν) πρωτότερα, βλ. λ. όλον 3 έκφρ. **2)** Πρωτότερα από τον καιρόν = πριν από την αναμενόμενη στιγμή, πριν την ώρα (κάπ.): *Ιησού, Υιέ του Θεού, τι έχεις να κάμεις εσύ μετά μάς; Ηλθες εδώ να μας βασανίσεις πρωτότερα από τον καιρόν; Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. η' 29.*

Φρ. Έχω πρωτότερα δίκαιον από κάπ. = έχω προτεραιότητα σε κάπ. Ζήτημα έναντι κάπ. άλλου προσώπου: *εάν ο εις απ' αυτούς τους δύο (ενν. διαδίκους) ημπορεί να δείξει με β' μάρτυρας άλλους, ... ότι ήτον πρώτος ο εγκαλόν, δίκαιον έني ότι αυτός να έχει πρωτότερα δίκαιον απ' εκείνον ή απ' εκείνους τούς αγκάλεσεν Ασοίλ. 103^{ος}.*

πρωτότερον, επίρρ., Φυσιολ. (Legr.) 184^{ος} **πρωτότερον**, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 107, Διηγ. Βελ. χ 234.

Το ουδ. του επιθ. πρωτότερος ως επίρρ. Ο τ. από το επιθ. πρωτότερος (βλ. ά. πρωτότερος). Η λ. σε κείμεν. του 17. αι. (Κριτοπούλ., Γραμματ. 116).

α) Νωρίτερα, προηγουμένως, πιο μπροστά: *Η βάρια δε εκ την μορφήν εγνώρισε τον νέονί ότι είναι ο πολυπόθητος κόρης της Πλατζια-Φλώρας.* | *Πρωτότερον γαρ έλεγεν η κόρη τας βαγίτσας: (παραλ. 1 στ.) Ο Φλώριος έν' ο πόθος μου και η ασχόλησίς μου Φλώρ. 1638* *Έχουν τα όρνεα αυτά δεινόν, πικρόν φαρμάκιν.* | *Ει τιναν τύχη να*

ιδουν, ευθύς εξειψυχίζει (παραλ. 1 στ.) Ει δε και βλέποντες ημεῖς πρωτότερον εκείνα, | οὐδέν μας βλάπτει το πικρόν φαρμάκιν, ὅπου ἔχουν Φυσιολ. 372³⁵· ει τις δῶρον εις εἰσέν πρωτότερον χαρίσει, | στείλει το εἶν διπλότερον, και να σε ευχαριστήσει Φλώρ. 1185⁷ (με ἐπὶ. τους συνδ. παρὰ, παρὸν): Ο Αχιλλεύς πρωτότερον παρὰ μίαν εβδομά-
δαν! ἐφθασεν, εκατέλαβεν, ευρίσκει το φουσσάτον Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ-Jeffr.) 2795⁷· Η γυναῖκα η χήρα εἰαν ὁρμησθῇ πρωτότερον παρὸν να πληρωθεῖ ο χρόνος της
χρηείας αὐτῆς αἰτιμῶνται Ἑλλην. νόμ. 582¹⁸· Πιστεῦω και πρωτότερον παρὸν να εσπε-
ρώσει, | να μάθεις εις τον πόλεμον τι δούλευσιν ποισόμεν Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ-
Jeffr.) 10986⁷· β) πρώτα-πρώτα, πριν και πάνω ἀπὸ ὅλα: τι με ζητεῖ πρωτότερον κι
ορέγεται να ποῖσω, | καν δίκαιον καν χάριτα ἤθελεν εκ τα δύο; Χρον. Μορ. Ρ 7710.

Φρ. προσέρχομαι πρωτότερον = (εδῶ προκ. για κληρονομικά δικαῖωματα) ἔχω
προτεραιότητα: ταῦτα λέγομεν διὰ τας κληρονομίας, ὅτι προσέρχονται πρωτότερον
υἱοί, δεύτερον οἱ ἀπὸ τον κύρην, ἢ την μάνναν, τρίτον ... οἱ ἀδελφοί Ἑλλην. νόμ. 564²⁸.

πρωτότερος, ἐπιθ., Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 127²², Αἰτωλ., Μυθ. (Παράσουλου) 5⁷,
Ιστ. πατρ. 143⁵⁴, Πηγὰ, Χρυσοπ. 309 (12), Μορεζ., Κλίνη φ. 28⁷, 54⁷, 74⁷, 301⁷, 539⁷, Βε-
νετσάς, Δαμασκ. Βαβλαάμ 30^{30,34,3}, 38^{37,4}, 67^{2,13}, Νομοκριτ. 97, Χριστ. διδασκ. 55, Ροδι-
νός (Βαλ.) 53, Μάξιμ. Καλλιόν., Κ. Διαθ.² Ιω. α' 15, Μπερτολδίνος 107⁷· πρωτέτε-
ρος· πρωτότερος, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ-Jeffr.) 1318, Χρον. Μορ. Ρ 3056.

Απὸ το ἐπιθ. πρώτος και την κατάλ. -υτερος. Ο τ. πρωτέτερος με -ε- πιθ. ἀπὸ
αφομοιωτ. ἐπιθ. του γειτονικοῦ. Τ. πρωτεσούτερε σήμ. στο τσακων. ἰδιῶμα (Κωστ.,
Λεξ. τσακων., Α. πρωτεσούτερε). Ο τ. πρωτότερος, ἀπὸ το ἐπιθ. πρώτος και την κα-
τάλ. -τερος (πβ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 413), τον 8.-9. αἰ. (TLG). Η λ. στο Βλάχ. (γρ. πρωτή-
τερος), στον Κατσαῖτ. (Ιδ. Δ' 429, Κλ. Γ' 288), σε ἑγγρ. του 18. αἰ. (Μπόμπου-Σταμάτη,
Πρακτ. Ε' Παν. Σ. 458) και σήμ.

1) (Χρον. σημασ.) που προηγείται χρονικά, προηγούμενος, προγενέστερος: Τού-
τος ἔκαμε πρώτος βεζιρην να κάθεται σιμά του και να κρίνει ἄλλοτε, ὅταν αὐτός δεν
εἶναι παρὼν· διότι οἱ πρωτότεροι ἀρχηγοί των Τουρκῶν γραμματικούς μόνον εἶχασιν
Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 290⁷· ει δε εκείνος (ενν. ο ἄνδρας) μετὰ ταῦτα πάρει ἑτέρην
γυναῖκαν, τὸ δίκαιον κελεύει και ὀρίζει ὅτι οἱ συγγενεῖς της ἄλλης του συμβίας της
πρωτέτερης ἡμποροῦν καλά να του ζητήσουν εκείνον το λεγόμεν τὸ του ἀφῆκεν η
(ενν. πρωτέτερη) γυναῖκα του Αἰσιζ. 392⁷· Και την ὥραν του εσπερινου ἔγιναν τρεῖς
οἰσμοί ἀπὸ τους πρωτότερος μεγαλύτεροι, ὅπου ἤθελε να γυρίσει το νησί ἀνω κάτω
Διήγ. εκρ. Θήρ. 109⁷· Και ἔκανε καθημερνὸ ὡσάν τις περασμένες! τις μέρες τις πρω-
τότερες σπὸδομεν γραμμένες Διήγ. ωραιῶτ. 940. **2)** Μεγαλύτερος στην ηλικία, πρω-
τότοκος (με οἰσ. ὅπως παῖς, παιδί κλπ.): Δεκατρεῖς δε παῖδας εἶχεν, | κι εσοκωθήσαν
οἱ πέντε! εις της Τροίας γουν την μάχην! οἱ πρωτότεροι των ἄλλων! οἱ δ' οκτὼ γουν
οἱ εσχάτοι! εις την μάχην οὐκ ἐμφαίναν! ὡς ἀνάξιοι πολέμου Ἑρμον. Ω 108⁷· Ο Πρία-
μος ο κύρης μου μόνιος την αφεντεύγει (ενν. την Τρώϊα), | κι εις ὅλο το βασίλειο τὸν
Φρυγίας βασιλεύγει, | και ὀπίσω του θανάτου του η βασιλεία τυχαίνει! και ὡσάν
πρωτότερον παιδιὸ ἐμένα ν' ἀπομένει Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. γ' 14⁷· 3) (Προκ. για κοι-
νωνική τάξη, σιαιά, ιεραρχία) ανώτερος, κορυφαῖος: ἦτον ο πρωτότερος ἀρχων της
Ρωμανίας Χρον. Μορ. Η 3056.

Το αρσ. ως ουσ. στον πληθ. = α) οι πρόγονοι: Διατί εδώ δεν θέλεις ζήσει παντο-
τὴν ἀμή, καθὼς εἶσαι θνητός, θέλεις αποθάνει, καθὼς και οι πρωτότεροί σου ὅλοι
Βενετιάς, Δαμασκ. Βαβλαάμ 112^α ἔχω ακουστά ἀπὸ τους πρωτότερούς μου ὅτι εἶναι
κάλλιον τινὰς νὰ αποθάνει παρὰ νὰ παρέβει την αληθείαν Λούκαρ., Διάλογ. 220^α β)
οι επικεφαλής, οι ἄρχοντες: τον καστελλάνον κράξετε, ὁμοίως τον κοντοσταύλον, |
και τους σιργέντες μετ' αὐτούς, ὅλους τους πρωτοτέρους Χρον. Μορ. Η 8298^α ως ου-
δὲν ἠμπόρεσαν, εἰς Αθήνας ἐκρίναν | οι πάντες οι πρωτότεροι, οι καλλίότεροι Ελλη-
νας, | ὅλοι ἐκεῖ νὰ συναχθῶν βουλὴν διὰ νὰ ἐπάρουν Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.)
13531.

πρωτότερα, πρωτυτέρα, επίρρ. βλ. πρωτότερα.

ῥπά, αριθμητ., βλ. επτά.

πταίγω, βλ. πταίω.

πταίρω, Ιερακοσ. 406¹⁹, Ορνεοσ. αγρ. 543²⁶.

Το αρχ. πταίρω. Τ. φταίρω σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Καρανικόλα Α., Συμ. 3,
1977, 93, Μιχαλαριά-Βογιατζή, Λεξ. Σύμης, γρ. φτέρω βλ. και Andr., Lex., στη λ.).

πταίσθης ο, βλ. πταίστης.

πταίσμιον το, Τρωικά 522²⁸, Ασσιζ. 160³⁴, 402³⁰, Διγ. Α 831, Πόλ. Τρωάδ. (Παπα-
θωμ.-Jeffr.) 602, Διγ. παιδ. (Tsiouni) 220, Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 108, 275, Φλώρ. 697,
1782, Ερωτοπ. 59, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 128, 194, Μαχ. 352²⁸, 586¹⁵, Θηρ. Β'
[60⁹], Ε' [8⁹], Ζ' [7⁹], Θηρ. (Foll.) Ι 9, Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ. 37, Διγ. Αλ. V 49, Ανθ. χαρ.
289²⁷⁻⁸, Διγ. Αλ. Ε (Lolos) 309⁹, Ιστ. πατρ. 118⁵⁻⁶⁷, Μαρτύρ. αγ. Νικήφ. 251, Μετάφρ.
Δαμασκ. Βαβλαάμ 121³⁸, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Γ' 62¹⁵, 73²⁰, Ιστ. Βλαχ. 1409, 1416,
Διγ. Ανδρ. 330³⁸, 333³⁰, 336¹⁸, 364¹⁴⁻¹⁵, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 586, Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ'
[571], Ε' [1636], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 102 δις, 212, 258, 331, Ροδινός (Βαλ.) 187, Δια-
κρούσ. (Κακλ.) 801, 1211, Ιστ. μακαρ. Μαρκ. 648, κα. ?επταίσμιον, Βοζ. Ιλιάδ. 364
πταίσμιον, Σουμμ., Ρεμπελ. 168 δις, 181, 182, 185 πταίσμιον(ν), Αχέλ. 2529 φθαί-
σιμον(ν), Σουμμ., Ρεμπελ. 167 φθαίσμιον, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 282 χφφ
(βλ. Bakker-v. Gemert [Φαλιέρ., Ρίμ. σ. 139]), Θηρ. Η' [101⁹], Ch. pop. 395 κριτ. υπ.,
Μαλαξός, Νομοκ. 80, Σταυριν. 827, Νομοκριτ. 70, 86 φταίσιμον, Πεντ. Αρ. XXXII 23,
Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 90, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 486²¹, Hagia Sophia v 545²⁴
φταίσιμον(ν), Αιτωλ., Μύθ. (Παράσγγελου) 20³⁵ φταίσιμον, Πηγά, Χρυσοπ. 277
(5), Πιστ. βοσκ. Ιντ 5, 98, Hagia Sophia v 545²⁴ φταίσιμον, Χρον. Μορ. Η 5880, 5910,
Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) 74, Πεντ. Γέν. IV 7, I 17, Εξ. X 17, XXIX 36, XXX 10, Λευ-
ιτ. IV 3 δις, 8, 14, 24, 33, 35, VI 18, VIII 2, IX 7, X 19, XXVI 24, Αρ. V 6, VIII 8, XIX 17,
XXIX 5, Δευτ. IX 18, XXIII 23, Χρον. σουλτ. 26^{2,3}, 113³⁰, Πανώρ.² Ε' 207, Ερωφ. (Αλεξ.
Στ.-Αποσκ.) Αφ. 67, Α' 97, 103, 460, Β' 260, Δ' 252, 355, 390, Ε' 74, 372, 627, 628, Χορτά-
τση, Ελευθ. Ιερουσ. Β' 162, Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ' 7, 10, Πιστ. βοσκ. I 5, 142, 144, Θυσ.
(Bakk.-v. Gem.) 837, 970, Στάθ. (Martini) Ιντ. β' 64, Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 29, Β' 225, Ε'
480, Νομοκριτ. 110, Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [1221], [1224], Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 15.

κα· φταισίμο(ν), Πηγά, Χρυσοστ. 172 (2), Πιστ. βοσκ. IV 5, 164· φταισίμον, Χρον. Μορ. H 3398, 5136, 5834, 5866, 5890, 7340, Χρον. Μορ. P 3398, 3420, 5828, 5834, 7340, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 282, Ch. por. 395, Βουστρ. (Κεχ.) 190^α, Δεφ., Λόγ. 256, 322, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 440, 614, Πιστ. βοσκ. IV 5, 31, 8, 94, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 65, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 553, Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 334, Σουμμ., Πιστ. φιδ. Α' [459], Β' [1189], Γ' [287], Δ' [615], [618], Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 34, Ροδινός (Βαλ.) 167.

Από το αρχ. πταίω και την κατάλ. -ο(σ)μον (Ανδρ., Λεξ., λ. φταίξιμο) πβ. επίθ. πταισίμος στο Steph., Θηρ. Ο τ. πταισίμο στον Κατοαίτ., Ιφ. Δ' 197, 287, Θυ. Πρόλ. 46, Α' 69, Γ' 341, 346, καθώς και στο ΑΛΝΕ λογοτ. Ο τ. φθαισίμον σε έγγρ. του 18. αι (Κώδ. Παναγ. Σπηλιοστ., ΔΙΕΕΕ 27, 1984, 422). Οι τ. φται- με επίθρ. του εφταίαια, αορ. του φταίω (Ανδρ., Λεξ., ό.π.). Ο τ. φταίξιμο (για το σχηματ. του οποίου βλ. και Χατζιδ., ΕΕΦΣΠΘ 1, 1927, 29) και σήμ. Ο τ. φταίξιμον στο Somav. (λ. φταισίμα) και σήμ. ιδίωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδίωμ., λ. φταίω). Ο τ. φταισίμο στον Κατοαίτ., Κλ. Β' 138, σε κείμ. του 18. αι (Δαβίδ 366) καθώς και στο ΑΛΝΕ λογοτ. Ο τ. φταισίμον στο Στεφανόπ., Βιβλ. Στεφανόπ. 13, σε νομοκανονικό κείμ. του 15. αι (Μάτσης, ΕΕΒΣ 34, 1965, 201· πβ. Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 917 π' 62), στο Βλάχ. (λ. φταισίμα), στον Κατοαίτ., Ιφ. Ε' 220 και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Χατζ., Γραμμ. κυπρ. διαλ. 36, 161· βλ. και Μενάρδ., Αθ. 8, 1896, 437). Η λ. τον 6. αι. (TLG) καθώς και σε έγγρ. του 15. (Εγγρ. Μάλτ. 66) και 17. αι. (Γωμ., Κρητολ. 9, 1979, 15).

1) Υπαιτιότητα, ευθύνη, φταίξιμο (βλ. και Bakker-v. Gemert [Φαλιέρ., Ρίμ. σ. 139])· με τις προθ. με, άνευ: Ελα και άσε, μα τον Θιον, δι' αυτεινους να λυπάσαι, Ι ίτις με ιδίο φταισίμον εις καταδίκη να 'σαι Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 124· εφύγαμε εκ τον πόλεμον άνευ φταισίματός μας Χρον. Μορ. H 5130^α (συνχόντ. με ρ. όπως δίδω, έχω, ρικτα/ρίχνω κ.τ.ό.): μη διδείς, κόρη μ' άσπλαγχνη, το φταισίμον σ' εμένα, Ι μα να το δώσεις ειν' πρεπόν και δικίο προς εσένα Σουμμ., Πιστ. φιδ. Γ' [287]· εις εμένα Ι το φταισίμον μου ρίξεις, Ι μα ρίξε το σε σένα Πιστ. βοσκ. III 3, 110· μάκρυνε ... (παρ. 4. 3 στ.), μη λάχει να σε ρίξει Ι στο φταισίμον εσένα, Ι να γλυτώσει εκείνη Πιστ. βοσκ. IV 4, 43· διχως να 'χω φταισίμο, φταίστη με ονομάζει Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 384· διά τους εφτά χρόνους ουδέν σας έστειλα επιστολήν ... Ι να ηξεύρετε ότι ουδέν είναι το πταισίμον από εμένα ουδέ από την αγνωσίαν μου Διήγ. Αλ. F (Lolos) 308^α· μη ονειδιζε-τε τον βασιλεάν, αυθέντες, Ι διατι όλον το πταισίμον ήτον εις τους ρηγάδες Ι και εις τους αυθέντες της Φραγκιάς Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 232. 2α) Παράπτωμα, σφάλμα, λάθος: Ει μεν ήτον ποιήσοντα εδώ ο Μέγας Κύρης Ι το ομάντζιον του αφέντη του, τον πρίγκιπα Γυλιάρμο, Ι και μετά τούτο εβάσταζεν άρματα προς εκείνον (παρ. 1 στ.), ο νόμος γαρ ορίζει το ... Ι να ήτον ακληρονόμητος ... (παρ. 4. 1 στ.). Ως δε το λέγει το έγγραφον ... (παρ. 4. 1 στ.), ότι ποτέ ουκ έποικεν ομάντζω ... (παρ. 4. 1 στ.), ουδέν φέρνει το φταισίμον εις ακληρίαν το πράγμα Χρον. Μορ. H 3420^α· «... εισαι αφί-ορκος, άπιστος στον λίζιον σου αφέντην (παρ. 4. 12 στ.)». Το ακούσει το ο μισοίρ Ντζεφρές ..., Ι το πώς τον αποσκέπασεν ο ρηγας ..., Ι και είπεν του το φταισίμον, το σφάλμαν όπου εποίκην ... Χρον. Μορ. H 5828^α· ο φηλότατος αφέντης ο μέγας σουλτά-νος ... πολομά σε να ηξεύρεις πως εσυμπάθηρέν σου από το πταισίμον σας, ότι ο πατήρ σου ο ρε Πιερ ήτον η αφορμή τούτης της μάχης Μαχ. 292^α· (ως σούτ. αντικ.): έπταισε παιδίν επταισίμον, μανθάνει το ο Πάρις, Ι μετά οργής οργίστηκεν Βιζ. Ιλιάδ. 364· ωσάν

ένας μάστορας οπού έχει πέντε έξι μαθητάδες, έπειτα τον φταίσουν τέποτες μεγάλον φταίσμον και αυτός ομώσει ότι ... να τους δείρει όλους ... Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 133» (προκ. για ερωτικό συναίσθημα): είναι γοργό την πλερωμή βρίσκω στο φταιισμό μου, καλά και φταιισμό ποτέ γή κρίμα δε μπορούσί! όσοι κι αν το γροικήσουν, με δίκιο να το πούσι! Χρυσόφι δε μ' εκόμπωσε ... (παρ. 1 στ.), μα σπλάχνος κόρης όμορφης και κάλλη πλουμισμένα! τόση φωτιά στα σωθικά μου ρίξαν τα καημένα Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 260, 261· αν της αγάπης φταίσμον γλυκός 'έχει μεγάλη γιατί να 'χει στενότητα κι ανάγκη να μην σφάλει; Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ' [557]· (σε προσωποπ.): Η Αγάπη και το Πταισίμον άρχισαν να τον λέγουν (ενν. τον Αχιλλέα) Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffer.) 9323· β) (νομ.) αδικημα, ανόμηση: έφυγαν (ενν. οι καπουριόνοι) εντάμα με όλους τους ετέρους φυλακμένους, οπού με δαύτους ήσαν ανταμωμένοι διά έτερα πταισίματα Σουμμ., Ρεμπελ. 189· ο αφέντης ετούτος ο Πιζάνης να τους κρίνει εις το πταισίμο της ρεμπελιάς, οπού ο λαός ετούτος έκαμε Σουμμ., Ρεμπελ. 186· Ουδέ διά χρέος ουδέ δι' άλλον πταισίμον, μήτε μίαν γυναίκα συγχωρούμεν να βάλουν εις φυλακήν Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 613 μθ' 3· Οστις καταδικασθεί εις φταίσμον και περιορίσουσι τον, δεν διατίθεται Νομοκριε. 100· (με είδος σύστ. αντικ.): Οστις κατηγορήσει τινά εγκληματικόν πταισίμον, ανάμεσα δύο χρόνων θέλει να πληρώσει την κατηγορίαν, ειδημη, το τέταρτον των πραγμάτων αυτού ζημιώνεται Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 914 ος' 3· γ) γ) αμάρτημα: κανονίζει (ενν. ο πνευματικός) αυτόν κατά το πταισίμον αυτού· και ει μεν έχει πολλές αμαρτίας κανονίζει αυτό την μεγαλύτεραν αμαρτίαν ... Νομοκ. Αγ. Γεωργ. 139· λέγει (ενν. ο Χριστός) «ΐάτερ, αφες αυτοίς» ... διά να τον (ενν. τον Θεόν) κινήσει εις ευσπλαγχνίαν, να συμπάθῃσι το μεγάλο πταισίμον εκεινών, οπού τον εσταυρώναν Ροδινός (Βαλ.) 136· (ως σύστ. αντικ.): είπεν ο Μωσέ προς τον λαό· εσείς εφταιξετε φταιισμό μεγάλο και τώρα να ανέβω πριν τον Κύριο, αν τύχει να συμπάθῃω για το φταιισμό σας Πεντ. ΈΞ. XXXII 30· εστράφην ο Μωσέ προς τον Κύριο και είπεν· παρακαλώ, έφταιξεν ο λαός ετούτος φταιισμό μεγάλο και έκαμεν αυτώνών είδωλα μαλαματένια Πεντ. ΈΞ. XXXII 31· (εδώ προκ. για το «έργο» της αμαρτίας): το φταιισμό σας, ως εκάμετε το μουσκάρι, επήρα και έκαψα αυτό εις την ιστιά Πεντ. Δευτ. IX 21· (προκ. για το προπατορικό αμάρτημα): έπαθεν (ενν. ο Ιησούς Χριστός) εις τον κόσμον, διά να λύσει το φταιίσμον του πρωτοπλάστου Αδάμ Μετάφω. Δαμασκ. Βαβλαάμ 99· (περιληπτ.) τα σφάλματα, οι αμαρτίες: επαιδενός μας, Δέσποτα, διά το πταισίμόν μας, και μας εκατεδίκασες εις χείρας των εχθρών μας! πολλά καλά το έκαμες ως να σωφρονισθούμεν, και τον χρυσόφι στην φωτιάν και να λαγαριοθούμεν Ιστ. Βλαχ. 2477 [= Γέν. Ρωμ. 99]· έψαλα προς τον Κύριο και είπα: «... θυμήσου τους σκλάβους σου ... και γνέψει προς τη σκληρότητα του λαού ετουτουνού και προς τη κακοσύνη του και προς το φταιισμό του ...» Πεντ. Δευτ. IX 27· γ) (εκκλ.) παράπτωμα που επιφέρει παύση της ιεροσύνης ή παράπτωμα του αρχιερέως που τιμωρείται από τη σύνοδο των ιεραρχών: Ο δέκατος τρίτος ... κανών ορίζει ότι όποιος ιερέυς ή διάκων· να λέγει ότι ηξένυρι διά τον αρχιερέαν αυτού ότι ευρίσκεται εις πταισίματα και πριν να γένει σύνοδος και απόφασις κατά τον επισκόπον και τολμήσει και κόψει το μνημόσυνον αυτού ... Μαλαξός, Νομοκ. 150· (εδώ ως σύστ. αντικ.): αν ... εγκαλέσει τινά από τα πρόσωπα της εκκλησίας ότι έπταισε πταισίμον, οπού να χάσει την ιεροσύνην του, θέλει να μην δέχεται πάσα

άνθρωπον εις κατηγορίαν ιερέως, ἀμή τοιοῦτον, ὁποῖον λέγει ὁ κανὼν, νὰ εἶναι χριστιανὸς ὀρθόδοξος ..., μὴδὲ νὰ εἶναι ἀπὸ πταίσμων τὸν τίποτες χωρισμένος ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν Βακτ. ἀρχιερ. (Ακανθ.) 917 π' 58^γ) ἡ θυσία ἐξιλέωσης ἀμαρτιῶν στὴν ΠΔ: ἐτοῦτῃ ἡ ὁρμηγιά εἰς τὸ ὁλοκαῦτωμα, εἰς τὸ κανίσκι, εἰς τὸ φταίσμο Πεντ. Λευτ. VII 37· ἔπαρε ... τὸ λαδὶ τοῦ ἀλείμμα καὶ τὸ δαμάλι τοῦ φταίσμου καὶ τὰ δυο κριάρια ... Πεντ. Λευτ. VIII 2· πρόβατο ἓνα ... γιὰ ὁλοκαῦτωμα, ῥίφι γίδινο ἓνα γιὰ φταίσμο Πεντ. Αρ. VII 16· (προκ. γιὰ τὸ σφάγιον ποῦ προσφέρεται ὡς θυσία ἐξιλέωσης ἀμαρτιῶν): τὸ κρεᾶς τοῦ δαμαλίου ... νὰ κάψεις εἰς τὴν ἱστίᾳ ἀπὸ ὧν τὸ φουσσάτο· φταίσμο αὐτὸ Πεντ. Ἑξ. XXIX 14· νὰ ἀνακουμπῇ τὸ χερί τοῦ ἐπὶ κεφαλῇ τοῦ φταίσμου καὶ νὰ σφάζει τὸ φταίσμο εἰς τὸν τόπο τοῦ ὁλοκαῦτωμα Πεντ. Λευτ. IV 29 δις· νὰ πάρει ὁ γερῆς ἀπὸ τὸ αἷμα τοῦ φταίσμου μετὰ δάχτυλό του καὶ νὰ δώσει ἐπὶ τὰς ἄκρες τοῦ θειαστήριου Πεντ. Λευτ. IV 34· δ) σφάλμα, ἐλάττωμα σὲ συγγραφικὸ ἔργο: θέλω ἐτοῦτο τὸ μικρὸν μου ποίημα νὰ τὸ λέγουν Ἀνθος Χαρίτων καὶ, ἀν τύχει τίποτες πταίσμων, εἶμαι βέβαιος νὰ εἶναι εἰς τὴν συνείδησιν ἐκείνου σποῦ τὸ ἀναγνώσκει Ἀνθ. χαρ. 289^β. 3) Ντροπὴ, προσβολή (Κακουλίδη-Πηδώνια [Ἀνθ. χαρ. σ. 195]): Ἡ ἐκτῇ (ενν. προδέντοα) ἐνὶ ολόκαλῃ καὶ βερτιούζικῃ ἀντὰν τὰ κορμιά θέλουν σὺ νὰ ἴναι δυνατὰ καὶ υπομονητικὰ διὰ νὰ μὴδὲν λάβουν σὺ ἀντροπὴν καὶ φταίσμον εἰς τὸ κορμὶν τοὺς οὐδὲ εἰς τὴν ψυχὴν τοὺς εἰς τὰ πράματά τοὺς οὐ διὰ τὴν πατρίδαν τοὺς Ἀνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 127.

πταίσις ἢ φταίση.

Απὸ τὸ πταῖω καὶ τὴν κατὰλ. -σις.

Ενοχῇ, φταίξιμος: Μα, ἀδικο γένος, ἀγνώρω, ἔπρεπε νὰ κατέβουν! ὅλες οἱ ὅτιες τὸν οὐρανοῦ καὶ αὐτὲς τρεῖς γῆς ν' ἀνέβουν! καὶ νὰ σμιχτοῦν νὰ κάψουν καὶ νὰ σὰς ἀφανίσουν, ἵ γιὰ νὰ ὕ' περίσσα ἡ φταίση σου καὶ ἡ κακοθέλησὶς σου Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) 136^α ας τοὺς χαλάσει ἡ κρίσις σὰς καὶ ας τοὺς καταφρονέσει, ἵ γιὰ νὰ ἔχει ὁ κόσμος νὰ θεωρεῖ τὴν ἀποινὴν τοὺς φταίση αὐτ. 226.

Φρ. εἶμαι τῆς φταίσης = φταῖω, εἶμαι ἐνοχος: θαρρῶ γιὰ καλοσύνη σου νὰ τὸν συμπονέσεις, ἵ γιὰτὶ, καθὼς γνωρίζομε, δὲν ἐν' αὐτὸς (ενν. ὁ Χριστὸς) τῆς φταίσης αὐτ. 326.

πταίσμα τὸ, Γλυκά, Στ. 522, Γλυκά, Στ. Β' 30, 43, Μιχ. Ιερομ. II 9, Προδρ. (Εἰdeneier) IV 287, 348, Μανασσ., Ποίημ. ἡθ. 791, Διγ. Ζ 419, Πάλ. Τρωαδ. (Παπαθεωμ.-Jeffr.) 1454, 3456, 3681, Ιωτ. Ηπειρ. XXI, Λιβ. Va 410, Λιβ. Esc. 400 κρη. υπ., 448, Δούκ. 317^α, Θηρ. Ε' [100^α], Σκλέντζα, Ποίημ. I^α, Ἐκθ. χρόν. 36^α, Διγ. Ἀνδρ. 317· πταίσμαν, Ἀσοῖζ. 153^α, 432^α, Φλώρ. 432, Λιβ. διασκευὴ α 466, Μαχ. 362^α· φταῖμα, Χρον. Μορ. Ρ 3343· φταίσμα, Χρον. Μορ. Η 4798, Χρον. Μορ. Ρ 39· φταίσμαν, Ἀσοῖζ. 325^α.

Τὸ ἀρχ. οὐσ. πταίσμα. Ὁ τ. φταῖμα (<μτγν. οὐσ. πταῖμα) στὸ Σομαν. Ὁ τ. φταίσμα στὸ Βλάχ. Ὁ τ. φταίσμαν σήμ. στὸ κυπρ. ἰδιῶμα (Σακ., Κυπρ. Β' 848). Ἡ λ. στὸ Βλάχ. καὶ σήμ.

1α) Λάθος, σφάλμα, παράπτωμα: Μαχ. 166^α, Ἀνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 99, Μορεζ., Κλίνη φ. 117^α, Λίμπον. Αφ. 70^α (ἐδῶ προκ. γιὰ Λάθος τῆς σκέψης): τὰ κατὰ γνώμην πταίσματα συγχώρησιν παράσχει! καὶ μὴ ὀργίζεσθαι τινα προ τούτου

ερευνήσαι Διγ. Ζ 2353· (εδώ προκ. για λάθος που αφορά ερωτική επιθυμία): Σκουλήκοι του μεταγνώμον ...! ... που την ψυχή περινοῦσι! π' ἀνάπαψη μηδεκταμιά, στο φταίσμα μου το τόσο,! του δολιερῶν μου λογισμῶν δεν ἤμπαρῶ να δώσω Ροδόλ. (Αποσκ.) Α' 303· (ως σύστ. αντικ.): παιδίον πταίσμα ἔπταισεν εἰς ἐξ αὐτοῦς ἐκείνους,! και παραστήνουν οἱ ἑτέροι το σφάλμα εἰς τον Παριν Βυζ. Ιλιάδ. 213· β) παράλειψη, ἀπερισκεψία, ἀφέλεια: Λιβ. διασκευῇ α 466, 513· 2) (Νομ.) ἀδίκημα, ἀπιστία, πταίσμα: Εμπαλῆς ... οὐδέ ἐντέχεται ... να σύρει ἄνθρωπον ἔξω του μέτρου, και αν το ἐποίκειν και να τον ἔχουν πιασμένοι, ... ἐντέχεται να ἐνι αἰσχινόμενος κατὰ το φταίσμαν του Ασοῦζ. 275²⁸· Μετὰ ταῦτα γαρ τον ὀρισεν ἐνώπιον των κεφαλαδων! ὅτι διὰ την ανταμοιβην τον φταίσματος που ἐποίκειν (παρὰλ. 1 στ.) να ἀπέλθῃ στον ρήγαν της Φραγκίας και ἐκεῖνος να τον κρίνει Χρον. Μορ. Η 3343· Κριτῆς ἀπροσωπώλητος Θεὸν παρομοιάζει,! καθέναν με το πταίσμα του τον ἐκαταδικάζει Ιστ. Βλαχ. 1394· (εδώ με την πρόθ. ἀνευ): και ἀνευ τινός φταίσματος να τον καταπατήσῃ! διὰ λόγους ψεματερινούς και δωριανὰ μαντάτα Χρον. Μορ. Ρ 4798. 3) Ἀδικία, αἰτιμία, προσβολή: Ἀλήθεια, όταν υπήγαμεν ἐκεῖ να ἐκδικηθούμεν,! διὰ πταίσμαν οἱ οὐοὶ ἐποίκαν οἱ Τρώες των Ἑλλήνων,! ὅλοι χάρισμα με ἔδωκαν, προτίμησιν, μίαν κόρην Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 1406· τα ἔργα τα πνευματικά ... εἶναι τοῦτα: να συμπιᾶθῃς πταίσματα τὰ σου ἐποικασιν ... Ἀνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 96· Μαντάτο ἀπὸ τον ἀτιμον με φέρνεις βασιλεῖα,! οἱ οὐοὶ ο πατήρ του ὄβρισε τους πρώτους ἐδικούς μας,! οἱ οὐοὶ κακὸν οὐκ ἔκαμαν, ζημίαν ἢ ἄλλον πταίσμα Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 1464. 4) Ἡθικὸ παράπτωμα, αμαρτία: Τὰ 'ποικες αγαθὰ μισθὰ τῶρα σε περκεκλώνουν,! ο περιστάτης σου λαὸς ζητὰ να τονε ὠάνουν,! να ξεπλυθεῖ τα πταίσματα και οὐοῦθεν ἔχει κρίμα Σκλέντζα, Ποιήμ. 54¹· και της ανταποδόσεως την φοβεράν ἡμέραν,! ἐν ἡ πάντα τα κρυφὰ πταίσματα φανερώνονται! ἀγγέλων κατενώπιον και των ἀνθρώπων πάντων Διγ. Ζ 2712· Ἀλλ', ὦ Θεέ μακρόθυμε, κάμε 'λευθέρωσέ τους,! ἀπὸ τοιαῦτα πταίσματα κακὰ ἐπιστρέψέ τους,! διότι ἐξεπέσασιν εἰς πάθη αἰτιμίας! και εἰς ἀδοκίμῶν τε νουν της ἀρρενομανίας Ιστ. Βλαχ. 2742. 5α) Φταιζμο, ευθύνη, υπαιτιότητα: Λέγεις, καλὲ νεότερε, ἐμέναν ἐν' το πταίσμα,! και ρικτεῖς μου κατηγορίαν και λέγεις ἔπταισά σου Ερωτοπ. 92· Και με ὅλον τούτον με πάσα σας δίκιαν και διακριτικὴν παραγγελίαν ... κουντεντιάζομαι ἀφήνοντα εἰς ἐμέ ὅσον εἶναι χρῆση εἰς την φάλλιαν μου και καθολικὸν μου πταίσμα Ἀνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 74· Εγὼ ἔχω ὅλον το πταίσμα,! ἀφον διχῶς μου ἀπόθανες Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 4260· ἀς βλέπεται καλὰ πάσα ἄνθρωπος ποταποῦ ἀνθρώπον παραδίδει την ἐμπαλίαν του ἐσπιτίον του, ὅτι αν βάλλει κακὸν ἄνθρωπον, οἱ λαὸς της χωρὰς οὐδὲν ἐντέχονται ποτὲ να ονομοιάσουν την κακοσύνην του, αν οὐκ ἐνι πταίσμαν Ασοῦζ. 411¹⁸· (εδώ προκ. για λάθος/υπαιτιότητα ἐδικού): ἄτσαλλον πράμαν ἐνι εἰς τον μάστρον ὄνταν το φταίσμαν καταγνώννει ἐκεῖνον Ξομίλιν φ. 135²· το δίκαιον κρίνεισκει ὅτι ἐκεῖνος ο ἰατρός ἐνι κρατημένος ... να τον ικανώσει (ἐνν. τον αὐθέντην) εἰσεαῦτα ὅσον ἐκεῖνος ο σκλάβος ... να αξιάζει παρακάτω διὰ το ἐνι λαβωμένος διὰ το πταίσμαν του Ασοῦζ. 180⁸· (εδώ με την πρόθ. χωρὶς): το δίκαιον ὀρίζει ὅτι ἐκεῖνος ἤμπαρει να το πουλήσῃ (ἐνν. το ὄρνισιν) ἀπεκεί και ομπρός εἰ τινος θελήσῃ, και πρέπει ἐκεῖνη ἡ διατίμησις να ἐνι ἐδική του με το κείμενον χωρὶς πταίσμαν τὸ εἵνεται τινός Ασοῦζ. 201²⁸· β) (με τὴν πρόθ. διχῶς, χωρὶς) αἰτία, λόγος: Εσκότῳσε τον βασιλεῖα τότε τον Λαομῆδην,! την

πόλιν κάτω έρριψε μέχρι των θεμελιών,| δίχως μεγάλης αφορμής, δίχως μεγάλον πταίσμα Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.- Jeffer.) 11402' Έντευθεν οι δημηγερεύνοντες ... έτέρων τούς οφθαλμούς εξόρνεζαν, ει και οι πλείονες χωρίς πταίσματος Ιστ. Ηπειρ. ΧΧΙ⁹.

πταισμολογώ· φταισμολογώ.

Από το ουσ. πταίσμα και το β' συνθ. -λογώ.

Προσφέρω κ. ως εξιλαστήρια θυσία (πβ. και ά. πταίσμον 2γ⁹): και επήρην το 'ριφι του φταίσιμονος του λαού και έσφαξέν το και εφταισμολόγησέ το σαν το πρωτο (ενν. 'ριφι) Πεντ. Λευιτ. ΙΧ 15.

πταιστής ο, Γλυκά, Στ. 277, Μαχ. 572²³, Ιστ. Βλαχ. 1690, 2273, Σουμμ., Ρεμπελ. 166, 185, κ.α., Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 136⁷, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 240⁹, 243⁹, 883 κδ' 1, Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ' [510], [524], [1239], Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Παύλ. Κορ. Α' ια' 27' πταίσθης, Μαχ. 574¹⁰· φταιίσθης, Κρασοπ. (Eideneier) S 91 κριτ. υπ: φταιίστης, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 308, Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Γ' 28, Πιστ. βοσκ. IV, 7, 180, 8, 211, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 142⁷, 147⁷, Χριστ. διδασκ. 46, 185, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 188, 191, 384, Γ' 111, Δ' 265, 354, Τζάνε, Κατάν. 194.

Από τον αόρ. του πταίω και την κατάλ. -της. Οι τ. πταίσθης και φταιίσθης με -σθ- από υπερδιόρθωση του συμπλέγματος -στ-. Ο τ. φταίστης στο Βλάχ. και σημ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 848), καθώς και στο ΑΛΑΝΕ. Τ. φταιίκτης και φταιίκτης σημ. Η Α. παθ. τον 11. αι. (TLG· βλ. και LBG), στο Κουμαν., Συναγ. v. λέξ. και σημ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

1α) Αίτιος, υπεύθυνος, υπαίτιος, φταιίκτης: κιανείς να μη με συντηρά, μηδέ και να μπορούσι! τ' αρμάτι', απού 'ναι φταιιστες μου, κιανένα να θωρουσι! Ροδολ. (Αποσκ.) Β' 192· Ουδ' είναι δικιον και πρεπόν, αποκοτιάν να πιάνεις,| το' αστέρες και τον ουρανόν, φταιιστες να τους εκάνεις,| Γιατί όσες θλίψεις και κακά και δυστυχίες μας φτάνουν,| ημείς χαλκιάδες είμαστεν, οι ίδιοι που τες φτιάνουν Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ' [672]· εσύ 'σαι φταιιστης μοναχός στο αίμα σπού τρεχει! στη χώρα όλη, ξεύρεις το, πασένas το κατέχει Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 189· β) ένοχος, υπόλογος, κατηγορούμενος: Και ο ποδέστας άρχεψεν μοναύτα να δείξει πως δεν είναι πταιίστης Μαχ. 316²⁴· και έπρεπε να μην φαίνονται (ενν. οι ποπολάροι) εις το πρόσωπον τον κριτή ..., μ' όλον τούτο αυτοί επήγαιναν θαρρετά ... να στέκονται κατέμπροσθεν εις το πρόσωπον του κριτή, ωσάν να μην ήθελε είναι πταιίσται Σουμμ., Ρεμπελ. 185· Γυριστέ το, ω στρατηγοί, το φταιίστη, κι ας μιλήσει Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 105· (εδώ προκ. για εραστές): τους υπηρέτας της θεάς θέλω τούς πέψει νά μπουν! μέσα στο σπηλιον, και τους δυο τούτους σαν φταιιστες νά βρουν Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ' [866]· γ) αυτός που διέπραξε αδίκημα και έχει ήδη τιμωρηθεί γι' αυτό, παράνομος, κατάδικος: η δικαιοσύνη σπού είναι γλυκυτάτη ... τους αμαρτωλούς και πταιίστας βλέποντας τον καιρόν τον πολόν σπού έκαμαν με τωσαντην παιδευσιν ... ελυνήθησαν και τους ελευθέρωσαν Σουμμ., Ρεμπελ. 192· όσοι είναι σκλάβοι, πταιιστες και φονιάδες ας έλθουν με τον ρήγα ... και οι σκλάβοι ελευθεροι από σκλαβίαν και απού πάσα πταιίσμαν Μαχ. 360²⁵· Αλλά, αφέντη κράτιστε, συνήθειαν δεν έχουν! εδώ στην επαρχίαν σου ...! τους πταίστας να ξομολογούν και να τους κοινωνούσι,| μόνον αμετανόητους υπάν και τους

κρεμούσι Ιστ. Βλαχ. 2297. 2) Αμαρτωλός, ηθικά επιλήψιμος: Έτσι και ημεῖς εἰμεσθεν ομπρός εις τον Θεόν φταίστες και είναι πρέπον και δίκαιον να αποφεύγομε ... την οργήν του την δικαίαν Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 134^α και αθρῶποι της Σεδομ κακοὶ και φταίστες του Κυρίου πολλά Πεντ. Γέν. XIII 13^α (εδώ αυτοχαρακτηρισμός, ως εκδήλωση ταπεινοφροσύνης): οὕτως, Θεέ και Κύριε, ζητώ και εγώ ο φταίστης! κι αν ἦτο μπορεζαμενον να γένουνταν βουταῖον! η Πρώτη, νήσος θαυμαστή Κρασοπ. (Eideneier) S 91^α (εδώ προκ. για ειδωλολάτρη): Το είδωλο σε μαρτυρά για φταίστη. Ω αρματωμένοι, ιστες φυλακές τες σκοτεινές ούρτε το, ωσάν τυχαίνει Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 187. 3) Ψεύτης, συκοφάντης, αναξιόπιστος: και έπεψεν παρακαλητῆδες να προυμωτῆσουν να μεν πουν τινός τίποτε, ουδέ του ρηγός, όμως ανέν και άλλον να γροικῆσουν να τον εβγάλουν πταισθην Μαχ. 224^α η εμένα εκβαλόν από το πρόσωπόν σου η ζήτησε άλλον (ενν. υπηρέτην) του πατρός σου, διά να μην φανώ εγώ πταισθης εις του λόγου του Βενετσάς, Δαμασκ. Βαβλαάμ 80^α.

πταιστρία η φταίστρα, Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ' [867], Δ' [592], [722], Ε' [182].

Το θηλ. του ουσ. πταιστής- πβ. τ. φταίστρια στο Σομαν. (λ. φταίστρα) και φταίχτρια σήμ. ιδίωμ. (Μηνάς, Λεξ. ιδίωμ. Καρπάθου, λ. φταίχτης). Ο τ. στο Σομαν. Τ. φταίχτρα σήμ. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. v. Λέξ. και στο Δημητράκ. (λ. πταιστής).

α) Ένοχη: η κακορίζικη σου θυγατέρα (παραλ. 7 στ.) ... φταίστρα και θανάτω άξια αποφαοισμένη Πιστ. βοσκ. V 2, 96^α (εδώ προκ. για παράνομη ερωτική συνένερεση): όλους τους ἡπρέτας! θα στείλω ναν τη πιάσουν μετά κείνον! και ως φταίστρα να της πάρου! χωρίς ελεημοσύνην την ζωή της Πιστ. βοσκ. III 5, 325^α β) υπεύθυνη: Εσέ την ιδίαν το λοιπόν, πρέπει να κατακρίνεις, γιατί εκομπώθης μοναχή, κι εις τούτο φταίστρα εγίνης Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ' [678].

πταίω, Σπαν. A 630, 652, Σπαν. (Ζώρ.) V 82, Σπαν. O 223, Διδ. Σολ. P 101, Γλυκά, Στ. 532, 536, Γλυκά, Στ. B' 38, 41, Γλυκά, Αναγ. 17, Καλλιμ. 1677, Αοσιζ. 236^α, 446^α, Διγ. (Trapp) Gr. 1986, Διγ. A 239, 245, Φλώρ. 390, Λιβ. διασκευή α 522, Λιβ. Esc. 400, 457, Χρον. Τόκκων 2992, Διγ. Βελ. χ 141, Χούμνου, Κοσμογ. 1108, Σκλέντζα, Ποημ. 1^α, Γεωργηλ., Βελ. Α (Bakk.-v. Gem.) 201, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 223, Βασίλ. Κεφάλ. Παραιν. 116, Μετάφρ. Δαμασκ. Βαβλαάμ 111^α, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 89, 183, Θρ. Κύπρ. M 47, 142, 484, Μορεζ., Κλίνη φ. 127^α, 161^α, Διγ. Ανδρ. 317^α, 332^α, Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ' [637], Μάξιμ., Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. ιβ' 7^α πταίγω, Συναξ. γυν. 101, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 42^α, 42^α, 51^α πτιω, Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 98^α φθαιγω, Βεντράμ., Γυν. 72^α φθαιω, Φαλιέρ., Ιστ.² 489, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 77^α, 351^α φταίγω, Συναξ. γυν. 959, Πικατ. ((Bakk.-v. Gem.) 341, Κακοπ. 109, Πεντ. Γέν. XL 1, Λευτ. IV 22, Αρ. V 6, XV 27, 28, Δευτ. XXIV 4, κ.α., Αχέλ. 1390, Πανώρ.² Ε' 205, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 114, 240, 642, Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 26, 34, 87 δις, 112, 173, 201, Πιστ. βοσκ. IV 3, 273, 5, 139, 163, 301, Σταυριν. 821, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 1885, Β' 2345, Ε' 1337, 1463, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 1350, Στάθ. (Martini) Β' 122, Γ' 275, Διαθ. 17. αι. 3^α, Ροδόλ. (Αποσκ.) Χορ. β' 14, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 413^α, 513^α, 535^α, 558^α, Μορεζ., Κλίνη φ. 367^α φταίω, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 324, Χρον. Μορ. H 2691, 3317, 5131, 5884, 7441, 7591, Χρον. Μορ. P 2691, 3317, 3336, 4114, Αχιλλ.

(Smith) O 333, Φαλιέρ., Ιστ.² 144, 580, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 176, Φαλιέρ., Ε-
νὸντ.² (Bakk.-v. Gem.) 123, Χοῦμον, Κοσμογ. 1054, Πεντ. Γέν. XXXIX 9, Δευτ. XXVIII
45, Δευτ. IV 14, 22, Αἰτωλ., Μύθ. (Παράσουλου) 71⁵, Κυπρ. ερωτ. 90⁶, Ερωτόκρ. (Α-
λεξ. Στ.)² Β' 732, 2200, Γ' 712, 1196, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 683, Ιερόθ. Αββ. 332, Ζήν.
(Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 221⁷ φτῖω, Κυπρ. ερωτ. 87¹⁸, 90²⁰ ⁴⁴, 94²⁶ αορ. ῥφταισα, Διαθ.
17. αἰ. 3²⁴ β' πληθ. αορ. εφταίξετε, Πεντ. Αρ. XXXII 23, Δευτ. IX 16⁸ εφταίσετε,
Πεντ. Δευτ. IX 18⁹ β' εν. υποτ. αορ. επταίσεις, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 20⁷ γ'
πληθ. υποτ. αορ. εφταίσουν, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 368⁷ μτχ. μέσ.
ενεστ. φταιγούμενος, Πεντ. Γέν. XLII 21⁷ μτχ. μέσ. παρκ. πταισμένος, Φλώρ.
390, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 89, 183, Θρ. Κύπρ. Μ 47, 142, Μορεζ., Κλίνη φ. 127⁷
φταισμένος, Φαλιέρ., Ιστ.² 580, Σκλάβ. 100, Πεντ. Αρ. XXII 14, Κυπρ. ερωτ. 90⁶,
Πιστ. βοσκ. V 2, 131, IV 3, 273, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 1906.

Το αρχ. πταίω. Ο τ. πταίγω στο Σομav. Ο τ. φταίγω στο Σομav. και σήμ. ιδίωμ.
(Σακ., Κυπρ. Β' 848). Η μτχ. παρκ. φταισμένος στο Βλάχ. και σήμ. ιδίωμ. (Παπα-
χριστ., Λεξ. ροδ. ιδίωμ., λ. φταίω). Ο τ. φταίω στο Βλάχ. και σήμ. Ο τ. φτῖω (για το
σηματ. βλ. και Ανδρ., Ελλην. 29, 1976, 224) και τ. φκίω σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Χατζ.,
Λεξ., Φαρμακ., Γλωσσάρ. 236). Η λ. και σήμ. στη λόγ. φρ. τις πταίει (Μπαμπιν.,
Λεξ., λ. φταίω).

Α' Μτβ. 1α) Προκαλώ, κάνω κακό σε κάπ.: βλάπτω, ζημιώνω κάπ.: Επέ με τό σε
έφταισα και τι κακόν σ' ἐποίκα Χρον. Μορ. Η 4114: Εμεῖς φοβούμεθα πολλά από την
βασιλείαν σου! διότι σε ἐπταίσαμεν και επικράναμε σε Χρον. Τόκκων 2986⁷ (με είδος
σύστ. αντικ.): Ως πταίσμα οπου ἐπταισεν, διά τούτο τυραννείται Λιβ. Va 410⁷ το πρι-
κόν ριζικόν μου! ... να θέλει ν' απομείνει φταιξιμον ἐδικόν μου! τό 'φταίξεν ένας
άλλος Πιστ. βοσκ. IV 5, 99⁷ (με εμπρόθ. προσδ. σε θέση αντικ.): προσείπα προς ε-
σάς ... μη φταίξετε εις το παιδί Πεντ. Γέν. XLII 22⁷ φρ. τι (+ γεν. ή αιτιατ. προσώπων)
φταίω = σε ερώτηση που εκφράζει διαμαρτυρία για άδικη κατηγορία ή μεταχείριση:
Έρω μου, τι σε ἐπταίσα και τι κακόν σε ἐποίκα! και την καρδιαν μου σύρριζον καθό-
λου εξανασπάς την; Αχυλλ. (Smith) N 908⁷ Τι σου 'χω εγώ φταισμένα; Δεν ήμουν
πάντα πιστικός, φίλος καλός για σένα; Ρίμ. Απολλων. (Κεχ.) 1697⁷ τιμώρησε (ενν.
Κύριε) τον Αβραάμ' το τέκνο τι σου φταίγει; Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 54⁷ β) κάνω κάπ. να
υποφέρει, προκαλώ πόνο (ψυχικό ή σωματικό) σε κάπ.: ανίσως αγαπάντα σε και
φτῖω σου, | συχώρα με και δεν εν' αζαυτόν μου Κυπρ. ερωτ. 104²⁵ Τόσον είναι τά κογ-
γύζω! κι όλα μου τα μέλη φτιονμ μου Κυπρ. ερωτ. 128⁷. 2α) Ευθύνομαι για κ. κακό,
είμαι ένοχος για κ.: Με τα κατσία δικάζεται (ενν. η κόρη), μαλώνει με τ' αρνίθια
(παρλα. 1 στ.). Και τούτες όλες τις χολές, όλες τες φταίγει ο γέρος! Κακοπ. 109⁷ β)
θεωρούμαι ένοχος απέναντι σε κάπ.: αν δεν τον φέρω προς εσέν και να τον στέκω
(ενν. το Βενιαμιν) ομπροστά σου και να φταίσω εσέν όλες τις ημέρες Πεντ. Γέν. XLIII
9. 3α) Δείχνω ανυπακοή σε κάπ., παρακούω κάπ.: Ω βασιλεῦ,...! την βασιλείαν σου
ουκ ἐφταίσα ποτέ εις έναν ρήμαν Διήγ. Βελ. N² 145⁷ εσκότωνα (ενν. ο σουλτάν Μουρά-
της) με το χέρι του πολλούς πασάδες ..., όποιος τον ἐφταίγε· αμή ταπεινός εις εκεί-
νους, οπου τον επροσκυνούσαν Χρον. σουлт. 28⁷. β) (όθρησκ.) παραβαίνω τις εντολές
του Θεού, αμαρτάνω απέναντι στο Θεό: Υιέ μου, ιδές και αν ἐπταυσες τον Ποιητήν
τον κόσμον Σπαν. (Ζώρ.) V 290⁷ Δέσποινα, ... γνωρίζω πως ... μεγάλα ἐπταίσα του

γλυκυτάτου σου Γαύ Μορεζ., Κλίνη φ. 164^α· Σφαίνω και φταίγω σου πολλά (ενν. Θεέ μου) Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 85^α (με σύστ. αντικ.): εστράφην ο Μωσε προς τον Κύριο και είπεν ... εφταίωεν ο λαός ετούτος φταίσιμο μεγάλο Πεντ. Έξ. XXXII 31^α (με εμπρόθ. προσθ. σε θέση αντικ.): οκ την πολλήν φιλαργυρίαν εις τον Θεόν εφταίωαν Βεντράμ., Φιλ. 240. 4) (Εδώ προκ. για Ξενυγάρι) γίνομαι μοιχός, απατώ κάπ.: εμπορώ να μοιάω την βεττούν της κασιτίδας εις την φιλικοντούναν, η ποια ποττέ δεν πτιε τον ακριβού της συντρώφου και ανισώς και λάχει και ψοφήσει ... πλιον δεν σμίγεται με άλλην Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 146.

Β' Αμτβ. 1α Πέφτω σε ηθικό παράπτωμα, σφάλλω· Υιέ μου, αν πέση φίλος σου εις εντροπήν και πταιση. I... κρύψε την εντροπήν του Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 258^α Η ίδια η φύσις τη ζωή ποτέ της δε χαρίζει, I τω βασιλιώ που φταίζουνοι Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 180^α (σε παροιμ. φρ.: βλ. Ερωτόκρ. Παροιμ. 776): δεν έχει πόδια να σταθεί εκείνος οπου φταίσει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 1908^α β) παραβαίνω το θείο νόμο, αμαρτάνω: αν είναι η ψυχή φταισμένη και καταδικασμένη, τηνε γυρίζουν οπισώ ... οι πονηροί δαίμονες Αποκ. Θεοτ. II 47^α Ετούτ' οι κακορίζικοι αμάρτευσαν κι εφταίωαν Σουμμ., Παοτ. φιδ. Ε' [294]. **2α** Ευθύνομαι για κ. κακό, είμαι φταιχτής, είμαι ένοχος: Στραφήτω η απόφασις όπισθεν να συντύχω I να ειπω το δικιον της ωριάς και αν ε-πταίωεν, ας πάθει Φλώρ. 577^α δε λογιαζου οι λωλοι, πως... η δειλίαση, ... I είναι αφορμή και στέκουσι ..., I ... φτωχοί ... I μα λέσι, πως το ριζικό τως φταίγει Φορτούν. (Vinc.) Προλ. 31^α Λέγοντας (ενν. ο Ιούδας): «Εσφαλα και επαράδωκα αίμα οπου δεν έπταιεν» Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. κζ' 4 β) (ειδικότ.) είμαι ένοχος για την διάπραξη παράνομης πράξης: σ' τούτη τη φλακή, που μπαινουν όσοι εφταίω Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 489.

Η μτχ. μέσ. παρκ. ως επίθ. = **α**) υπεύθυνος για κ. κακό, ένοχος, φταιχτής: τάχα-τες δε θεωρούμε απον τα τόσα I σημάδια, πως τυχαίνει ν' αποθάνει I τούτη η φταισμε-νη κόρη· Πιστ. βοσκ. V 2, 131^α β) ένοχος απέναντι στο Θεό, αμαρτωλός: ιδού εσηκω-θήκετε κατωθιό τους γονεουσ σας ανάθρεμμα ανθρώπων φταισμένων Πεντ. Αρ. XXXII 14^α (προκ. για τους εκπαιδόντες αγγέλους): μεσίτης των επταικότων αγγέλων εγένετο (ενν. ο Μωάμεθ) Ψευδο-Σφρ. 514^α.

Η μτχ. μέσ. παρκ. ως ουσ. = **α**) αυτός που υπέπεσε σε ηθικό ή νομικό παράπτω-μα· ο ένοχος, ο παράνομος: όλους τους πταισμένους, κακοποιούς, και σκλάβους φεν-γούς, όλοι να είναι συμπαθημένοι Μαχ. 508^α· έδραμεν εις τις φυλακές, εις τους φυλα-κισμένους, I όλους τους ελευθέρωσε χρώστες και τους φταισμένους Σκλάβ. 100^α αν εμπορέσουν το κακό και βάρη άλλω να 'ρίξουν (παρ. 2 στ.): να πουν πως άλλος τα 'δωκε (ενν. τα χαρτιά) στον Ρωκριτον τη χέρα (παρ. 2 στ.) ... να βοηθηθεί ο φται-σμένος Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1906^α β) αμαρτωλός: σήκωσε (ενν. μήτηρ του Χριστού) τους πεσμένους, I της αμαρτίας κοιμώμένους στον λάκκον και πταισμένους Σκλέντζα. Ποημ. 7^α.

Το ουδ. της μτχ. παθητ. παρκ. στον πληθ. ως ουσ. = οι αμαρτίες: να μου δώση ο Θεός συμπάθιον στα φταισμένα Διήγ. ωραιότ. 72.

παρμετικός, επίθ.

Πιθ. από το επίθ. παρμικός που απ. στον Ιπποκράτη (TLG) αναλογ. με επίθ. σε

-ε)τικός. Πβ. λ. παρηνιστική (κόνις) στο Κουμαν., Συναγ. v. λέξ.

(Με παράλ. του ουσ.) που προκαλεί φτέρνισμα: *Ετερον παρμετικών Ιατροο.* κώδ. ρ'.

πελέα η, βλ. φτελιά.

πτένη η, βλ. φτένη.

πτενός, επίθ., βλ. φτενός.

περιάζω.

Από το ουσ. περόν και την κατάλ. -ιάζω. Η λ. στο Steph., Θησ. και το Du Cange με διάφορ. σημασ. και σήμ. στον τ. φτεριάζω (Μπαμπιν., Λεξ.).

Βγάδω φτερά: Όταν γηράσκουσιν τα δυο, το άρσεν και το θήλυ (ενν. οι επόπτοι), (παραλ. 1 στ.) καθίζουσιν στην φωλέαν τους, έρχονται τα πουλιά τους, (παραλ. 1 στ.) καθίζουσιν και ανασπούν πτέρυγας παλαιάς τε, (παραλ. 2 στ.) και με τας πτέρυγας αυτών αυτούς κατασκεπάζουν, και, όταν πετριάσουσιν, γένονται πάλιν νέα Φυσιολ. (Legr.) 870.

πτέρνα η, Γλυκά, Στ. 135, Γλυκά, Στ. Β' 190, 280, Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) 517· φτέρνα, Ζήνου, Βατραχ. 83· φτέρνα, Σπανός (Eideneier) B 147, Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) 519, Πεντ. Γέν. III 15, XXV 26, Φορτούν. (Vinc.) E' 58, Χριστ. διδασκ. 69.

Η λ. στον Ιπποκράτη (τ. πτέρην ήδη αρχ.). Ο τ. φτέρνα στο Meursius και σήμ. Η λ. και σήμ. Λόγ.

α) Το οπίσθιο μέρος του ανθρώπινου πέλματος· φτέρνα: *Λε' του:* (ενν. ο Θεός του Αβραάμ) «Να πας στο σπήλαιον, στο όρος Τοβορί· άνθρωπος μέσα βρίσκεται, αγριος παρά θηρίον. Τα νύχια του είναι πηχερά, τα γένη του έως κάτω, και τα μαλλιά του κρέμονται στες πτέρνες αποκάτω...» Χούμνου, Κοσμογ. 787· β) (συνεκδ.) το τμήμα του παπουτσιού που καλύπτει τη φτέρνα: τα ποδηματίσια της (ενν. της Μαξιμούς) χρυσά διακεντισμένα, τα κανκαλα ήσαν χυμεντά και οι πτέρνες με τους λίθους Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1496· γ) το οπίσθιο τμήμα της σπλής αλόγου: όφιος επί μονοπάτι σπου δαγκάνει φτέρνες αλόγου και έπεσεν ο καθαλαρης του οπίσου Πεντ. Γέν. XLIX 17.

περνίζω, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 933, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 997, 3119, Διγ. Ανδρ. 370², 390²³·.

Το μτυν. περνίζω. Τ. φτερνίζω στο Βλάχ., στο Βλαστού, Συνών. 103 (λ. κεντρίζω) και σήμ. ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Τσιτσέλη, Γλωσσάρ. Κεφαλλ.). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

1) (Προκ. για ιππέα) κεντρίζω το αλόγο με τα σπιρούνια για να τρέξει επτέρνισε (ενν. ο Σουδάλης) τον μαύρον του, εις τον Ακρίτην πάγει Διγ. Z 1992. 2) Εξαπατάω, ξεγελώ, ανατρέπω με πονηριά (για τη σημασ. βλ. Lampe, Lex., στη λ. 4): τις δ' αν ο φρονιμότατος, τις δ' ο μαθών περνίζειν! και καταπανουργεύεσθαι τους λόγους του Βελιάρ ...; Γλυκά, Αναγ. 158.

πτερινος, επιθ.

Από το ουσ. πτέρνα και την κατάλ. -ινος με επιθ. του επιθ. πτέρινος.

Παιγνιώδης παραφθορά της λ. πτέρινος· (ιδώ σε σχ. αδύνατον) φτιαγμένος από σπιρούνια (για τη σημασι. και το πράγμα βλ. Eideneier [Σπανός σ. 318]: πβ. και ά. πτερνίζω 1): Δίδω σε ... βαμπακερήν αγελάδα και πλεμάτων ξύλα και αλυοίδι κτηνόν, εφάπλωμα πτερινόν και μολυβένιον προσκέφαλον Σπανός (Eideneier) B 123.

πτερινισμός ο, Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 14³⁰, 141³⁴.

Το μτγν. ουσ. πτερινισμός.

Κλοτούτ' (εδώ μεταφ.) υποσκελισμός, ανατροπή (πβ. Π.Δ. Ψαλμ. 40 (41), 10): *ὁν-περ ευηργέτηρας πολλὰς ενεργεσίας (παρὰλ. 1 στ.), εκείνος ἐμεγάλυνεν ἀρτίως πτερινισμόν σου· ἰ εκείνος ἐψιθύρισε κρυφιδῶς ὡς ὄφεις ἰ και τον ἰὼν ἐξέχεε κατὰ τὸν ενεργέτου Γλυκά, Στ. 384.*

πτερινιστήρα η φτερνιστήρα, Προδρ. (Eideneier) IV 75 χφ P κριτ. υπ.

Από το ουσ. πτερινιστήρ ο (10. αι., LBG) με αλλαγή γένους ή από το ουσ. πτερινιστήριον και την κατάλ. -α (Μηνάς, Μορφολ. μεγεθ. 126-127). Ο τ. στο Σταματ. Πβ. λ. πτερινιστήρας σήμ. λόγ. και λ. φτερνιστήρας στο ΑΛΝΕ.

Σπιρουνί: αυτός δε καθαλάριας διπρεκώς οδεύει, ἰ και βουτλωμένας δε φορεῖ αὐτός τας πτερινιστήρας, ἰ κι εὐὸν ανατρέχεις τας οδοὺς πεζός με τα τοαγγία αὐτ. IV 75.

πτερινιστήρι το, βλ. πτερινιστήριον.

πτερινιστηρία η, Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 42, 53, 66, 83, 151· πτερινιστηρία· φτερνιστηριά, Διγ. Ο 1917.

Από το ουσ. πτερινιστήριον και την κατάλ. -ία. Ο τ. φτερνιστηριά στο Soman. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. B' 850, λ. φτερνιστηρικά), καθώς και στο ΑΛΝΕ. Τ. φτερνιστηρία (Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ.) και φτερνιστηρικά (Σακ., ό.π., Γιαγκουλλής, ό.π., Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.) σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα.

Κέντρισμα του αλόγου με τα σπιρούνια για να τρέξει, σπιρουνίσμα: Τα ρέτενα τ' αλόγου του τότε αχάμισε τα, ἰ πτερινιστηριά τού βάρεσε και πίσ' ὀλ' ἄφησέ τα Κορων., Μπούας 51· (η αιτιατ. ως επίρρ.): Ουχί ν' ἄφησει καν τα ρούχα του ο νέος να στεγνώσουν, ἰ πτερινιστηριαν τον μαύρον του εις τον Σαρακηνόν πηγαίνει Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 55.

πτερινιστηρίζω μτχ. ενεστ. (άκλ.) πτερινιστερίζοντα.

Από το ουσ. πτερινιστήριον και την κατάλ. -ίζω. Τ. φτερνιστηρίζω, μέσ. φτερνιστηρίζομαι και μτχ. φτερνιστηρισμένος στο Soman.

Κεντρίζω το ἄλογο με τα σπιρούνια για να τρέξει, σπιρουνίζω: συχνά πτερινιστηρίζων (ενν. ο Καιτακουζηνός Θεόδωρος) αὐτόν (ενν. τον ἵππον) ὡς πετάν φαίνεσθαι Παράφρ. Χων. (Νικητ. Χων., Bönn., 368 κριτ. υπ.) θαυμαστέ αφέντη Αριστοτέλη, ἰ οπου ἦρες την γνώσιν φυσικά και της σοφίας το τέλεῖ ἰ και ὑστερα σε καθαλίκευσεν γυναίκα ὡσαν κοπέλει ἰ πτερινιστερίζοντα ἔλεγεν ... Συναξ. γυν. 423.

πετρνιστήριον το, Διγ. Ανδρ. 347^α, 358^β *πετρνιστήρι*, Διγ. Ο 247, 2502, 2805 *πετρνιστήριν*, Προδρ. (Eideneier) IV 75 χφ K κριτ. υπ., Θησ. Η' [61'] *πετρνιστήρι(ον)*, Διγ. (Trapp) Gr. 1178, Διγ. Z 1513, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 8311, Αχιλλ. I 801, Αχιλλ. (Smith) N 1190, Θησ. Ε' [65^β], Η' [7^β], Γεωργηλ., Βελ. Α (Bakk.-v. Gem.) 342^α *φτερνιστήρι*, Θησ. Ζ' [109^β], Ιστ. Βλαχ. 329, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Β' 1617^α *πληθ. ουδ. πετρνιστήρια*, Μαχ. 444^α *πληθ. ουδ. φτερνιστήρια*, Μαχ. 444^α.

Από τον αόρ. του *πετρνίζω* και την κατάλ. -τήριον- πβ. και ουσ. *πετρνιστήρ* (10. αι., LBG). Ο τ. *φτερνιστήρι* στο Meursius και σήμ. λαϊκ. Τ. *φταρμιστήριν*, *φταρνιστήριν* (Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου) και *φτερνιστήριν* (Σακ., Κυπρ. Β' 850, Λουκά, Γλωσσάρ., Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου) σήμ. ιδιωμ. Η λ. στο Du Cange (λ. *πετρνιστήρα*).

α) Σπιρούνι: Έθεκαν τα κοντάρια τους και οι δύο (ενν. ο Αλαμάνος και ο Ιμπέριος) προς την μάχην, | αναγριώνουν τα φάρια, κρούσιν τα πετρνιστήρια | και πιλαλούν τα αλσος με θράσος ανδρειωμένον Ιμπ. 421^α β) (μεταφ.) το σκληρό νύχι που βρίσκεται πάνω από το πίσω δάχτυλο του ποδιού ορισμένων πτηνών και που χρησιμοποιείται ως όπλο (πλήκτης): Επέ με, καλογερανέ, | θέλεις εις τον γάμον | με το μακρύν τον σφόνδυλον, με το σιβίν καπέλον, | Φορείς και εις την πτέρναν σου τάχα ρωμαϊκόν πετρνιστήριν Πουλολ. (Τσαβαρή)² 64 κριτ. υπ.

πετρνιστής ο.

Το μτγν. ουσ. *πετρνιστής*.

Αυτός που χρησιμοποιεί παλαιστικά τεχνάσματα (κυτπήματα με τις φτέρνες, τρικλοποδιές) (εδώ προκ. για τον Ιακώβ) αυτός που παλεύει και νικά τα πάθη και τις αμαρτίες με πονηριά και επινοητικότητα (βλ. Montanari, στη λ.): Ιακώβ, θέλει να ειπεί, *πετρνιστής*, η *παλαιστής*, ... διότι εις τον κόσμον ετούτον είναι στραβοποδιάματα, πλάναι, κόποι Ροδινός (Βαλ.) 78.

πετρνίστρια η.

Από το ουσ. *πετρνιστής* και την κατάλ. -τρια. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ.

Απατεώνισσα: ως ιδεί (ενν. η *πέρδιξ*) ότι έχει *εύκαιρον* δι' άλλα ωά τόπον, | υπάγει άλλην *φωλεάν* *πέρδικας* *αλλοτριάς*, | κλέπτει τα ωά εξ αυτής, παίρνει τα στην *φουλιάν* της, | εξού το *πέρδιξ* κέκληται *πετρνίστρια* και κλέπτρια Φυσιολ. (Legr.) 692.

πετρον το, Διγ. (Trapp) Gr. 3171, Διγ. Z 2787, 2790, 2886, 3801, 3804, Βέλθ. 266, Πουλολ. (Τσαβαρή)² 380, Βίος Αλ. 4292, Λιβ. διασκευή α 145, 425, 603, 604, 729, 899, 3741, Λιβ. Esc. 361, 534, 650, 3622, Λέοντ., Αίν. I 3, Φυσιολ. (Legr.) 698, Λιβ. Va 479, 717, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 2^α, 132^α, Ιστ. Βλαχ. 167^α *πετρον*, Λιβ. Esc. 820, 3983, Λιβ. Va 3677^α *πετρον*, Ιερακοσ. 506^β, Σαχλ., Αφήγ. 423, Λιβ. διασκευή α 227, 234, 702, 1430, 2551, 2856, Λιβ. Esc. 2419, 2718, Αχιλλ. (Smith) N 807, Φυσιολ. (Legr.) 1094, Ch. pop. 208, Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 35, Λιβ. Va 212, 222, 1198, 2498, Κορων., Μπούας 32 δις, 44, Αχέλ. 1849, Διγ. Ανδρ. 316^α, 334^α, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 120, Διγ. Ο 1657^α *φθερόν*, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 27^α *φθερό*, Gesprächb. 29^α, Πεντ. Γέν. VII 14, Δευτ. XIV 9, Λευι. XI 9, Ολόκαλος 7^α, 50^α, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 19^α, 94^α.

πτερό(ν), Φαλιέρ., Ενόπν.² 14, 41, Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 132, Πεντ. Γέν. I 21, Δευτ. IV 17, XXXIII 11, Αλφ. 11^α, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Αφ. 69, Ε' 68, Ιστ. Βλαχ. 328, 329, 336, Π. Ν. Διαθ. φ. 335α 24, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1052, 1216, Γ' 253, 255, Ροδολ. (Αποσκ.) Τοις αναγν. 21, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 141, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 167^α, 179^α πτερόν, Κορών., Μπούας 152, Ολόκαλος 1^α, 74^α.

Το αρχ. ουσ. πτερόν. Ο τ. πτερό σε έγγρ. του 16. αι. (Μαράς, Κατάστιχο 149 Α' 170^α, Β' 239^α, Γ' 210^α, 349^α). Ο τ. πτερό στο Meursius και σήμ. Ο τ. πτερόν στο Somav. και σήμ. ιδίωμ. (Μηνάς, Λεξ. ιδίωμ. Καρπάθου, Πιλαβάκης, Κυπρ. Σπ. 30, 1966, 49). Η Α. σε έγγρ. του 16. αι. (Γρηγορόπ., Έγγρ. 15^α, 29^α, 37^α κ.α., Μαράς, ό.π. Β' 12^α, 96^α, Μέρτζιος, Κρ. Χρ. 15-16 (τ. Β'), 1961-62, 270) και στο Βλάχ. (λ. φτερό).

1) Φτερό: Πουλολ. (Τσαβαρή)² 162, Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 97, Διγ. Ανδρ. 375^α (σε παρομοίωση): Σαν του κοράκου το πτερόν είναι τα δυο σου μάτια Ch. pop. 374^α α) φτέρωμα (εδώ προκ. για το φτέρωμα της ουράς του πουλιού): ούτως δε και του τουκνέα, Ι τα πουλιά γαρ τοιαύτα Ι εκ μικρόθεν η ουρά τους Ι διχαλή και τε-θλασμένη Ι άμαν έλθει εις την φύσιν Ι του πατρός του, μεγαλίνει, Ι πίπτει το πτερόν εκείνον Πτωχολ. (Κεχ.) α 817^α β) πούπουλο: η αμαρτία οπου εγινετον εκεί ήτονε πολ-λά κακή ... και εναντία της φύσεως, διότι το νερόν τουτονιού του λάκκου την φανερω-νει, ότι ... αν ρίξουν αλαφρόν ώσπερ ένα φτερόν ή φελλόν παρευθός υπάγει κάτω Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 131^α γ) το γέμισμα από φτερά για στρώμα ή προσκέφαλο και συνεκδ. το πουπουλένιο στρώμα (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΕΕΚΣ 3, 1940, 37): τελαρόντιμα ένα με λίγο φτερό Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 831^α Προσκεφα-λάδια δ', γεμάτα φτερό Ολόκαλος 35^α: Στίμα ρουχών και αλλονού πραγμάτων τά διδει η κερά παπαδιά ... Και πρώτον: φτερό α', λίτρες μα' ... ένα ζευγάρι σεντόνια ... ένα ζευγάρι προσκεφαλάδια Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 97^α (εδώ στον πληθ.): Με το παλέιτο το χοντρό και μ' άχαρα τοη κάνει (ενν. ο ρήγας) Ι στρώμα ... Ι δίχως σεντόνια και φτε-ρά, δίχως προσκεφαλάδια Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 583^α δ) (προκ. για την ιατρική και τη μουσική) επεξεργασμένο φτερό ως εργαλείο: μέλι άκαπνον λαβών μετά πτερόν τον ουρανίσκον υπάλειφε Ορνεος. 572^α· εγώ έκρουα την κιθάραν με το πτερόν του ορνέου, και εσυνέριζεν η φωνή της κιθάρας και της κόρης ομοίως Διγ. Ανδρ. 377^α· ε) διακοσμητικό στοιχείο σε πολεμιστή για εντυπωσιασμό στη μάχη: φτερά εις το κεφάλι του, φτερά και εις την ράχη Ι φτερά εις τους αγκώνες του αγαπά πάντα να 'χει, Ι ... φτερά εις τ' αλογόν τον Ι (παρ. 2 στ.) να τον φοβούνται οι εχθροί Ιστ. Βλαχ. 327^α· έβαλε (ενν. ο Μπαγιαζίτης) ... οκλάβους καβαλαραίους ... Ουτοι είναι κατά πολλά εύμορφα στολισμένοι, με φακιόλια περιχρυσωμένα και πτερά εις τα κεφάλια τως Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 337^α· Ηλθεν Διόννης ανδρειωμένος Ι μετά Σέρβον κομπανί-των Ι και πτεραν λαζοφαράδων, Ι μ' αλαμάνικον σκοντάριν, Ι έχων βίτσαν σφορισμέ-νην Χρησμ. I 23^α· στ) (συνεκδ., πιθ.) το σύμβολο έναρξης του πολέμου: ορών ο Μου-σταφάς ήδη σαλευόμενον το του πολέμου πτερόν Δούκ. 191^α. 2) (Στον πληθ., συνεκδ.) φτερούγα: Ασοϊζ. 199^α, Διγ. Ανδρ. 398^α· (εδώ σε μεταφ., προκ. για την ταχύτητα): ας είχα τα φτερά του αετού να φύγω, Ι τ' άγρια θεριά της Αφρικής εκεί να πα να σμίγω Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 227^α (εδώ προκ. για τα φτερά μυθικών πλασμάτων, όπως του Ερωτα και της Μούσας): Λίβ. διασκευή α 4128, Κυπρ. ερωτ. 18^α, Ροδολ. (Αποσκ.) Τοις αναγν. 6^α (εδώ σε φρ. ή έκφρ. προκ. για πουλιά): (1) από πτερού, βλ. Επιτομή Α.

από 17 έκφρ. (ζ)' (2) χύνω πτερόν = ορμώ πετώντας: ελύσαν το φαλκόνει! και σύντομος εφάνηκεν ατός ουρανοδρομός! χύνει πτερόν επάνω του και απήρε το φαλκόνει Βελθ. 772' φρ. (μεταφ.) (1) έχω κάπ. εις τα πτερά μου = προσηλατεύω κάπ.: και τότες ας μου ευχηθεί εμέν (ενν. τον Διγενή) η πεθερά μου! οπού την κόρη της εγώ έχω εις τα πτερά μου Διγ. Ο 2016' (2) κάμνω πλάτες και πτερά εις κάπ. = ενδυναμώνω, ενισχύω κάπ.: η συμβουλή σας η καλή και η συγκρότησή σας! να κάμει πλάτες και πτερά εις όλους τους αυθέντας Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 899' (3) βαστώ/έχω φτερά/πτερά = είμαι γρήγορος: πολλά 'πιδέξα ανέβηκε (ενν. ο Ρωτόκριτος) ...! Ετούτον είναι φυσικό κεινών οπ' αγαπούσι! εις έτοιες χρείες σα λάχουσι, πουλιώ φτερά βαστούσι Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Γ' 578' Να είπεις πτερά ειχα, φίλε μου, και εις μίαν την ωραν τότε, Ι ωσού να τρίψεις οφθαλμόν, κατέλαβα εις τον τόπον Λιβ. διασκευή α 2324' (4) ρίχνω το πτερόν εις κ. = πετώ προς κάποιον (εδώ) στρέφω την προσοχή μου προς κ.: Μη πας και ρίξεις το πτερόν εις άλλης κόρης αγάπην! ... κι εμέν ελρημονήσεις Ερωτοπ. 675. 3) Φτερωτό βέλος: Λιβ. διασκευή α 587. 4) (Μεταφ.) α) η δύναμη της ψυχής και του πνεύματος: Οι λογιμοί επετάξασι, στον ουρανόν εφτάσα! κι εκεί εκαίηκαν τα φτερά και την εξά μου έχασα Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Γ' 508' εκφρ. (1) τα φτερά της θεωρίας/το πτερόν της προσευχής = η δύναμη της θέασης του Θεού/της προσευχής: από τον ουρανόν αναβαίνομεν εις τον Θεόν με τα φτερά της θεωρίας Βουστρ. Μεταφρ. 257' αν το πτερόν της προσευχής κούφον προς πόλον θέλεις! ανέρχουσαι ... και σώζειν τας αισθησεις, Ι έασον, άνες τας προς σε των άλλων αμαρτίας Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 227' (2) τα πτερά της τύχης = η δύναμη που δίνει η τύχη: Ει γαρ της τύχης τα πτερά διά παντός κατείχον! άνθρωποι πολυτάλαντοι Κέκροτες επηρμένοι, Ι σόκουν εσώθη πάσα σαρξ, ουκ αν εταπενώθη Μανασσή, Ποίημ. ηθ. 350' β) (μεταφ. στον πληθ.) το θάρρος: ως τώρα επέτουν χαμηλά μου 'δά 'χω τα πτερά μου! μεγάλα, και θα κανυσιθώ κι εγώ για όνομά μου Τζάνε, Φιλον. 585¹⁷- γ) (σε παρομοίωση) (εδώ προκ. για κοντάρια που εξακοντίζονται ελαφρά και γρήγορα): τα κοντάρια επήγα! εις τον αέρα ωσά φτερά, κι ωσάν πουλάκια εφύγα Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Β' 2138' (εδώ προκ. για την καλή διάθεση που επιφέρει ο έρωτας): Θέλω... να χαρώ με άλλον νέον τρυφερόν, Ι να με ποίσει ωσάν πτερό! 'λαφρικήν και γλυκασμένη! την καρδιά μου την καμένην Συναξ. γυν. 768. 5) Καθετί που λειτουργεί ως φτερό: α) πτερύγιο στον τροχό του μύλου, φτερωτή (για το πράγμα βλ. Πλατάκης, Κρητολ. 4, 1977, 169' πβ. και Α. πτερωτός): Ερχεται Μαρία εκ τον μύλον! σέρνει και πτερόν του μύλου! και βαστάζει και το αλεύριν Χρησμ. Ι 81' β) (εδώ σε μεταφ., προκ. για το λόγο) κουπί (για τη σημασι. βλ. Κριαρ., Κρ. Χρ. 12, 1958, 108): Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 63. 6) Το δεξί ή αριστερό μέρος της στρατιωτικής παράταξης: Και ούτως έγινε το φουσσάτον του Ισμαήλ ωσάν δύο πτερυγες ... Το μεν ον' ένα πτερόν ... έπεσεν εις το δεξιόν μέρος των Τουρκών Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 366. 7) Το άκρο ενός πράγματος, η προεξοχή: Νυχτά 'τον κι εκοιμούντανε τα ζώα κι οι άνθρωποι, (παρολ. 1 στ.) εις τα χαράκια, στα πτερά, στα δένδρη κι οπ' αλλού 'σαν Αχέλ. 451' ένας λεβέντης βλέποντας το κάλλος, Ι οπού 'χε ο Σταυρωμένος ο μεγάλος, Ι που στ' Άγιον Βήμα απάνω είναι βαλμένος! και όλος ... είν' χρυσωμένος, Ι και δε μπορώντας στα ψηλά να σώσει! και με τα χέρια απάνω του ν' απλώσει! έσυρε μια πετριά και εκτύπησέν του! κι απ' το πτερό κομμάτι ετοάκισέν τον Λεηλ. Παρουκ. 500.

πτερορρυΐα η.

Από το αρχ. πτερορρυνέω και την κατάλ. -ία. Η λ. στο LBG· πβ. λ. πτερόρροια σήμ.

α) Αποβολή (συν. προσωρινή) του πτερώματος των πτηνών, πτερόρροια: Δει τον τόπον, εν ω ο ιέραξ την πτερορρυΐαν ποιεί, φωτός δεκτικόν είναι Ιερακος. 368²²· β) (εδώ συνεκ.) ο χώρος όπου κλείνουν τα κυνηγετικά γεράκια όταν έχουν πτερόρροια: μη αυτόν (ενν. τον ιέρακα) εξαγάγης της πτερορρυΐας άχρι ημερών ιε' Οκτωο. αγρ. 522'.

πτερούγα η. Βενετοάς, Δαμασκ. Βαβλαάμ 31²⁷, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. κγ' 37, Λουκ. ιγ' 34· φτερούγα, Πανώρ.² Α' 428, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 342, Γ' 338, Σιάθ. (Martini) Πρόλ. 31, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 141· πληθ. φτερούγιες, Πιστ. βοσκ. II 2, 180, Σουμμ., Πιστ. φιδ. Β' [551], Γ' [198].

Από το ουσ. πτερούγι(ν) και τη μεγεθ. κατάλ. -α (βλ. και Χατζιδ., MNE Β' 99). Ο τ. φτερούγα στο Βλάχ. και σήμ. Η λ. στο Βλάχ.

1) Φτερούγα, φτερό: Ευστόχως κατετόξευσε (ενν. ο Βέλθανδρος) τον αετόν εις πτερούγαν Βέλθ. 775· οι συντρόφοι του (ενν. του Μαρκιανού) εξύπνησαν γληγορότερα ... και ηβλέπουν αποπάνω του έναν αετόν, και τον είχεν σκεπασμένον με τες πτερούγες του Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 310· Φτερούγες έχω και πετώ (ενν. ο Ερωτάς) και εις πάσα τόπο πηγαίνω! κι ώρες στα ύψη πέτομαι κι ώρες στα βάθη μπαίνω Πανώρ.² Ε' 55· (σε μεταφ.): μια κάποια λίγη πεθυμιά εσήκωσε το νου μου! και δυο φτερούγες ήκαμε μέσα του λογισμού μου! τούτες την πεθυμιά πετού, στον ουρανό την πάσι Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 332· (ως διακριτικό μονάδων του ιππικού του ουγκρικού στρατού): και εδιάβρσαν (ενν. οι Τούρκοι καβελарοι) απάνω εις τις Ούγγαρους, οι οποίοι ήτανε όλοι εντυμένοι με άσπρα ποκάμισα ..., και από πίσω από αυτούς ακολουθούσανε με πράσινα ποκάμισα και είχανε και φτερούγες από όρνεα, τους οποίους τους λέγουνε ντελήδες Χρον. σουлт. 72²⁰· (σε ιδιάζ. σύντ.): Και την άλλη μερέα ο Λουινάδης εμέρσε και αυτός το φουσοάτο τον εις δυο. Και έβαλε τα άλογα τα ελεύτερα εισέ ένα μέρος και ένα μέρος άλογα με φτερούγιες τοξότες Χρον. σουлт. 67²²· 2) (Στρατ.) πτερούγα στρατιωτικού σχηματισμού: ασάν εσιμάσανε εισέ πόλεμον ... εχωρίσανε εισέ δυο φτερούγες δεξιά-ζεργά· και εις την μίαν μερέαν της φτερούγας ήτоне ο Ιωσήλ, και εις την άλλη φτερούγα ήτоне ο Ουστάσγλης Χρον. σουлт. προσθ. 601 τρις· 3) (Αρχιτ.) το ψηλότερο σημείο οικοδομήματος, κορυφή (πβ. και ά. πτερούγιον 2α): Ομοίως και τες πτερούγες του ναού έως έξω της αυλής τες ορθομαρμάρωσες όλον με χρυσάφι τες εστόλισεν (ενν. ο βασιλεύς) Hagia Sophia ω 527⁶.

πτερουγάτος, επίθ.

Από το ουσ. πτερούγι(ν) και την κατάλ. -άτος.

Φτερωτός (εδώ προκ. για νυχτερίδα): το γαστρί με έκαμε ... να πίνω γάλα του πτερουγάτου ποντικού Επιστ. Barozzi 360.

πτερουγιάζω φτερουγιάζω, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 327. — Βλ. και πτερουγίζω.

Από το πτερουγίζω κατά τα ρ. σε -ιάζω. Ο τ. στο Sotman. και σήμ. ιδωκμ. (Τσιτσέ-λη, Κεφαλλ. Σύμμ. 500)· πβ. νεοελλ. ουσ. φτερούγιασμα (Κριαρ., Λεξ.).

(Προκ. για πτηνά) χτυπώ τα φτερά, φτεροκοπά: Εγώ την εκωλόσυρνα εκείνην την καβάκα, | κι εκείνη εφτερούγιασε και κράζει «κάκα κάκα» Γαδ. δυήγ. (Βασιλ.) 282.

πτερουγίζω φτερουγίζω, Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 188 κριτ. υπ.

Από το αρχ. πτερυγίζω. Ο τ. και σήμ. Η λ. στο Βλάχ.

(Προκ. για πτηνά) χτυπώ τα φτερά, φτεροκοπά: Εγώ την εκωλόσυρνα εκείνην την Καβάκα, | κι εκείνη εφτερούγιζε κι έκραζε «κάκα κάκα» Γαδ. δυήγ. (Βασιλ.) 282 κριτ. υπ.

πτερούγιν το, Αχέλ. 1003· φτερούγι, Πεντ. Έξ. XIX 4, XXV 20, Ερωτόκρ. (Α-λεξ. Στ.)² Β' 542· φτεροϋδιν, Κυπρ. ερωτ. 112'. — Πβ. και πτερύγιον.

Από το ουσ. πτερύγιον. Ο τ. φτερούγι και σήμ. (Κριαρ., Λεξ., λ. φτερούγια και φτερούγι, Ανδρ., Λεξ.).

Φτερούγια, φτερά: επέστησεν (ενν. ο Διγενής) ολόχρυσα και ολάργυρα ζωδία, | λέοντα, πάρδους και αετούς, πέρδικας και νεράδας | και χύνουν εκ του στόματος και εκ των πτερυγίων | νερόν καθάριον, κρούσταλλον, ύδωρ μεμυρισμένον Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1654· ανθρώπους ενετρένισα όλους με τα πτερούγια | να τρέχουσιν, να πιλα-λούν εις όλον το λιβάδιν Λιβ. Va 208· Την ώρα που ο Αυγερινός πασίχαρος προβαίνει (παράλ. 1 στ.) και τα πουλιά χαμοπετού κι αναγαλλιοῦσιν οῦλα | κι ἔχουν εις τὰ φτε-ρούγια τως πάχνη από τη δροσούλα Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Β' 1252· φρ. χύνω το πτε-ρούγιν = ορμώ πετώντας (πβ. ά. πτερόν 2): ὡπερ πετρίτης άχρωμος, όταν εμπεί εις κινήγιν, | και χύσει το πτερούγιν του και τα όρνεα αποκτείνει Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1513.

πτεροφόρος, επίθ., Διγ. Ανδρ. 315²³.

Το αρχ. επίθ. πτεροφόρος. Πβ. πτεροφορέω (4-5. αι., Lampe, Lex.)· βλ. και LBG. Η λ. στο ALANE.

Που έχει φτερά, φτερωτός: Διγ. Ο 109· (προκ. για τον Έρωτα): Διγ. Z 164· (με παράλ. του ουσ.): Και μίαν νύκτα ἔφάνηκεν στην κλίνην που ἑοιμάτων (ενν. η κόρη) (παράλ. 1 στ.)· εις πτεροφόρος και λαμπρός περίοσια θυμωμένος Διγ. Ο 95.

πτεροφυῶ, Φυσιολ. (Kaim.) 23a¹², Φυσιολ. 345¹⁶.

Το αρχ. πτεροφυέω. Πβ. ουσ. πτεροφυῖα σήμ.

Αναπτύσσω, βγάδω φτερά: Ιερακοσ. 376* (μέσ., μεταφ.): Οθεν οι πλείονες δοκά τότ' εκ της ευφροσύνης | πτεροφυοῦντ' εκ της χαράς, σχεδόν ειπείν, εκείνης Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1202.

πτερύγιον το, Παῖσ., Ιστ. Σινά 1161.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ. στον τ. πτερύγιο.

1) Φτερούγια: Εάν ο ιέραξ τα εντός αυτού νοσήσει ... Ως κόπρον ορνίθειον αφοδεύ-ει ...· έχει δε κεχαλασμένα τα πτερύγια και την κεφαλήν ορθοτριχισμένην Οχνεοσ.

αγρουκ. 546¹⁵. 2) (Αρχιτ.) α) το πιο ψηλό σημείο ενός κτηρίου: *Εάν είσαι εσύ υιός Θεού ... αλλαχού επί το πτερύγιον Καρτάν.*, Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 344^v (πβ. Κ.Δ. Ματθ. 4, 5-6) β) εξωτερικό κτίσμα κτισμένο σε γωνία σε μία από τις παλινές πλευρές ενός οικοδομήματος, πτέρυγα: (εδώ προκ. για παλινό περίστυλο): *Εστί δε και πτερύγιον του ναού τεταμένον! εν δεξιοίς και πρόκειται καμαροσυσταμένον! και υποκάτωθεν αυτού καμάρας οκτώ βλέπει,* *! ένθα περιφερόμενος την σην καρδίαν τέρπεις Παῖω.*, Ιστ. Σινά 1115.

πτέρυξ η, Διγ. (Trapp) Gr. 915, 1103, 2395, Διγ. Α 2857, 2858, Διγ. Ζ 908, 1435, 2786, Δευτ. Παρουσ. 114, Ιστ. Βλαχ. 1900, Διγ. Ανδρ. 345¹⁵ αιτιατ. πληθ. *πτερύγες*, Κατάλ. οικουμ. συν. 99^v.

Το αρχ. ουσ. πτέρυξ. Η λ. και σήμ. στον τ. *πτέρυγα* (7-11. αι., TLG).

Φτερούγα, φτερό: Διγ. (Trapp) Gr. 663^v (μεταφ.): *αλλ' ουν η μήτηρ του Χριστού να τα 'χει σκεπασμένα* (ενν. τα νήπια), *! στην σκέπη των πτερύγων της να τα 'χει φυλαγμένα* Θρ. Κύπρ. Μ 487.

πτέρυξις η.

Από το πτερύσσω (9. αι., TLG) και την κατάλ. -σις. Η λ. το 12. αι. (TLG) και σε σχόλ.: βλ. και LBG.

Φτέρωμα: και ότε τελειωθώσιν ο νεοσσοί αυτών αποδύνονται την πτέρυξιν οι γονείς αυτών και γίνονται νεοσσοί μη δυνάμενοι πετασθήναι. Πώς άρα ζήσονται; Εξέρχονται τα τέκνα ... και κομίζουσι βρώσιν και διατρέφουσι τους γονείς αυτών Φυσιολ. (Zur.) XXXVIII 2^v.

πτερώ -ώνω, Δούκ. 107¹⁸, 149⁴, 181²⁰, 373²⁶ *φτερώνω* γ' εν. παθητ. αορ. *φτερώτηκεν*.

Το αρχ. πτερώω. Ο τ. *φτερώνω*, με τροπή του πτ- σε φτ-, στο Βλάχ. και σήμ. Η λ. *πτερώνω* στο Βλάχ. και το ΑΛΝΕ.

Α' Μτβ. 1) (Προκ. για πλοίο) α) υψώνω τα κουπιά στην ίδια ευθεία προκ. να αρχίσω να κωπηλατώ: *ελθόντες δε εν Καλλιουπόλει και πτερώσαντες τας νήας έτερον την προς Φώκαιαν θάλασσαν Δούκ. 227²⁵* β) ανοίγω πανιά, αποπλέω: *Ανέμου δε βορέως πνεύσαντος εισήλθεν εντίμως μετά δόξης η βασιλίς εν αυτή και τα ιστία πτερώσαντες εις Ιταλίαν αφίκοντο Δούκ. 139⁴*. 2) (Μεταφ.) α) ενθαρρύνω, ξεσηκώνω: *Οχι μόνον η φύσις έδωκε των ορνίθων πτερά, αλλά πολλάκις των φορών πτερώνουσι τους ανθρώπους και τα λόγια και τους κάνουσι προθυμότερους των ορνίθων Ευγ. Γιαννούλη. Επιστ. 81⁴* β) αναθαρρύνω: *Η ψυχή —άχ! τι χαρά!— φτερώτηκεν,* *! αφού ηρτεν απ' εκεί πικρώτηκεν* Rebāb-nāmē 12.

Β' (Αμτβ.) βγάζω, αποκτώ φτερά: και τα τέκνα, αισθόμενα την ένδειαν των γονέων αυτών, και πορεύονται (τα τέκνα) και διατρέφουσιν αυτούς, *έως ου πτερώσωσι και πετάσωσι* Φυσιολ. Β 9¹¹.

Η μτχ. παθητ. παρκ. ως επίθ. = που έχει φτερά, φτερωτός (σε παρομοίωση): το βιβλίον, όποιας λογής και να είναι, *ωσαν πτερωμένον πουλί, υπάγει παντούθεν, ανατολήν και δύσιν* Ροδινός (Βαλ.) 162^v (εδώ προκ. για τον έρωτα/πόθο): *Ως ουν ταύτα*

πεπλήρωτο, ἰδοὺ Ἐρως πτερωμένος, ἢ καὶ λέγει ... Βέλλθ. 662: *Ξεύρεις γιατί ἴν' ο πόθος φτερωμένος* ἢ καὶ με τὰ πλουμιστὰ φτερά γυρίζει; Κυπρ. εἰρωτ. 18³.

πτερωτός, ἐπιθ., Καλλιμ. 265, Βίος ΑΛ. 4444, Λιβ. διασκευὴ α 219, 1411, Λιβ. Esc. 1321, Λιβ. Va 210, 1178, 3033, Στιχ. ωραιότ. (Spadafo) 8.

Το αρχ. ἐπιθ. πτερωτός. Το θηλ. ως ουσ. σε ἔγγρ. του 16. αἰ. (Μαράς, Κατάστιχο 149 Β' 62³⁵) καὶ στον τ. φτερωτῇ στο Σομαν. καὶ σήμ. Ουσ. πτερωτό το στο ΑΛΝΕ. Η Α. καὶ σήμ. Λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ., λ. φτερωτός) καὶ κοιν. στον τ. φτερωτός.

Φτερωτός: Λουκάνη, Ομήρ. ΙΑ. Δ' [89] (σε σχ. υπαλλαγής): το μανδίον (ενν. των μοναχών) καὶ ἡ ἀπλωσις αὐτοῦ δείχνει τὴν πτερωτὴν των ἀγγέλων μίμησιν Μαλαξός, Νομοκ. 202* (προκ. γιὰ μυθολογικά πλάσματα): Ἐρως καὶ πάλιν πτερωτός τον μισθοῦν ἐπαιρεῖ καὶ φέρει πρὸς τὴν δέσποιναν Καλλιμ. 2163* οὐ τοῖος Κωνσταντῖος ἐγέννησεν δύο υἱούς, τον Γάλλον καὶ τον πτερωτὸν ὄφιν, τον Ιουλιανόν τον Παραβάτην Χρον. βασιλέων 205* ἡ Φήμη, που εἶναι πτερωτῇ, με προθυμῶς πετάξει Λίμπον. 69.

Το θηλ. ως ουσ. = περὺνιο (τροχού): Οἶδας ποτὲ σὺ τον τροχόν τας πτερωτάς ας ἔχει, ἢ πῶς ἀνω κάτω φέρονται καὶ στρέφονται κατόπισ; Ὀύτως ο κόσμος στρέφεται καὶ τὰ τερπνὰ τὰ τούτου ἢ παρέρχονται, μαραινόνται, φεύγουσιν, οὐ κρατοῦνται Σπαν. U 8.

Το οὐδ. ως ουσ. = πουλί, πετούμενο: Πουλῖτσι' α θέλεις νὰ γυρεύεις καὶ πτερωτὰ διώκειν ... Ημερολ. 55.

πτηνοβάτης ο, Μαλαξός, Νομοκ. 222, 427, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 101⁴.

Από το οὐσ. πτηνόν καὶ το β' συνθ. -βάτης. Η Α. στο Κουμαν., Συναγ. ν. Λέξ.- πβ. καὶ οὐσ. πτηνοβατία (L-S Κων/νίδη, LBG, TLG) καὶ πτηνοβασία (LBG).

Αὐτός που συνουσιάζεται με πτηνό: Περὶ ἱερέως πόρνου, ζωοφθόρου, πτηνοβάτου καὶ ἀρσενικοῖτου Μαλαξός, Νομοκ. 146.

πτηνοβατώ, Κανον. διατ. Α 2072.

Από το οὐσ. πτηνοβάτης πβ. καὶ οὐσ. πτηνοβατία (βλ. ἄ. πτηνοβάτης, ετυμολ.).

Συνουσιάζομαι με πτηνό: Ἱερεὺς πορνείων ἢ μοιχείων ἢ ζωοφθόρου ἢ πτηνοβατῶν ... καθαιρεῖσθαι, κατὰ τον νὰ κανόνα του Μεγάλου Βασιλείου Νομοκ. Αγ. Γεωργ. 149.

πτηνός, ἐπιθ., Αχιλλ. (Smith) N 806, Δούκ. 105¹⁴, 109¹⁸, Ψευδο-Σφρ. 214^{23-24 28}.

Το αρχ. ἐπιθ. πτηνός. Το οὐδ. ως οὐσ. καὶ σήμ. Λόγ.

Που πετά, φτερωτός (προκ. γιὰ ζωὸ γοργοπόδαρος: Πτηνὴν γὰρ πάρδαλιν αὐτὸν (ενν. τον Αλέξανδρον) ο Δανιὴλ προλέγει, ἢ τούτον πυρώδες καὶ ταχὺ καὶ δυνατόν προβλέπων Βίος ΑΛ. 6049).

Το οὐδ. πληθ. ως οὐσ. = πουλιά (γιὰ το πρᾶγμα βλ. καὶ Θαβάρ., Οὐσιαστ. 30, 118): Byz. Kleinchron. Α' 206³.

πτικῇ πολεμοῦσιν με πτικῇν, Διηγ. παιδ. (Τσιουπῆ) 377 κριτ. υπ., εὐφαιμ. γρ. ἀντὶ πρτικῇν γιὰ τὴ διόρθ. βλ. Κουκ., Λαογρ. 3, <1911-12> 1912, 372 καὶ Nicholas-Baloglou, Quadr. 102, 385.

᾽πτί(ν) το, βλ. αῤῥίον.

πτισάνη η, Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 41.

Το αρχ. ουσ. πτισάνη. Α. φουτζάνιν το και φουτζάν' σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Andr., Lex., στη λ.). Η λ. και σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

α) Αποφλοιωμένο κριθάρι: Κυνοσ. 592¹⁴. β) αφέψημα από αποφλοιωμένο κριθάρι για φαρμακευτική χρήση: Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 41.

πτιω, βλ. πταίω.

πτιώ, Προδρ. (Eideneier) I 273, Διγ. Z 820, 2876, 2910, Διγ. O 1808, 2048.

Το αρχ. πτιέω. Η λ. και σήμ.

Α' (Ενεργ.) φοβίζω κάπ.: Εμέ ποτέ ουκ επτόησαν φοιουσάτα η θηρία Διγ. Z 489.

Β' Μέσ. 1α) (Αμτβ.) φοβάμαι: Διγ. O 633· β) (μτβ.) φοβάμαι κάπ. ή κ.: βιγλες δεν φοβούμαι (ενν. εγώ, ο Διγενής), | αλλ' ουδέ τους ανθρώπους σου ποσώς δεν τους πτιούμαι Διγ. O 1648· Νεότητι αυξανων τις ... | ως ηδη συν κατατολμά του αποχωρισθηναί | γονέων τε και συγγενών ..., | θαλάσσης μεν μη φείδεσθαι, πυρός δε μη πτιείσθαι ... Διγ. Z 1263· Μη συκοφάντην πτηθεις, αν έχει δρακοντιάσειν Γλυκά, Στ. 347· Αν γαρ τινες των εν αρχή, των μη καλως φρονούντων, | το καθ' ημάς φρονήσωσιν και περιθρασυνθώσιν, | και νεύσας μόνον κατ' αυτών ..., | ωσει καπνός πορεύονται πόρω του συν προσώπων, | πτιούμενοι την σύγκαισιν, μονάρχα μονοκράτορ, | τη λάμψει τον προσώπων σου μήπως κατακαώσιν Προδρ. (Eideneier) III 33. 2) Αντηνυχώ, φοβάμαι για κ.: προστάζει ο πατήρ της | παλάτιον για να κτιστεί ... (παραλ. 2 στ.), να βάλει μέσα εις αυτό την κόρ' ότ' εφοβούντο, | μήπως και πέσει σ' έρωτα πάντοτε επιποούντο Διγ. O 78. 3) Συγκινούμαι, ταράζομαι: Διγ. Z 449.

πτύελος ο.

Η λ. στον Αριστοτέλη. Α. πτύελο το σήμ. ιατρ.

Το σάλιο (εδώ) σιαλώδεις εκκρίσεις της μύτης: Της υγράς κορύζης τα σημεία εισί ταύτα: πρώτον μεν ρέει ύδαρ εκ των μυκτήρων αυτού (ενν. του ιέρακος), έπειτα δε αποπτείρει, και εξέρχεται των μυκτήρων αυτού πτύελος και μύξα παχεία Ιερακοσ. 422²⁰.

πτύσμα το, βλ. φτύσμα.

?πτύφικο(ν) το.

Αβέβ. ετυμ.

?Το χαλί, ο τάπητας: Από Σμύρνης εις Θύρα ... Από Θύρας εις Κούλα. Πολλοί χριστιανοί Έλληνες' ου γινώσκουν γλώσσα ελληνική' πάντες τεχνίτες, ποιούσι ταπέδικα' ελληνική γλώττα πτύφικα Μηλ., Οδοιπ. 636.

πτύω, βλ. φτύω.

πτύω το, Διγ. (Trapp) Gr. 1712, Βέλθ. 1124, Gesprächsb. 70¹⁴⁶, Φυσιολ. 353¹², Κορων., Μπούας 79, Διγ. Ανδρ. 391⁶, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 21⁹, 55⁹, Βεστιάρχης, Στιχ.

πολιτ. Ελεάζ. 1041, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 112· πτώμαν, Πουλολ. (Τσαβαρή)² 116, 407, Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 132 δις· φτώμαν, Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 144.

Το αρχ. ουσ. πτώμα. Η λ. και σήμ.

1α) Το πέσιμο (μεταφ.): Χίκα, Μονωδ. 16, Χίκα, Μονωδ. 76· **β)** Ξεπεσμός: *Γέλα της τύχης τον τροχόν περιφρονών και παιζει | και την αστάθμητον φοράν των κοσμικών πραγμάτων, | πτώμα του πέλας δ' άνθρωπε, βλέπε μη καταπαίζεις* (παρ. 1 στ.) *κρείσσον γελάν γαρ εαυτόν ή παιζειν τον πλησίον Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 840. 2)* Το νεκρό σώμα: (προκ. για ζώο): *της βρόχας ... την κεφαλήν απέτεμον ευθέως | και το μεν πτώμα χαλεπώς επί την γην ηνέχθη ... Διγ. Ζ 3488* (προκ. για θήραμα) το ψοφίμι: *Γυρίζει η χήνα με θυμού και λέγει προς τον γλάρον: «(παρ. 2 στ.) ως ψωμοζήτης τον γιαλόν διαβαίνεις και γυρεύεις | πτώμαν να παρηγορηθείς στην πείναν σου την τώσην» Πουλολ. (Τσαβαρή)² 115· *Ως ουν πετρίτ' ευγενικοί όταν εις ύψος πτώνται, | πτώμα να δούσιν εις την γην πάντες ευθύς ορμώνται ... Κορων., Μπούας 70. 3)* Αμαρτία, παράπτωμα: *στέναξον και δάκρυσον από καρδίας ήδη, | ιν' ο ληστήν ... (παρ. 1 στ.) οικτείρας ως φιλόανθρωπος και μόνος ελεήμων | των χαλεπών πτωμάτων σε ποσώς ελευθερώσῃ, | και ζήσεις την ανώδυνον ζωήν την μακαρίαν Μιχ. ιερομ. II 54· Ω του μεγάλου πτώματος, ω της απανθρωπίας, | άξιον γαρ εκρίνασιν τον μοναχόν θανάτου Προδρ. (Eideneier) IV 346· φρ. πίπτω εις πτώμα = σφάλλω, αμαρτάνω: κάκεϊνος (ενν. ο λωτ) μεθυθείς εις πτώμα πέτωκε χαλεπόν. Οτε έμελεν διά του τσοούτου φόβου σωφρονείν, τότε ταις θυγατράσιν αυτού εμίγη και γέγονεν ελεεινότερος των Σοδομιτών. Και ταύτα της μέθης τα κατορθώματα Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 1044.**

πτώση η, βλ. πτώσις.

πτώσιμος, επιθ.

Το αρχ. επιθ. πτώσιμος. Βλ. και LBG.

Που πέφτει, που ανατρέπεται (εδώ μεταφ.): *είν' πτώσιμα και ρέοντα τα πράγματα του κόσμου Λίμπον. 321.*

πτώσις η, Ωροσκ. 44²⁸, Βίος Αλ. 2525, Λέοντ., Αιν. (Κνός) 169¹, 179² [=Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) Χ⁴]: πτώσις -ση· φτώση, Πιστ. βοσκ. I 2, 354.

Το αρχ. ουσ. πτώσις. Ο τ. φτώση και φκώση και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., στη λ.). Η λ. και σήμ. στον τ. πτώση.

1α) Πέσιμο: Δούκ. 345¹⁵· *ο γόφος πτώσεις απειλεί (χφ απολεί διορθώσ., βλ. ά. απολώ), κράξε τον γυψοπλάστην Προδρ. (Eideneier) II 54-2 χφ Η κριτ. υπ.: β)* (προκ. για τείχη, κτήρια κτλ.) γκρέμισμα, κατάρρευση, ισοπέδωση: *Ο βασιλεύς δε ιδών τα τείχη πεσόντα και κακόν σημείον κατά της πόλεως και κατ' αυτού κρίνων την πτώσιν, ... απεγνώκει, απήλπισεν Δούκ. 345¹⁵ σεισμοί πολλοί επήλθον διαφόρως εν τω τοιούτῳ χρόνῳ· μάστιγα εν τῷ Ιουλίῳ μηνί ισχυροί και μεγάλοι σχεδόν πτώσιν απειλούντες πάση τη πόλει Θεσσαλονίκη Notizb. 79. 2α) (Πιθ.) ήτια, κατάκτηση: *εν δε τῷ 56' εγένετο έκλειψις ηλίου, ... την πτώσιν, οίμαι, δηλούσα των δυστυχῶν Ρωμαίων**

Byz. Kleinchron. Α' 389^α β) (προκ. για αναμέτρηση σε αγώνα) ήττα: μετ' αωχόνης απελθών ρίπτει την πανοπλίαν, | πρηνής τη κλίνη κείμενος, μη φέρων το πρακτέον. | Διτώς και γαρ ετάραττον οι λογισμοί τον άνδρα, | χάριν της πτώσεως αυτού και πόθον του της κόρης, | μη που και τις ... ταύτην λαβείν ισχύσει Πρέσβ. ιππ. 18. 3) (Μεταφ.) ηθική κατάπτωση, ξεπεσμός: το πράγμα που σας βλάπτει δε σκολάζει, | αν έν' και αγάπη καρδιακήν δε κάμου | δυο τον ουρανού παιδιά να σμίξουν αντάμα | και της γυναικάς το' άπιστης την πτώσην | 'νούς πιστικού βοσκού λύπη δε λειώσει Πιστ. βοσκ. V 6, 188' Χαρά στα γερατειά, χαρά στη νιότη, | δίχως την οχθρεμένη αυτή τη φτώση, | γεμάτη από φαρμάκι και πρικότη! Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 489.

πτωχά, επίρρ. φτωχά.

Από το επίθ. πτωχός. Ο τ. στο Soman. και σήμ. Η λ. στο Soman. (λ. φτωχά) και στο Δημητράκ.

Μέσα στη φτώχεια από φτωχή γενιά: Πόσοι άνθρωποι σήμερο στη χώρα σας ε-τούτη | βρίσκονται εις αξιόητες και εισέ μεγάλα πλούτη, | αφού 'σανε πολλά φτωχά και άτιμα γεννημένοι, | και από αίμα χαμηλό και ταπεινό εβγαμένοι; Φορτούν. (Vinc.) Πρόλ. 123.

πτωχαδάκι το επτωχαδάκι, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 19^α.

Από το επίθ. και ουσ. πτωχός και το υποκορ. επίθημα -αδάκι. Τ. φτωχαδάκι σήμ.

Ταλαίπωρος φτωχός: Απέθανεν ο παπακυρ-Μπατζής ο Ζιχινιώτης και ενορίτης τους Αγίους Θεοδώρους, άνθρωπος ως ν' χρονών, επτωχαδάκι, ταπεινός, ήσυχος, πρῶτος αυτ. φ. 32^α.

πτωχαίνω, Σπαν. Α 498, Ασσιζ. 122^α, Σαχλ. Ν 213, 381, Σαχλ. Α' (Wagn.) Μ 357, Χρον. Τόσκων 409, 3715, Μαχ. 652^α, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 91, Συναδ., γυν. 872, 1094, Χρον. σουλτ. 26¹⁵, Βίος Αιωώπ. (Παπαθωμ.) Α' 42^α, Ιστ. Βλαχ. 2099, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 56^α, 1682 ρα' 5, Λεηλ. Παροικ. 603, Τζάνε Εμμ., Μοισολ. 139^α ε-πτωχαίνω, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 26^α, 41^α, 69^α, 74^α, 107^α, 169^α, 170^α ?επτωχάνω, Σαχλ. Ν 114^α φτωχαίνω, Πεντ. Λευιτ. XXV 25, 35, 47, Χρον. σουλτ. 53²², Πανώρ.² Δ' 109, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 215, Δ' 563, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 21, 380^α αόρ. επτώχανα, Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 184^α (ε)πτώχανα, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 317, Σαχλ. Ν 135, Ναθαναήλ Μπέρτου Στιχοπλ. Ι 1120^α (ε)πτώχανα, Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 124 (έκδ. πτωχάνει διόρθ. Ξανθ., Βυζαντίς Ι, 1909, 346), Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 145 (έκδ. πτωχάνει διόρθ. Ξανθ., ό.π. 347), Σαχλ., Αφήγ. 83 (έκδ. πτώχανα διόρθ. Ξανθ., ό.π. 361), Φαλιέρ, Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 197 χφ Α κριτ. υπ.

Από το επίθ. πτωχός και την κατάλ. -αίνω. Ο τ. φτωχαίνω στο Βλάχ. και σήμ. Τ. εφτεχίνω (Τσοπουρίδης, Λεξ. ποντ. 346, λ. φτωχαίνω) και εφτωχάινω καθώς και ο αόρ. εφτώχανα (και στο Soman., λ. φτωχαίνω) και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. φτωχάινω). Η λ. στο Soman. (λ. φτωχαίνω) και σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ., λ. φτωχαίνω).

Α' (Μιβ.) κάνω κάπ. φτωχό: η ακαμασία πολλούς ανθρώπους εχάλασεν, πολ-λούς επτώχυνεν Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 107^α (σε παροιμ. χρ. βλ. Septuaginta, Od.

3.7.1, TLG): Αυτός γαρ (ενν. ο Θεός), ..., είναι οπού πλουτίζει και οπού πτωχαίνει, αυτός είναι οπού θανατώνει και οπού ζωογονεί Πηγά Μ., Περί σοφ. 683¹ (μεταφ.): Οϊμέναν, Ερωφίλη μου, τον Αδη πώς πλουταίνεις! με το 'ομορφίες σου τοι πολλές κι όλη τη γη φτωχαίνεις! Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 574.

Β' Αμτβ. 1) Γίνομαι φτωχός: Ηλθε δύστυχος ο χρόνος! και κουρσεύτηκεν η χώρα! όπου 'τον ο γεροντάκης,! πτώχυναν και τα παιδιά του! και επένετον ο γέρων Πτωχολ. Α 9¹ (σε παροιμ. χρ. βλ. παραπάνω Α'): αν είναι κι εφτωχύνασι, κι άλλος πολλά πλουτίζει,! έτο 'αποφάσισε ο Θεός ακ' όλους μάς ορίζει Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 146¹ (σε παροιμ. χρ. για τις μεταπτώσεις στον ανθρώπινο βίο βλ. και ά. πτωχεία 1α): είδα πτωχόν κι επλούτυνε και πλούσο να πτωχάνει Φαλιέρ, Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 197¹ (μεταφ.): την πτωχείαν της ανθρωπίνης φύσεως από επτώχανεν από τον πλούτον της χάριτος του Θεού με το σφάλμα της παρακοής, αυτούς να χορτάσω τον άρτον τον εκ του ουρανού καταβάντα, ήγουν την αγίαν κοινωνίαν Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 455. 2) Αδυνατίζω, ισχναίνω: Εις πτωχάναντα (ενν. κίνα) ει παχύναι θέλεις Κυνοσ. 594⁶.

πτωχάκι, επιθ. ουδ. φτωχάκι.

Από το επιθ. πτωχός και την υποκορ. κατάλ. -άκι. Πιβ. λ. φτωχούκι σήμ. ιδιωμ. (Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ.).

Φτωχικό: Απάνω σ' όλα βλέπω ένα κλινάρι,! που 'τονε μια χαρά κι ένα καμάρι! φτωχάκι, μα στρωμένο ήτον 'πιτήδεια! σγιά καλές καρδιές και για παιγνίδια Βοσκοπ.² 175.

πτωχεία η, Σπαν. Ρ 79, Προδρ. (Eideneier) III 222, Διάτ. Κυπρ. 505¹¹, 510¹, Δεγ. Ζ 1056, Πουλολ. (Τσαβαρή)² 338, Θησ. Δ' [45], Ολόκαλος 212¹²⁻¹⁵, 239¹⁴, Βεντράμ., Φιλ. 183, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 127¹, Παισ., Ιστ. Σινά 178, Μορεζ., Κλίνη φ. 113¹, Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 31¹ επτώχεια, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάινου) φ. 84¹, 338¹, 348¹ επτώχεια, Κανον. διατ. Α 732¹ επτώχειά, Ιστ. Βλάχ. 1005¹ πτώχεια, Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ' [1111], Ε' [1550] πτωχειά, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 272, 421, Σαχλ. Ν 122, Σαχλ., Αφήγ. 79, 162, 262, Χούμνου, Κοσμογ. 2700, Γεωργηλ., Θαν. 444, Δεφ., Λόγ. 173, Διαμασκ., Λόγ. κεκομ. (μετάφρ.)² 14, 265, 555, 618, Πιστ. βοσκ. II 5, 46, 47, 66¹ φτώχα, Πεντ. Έξ. III 7, 17, IV 31¹ φτωχά, Πεντ. Γέν. XXIX 32, Δευτ. VIII 9 φτωχειά, Ξόμπλιν 127¹, Πανώρ.² Β' 30, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 574, Δ' 555, 566, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Χορ. γ' 397, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Ε' 1000, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 55, Στάθ. (Martini) Γ' 344, Ροδολ. (Αποσκ.) Β' 38, Δ' 37, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 262¹, 405¹⁵, 580¹⁵.

Το αρχ. ουσ. πτωχεία. Για τους τ. ε- βλ. Καραντζόλα [Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. σ. 512]. Ο τ. πτωχειά στον Κατοσαΐτ., Ιφ. Α' 37, Θυ. Β' 236, Γ' 126, κ.α. Ο τ. φτώχεια στο Βλάχ. και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Αναγνωστόπουλος, Αθ. 38, 1926, 168). Τ. φτώχεια σήμ. (γρ. και φτώχια) (<φτωχός, ΑΚΝ, βλ. και Μπαμπιν., Λεξ., λ. φτώχια). Τ. φτώχεια στον Ποντ. και καταϊταλικό ιδίωμα (Παπαδ. Α., λ. φτώχια, όπου και τ. εφτώχια, Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., όπου και τ. οφτώχεια). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

1α) Η στέρηση των απαραίτητων για τη ζωή υλικών αγαθών, ένδεια, ανέχεια:

Ιστ. πατρ. 174²¹-175¹: *τόσην ἦτον ἡ πτωχεῖά του ὅτι ἐσημάνισκε τες καμπάνες εἰς το σπιτάλλιν και διδοῦσαν του και ἐτρωγεν Μαχ. 86²¹* (στον πληθ.): *κατὰ τόπους ... λιμός και στενοχωρία (ενν. ἐσονται). Και φανερωθήσονται αἱ πτωχεῖαι των ἀνθρώπων* Ωροσκ. 39¹ (ὡς προσωποπ.): *φεύγε, πτωχεῖα, στους χωρικούς, ὕπαγε εἰς ἀσόφους* Προδρ. (Eideneier) III 273-18 χφ P κριτ. υπ.: *Πτωχεῖα χαριτωμένη εὐὸ κι ὅσοι μετὰ σου ζοῦσι Ροδοῦλ. (Αποσκ.) Δ' 41¹ (σε παροιμ. χρ., βλ. Ερωτόκρ., Παροιμ. 778, 781): ἄλλοι το πλούτου πεθυμὸν και τῇ πτωχεῖᾳ μισοῦσι, | κι ἄλλοι ξετρέχουν το κακὸ, σπουδάζουν να το βροῦσι! | κι ο κόσμος ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἐδέτσι εθεμελιώθη! | και πορπατεῖ καθένας μας ἐκεῖ που ἡ Τύχη ἀπώθει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Γ' 207¹ ὁποῖος σε φτωχεῖα πολλὴ ἀναθραφεῖ, δεν χρῆζει | του κύκλου τα γυρίσματα, ὡς θέλει, να γυρίζει! | μὰ πάντα ἀνέγνοιος πορπατεῖ, κι ἀν τρώγει ἢ ἀν κοιμάται, | του ριζικοῦ τὴν ὀργητὰ ποτὲ δεν τῇ φοβάται Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 617 χφ X· Γεῖς ἀπὸν τὴν πλουσιότητα δεν ἔχει γνωρισμένη, | με τῇ φτωχεῖᾳ περνά ζωὴ καλὴ κι ἀναπαυμένη Ερωκφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 306¹ Μὰ ποιος νὰ πέσει σε φτωχεῖᾳ στα πλούτη μαθημένος, | και νὰ μὴν ἔχει βάσανα πάσα καιρὸ ο καημένος; Ερωκφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 313¹ (σε παροιμ. χρ. για τις μεταπτώσεις στον ἀνθρώπινο βίον πβ. Κουκ., ΒΒΠ C' 359-360 και σημ.: βλ. και ἄ. πτωχαίνω Β1): *Φέρνει (ενν. ο τροχός) τον πλούσιον εἰς πτωχεῖαν και τον πτωχόν εἰς πλούτον* Αλφ. 14¹⁵ β) (μεταφ., προκ. για μόρφωση, παιδεία ἢ πνευματικὰ αγαθὰ) *ἐνδεῶ, ἀνεπάρκεια: ἡ λίγη πράξις κι ἡ φτωχεῖᾳ ἀπὸχω τῶ γραμμάτων, | που μου ἐμποδίζουν το ' αἰτίες νὰ γνῶθω των πραγμάτων Ροδοῦλ. (Αποσκ.) Αφ. 55¹ βλέποντες τὴν πτωχεῖαν του γένους μας, οὐποὶ κανένας δεν φροντίζει, ἐκάμαμεν ἐκεῖνο οὐποὶ ἠμπορέσαμεν Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Πρόλ. 10¹ γ) προκ. για τὴν ἐνανθρώπηση του Χριστοῦ πβ. (θεολ.) κένωση πβ. και Lampe, Lex., στη λ. C: *Θεὸς ο ἐν νφίστοις, | ο δι' ἐμὲ ἐκούσιον πτωχεῖαν υπομείνας* | και τὴν ἐμὴν ἀσθένειαν βουλήθεῖς του φορέσαι Διγ. (Trapp) Gr. 772. 2) (Μετων.) τα λίγα πράγματα που ἔχει στὴν κατοχὴ του ἑνὸς φτωχὸς ἄνθρωπος: *ἀφῆνω του (ενν. του ἱερομονάχου Ἀρσενίου) τα δύο μου παιδιὰ και ὅτι πτωχεῖαν και ἀν ἐχῶ Ολόκαλος 212^{2*} Επαίρνα τα ζευγάρια τῶς κι ὅλα τα πρόβατά τῶς, | κι ὅτι φτωχεῖᾳ κι ἀν εἴχασι Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 187¹². 3) Ταλαιπωρία, δυστυχία: *ἰδοὺ εὐὸ γκαστρωμένη και νὰ γεννήσεις υἱὸ ..., ὅτι ἀκουσεν ο Κύριος πρὸς τὴ φτωχὰ σου Πεντ. Γέν. XVI 11¹ τῇ φτωχὰ μου και το κόπο των ἀπαλαμῶν μου εἶδεν ο Θεὸς Πεντ. Γέν. XXXI 42¹ ἀκουσεν ο Κύριος τὴ φωνὴν μας και εἶδεν τὴ φτωχὰ μας και τὴ πειράξῃ μας Πεντ. Δευτ. XXVI 7. 4) Ἀδυναμία, ἐξασθένηση (βλ. και ἄ. ολίγωνσις 1): *Εἰς ολίγωνσι, ἦτοι πτωχεῖαν (ενν. του ἱεράκος) Ορνεοσ. ἀργ. 526¹.*****

πτώχεμα τοῦ μὴ ἔξοριστεῖς (ἐκδ. ἔξοριστεῖς διορθῶσ. βλ. ἄ. ἐξορίζομαι, ἐξερρίζομαι Ἐπιτομή) τοῦ πτώχεμά μου Αἰβ. Esc. 448 χφ, εὐφαλμ. γρ. ἀντὶ πταίσμα διορθ. Lambert (πβ. Αἰβ. διασκευή α 513) βλ. και Schreiner, BZ 42, 1943/9, 248. — βλ. πταίσμα.

πτωχεύω, Σαχλ., Αἰθήγ. 158, Πτωχολ. α 58, Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 42, Βίος Αἰσώπ. (Παπαθωμ.) Γ' 85¹.

Το ἀρχ. πτωχεύω. Μτχ. πτωχεύόμενος τον 4-5. αἰ. (ΠΛΓ, βλ. και ΛΒΓ). Τ. πτωχεύω στο Βλάχ., στη λ. Τ. φτωδεύω σήμ. στο κυπρ. ἰδιῶμα (Γιαγκουλλῆς, Κυπρ. διαλ., βλ. και Σακ., Κυπρ. Β' 851, ὅπου και μτχ. παρκ. φτωχεμένος). Τ. φτωχεῖω (και

μτχ. φτωχεμένος) στο Somav. (λ. φτωχαίνω) και το ΑΛΝΕ. Η λ. και σήμ. (με ειδική σημασι.).

Α' (Μτβ.) κάνω κάπ. φτωχό (σε παροιμ. χρ.: βλ. Septuaginta, Od. 3.7.1, TLG): *ἐ-γνω* (ενν. ο Βαλτάσαρ) και ομολόγησε τον αληθινόν Θεόν εξουσιαν έχοντα πτωχεύσαι και πλουτίσαι, ζωώσαι και θανατώσαι Παράφρ. Μανασσ. (Tièche) 360.

Β' Αμτβ. 1) Γίνομαι φτωχός, φτωχαίνω: *οὐδὲν ἔχει ἐξουσιαν* (ενν. μάνα) να στραφεί να ζητήσει τὰ ἔδωκεν του νιοῦ αὐτῆς, *ἐάν μὴ τα ἔδωκεν με συμφωνία, ... αν πτωχεύσει, να τα ἐπάρει Ἑλλήν. νόμ. 581^α* (ἐδὼ προκ. για την εκούσια πτωχεία των χριστιανῶν· πβ. Lampe, Lex., στη λ. 2): *Ἀς πτωχεύομεν ἐδὼ με το θέλημά μας, διὰ να πλουτίσομεν ἐκεῖ* (ενν. σιμά εἰς τον Θεόν) αιωνίως Μαξίμου, Συναξ. αγ. Νικολ. 143. 2) (Μεταφ.) καταστρέφωμαι, ξεπέφτω: *Οἱ τοῦ Κρητῆς ἄρχοντες, μικροὶ τε και μεγάλοι, κοινὸς πάντες ἐτρέχασι να ἐβλέπουν την Ἑλλήνην, (παραλ. 1 στ.) δι' ἣν το ἀνθος το πολὺ Ἑλλάδος και τον κόσμον! ἀπ' ἄκρον γῆς εἰς ἄκρον γῆς ἐπτώχευσε, κατήλαθε Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 13504.*

πτωχίζω, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 395, Παράφρ. Μανασσ. (Tièche) 361, Χρον. Τόκκων 3051, Διακρούς. (Κακλ.) 869.

Το μτγν. πτωχίζω. Τ. φτωχίζω στο Βλάχ. και μέσ. φτωχίζομαι στο Somav. Πβ. λ. πτωχισμός στο Κουμαν., Συναγ. ν. Λέξ. Η λ. στο Βλάχ.

Κάνω κάπ. φτωχό: *εἰζῆτα* (ενν. ο διάβολος) παρά Θεοῦ θέλημα να πτωχίσει αὐτόν (ενν. τον Φιλάρετο), *ἵνα κερδίσει αὐτόν Βίος Φίλαρ. 238*: (σε παροιμ. χρ.: βλ. Septuaginta, Od. 3.7.1, TLG): *Μεγάλη ἡ χάρις του Θεοῦ, οὐοὺ ποιεῖ τα πάντα, ἰ οὐοὺ νψώνει ταπεινούς, πτωχίζει και πλουτίζει* Χρον. Τόκκων 3712.

πτωχικά, επίρρ., Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 3¹⁷: *φτωχικά*, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 726.

Από το επίθ. πτωχικός. Ο τ. φτωχικά στο Somav. (λ. φτωχά) και σήμ. Η λ. στο Βλάχ.

Φτωχικά: *Πρώτος ευθύς ο Ζιγμουντος, που 'τον Τρανσυλβανίας, ἰ αυθέντης, αποστάτησεν ἀπὸ της ομονοίας, ἰ και ἔφηκεν την αυθεντιαν, και πτωχικά ενδύθην Παλαμῆδ., Βοηβ. 441.*

πτωχικός, επιθ., Hist. imp. 12, Θησ. IB' [57^α], Κρασοπ. (Eideneier) AO 69, V 67, I 41, I 115, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Μάρκ. ιβ' 44 σχόλ.² *φτωχικός*, Πεντ. Δεντ. XVI 3, Πανώρ.² Α' 390, Βοσκοπ.² 124.

Το αρχ. επιθ. πτωχικός. Ο τ. στο Somav. και σήμ. Η λ. και σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λέξ. λ. φτωχικός).

Που ανήκει αναφέρεται ἡ ταιριάζει σε φτωχό: *Φοροὺν* (ενν. οἱ κερεῖς) σκοντία πτωχικά, *ὅτι δεν ἔχουν ἄλλα, ἰ οἱ ἀρπαγες τα πῆρασι, και τα φουσοῦτα τ' ἄλλα Ιστ. Βλαχ. 1753*: (ἐδὼ μεταφ. προκ. για στίχους): *πολλά 'ναι ιδιωτικοὶ και κακοσυνθεμένοι* (ενν. οἱ στίχοι), *ἰ στην γλώσσαν των Ρεθύμνιων και Κρητικῶν γραμμένοι, ἰ Χάρισμα τέτοιον πτωχικόν δεν ἔπρεπε να δώσω ἰ σε τέτοιους μαθηματικούς οὔτε να φανερώσω* Τζάνε, Κατάν. Αφ. 87.

Το ουδ. εν. ως ουσ. = 1) Το σπίτι του φτωχού (συνεκδ.) το σπίτι (για τη σημασ. βλ. και Κοραή, Ατ. Δ' 468^α τ. φτωχικόν στο Somav. και φτωχικό σήμ.); επερισσώχθη-
 κασιν οι άνθρωποι του τόπου καθένας εις το σπίτι του και εις το πτωχικό του Ιστ.
 Βλαχ. 104. 2) Υστέρημα: όλοι εταύτοι (ενν. οι πλούσιοι) έβαλαν εις τα δώρα του Θεού
 από εκείνο όπου τους επερίσσειεν, αμή αυτή (ενν. η χήρα η πτωχή) από το πτωχικόν
 της -όλον τον βίον, όσον και αν είχεν, έβαλεν Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Λουκ. κα' 4.

Το ουδ. πληθ. ως ουσ. = μέρος των εσόδων των εκκλησιών το οποίο διατίθεται
 για τους φτωχούς (για το πράγμα βλ. Meursius, λ. πτωχικά, Du Cange, λ. πτωχείον
 και Κουκ., ΒΒΓΓ Β' 89): Από δε τα εισοδήματα της εκκλησίας ... τα περισσότερα, ..., να
 τα δίδει (ενν. ο αρχιερέως) των πτωχών, ότι «πτωχικά» καλούνται των εκκλησιών
 Μαλαξός, Νομοκ. 83.

πτωχολογία η, Ιστ. Βλαχ. 139, 1319, Διακρούσ. (Κακλ.) 620^α πτωχολογιά,
 Ντελλαπ., Ερωτημ. 1233, Αλφ. (Μπουμπ.) III Γ' φτωχολογιά, Σκλάβ. 25^α φτωχο-
 λογία, Χρον. Μορ. Η 4087, 7226, Χρον. Μορ. Ρ 4087.

Από το επίθ./ουσ. πτωχός και το -λογία. Ο τ. πτωχολογιά σε έγγρ. του 19. αι.
 (Παπαηλ., Επιστ. Χίου 4^{ος}, 8^{ος}, 38^{ος}, 46^{ος}, 51^{ος}) και στο ΑΛΝΕ. Για τον τ. φτωχολογιά
 βλ. Καραγιάννη, Διγενής 158. Ο τ. φτωχολογία και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λέξ.,
 όπου και τ. εφτωχολογία, εφτωχολοία). Τ. φτωχολογιά στο Somav. και σήμ. Η λ. σε
 έγγρ. του 18. (Τουρτόγλου, ΕΚΕΙΕΔ 15, <1968> 1972, 37) και 19. αι. (Παπαηλ., Επιστ.
 Χίου 4^{ος}, 8^{ος}).

(Περυληπ.) οι φτωχοί άνθρωποι, ο λαός: έστειλε (ενν. ο βασιλεύς) τον Στέφανον
 αφέντην στην Μολδοβα, (παρ.λ. Ι στ.), εις τους πτωχούς πολλά καλόν, αλλά στους
 άρχοντες του! ποτέ καλόν δεν έλεγε διατ' αυτούς ποτέ; του! διότι ήσαν άδικοι εις
 την πτωχολογία Ιστ. Βλαχ. 535.

πτωχολόγιν το.

Από το επίθ./ουσ. πτωχός και το -λόγιν. Τ. φτωχολόιν σε δημ. κυпр. τραγ.
 (Κυпр. άσμ. 2^{ος}) και φτωχολόι σήμ. κοιν. λαϊκ.

(Περυληπ.) οι φτωχοί άνθρωποι, ο λαός: πάλιν ήλθαν οι άρχοντες κι όλον τ' αρ-
 χοντολόγιν, Ι μικροί, μεγάλοι, γέροντες, όλον το πτωχολόγιν Διήγ. Αλ. Σεμίρ. S 1245.

πτωχοπαπαδάκης ο, Πουλολ. (Τσαβαρή)² μετά στ. 490 κρεί υπ. χφ. Α.

Από το επίθ. πτωχός, τον πληθ. του ουσ. παπάς και την κατάλ. -άκης.

Κακόμοιρος, δυστυχιμένος παπάς (βλ. και Τσαβαρή [Πουλολ.² σ. 404]): Κατη-
 γορούσιν και αναγελούσιν τον ταπεινόν σου κύρην, Ι διά σε, ..., σκοτεινοπέρπατοῦσα¹ που
 εντροπίασες τον κύρην σου, τον πτωχοπαπαδάκην αυτ. χφ. Ζ.

πτωχοπροδρομάτον το.

Λ. πλαστή από το κύρ. όν. Πτωχοπρόδρομος (Πρόδρο. (Eideneier) I 70, III τίτλ., IV
 τίτλ.) και την κατάλ. -άτον. Πβ. λ. πτωχοπροδρομικός και πτωχοπροδρομισμός (Κου-
 μαν., Συναγ. ν. Λέξ.) σήμ. Η λ. στο LBG.

(Σκωπτ. προκ. να δηλωθεί φτωχική κατάσταση) το παρουσιαστικό, η ιδιότητα.

το «αξίωμα» του Πτωχοπροδρόμου (για τη σημασ. βλ. Hörandner, BSI 54, 1993, 319, Τωμ., Αθ. 77, 1978-9, 23, Πολ. Α., Πριν ΑΛ.² 52 σημ.): *Μη σε πλανά, πανσεβαστε, το Πτωχοπροδρόματον! και προσδοκάς να τρέφομαι βοτάνας ορειτρόφους* Πρόδρ. (Eideneier) II 101.

πτωχός, επιθ. και ουσ., Σπαν. Ο 132, Διδ. Σολ. Ρ 94, Προδρ. (Eideneier) I 257, Καλλίμ. 2192, Κομνηνής Αννας Μετάφρ. 173, Οψαρ. 362^μ, Περί Ξεν. (Μαυρομ.) 263, 481, Απολλών. (Κεχ.) 140, Λιβ. διασκευή α 1091, Φαλιέρ., Ιστ.² 467, Φαλιέρ., Ριμ. (Bakk.-v. Gem.) 92, Διηγ. Βελ. χ 226, Λιβ. Va 876, Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 186, Χειλά, Χρον. 351, Μαχ. 208⁷, 460⁷, Σφρ., Χρον. (Maisano) 114¹², Σκλέντζα, Ποιήμ. 1¹⁸, Γεωργηλ., Θαν. 22, Γαδ. διηγ. (Βασιλ.) 8, Χρονογρ. (Λαμψ.) 244, Συναξ. γυν. 29, Απόκοπ.² 216, Ανθ. χαρ. 296²³, Ριμ. θαν. 97, Πτωχολ. α 292, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 115¹², Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 377, Καβαλίστας 50, Χρησμ. (Brokkaar) N 1, Μορετζ., Κλίνη 137^α, Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ (Βασιλ.) 143^μ, Ιστ. Βλαχ. 91, 2547 (= Γέν. Ρωμ. 137), Διακρούσ. (Κακλ.) 719, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 133^μ, Μπερτόλδος 39, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Β' 58^μ, κ.π.α.: *επιτωχός*, Χρον. Τόσκων 3294, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 34^α, 102^α, 149^α, Νουκ., Μύθ. (Παράσογλου) 15, Προσκυν. Ιβ. 845 285, Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ (Βασιλ.) 143^μ, Παλαμήδ., Βοηβ. 809, 1077, Σταυριν. 51, 56, Ιστ. Βλαχ. 427, 573, Μπερτολδίνος 115 δις, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 31^α, 35^α, 38^α, Πτωχολ. Α 329, κ.α.: *φθωχός*, Βεντράμ., Γυν. 75^α *φτωχός*, Χρον. Μορ. Η 5004, Χρον. Μορ. Ρ 4522, 8557, Πεντ. Λευτ. XXVII 8, Δευτ. XXVI 5, Καβαλίστας 64, Κυπρ. ερωτ. 132^μ, Πανώρ.² Αφ. 55, Β' 91, Γ' 549, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 308, Ε' 450, Φαλλιδ. (Παναγ.) 46, 70, 109, Βοσκοπ.² 354, 427, Μανολ., Επιστ. 173^μ, Σεβήρ.-Μανολ., Επιστ. 171^μ, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 195, Β' 2309, Ε' 720, Στάθ. (Martini) Β' 248, Ροδολ. (Αποσκ.) Δ' 468, Λίμπον. 158, Φορτουν. (Vinc.) Β' 181, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 200, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 180^μ, 210¹⁰, 409⁷, Τζάνε, Κατάν. 450, κ.α.

Το αρχ. επιθ. *πτωχός*, Τ. *εφτωχός* στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., Λ. *φτωχός*). Για τον τ. *φθωχός* βλ. Καραγιάννη, Διγενής 158. Ο τ. *φτωχός* στο Βλάχ. και σήμ. Η Α. και σήμ. (λόγ., κυρώς στην αρχαϊστική έκφρ. *πτωχός* τω πνεύματι).

1) Που στερείται τα αναγκαία για τη ζωή υλικά αγαθά, άπορος: Σπαν. Ο 69, Διδ. Σολ. Ρ 33, Κομνηνής Αννας Μετάφρ. 174, Διγ. Ανδρ. 364¹¹: *ο Μαρκιανός ήτονε επιτωχός στρατιώτης και η Πουλχερία τον έκαμεν βασιλέα Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 310^α ήτον (ενν. ο Ταξιάρχης) των επιτωχών ιατρός Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 43^α (σε παροιμ. χρ. βλ. Ερωτόκρ., Παροιμ. 781^α πβ. Βενιζέλος, Παροιμιαί 335): *Φτωχή φτωχόν αγάπησε και πόνη δεν εγροίκα, | μα φτωχικά επεράσσα, τον πόθον εχαρήκα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 725^α *έκφρ. πτωχός υπερήφανος* (πβ. Septuaginta, Sir. 25.2, TLG) = *ψωροπερήφανος*: *ήτον πάνν στενός, αλλά και πτωχός υπερήφανος* Χειλά, Χρον. 355^α (μεταφ.): *από τιμές πολλά γδυμνοί, φτωχοί και 'ρημασμένοι* Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 30. 2) (Για να εκφραστεί συν. συμπάθεια σε κάπ. ή κ.) *κακόμοιρος, ταλαίπωρος, καημένος: άμποτε να 'βλεπα ο πτωχός και ας ήμουν δαιμονιάρης* Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 938^α *ο μούστος ολοζώντανος πηδά και κυματίζει, | το δε ελάδιν το πτωχόν κείται' αποθαμένον* Κρασοπ. (Eideneier) ΑΟ 73^α *Βοσκοί φτωχοί*,*

σκολάσετε το κλάμμα και το θρήνο Πανώρ.² Δ' 151⁺ (σε προσφών., για δηλ. συμπάθειας ή ειρωνείας/περιφρόνησης): *επαίρνεις την (ενν. την αθερίαν) και τρώγεις την ολώμνη*,¹ *ως έμαθες στο σπίτιν σου, πτωχή, εις το πατρικόν σου Πουλολ. (Τσαβαρή)² 349* *Δε δόνομαι να σε θωρώ, φτωχέ, καλά το λέγεις,*¹ *γιατί σ' οργίζομαι πολλά Πανώρ.² Β' 393* και *σε, πτωχέ, τυχαίνει* να κλαίγεις όντα άλλοι! γελούν Πιστ. βοσκ. III 6, 343. **3α**) Αδύναμος, ανήμπορος: *ουδένα δεν απέφυγεν το φλογερόν δοξάρι (παρὰλ. 1 στ.). Κι αν φύγει, φθάνει τον (ενν. ο Έρωσ) ταχύ με τα πτερὰ σπύχει (παρὰλ. 1 στ.), τοξεύει τον εις την καρδιάν και ρίπτει τον στον άδην*¹ και αν γενεί φιλόανθρωπος ...,¹ *δεσμεύει και δουλώνει τον, πτωχόν τον κατασταίνει Διγ. Ζ 185· β)* ισχνός, αδύνατος: *ηβλέπει ο Φαραώ ένα όνειρον πως επτά βόδια παχία έβγαιναν από τον ποταμόν ... και το όμοίως άλλα επτά εβγήκαν και ήσαν πολλά επτωχά Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 148⁺.*

Το ουδ. πληθ. του επιθ. ως ουσ. = (προκ. να δηλωθεί συμπάθεια) οι φτωχοί άνθρωποι: *φαγά έδιδαν ορφανών και τα φτωχά ταγίζαν Δεφ., Ξωσ. 17* *Γενού οικτίρμων στα πτωχά: πεινούσι και διψούσι*! κι ελεημοσύνην σε ζητούν Αλφ. 15⁺.

πτωχοσύνη η.

Από το επιθ. πτωχός και την κατάλ. -σύνη.

Φτώχεια: *Όποτε πει τινάς κρασί, γυρίζει σ' ευφροσύνη!* και δεν θυμάται λύπη πλια ουδέ την πτωχοσύνη Προσοφάς, Δράμα γενν. τυφλού 526.

πτωχότης η' φτωχότητα.

Το μτγν. ουσ. πτωχότης (Lampe, Lex., TLG)⁺ βλ. και LBG. Τ. φτωχότη σε παραμύθι ιδωμ. (Μινώτω, Λαογρ. 11, 1934/37, 510).

Φτώχεια, ένδεια (εδώ σε παροιμ. χρ., βλ. Ερωτόκρ., Παροιμ. 781): *όποιος σε φτωχότητα αναβραφει, δε 'γγίζει* του κύκλου τα στρατέματα, *ως θέλει, να γυρίζει*¹ *μα πάντα ανέγνωις πορπατεί, κι αν τρώγει κι αν κοιμάται,*¹ *του ριζικού την όργητα ποτέ δεν τη φοβάται Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 617.*

πτωχοτροφείον το.

Από το ουσ. πτωχοτρόφος που απ. τον 4. αι. (Lampe, Lex., TLG) και την κατάλ. -είον. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex, TLG), στο Du Cange (λ. πτωχείον) και Du Cange, App.

Ασυλο για τους φτωχούς, πτωχοκομείο (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β' 131, 164-168 και ODB, λ. *ptochotropheion*): *υπηρέτησε γαρ ο Ιουστινιανός ούτος τον Θεόν, κτίζοντας τόσας εκκλησίας και πτωχοτροφεία και μοναστήρια Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 186.*

πτωχοτροφία η.

Από το ουσ. πτωχοτρόφος που απ. τον 4. αι. (Lampe, Lex., TLG) και την κατάλ. -ία. Η λ. τον 4. (Lampe, Lex., TLG) και το 13. αι. (Caracasá, στη λ.)⁺ βλ. και TLG.

Φροντίδα, περιθαλψη των φτωχών: *Οι αρχιερείς ... όσα υποκτήσωσιν αφού λάβουν την μητρόπολιν ή την επισκοπήν, εις ελευθερίας αιχμαλώτων, εις πτωχοτροφίας και εις ανακτήσεις εκκλησιών ... να τα εξοδιάζουσιν Zygomalas, Synopsis 175 E 12.*

πτωχούλης ο.

Από το επιθ. και ουσ. πτωχός και την υποκορ. κατάλ. -ούλης. Τ. φτωχούλης στο Soman. και σήμ. (επιθ. και ουσ.).

(Προκ. να εκφραστεί συμπάθεια σε κάπ.) κακόμοιρος, ταλαίπωρος, καημένος: *Διατί, πτωχούλη, εβάρθηκες σε τούτο το σακκίον; Μπερτολδός 57.*

πτωχούλικος, επιθ.: πτωχούλλικος, Μαχ. 86^α, Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)² 258, 535, 545, 548, 592, 621, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 140.

Από το επιθ. και ουσ. πτωχός και την κατάλ. -ούλικος· πβ. και πτωχούλης. Τ. φτωχούλικος σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.). Η λ. και σήμ. ιδίωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 766).

1) (Θωπευτ.) φτωχός: *οι μεν πλούσιοι νικώμενοι από την φειδωλίαν τους, ήρουν μιζεριάν τους, εοφικτοκρατούσαν τα πλούτη τους, οι δε πτωχούλλικοι στενοχωρημένοι από την πτωχείαν επεθανίσκαν απέ την πείναν Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)² 618. 2) (Προκ. να εκφραστεί συμπάθεια σε κάπ.) κακόμοιρος, ταλαίπωρος, καημένος: *Δεσπότη μου και πλάστη μου εμέναν, τον κόσμον σου λυπήθου τον και τα ορφανά τα ξένα! και δέξου παρακάλεσιν και ποιήσον, νιέ μου,! διά κείνα τα πτωχούλλικα, σπου 'ν' κριματισμένα Θρ. Κύπρ. Μ 98.**

πτωχούτσικος, επιθ., Σπαν. (Ζώρ.) V 142, Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 158, Τριβ., Ρε 351, Μπερτολδίνος 126, 142, Ροδινός (Βαλ.) 59, Προσοψάς, Δράμα γενν. τυφλού 75· *επτωχούτσικος*, Συναδ., Χρον.-Δίδαχ. φ. 28^α.

Από το επιθ. πτωχός και την κατάλ. -ούτσικος. Τ. φτωχούτσικος στο Soman. (λ. φτωχούτζικος) και σήμ. Η λ. τον 11. αι. (LBG, λ. πτωχούτζικος).

1) (Θωπευτ.) φτωχός: *δούλους, δουλίδες περισσές είχαν (ενν. ο Ιωβ) εις την ζωήν του! και ο διάβολος εφθόνησε, επήραν τα οι κρουσάροι! και απέμεινεν πτωχούτσικος, ώσπερ και εγεννηθη Ντελλαπ., Ερωτήμ. 242. 2) (Προκ. να εκφραστεί συμπάθεια σε κάπ.) κακόμοιρος, ταλαίπωρος, καημένος: *Ω πτωχούτσικη εγώ, κακορίζικη Μαρκόλφα! Μπερτολδίνος 124.**

πτωχυνίσκω, Ιστ. μακαρ. Μαρκ. 207· *πτωχυνίσκω*.

Από τον αορ. του πτωχαίνω και την κατάλ. -ίσκω (Χατζ., Γραμμ. κυπρ. διαλ. 75-84). Τ. φτωδυνίσκω σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ., βλ. και Σακ., Κυπρ. Β' 851, Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.). Η λ. στο Meursius (λ. πτωχευνίσκειν) και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 766 γρ. πτωχευνίσκω).

Φτωχαίνω, γίνομαι σιγά σιγά φτωχός (για τη σημασ. βλ. Χατζ., Γραμμ. κυπρ. διαλ. 78-79): *αν γίνεται ότι εις άνθρωπος σπου έχει γυναίκαν, αρχεύγει να ζαρεύγει και να πίνει και να τρώγει άμετρα και να 'ξηλοθρεύγει και να ποντίζει το ειδικόν του, ώστε διά το πόντισμάν τον αρχεύγει να φτωχυνίσκει, το δίκαιον κελεύει ότι η γυναίκα ημπορεί καλά να ζητήσει το τούερίν της Ασσίζ. 373^α.*

πτωχωπός, επιθ.: φτωχωπός.

Από το επιθ. πτωχός και την κατάλ. -ωπός.

Ταπεινός, μικρός, ασήμαντος: *δείχνει εις την ταπεινοφροσύνην του ο Χριστός,*

ὅτι δεν καθαιλικεύει μονάρια και ἄλογα βασιλικά χρυσοσέλωτα και χρυσοχαλίνωτα, ἀμὲν ἓνα σνάριον, ἓνα κτήνο, ἓνα κτήμα φτωχωπὸ Πηγιά, Χρυσοπ. 167 (50).

πυγματέας ο. — Πβ. και πυγμάχος.

Λ. πλαστή πιθ. ἀπὸ το πυγματιζω (LBC, TLG) και την κατάλ. -έας.

Ο πυγμάχος: ο υἱὸς του Ηρακλέως! ο Πηγεύς ο πυγματέας Ερμον. Σ 59.

πυγμάχος ο.

Το αρχ. ουσ. πυγμάχος. Η Λ. και σήμ.

Ο πυγμάχος: Ερμον. Δ 234.

πυγμή η.

Το αρχ. ουσ. πυγμή. Η Λ. και σήμ. με διαφορ. σημασι.

1) Η πυγμαχία: Βίος Αλ. 2414. 2) Μονάδα μέτρησης μήκους που ισοδυναμεί με 4 δακτύλους ή με ἓνα τέταρτο του ποδός (Schilbach [Metrol.² σ. 186], βλ. και Schilb., Byz. Metrol. 18, 20): Χρη γινώσκειν, ὅτι οφείλει ἔχει το σχοινίον, μεθ' οὐ οφείλεις μετρεῖν, οργιάς ε', η δε οργιά οφείλει ἔχειν σπιθαμάς θ' δ", η σπιθαμή πυγμάς τρεῖς Metrol.² 74⁵.

πυθμῖν -ένας ο, Γλυκά, Στ. 504, Βέλθ. 1341, Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 718.

Το αρχ. ουσ. πυθμῖν. Η Λ. πυθμένος και σήμ.

1α) Ο πάτος, το κατώτατο σημεῖο ἐνός ἀντικειμένου: Δούκ. 205¹⁴ β) (προκ. για πλοίο) ἀμπάρε: ἀπασαι γαρ αἱ νῆαι αἱ ἀπὸ της εἰσας εἰς τα εσπέρια μέρη πλέουσαι ἀναγκαῖον γινόνται τον φόρτον εἶναι της νηός την εν τῷ πυθμῖνι στυπητηρίαν Δούκ. 205²⁰. 2) Η βάση πάνω στην οποία τοποθετεῖται κ.: Ἐκθ. Χρον. 35⁷. 3) (Προκ. για τη θάλασσα) ο πυθμένος, ο βυθός: Ψευδο-Σφρ. 176². 4) Τα ἐγκατα ἐνός τόπου: ο λυτρωτής εἰς τον σταυρόν, να μας ελευθερώσει! ἐκ του θανάτου την φθοράν, ἐκ του ἄδου τον πυθμένα Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 16' ὅταν δ' ο μείζων ἀστήρ ωφθήσῃ μέλας! γυμνός πάλιν ὀδεύσον εἰς γῆς πυθμένα Λέοντ., Αἰν. (Brokkaar) Ο XII 8.

πυκνά, επίρρ., Ιατροσ. 5¹³⁶, Διγ. Z 316, Αχιλλ. (Smith) N 394, Παρασπ., Βάρν. C 149, Γαδ. διηγ. (Βασιλ.) 454.

Το αρχ. επίρρ. πυκνά (L-S, λ. πυκνός). Η Λ. και σήμ.

Συχνά, κάθε τόσο: Ιατροσ. 5¹³⁵ ἐκφρ. συχνά πυκνά (η ἐκφρ. και σήμ.): της Πόλης γαρ ο βασιλεὺς και των Ρωμαίων ἀνθέντης! συχνά πυκνά μηνύματα αὐτός ἡμᾶς ἐμῆ-να! το πως οἱ Τούρκοι ἐφθάρησαν Αργυρ., Βάρν. K 140.

πυκνάδα η.

Απὸ το ἐπιθ. πυκνός και την κατάλ. -άδα (Andr., Lex., λ. πυκνάς). Η Λ. στο Soman. και σήμ. ιδίωμ. (Andr., ὁ.π., Παπαδ. Α., Λεξ., Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Α' 322, Χαντζιάρας Θεσσαλ. γλωσσάρ., Δουγά-Παπαδ.-Τζιτζιλής, Γλωσσ. ιδίωμ. ορ. Πιερίας, Παπαθαν., Γλωσσ. ρουμελ., Τάσιος, Γλωσσ. Πολυγ. κ.α.).

Το ψιλό κόσκινο (βλ. Βαγιακ., ΔΔ 11, 1966-7, 108): πυκνάδα Λεξ. Μακεδ. 163.

πυκνερός, επίθ., Πιστ. βοσκ. III 6, 393.

Από το επίθ. πυκνός και την κατάλ. -ερός. Η λ. στο Βλαστού, Συνών. 185 (λ. πυκνός) και στο ΑΛΝΕ.

Πυκνός, δασύς; *θαρώ κι ευρίσκομαι μόνια μου σφαλισμένη, | σε δένδρη, δάση πυκνερά, κι άγρια με τριγυρίζουν! | θεριά και πως με τρώσινε τάχα με φοβερίζουν* Ερωφ. (Αλεξ., Στ.-Αποσκ.) Β' 123.

πυκνοβλαστημένος, μτχ. επίθ.

Από το επίθ. πυκνός και τη μτχ. παρκ. του βλαστάνω ως επίθ.

(Προκ. για δέντρα) που είναι φυτωμένα πολύ κοντά το ένα στο άλλο, πυκνά: *ισία και δασερά δεντρά και πυκνοβλαστημένα* Κυπρ. ερωτ. 112^ο.

πυκνογυριζόμενος, μτχ. επίθ.

Από το επίρρ. πυκνά και τη μτχ. μέσ. ενεστ. του γυρίζω ως επίθ. Η λ. στο LBG.

Που στριφογυρίζει συνεχώς: *συχνά περιστρεφόμενος ... | και πυκνογυριζόμενος* Προδρ. (Eideneier) IV 236 χφφ HP κριτ. υπ.

πυκνογύρισμα το.

Από το επίθ. πυκνός και το ουσ. γύρισμα.

Γρήγορος και συχνός ελιγμός, περιστροφή πολεμιστή (βλ. Αλεξ., Στ., Ακρετ. 58): *εις το κρούειν και εις το δέχεσθαι ήήρηκα τον Γιαννάκηη | και εις τα πυκνογυρισματα τον Κίνναμον τον Λέον Διγ.* (Αλεξ., Στ.) Esc. 1260.

πυκνοδενδρία η.

Από το επίθ. πυκνός, το ουσ. δένδρον και την κατάλ. -ία. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. και στο ΑΛΝΕ. Πβ. LBG λ. πυκνοδενδροφυία.

Δασώδης έκταση γεμάτη δέντρα: *Τόπον πολύν εδράμωμεν, χώρας πολλάς και κάστροη | και τέλος κατητήσαμεν εις το βουνίν εκείνον | το δυσκολώδες και δεινόν από πυκνοδενδρίας* Καλλιμ. 2515.

πυκνοπρασινίζω.

Από το επίρρ. πυκνά και το πρασινίζω.

(Προκ. για φύλλαωμα) πρασινίζω όλο και περισσότερο: *Καθώς εις τ' άνδρo δε- ντρο τα φυλλάράκια αρχίζουν | να πυκνοπρασινίζουν και να μασκομυρίζον, (παραλ. 2 στ.) σαν το ποτίσει το νερό ...* Ερωφ. (Αλεξ., Στ.-Αποσκ.) Α' 344.

πυκνόπυργος, επίθ.

Από το επίθ. πυκνός και το ουσ. πύργος. Η λ. στο LBG και στο Κουμαν., Συναγ.

(Προκ. για πόλη) που έχει πολλούς πύργους σε πυκνή διάταξη: *Ον πύργος σι- δηρόκτιστος, πυκνόπυργος ον πόλις, | ως προσοχή τον έχοντα συνέχει και φυλάσσει* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 503.

πυκνός, επίθ., Ιερακος. 387^{ος}, 403^{ος}, Οχνεοσ. 578^{ος}, Διγ. Α 2839, Πόλ. Τρωάδ. (Πα-

παθωμ.-Jeffer.) 899, Διήγ. πόλ. Θεοδ. 118, Θησ. IB' [59^h], Μάρκ., Βουλκ. 339^{2b}, 346^{2b}, Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [852], Δ' [577], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 162^{2b}.

Το αρχ. επίθ. πυκνός. Η λ. και σήμ.

α) Πυκνός, δασύς: Ιερακοσ. 383^{2b}, Σπανός (Eideneier) D 649² (προκ. για δάσος): Πανώρ.² Α' 1, Κυπρ. ερωτ. 112^{2b} (μεταφ.): πυκνόν σκότος της καρδίας μου Βουστρ. Μεταφρ. 255² β) (στρατ.) που είναι σε πυκνή διάταξη, συμπαγής, ισχυρός: Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 389² γ) πολυάριθμος: Θησ. Δ' [16¹]-δ) συχνός, αλληπάλληλος: Βίος Αλ. 514, Βίος Αλ. 4637² ε) (προκ. για βροχή) δυνατός, έντονος: Καλόανδρ. (Δανέλης) 55 (33²)-στ) εύφορος (βλ. Schilbach [Metrol.] 241): και ει μεν εστί ανυδρον (ενν. το λιβάδιον) και πυκνόν, λογίζεσθαι τούτο ίσον του υποπότου Metrol.² 79^{2b}.

Το ουδ. ως επίρρ. = α) συχνά: Ιερακοσ. 438^{1b} β) κοντά: είναι το στόμα του πυκνόν εις το μέτωπον του ανθρώπου Λιβ. διασκευή α 459.

πυκνότερως, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. πυκνότερως (L-S, λ. πυκνός).

Με μεγάλη συχνότητα, αλληπάλληλα: ήρξατο (ενν. ο Απόλλων) να πέμπει πυκνότερως γαρ τα βέλη,¹ και πικράς σαγίτας πέμπει μέσον στρατιάς Ελλήνων,¹ και ήρξαντο πολλοί του θνήσκειν¹ και μικροί και μείζονές τε Ερμον. Η 194.

πυκνοφύτευτος, επίθ., Ch. pop. 407.

Από το επίρρ. πυκνά και το φυτεύω. Η λ. και σήμ στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.), καθώς και στο ΑΛΝΕ.

(Προκ. για δάσος) πυκνός: Ποιες βρύσες με κρύα νερά, ποιои κάμποι με χορτάρι-α,¹ ποια δάση πυκνοφύτευτα ...¹ ν' ακούσουνε τα βάσανα οπού 'χω παθωμένα Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 496^{2b} (μεταφ.): δόντια πυκνοφύτευτα ώσπερ μαργαριτά-ριν Λιβ. Va 2237.

πυκνώνω μτχ. παρκ. πυκνωμένος.

Το αρχ. πυκνώω. Η λ. στο Βλάχ. (λ. πυκναίνω, -ώνω) και σήμ.

I. (Ένεργ.) μειώνω την απόσταση, φέρνω κοντά: Δούκ. 119^{2b}.

II. (Μέσ.) α) γίνομαι πυκνός: ώσπερ νέφη φαινόμενα¹ εν αέρι πυκνωμένα¹ και ανέμου μη πνεόντος¹ ίστανται προς ατρεμίαν¹ ούτως Ελληνες και Τρώες¹ αντιστή-καν εν τη μάχη Ερμον. T 261² β) (προκ. για σύσταση αερίου) συμπυκνώνομαι: Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 24.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = καλυμμένος, γεμάτος: Και ην ιδείν την αγνιάν εκείνην πεπυκνωμένην πλήρης ανθρώπων Δούκ. 365².

πυκνώς, επίρρ. Ορνεοσ. αγρ. 549^{2b}, Διγ. (Trapp) Gr. 1441, Διγ. Z 1902.

Το αρχ. επίρρ. πυκνώς. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Συχνά: Ιερακοσ. 442^{2b}, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1135 πα' 3.

πύκνωσις η, Ερμον. Α 49.

Το αρχ. ουσ. πύκνωσις (TLG). Η λ. και σήμ στον τ. πύκνωση.

(Στρατ.) τοποθέτηση σε πυκνή τάξη (η σημασ. ήδη μτγν.): *εσκουτάρωσαν οι πάντες! εν πυκνώσει των ασπίδων αυτ. Ο 311.*

πυκταρά η.

Από το ουσ. *πυκταρέα <αρχ. πυκτεύω/πύκτης και την κατάλ. -αρέα (Κριαρ., Μνήμ. Αντωνιάδη, 1974, 281).

Γροθιά, μπουνιά: *και διδει τη μιάν πυκταρά εις το κορμί και ήδωκεν κάτω κακώς έχοντας Κατά ζουράρη 75.*

πύκτης ο.

Το αρχ. ουσ. πύκτης.

Ο πυγμάχος (μεταφ.) ο αγωνιστής: *εκείσε γαρ ο πύκτης! (ο συγγραφεύς της Κλίμακος) φωνάζει ακαταλήκτους! νηστείας αγρυπνίας τε και πάσης κακουχίας! ημύνει τον Αντρωπίν συν εσχάτη πτωχεία,! φημί δη ο καθηγητής και θείος Ιωάννης Παΐς., Ιστ. Σινά 1743.*

πυλαίον το, Προσκυν. Ιβ. 535 546, Προσκυν. Ιβ. 845 807, Προσκυν. Εθν. Βιβλ. 2043 502.

Το ουδ. του αρχ. επιθ. πυλαίος (L-S Suppl.) ως ουσ.

(Αρχιτ.) τόξο, καμάρα (για τη σημασ. βλ. Καδάς [Προσκυν. Ιβ. 535 σ. 301]): *Σχίσμα στενόν ευρίσκεται πλησίον του σπηλαίου,! εξέρχεται δε το νερόν κάτωθεν του πυλαίου! και διεξέρχεται λοιπόν κάτωθεν ώσπερ βρύση Προσκυν. Ιβ. 535 804· Και πάλιν διεξέρχεται ένδοθεν του σπηλαίου! βολήν δε λίθον γίνωσκε, έγγιστα του πυλαίου! παραμικρόν διάστημα, ευρίσκεις κολυμβήθρα Προσκυν. Ιβ. 845 553.*

πυλεών ο. — Βλ. και πυλών -ας.

Το αρχ. ουσ. πυλεών. Τ. πυλιώνας σήμ. ιδίωμ. (Παπαχρηστ., Λεξ. ροδ. ιδίωμ.: πβ. και Κουκ., ΒΒΠ Δ' 279).

Μεγάλη εξωτερική θύρα, που αποτελεί την κύρια είσοδο μεγάρου ή ναού (εδώ) εσωτερική είσοδος ναού: *Εν δε τη εισόδω τη πρώτῃ του λουτήρος εποίησε πυλεώνας ηλέκτρους ... εν δε τῷ δευτέρῳ νάρθηκι εποίησε ελεφαντίνους πύλας και πυλεώνας τρεις Hagia Sophia a 457⁸.⁹ Το δε άγιον θυσιαστήριον εξ αργύρου λαμπρού εποίησε, τα τε στηθαία και τους ευμεγέθεις κίονας αργύρω πάντα περιέκλεισε συν τοις πυλεώσιν αυτών πάντα αργυρά και χρυσέμβαφα αυτ. α 454¹⁵.*

πύλη η, Διγ. Z 3152, Ερμον. X 122, Θρ. Κων/π. Πολλ. 249⁹, Χρησμ. (Brokkaar) 59, 81, 140, Hagia Sophia a 457⁸.⁹, 10, 11, Hagia Sophia ω 534²⁰ κ. α.

Το αρχ. ουσ. πύλη. Η λ. και σήμ.

Είσοδος τείχους σε πόλη ή κάστρο: Λόγ. παρηγ. Ο 576, Καλλιμ. 367, Χρησμ. (Brokkaar) 79⁹ (συχν. στον πληθ.): Ερμον. X 106⁹ (μεταφ.): Διγ. (Trapp) Gr. 2632, Διγ. Z 1546.

Εκφρ. 1) Βασιλική πύλη = (εκκλ.) η μεσαία είσοδος του νάρθηκα απ' όπου εισερχόταν στον κυρίως ναό ο αυτοκράτορας (βλ. και λ. βασιλικός (1) 6): *Οπόταν σέβεις το λοιπόν την βασιλικήν πύλην,! άνωθεν τήρησον ευθύς και τήρησον κανδήλιν,!*

ὅπερ ἄπει κατέμπροσθεν τῆς πάρθενου Μαρίας Παῖσ., Ιστ. Σινά 425^ο (στον πληθ.): Ἐδραμε δε ἀπὸ τῶν βασιλικῶν πυλῶν (ενν. ο βασιλεὺς) μέχρι τοῦ ἄμβωνος καὶ ἐκτείνας τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἶπε: « ... Νενίκηκά σε, Σολομών! » Hagia Sophia k 485^ο. 2) Ωραιὰ πύλη = (εκκλ.) (α) βασιλική πύλη: θεωρεῖ ο βασιλεὺς μίαν βασιλίσσαν οπού ἔρχονταν ἀπὸ ἐξω ... καὶ ἐμπήκε μέσα εἰς τὸν ναόν ... Ἡ δε βασιλίσσα ἀνοίξε τὴν ωραιάν πύλην καὶ ἐμπήκε μέσα, καὶ ἐκάθισεν εἰς τὸν ιερὸν σὺνθρονον Θθ. Κων/π. P Suppl. 249^ο (στον πληθ.): Ὅτε δε ἦλθεν εἰς τὰς Ωραιὰς Πύλας, ἀποδράς ἐκ τῶν του Πατριάρχου χειρῶν ἔδραμε μέχρι τοῦ ἄμβωνος καὶ ἐκτείνας τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανόν εἶπεν: « ... Ἐνίκησά σε Σολομών! » Hagia Sophia φ¹ 504¹¹. (β) ἡ μεσαία εἰσοδος τοῦ τέμπλου τοῦ ναοῦ ἀπ' ὅπου εἰσέρχονται οἱ ιερεῖς στο ἱερό, ἡ ωραιὰ πύλη: Κηρία καὶ θυμιάμα, καὶ λάδι στο κανδήλι πάντα νὰ καίεται μπροστά εἰς τὴν ωραιάν πύλη Ιστ. Βλαχ. 1654.

πυλοκατοντάς, ἐπίθ. θηλ.

Απὸ τα ουσ. πύλη καὶ εκατοντάς. Πβ. τα ἐπίθ. εκατόμπυλος, εκατοντάπυλος (L-S), καθὼς καὶ λ. εκατονταπυλοῦσα.

Που ἔχει εκατὸ πύλες: λάφυρα πολλὰ γὰρ τούτοι! καὶ αἰχμαλώτιδας γυναῖκας! ἐπροσῆγαγον ἐκεῖσε (παρ. 3 στ.) ἐκ τε τῶν Θηβῶν ἐτέραν! τὴν πυλοκατοντάδα! τὴν ωραιάν γὰρ Πλακείαν (παρ. 1 στ.) *Ἡετίανος γυναῖκα* Ερμ. Ε' 391.

πυλῶν -ας ο, Πρόδρο. (Eideneier) IV 59, 437, Hagia Sophia α 457⁴, Δευτ. Παρουσ. 237, Βίος Αἰσιώπ. (Παπαθωμ.) Δ' 110¹⁵. — Βλ. καὶ πυλεών.

Το ουσ. πυλών που απ. στον Αριστοτέλη καὶ σήμ. στον τ. πυλώνας.

α) Μεγάλη εξωτερική θύρα, που ἀποτελεῖ τὴν κύρια εἰσοδο· (ἐδώ) *μεγάρον: Πυλώνας* τε με καθαρὸν ἠμφίασε χρυσοῖον (ενν. ο Ακρίτης), *ἡ μετὰ τῶν λίθων χρυμεντάς ἐποίησε θυρίδας* Διγ. Z 3861^ο (ἐδώ) τοῦ Κάτω Κόσμου: *Οἱ μὲν βωῶσιν: Κύριε, Κύριε, ἐκ βαθέων! ρύσαι ἡμᾶς τῆς πονηρᾶς δουλείας τῶν ἀθέων!* *ἡ οἱ δε πάλι: Εἰλάγαγε ἡμᾶς ἐκ τῶν πυλῶνων!* τοῦ Ἄδου καὶ τῆς φυλακῆς τῶν πονηρῶν δαιμόνων» Αἰσαγ., Κάρολ. Ε' 1155· **β)** μεγάλη εξωτερική πύλη, που ἀποτελεῖ τὴ (συν.) θαλαπτή, ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὸ κεντρικὸ οἰκοδόμημα κύρια εἰσοδο μονῆς (για τὸ πρᾶγμα βλ. Ορλάνδος, Μοναστ. 17-21): *Εάν εἶπω: «δότε μοι πετρίν διὰ τα υποδήματά μου», ἡ λέγουσι: «μὴ ἐξέρχεσαι ποσὼς ἐκ τῶν πυλῶνα»* Πρόδρο. (Eideneier) IV 145.

πυλωρός ο, Καλλιμ. 905.

Το αρχ. ουσ. πυλωρός. Η λ. καὶ σήμ. ιατρ.

Ο φύλακας τῆς πύλης (βλ. ἄ.) (ἐδώ) κάστρου: Καλλιμ. 192^ο (ἐδώ) τοῦ Κάτω Κόσμου: Γλυκά, Στ. 455.

πύξινος, ἐπίθ.

Το αρχ. ἐπίθ. πύξινος. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Που εἶναι κατασκευασμένος ἀπὸ ξύλο πυξαρίου (βλ. λ. πυξός): Metrol.² 127^ο.

πυξόμηλον το.

Πιθ. ἀπὸ το ουσ. πυξός καὶ μέλον. Πβ. καὶ Du Cange, λ. *μηξόμηλον*.

(Πιθ.) κουτί κατασκευασμένο από ξύλο πυξαρίου (για τη σημασι. βλ. και Holton [Αλεξ.² σ. 274]): *Λέγει τον ο άγιος: «Να σε ετούτο το γλύκισμα, και φάγε το και θέλεις ιατρευθεί!»*. Εφάντηκεν γουν ωσάν όταν έβγαλεν από ένα πυξόμηλον γλύκισμα, μίαν φορύν. Και πάλε, ως είδε μοναχός του ο άγιος ότι είναι ολίγον, επρόσθεσε και άλλο και έδωκε του το Ν. Θησαιχ. 296· *Σαν τ' άκουσεν Αντίπατρος, εγύρευε να ποίσει! μέθοδον τον Αλέξανδρον για να τον φαρμακίσει!* Φαρμάκι κάμνει ισχυρόν, 'ς πυξόμηλον το βάνει! και του υιού του το 'δωκε Κασσάνδρον ν' αθιβάνει Αλεξ.² 2701.

πυξός ο.

Το αρχ. ουσ. πυξός (η) με μεταπλ. του θηλ. σε αρσ. και καταβιβ. τόνου. Η λ. και σήμ. (ΛΚΝ).

(Βοτ.) αειθαλής θάμνος που φυτρώνει σε ορεινές περιοχές, με ξύλο κατάλληλο για ξυλογλυπτική, πυξάρι (βλ. Καρβάδας, Βοτ. φυτολ. λεξ., λ. βούξος): *Αλλ' ου διαφοντεύθηκεν, εκ το κακόν εκείνον, ι οζύα σφοντάμον και οστρούα, πυξός στριμός και λεύκη Θηρ. ΙΑ' [22^α].*

πυοποιός, επίθ.

Το μτγν. επίθ. πυοποιός, Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

(Ιατρ.) που προκαλεί πύον· σε θέση ουσ.: *Εις τα οίδηματα (ήγουν τα φουσκάματα) πρώτον κατάπλαττε ωμήν λύσιν (ήγουν χυλόν αλεύρον κρεθίνου)· είτα βάλε πυοποιά (ήγουν ωριμαστικά) και ωσάν ωριμάσουν, βάνε σπαστικά ή σπάσον με το φλεβότομον Νικ. Ιεροπ., Εκδ. ιατρ. 34.*

πυρ το, Ασοίξ. 22¹, 270¹, Διγ. (Trapp) Gr. 613, 777, Διγ. Z 1263, 2695, 2933, 3522, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 705, Σπανός (Eideneier) A 422, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαδομ.-Jeffr.) 358, 643, Ερμον. B 17, 21, Λιβ. διασκευή α 339, 370, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 158, Λιβ. Va 314, 338, Μαχ. 66²⁸, 68², Δούκ. 375⁸, Μάρκ., Βουλκ. 342²⁶, 343¹, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 62, 329, 357, 372, 528, 541, κ.α., Εκθ. χρον. 28⁹, 43¹¹, Εκλάβ. 250, Κοχών., Μπούας 58, Πτωχολ. α 89, 91, Κυπρ. ερωτ. 144⁴, Αποκ. Θεοτ. (Perr.) 247, Διακρούς. (Κακλ.) 878, Γέν. Ρωμ. 129· *πύρε*.

Το αρχ. ουσ. πυρ. Ο τ. *πύρε* πιθ. από μετρ. αν. (βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 521)· πβ. σήμ. ιδιωμ. τ. *πυρέ* (Κωστ., Λεξ. τσακων.). Η λ. και σήμ. λόγ.

1α Φωτιά: Ασοίξ. 222²⁴, Ιερακοσ. 349¹⁸ (σε μεταφ.): *Και γαρ το γενησόμενον και το μεμοιραμένον! ου σήρσει φάλαγξ σπλιτών, ουδέ πυρός οι γνάθοι, ι ουδέ λογισμός ανθρώπινος Μανασσ., Πόημ. ηθ. 864¹ (σε παρομοίωση): ως γαρ τα ξύλα του πυρός την φλόγαν επανξάνει, ι ούτως και τον θυμούμενον ο λόγος αγριαίνει Σπαν. Ρ 131¹ (σε κατάρα): οι τρεις ευνούχοι, ι ιδόντες τα κρυπτόμενα καταλεπτόν ως είχαν, ι ως εκ φλογός εκφεύγουσι το πορνικόν της κόρης, ι λέγοντες «Πυρ εις τον κλαυθμόν και τους πολλούς τους θρήνους...!» Καλλίμ. 2244¹ σε φρ. αδύνατον πυρ παραμένει χόρτω = προκ. για πράγματα που είναι αδύνατο λόγω της φύσης τους να αποφευχθούν: ήθελον, ει δυνατόν, φυγείν την αμαρτίαν, ι αλλά πάντως αδύνατον πυρ παραμένει χόρτω Διγ. (Trapp) Gr. 2280¹ εκφρ. (1) *άγγελος πυρός* = ο άγγελος του θανάτου (βλ. και Αλεξίου [Διγ. Esc. σ. 150]): *εσκέφθην (ενν. ο Διγενής) άγγελον πυρός από**

ουρανού επελθόντα Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1766· (2) στύλος του πυρός = η πύρινη στήλη που καθοδηγούσε τους Εβραίους κατά την Εξοδο στη διάρκεια της νύχτας (βλ. και Π.Δ., Εξ. 13, 21-2): Κύριος ο πάντων δυνατός εσάς να ευλογήσει, | ο κτίσας γην και ουρανόν και θάλασσαν πεδθας | και στήσας στύλον του πυρός ανάμεσα πελάγου Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1057· φρ. (1) βάλλω πυρ, βλ. α. βάλλω 5· (2) βάνω πυρ, βλ. α. βάνω (I) A'22a· (3) παραπέμπω κ. πυρί = παραδίδω κ. στη φωτιά, καίω κ.: Τινές δε ... τα σώματα αυτών (ενν. των βουκολάκων) μελίζουσι και πολλακίς και πυρί παραπέμπουσιν Μάρκ., Βουλκ. 340¹²· β) (μετων.) αστραπή, κεραυνός: Απολλών. (Κεχ.) 360· στη φρ. να είχαν πέσει πυρ εξ ουρανού (πβ. νεοελλ. φρ.: να πέσει φωτιά να με κάψει): της ειμαρμένης το δεινόν επάνω μου απεσώσθην, | όταν εσφάγην ο ευγενής ανήρ ο ειδικός μου. | Να είχαν πέσει εξ ουρανού πυρ και να πυρπολήσει | και κατακαύσει και εμέν κρείττον υπέρ του ζην με Φλώρ. 89· γ) πυρετός· αδιαθεσία, αρρώστια: αφ' την σπατάλην (δηλ. την έμμειν της γυναίκος, τα λουετρά τα καμμένα και την μέθην) γίνεται και Έσπτει τίτοιον πύρε | μέρα νύκτα να βρίσκεται (ενν. ο άνθρωπος) στο πέσε και το γύρε Γεωργηλ., Θαν. 530. 2) (Προκ. για τη χριστιανική αντίληψη της μεταθανάτιας ζωής) η φωτιά της κόλασης: να μη σ' αρπάξουν, άθλιε, με μαχαιρών και έξλων | οι μαύροι και οι σκοτεινοί, το πλήθος των δαιμόνων | να παν να σ' εγκρεμίσουσιν ... | στο σκότος το εξώτερον και εις το πυρ, στην φλόγα Περί Ξεν. (Μαυρομ.) 471· Λοιπό ως ευρεθήκετε (ενν. αμαρτωλοί) αλύπητοι στα Ξένα, | εις τα φτωχά κι εις τα ελεεινά κι εις τα αιχμαλωτισμένα (παραλ. 1 στ.), γυρίσετε στην Κόλαση, στο πυρ και εις την ιστία Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.) 4925· εκφρ. (1) πυρ αιώνιον/ατελευτήτον/γενένης/θηρίου/του μέλλοντος = η Κόλαση: Ηνίκα δε ηυδόκησεν υιός ο του υψίστου | εκουσίως γε δι' εμέ πτωχειάν υπομείναι (παραλ. 3 στ.), διά τούτο κατήργησα τους Λήρους και τους μυθους, | οι πρόξενοι εγένοντο πυρός του αιωνίου Διγ. Z 1061· γενού μεσίτρια ημών (ενν. Παναγία) ... | και του πυρός του μέλλοντος λήτρωσε και του σκότους Θρ. Θεοτ. 122· όλοι εσκορπισθήκασι (ενν. οι πρότεροι αφεντάδες), πήγαν εις πυρ θηρίου, | ότι δεν επερεπάτησαν στην στράταν του Κυρίου Ιστ. Βλαχ. 1989· και τώρα εγινήκασιν υιοι πυρός γενένης, | Θεέ μου παιτοδύναμε, και πώς το υπομένεις; Ιστ. Βλαχ. 2539· Κι εσείς που τη διαβάζετε (ενν. ταύτην την ιστορία), δέεσθε καθ' εκάστην | τον βασιλέα του παντός, τον ποιητή και πλάστην, | ίνα κάγώ ελευθερωθώ πυρός ατελευτήτου Διακρούς. (Κακλ.) 1361· (2) πυρ καθαρτήριον = το Καθατήριο, το οποίο αποτελεί δόγμα της Καθολικής Εκκλησίας (βλ. και α. καθαρτήριος): άλλες αμαρτίες συγχωρούνται διά προσευχής και νηστείας, και άλλες διά το λαμπρόν, τό λέγομεν πυρ καθαρτήριον Μαχ. 66²⁵· φρ. λαμβάνω δικήν· πυρός (αιωνίου) = τιμαρωύμαι, καταδικάζομαι να πάω στην Κόλαση (αιώνια): Εξαιφνης εκ του ουρανού πυρ πίπτει παραχρήμα, | και ήψατο ο οικος του (ενν. τον βασιλέως Αντιόχου), κάκείνος και η κόρη, | και δικήν έλαβεν πυρός, πυρός του αιωνίου Απολλών. (Κεχ.) 362. 3) (Θεολ.) η φωτιά ως μορφή του Θεού (για τη σημασ. βλ. και Lampe, Lex., στη λ. Η1): πώς η βάτος εβότασε το πυρ της θεότητος και δεν εφλέχθη; Μορεζ., Κλίνη φ 86· 4) (Μεταφ.) α) (προκ. για τον έρωτα) α') έντονη ερωτική επιθυμία, πόθος: έρωτα καρδιόσπαστον πάντες τον ονομάζουν, | ουδένα δεν απέφυγεν το φλογερόν δοξάρι· (παραλ. 2 στ.) και βάνει πυρ και κεραυνον εις την καρδιάν τούτου Διγ. Z 182· ουκ είχαν, όστις γένωμαι, πυρ όλος εφλεγόμεν | τον έρωτος ολοσχερώς εμοί προσανξινθέντος Διγ. Z 2698· α') η δύναμη του

έρωτα: φρίζω εις το πυρ το μανικόν τό εις τα χέρια του βαστάζει (ενν. ο Έρωτας).¹ πώς ακόμη ουκ εφλόγισεν την όλην σου καρδίαν Λιβ. Esc. 305· β) (προκ. για θυμό) ένταση, σφοδρότητα: εκείνοι (ενν. οι εχθροί σου) το πολύ της ύλης των πταισμάτων² καθυποπάσαντες το πυρ οβέσωσι της οργής σου (ενν. βασιλεύ) Γλυκά, Στ. Β' 31· φρ. πυρ πνέω, βλ. ά. πνέω Α' 3α φρ. (1): γ) (στον πληθ.) τα βάσανα: εβγαίνει φλόγα, καίει με, τα μέλη μου χωνεύουν, (παρ. 1 στ.) και χωνεμόν ουκ έχουσιν, τέλος ποσώς δεν έχουν.³ Έδε φαρμάκια και πυρά τά έχουσιν οι Ξένοι Περί Ξεν. (Μαυρομ.) 249· 5) (Περικληπ.) πυροβόλα όπλα: υπήρχον μεν γαρ οι Πέρσαι δόρασι και βέλεσι κρείττους των Οτμανλήδων κατά πολύ ..., οι δε Οσμανλήδες εν πυρί: είχαν δε βομβάρδας και τουφέκια πολλά Ιστ. πολιτ. 73¹⁶. 6) Εκφρ. υγρόν πυρ = εύφλεκτο μίγμα, μυστικής σύνθεσης, που χρησιμοποιήθηκε ως όπλο από το Βυζαντινό ναυτικό και είχε την ιδιότητα να μη σβήνει στο νερό: Ο δε βασιλεύς τον στόλον ... εκπέμψας και τας ταχείας ναυς μετά του υγρού πυρός πυριαλώτους εποίησε τας πλείω και φοβεράς ναυς εκείνας Χρονογρ. (Λαμπ.) 250.

πύρα η. — Πβ. και πυρά.

Από το πυρώνω και την κατάλ. -α (Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 76-8, Β' 137-8). Η λ. και σήμ.

1α) Φωτιά: άναψαν εκεί την πύραν⁴ και νυκτερινώς σιτοίνται Ερμον. Ν 323· β) φωτιά που ανάβει κανείς σε βωμό προκ. να προσφέρει θυσία: Απάνω σ' όλους δέεται θεάν την Κυθερέαν (παρ. 1 στ.). Με λίβανα πολυτίμα, αρώματα και μύρα, Ι εις τον ναόν της δέετον, αντίπτοντα και πύρα Θησ. Ζ' [48⁹· γ) νεκρική πυρά: εκεί απάνω εις την πύραν (παρ. 1 στ.) Πάτροκλον απάνω βάλλει Ι και άναψε τα πολλά ξύλα Λουκάνη, Ομήρ. ΙΑ. ΚΓ' [75]· δ) φλόγα: Αμψ εγώ που είμαι 'δώ, έτσι ολίγο λίγο, Ι χωνεύει θελ' ως το κερι που καίγεται 'κ την πύρα Θησ. Γ' [79⁹]. 2α) Ζέστη που εκπέμπεται από κάποιο θερμό σώμα, ακτινοβολία θερμότητας: (εδώ προκ. για τον ήλιο): ο δίσκος του ηλίου είναι ώσπερ τον ηβλέπετε εις τον ουρανόν ... Επειτα πείβει προς ημάς εις όλον τον κόσμον τες ακτίνες του ... και τρίτον έχει την πύραν αυτήν όπου πυρώνει Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 51¹⁰· β) (στον πληθ.) θερμαντικό επίθεμα: Λάβωσιν... εννούχον ορχίδια διά πύρας, γραίας βιλλήθρα διά 'πιθετά και ομον πάντα ενώσωσι και θέσωσιν ... ως έμπλαστρον Σπανός (Eideneier) D 1737. 3) (Μεταφ., προκ. για έρωτα) ερωτική ζέση, ερωτικό πάθος: φλόγαν είχαν τον έρωτα, φωτιά δε την αγάπην, Ι και από την πύραν την πολλήν ο νους της εσκορπάτον Διγ. Α 252.

πυρά η, Καλλιμ. 1128, 1129, Ασσιζ. 434²⁵, Διγ. (Trapp) Gr. 3423, Ερμον. Γ 15, Μαχ. 662²², Κυπρ. ερωτ. 108³⁰, Πανώρ.² Δ' 69, Κυπρ. χφ. 154, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Γ' 347.

Το αρχ. ουσ. πυρά. Η λ. και σήμ. Λόγ.

1) Φωτιά: ο Μπαράκ ρεϊζής ..., έρριψε πυρ εν μέσω των καράβων, και ... απετέφρωθήσαν εκ της πυράς Εκθ. χρόν. 43¹⁵· σαν ένα όπου βαλθεί και θέλει να κεντήσει Ι πράσινο δάσος, και φωτιάς εδώ κι εκεί σκορπίσει, Ι κι η δροσεράδα τω δεντρώ του δάσους δεν τ' αφήνει Ι ν' άψει ζιμιό, μα πολεμά κι άφτει ώρες κι ώρες σβήνει, Ι ώστε όπου η χλωρή στην πυρά χαθεί Στάθ. (Martini) Β' 207. 2α) Ζέστη που εκπέμπεται από κάποιο θερμό σώμα, ακτινοβολία θερμότητας: (εδώ προκ. για τον ήλιο): δεν ήθελεν ο ήλιος πολλήν σκιάν να στέσει Ι και η πυρά σου φαίνεται ήθελε να ξανάλθει, Ι που τον

Φαίεθοντά 'καμεν κι εις το μνημείον βάλλθη Αχέλ. 1788· (προκ. για τη γη): στέκοντας εις την γην, από την καύσιν της γης καίομαι από την πυράν της γης Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Δ' 99²⁸· β) αύξηση της θερμοκρασίας του ανθρώπινου σώματος εξαιτίας ασθένειας, πυρετός: *εάν εις ειδικός μου σκλάβος ήτον ασθενής απού πύρεξιν καθημερινήν διπλής πυράς και ψυχρότητος και εις ιατρός ... λέγει ότι να τον γιάνει ... Ασοίξ. 183²⁸· εάν γένηται ότι εις ειδικός μου σκλάβος ένι ασθενής απού βράσιν, ήγουν έχει μεγάλην πυράν μέσα εις το κορμίν του ... Ασοίξ. 182²⁹. 3) (Προκ. για τον καιρό) υπερβολική ζέστη, καύσυνας: Την αυτήν ημέραν εγένην μεγάλη πυρά και αποθάναν ια' ανομαίοι από το φουοσάτον του πρίντζη Μαχ. 634⁷· εις τας ζ' του Αυγουστου μηνός ... επεθάνασιν (ενν. πολλοί) από την μεγάλην πυράν τον καιρού εις το χωρίον τους Στύλους Byz. Kleinchron. Α' 208²· (εδώ στον πληθ.): Είτις φοβάται τες πυρές, φοβάται και το θέρος, ι εις τα υπόδροσα ας κάθεται Ημερολ. 119. 4) (Μεταφ.) ερωτική επιθυμία, έρωτας: τούτ' η καρδιά που εσύ 'βαλες 'ς το' αγάπης το καμίνι ι κι εξαναγίνη στην πυρά, την πρώτη φύση έχασε, ι η 'στόρησή μου έχάθηκε και τη δική σου επίασε Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1439· εκφθ. (1) η πυρά του πόθου = έντονη ερωτική επιθυμία, πόθος: από του πόθου την πυράν να φλέγομαι τοσοούτον Αίβ. διασκευή α 3531· (2) σωματική πυρά = σεξουαλική επιθυμία· γενετήσιο ένστικτο: και 'πέ μου, τις να δύνεται χηρείαν να δουλέυγει (παραλ. 1 στ.) και τάχα να βρεθεί κανείς μπιστά να την δουλέψει ι και την σωματικήν πυράν να την επαραβλέψει Γεωργηλ., Θαν. 387. 5) Στην έκφθ. η πυρά της γνώσης = η δύναμη της σύνεσης: Μηδέ θυμάσαι τραγουδιού, την παιδωμή σου πάψε, ι μέσα 'ς τση γνώσης την πυράν ό,τι κι α μου 'πες κάθε Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 712.*

πυράγρα η.

Το αρχ. ουσ. πυράγρα. Η λ. και σήμ. λόγ. (ΑΚΝ).

α) Σιδερένια λαβίδα για τη φωτιά, τομπίδα, μασιά: Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Ιθ' [474]· β) (μεταφ.) άγχος, στενοχώρια, πιεστική κατάσταση: εις πενίαν την εσχάτην (παραλ. 2 στ.) εκατήνησεν ο γέρον. ι Απορήσας τοίνυν ούτως, ι και όπως ζήσειν ουκ είχαν, ι αλλ' ουδ' υπομείναι πλέον ι του λιμού τε την πυράγραν ι και την συμφοράν ην είχαν Πτωχολ. α 67.

πυραμίδες -ίδα η, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 235, 236, 238, 264, 265 τρις· πληθ. πυραμίδες, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. Χάρ. 54, 114, Ροδολ. (Αποσκ.) Δ' 439, Ε' 8.

Το αρχ. ουσ. πυραμίδες. Ο πληθ. από ιταλ. επίδρ. (βλ. Ξανθουδίδης [Ερωφ. σ. 163], Πηδώνια Κομν., Χορτάτης 107-8). Η λ. πυραμίδα στο Soman. και σήμ.

Οικοδόμημα σε σχήμα πυραμίδας· (εδώ προκ. για τα ταφικά μνημεία των Φαρώ της Αιγύπτου): Παισ., Ιστ. Σινά, 2227, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 240, 266 πολλάκις.

πυραμοειδής, επίθ., Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 255.

Η λ. στο Θεόφραστο και σήμ. λόγ. (ΑΚΝ)· πβ. σήμ. κοιν. επίθ. πυραμοειδής.

Που έχει σχήμα πυραμίδας: Το δε σχήμα της εκκλησίας έξωθεν είναι πυραμοειδές Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 160.

πυραυγίζω.

Το μτγν. *πυραυγίζω* (TLG): βλ. και LBG.

Λάμπω, ακτινοβολώ: Ο δε Αίσωπος είπε: «Συ μὲν, ὦ βασιλεῦ, ὅμοιος εἰ τῷ ἡλίῳ ..., οἱ δὲ περὶ σε ἄρχοντες ὅμοιοι εἰσι ταῖς ἀκτίσι τοῦ ἡλίου· ὥσπερ γὰρ ὁ ἥλιος ὁ λαμπρὸς τοῦ πρωῒ, ὥς λαμπρὸς ὑπάρχεις· οὗτοι δὲ εἰσιν ὥσπερ αἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου πυραυγίζοντες καὶ λαμπραὶ Βίος Αἰσώπ. (Παπαθωμ.) Β' 55».

πυρβολέας ο. — Πβ. και πυρόβολος, πυροβολικά, πυρόβολον, πυροβολός, πυροβολῶ.

Πιθ. από το επίθ. *πυρβόλος* (4. αι., αν όχι ήδη μτγν., TLG: πβ. και ρ. *πυρβολέομαι* πιθ. τον 8.-9. αι. (LBG)) και την κατάλ. -έας (για ομοιοκαταληξία). Πβ. και λ. *πυρβολάρχηον*, *πυρβολαρχία*, *πυρβολαρχιακός* στο Κουμαν., Συναγ. ν. Λέξ.

Πυρβολό όπλο· (εδώ συνεκδ.) *πυροβολισμός*: Μέσα σ' αυτόν τον πόλεμον έπεσεν ένα βόλι· εις του πασιά το άλογον και ετρομάξαν όλοι,· διότι κάτω έπεσε με τον πασιάν αντάμα,· αφέντης ο Αλέξανδρος έδραμεν ...! τον πασιάν εσηκωσεν ...! εις το δικόν του τ' άλογον τον βάνει καθαλάρη.· Αυτός εις άλλον άλογον τότε καθαλικεύει,· από μακρά το φρούριον στέκει και αγναντεύει! να μη του έλθει και αυτού κανένας πυρβολέας,· και δεν του ωφελει κανείς, μηδέ ο βασιλέας Ιστ. Βλαχ. 913.

πυργάκι το.

Από το ουσ. *πύργος* και την υποκορ. κατάλ. -άκι. Η λ. στο *Somav.* και σήμ. (Μπαμπιν., Λέξ., λ. *πύργος*)

Μικρός πύργος: Παρακάτω το Πεσκάρο μίλια β' αλάργο της Κεφαλονίας μιλιν ένα έχει νηόπουλον μικρόν άσπρον και απάνω στέκει πυργάκι Πορτολ. Α 45^ο.

πυργιανός, επίθ.

Από το τοπων. *Πυργού* και την κατάλ. -ιανός.

Που σχετίζεται με το χωριό Πυργού (Μαυρομάτης [Διαθ. 17. αι. σ. 144]) (εδώ προκ. για βιβλία εσόδων και εξόδων): Αφήνω και του Γεωργάκη του αθρώπου μου να του κάμουνσι λογαριασμό ... και ό,τι φανει και χρωστεί μου του τα αφήνω ογιά την ψυχήν μου· και αφήνω του και εικοσιπέντε δουκάτα ... και να 'ναι κρατημένος να κονσενιάρει εις το ρεζιντουόν μου όλα τα λίμπρα, έτσι πυργιανά οσάν και βαθειανά, οπού κρατεί Διαθ. 17. αι. 7^ο.

πυργοβόλημα το.

Από ρ. **πυργοβολή* (<ουσ. *πύργος* και το β' συνθ. -βολῶ) και την κατάλ. -μα· πβ. λ. *πυργοβόλος* (11. αι., LBG). Βλ. όμως και Βέλθ. (Egea) 247 (και σελ. 72).

Επαλλη (Κριαράς [Βέλθ. σ. 274]): επάνω δε του κτίσματος του λαμπροτάτου εκείνου (ενν. του κάστρου)· αντί πυργοβολήματα ήσαν συντεθειμένα! Λέων, δρακό-ντων κεφαλαί από χρυσών ποικίλων Βέλθ. 247.

πυργογύριστος, επίθ.

Από το ουσ. *πύργος* και το γυρίζω. Πβ. μτχ. *πυρκογυρισμένος* σήμ. ιδιωμ. (Ερω-

τόκρ., Γλωσσάρ. 99, λ. *πυρκο(γ)υρίζω*). Η λ. σε δημ. κυпр. τραγ. του 19. αι. (Παπαδ. Θ., Δημ. κυпр. άσμ. Α. 11^α) και στο ΑΛΝΕ λογοτ..

Που περιβάλλεται από πύργους: *τάχα κάτεργα εδεπά* (ενν. στον Αθην) *πιστεύεις να γυρίζουν!* κι οι ναύτες τους να τραγουδούν και να χαροκοπίζουν; *! Η νά 'βρεις χώρες να 'χουσιν ...! ... κάστρη πυργογύριστα μ' αυλές και μονοπάτια ...;* Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) 159.

πυργόδωμα το.

Από τα ουσ. *πύργος* και *δώμα* (βλ. και Apostolopoulos, Καλλιμ. 201). Η λ. στο L-S Κων/νίδη, το Κουμαν., Συναγ. (πυργοδώματα) και στο ΑΛΝΕ λογοτ..

Το δώμα του πύργου (για τη σημασ. βλ. ά. *δώμα* καθώς και Κριαράς [Καλλιμ. σ. 275], Richard [Καλλιμ. σ. 8, σημ. 6]): *Του κάστρου την λαμπρότητα και των πυργοδωμάτων! ως είδον, εξεπλάγησαν, εθαύμασαν εκείνοι* (ενν. οι τρεις αδελφοί) Καλλιμ. 194.

πυργοθεμελιώνω, Λόγ. παρηγ. L 142.

Από το ουσ. *πύργος* και το *θεμελιώνω*. Τ. *πυργοθιμελιώνων* σήμ. ιδιωμ. (Πα- χαλούδης, Τερπν. Νιγριτ.). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Θεμελιώνω, χτίζω πύργον (εδώ μεταφ.): *εκεί εις τον κάμπον τον καλόν, εκείνον τόν σε λέγω, ! θέλεις ιδείν παράξενον της Δυστυχίας το κάστρον! το ανέκτισεν η συμφορά, το αφύρωσαν* (εκδ. αφιέρωσαν διωρθώσ., βλ. *αφυρώνω* (I) τυπολ.) *αι λύπαι! και το πυργοθεμέλιωσαν οδύναι των ανθρώπων* Λόγ. παρηγ. Ο 138.

πυργομαχώ.

Το αρχ. *πυργομαχώ*. Η λ. το 13.-14. αι. (TLG).

Επιτίθεται, πολεμώ από πύργο/εναντίον πύργου (εδώ μεταφ.: βλ. και Lampe, Lex., λ. *πυργομαχώ* για το παράθ. πβ. Migne, PG 34, 1860, 1012B· βλ. Lampe, Lex., ό.π., Steph., Θησ., λ. *πυργομαχώ*): *νυν πυργομαχούσι τη γνώμη* (ενν. οι προύχοντες) προς πολλούς λογισμούς και διαφόρους τι άρα γένωνται και όπως τον πανοικί πορφύρεον εκφύγωσι θάνατον Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 188^α.

πυργοποιία η, Διήγ. Αλ. F (Loios) 220¹, Διήγ. Αλ. G 264^α, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 69¹, 103¹, 104¹, 106¹, 108¹, Μαλαξός, Νομοκ. 547, Χρονογρ. (Λαμπ.) 231, Μ. Χρονογρ. 6¹, Μορεζ., Κλίνη φ. 31¹, Διήγ. Αλ. E (Loios) 221^{1,2}, Βενετοάς, Δα- μασκ. Βαριλάμ 126², Ψευδο-Σφρ. 436¹⁰⁸⁵, Ροδινός (Βαλ.) 122.

Το μγν. ουσ. *πυργοποιία* για πιθ. παλαιότ. μνεία βλ. L-S Suppl., TLG. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

1) Κατασκευή πύργου: *μέλη συν αυλοίς μετά κιθάρας ηύλουν, ! ηνίκα τα θεμέλια ταύτα* (ενν. της των Θηβαίων πόλεως) *προσερριζούνται! παρά Ζηνός αυτής υιών' ούς λάθρ' αποτεκούσαι και πλανηθείσα τη νυκτί νόμφη χοροίς προσήλθεν! ομαίμονι παρείχε τε προς την πυργοποιάν! δώμα, και προσεπύργωσε καλώς τα τείχη πάντα Βίος* Αλ. 2309 (εδώ προκ. για την κατασκευή του πύργου της Βαβέλ): *από του κατα- κλισμού έως της πυργοποιίας* (ενν. είναι) *χρόνοι πεντακάσοι είκοσι πέντε* Καρτάν.,

Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 69^ο. 2) (Συνεκδ.) πύργος (εδώ της Βαβέλ): Ο βασιλεύς ο Δάριος όρισε και έγραψαν χαρτία εις όλον τον τόπον, εις όλα τα μέρη του να συναχθούν όλα του τα φουσσάτα, όπου σκάποτε οι γλώσσες αρχέριον να κτίζουν την πυργοποιάν Διήγ. Αλ. V 64.

πύργος ο, Γλυκά, Στ. 169, Διγ. Z 3849, Ερμον. Δ 138, Χρον. Μορ. Η 1696, 1774, Χρον. Μορ. Ρ 2030, 2058, Βίος Αλ. 1512, Φλώρ. 1377, 1379, Αρμούφ. (Αλεξ. Στ.) 103, Δευτ. Παροισ. 368, Ερωτοπ. 52, Λιβ. διασκευή α 1485, 2261, Λιβ. Esc. 1418, Λιβ. Va 788, 1262, Αχιλλ. (Smith) N 1101, Αχιλλ. (Smith) O 385, Χρον. Τόκκων 2703, Rechenb. 17⁻⁵, Διήγ. Βελ. χ 235, Θρ. Κων/π. B 118, Παρασπ., Βάρν. C 294, Χειλά, Χρον. 351, Μαχ. 98¹⁶, 274³⁰, Δούκ. 297²⁰, 343²⁴, Byz. Kleinchron. Α' 83⁴⁰, Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 150, Εκθ. χρον. 66²², Σκλάβ. 23, Κορων., Μπούας 50, Διήγ. Αλ. F (Konst.) 12⁷, Διήγ. Αλ. E (Konst.) 13¹⁵, Πεντ. Γέν. XI 5, Πορτολ. A 10², B 41¹⁴, Αζαγ., Κάρολ. Ε' 33, Κώδ. Χρονογρ. 61¹⁴, Χρον. σουлт. 35¹⁰, Zygomalas, Synopsis 210 K 32, Χρησμ. (Brokkaar) N 98, Δωρ. Μον. XIX, XXVI, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 217, Ε' 173, Ιστ. Βλαχ. 744, 749, Γεωργίου ρήτορος, Στίχ. α 39, Διγ. Ανδρ. 399⁴, 400¹⁶, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 2094, Διήγ. ωραιότ. 623, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 292, Γ' 341, Μαρκάδ. 652, Διγ. O 130, Διακρούσ. (Κακλ.) 237, 464, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 281⁴, 485¹³, 497³, κ.α.: *πύργος*.

Το αρχ. ουσ. *πύργος*. Ο τ. με ανάπτυξη του -ι- (Μητοάκης, Εμφυχούιν ύδαρ 321). Η λ. και σήμ.

1α Ψηλό και οχυρό οικοδόμημα με περισσότερους του ενός ορόφους, το οποίο χρησιμοποιε κυρίως στην άμυνα, καθώς και ως παρατηρητήριο α¹) μιας πόλης, όπου αποτελούσε τμήμα των τειχών της ή στέκονταν ανεξάρτητα: Χρον. Μορ. Η 1429, Λιβ. διασκευή α 1004, Εκθ. χρον. 11²⁰, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 436²²-α²) εκκλησία ή μοναστηρίου (για το πράγμα βλ. Ορλάνδος, Βασιλική 130, Μοναστ. 134-7): *ανεκαίνισεν* (ενν. ο πατριάρχης Ιερεμίας) *εκ βάθρων γης το μοναστήριον του Σταυρονικήτα ... και κελλία των καλογήρων έκαμε και πύργους και τράπεζα Ιστ. πατρ. 169²⁰ ερράγισεν ο πύργος του μοναστηρίου και της εκκλησίας Ιερόθ. Αββ. 337⁷ (εδώ προκ. για τον πύργο της Βαβέλ): *κονόμησε να χτίσμε εμάς κάστρο και πύργο και η κορφή του εις τον ορανό και να κάμομε εμάς όνομα Πεντ. Γέν. XI 4⁷ (προκ. για την Παναγία): Χαίρε* (ενν. Παναγία), *πύργος εις την τιμήν, πουλάκιν της σπλαχνιότης Υμν. Παναγ. 3⁷ (προκ. για αντικείμενο με σχήμα παρόμοιο με πύργο): Είχε κορώναν θαναστήν ... (παρ. 1 στ.) οπού 'χε πύργους δώδεκα μετά πολλών μαργάρων Αρσ., Κόπ. διατρ. [982⁷] (μεταφ.): τον νουν μου τον αδούλατον εκατεδούλευσές τον, Ι τον πύργον της καρδίτσας μου τον υψηλόν και μέγαν Αχιλλ. L 720⁷ (σε παροιμ. φρ.): μου κτίζει (ενν. η τύχη) πύργους στο γιαλό, περβόλια στον αέρα Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Αφ. 75⁷ β) ψηλό και οχυρό οικοδόμημα που χρησιμοποιούνταν ως φυλακή: Χρόνους δε τρεις εκάθετον (ενν. ο Βελισιάρης) απέσω εις τον πύργον Διήγ. Βελ. χ 65⁷ ο δε βασιλεύς τυφλώσας τον Ανδρόνικον έβαλεν αυτόν εν τοις πύργοις τοις λεγομένοις Ανεμάδες, πλησίον Βλαχέρνας Εκθ. χρον. 1¹². 2) (Μεταφ., προκ. για πρόσωπο) μεγάλος προστάτης, υπερασπιστής: Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 7177, Χρον. Τόκκων 2130. 3) Είδος πολιορκητικής μηχανής μεγάλου ύψους κινούμενης πάνω σε τροχούς,**

η οποία χρησιμοποιούνταν κατά την έφοδο στα τείχη πόλης: Χρον. σουλτ. 79^α. 4) Οχυρωμένη αρχοντική κατοικία: πύργον μέσον έστησεν πλήρης πολλών επιώνων, | ένδοξον έργον, φοβερόν, λίαν οχυρωμένον Διγ. Z 4092· εξέλθεν ο μέγας δομέστικός ... τον πύργον αυτού Byz. Kleinchron. A' 81³⁵. 5α) Οικοδόμημα που χρησιμοποιούνταν ως αγορά ή βοηθητικό κτήριο: ο πύργος, καθώς ευρίσκεται, να είναι ... στα χέρια της θυγατέρας μου Ολόκαλος 222³⁶. Ωρεία λέγονται τα οικοδομήματα και οι πύργοι που κάμνουσι οι βασιλείς ... διά σιτοδοχεία Zygomalas, Synopsis 308 Ω 1· β) το κτίσμα του ανεμόμυλου, μέσα στο οποίο ήταν τοποθετημένες οι μυλόπετρες και οι οδοντωτοί τροχοί: σπόταν έβγαине (ενν. ο καπνός) εφάνη καθολικά ωσάν πύργος του ανεμόμυλου Διηγ. παναφ. 56. 6) (Προκ. για την ξύλινη κατασκευή που ήταν προσαρμοσμένη στην πλάτη των πολεμικών ελεφάντων): Ο Πάρος όρθωσεν πενήντα χιλιάδες αλέφαντους και εις πάσα αλέφαντον όρθωσεν ωσάν πύργος απάνου Διηγ. Αλ. G 285⁶.

Η λ. ως τοπων.: Πορτολ. Α 212 δις.

πυργοφύλακτος, επίθ.

Από το ουσ. πύργος και το φυλάττω. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. (πυργοφύλακτον ρόδον) και το ΑΛΝΕ λογος..

Που φυλάσσεται σε πύργο: «Ω ρόδον πυργοφύλακτον, καστελλοκλωμένον, (παραλ. 1 στ.) δι' εσέν φοβούμαι, δειλιώ, δι' εσέν πονώ και κλαίω! ...» Φλώρ. 1748.

πυργώ -ώνω.

Το αρχ. πυργώω. Η λ. πυργώνω και σήμ.

(Μέσ.) επιάρομαι: Πηγά, Χρυσοπ. 152 (11).

πύργωμα το, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1879· πύργωμαν, Καλλιμ. 2532, Λιβ. Esc. 1276, Λιβ. διασκευή α 830, 1005.

Το αρχ. ουσ. πύργωμα. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ., λ. πυργώνω).

α) Οχυρωματικό τείχος με πύργους/πυργοειδείς απολήξεις (βλ. και Lambert [Λιβ. σ. 489]): πήσας το κοντάριν του, τινάσσεται γενναίως (παραλ. 2 στ.). Υπερπηδά το πύργωμαν μετά καλής ανδρείας! και παρενθός εις την αυλήν του κάστρου πίπτει μέσα Καλλιμ. 276· Πάντες το κάστρον έκριναν αδούλωτον εις μάχην, | τους τοίχους και το πύργωμαν ιδόντες παρά φύσιν, | το κάστρον απαράδοτον, πανόχρυν και μέγα Καλλιμ. 958· β) το επάνω μέρος του οχυρωματικού τείχους (βλ. και Αγαπητός [Λιβ. διασκευή α σ. 491]): μετά ώραν ολιγην εξέβην η Ροδάμνη, | να παίξει εκείνο το βεργίν, να το συχνασσχολείται, | να περιπατεί η πανεύγενος το πύργωμαν του κάστρου Λιβ. διασκευή α 1367.

πύργωσις -ση η.

Το πιθ. μτγν. ουσ. πύργωσις (Sophocl., L-S Κων/νίδη)· απ. στον Ηούχ. και σε σχόλ. (TLG). Η λ. πύργωση στο ΑΛΝΕ.

(Πιθ.) στρατιωτικός σχηματισμός: Το γαρ στράτευμα τοσούτον! εκ μερών εξαμφοτέρων! και πυκνώσεις και πυργώσεις! τόσοσν ην εις εικασμόν γαρ! ως τα νέφη τα μεγάλα Ερμον. Α 49.

πύρε το, βλ. πυρ.

πυρεάζω, βλ. πυριάζω.

πύρεθρον το, Ιερακοσ. 387⁸, 390²⁵, Ορνεοσ. αγρ. 519⁹, 531¹, Νικ. Ιεροπ., Εκδ. ιατρ. 51, 52, 66, 71, 86, 90.

Το μτγν. ουσ. πύρεθρον. Η λ. και σήμ. στον τ. πύρεθρο.

(Βοτ.) ονομασία γένους φυτών με φαρμακευτικές ιδιότητες (εδώ προκ. για τα είδη *Anacyclus Pyrethrum* και *Parthenium Pyrethrum*· για το πράγμα βλ. Γενναδ., Λεξ. 766, Καββάδας, Βοτ. φυτολ. Λεξ. 401, 3306): *Περί ιέρακος του μη καλώς ποιούντος πέψιν και εμέσαι θέλοντος ... τρίψας πέντε κόκκους πυρέθρου πάρεχε αυτώ μετά κρέατος Ιερακοσ. 456²⁸· το πύρεθρον τριμμένον παύει τους πόνους των δοντιών Νικ. Ιεροπ., Εκδ. ιατρ. 9· βράσον πύρεθρον με λάδι και άλειψον το κεφάλι. Αυτά είναι ωφέλιμα εις την κεφαλαγίαν Νικ. Ιεροπ., Εκδ. ιατρ. 2.*

πύρεξις -η η, Ασσίζ. 183³⁶· πληθ. πύρεξεις, Μαχ. 38¹⁹.

Από τον αόρ. του πυρέσσω και την κατάλ. -ις. Η λ. πύρεξις τον 11. αι. (LBG, TLG) και στο Steph., Θησ., και η λ. πύρεξη σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Andr., Lex., Σακ., Κυπρ. Β' 766).

Πυρετός: *ευρίσκονται εις το αυτό νησίν άγιοι ..., οι ποιγοί είναι: πρώτος ο Σαν Τζουάνης τε Μουφόρτε εις την Λευκωσίαν ..., ο ποίος πολομά άξια θαύματα εις τους αστενείς, και εις πύρεξεις ... Μαχ. 32¹⁴.*

πυρέσσω, Προδρ. (Eideneier) IV 450.

Το αρχ. πυρέσσω. Η λ. και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ, Μπαμπιν., Λεξ.).

Έχω πυρετό: Γλυκά, Στ. 268.

πυρετός ο, Σταφ., Ιατροσ. 11²⁸, Προδρ. (Eideneier) IV 473 χφφ ΗΡΚ κριτ. υπ.

Το αρχ. ουσ. πυρετός. Η λ. και σήμ.

Η παθολογική αύξηση της θερμοκρασίας του σώματος πάνω από το φυσιολογικό: Ιατροσ. κωδ. *Πιγ'* (εδώ προκ. για τον διαλείποντα αμνημερίνο πυρετό): Ιατροσ. κωδ. *Πκβ'* (εδώ προκ. για τον διαλείποντα τριταίο πυρετό): Σταφ., Ιατροσ. 8²⁴.

πυρετώνω.

Από το ουσ. πυρετός και την κατάλ. -ώνω· πβ. λ. *πυρεταίνω*, που απ. στον Ιπποκράτη. Η λ. στο Βλάχ.

(Προκ. για πληγή) προκαλώ πυρετό λόγω φλεγμονής: *Περί πληγών οπου πυρετώνει. Αλειψε το ζουμίν του πεντανέουρου Ιατροσόφ. (Οικονομύ) 86¹⁵.*

πυρία η, Σπανός (Eideneier) A 488.

Το αρχ. ουσ. πυρία. Τ. πυριά και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.² Δ' 595, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.).

Θερμό θεραπευτικό επίθεμα, ζιστή κομπρέσα: *γραιάς βελληθρα να ποίσωμεν αποθετόν εις τον κώλον σου και μουνούχου ορχίδιν να σε ποιήσωμεν πυρίαν αυτ. Β 152.*

πυριά η, Πεντ. Έξ. XXIX 41, XXX 20, Λευιτ. I 9, II 3, X 12, Αρ. XV 3, 13, 14, Δευτ. XVIII¹, κ.α.

Από το ουσ. πυρ και την κατάλ. -ιά.

Προσφορά, θυσία (αιματηρή ή αναίμακτη) που καίγεται πάνω σε βωμό: να καπνίσουν όλο το κριάρι εις το θεοιαστήρι· ολοκαύτωμα αυτό Κύριον, μυρωδιά, ανάπαψη, πυριά του Κυρίου αυτό αυτ. Έξ. XXIX 18· Και ψυχὴ ὅτι να προσφέρει προσφορά κανίσκι του Κυρίου, σιμιγδάλι να είναι η προσφορά του και να χύσει απάνου της λάδι και να δώσει απάνου της Λιβάνι ... Και να χωρίσει ο ιεριάς από το κανίσκι ... πυριά, μυρωδιά, ανάπαψη του Κυρίου αυτ. Λευιτ. II 9· παν ανήρ ὅς εις αὐτόν ψέγος από τη σπορά του Ααρών τον ιεριά να μη σιμώσει να προσφέρει τις πυριές του Κυρίου αυτ. Λευιτ. XXI 21.

πυριάζω, Ιατροσ. 1²⁴, 5^{124, 130}, 7¹⁸⁷, Ιατροσόφ. (Οἰκονομυ) 49⁹, 53⁵· β' εν. προστ. αρ. **πυρέασον**, Ιατροσόφ. (Οἰκονομυ) 96²⁶.

Το μτγν. **πυριάζω** (TLG). Διάφ. τ. σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex.).

α) Τοποθετώ ζεστό επίθεμα σε κάποιο μέλος του σώματος για θεραπεία (βλ. και ά. πυρία, πυριώ): Οἶνον θερμάνας μετὰ σπόγγον πυρίαζε τον ἱέρακα και υγιής ἐσται Ὀρνειος. αγρ. 561¹⁷⁻²⁶. Όταν ο άνθρωπος κενώσει και άνω και κάτω χολήν μετὰ ανάγκης ... Βάλε οξιδίν και κρασίν ... και ας βράσουν, και πυρίαζε τον στόμαχόν του τέσσαρας φοράς την ημέραν, κατὰ φοράν δε ὡσεὶ πανία δέκα Ιατροσ. 5¹²⁵· β) (προκ. για ὡστόκα ζώα) επιβάλλω κάμουνν τη φωλιάν τους (ενν. η αρσενική και θηλυκή στρουθοκάμηλος), δύο αυγά γεννούνσιν,| κάθουνται και πυρώνουν τα μετὰ τους οφθαλμούς τους· (παρ.αλ. 7 στ.)· ει τῦχε κι αποκοιμηθούιν, όταν τα πυριάζουν,| ευθέως γουριάζουσιν, και χάνουν τα πουλιά τους Φυσιολ. (Legr.) 239.

πυριάλωτος, επιθ., Ψευδο-Σφρ. 392²⁶.

Το μτγν. επιθ. **πυριάλωτος**.

Στη φρ. **ποιώ πυριάλωτον** (κ.) = καταστρέφω κ. με τη φωτιά, πυρπολώ κ.: Ο δε βασιλεύς τον στόλον κατ' αυτών εκπέμφας ... μετὰ του υγρού πυρός πυριαλώτους ἐποίησε τας πλείω και φοβεράς ναυς εκείνας Χρονογρ. (Λαμψ.) 250· Τους αγρούς ημών και κήπους και παραδείσους και οίκους πυριαλώτους ἐποίησε (ενν. ο αμिरάς) Ψευδο-Σφρ. 418²⁵.

πύριγος ο, βλ. **πύργος**.

πυρίζω. — Πβ. και **εμπυρίζω**.

Από τον αόρ. του πυρώ. Η Α. τον 4-5. αι. (TLG), στο L-S Κων/νίδη Συμπλ. και στο Steph., Θησ· βλ. και LBG, Α. **πυρρίζω**.

Βάζω φωτιά για να κάψω κ., πυρπολώ: Εάν γίνεται ὅτι κανείς άνθρωπος ... βάνει λαμπρόν εις την χώραν, και εκείνον το λαμπρόν ποιεί καμμίαν ζημίαν, τουτέστιν καύγει κανένα σπίτιν ..., το δίκαιον κρίνει και κελεύει ὅτι καθάπερ ηθέλησεν να πυρίσει τα ὡσπίτια και οι λαοι να τον κουρσέψουν, να τον κάψουν Ασσιζ. 473³².

πυρικάυστος, επιθ., Καλλιμ. 714, Byz. Kleinchron. Α' 534-5³⁶, Χρησμ. (Brokkaar) N 22.

Το αρχ. επιθ. πυρίκαυστος. Η λ. και σήμ. λόγ.

α) Που κάηκε από τη φωτιά· αποτεφρωμένος: Παλαμῆδ., Βοηθ. 247· β) που μπορεί να καεί, που καίγεται στη φωτιά: Οστις σωρόν σιταρίον ..., που 'ναι κοντά εις οσπίτιον, καύσει μετά βουλῆς ..., να τον δείρουν πρώτον καλῶς, εἴτα και πυρίκαυστον να τον κάμνουσιν Zygomalas, Synopsis 214 K 52· (σε κατάρα): Οὐκ ἐστὶ τοῦτ', αὐθέντα μου, βούλην σου φανερώσαι! εἰ γὰρ αὐτὸ πεποίηκα, πυρίκαυστος γενοίμην, ἡ παράδειγμα ἐν τοῖς λοιποῖς πάσι τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ Διγ. Z 802.

πυριλόχευτος, επιθ.

Από το α' συνθ. πυρί και το αρχ. λοχεύω. Η λ. στον Ψευδο-Καλλισθένη (L-S Suppl.) και στο Κουμian., Συναγ.

(Προκ. για το θεό Διόνυσσο) που γεννήθηκε μέσα στη φωτιά: Από Σεμέλης και Διός και κεραυνίας ὕλης ἡ αὐτός ο πυριλόχευτος Διόνυσσος ἐτέχθη Βίος ΑΛ. 2282.

πυρίμορφος, επιθ., Ντελλαπ., Ερωτήμ. 45.

Από το α' συνθ. πυρί και το ουσ. μορφή. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.).

Που έχει την όψη της φωτιάς, πύρινος (προκ. για τη Θεοτόκο βλ. και Lampe, ό.π.): Παρθένε Θεοτόκε, ἡ θρόνε πυρίμορφε, λαμπρέ, υπερενδοξότερα Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 741· Πυρίμορφον παλάτιον και θρόνε του Κυρίου, ἡ χαίρε (ενν. Μαρία Θεοτόκε) Αλφ. 8^π.

πύριν· πύριν βρέχει ο ουρανός Χούμνου, Κοσμογ. 1132, εσφαλμ. γρ. αντί απύριν· διόρθ. Ξανθ., ΕΕΒΣ 3, 1926, 343· πβ. Π.Δ., Γέν. 19, 24. — Βλ. ά. απύριν.

πύρινος, επιθ., Βέλθ. 271, Περί Ξεν. (Μαυρομ.) 238, Αλφ. Ξεν. Αθ. (Μαυρομ.) 66, Θρ. Κων/π. διάλ. 52, Ψευδο-Γεωργηλ. Αλ. Κων/π. 619, 667, Θησ. (Βεν.) ΙΑ' [6], Ρίμ. θαν. 132, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 560, Προσκυν. Ιβ. 845 787, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 23, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 188^π· πυρινός, Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. (Wagn.) 619, 667· θηλ. πύρινος, Δευτ. Παρουσ. 64, 296.

Το αρχ. επιθ. πύρινος. Για τον τ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 114. Η λ. και σήμ.

α) Που είναι φτιαγμένος από φωτιά· πυρακτωμένος, διάπυρος: Ακούσατε, ὡ βασιλείς ... (παραλ. 3 στ.). Της θεϊκῆς δυνάμεως ἡ πύρινη ρομφαία ἡ θα πέσει για να καψει σας Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 296· (μεταφ.): Το όπλον, οπου μ' ἔκαμνεν πάντα νικάρην (παραλ. 1 στ.) τον θησαυρόν τον πύρινον τον φουμισμένον (παραλ. 1 στ.) ἔχασα τάρτα και υμνώ τό δεν μελλά 'βρω Κυπρ. ερωτ. 146^π· (σε μεταφ., προκ. για ερωτικό πόθο): Άλλον ellettuario θε να 'χει απού θα σβήνει ἡ τέτοιας λῆς αφτούμενο και πύρινο καμίνι· και το δικό σου ἐπάλωσε και δύναμη δεν έχει Φορτουν. (Vinc.) Γ' 216· (προκ. για το άρμα που οδήγησε τον προφήτη Ηλία στον ουρανό): Ηλίας ο αγιότατος με πύρινον το αμάξιν ... Συναξ. γυν. 141· β) (προκ. για οτιδήποτε σχετίζεται με την Κόλαση βλ. και Lampe, Lex., στη λ. 6): Και αὐτός ο δρόμος καταντεῖ στον πύρινον τον λάκκον, ἡ ὁπόχει ἐκεῖ γρούμενον αὐτόν τον φίδιον δράκον Δευτ. Παρουσ. 157· Και εἶδε ἐκεῖ ἡ Παναγία (ενν. στην Κόλαση) πυρινῇ νεφέλῃ και εἰς την μέσην της φωτιάς στρώματα στρωμένα και ἀπάνω ἐκάθονταν πλήθος άντρες και γυναῖκες, και δράκο-

ντες και θερμά, ὅλο φωτιά, τους ετρώγασι Αποκ. Θεοτ. I 115 (γενικ. για τον Κάτω Κόσμο): Και εις ὥραν ολιγοῦντοικτην πέντε (ενν. υπηρέτες του Χάρου) διαμίας εἰώσαν/ κι ἐρικταν εκ το στόμαν τους πύρινον ἐξω γλώσσαν Αποκόπ.² 440 γ) (μεταφ., προκ. για δάκρυα) φλογερός, καυτός: ἤρχισαν τὰ ὁμμάτια μου να κατεβαίνουν ὡς βρύσες, / να τρέχουν δάκρυα πύρινα και στεγνωμόν να μη ἔχουν Ντελλαπ., Ερωτήμ. 15.

Εκφρ. πύρινος ποταμός, βλ. ποταμός Εκφρ.

πυρινοφλογισμένος, μτχ. επίθ.

Από το επίθ. πύρινος και τη μτχ. παρκ. του φλογίζω ὡς επίθ.

(Μεταφ.) που δηλώνει έντονα συναισθήματα: ἐδώ προκ. για δάκρυα θλίψης: Με δάκρυα σταμμάδια της πυρινοφλογισμένα νύκταν και μέραν ἐκλαιγεν η μάνα εις τα ξένα Θρ. Κύπρ. M 516.

πυριόβολος ο, βλ. πυρόβολος.

πυριοβολώ, βλ. πυροβολώ.

πυρίπνοος, επίθ., Γλυκά, Αναγ. 232: πυριπνόος.

Το μτγν. επίθ. πυρίπνοος (για πιθ. πρωιμότερη μνεία βλ. TLG). Η λ. στο ΛΑΝΕ.

Που πνέει, φυσά φατιά: Οφει εστί (ενν. ο φθόνος) θανάσιμος, δεινός, ανθρωποφόντης, (παρ.λ. 2 στ.) και μαρτιχώρας αληθώς πυριπνόος, κατώβλεψ Μανασσ., Ποίημα ηθ. 153.

πυρισμός ο.

Από τον αόρ. του πυρίζω και την κατάλ. -μός ή από το πυρώ αναλογ. με ουσ. σε -ισμός. Η λ. στο LBG.

Πυρετός: απατά ἐγώ να κάμω ετούτο εσάς και να αναγράψω απάνον σας χτάμπισμα των πυρισμώ και των παροξυσμώ ξετελειώνων μάτια και πονούν ψυχή, και να σπείρετε εύκαιρα το σπόρο σας και να το φαν οι οχτροί σας Πεντ. Λευτ. XXVI 16.

πυριφλέγεθος, επίθ. — Πβ. και πυρίφλεκτος.

Από το επίθ. πυριφλεγέθης που απ. στον Ιπποκράτη αναλογ. με τα επίθ. σε -ος. Η λ. στο LBG. βλ. και Χαριτων., Πλάτων 4, 1952, 99.

Που καίγεται αναδίδοντας φλόγες, φλεγόμενος: Ελθών δε (ενν. ο Μεχεμέτης) και πολλές πόλεις και κόμας πυριφλεγέθους αναδειξας ἐφθασεν εις Ικόνιον Δούκ. 155²⁰.

πυρίφλεκτος, επίθ.,

Το αρχ. επίθ. πυρίφλεκτος. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ., λ. πυριφλεγής).

Που τυλίγεται στις φλόγες, φλεγόμενος: Βίος Αλ. 2322: φρ. ποιώ πυρίφλεκτον = πυροπλώ: κελεύω δ' άπασιν υμίν δοῖναι μου την γυναίκα, / πριν ή την πόλιν την ημών πυρίφλεκτον ποιήσω αυτ. 5158.

πυριώ.

Το αρχ. πυριάω. Η λ. και σήμ. ιδίωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.² Δ' 595).

Τοποθετώ ζεστά επιθέματα σε πάσχον μέλος του σώματος για θεραπεία (βλ. και *ἀ. πυρία, πυριάζω* α): τους μεν οφθαλμούς (ενν. του *ιέρακος*) πυριάν μετά βενωτικής βοτάνης και υδάτος ομβρίου *Ιερακος*. 467^ο.

πυρκαϊά η, Βυζ. *Ιλιάδ.* 388, 391.

Το αρχ. ουσ. *πυρκαϊά*. Τ. *πυρκαγιά* σήμ. Η λ. και σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

α) Φωτιά αναμμένη, πυρά: *Ιερακος*. 445¹¹⁻¹². Δούκ. 351²⁰ (εδώ) πυρά για εκτέλεση ποινής: *Δεσμώνσαντες ουν τούτον* (ενν. τον *Μιχαήλ*) και *βασανίσαντες ανηλεώς ... ύστερον πυρκαϊάν ανάψαντες παρέστησαν εν αυτή τον άθλιον και ερωτήσαντες, ει βούλεται εξομόσαι την πίστιν των Χριστιανών, σωθήσεται, ει δε μη, το πυρ δαπανήσει* Δούκ. 235¹⁴. **β)** *πυρκαγιά*: εμπρησμός: Πανάρ. 79², Έκθ. χρον. 17^ο, Βυζ. *Ιλιάδ.* 1023- γ) (μεταφ.) η *πυρκαγιά* του έρωτα (η χρ. ήδη μτγν.): *επάν... και ταις έρωτος εκκαίοντο καμίνους* (ενν. αι γυναίκες),¹ και ταις εκ τούτων φλέγοντο *πυρκαϊαίς τα σπλάχνα*, (παραλ. 2 στ.) τότε και βλέμμα και φωνήν ...¹ και κίνημα και λάλημα φιλούσιν υποπτεύειν *Μανασσ.*, Πόημ. ηθ. 372.

πυρκατακαμένος, μτχ. επίθ.

Από το ουσ. *πυρ* και τη μτχ. *κατακαμένος* ως επίθ. (βλ. *ἀ. κατακαίω*).

(Εδώ σε κατάρα προκ. για την κόλαση) φλεγόμενος: *Ηλθεν και ο αδελφός να σε ευχισθεί και είπεν· ο ποταμός ο ύρρινος, | ο πυρκατακαμένος ... ψύξη και καταμαράνη τας εβδομήντα δύο ήμισυ φλέβας του γουργούρου σου Σπανός* (*Eideneier*) Β 182.

πυροβολικά τα, Θυσ. (*Bakk.-v. Gem.*) 267, 275, 745. Βλ. και *πυρόβολος, πυροβόλος, πυρόβολον*.

Το ουδ. του επίθ. *πυροβολικός* (<*πυροβόλος* + *κατάλ. -ικός*) στον πληθ. ως ουσ. Τ. *πυροβολικά* στο *Du Cange* και *πριγιοβολικά* σήμ. ιδίωμ. (*Πασχ., Ανδρ. γλωσσ.* (πριγιοβολικά)). Τ. *πυρκο(β)ολικά, πυρκολικά, πυρκολοϊκά* σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (*Λουκά, Γλωσσάρι, λ. πυρκο(β)ολικά, πυρκολικά, Σακ., Κυπρ. Β' 766, λ. πυρκολικά, Γιαγκουλλής, Κύπρ. διαλ., λ. πυρκολοϊκά*). Τ. *πυρίολικά, πυροολικά* σήμ. στο ιδίωμα της Καρπάθου (*Μηνάς, Λεξ. ιδίωμ. Καρπάθου*). Η λ. στο Βλάχ. Πβ. λ. *πυροβολικό* το σήμ. με διαφορ. σημασ.

Σύνεργα με τα οποία ανάβει κάπ. φωτιά (για το πράγμα βλ. Κοραή, *Ατ. Δ'* 469, *Χαραλαμπίκης* (*Προμηθεύς Πυρφόρος* 25, 1981, 267)): *δεν παίρνουνσι ... τίποτε άλλο, παρά δοξάρια και σαίτες και κοντάρια και πυροβολικά, διότι ταύτα μόνον τως χρειάζονται εις τον δρόμον να ζήσουνσι, αι μεν σαίται και τα κοντάρια, διά να κινηγήσουνι κρέας ζώνων αγρίων, τα δε πυροβολικά διά να το εψήσουνι Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 128.*

πυρόβολον το *πυρόβουλο*. — Βλ. και *πυρόβολος, πυροβόλος, πυροβολικά*.

Το ουδ. του επίθ. *πυρόβολος* ως ουσ. πβ. μτγν. επίθ. *πυροβόλος* ως ουσ. στον πληθ. ουδ. ήδη μτγν. (*L-S, TLG, Θαβώρ., Ουσιαστ. 119*) (ουσ. *πυροβόλο* σήμ. με διαφορ. σημασ.). Τ. *πυργιόβουλον, πυριόβολο, πυρίολο(ν), πυρόβουλον* σήμ. ιδίωμ. (*Λιάπης, Ιδίωμ. Πηλίου, λ. πυργιόβουλον, Αλιπράντης, Λεξ. Πάρου, λ. πυριόβολο, Παπα-*

χριστ., Λεξ. ροδ. ιδίωμ, λ. πυρίοσλος, Χαντζιάρας, Θεσσαλ. γλωσσάρ., λ. πυρόβου-
λου) και πυρίοβολο (ΛΚΝ) και πυρίοβολο (ΑΛΝΕ) κοιν. Η λ. τον 9. και 10. αι. (ΤΛΓ,
πληθ.) και στο Du Cange, App. (βλ. και LBG, λ. πυροβόλον) τ. πυρόβολο το 17. αι. (βλ.
Αλιπράντης, ό.π. 478) και σήμ. ιδίωμ. (Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν.).

Μεταλλικό εργαλείο για το άναμμα φωτιάς (διά τριβής) με πυριτόλιθο και ίσκα
(για το πράγμα βλ. Κουκ., Ευστ. Λαογρ. Α' 76, Κουκ., ΕΕΒΣ 19, 1949, 87): πυρόβουλο
Gesprächb. 53²¹.

πυρόβολος (II) ο πυρίοβολος. — Βλ. και πυροβολικά, πυρόβουλον, πυρόβολος,
πυροβολώ.

Το αρσ. του επιθ. πυρόβολος ως ουσ. Ο τ. (για το σχηματ. του οποίου βλ. Pern.,
Ét. linguist. III 514, λ. πυριβολικά, και Φαρμακ., Γλωσσάρ. 418, λ. περιγυροβλώ) και
σήμ. ιδίωμ. (Δομένικος, Κεφ. διηγ. 123, Ζάπ, Λεξ. Ζακ. Β' 2, Μιχαηλ-Νουάρ, Λεξ.,
Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Β' 57, Λάζαρης, Λευκαδ.) και κοιν. (Λαϊκ., Κριαρ., Λεξ., στη
λ.). Τ. πρίοβολος σήμ. ιδίωμ. (Κοντομήτης, Λεξ. λευκ. ιδίωμ., Κουβέλης, Λεξιλόγιο
Ξηρομέρου) και κοιν. (ΛΚΝ). Διάφ. τ. σήμ. ιδίωμ. (Κοσμάς, Ιδίωμ. Ιωανν. (πυρόβου-
λους), Μαυρομάτης, Λεξ. Καναλ. Καρδίτσας (λ. πρίοβουλους), Δημητρίου, Λεξ.
Σάμ. (λ. πρίοβουλους, πυρίοβουλους), Λιάπης, Ιδίωμ. Πηλίου (λ. πυργίοβουλον), Πα-
παχριστ., Λεξ. ροδ. ιδίωμ. (λ. πυρίοσλος), Μηνάς, Λεξ. ιδίωμ. Καρπάθου (λ. πυρό-
σλος)). Η λ. και σήμ. ιδίωμ. (Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν., Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.² Δ' 596,
Πιτκ., Ιδίωμ., Αν. Κρ.) και κοιν. Λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ.).

Μεταλλικό εργαλείο για το άναμμα φωτιάς με πυριτόλιθο και ίσκα (εδώ με-
ταφ.): του λόγου σου κατάκρινε (ενν. Εργαστε), οπού 'θελες σιμώσεις | την ίσκαν στον
πυρίοβουλον του πόθου κι απ' εκείθες | ατός σου επυριοβόλησες κι απέταξες τες σπί-
θες | οχ τες οποίες εξάναψε τούτ' η φωτιά η μεγάλη Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ' [315].

πυρόβολος (III), επιθ., βλ. πυρόβολος.

πυροβόλος, επιθ.: πυρόβολος.

Το μτγν. επιθ. πυροβόλος. Ο τ. ήδη μτγν. (ΤΛΓ). Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Που εκτοξεύει, παράγει διά τριβής φωτιά· εδώ με το ουσ. λίθος (ήδη μτγν.: βλ.
ΤΛΓ, Montanari) = ο πυρίτης λίθος, τσακμακόπετρα· πβ. ουσ. πυροβόλος και πυρόβο-
λος (βλ. λ.) σήμ. ιδίωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.² Δ' 596, λ. πυρόβολος): εισί λίθοι πυρόβολοι
εν τω ανατολικώ μέρει, το άρρεν και το θήλυ· και εν όσω μακράν εισιν απ' αλληλόν,
ουδαμούν πυρ καίει· εάν δε εγγίση το άρρεν τω θήλει, ανάπτυεται πυρ Φυσιολ. (Zur.)
XXXXVIII 2¹.

πυροβολών πυριοβολών, Βουστρ. (Κεχ.) Α 314¹⁶⁻¹⁹.

Από το α' συνθ. πυρο- (<πυρ) και το β' συνθ. -βολώ (<βάλλω) (Μπαμπιν., Λεξ.
βλ. και Ανδρ., Λεξ. λ. -βολώ). Ο τ. (για τον οποίο βλ. Φαρμακ., Γλωσσάρ. 418, λ.
περγυροβλώ, βλ. όμως και Pern., Ét. linguist. III 514) στο LBG (πυριοβολέω), στο
Somav. (όπου και λ. πυριοβόλημα) και το ΑΛΝΕ λογοτ.: βλ. και Σακ., Κυπρ. Β' 726, λ.
περγυροβλώ· πβ. τ. πυρκοολώ σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., ό.π. 767). Η λ. τον 8.-9. αι.
(ΤΛΓ-βλ. και LBG) και σήμ.

1) Προκαλώ την παραγωγή σπινθήρων για το άναμμα φωτιάς (συν. διά κτυπήματος χάλυβα και πυρίτου λίθου για το πράγμα βλ. Χατζιδ., ΕΕΦΣΠΘ, 1, 1927, 19): πυροβόλησε *ιστιά* Gesprächb. 53²⁶ φέρνει ξυλαράκια, 1 πυροβολά και άφτει φωτιά απάνω στα χαράκια Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 338² (εδώ μεταφ.): Ατός σου επιυριοβόλησες κι απέταξες *τες σπιθες* Σουμι., Παστ. φιδ. Δ' [316]. 2) Δίνω σύνθημα με πυροβολισμό (Κεχαγιόγλου [Βουστρ. σ. 485-6]): έπιασαν ... τον Ρίτσον και αξαμινιάσαν τον, και είπεν τους πως ο Τριστάς ήρτεν εις την Χώραν, και εγδέχεται τον να πα στο ξύλον, και είπεν τους πως μέλλει να πα στον γιαλόν και να πυριοβολήσει, και να παν να τον σηκώσουν Βουστρ. (Κεχ.) 314¹⁶ το σημάδιν του Τρίστα ήτον να πυριοβολήσει εις τον γιαλόν Βουστρ. (Κεχ.) Β 315¹⁷.

πυρόβουλο το, βλ. πυρόβολον.

πυροδαυλός ο.

Από το α' συνθ. πυρο- και το ουσ. δαυλός.

Δαυλός: είναι ο τόπος όπου εφύτευσεν ο Λωτ τους τρεις πυροδαυλούς και εβλάστησαν και εγένοντο δένδρη και .. μετά καιρόν έκοψαν από αυτά και εποίησαν ... σταυρόν και απάνω αυτού εσταύρωσαν τον Χριστόν Προσκυν. Λαύρ. 874 108¹⁷.

πυροειδής, επιθ. βλ. πυρ(ρ)οειδής.

πυροκαμένος, μτχ. επιθ., Θρ. Κύπρ. Μ 177.

Από το α' συνθ. πυρο- και τη μτχ. παρακ. του καίω. Τ. πυροκάβκω, πυροκάφκω και μέσ. πυροκάβκουμεν, πυροκάφκουμεν σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.).

Αυτός που έχει καεί από φωτιά, αποτεφρωμένος: Άλλους άψαν τα σπίτια τους κι εμείναι καμένα! τα κόκαλά τους βρίσκονται όλα πυροκαμένα Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 218.

πυρομάχος ο.

Το αρσ. του επιθ. πυρομάχος, που απ. στο Θεόφραστο, ως ουσ. Τ πυρομάχο σήμ. ιδίωμ. (Κωστ., Λεξ. τοακων., Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ.) και πυρομάχος τον 11. αι. (LBG) και σήμ. ιδίωμ. (Ξανθινάκης, Ιδίωμ. Δ. Κρητ., Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρητ., Καλαντζάκος, Λεξ. ρούμελ.) και στο ΑΛΝΕ. Τ. πυρομαχ' η σήμ. ιδίωμ. (Δημητρίου, Λεξ. Σάμ., Ζαφειρίου, Ιδίωμ. Σάμ.) και πυρομαχους (Χαντζάρας, Θεσσαλ. γλωσσάρ., Δουγά-Παπαδ.-Τζιτζιλής, Γλωσσ. ιδίωμ. ορ. Πιερίας). Η λ. τον 11. αι. (TLG), σε έγγρ. του 13.-14. αι. (Act. Vat. I 64¹¹¹, Διαθ., Θεοδ. Σαρ. 23¹⁰⁸, TLG, LBG), στο Steph., Θησ. (επιθ.) και σήμ. ιδίωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.² λ. πυρομάχι, Παπαδ. Α., Λεξ., Μάνσης, Λεξ. μυκον. ιδίωμ., Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.) και στο ΑΛΝΕ.

Πυρίμαχος πέτρες που βρίσκονται μέσα στο τζάκι /πάνω στη φωτιά (ως πυροστιά/ πυροστάτης) στις οποίες τοποθετούνται τα σκεύη για το μαγείρεμα· εδώ συνεκδ. το φαγητό: Αν έν' και βλέπεις άνθρωπον γυμνήν να δείχνει σάρκα (παραλ. 4 στ.) να μηδέν έχει κελλίν, ιωτίαν, ή πυρομάχον (παραλ. 1 στ.) κράζε τον εις το μαγειρείον να ζεσταθεί και πάλι! δος του να φάει τον ταπεινού Ντελαπ., Ερωτήμ. 2381.

πυροματώ *περοματώ*, Σπανός (Eiedeneier) B 88.

Από το ουσ. *πυρ* και το αρχ. *οματώ*.

(Μεταφ. προκ. για τα μάτια) εκτοξεύω φωτιές (ως έκφραση θυμού): Ακούσας δε ταῦτα ο σπανός μεγάλως το εβάρεθην και εθυμώθη λίαν και ήθελεν αυτήν (ενν. την γυναικαν του) αποκτείνει και επιρομαμάτησεν και εστάθην ο μούστακος του ώσπερ χιότην γουρουνίου καπρείου και έτρεμεν το κατασάγονόν του αυτ. A 267.

πυρός (I) ο, Metrol.² 135²².

Το αρχ. ουσ. *πυρός*.

Σιτάρε (εδώ) ο κόκκος του σιταριού ως μονάδα μέτρησης βάρους: και από τούτου τον λόγον ... ευρήσεις και τας συγγίας και τα εξάγια, και ου ταῦτα δε μόνον, αλλά και τα κεράτια και τους πυρός αυτ. 136⁵.

πυρός (II), επίθ., Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² B' 194 (έκδ. *πυρρ*-). — Πβ. και *πυρρός*.

Από το ουσ. *πυρ* ή το ουσ. *πυρά* και την κατάλ. -ός (ΛΚΝ) αναλογ. με τα επίθ. σε -ός: πβ. και επίθ. *πυρρός* (βλ. λ. πβ. L-S, λ. *πυρρός* I 3 (μτγν. *πυραι* = *πυρραι*), Steph., Θησ., στη λ. και Αλεξ. Στ., Αμάλλθ. 8/30, 1977, 86 σημ. 58). Η λ. στο Βλαστού, Συνών. 46 (λ. *αψής*), 80 (λ. *ζεστός*), καθώς και σήμ. ιδίωμ. (Πασχ., Ανδρ. γλωσσ., Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ., Λουκά, Γλωσσάρ., Τσιτσέλη, Κεφαλλ. Σύμμ. 420, Μιχαλαριά-Βογιατζή, Λεξ. Σύμμ., Ζαφειρίου, Ιδίωμ. Σάμ., λ. *πυρό*, κ.α.) και λογοτ. (ΛΚΝ).

1) Που καίει, που βρίσκεται σε πολύ μεγάλη θερμοκρασία, καυτός, πυρακτωμένος: Το σίδερο όνταν είν' πυρό, ο μάστορας το κάνει, ί μα' ότερα δε μαλαάσεται πο-σώς, ωσάν κρυγιάνει Πανώρ. Δ' 67- (επιτ., προκ. για φωτιά) αναμμένος: Τον Ισαάκ μού ζήτηξε (ενν. ο Θεός), κι όρισε δίχως άλλο! να τότε σφάξω και εις πυρή φωτιά να τονε βάλω Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 158 (έκδ. *πυρρή*) (σε μεταφ.): φωτιά πυρή στα μάτια του ανεβοκατεβαίνει, ί καπνός απ' τα ρουθούνια του μαύρος βραστός εβγαίνει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 1029: Θωρείτε τούτη την καρδιά; Πυρή φωτιά την καίγει, ί στ' αμόνι κοπανίζεται κι Ερωτας τη δοξεύγει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² B' 197 (έκδ. *πυρρή*). 2) (Μεταφ., για εκδηλώσεις έντονου συναισθήματος ή πάθους): ούτε στες διονυσίες! θυσίες επήρα με κακία και με πυρήν καρδιάν! των εδικών μου την ζωήν, ως έποικεν εκείνη Θησ. Γ' [94⁷]: Τότες απέσω στον ναόν στενάγματα μεγάλα! γυρόικησε που στρίγγιζαν με ταραχή μεγάλη! πολλά πυρή κι ολόκαυτη Θησ. Ζ' [65³]. 3) (Προκ. για χόρτα) καυτερός, πικάντικος (πβ. Τσιτσέλη, ό.π.): Διάλεγε την τρυφερήν ρούκαν και κάρδαμον, ότι αφού κάμουν αστάχυν είναι πολλά πυρά και βλάπτουσι περισσότερον Αγαπ. Γιωπον. (Κωστούλα) 206. 4) (Προκ. για φλεγμονή, όγκο) που έχει υποστεί φλόγωση: όταν δε ένι εξ αίματος (ενν. ο ρευματισμός) φλογώδης ο όγκος και ερυθρός, ηγουν πυρός και κόκκινος Επιστ. ιατρ. ποδ. 66.

πυροστάτης ο.

Από το ουσ. *πυριστάτης* (απ. σε σχόλ., L-S, TLG). Η λ. σε σχόλ. (TLG, LBG), τον 9. αι. (Sophocl., LBG: για πιθ. πρωμότερη μνεία βλ. TLG), σε έγγρ. του 13. αι (Caracausi), στο Meursius και σήμ.

Μεταλλικός τρίποδας για την τοποθέτηση μαγειρικού σκεύους πάνω από τη

φωτιά (για το πράγμα βλ. Κουκ., BBIP B² 97, Κουκ., Ευστ., Λαογρ. Α' 88): *εγώ εἶχον ασημοχρύνσας, και συ εἶχες σκαφοδούγας*! και σκάφην του ζυμώματος και μέγαν πυροστάτην Προδρ. (Eideneier) I 74.

πυροστιά η πυροστέα.

Από το ουσ. πυροστία (έγγρ. του 12. (LBG), 14. (Act. Vat. I 64¹⁰³, II 120³³, Διαθ. Θεοδ. Σαρ. 23¹⁰⁶) και 19. αι. (Βισβίτζ., ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 112), στο Du Cange (λ. στία) και σήμ. ιδιώμ. (Ζώνη, Λεξ. Ζακ.², Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.)) < ουσ. πυρεστία (που απ. τον 6. αι., L-S βλ. όμως και Φιλ., Γλωσσογν. 3, 216). Διαφ. τ. σήμ. ιδιώμ. (Ξανθίν., Λεξ. δυτικογρ. ιδιώμ., λ. πυροστιά, Παπαδ. Α., Λεξ., λ. πυροστή, Δημητρίου, Λεξ. Σάμ., λ. πυρουστιά, κ.π.α.). Η λ. στο Sotman. (γρ. πυρωστιά), σε έγγρ. του 13. αι. (Act. Χέρ. 9Α¹⁴, 9Β²¹) και σήμ.

Μεταλλικός τρίτοδας για την τοποθέτηση μαγειρικού σκεύους πάνω από τη φωτιά (για το πράγμα βλ. Κουκ., BBIP B² 97, Δ' 308-9): πυροστιά Gesprächb. 106³³ (εδώ παιγνιωδώς): *Ἦλθεν και η συμπεθέρα του να τον ευχιοθεί και εἶπεν* ... *η ευχή μου πυροστέα εις το κεφάλι σου Σπανός* (Eideneier) B 176.

πυροφάνι το.

Από το α' συνθ. πυρο- και το μεγν. ουσ. φάνιον (TLG). Η λ. και σήμ.

Είδος φανού που χρησιμοποιείται στο νυχτερινό ψάρεμα (για το πράγμα βλ. Κουκ., BBIP E' 335, Αλεξίου Στ. [Βοσκοπ. σ. 48])· (εδώ σε παρομοίωση): *Ὡς ἤκουσ' εἶντα τῇ 'πα, ἀφτεί και σβήνει*! *ωσάν το σφακούλουδον εἶνῃ*! *τα ρόδα τῇ ἐπληθύναι και ἐφάνῃ*! *ωσάν εις το σκοτίδι πυροφάνι Βοσκοπ.² 208.*

πυροφλογοπόταμον το.

Από το α' συνθ. πυρο- και το ουσ. φλογοπόταμον.

Ποτάμι με φλόγα μέσα στο νερό (για τη σημασ. βλ. Κριαρ. [Βέλθ. σ. 275]): *εὐρηκεν* (ενν. ο Βέλθανδρος) *μικροπόταμον και εις το νερόν του μέσον*! *να εἶπες ουρανόδρομον αστέρα έχει ἔσω*! *και κείται μέσον του νερού και μετ' εκείνο τρέχει*! *Ἐπιασε το αναπόταμον εκείνος και γυρεύει*! *τὴν κεφαλὴν του ποταμοῦ ἐπεθυμει γνωρίσαι*, *τὴν φλόγα μέσον του νεροῦ, πόθεν και κείνον τρέχει* (παρ. 25 στ.) «... Το πυροφλογοπόταμον, το φλογερὸν ἐτούτο, γυρεύω και περιπατῶ ...» Βέλθ. 268.

πυροχάλκωμα το πυροχάρκωμα.

Από το α' συνθ. πυρο- και το ουσ. χάλκωμα.

(Πυρακτωμένο) καζάνι (εδώ προκ. για τα καζάνια της κόλασης, όπου κατά τη λαϊκή δοξασία βασανίζονται οι αμαρτωλοί μετά θάνατον): *οι δαίμονες 'ς τῇ αμαρτωλούς ως σκύλοι θέλου ράξει* (παρ. 3 στ.) *ἀγρια να τους κρίνουν, στην πίσσα να τῷ οδεύουν*! *κι εις τα πυροχαρκώματα να τῷσε μαγερεύουν* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 4961.

πυρπολώ, Καλλιμ. 512, Χρον. Μορ. Ρ 8311, Φλώρ. 461, 546, 1077, 1740, Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 668, Εκθ. χρον. 14², 80²⁵ γ' εν. ενεστ. πυρπολά, Φυσιολ. 373² γ' εν. μέσ. ενεστ. πυρπολείουται.

Το αρχ. *πυρπολέω*. Η λ. και σήμ.

I. *Ενεργ.* Α' (Μτβ.) α) Βάζω φωτιά σε κ. ή κάπ. καταστρέφω κ./θανατώνω κάπ. βάζοντάς του φωτιά, καίω: Πάλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 12103, Φλώρ. 89, Σφρ., Χρον. μ. 52^α (με συστ. αντ.): *ου μην φορέσω από τον νυν στέμμαν στην κεφαλήν μου, (παραλ. 1 στ.) ... εις αυτήν (ενν. την Πλάτζια-Φλώρην) αν ου πράξω! θάνατον ανεκλάλητον και πυρ να πυρπολήσω!* και απολέσω παντελώς Φλώρ. 342· β) (μεταφ.προκ. για το ερωτικό πάθος) φλέγω κάπ., κάνω κάπ. να υποφέρει, βασανίζω: Ερμον. Β' 324· Β' (Αμτβ.) καίω, καταστρέφω βάζοντας φωτιά: Δούκ. 161^ο.

II. (Μίσ.) καίγομαι, αναφλέγομαι: ο φοίνιξ εισελθών εις τον βωμόν εμπάινει, | ενθύς εξαφτεί ο βωμός, αυτός πυρπολείουται Φυσιολ. (Legrand) 768.

πυρράκης, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *πυρράκης*.

Που έχει ξανθοκόκκινα μαλλιά ή γένια: Ο *Αινείας* του *Αγχιούου* | ο υιός της *Αφροδίτης*, | *εὐσαρκος, κονδός, πυρράκης* | και *γλαυκός* Ερμον. Δ 317.

πυρρίχιος ο, Πρόδρο. (Eideneier) III 139.

Το μτγν. ουστ. *πυρρίχιος*. Η λ. και σήμ.

Μετρικός πόδας που αποτελείται από δύο βραχείες συλλαβές και χρησιμοποιείται στον πυρρίχιο χορό: Αυτός (ενν. ο ψευδοτοσαγγάρης) *κοτσώνει το γλυκύν εις το τρανόν μουχρουντιν*, | και *εγώ ζητώ τον ιαμβον, γυρεύω τον σπονδειον*, | *γυρεύω τον πυρρίχιον και τα λοιπά τα μέτρα* αντ. III 136.

πυρρόγαϊος, επίθ.

Από το επίθ. *πυρρός* και το αρχ. ουστ. *γαία*. Πβ. και μτγν. επίθ. *πυρρόγειος*. Πβ. ουστ. *πυρόιν* (Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ.) και *πυρόγια* (τα) (Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.) σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα.

Που έχει κόκκινη γη, κόκκινο χρώμα (για τη σημασι. βλ. *Fisc. byz.* 41 σημ. 11· βλ. όμως και *Schilbach* [Metrol.² σ. 200]): της οιν ... *ποταμιαίας* (ενν. γης) και *πυρρογαίου* (έκδ. *πυρο*-), *μαυρογαίου* τε και *βαθυγαίου* ταύτης οφείλεις *εν ίσω* μέτρω *μετράν* και *πιπράσκειν* ... *μοδίον ενός* *Metrol.² 49^ο*.

πυρ(ρ)οειδής, επίθ., Φυσιολ. (Zur.) XII 2a^ο, 2b^ο, Φυσιολ. B 10^α 10^β, Φυσιολ. (Sbord.) 112^α 16, 219^α 4.

Το μτγν. επίθ. *πυρροειδής* (TLG, LBG) < αρχ. επίθ. *πυρρός* (βλ. λ.) με επίδρ. του αρχ. επίθ. *πυροειδής*.

(Εδώ προκ. για είδος περιωτεριών) *κοκκινωπός: εισίν γαρ πηγματισται περισσότεραι και πολύχρωμα εισίν, ο ψαρός, ο μελανοειδής, ο χρυσόμορφος, ο ολόλευκος, ο πυρροειδής* Φυσιολ. (Zur.) XII 1^ο· αι περισσότεραι, *λευκai και ποικίλαι και μαύραι και πυροειδείς* Φυσιολ. (Zur.) XII 2b^α γνώθι δε περί της *λευκής και πυροειδούς* περισσότερας Φυσιολ. (Sbord.) 218^α (εδώ μεταφ. προκ. για τον Ιωάννη τον Βαπτιστή): *Ούτω και εις την του Σωτήρος έλευσιν ελάλησαν οι προφήται ... και ουκ ίσχυσαν τον λόγον βεβαιώσαι, έως ου διήλθεν η πυροειδής περισσότερά, τουτέστιν Ιωάννης ο Βαπτιστής και πλέον των άλλων εβεβαίωσεν τον λόγον* Φυσιολ. (Sbord.) 220^α 3.

πυρρός, επίθ. — Πβ. και πυρός.

Το αρχ. επίθ. *πυρρός*. Η λ. και σήμ. Λόγ.-Λογοτ.

α) Που έχει το χρώμα της φωτιάς, ερυθρός, ξανθοκόκκινος: (εδώ προκ. για χαλκό πβ. και μτγν. ουσ. *πυρρόχαλκος*, Montanari): λαβών ραφείον οξύ εκ χαλκού πυρρού, και εκπυρῶσας αυτό καλῶς ... το επάνωθεν του οφθαλμού επικείμενον δέρμα καύσου Ιερακος. 399^π. β) κοκκινوترίχης: Βίος Αλ. 4208.

Το ουδ. ως ουσ. = ερυθρότητα: Βέλθ. 558.

πυρρότριχος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *πυρρότριχος*. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Κοκκινόμαλλης: και λεπτοί και γλαυκοφθαλμοί, (παρ. 1 στ.) και πυρρότριχες οι ούλοι (ενν. ο Κάτω, ο Παλαμήδης και ο Τζέτζης) Ερμον. Δ 222.

πυρρώδης, επίθ. — Πβ. και πυρός.

Το μτγν. επίθ. *πυρρώδης* (Montanari, TLG).

Που έχει το χρώμα της φωτιάς, ξανθοκόκκινος: Ο δε Σημοσεύς εκείνος! ήτον όργιλος, θυμώδης,! και κοντός και γλαυκοφθαλμων,! και τον πάγονα πυρρώδης Ερμον. Δ 262.

πυρρόλευκος, επίθ.

Από τα επίθ. *πυρρός* (αρχ.) και *λευκός*. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. Λέξ.: πβ. λ. *πυρόλευκος* στο ΑΛΝΕ.

Που έχει ελαφρώς κόκκινο χρώμα, ροδοκόκκινος: ίσχυσε των πλειών! η τε ψήφος και κυροῦνται! την πυρρόλευκον ωραίαν (ενν. την Πολυξένην)! εις τον τάφον του (ενν. του Αχιλλέως) σφαγήναι Ερμον. Ψ 150.

Το ουδ. ως ουσ. = το ροδοκόκκινο χρώμα: το πυρρόλευκον μαρούλων,! το της ωραιότης είδος,! τις δυνήσεται γαρ είπει, (παρ. 1 στ.) ωραιότηταν την τούτων; αυτ. Β 240.

πυρρός ο, Διγ. (Trapp) Gr. 2716, 2773, Διγ. Z 3236, Ερμον. Β 333.

Το αρχ. ουσ. *πυρρός*. Η λ. και σήμ.

α) Δάδα αναμμένη, δαυλός: Διγ. (Trapp) Gr. 2695^α (εδώ σε μεταφ., προκ. για την ερωτική επιθυμία: η σημασι. ήδη μτγν.): Και χείρα μου την δεξιάν ηδέως κατεφίλει! ως δε ανήβη ο πυρρός ο της επιθυμίας,! ουκ είχαν, όστις γένωμαι, καθόλου εφλεγόμεν Διγ. Z 3703^β β) φωτεινό σήμα με δαυλούς τη νύχτα για τη μετάδοση μηνύματος: φρυκτωρία: Ερμον. Χ 209.

πυρφλέγων, επίθ.

Από το αρχ. επίθ. *πυριφλέγων* με συγκ. του -ι-. Η λ. το 12. αι. (LBG) και σε επιγρ. (L-S Suppl.): βλ. και LBG.

Που βγάζει φλόγες: Μνημονεύεις, ψυχή εμή, εις το Βλαττολιβάδιν,! όταν ο δράκων μόνον σε εν τη πηγή ως εύρει! και αναίδως πλανήσαι σε ο δεινός επεχειρει, (παρ. 3 στ.) τας κεφαλάς απέτεμον αυτού τας πυρφλεγούσας: Διγ. (Trapp) Gr. 3454.

πυρφλογίζω.

Από το ουσ. *πυρ* και το *φλογίζω*. Α. *πυριφλογίζω* στο Steph., Θησ.

Α' (Μτβ.) βάζω φωτιά, πυρπολώ κ. (μεταφ.): *Τούτη είναι εκείνη η έμορφη και η ξέλαμπρη Φιαμέτα! που την καρδίτσα μου έσφαξε με την χρυσήν σαΐτα, η όποια με τον έρωτα, το φως των ομματιών της, έ αναψεν και πυρφλόγισε την δύναμιν της νεότης* Θησ. Πιρόλ. (Κακλ.) 36.

Β' (Αμτβ.) βγάζω, πετάω φωτιά: *φάντασμά μοι εδεικνύ! φρικώδες τε και φοβερόν ...! τρεις ευμεγέθεις κεφαλάς πυρφλογιζούσας όλως, εξ εκατέρων έπεμπον εξαστράπτουσαν φλόγα* Διγ. (Trapp) Gr. 2398.

πυρφόρος, επίθ.: θηλ. *πυρφόρα*, Διγ. Z 3897.

Το αρχ. επίθ. *πυρφόρος*. Η λ. και σήμ. λόγ.

α) Που έχει και μεταφέρει φωτιά: (μεταφ., σε προσφών.): *Ηκεις και πάλιν, βασιλεῦ, μετά λαμπρών τροπαίων (παραλ. 4 στ.) ήκεις παμφαίνων έσπερος, λάμπων εκ της εσπέρας, έ εώε παμφαέστατε, πυρφόρε, φαεσφόρε* Γλυκά, Στ. Β' 7-β) (ως επίθ. της Χίμαιρας) που εκπνέει φωτιά: *Αχιλλέως ιστόρησε τους μυθικούς πολέμους (παραλ. 3 στ.) Βελλερεφόντην κτεινάντα Χίμαιραν την πυρφόρον* Διγ. (Trapp) Gr. 3227-γ) (προκ. για βέλος) που μεταφέρει και μεταδίδει φωτιά: Διγ. Ο 110.

Το αρσ. ως ουσ. = είδος πολεμικής μηχανής, που εκτόξευε φωτιά: *Πυρφόρους δε μεθ' εαυτού απείρους και τοξότας! έσχεν (ενν. ο Πάριος) και πάσης τάξεως όπλα και στρατιώτας* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 501.

πυρώ, Φυσιολ. (Zur.) XVII 24, Δούκ. 59¹³, Διγ. Βελ. Ν² 17, Ρίμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 31, Βενετσός, Δαμασκ. Βαρλαάμ 121²⁶, *πυρώνω*, Ασσιζ. 184¹⁸, Ημερολ. 69, Ιατροσόφ. (Οικοπομπ) 88¹⁰⁻¹¹, Συναξ. γυν. 448, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 21⁴, Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)² 477, Σοφίαν., Γραμμ. 191, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Αποκάλ. Ιω. α' 15, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 244 δις, 268, Σουμμ., Παοτ. φιδ. Α' [1264], Χορ. α' [24], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 284 *πυρώννω*.

Το αρχ. *πυρώ*. Μτχ. *πυρούμενος* σε κυпр. δημ. τραγ. (Κιτρομηλίδου Μ., Λαογρ. 33, 1985, 236, Παπαδ. Θ., Δημ. κυпр. άσμι. 328). Ο τ. *πυρώνω* στο Βλάχ. και σήμ. Ο τ. *πυρώννω* στο Meursius (*πυρόννειν*) και σήμ. στο κυпр. ιδίωμα (Σακ., Κυпр. Β' 767, λ. *πυρόνω*).

Ι. Ενεργ. Α' Μτβ. 1α) Θερμαίνω κ. στη φωτιά μέχρι να γίνει διάπυρο, πυρακτώνω: *πύρωσε το σίδηρον, οπου θέλεις να βάψεις και, όταν το εβγάλεις από την φωτίαν, τρίψε το με σαπούνι Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 256-β)* (μεταφ.) προκαλώ πολύ έντονο συναίσθημα, φλέγω: *Για τον Μυρτινόν σου μιλώ και την Ερωτικόνουα (παραλ. 1 στ.) ταιρί το πλια καλόμοιρον 'ξ όσους περικυκλώνει! ο ουρανός κι όσους στην γην ο Ερωτας πυρώνει* Σουμμ., Παοτ. φιδ. Ε' [1423]. **2α)** Θερμαίνω, ζεσταίνω: *άφτει φωτιά (ενν. ο ψαράς) απάνω στα χαράκια, έ σίμασέν τονε (ενν. τον Απολλώνιον) κοντά, ογιά να τον πυρώσει* Ρίμ. Απολλων. (Κεχ.) 339² (προκ. για τον ήλιο): *έχει (ενν. ο ήλιος) την πύραν αυτήν όπου πυρώνει* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 51⁴ (μεταφ.): *το Πνεύμα ... το άγιον όπου ζωογονεί και πυρώνει όλους τους ευσεβείς χριστιανούς ..., ώσπερ είναι η καύσις του ήλιου οπου πυρώνει πάντας* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ.

(Κακ.-Πάνου) φ. 51^ν β) μαλακώνω κ. με θερμότητα: Πώς επιγνάψεις όνυχά ιεράκος ορθόν όντα. Ει θέλεις αυτόν επιγνάμψαι ραδίως, πύρωσον αυτόν πρώτον Ιερακοσ. 500^ρ. 3) (Προκ. για πτηνά) επωάζω: Ο Μαρχαλαθ ενέθρεφε ένα μικρό πουλλάκι, | όμορφο και παμπλούμιστο, σ' ένα χρυσό κλουβάκι, | τ' οποίο είδε φανερά αβγά και να γεννήσει! | μόνωρα και σγλήγορα ...! Καθίζει και πυρώνει τα Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2152. Β' Αμτβ. 1) Γίνομαι διάπυρος, λάμπω όπως η φωτιά: Αι δε θυρίδες όλες ήσαν καθαρόν χρυσίον ... Μάλιστα δε ωσάν έλαμπεν ο ήλιος τας ακτίνας επύρωνεν το χρυσίον και εκτόπαν εις τας όψεις των ανθρώπων Διγ. Ανδρ. 399^ρ. 2) Παίρνω φωτιά, ανάβω, φουντώνω: Αμέ τα ξύλα στη φωτιά σα 'γγίζονσι καπνίζου, | και σαν πυρώνουν ξάφτουνσι περίσσα και λαβρίζου Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 511^α (μεταφ., προκ. για συναίσθημα ή ερωτική επιθυμία): να δράμει ο εξαγοραστής του αίμα καταπόδον τον φονιά, ότι να πυρώσει η καρδιά του και να τον φτάσει Πεντ. Δευτ. XIX 6^ρ 'στια επύρωσεν εις το θυμό μου και εξαψεν ως άβυσσον τον κάτω Πεντ. Δευτ. XXXII 22^ρ Αντείνου δυο κακόγεροι δεν βάνουνε στον νουν τους, | στην 'ευστερινήν μετάνοσιν να 'χουν στον λογισμόν τους! | εις την αγάπην έπεσαν, και εις την πορνεία πυρώσαν Δεφ., Σωσ. 85.

II. Μέσ. Α' (Μτβ.) καίω κ. στη φωτιά (προκ. να ζεσταθώ): Ητον χειμώνας και εις την τζιμνίαν κορμιά ξυλαλάς και κανουνία αργυρά! και ξυλαλαν επυρώνουνταν Μαχ. 82^ρ. Β' Αμτβ. 1) (Μεταφ.) α) νιώθω έντονη επιθυμία για κ., φλογίζομαι από επιθυμία: Φως ήτον εκεί, εδώ μανυρώθηκεν, | πάλι επί το φως του Θεού πυρώθηκεν (ενν. η ψυχή). | Κάμποσον κάτω στη γη επίαστηκεν, | πάλι πήγε στα ψηλά που πλάστηκεν Rebâb-nâmê 14^ρ β) ερεθίζομαι, διεγείρομαι ερωτικά: εκείνον το βότανι τρα η θήλη, ευθύς πυρούται, | και έρχεται στον άρρεναν και παίζει μετ' εκείνον (παρ. 2 στ.), ευθύς εκεί πυρώνεται, συγγίνεται τη θήλη, | κάκεινη εγγαστρώνεται Φυσιολ. (Legr.) 14, 18^ρ δεν είναι γραμμένον ... ότι ο γάμος είναι τίμιος και η κοίτη αμιάντος; Και κρείσσον γαμείν ή πυρούσθαι; Αγαπ., Δαμασκ. Βαβλαάμ 186^ρ. 2) Ζεσταίνομαι (στον ήλιο ή πλάι στη φωτιά): Ηψαν ιστίαν, πυρώνονται διά την μεγάλην κρινάδαν Ντελ-λαπ., Στ. Θρηνητ. 157^ρ ποτέ όταν ήτον παιδί (ενν. ο Βασίλειος ο Μακεδών) έστεκε εις τον ήλιον και επυρώατο τον και ήλθεν ένας αετός αποπάνον του και τον έκανεν ισκιον Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 319^ρ.

Η μτχ. ενεστ. ως επίθ. = που καίει πολύ, πυρακτωμένος: αυτών (ενν. των θηρίων) τα στόματα παρά των πυρουμένων | κατακαϊόμενα σκευών, ουκέτι προς ανθρώπους | κατίσχουν επιπηδάν Βίος Αλ. 4628.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = 1) Διάπυρος λαμπρός: Και μίαν νύκτα φάνηκεν στην κλίνην όπου κοιμάτον (ενν. η κόρη) (παρ. 1 στ.) εις πτεροφόρος και λαμπρός, περίσσα θυμωμένος | άγριος και ωσάν φωτιά όλος πεπυρωμένος Διγ. Ο 96. 2) Μεταφ. α) (προκ. για δάκρυα) φλογερός, καυτός: τα πυρωμένα δάκρυα που ασχόλαστα μου τρέχουν (παρ. 1 στ.), θα σημαδεύουν φανερά πόσον πονεί η καρδιά μου Λίμπον. 59^ρ β) παθιασμένος, ορμητικός: ούτως εκ του Αχιλλέως | του πολλά πεπυρωμένου! | εγεμώσας τα ρείθρα! αυτού του βαθέος Ξανθου! από των ανδρών και ίππων Λουκάνη, Ομήρ. ΙΑ. ΚΑ² 22^ρ γ) (προκ. για άλογο) ζωηρός, γενναίος (βλ. και Bakker-v. Gemert [Βελ. σ. 383]): όσον να δράμει άλογον καλόν, πεπυρωμένον, | ούτως να κτίσεις και εσύ (ενν. την Κωνσταντίνου πόλιν) εις χρόνον πληρωμένον Διήγ. Βελ. χ 17. 3) Που έχει

πυρετό: *Καταψύχει* (ενν. το αντίδιον) το σκώτι και όλα τα πυρωμένα μέλη, οβήνει την διψαν, κινεί το σύρος Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 202.

πυρωδάτος, επίθ.

Α. πλαστή από το επίθ. πυρώδης και την κατάλ. -άτος (βλ. και Τωμ., Αθ. 77, 1978/9, 22-3).

Ζεστός, καυτός· (εδώ σκαπτ., προκ. για το γεννητικό μόριο του βοδιού): Έχω και νεύρον δυνατόν, μακρόν και πυρωδάτον,| όπου το έχουν οι κριταί και μαγκλαβοκοπούσιν| τους κλέπτας και τους υβριστάς και πάντας κακεργάτας Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 635.

πυρώδης, επίθ.

Το αρχ. επίθ. πυρώδης. Η λ. και σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

α) Πύρινος, διάπυρος; (μεταφ.): έπειτα σταθέντες τριγύρου μας με θυμόν πολύν, πυρώδη και φονικά τα ομμάτια έχοντες ... προστάττουσι τον ιερομόναχον του αγίου εκείνου τόπον να απλώσει τον τράχηλον Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 114· β) που έχει τη λάμψη της φωτιάς· φωτεινός, λαμπρός· μάλλον δε όταν ήλιος έλαμπε τας ακτίνας,| πυρωδεστάτην την αυγήν έπεμπε το χρυσίον Διγ. Ζ 3835.

πυρωθείς· πυρωθέντος νεοσσού Φυσιολ. (Legt.) 835, εσφαλμ. γρ. αντί πηρωθέντος· διόρθ. Στεφανίδης, Αθ. 35, 1930, 229· πβ. και Φυσιολ. (Sbordone) 229^ε.

πύρωμαν το.

Το μτγν. ουσ. πύρωμα. Πβ. νεοελλ. ουσ. ανεμοπύρωμα. Η λ. και σήμ. με διαφορ. σημασι.

(Ιατρ.) τοπική φλεγμονή: *Περί πύρωμαν. Ροδέλαιον μετά όξους σμίξας επίχει επί την κεφαλήν αυτού Ιατροσόφ. (Oikonomu) 37^ν.*

πυρωνία η.

Από το αρχ. ουσ. πυρός και το *ωνέομαι*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex., L-S Κων/νίδης)· πβ. το μτγν. επίθ. πυρωνία. Βλ. και LBG.

Αγορά, προμήθεια σταγαριού: *Οι δε εν ταις χώραις των Ρωμαίων εν ειρήνη και ευθηνία έσονται. Γυναικών των θηλαζόντων καλοσύνη, ανθρώπων δε πυρωνία Ωροσκ. 39^ε (βλ. όμως και Mercier, Almanac 155 σσημ. 3).*

πυρώνω, **πυρώννω**, βλ. *πυρώ*.

πύρωσις η, Διγ. Ανδρ. 314³³.

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ. στον τ. πύρωση με διαφορ. σημασι.

α) Θερμότητα, ζέση: *κι απ' έξω κατεσκεύασεν τον παλατιού καμίνιν| και συν-Ληνάριν έστεισεν ολόχαλκον μέγαλον,| εκ της καμίνου έφθασεν εις το λουτρόν δε μέσα| κι η πύρωσις ανέβαινεν εκ των σωληναρίων Διγ. Ζ 117· β) ερωτική έξαψη: και, όταν δε πορεύονται (ενν. οι ιχθύς) εις ύδρωπον να πάσι,| οι αλιείς πορεύονται στην στράταν των ιχθύων,| ιχθύς δε, εκ της μέθης της πυρώσεως ήν έχουν,| ευκόλως γαρ*

εκπίπτουσιν αλιέων τας χείρας Φυσιολ. (Legr.) 134- γ) (μεταφ.) επώδυνη κατάσταση, δεινοπάθημα, δοκιμασία: Οι πειρασμοί προσέρχονται διά τεσσάρων τρόπων: η παντως προς εξαλειψιν των ήδη πεπραγμένων (παρ. 2 στ.), προς δοκιμήν και πύρωσιν, ιδού ο τέταρτος σοι. Σκόπησε πώς επόμεινεν εκείνος ο προφήτης! ο Ησαΐας προκριθείς εκείνον να πριονίσουν, Ιερεμίαν και Στέφανον, τούς ελιθοβολήσαν ... Ντελ-Λαπ., Ερωτήμ. 690.

πυρωτός, επίθ.

Το αρχ. επίθ. πυρωτός. Το θηλ. ως ουσ. σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Andr. Lex., Παπαδ. Α., Λεξ., λ. πυρωτή).

Πυρακτωμένος, καυτός (μεταφ.): Ο Καίσαρης ακούγοντας το σφάλμα του Πιλάτου, (παρ. 1 στ.) πέμπει μαντάτα πυρωτά, άγρια και μανισμένα Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 4584.

πυτιά η.

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ. στον τ. πυτιά.

Το γαστρικό υγρό νεογέννητων αρνιών και κατοικιών, το οποίο περιέχει ένα πηκτικό ένζυμο και χρησιμοποιείται κυρίως στην τυροκομία για την πήξη του γάλατος και την παρασκευή τυριού ή γιαουρτιού, η πυτιά (για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 327-8): Προς παν νόσημα ιερακος. Λαβών σιναπίδιν και πυτίαν (έκδ. πιτιαν διορθώσ.) τον γάλακτος λευκήν ... δίδου μετά κρέως τω ιερακι Ιερακος. 446²⁷.

πώγος ο.

Από το ουσ. πώγων με μεταπλ. (βλ. Henrich, Κλητ.-γεν. σε -ο 11).

Το κάτω τμήμα του σαγονιού που προεξέχει, πιγούνι: τον δε πώγον (ενν. της Ελένης) τις εξείπη! Εκ πασών γαρ των γυναιών! των εκ καλλονής εν κόσμω! αμώμητως γαρ υπήρχεν Ερμον. Β 236.

πώγων ο.

Το αρχ. ουσ. πώγων. Τ. πώγωνας σήμ. λόγ. (ΑΚΝ). Η λ. και σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

α) Γενειάδα, γένει Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) Ο ΧΙ², Ερμον. Δ 262- β) το κάτω τμήμα του σαγονιού που προεξέχει, πιγούνι: αι τρίχες της κεφαλής αυτών και των πωγώνων μακρυνόμεναι πλείον παρ' ου ήσαν εις τον καιρόν της θανάς αυτών Μάρκ., Βουλκ. 339¹⁹.

πωγώνιν το, βλ. πιγούνι.

πωλάριον το πουλάρι, Κατά Ζουράρη 156, Γεωργίου ρήτορος, Στίχ. α 20, Πτωχολ. Α 116, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. κα' 2, Μάρκ. ια' 2, Λουκ. ιθ' 30- πουλάρι(ο)(ν), Αλεξ.² 1651, Διήγ. Αλ. F (Konst.) 50²⁸, Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 51²⁸, πουλάριν, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1423, 1470, Πουλολ. (Τσαβαρή)² 440, Πτωχολ. α 476, 479, Διήγ. Αλ. F (Lolos) 118^{8, 12, 13}, Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 119^{5, 11}- πουλάρι(ν).

Το μτγν. ουσ. πωλάριον. Ο τ. πουλάρι, με τροπή ο-ον, στο Βλαχ. και σήμ. Ο τ.

πουλάριν στο Meursius και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Α. πωλάριν, Σακ., Κυπρ. Β' 757, Λουκά, Γλωσσάρ., Α. πουλάρα, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., Α. πουλάρι(ν), Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ.). Ο τ. πουλάριον σε έγγρ. του 12. αι. (Caracausi, LBG). Ο τ. πουλλάριν τον 8. αι. (LBG, Α. πουλλάριον) και σήμ. ιδιωμ. (Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου). Τ. πωλάρι στο Meursius, σε έγγρ. του 16. αι. (πολάρη, Bakk.-v. Gem., Κρητολ. 6, 1978, 25) και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., ό.π.). Τ. πωλάριν και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., ό.π.).

Το μικρό του αλόγου ή του γαϊδάρου, νεαρό άλογο, γαϊδούρι ή μουλάρι: *Εγώ είμαι αιμόβορον, εσθίω γαρ τα ζώα, (παραλ. 2 στ.) και τα μικρά πουλάρια τά κάμνουν οι φοράδες Διηγ. παιδ. (Τσίουνι) 819· έπεψέν τον (ενν. ο ηγούμενος) εις ένα παναγύριν κάτι γαδάρους να πουλήσει τον μοναστηριου, οπού ήτον παλλιοί, διά ν' αγοράσει πουλλάρια Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 124· (σε παρομοίωση): τόσοσν εφύλαξεν ο καλός εκείνος κομιστής το γράμμα, όσον φυλάττει και το πωλάριον η εγκυμονούσα ίππος Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 26°.*

πώλημα(ν) το, βλ. πούλημα.

πώλησις η, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 72· πούληση, Ασοίζ. 523-23, 37¹⁶, 38¹⁶, 106¹, 150¹⁸, 250¹⁸, 250¹⁹, 402⁹, Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστ. (Κακ.-Πάνου) φ. 54· πούλησις, Ασοίζ. 9¹, 9¹⁸, 24¹⁶, 35¹⁸, 45¹⁸, 63³⁰, κ.π.α., Σοφιαν., Παιδαγ. 94, Πηγά, Χρυσοπ. 209, Σουμμ., Ρεμπτελ. 173, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1341 γ' 1, 1342 γδ' 1, 1342 γε' 1, 1343 4η' 1, κ.π.α· πληθ. πούλησεις, Ασοίζ. 250¹⁸, 286¹⁸ πούλησεις, Ασοίζ. 284¹.

Το αρχ. ουσ. πώλησις. Ο τ. πούληση σε έγγρ. του 18. αι. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 1, 1948, 143) και σήμ. Λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ. Α. πώληση, ΑΚΝ). Ο τ. πούλησις σε κείμε. του 12. (Διάλ. Ευθυμ. 126α²⁰⁰ βλ. και LBG) και 17. αι. (Μενάρδ., Τοπων. μελ. 313), σε έγγρ. του 17. αι. (Act. Kutl.² 71¹¹), στο Βλάχ. (Α. πούλημα) και σε σημείωμα του 19. αι. (Act. Χέρ. σ. 99). Η λ. και σήμ. στον τ. πώληση.

Η πώληση: Ασοίζ. 104⁹, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1345 γγ' 1· (εδώ προκ. για την προδοσία του Χριστού από τον Ιούδα με αντίτιμο τριάντα αργύρια): *Ευλαβοίνται να μη μιανθώσι (ενν. οι Ιουδαίοι)! Και δεν μετρούσι την πούλησιν, τον διαγμόν, την σύλησην του Χριστού Πηγά, Χρυσοπ. 209.*

πωλητίτσης ο, βλ. πωλητίτσης.

πωλί(ο)ν το, βλ. πουλί.

πωλότροφος, επίθ.

Από το αρχ. ουσ. πώλος και το β' συνθ. -τροφος (βλ. όμως και Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 648). Πβ. Α. πωλότροφος και πωλοτρόφος στο LBG και Α. pullipasta στο Du Cange, Lat. Η λ. στο Du Cange (Α. πωλοτρόφος).

(Προκ. για γεράκι) που έχει ανατραφεί από μικρό (σε αιχμαλωσία: σε αντίθεση με τα εξωπίαστα): *Τα φαλκόνια τα εξωπίαστα κρείττονα, παρό τα πωλότροφα Ορνεοσ. 578°.*

πωλοτρόφος ο.

Το μτγν. ουσ. πωλοτρόφος βλ. και LBG.

Εκτροφέας πτηνών, πτηνοτρόφος (για τη σημασ. βλ. Hesseling-Pernot [Πρόδρ. σ. 235] βλ. όμως και Eideneier [Πρόδρ. σ. 260], Eideneier, BZ 57, 1964, 334, Πολ. Λ., Πριν ΑΛ.³ 53 σημ.): Αφήνω τα τρανότερα κι εμβαίνω εις την λέπτην, | εις τα τσουκα-
λολάγγηνα και εις την χουρδουβελιάν | το δος εδώ, το δος εκεί, το δος εις το κουκού-
μιν, | δος εις κρησραροκόσκινον, δος εις τον πωλοτρόφον Πρόδρ. (Eideneier) II 52.

πωλώ, Πρόδρ. (Eideneier) III 176, Ελλην. νόμ. 578^α, Ασσιζ. 197^α, Κομνηνής Αν-
νας Μετάφρ. 71, Ιστ. Ηπειρ. XX¹, Αχιλλ. (Smith) N 199, Έκθ. χρον. 4^α 27, 33^α, Πτωχολ.
α 156, 247, 320, 874, Ιστ. πολιτ. 77 15^α, Ψευδο-Σφρ. 540^α, Hagia Sophia φ² 585^α· πού-
λώ, Ασσιζ. 77^α, 142^α, 196^α, 232^α, 428^α, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 171, Σπανός (Eideneier) A
521, Χρον. Μορ. H 8290, Χρον. Μορ. P 8324, Πουλολ. (Τσαβαρή)² 333, Φλώρ. 906, 1309,
Περί Ξεν. (Μαυρομ.) 150, Ερωτοπ. 609, Χρον. Τόκων 1138, 3589, Lettres 1453 4^α, Μαχ.
18^α, 504^α, 520^α, Σφρ. Χρον. (Maisano) 68^α, Χούμνου, Κοσμογ. 1578, 1620, Βουστρ.
(Κεχ.) 274^α, 278^α, M 153^α, Αιβ. Va 3017, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2832, 3946, Καρτάν., Π.
Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 373^α, Πεντ. Γέν. XXXI 15, XLI 56, Έξ. XXI 7, Λευτ. XXV 14,
XXVII 20, Δευτ. XIV 21, XXI 14, XXXII 30, Πτωχολ. α 471, 878, Ετάθ. (Martini) A' 72,
Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 19^α, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 291^α, 158^α, Πτωχολ. B 86, Hagia
Sophia ω 512^α, κ.π.α. αόφ. ηπουλήσα, Gesprächb. 57^α· γ' εν. παρατ. 'πουλέν,
Μαχ. 492^α· γ' εν. μέσ. ενεστ. πουλείται, Πτωχολ. B 195· πουλέται, Μαχ. 54^α
πουλιεται, Ζυγομ., Διηγ. Περχουέ² 225· γ' εν. μέσ. παρατ. επουλέτον, Βουστρ.
(Κεχ.) B 139^α· πουλιέτον, Κακοπ. 181· γ' πληθ. μέσ. παρατ. επουλούντασιν,
Πρόδρ. (Eideneier) IV 248-38 χφ P κριτ. υπ.: μτχ. μέσ. ενεστ. πουλώμενος, Rechenb.
5^α· μτχ. μέσ. παρκ. πωλημένος, Πτωχολ. α 432.

Το αρχ. πωλέω. Ο τ. πουλώ από αρχ. πωλώ με τροπή -ω- σε -ου- από επίδρ. των
γειτονικών συμφώνων (πβ. Χατζιδ., MNE B' 288, 293 και ΑΚΝ, λ. πουλάω). Ο τ. σε
έγγρ. του 11. (LBG, λ. πουλέω (sic), Caracausi, λ. πωλέω για πιθ. παλαιότ. μνεία της
λ. βλ. TLG), 12. (LBG και Caracausi ό.π.), 14. (Act. Vat. I 347), 16. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 4,
1951, 9, 27, 49, 71, 87, 109, Κρ. συμβόλ. 17, κ.α.), 17. (Αμάλθ. 10, 1979, 162, Δετοράκης,
Κρητολ. 16-19, 1983-4, 136, κ.α.), 18. αι (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 1, 1948, 128, 133, Βουρδουμπά-
κις, Χρ. Κρ. I, 1912, 483), στο Du Cange (λ. πουλείν) και σήμ. Το μέσ. πουλούμαι στο
Sotav. Η λ. και σήμ. λόγ.

Α' Μτβ. D Παραχωρώ, μεταβιβάζω την κυριότητα ενός οικονομικού αγαθού σε
κάπ. άλλο έναντι καταβολής αντιτίμου· πουλώ· α) (προκ. για αντικείμενα και ζώα):
Δεν είχαμεν να θρέψομεν με τι την φαμελιά μας, | στον φόρον επουλήσαμεν όλοι τα
άρματα μας Ιστ. Βλαχ. 1004· Βουϊδάκι είχε κόκκινο κι επήρε το κι εκείνο, | να το που-
λήσει, τοι έξοδες να βγάλει απ' αυτείνιο Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2059· πουλει (ενν. ο
μισταργός) τα πάντα του ως δι' εσέν, και βάνει τον εαντόν του, | και βάνει και την
οάρκαν του εις κάμινον δι' εσέναν Διδ. Σολ. P 49· (με δύο αιτιατ.): του Διός το είδα-
λον ... πούλησέ με, | αν χρήξεις, ... μάστορη και την τιμήν ειπέ με Αιτωλ., Μυθ. (Πα-
ράσογλου) 90^α· (σε σχ. κατά το νοούμενο): αν ευρεθεί άλλο τίποτες μασσαρια του
σπιτιού, ας πουληθούνε με φόβου Θεού Σεβήρ., Διαθ. 192^α· (με επιφρ. προσδ. που

δηλώνει αξία): εις εξηκοντα χιλιάδας! επουλήθηκεν ο λίθος! ο πανθαύματος εκείνος Πτωχολ. α 312^a εκείνος ... είχαν πουλήσειν το άλογον ενού Αμμουχουστιανού, του Παρπερόττου, διά δουκάτα δέκα Βουστρ. 234^b Αυτού λέγει το δίκαιον περί εκείνου οπου πουλει το αμάχι του εγγυτή του διά περίτου παρά τα του χρεωστέι (ενν. ο εγγυτή) Ασοίζ. 310^a Ωδε ξηγάται το δίκαιον εκείνου οπου πουλει το αμάχιν του εγγυτητή του περίτου τά παρά του εχρώστην (ενν. ο εγγυτητής) Ασοίζ. 60^a β) (προκ. για πρόσωπα): αντίς χαράτοι, τα παιδιά παίρνουσι (ενν. οι Τούρκοι) και πουλούν τα, και αλλου ποθες δεν ετυχεν, ούτ' εγινήκαν ταύτα Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 232^b μη έχοντας να τα αποδώσει, επρόσταξεν ο αυθέντης του να πουληθεί και αυτός και η γυναίκα του και τα παιδιά του και όλα όσα είχαν και να αποδοθεί το χρέος Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. ιη' 25' (με δύο αιτιατ. ή αιτιατ. και εμπρόθ. αιτιατ., βλ. Trapp, JÖB 14, 1965, 26): Καλλιον να την πουλήσομεν την κόρην Πλατζια-Φλωρανί πραγματευντάδες ξενικούς από αλλην γην και τόπον Φλωρ. 913^a Κόρην τερπνήν αφήρπαζας, αδελφών ημετέραν! πώλησον ταύτην προς ημάς, δούλε Θεού υψίστου, και αντ' αυτής σοι δώσομεν πλούτον, όσον κελεύεις Διγ. (Trapp) Gr. 77' (σε σχ. κατά το νοούμενο): Ποιον άλλο γένος σήμερον ευρίσκεται εις τον κόσμον! να τους πωλούν ως πρόβατα μόνον και τους Ρωμαιοι; Χρον. Μορ. Ρ 1261' (με επιφρ. προσδ. που δηλώνει ποσό, αξία): εις τον βασιλέα με υπάτε! και πουλήσετέ με τάχα! διά πέντε χιλιάδες Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 87' Πόσα τον πουλείς ετούτον (ενν. τον Αισώπον); Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Γ' 67^b Εάν λάχει ότι εις άνθρωπος ... πουλει άλλον ανθρώπον ... μίαν σκλάβαν, και έλαχεν ότι ... η σκλάβα μετά ταύτα πέσει απόυ κακήν αρρωστίαν ..., εκείνος η εκείνη οπου την αγόρασεν εμπορούν καλά να του την στρέψουν εκείνου οπου την επούλησεν μέσα εις τον χρόνον και την ημέραν, και εκείνος ένι κρατούμενος να την πάρει και να του στρέψει τα καρτοιά του όσα την επούλησεν Ασοίζ. 42^a (με εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει σκοπό): σε ομνύω, ως βασιλεύς, και κράτει το εις αλήθειαν, ότι ποτέ σου απεδώ να μη έβγεις διά δηνάρια, να πουληθείς διά χρήματα, να εξέβης (ενν. από την φυλακήν μου) διά λογάριν Χρον. Μορ. Η 4314' γ) (προκ. για ακίνητο, εδαφική έκταση, πόλη): Επούλησα τα σπίτια μου και επούλησα τους τόπους, οπου με αφήκαν οι γονείς με τους πολλούς τους κόπους Σαχλ., Αφίγγ. 85' Ας το κρατησομεν (ενν. το κάστρο) δι' ημάς να ένι ειδικό μας, να ειπούμεν ότι θέλομεν να το έχομεν πουλήσει! της κεφαλής του βασιλέως εκείνων των Ρωμαιοιν Χρον. Μορ. Ρ 8277' τον Λίβεριν να λέγει (ενν. αφέντης ο δεσπότης), να του πουλει, αν τον φανει, την χώραν την Γλαρέντζα Χρον. Τόκων 3606' (με δύο αιτιατ.): επώλησεν (ενν. ο Ανδρόνικος) αυτήν τους Βενετίκους διά φλωρία χιλιάδες πεντήκοντα, ταύτην την περίφημον και λαμπράν πόλιν Έκθ. χρον. 51^a (με επιφρ. προσδ. που δηλώνει αξία): οι Τεμπλιώτες επουλήσαν το νησιν όλον διά ρ' χιλιάδες δουκάτα Μαχ. 518^b Ειπέ με, αν επουλήσετε το χωράφι τόσα άσπρα; Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Πράξ. ε' 8' (με εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει σκοπό): γράφων (ενν. ο μισσίρ Ντζεφρές), παραδηλώνοντα να έλθει (ενν. ο βασιλεύς) σπουδαίως εκείσε! στο κάστρον όπου έπιασε, Ορεόκλοβον το λέγουσι, να το πουλήσει εις υπέρπυρα, να του το παραδώσει Χρον. Μορ. Η 8324. 2α) Διαθέτω κ. προς πώληση (βλ. και Κρωαρ., Λεξ., λ. πωλώ 2, ΑΚΝ, λ. πωλάω 1α): ηθελα έχειν πολλά να ποίσω (ενν. εγώ, ο διαλαλητής), αν έβαναν μαρτυρίαν εις το καθέναν αμάχιν τό μου διδούσιν να πουλήσω Ασοίζ. 197¹⁶ ο πασαείς επούλιε το ό,τι τον εφανότανε καταπώς του άρε-

σε εις την πούλησιν, χωρίς να παίρνει στίμα από τον τσιταδόουρον, ως γίνεται εις πάσα χώρα Σουμμ., Ρεμπελ. 173· β) διαθέτω ένα εμπόρευμα στην αγορά, εμπορεύομαι ένα αγαθό (βλ. και ΑΚΝ, ό.π. 1β): Από όλους εκείνους οπου πουλούν σιτάριν εις τον φούντικαν, καν τε Φράγκος καν τε Συριάνος, κελεύει το δίκαιον να λάβουν απε την πούλησιν το δέκατον Ασοσίζ. 244· Μία γραία επούλιεν αυγά εις το παζάρι, και έτυχεν και εβάζιδαν δύο άνθρωποι και εχτύπησαν την γραίαν και ετοάκισαν τα αυγά της Rechenb. 86· είχε συνθηθειαν Αβραάμ αυτά (ενν. τα γλυπτά) διά να φέρνει! στον φόρον, διά να τα πουλεί και βρώσιν διά να παίρνει Χούμνου, Κοσμογ. 598. 3) (Παθητ., με επιφρ. προσδ. του ποσού) κοστίζω, διατιμώμαι εις τους αυξήθ' εγίνην μεγάλον μύρτος. Και το σιτάριν επονλέτον δέκα τον μόδην Βουστρ. (Κεχ.) M 139· έκαμεν (ενν. ο βεζίρης ο Μουσταφά πασιάς) εις όλα τα πράγματα του κόσμου όσα και αν ήταν από μικρόν έως μέγα νάρκι, τόσα να πουλούνται Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 73· 4α) Παραχωρώ, έναντι χρημάτων ή άλλων ανταλλαγμάτων, κ. που συνήθως δεν αποτελεί αντικείμενο διαπραγματεύσεως (βλ. και Μπαμπιν., Λεξ., λ. πουλώ 4, ΑΚΝ, ό.π. 2): εκείνοι οπου πωλούν την χάριν του Αγίου Πνεύματος, διά φιλαργυρίαν του κάμινουν Ιστ. Πατρ. 195· και την ζωήν του και την τιμήν του και την σωτηρίαν του την πουλει (ενν. ο φιλαργυρος) διά να συνάξει άχρηστα χρήματα Πηγά, Χρυσοσπ. 315 (4)· χαροκοπά η πολιτική και δίδει το κορμίν της,! έξω πουλει (έκδ. εξωπουλει· διόρθ. Ξανθ., Βυζαντίς Α', 1909, 350) τα κάλλη της και χάνει την τιμήν της Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 257· στοχαζόμενοι ... μήπως και είναι κανένας πόρνος ή ασεβής ωσαν ο Ησαύ, ο οποίος διά ένα φαγητόν επούλησε τα πρωτοτόκιά του Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Παύλ. Εβρ. ιβ' 16· (εδώ με εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει τη βάση υπολογισμού): Η δικαιοσύνη εχάθηκε, φίλε μου, απ' τ'οι κριτάδες,! με τα δηνέρια την πουλού και κάνουν σα ληρτάδες Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 42· β) (μεταφ.): Ο Μενέλαος πάντοτε εις αυτόν (ενν. τον Πάριν) ουσκοπίζει·! βυγλίζει πάντα εις αυτόν, καλά έχει τον νουν του·! της γυναικός του την χολήν θέλει να του πουλήσει·! αλλά πολλά είναι ακριβόν να το αποπληρώσει Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 4818· Τ' αγοράσες πολλ' ακριβά (ενν. τα φιλιά), γιατί με τη γλυκύτη,! ο έρωτας σου πούλησε σμιγμένη την πικρότη Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [330]· επειδή ακριβά την αγόρασε (ενν. την βασιλείαν) διατ' εσένα, άνθρωπε, ο Υιός του Θεού, με το αίμα του, τώρα φτηνά σου την πουλει, διά ποτήριν ψυχρού ύδατος Πηγά, Χρυσοσπ. 145 (54)· (εδώ παθητ., με αιτιατ.): Δεν έχει εκεί να εύρει έλεος, παρά όποιος έχει σήμεραν έλεος σπαρμένον εδώ· μη μου έλπισεις τότε να εύρεις συμπάθειαν, τώρα την γύρεψε. Εκεί τότε έλεον δεν σε πουλιέται, μηδ αγοράζεται Πηγά, Χρυσοσπ. 140 (41). 5) Προδίδω, εγκαταλείπω κάπ. (η σημασ. ήδη αρχ. καθώς και σήμ., βλ. ΑΚΝ, ό.π. 2β): πονηρόν και δήμιον, όμοιον του μαθητού του δόλιου,! οπου επούλησεν τον αόρατον Δεσπότην, Αφέντην των απάντων Χρον. Τόκκων 2701· Ω Δέσποινα, τα θάρρη σου στο Γιούδα απαντέχεις;! Επούλησε το τέκνο σου, κι εσύ δεν το κατέχεις! Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 2861· ο Ιούδας διά φιλαργυρίαν πωλει τον διδάσκαλον Πηγά, Χρυσοσπ. 204 (39)· (εδώ με εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει αξία): τον οποίον (ενν. κακόν) σκοπόν έδειξεν ο Ιούδας πουλώντας τον διδάσκαλον διά τριάντα δηνάρια, τόσα όσα εμελέτησε αν τύχει να κερδίσει, κλέπτοντας από την τιμήν εκείνον του μύρου Πηγά, Χρυσοσπ. 161 (34)· Τα τριάκοντα αργύρια της πουλήσεως του Ιωσήφ δεν είναι φανερόν εικόνισμα και σκιαγραφία της προδοσίας του Ιούδα, οπου επούλησεν απατά διά τριά-

κοντα αργύρια τον Κύριον; Πηγά, Χρυσοπ. 202 (31). 6) (Μεταφ.) εξαπατώ κάπ. (βλ. και Κριαρ., Λεξ., ό.π. 3): Οι άρχοντες λογιάζοντε πλούσοι πως να 'ν' κι οι άλλοι, γή να 'χου βίον να περνούν, να φαίνονται μεγάλοι! κι επήγαν κι επουλήσαν τσι πως θέλουσι να φύγουν! και τότες, σαν τ' ακούσανε, εβγαίνουσι και σμίγουν Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 545²¹. Ευθύς σουμφωνήσασι να μηδέν πολεμήσουν, αλλά το περισσότερον τον δούκαν να πουλήσουν Κοκων., Μπούας 49 φρ. πουλώ ψόματα = λέω ψήματα: Ξεύρεις και πουλείς τα ψόματά σου! τός' ακριβά, και κείνες! τις ψεύτικες θωριές και τις ελπίδες Πιστ. βοσκ. II 7,14.

Β' (Αμτβ.) με το ρ. αγοράζω για να δηλωθεί ότι κάπ. διεξάγει εμπόριο, ότι εμπορεύεται: ει δε ο άνδρας της ποιεί την συμβίον του έμπορην, ώσπερ να πουλεί, ν' αγοράζει ... Ασοϊζ., 346⁶ κανένας μηδέν είναι απότομος την Κυριακή να πουλήσει, ουδέ ν' αγοράσει, ουδέ καμίαν πράξιν να ποίσει Μαχ., 630⁶ απ' εκείνο (ενν. το ξύλον) έπεφταν όλοι εκείνοι οπου επουλούσαν και αγοράζαν έξω από τον ναόν (ενν. του Σολομώντος) Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 198⁷.

Φρ. 1) πουλώ δουλεία = πουλάω προϊόντα: την ενορίαν μου επήραν και αφόρισαν ότι «... όποιος με συναναστραφεί η φέρειπραματευτάδες και πουλήσω δουλεία η όποιος με μετρήσει διά παπά ...» και άλλα πολλά τα τοιαύτα Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 62⁷. **2)** πουλώ κ. με τας φωνάς = εκποιώ κ. σε πλειστηριασμό: εάν ένι ότι τα πράγματα εκείνου τον τεθνεώτος ήσαν τοιαύτα οπου ουδέν εδύνουνταν να βαστάξουν να 'παντήσουν χρόνον και ημέραν να μηδέν ποντιστούν ..., το δίκαιον ορίζει ότι παρεντός ότι τα πράγματα να έλθουν εις την αυλήν, ότι ο βισκούντης με τους β' κριτάδες έχουν καλά άδειαν να ποίσουν παρεντός να πουληθούν με τας φωνάς όλα τα πράγματα εκείνου τον απεθαμένον Ασοϊζ., 138²⁸.

Η μητχ. παρκ. πουλημένος ως επίθ. = (προκ. για δούλο) που αποκτήθηκε με πώληση (εδώ σε μεταφ.): Άλλοι ... εις κοινόβια ήλθον' ... και θεληματικώς έγιναν δούλοι πουλημένοι, λογιάζοντες πως εις τον εαυτόν τως δεν ζούσιν πλέον, μα εις τον του Χριστού πόθον, του οποίου ηκολούθησαν Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 63⁷.

πώμα το' Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 184² πούμα.

Το αρχ. ουσ. πώμα. Ο τ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., Πάγκ., Ι-διωμ. Κρ.² Δ' 568, Κωστ., Λεξ. τσακων. κ.π.α.) Η λ. και σήμ.

1) Καπάκι, σκέπασμα που κλείνει το στόμιο δοχείου, τάπα: ένα σταμνί, ενάμισο μίστατο, ένα πούμα, μια κοντάλα κι ένα πανιέρι και 'να κρασομούζουρο και δυο παλιολαίνες, υπέρπυρα β' Βαρούχ. (Bakk.-v. Germ.) 847¹¹. (εδώ προκ. για το κάλυμμα που φράζει μια είσοδο η σημασ. ήδη μτγν.): «Ιωαννίτρη μου, παιδί μου,! πού υπάγομεν, ειπέ μου; Εις των ποντικών την τρύπαν; Τι ποιήσομεν εκείσε; Η να κρύφομεν το πώμα;» Χρησμ. I 112. **2)** (Εκκλ., στον πληθ.) διακοσμητικά στοιχεία ιερατικών αμφίων (για τη σημασ. βλ. LBG στη λ.): Τα πώματα, τα μεγάλα και τα μικρά, οπου είναι εις το μανδύον, τον τύπον φέρουσι της παλαιάς και της νέας Διαθήκης, ως μεσίτης των δύο Διαθικών, εις τύπον Χριστού Μαλαξός, Νομοκ. 122.

πωματίζω.

Το μτγν. πωματίζω, αν δεν προκ. για ρ. ποματίζω (βλ. και LBG). Η λ. και σήμ.

(Ιατρ.) εμφράσσω σωματική κοιλότητα ή τραύμα, συν. για να σταματήσει αιμορραγία· εδώ πιθ. προκ. για την εφαρμογή πίεσης, με σκοπό την αποστράγγιση σωματικών υγρών: Ο δε (ενν. Μαχόμετ-πεγ) μέλλων πωματίζεσθαι (έκδ. ποματίζεσθαι διορθώσ.) παρά των ιατρῶν του κενώσαι των εντέρων το βάρος και κομφίσαι πνεύμονα και ήπαρ, διεργάη κοιλίαν και πάσαν την ένδον πλάσιν αυτού τη γη παραδεδώκασιν εντός του δαματίου, ου έκειτο· το δε σώμα μύροις αλείψαντες και συνδόνι ειλήσαντες κατέθηκαν επί στρωμένης ως ασθενή ζώντα Δούκ. 169^η.

ῥῶνω, βλ. αμπῶθω.

πῶποτε, επίρ., Προδρ. (Eideneier) IV 46 χφ VPK κριτ. υπ., 434, Δεγ. Z 1083, 4140, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.- Jeffr.) 11703, Χρον Μορ. H 7786, Χρον Μορ. P 3027, Διηγ. παιδ. (Tsiouni) 248, Γεωργήλ., Βελ. Α (Bakk.-v. Gem.) 211, Κορυών., Μπούας 86, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 249, Ιστ. Βλαχ. 1890, Βεστάρχης, Στ. πολιτ. Ελεάζ. 249, 301, 669, Διακρούσ. (Κακλ.) 1003, Κονταράτος, Στ. πολιτ. 468.

Το αρχ. επίρ. **πῶποτε**. Τ. **πῶποτες** σε χφ του 17. αι. (Καδάς, Βυζαντ. 14, 1988, 364) και στο Du Cange.

1) (Με άρνηση) **α**) ποτέ ως τώρα: Πτωχολ. α 894, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.- Jeffr.) 2375· **β**) ποτέ (πια, από τώρα και μετά): τα οποία (ενν. φύλλα) βάνε και εις το κρασί και πίνε τα να μη κρυγώσεις **πῶποτε** Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 255· εις έν ομολογήσαντες Ιταλοί και Γραικοί, ... υπεστρώθη όρος ... ως ουκ εναντιολογήσουσι **πῶποτε** Δούκ. 267^η. 2) (Χωρίς άρνηση) **α**) μέχρι τώρα· (σε εκφτ. πρόταση που υπονοεί αρνητ. απάντηση): Χρον Μορ. H 3932· (έναρθρ. με μτχ· βλ. L-S, στη λ. σημασ. 4): Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 177, Γλυκά, Αναγ. 358 κριτ. υπ· (με έναρθρ. μτχ.): φιλανθρωπότατε **πῶποτε** των κρατούντων! αλλ' ενεργητικότατε των όλων βασιλέων Γλυκά, Αναγ. 358· **β**) κάποτε, σε κάποια χρονική στιγμή, τυχόν: Χαράν αν εύρεις **πῶποτε**, όθεν ουδέν παντέχεις,! καλώς την χαίρου, ω νιέ, καλώς και την ευφραίνου Σπαν. (Ζώρ.) V 32· (σε θέση επιθ.): μη τύχει **πῶποτε** καιρό και κατεβούνιν Τούρκοι! και εύρουν τα (ενν. τα ψευδοκάτιργα) και σέβουσιν και κάμουν τον ζημίαν Χρον. Τόσκων 1133.

ῥῶρα η, βλ. σῶρα.

Πωρικολόγος ο, Πωρικ. (Winterwerb) I τίτλ. κριτ. υπ.

Από τον τ. ῥωρικόν του ουσ. σπαρικόν (βλ. ἄ. σπαρικός) και το β' συνθ. -λόγος. Πβ. το μτγν. ουσ. σπαρολόγος.

Τίτλος έργου: Τα καταλόγια ὡδε του Πωρικολόγου Πωρικ. (Winterwerb) I τίτλ.

ῥωρικός, ῥῶρ'κός, επιθ., βλ. σπαρικός.

πωρή η, βλ. πρωνή.

πωρνό(ν) το, βλ. πρωινό(ν).

πῶρος ο.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ. με διαφορ. σημασ.

Το στερεοποιημένο υγρό πύου σε απόστημα: *Περί καρφίου. Σχίσον αυτό (ενν. το καρφίον) μετά σιδήρου πεπυρωμένου, και εάν ἔχη πῶρον, ἔκβαλε αὐτόν, και βάλε ἄλας ἡ θηριακὴν* Οἰνεοσ. 582²⁵.

πωρότης η.

Από το ουσ. πῶρωσις αναλογ. με ουσ. σε -ότης.

Φανατισμός· ἄκρητη ολοκληρωτική αφοσίωση σε κ.: *την ἐπότισαν* (ενν. οι Ιουδαίοι) *την αγίαν Θεοτόκον ἀπ' ἐκεῖνο το νερόν και ἔτσι ευρέθη καθαρὰ και ἀμόλυντος ... ἀμὴ ἡ πωρότης και ἡ τυφλὰρα τους κατά τον προφήτην Ησαΐαν δεν τους ἄφραεν να πιστεῦσουν* Πρόσκυν. Κουτλ. 390 151¹.

πωρίνω.

Από το ουσ. πῶρος και την κατάλ. -ίνω.

(Αμτβ.) αδυνατίζω, ισχυαίνω, γίνομαι εύθριπτος σαν πουρέ: *Εμπορεῖ ... να ομωθῇ το βίτσιον της ζήλας εις ἕναν πουλλὴν τό κράζουν πῶν ἡ νίμπιο ... το πῶν είναι τόσον ζηλλιάρικον, ὅτι αν ἰδεῖ τα παιδιὰ του να παχύνουσιν εις την φουλλιάν τους, κρον τους με την μούτην του εις τα πλευρά διὰ να σαπύνει το κρέας τους και να παρίνουνσιν* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 87.

πῶρωσις η.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ. στον τ. πῶρωση.

(Εδώ) ηθική αναισθησία, ἔλλειψη κάθε ηθικοῦ ενδοιασμοῦ· εμμονή με φανατισμό σε κ. (η σημασι. ἤδη μτγν.): *Ὁ πῶρωσις, ω τυφλώσις, ω θεῖα καταδίκη! ἀλλὰ Εσὺ, φιλάνθρωπε, δος τους να ἔχουν νίκη, διὰ να νικῶσουν τον εχθρόν αὐτόν που τους τυφλώνει, και μέσα εις το τάρταρον παραίνει και τους χάνει* Ιστ. Βλαχ. 2747.

πως, σύνδ., Ασσίζ. 171^{14, 30, 36}, κ.α., Απολλών. (Κεχ.) 522, Διηγ. Βελ. χ 135, Μαχ. 112^{11, 15}, κ.α., Διηγ. Βελ. Ν² 139, Λίβ. Va 1560, 2995, 3588, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 14, 823, 1060, κ.α., Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1674, Κορων., Μπούας 62, 94, Κώδ. Χρονογρ. 51⁷, Ιστ. πατρ. 79¹, Αλφ. 14⁶⁰, Μορελ., Κλίνη φ. 136⁷, Κυπρ. τρωτ. 76⁷, Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ' 104, Τσιρίγ., Επιστ. 168^{11, 20}, Ιστ. Βλαχ. 131, 320, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 409, 455, κ.α., Μεταξά, Επιστ. 47⁹, Διαθ. Νικωνος 251¹⁷, Νεκτάρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 150, Χριστ. διδασκ. 233, Πρόλ. εις ἑπαινον Κεφαλλ. 45, Λεηλ. Παροικ. 212, Διγ. Ο 1233, Τζάνε, Κρ. πόλ (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 431⁷, 446^{5, 6}, Μπερτόλδος 12, κ.π.α. το **πως**, Ασσίζ. 331¹⁰, 423¹⁰, Χρον. Μορ. Η 8125, Χρον. Μορ. Ρ 3964, Διηγ. Βελ. χ 477, Μαχ. 378^{16, 17}, 542⁸, Χούμνου, Κοσμογ. 1823, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 638, Γαδ. διηγ. (Βασιλ.) 112, 238, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 91, κ.α. (ἐκδ. τοπῶς), Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) 23, Πανώρ.² Α' 39, Σεβήρ., Διαθ. 192¹, Φορτουιν. (Vinc.) Ιντ. α' 47 (ὁτό πως), Β' 20 (ὁτό πως), Δ' 183 (ὁτό πως), Λεηλ. Παροικ. 215, 313, 550, 661, κ.π.α.

Από το επίρρ. πῶς (η εξέλιξη ἤδη μτγν.: βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 379, Γλωσσ. ἐρ. Α' 427, Β' 194, 195, Χόφμαν, Ιστ. ἐλλήν. γλ. Β' 159⁹ για ετυμ. και από το επίρρ./σύνδ. ὁπως βλ. Τζάρτζ., Νεοελλ. σύντ. Β 282 ΡΤ¹ ἀλλά και Παπαδ. Α., Λεξ.). Η συνεκφ. το **πως** (για την οποία βλ. Τσοπανάκης, Κρητολ. 8, 1979, 59-60 και Κριαράς, ΕΕΦΣΠΘ

19, 1980, 131-132) στο *Somav.* και σε έγγρ. του 16. αι. (Έγγρ. Σόχου Α' 20) πβ. και το πώς, Α. πώς. Η λ. στο *Somav.* και σήμ.

1) (Ειδικός) ότι μάθε εκ το πιττάκιμ μου την θλίψιν ήνπερ έχω| και της ψυχής μου τον σφασμόν, πώς είμαι μαραμένος Αχιλλ. (Smith) N 972: Αυτοί του αποκριθήσαν πώς δεν το παραδίδουν (ενν. το καστέλλιν)| ώστε μπορούν και δίνονται στέργουν να πολεμίζουν Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 649: Και δε λογιαζον οτό πώς το σκότος τσι ανιμένει,| το πυρ και η φλόγα και η στια κι η πίσσα η βουλιωμένη Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 61 (έκδ. οτοπώς)· με προηγ. (ή επόμ.) το ότι πλεοναστικά (βλ. και ότι (I) 1η, Jannaris, *Hist. Gramm.* 414, Χατζιδ. MNE Α' 379, Β' 508): Ξεκαθαρίζω ότι πώς τα σώχωρα ... είναι όλα λίμπερα Διαθ. 17. αι. 10⁹⁴· ήκουσαν οι αδελφοί της κόρης ότι πώς επήραν την αδελφήν τους Διγ. Ανδρ. 318²⁵· Πιζάνοι γουν κατέχοντας πώς ότι Φλωρεντινοί| έχουσι πλέον δύναμιν και δεν έχουσι κείνοι,| απόφηναν να 'ποκλιθούν πάντες στην Βενετιαν Κορων., Μπούας 18· με το να πλεοναστικά και οριστ. (βλ. και να (I) ΠΑ'1β): Πιστεύομεν και ομολογούμεν ότι πώς ο Κύριος ημών Ιησούς Χριστός να ενομοθέτησε τον Ιερών του Δείπνον Χριστ. διδασκ. 150· έπεσε όλο το κατάβαρο εις τους άρχοντας το πώς να είναι αιτία ατοί τους και η βουλή να γίνονται ετούτα τα καμώματα Σουμμ., Ρεμπελ. 165· με το να και υποτ. προκ. για το αμφίβολο ή ενδεχόμενο (βλ. και να (I) ΠΑ'2β): είχε πάντοτε υποψίαν εις του λόγον τως, πώς να μην είναι πιστοί ως έλεγαν Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 395· παίρνει κρινό νερόν από τη βρύση| κι έρχεται προς εμένα να το χύσει·| ραίνει και λαντουρά το πρόσωπό μου| λογιαζοντας πώς να 'ναι γιατρικό μου Βοσκοπ.² 40, 2) (Αιτιολ.) επειδή: ο ρήγας, όντεν άκουσε αυτό το δεν εθαρρει,| εδόξασε τον Κύριον πώς είδεν τέτοια χάρη Ριμ. Απολλών. (Κεχ.) 1756· εις όσον εμπορώ στρέφομαι κλιόντα| τ' απομονάδιν της ζωης διδόντα| σ' εσέν, Σωτήρ, όπου τιμώ κι ολπίζω,| περίλυπος και τόσοσν πικραμένος| το πώς την ζων μου εξόδιασα στα βάρη Κυπρ. εκρωτ. 131¹⁰· η πορφυρογέννητος, η ωραία η Μαργαράνα! ... είχαν μεγάλη λύπη| το πώς ουδέν εφάνηκεν ο Ιμπέριος εις την ρένταν Ιμπ. 365· πλεοναστικά με προηγ. το ότι: μην λυπάσαι ότι πώς μισεύω ...,| γιατί, τάζω σου, γλίγγορα 'ς τούτον τον τόπο παίνω Διγ. Ο 938. 3) (Συχν. πλεοναστικά) με επόμ. βουλευτικές και τελικές προτάσεις (βλ. και να (I) ΠΒ'2α και ότι (I) 5β): ο θάνατος τα πάθη μον πώς να τελειώσει τάσσω Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 459· (εδώ και το ότι πλεοναστικά: βλ. και ότι (I) 1γ): εγώ έλεγα τον ότι φοβούμαι και εκείνος μοι έδιδεν όρκους φρικτούς ότι πώς να μηδέν με αρνησθεί εις τους αιώνας Διγ. Ανδρ. 369¹⁴· *Περί* απροίκου γυναικός, όπου προίκα δεν έταξεν, ότι πώς τόσο να δώσει και χηρεύσει Βακτ. αρχιερ. 409 4β' 1· αδελφοί, δεν σας το έγγραφα, ότι πώς να πορνεύετε, αμη διά να μην απελπίζεται τινάς καν αμαρτωλός πολλά και αν είναι Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 316· 4) Στο σχ. μόνον πώς δεν (βλ. μόνον Α'2): μετά πολλού θυμού τον ύβρισε και μόνον πώς δεν τον έδειρε Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 341.

πώς, επίρρ., Γλυκά, Στ. 256, Καλλιμ. 952, 953, 2280, Διγ. Z 3013, Χρον. Μορ. Η 3564, Βίος Αλ. 2956, Δεστ. Παρουσ. 188, 210, Απολλών. (Κεχ.) 101, Αιβ. διασκευή α 1014, Αιβ. Esc. 1220, 2184, Αχιλλ. (Smith) N 343, 344, 345, κ.α., Αχιλλ. (Smith) Ο 74, 348, 439, Βεν. 36, Ανακάλ. 26, 27, Μαχ. 20⁹, 256⁷, Θησ. Προλ. [264, 266], Β' Υπόθ. [2], Ch. pop. 65, Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 45, 183, Σοφμαν., Γραμμ. 82, Συναξ. γυν. 956, Απόκοπ.² 79,

80, κ.α., Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 5, 164, 175 κ.α., Εκθ. Χρον. 12³, 65¹³, Ριμ. Απολλ. (Κεχ.) 35, 107, 171, κ.α., Κορων., Μπούας, 137, Θρ. Θεοτ. 53, Πτωχολ. α 346, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 47, Ιστ. Βλαχ. 1100, Διγ. Ανδρ. 328²⁷, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Γ' 476, Ε' 400, Φορτουν. (Vinc.) Β' 485, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 354, Hagia Sophia ω 521¹⁹, κ.π.α.² το πώς, Χρον. Μορ. Η 7606, Λιβ. διασκευή α 1345, Λιβ. Esc. 2247, Αχιλλ. (Smith) Ν 15, 647, 753, Αχιλλ. (Smith) Ο 369, 439, Ιμπ. 57, Βεν. 37, Θηρ. Πρόλ. (Κακλ.) 174, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 859, κ.π.α.

Το αρχ. επίρρ. πώς. Η συνεκφ. το πώς στο Somav., Λ. (το) πώς, και σήμ. (AKN, στή Λ.)² ββ. και το πως, ά. πως. Η Λ. και σήμ.

Ερωτ. επίρρ. (σε ευθείες και πλάγιες ερωτ.) 1) Με ποιο τρόπο: Ιερακοσ. 358²⁸⁻²⁹, Απόκοπ.² 78, Διγ. Ζ 349 χφ. Α κριτ. υπ., Προδρ. (Eideneier) IV 80² έδε το πώς παρέρχονται κατά μικρόν οι πάντες Αχιλλ. (Smith) Ν 1922² με τον ειδικό σύνδ. ότι (βλ. και ότι 1ε): Περί νηστείας ... και διατί λέγεται αποδεκάτωσις και πώς ότι και τας ημέρας αποδεκατούμεν Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1220 γ' 3· Περί ναυαγίου, οπού ναυαγήσει το καράβι και ρίχνουν εις την θάλασσαν τινά είδος, ότι πώς πέφτει η ζημία. ... Ζημιώνονται πάντες κατά το ποσόν της πραγματείας τους ... Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1239 κβ' 2· Περί κληρονομίας αδελφού από άλλον πατέρα ή από άλλην μητέρα, και ανεψιών από αδελφόν ομομητριον και ομοπάτριον, ότι πώς κληρονομούν αυτόν Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) Α' 100²⁸. 2) Για να διατυπωθεί ερώτηση α) σχετικά με τη μορφή ή την κατάσταση κάπ.: Είδον εκείνην την καλήν, ερωτικήν την κόρην! συμπαίζουσαν μετά τινος, ερωτικά φιλούσαν! και πώς την είδα, μάννα μου, το πώς ειπείν ουκ οίδα! αι-σθησιν, νουν και λογισμόν και γνώσιν επαφήκα, Ι λίθος εγένην, μάννα μου, ακίνητος εστάθη Καλλιμή. 1177· β) για την εξέλιξη κάπ.: τι 'τονε αιτια άνθρωπος και αποθαί-νει, πώς ήτον, πώς εγένηκε και, απής θαφτεί, πού πηραίνει Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 977· τον ρωτά το πράμαν πώς εσέβη Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1087· γ) σχετικά με την άποψη κάπ.: Λέγουν (ενν. ο λύκος και η αλεπού) και του κυρ γάδαρου: «πώς είναι η βουλή σου;» Γαδ. διγ. (Βασιλ.) 183· Ο τόπος τόν αφέντεψα, φίλε, και πώς σ' αρέσει; Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 896. 3) Επιφωνηματικά για έντονη απορία, θαυμασμό, έκπληξη: Λόγ. παρηγ. Ο 633· νεκρόν και πώς σε θεωρώ, άπνουν και πώς σε βλέπω! Βέλθ. 1159 δις· Πώς γονατίζει η Δέσποινα, του Αδάμ η σωτηρία, και λέγει την ο άγγελος το «Χαίρε η Μαρία!» Βεν. 28· Πώς απομένω ο ταπεινός και πώς δεν αποθαίνα; Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 3923. 4) (Δυνητικά) πώς μπορώ/είς κλπ. να, πώς συμβαίνει και Ουκ έμαθες τα ημέτερα; Και πώς απεκοιμήθης; (παράλ. 1 στ.) Πώς υπομένεις, απορώ, ταύτην την αδικίαν; Γλυκά Στ. 255, 257· οπού σ' εχόρτασε φιλή, τώρα πώς την αρνει-σαι; Ερωτοπ. 439. 5) Τι Για δε πώς έκαμεν αυτός, πώς έκαμεν εκείνος, Ι έπαρ' και εσύ παρηγορία, ως το 'καμεν εκείνος Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1523· τους ακαρτερούσαν εκ-κεί ... διά να τους φέρουν λόγον το πώς απεφασίσθη εις αυτούς Σουμμ., Ρεμπελ. 179· βουλήν απήραν ... Ι το πώς να πράξουν αισθητά περί της βασιλείας Χρον. Μορ. Η 907. 6) Πόσο α) σε ποια τιμή: ερώτησε εις το διάβαν σου επί τους Βενετικούς! το πώς πωλιέται το τυρίν, τι έχει το κιντηνάριον Προδρ. (Eideneier) IV 122· β) πόσο πολύ: Ω κύρη νου, να το 'Ξευρες πώς είμαι πονεμένη, Ι να 'σουν ποθέ να μ' έβλεπες πού μ' έχουσι βαλμένη Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1389· να μάθετε δε άπαντες, να πληροφορηθεί-τε, Ι το πώς ο πόθος δύναται και πόσα καταφλέγει, Ι να μάθετε την δύναμιν και την

ισχύν τήν ἔχει Αχιλλ. (Smith) N 15. 7) Με βουλευτική, τελική ή συμπερασματική πρόταση (πλεοναστικά): Ποικῖν ἀνάσχον, δέομαι, ὅπερ ἐγὼ λαλήσω, ἵ ὅτι ἡ ψυχὴ μου ἐτρόμασσε πὼς να το ομιλήσω Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 88· ἐντὺς τοὺς ἐδιώρθωσαν το πὼς διὰ να πράξουν Χρον. Μορ. P 7020· το ταχύ σηκώθηκεν στο φόρο να γυρίσει, ἵ το πὼς να βρεῖ αγοραστή, το ψάρι να πουλήσει Βεντράμ., Φιλ. 162. 8) Γιατί, για ποιο λόγο (βλ. και Lex. Chron. Μορ. πὼς 6): Θρηνοῦν και κλαίουν (ενν. ο βασιλεὺς με την βασιλίσσαν), θλίβονται πὼς οὐκ ἐθινατώθην ἡ κόρη ἡ πανεξαίρετος ἀδίκως, διχα αἰτίας Φλώρ. 714· ἀρξέτο να τον ἐρωτά (ενν. ο ρήγας) το πὼς ἦλθεν ἐνταῦτα. ἵ Κι ἐκεῖνος (ενν. ο μισέρ Τζεφρές) ἀποκριθῆκεν· ἦλθεν να προσκινήσει ἵ στα μοναστήρια Χρον. Μορ. P 5789· Βαρὺ με φαίνεται πολλὰ και πάλιν θλίψιν ἔχω, ἵ το πὼς οὐδέν προκλίνεσαι εἰς ἐρώτα να ἐρθεῖς Αχιλλ. (Smith) O 369. 9) Ὅπως, καθὼς, ὅταν (βλ. και Lex. Chron. Μορ. πὼς 7): πὼς πῆγαινα στο δρόμον, ἵ ἀπὴν ἐδιάρηκα ἀπὸ δω, εἶχα μεγάλον τρόμον ἵ και το καράβι ἐβούλησε, κι οἱ ναῦτες ἐπινγήκα, ἵ και ἀπ' ὅλους μοναχὸς ἐγὼ ἔξω στη γῆν ἐβγήκα Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1091· Τριακόσιοι Φράγκοι ἐκέρδισαν ἐκεῖνα τα φουσοῦτα, ἵ το πὼς το μέλλω ἀφηγηθεῖ ἐμπρὸς εἰς το βιβλίον μου Χρον. Μορ. H 4683.

Φρ. 1) Δενίονκ ἔχω πὼς = δε μπορῶ να, δεν ξέρω πὼς να (βλ. και Εἰτιτομή ἔχω 5 και Lex. Chron. Μορ. πὼς 8): οὐκ εἶχαν πὼς να ποιήσουν Χρον. Μορ. P 2931· οὐκ εἶχεν πὼς το ἀρνηθεῖ Χρον. Μορ. H 673· ΜΠΡΑΒΟΣ: Πετροῦτσο, γύρισε ἐδεπά, τ' αὐτιά σου ἐμένα δώσε. ἵ ΠΕΤΡΟΥΤΣΟΣ: Ἀν εἶχες πεις τα χέρια μου, ζιμιὸ εἶχα τα ξαπλώσει ἵ να σου τα δώσω, μα τ' αὐτιά δεν ἔχω πὼς σου δώσει Στάθ. (Martini) Α' 150. 2) Πὼς ἔχεις/εἰ, πὼς (τα) πάγεις/εἰ; κλπ. = πὼς εἰσαι/εἴναι, τι κάνεις/κάνει; κλπ.: ἐρώτησέ τον: «Πὼς ἔχει ἡ κόρη, ἡ Ταρσία;» ἵ Ο δε: «Καλῶς ἔχει» φησὶν Απολλων. (Κεχ.) 576· τον ρωτά ... (παρ. 1. 1 στ.) ... πὼς ἐπηγε στον καιρὸν ἐκεῖνον οὐοὺ λείπει Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1089· Τον λέοντα ῥώτησεν (ενν. ἡ ἀλεπού), εἶπεν τον: Πὼς τα πάγεις ἵ ...; Αἰτωλ., Μύθ. (Παράσσυλου) 136¹³. 3) Πὼς ακοῦς/εἰ, καλεῖσαι/ται, σε λέγουν, σε λέει κλπ. = ποιο εἶναι το ὄνομά σου/του, τῆς κλπ.: Εἰδὼ γράφομεν τις τοπικὲς συνόδους, ποῖα εἶναι και πὼς καλοῦνται ἐκάστη Βακτ. ἀρχιερ. (Ακανθ.) Α' 262· Πὼς λέει τῇ γενιά σου; Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 421· «Ποια 'σαι;» τῇ λέγω, «Πὼς ακοῦς; Πὼς λέει τ' ὄνομά σου;» Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 420.

πώσποτε, ἐπίρρ., Προδρ. (Eideneier) IV 46.

Απὸ τῇ συνεκφ. πὼς ποτέ. Η λ. τον 6. αἰ. σὲ ἐπιγρ. (L-S Suppl.)

(Αοριστολ.) κάπως κάποτε· λιγούλακι: Εἰ δε πολλὰκις πλανηθεῖ κανεῖς των καλογέραν, ἵ αν μουρμουρίσει πώσποτε και ἀναστενάξει ὀλίγον, (παρ. 1. 1 στ.) οὐδέ συμφθάνει ο ταπεινὸς εἰπεῖν το «κὺριε ἐλέησον» (παρ. 1. 1 στ.) ἀντίκα γαρ ἀνάρπαστον σηκώνουν τον ἀθλίως αὐτ. IV 250.

P

ραβ(α)σι(ον) το.

Κατά Κριαρ., Λεξ. (λ. ραβασάκι) από το ρουμαν. *pătas* βλ. και Φωτειν. [Νομ. Προχ. σ. 663]. Κατά Ανδρ. Λεξ. (λ. ραβασάκι) από το ολαβ. *pawas* βλ. και ΑΚΝ (λ. ραβασάκι). Πβ. σημερ. ραβασάκι (<ραβ(α)σι και την υποκορ. κατάλ. -άκι) με διαφόρ. σημασ. Η λ. ραβ(α)σι σε κείμεν. του 18. αι. (Φωτειν., Νομ. Προχ. 26, 27) και στο ΑΛΝΕ.

Ξύλο για τον υπολογισμό αριθμητικών πράξεων (για τη σημασ. βλ. και Μυριανθόπουλος, Κυπρ. Σπ. 12, 1948, 116, Κουκ., ΒΒΠ Ε' 34): οι γαρ Αγαρηνοί ἦσαν ἀγράμματοι και ἀμαθεῖς πολλά, ὥστε κόπτοντες και χαράκια ποιοῦντες διὰ ξύλων ἡριθμουν ... Λέγουσι δε τα ξύλα ταῦτα, ἀπερ ἡριθμουν και ἀντί αριθμητικῆς εἶχον και λογαριασμον, ... ραβ(α)σια ἤτοι λογαριαστήριον Ιστ. πολιτ. 27^α.

ραββί ο, Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 428²¹, 428²⁸, 432¹⁵, 433¹⁷, 442⁴⁹, κ.α.: ραββίς, Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 432¹⁵· ραμβί, Μυστ. παθ. 41· πληθ. ραββίδες, Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 428¹⁵, 433¹⁷.

Το μγν. ουσ. ραββί. Ο πληθ. ραββίδες όπως και ραββείς τον 5.-6. αι. (Lampe, Lex. λ. ραββίς) για τον πληθ. βλ. και LBG (λ. ραββίς). Ο τ. ραββίς τον 11.-12. αι. (LBG, TLG). Η λ. και σήμ. άκλ.

(Εβρ. θρησκ. τίτλος) αυτός που διδάσκει και ερμηνεύει το μωσαϊκό νόμο και τις Γραφές, δάσκαλος: *το λέγει ο ραββί* Αννά ... *πως η προφητεία αυτή εγροικάται διά τον Μεσσιαν* Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 464¹¹⁶· (ως προσφών. του Ιησού από τους μαθητές του): *Σιμώνε ο Ιούδας προς αυτόν* (ενν. τον Ιησού), *«Χαίρε, Ραμβί»*, τον λέγει Ντελλαπ., Στ. Θρηνητ. 137.

ραβδάκι το, Βοσκοπ.² 320· ραβδάκιν, Χούμνου, Κοσμογ. 2271, 2351.

Από το ουσ. ραβδίον και την κατάλ. -άκι. Τ. ραβτάκιν (Σακ., Κυπρ. Β' 768) και ραβδάτ(ε)ιν (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.) σήμ. ιδιωμ. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Μικρό ραβδί που χρησιμοποιείται για στήριγμα, μπαστούνη: *Εβαλα εις τον νωμον μου το ξύλινο διακιν, | επηρα κι εις το χέρι μου το τρίχινο ραβδάκιν* Αιν. άσμ. 54· *Μα ρίξε αυτοῖνον το ραβδιν αποῦ κρατεις στο χέρι, | το ριμμα αυτοῖνον του ραβδιου να δεις το τι θα φέρει.* | *Κι εισιμών το ρικτει ο Μωυσης και γίνεται οφιδάκιν!* και πάλιν *λε του «Πιάσε το», και γίνεται ραβδάκιν* Χούμνου, Κοσμογ. 2182.

ραβδακιά η.

Από το ουσ. ραβδάκι(ν) και την κατάλ. -ιά, πβ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 237. Τ. ραβδατσέα σήμ. στη Μάνη (Βαγιακ., Πρακτ. Β' Συμπ. Γλωσσολ. Βορειοελλ. χώρου 15). Η λ. στο Somav.

Χτύπημα με ραβδί, κυρίως ως τιμωρία· μπαστούνια: *Και αν και εύρεις και νερόν και να 'σαι φορτωμένος, | γυρίζεις και τον κώλον σου και βρέχεσαι και στέκεις!* και

κάμνεις νοικοκύρην σου και σκα ἴπό το κακό του! και δούδει σου και ραβδακιές, καίνε και αποδαγκάνεις Διηγ. παιδ. (Tsiouni) 688.

ραβδάτορας ο πληθ. ραβδατόροι, Πεντ. Εξ. V 6, 14, 15, 19, Δευτ. XX 5, 9, XXIX 9.

Από το ουσ. ράβδος και την κατάλ. -άτορας. Ο πληθ. από μεταπλ. Η λ. και σήμ. ιδιωμα. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.).

Αυτός που κρατά ράβδο ως διακριτικό αρχής, αξιώματος: (1) (προκ. για εργασία) επισημότητας: και εβγήκαν οι βιαστάδες του λαού και οι ραβδατόροι του και είπαν προς τον λαό του ειπεί ἔτσι εἶπεν ο Φαρώ δεν δίδω εσάς άχερο αυτ. Εξ. V 10- (2) (στρατ.) αξιωματικός: και να προσμύξουν οι ραβδατόροι να συντύχουν προς τον λαό και να πουν τις ο ανηρ οπου φουβέται ...; Ας πάει και ας στραφεί εις το σπίτι του και να μην αναλίσσει την καρδιά των αδερφιών του σαν τη καρδιά του αυτ. Δευτ. XX 8- (3) αξιωματούχος, άρχοντας: κριτάδες και ραβδατόρους να δώσεις εσέν εις όλα τα κάστηρη σου ως ο Κύριος ο Θεός σου δίδει εσέν εις τα σκήφτρα σου και να κρίνουν τον λαό κρίση δικά αυτ. Δευτ. XVI 18- μαζώξετε προς εμέν όλους τους γέροντες των σκήφτρων σας και τους ραβδατόρους σας, και να συντύχω εις τα αυτιά τους τα λόγια ετούτα αυτ. Δευτ. XXXI 28.

ραβδέα η, Προδρ. (Eideneier) IV 258, 518, Διγ. Z 341, 948, 1609, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 44, 692, Ερμον. Ε 199, Αχιλλ. (Smith) N 1463, Ο γεννηθείς νεώτερος ... φ. 144*, 146*, Διγ. Ανδρ. 320*, 334³⁵, κα.: ραβδέ, Τάξ. Πόρτ. 21, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 281*, Χρον. σουлт. 85*, Πανώρ. 2 Β' 85, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 290, 338- ραβδέα, Διγ. Z 3028, 3030, 3038, 3120, Αχιλλ. L 1059, Αχιλλ. (Smith) O 565- ραβδία, Φυσιολ. 371⁸, Zygomalas, Synopsis 147 B 34- ραβδιά, Διηγ. παιδ. (Tsiouni) 170, Φυσιολ. (Legr.) 332, Αλεξ.² 2716, Τριβ., Ρε 304, Διγ. Ανδρ. 380²⁵⁻²⁷, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 265²², 266¹², 440*, Ιστ. μακαρ. Μαρκ. 322- γεν. πληθ. ραβδών, Γαδ. διηγ. (Βασιλ.) 337.

Από το ουσ. ράβδος και την κατάλ. -έα. Ο τ. ραβδέ (για το σχηματ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 341) και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιόμ.). Ο τ. ραβδιά (<ραβδέα με συνιζ.) στο Βλάχ. και σήμ. Διάφ. άλλοι τ. σήμ. ιδιωμα. (Σακ., Κυπρ. Β' 768, Α. ραβτιά, Ερωτόκρ., Γλωσσάρ. 156, Α. ραβκία, Μηνάς, Ιδιόμ. Καρπάθου, Α. ραβδέα-ραβδιά). Η λ. και σήμ. ιδιωμα. (Παπαδ. Α., Λεξ., Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.).

α) Χτύπημα με ραβδί, ραβδιά: Καλήν ραβδέαν έδωκα την φάραν στο κεφάλιν! και με τον καρβαλήρη της έπεσεν έμπροσθέν μου Διγ. Z 3112- Όστις διά άσπρα ομώσει ... και φανεί ψευδόμενος, ο τούούτος με ραβδίες σωφρονίζεται Zygomalas, Synopsis 255 O 4- (ως είδος σύστ. αντικ.): εγώ δε συνιτόμευσα, ραβδέαν τούτον κρουώ! και εις το ποτάμιν έπεσεν άμα συν τω φάριω Διγ. Z 3553- (σε μεταφ.): οι λόγοι του σου φαίνονται εβγαίνουν από βρύσιν (παραλ. 1 στ.) και δεν τσακίζουν κόκκαλα, μηδέ κτυπούν ραβδίαν Αιτωλ., Ριμ. Α. Καντ. 10- (σε μεταφ.): Ει δε και ο δούλος φανεί καλλίότερος παρά τον ανθέντη, πάλιν ραβδές θελει χορτάσει Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Δ' 112¹⁸- φρ. ραβδέας εμπιμπλημ/φορτώνω κάπ. = Ξυλοφορτώνω, δέρονω κάπ.: Καλή, ως ουκ ηύρηκα τινά να με παραπονεσεί! και να σταθεί εις το πλάγι μου και εμπλήσει με

ραβδέας, ¹ πώς ήθελα να κουρασθώ δίχως καμίας ανάγκης; Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1192-ΑΛΛ' όταν σ' εύρου (ενν. σκυλε) εις μικρόν πταίσιμον εις το σπίτι και κλέψεις τίποτε να φας ή τίποτε να εργίσεις, ¹ ραβδέας αποπατήτας μεγάλας σε φορτώνουν Διηγ. παιδ. (Τσιουρί) 222· β) (συνεκδ.) το τραύμα που προκαλείται από το χτύπημα με ραβδί (βλ. και Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 232, 235, Βαγιακ., Πρακτ. Β' Συμπ. Γλωσσολ. Βορειοελλα. χώρου 15): Και τους επήρην (ενν. ο δεσμοφύλαξ) εκείνην την ώραν της νύκτας, και τους έλουσεν (ενν. τον Παύλον και τον Σίλαν) από τες ραβδιές, και εβαπτίσθη αυτός και οι εδικοί του όλοι παρευθύς Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.³ Πράξ. ιστ' 33.

ραβδεσμός ο, βλ. ραβδισμός.

ραβδίζω, Πουλολ. (Τσαβαρή)² 618, Βίος Αλ. 1569, Δούκ. 337¹², 367¹¹, Βουστρ. (Κεχ.) 146⁶, Γαδ. διηγ. (Βασιλ.) 334, Αλεξ.² 682, 1612, Μπερτολδίνος 145, Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 230⁸, Διγ. Ο 2802, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 225²⁸.

Το αρχ. ραβδίζω. Η λ. και σήμ.

α) Χτυπώ, δέρνω κάπ. με ραβδί· Ξυλοκοπώ: Αλεξ.² 2714⁴, Μορεζ., Κλίνη φ. 114⁴, Ιστ. Βλαχ. 2645· β) (ειδικ.) χτυπώ με ραβδί τα κλαδιά ενός δέντρου για να πέσουν κάτω οι καρποί: Ω δένδρη μου πανώραια, και τις να σας αρδεύσει; Τις να ραβδίσει τον καρπόν ωραίον τον δικόν σας; Ανάλ. Αθ. 51· Πλην γίνωσκε και τούτο, ότι η καρδιά αγαπά το ραβδί εκ φύσεως και, όσον την ραβδίσεις δυνατά τον ένα χρόνον, τόσον καρπίζει καλύτερα τον ερχόμενον Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 155.

Η μητ παρκ. ως ουσ. = αυτός που έχει χτυπηθεί με ραβδί, που έχει Ξυλοκοπηθεί: Οι άνθρωποι ερχόντησαν και ήσαν πληγωμένοι, ¹ και πλέο δεν τα 'γγίλασι αυτείν' οι ραβδισμένοι. ¹ Τους ραβδισμένους βλέπομε και όλοι απορούμε, ¹ εκείνους που τους δέρνουνσι να δούμε δεν μπορούμε Αλεξ.² 1614-15.

ραβδίων το, Διγ. Ζ 1617, 3047, 3525, Διγ. Ανδρ. 344¹⁶, 349¹², 359¹⁰, 380^{2.3.21}, 381², 392²¹, 411²⁰, Hagia Sophia f 590¹⁰ ραβδί, Αιν. άσμ. 51, 131, Διγ. Ζ 1402, 1610, Χρον. Μορ. Η 3862, 3863, Χρον. Μορ. Ρ 3862, 3863, 7537, Θηρ. Η' [51⁸], Θ' [35⁷], Αλεξ.² 324, 676, 755, 1821, 2716, Καρτάν., Π. Ν. Διάθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 190⁴, Πεντ. Γέν. XXX 38, 39, XXXII 11, Έξ. IV 2, 17, 20, IX 23, X 13, XII 11, Αρ. XXIV 17, Πανώρ.² Β' 40, Γ' 317, Δ' 98, Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Β' 15, 20, Φαλλιδ. (Παναγ.) 290, Σταυριν. 1182, Ιστ. Βλαχ. 824, 1291, Διγ. Ανδρ. 344¹⁶, 380¹¹, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 153, Στάθ. (Martini) Γ' 252, Λεηλ. Παροικ. 591, Διγ. Ο 1474, 2450, 2479, 2507, 2508, 2509, κ.α.: ραβδίν, Πρόδρο. (Eideneier) I 165, I 176, IV 190, Ασσίζ. 213⁸, 214²⁴, 215⁹, 465¹⁴, 467^{23.10}, Διγ. (Trapp) Gr. 707, 1061, Διγ. Ζ 1396, 2044, 2859, 2934, 2997, 3009, 3022, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 433, 693, 698, 700, 765, 1171, 1542, Λιβ. διασκευή α 1174, Χρον. Τόκκων 1593, 2142, Μαχ. 48⁵, 228²⁷, Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 94, 101, Χούμνου, Κοσμογ. 2179, 2180, 2350, 2389, 2497, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 475, Θρ. Κύπρ. Μ 432, Διγ. Ανδρ. 345^{12.13}, 358¹⁴, Hagia Sophia ω 525⁵, κ.α.: ραβδί(ο)(ν), Hist. imp. 89, Διγ. Ζ 1607, 1611, 1620, 1622, Σπανός (Eideneier) Α 313, Σαχλ., Αφρήγ. 226, 238, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 3414, Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) 163, Πιστ. βοσκ. I 1, 316, Διγ. Ανδρ. 349^{8.7}.

Η λ. στον Αριστοτέλη. Ο τ. ραβδί στο Meursius (γρ. ραυδή) και σήμ. Ο τ. ραβδίν σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. ραβδί(ν)). Ο τ. ραβδίο και σήμ. λόγ.

1) (Γενικ.) μακρύ και λεπτό κομμάτι ξύλου (ή άλλου υλικού), βέργα: *ραβδί* να βάστας στο χέρι σου, όλους τους καράκους να διωχνεις Σπανός (Eideneier) A 399: *Αλειψον ένα ραβδί ή άλλο πράγμα ... με ξούγκι τράγουν ..., βάλε το εις ένα τόπον να συναχθούν εις αυτό όλοι οι ψύλλοι Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 249. 2α)* Κλαδί, κλωνάρι δέντρου: *επηρεν ... ο Ισαακ ραβδί του λίβνε χλωρό και λεπτοκαριά και καστανιά, και εξεφλουδίσεν εις αυτά ξεφλουδίσματα ασπρα Πεντ. Γέν. XXX 37' (εδώ μεταφ. προκ. για το Χριστό για τη σημασ. βλ. Lampe, Lex., λ. ράβδος σημασ. Β): Βλαστός του Δαυίδ (ενν. ο Χριστός) και ραβδίν από την ρίζαν του Ιεσοαί Χριστ. διδασκ. 71· β)* κοτσάνι φρούτου: *Τα ... απίδια, όταν θέλεις να τα φυλάξεις καιρόν πολύν ... πίσσωσε τους πάτους και τα ραβδία τους Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 153. 3)* Ραβδί βοσκού, ποιμενική ράβδος: *παν δεκάτισμα βουκόλιον και ποιμίνιον, παν ος να απεράσει κατωθιώ το ραβδί το δέκατο να είναι άγιο του Κύριου Λενιτ. XXVII 32' (μεταφ. προκ. για τη διδασκαλία του Θεϊού Λόγου): Η ... διδασκαλία του Θεϊού Λόγον λέγεται ραβδί σπού βαστάται από τους βοσκούς Χριστ. διδασκ. 394. 4α)* Το ραβδί που κρατούν μάγοι, μάγισσες κτλ., μαγικό ραβδί: *Σύντροφε, ταύτα (ενν. τα θεριά) δαίμονες είναι, καθώς θεωρούμε, και να τα βλάψωμε ποσώς μ' άρματα δε μπορούμε! και γγίξε τως με το ραβδί, πάντα να ψοφήσου Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουο. Β' 97· β)* το θαυματουργό ραβδί του Μωυσή/του Ααρών (για τη σημασία βλ. Lampe, Lex., λ. ράβδος σημασ. Ας, Β): *εσύ (ενν. Μοσε) ύψωσε το ραβδί σου και κλίνε το χέρι σου επί τη θάλασσα και σκίσε την, και να έρτουν τα παιδιά Ισραελ μεσωθιώ θάλασσα εις την ξερη Πεντ. Έξ. XIV 16· έριξεν ο Ααρων το ραβδί του ομπροστά στο Φαρο και ομπροστά στους σκλάβους του, και ήτον για φίδι Πεντ. Έξ. VII 10. 5)* Ραβδί που κρατούν οι άρχοντες ως σύμβολο εξουσίας: *Την βέργαν γαρ και το ραβδί, τό εκράτει (ενν. ο πρίγκιπας) εις το χέριν, και ως το έχουσιν οι αρχηγοί κι οι αφέντες γαρ του κόσμου, του έδωκεν (ενν. του μιστέρ Λινάρδου) Χρον. Μορ. Η 7537· πάντα άσπρην φορεσίαν εφόριεν (ενν. ο βασιλεύς) και μονόηλι ξανθό κεφαλοδένετον και εις το χέριν τον εβάστα κόκκινον ραβδί Hagia Sophia v 549⁹. 6)* (Ως οδοιπορικό βοήθημα) μπαστούνι, στήριγμα: *είδοσαν (ενν. οι άρχοντες) Βελισάριον τυφλόν διακονιάρην! μετά καυχίν, μετά ραβδίν, όν έτρεμον οι πάντες Γεωργηλ., Βελ. Α (Bakk.-v. Gem.) 799' (εδώ μεταφ.): Υγιέ, το φως το' ημέρας μου κι ήλιε των αμματιώ μου, και τση ζωής μου δύναμις, ραβδί τω γερατιώ μου Ροδολ. (Αποσκ.) Ε' 402. 7α)* (Ως μέσο τιμωρίας, σωφρονισμού) βίτσα: *ούστειλα ραβδί ως διά να σε δέρνουν, μ' αυτεινο να σε δέρνουνσι και να σε μαστιγώνουν Αλεξ.² 683· β)* (συνεκδ.) τιμωρία: *παιδευε τα τέκνα σου, ραβδίν μηδίν εβλέπουν Σπαν. Ο 106· οργίστην ο Θεός το γένος των Ρωμαίων, τον Ισμαήλ εσήκωσεν και ενεπτέρωσέν το, και ένι του Θεού ραβδίν διά να μας παιδευεί Γεωργηλ., Βελ. Α (Bakk.-v. Gem.) 820· Ερωτα, πρέπει να σε λε τω σκληροκάρδω χάρο, των κορασιδώ διαταό, ραβδί των πεισμάτων Πανώρ.² Ε' 190. 8)* (Συνεκδ.) χτύπημα, τίναγμα με ραβδί των κλαδιών ενός δέντρου, για να πέσουν οι καρποί του, ράβδισμα: *η καριά αγαπά το ραβδί εκ φύσεως και, όσον την ραβδίσεις δυνατά τον ένα χρόνον, τόσον καρπίζει καλύτερα τον ερχόμενον και, αν την μαζώξεις με το χέρι, κάμνει τον άλλον χρόνον ολιγότερα Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 155. 9α)* Είδος όπλου των βυζαντινών, ρόπαλο (για το πράγμα βλ. Πολ. Α., Πριν ΑΛ.² 21 σμμ. 18, Καλονάρος [Διγ. Α σ. 92-93 σμμ., 173 σμμ.], Ευγγόπουλος, Ελλην. 12, 1952, 374 σμμ. 1): *σπαθίν διαζωσάμενος λαμβάνει το κοντάριν, έβα-*

σταξε και το ραβδίν εις το ραβδοβαστάκιν Διγ. (Trapp) Gr 119: επήρα το ραβδίων μου εις το χέριν και ευναπάντησα το θηρίον και εδωκά του μίαν απάνω εις την κεφαλήν του και ετσακισθησαν τα κόκκαλα του Διγ. Ανθρ. 376²⁸: έκφρ. ραβδί κασιδιολίτιον (βλ. ά.) = ραβδί με μεταλλική επένδυση στην άκρη: Σουδάλης ο Σαρακηνός ... (παρ. αλ. 2 στ.) εβάστα ... εις την χέραν του ραβδίν κασιδιολίτιον Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 931: β) (εδώ προκ. για αγώνισμα με ραβδιά, ραβδομαχία: για το πράγμα βλ. Κουκ., ΕΕΒΣ II', 1937, 117-8): πολλά παιγνίδια ὀρθωσαν να γένουν και παλαιστρες (παρ. αλ. 37 στ.) επαίξαν με ραβδί, κι απ' ὅλους που επαίξαν, ἡ ο Πῶλος ἔδειξεν αἰσία, γιατί 'χε γαρ νικησει Θηρ. ΙΑ' [64]: το ραβδίν επαίξαμεν και κονταροκτυπούμεν: ἱκαι τα φαρία να πρδούν, να παίζουν το κοντάριν Λιβ. Va 676.

ράβδισμα(ν) το, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Δ' 112²⁷.

Από τον αόρ. του ραβδίζω και την κατάλ. -μα. Η Α. στο Somav. και σήμ.: βλ. και LBG.

α) Χτύπημα με ραβδί, κυρίως ως τιμωρία: Άκοντες μέντοι πράττονσι αιχμάλωτοι και δούλοι: ἠθεῖ γαρ κάκωσις αὐτοῦς λιμοῦ και ραβδισμάτων Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 360: β) (γενικ.) χτύπημα, ξυλοκόπημα: οἱ κόπτοντες τα δένδρα ἡ μαστιγας προσελάμβανον κακίως αοράτως, ἡ ὥστε φωνάς ακούοντας ημᾶς των ραβδισμάτων, ἡ τους δε δίδοντας τας πληγὰς αθεωρήτους εἶναι Βίος Αλ. 4272.

ραβδισμός, ο ραβδεσμός.

Το μτγν. ουσ. ραβδισμός. Η Α. και σήμ.

Χτύπημα με ραβδί, κυρίως ως τιμωρία: Ξυλοκόπημα: ἐφθασαν και εκείνοι οι αιμοβόροι ως θηρία ανημερα και λαβόντες τους αγίους ετιμωροῦσαν αὐτούς ανηλεώς και ἀσπλαγχνα με στρέβλες, ραβδισμούς και με άλλα διάφορα Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 164²⁰⁰ και πήρα τῶσον ραβδεσμόν και διὰ την τιμή μου! τίποτε δε μπορώ να ειπώ, γιατί εἶναι εντροπή μου Τριβ., Ρε 319.

ραβδίτιν το.

Από το ουσ. ραβδίων και την κατάλ. -ίτιν. Τ. ραβδίτσι σε δημ. τραγ. της Καππαδοκίας (Κουκ., Ελλην. 4, 1931, 369).

Μικρό ραβδί, ρόπαλο (εδώ ως μέρος της πολεμικής εξάρτυσης): επήρε το κοντάρι του, τρανῶς επεγυρισθη. ἡ σύντομα επιλάλησεν κονταρέα μοι δῶσειν! εκράτουν το ραβδίτιν μου, πάλιν ραβδεάν τού κρουῶ! και σύσσελον τον ἔρριξα από την φάραν κάτω Διγ. Ζ 3120: ως αοτραπή εξεπήδησεν από περιστήθιον! μηδέν επιφερόμενος εἰμῇ λιτόν ραβδίτιν, ἡ εἶχε δε δύναμιν πολλήν, ἀκόλουθον το τάχος Διγ. (Trapp) Gr 1070.

ραβδοβαστάκιν το.

Από τα ουσ. ράβδος και *βαστάκιν (<ουσ. βαστάγιν: πβ. ουσ. βαστάκι σήμ. ιδιωμ., βλ. ΙΑ, Α. βαστάγι).

Θήκη για το ρόπαλο, αορηθρας (για το πράγμα βλ. Ξυγγόπουλος, Ελλην. 12, 1952, 374 σμ. 1): σπαθίν διαζωσάμενος λαμβάνει το κοντάριν, ἡ εβαστάξε και το ραβδίν εις το ραβδοβαστάκιν Διγ. (Trapp) Gr. 119.

ραβδοκοπώ, Διτγ. παιδ. (Tsiouni) 666, 739.

Από το ουσ. *ράβδος* και το β' συνθ. -κοπώ. Λ. *ραβδοκοπανώ* σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., Λ. *ραβδοκοπανίζω*). Η Λ. στο Κουμαν., Συναγ., ν. Λέξ. και στο ΑΛΝΕ.

Χτυπώ συνεχώς, επίμονα κάπ. με ραβδί: *Ραβδοκοπούν, σκοτώνουν σε και ματσουκοκοπούν σε, | σουβλοκοπούν τον κώλον σου με σίδερα και ξύλα αυτ. 674· οι μιν λιθοβολούσι σε, οι δε ραβδοκοπούν σε, | σκοτώνουν και αφήνουν σε, και τραγούν σε τα όρνεα αυτ. 233.*

ραβδοξύλισμα(ν) το.

Από τα ουσ. *ράβδος* και *ξύλισμα* (απ. στο Σομαν.).

Χτύπημα κάπ. με ραβδί, ξυλοκοπήμα: *ει μιν επιτύχω την λύσιν του σημείου, εσύ έχεις την δόξαν οπού έχεις τέτοιον δούλον, ειδέ αστοχήσαι, θέλω λάβει ραβδοξύλισματα Βίος Αιωσίπ. (Παπαθωμ.) Α' 35^α.*

ραβδόπουλο(ν) το.

Από το ουσ. *ράβδος* και την κατάλ. -πουλο(ν). Τ. *ραβδόπ'λλον* και *ραβδόπον* σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., Λ. *ραβδί(ν)*).

Μικρό ραβδί· α) (εδώ) ρόπαλο (για τη σημασι. πβ. Ξυγγοπούλος, Ελλην. 12, 1952, 374 σήμ. 1): *ευρίσκω το κεφάλιν μου' ... | είχασίν το στα δόντια τους (ενν. αι αλωπούδες) κι εγώ απ' το κακόν μου! έσυρα το ραβδόπουλον, επήρα το κεφάλι· | έβαλά το στον τόπον του, εκάλληρά το πάλιν Αιν. άσμ. 127· β) (ειδικ. ως σύμβολο εξουσίας) σκήπτρο: όταν έρχετον ο βασιλεύς να βλέπει τους μαστόρους, εφόριεν άσπρην φορεσίαν και οξύ κεφαλόδεμα εις την κεφαλήν του και εβάστα εις το χέριν του λεπτόν ραβδόπουλον κόκκινον Hagia Sophia ω 518¹².*

ράβδος η, Προδρ. (Eideneier) I 254, Ιερακοσ. 503^α, Διγ. (Trapp) Gr 2477, 2479, 2572, 2648, 2655, Διγ. Z 1414, 1433, 1552, 1583, 2918, 2922, 3012, 3092, Σπανός (Eideneier) D 754, 1232, Βίος Αλ. 61, 5057, Λεξ. II 160, Φυσιολ. (Zur.) XVI 1^α ^α, Δούκ. 357^α, Χούμνου, Κοσμογ. 2580, 2795, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1282, Ιστ. πολιτ. 27^α, Zygomalas, Synopsis 132 Α 60, Διγ. Ανδρ. 320^α, 344^α, 347^α, 376^α, 378^α, 380^α, 382^α, 383^α κ.α., Ψευδο-Σφρ. 424^α, Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 49^α, Εις Θεοτ. 14, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 43, 44 τρις, 66, Διγ. Ο 264, 1318, 1319, 1469, 1536, 1540^α ονομ. πληθ. *ράβδες*, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 164^α δοτ. πληθ. *ράβδαις*· αιτιατ. πληθ. *τους ράβδους*, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 164^α.

Το αρχ. ουσ. *ράβδος*. Η ονομ. πληθ. *ράβδες* και η δοτ. πληθ. *ράβδαις* από μεταπλ., αν δεν πρόκ. για μεγεθ. τ· πβ. σημερ. ιδίωμ. τ. *ράβδα* η (Ζώη, Λεξ. Ζακ.³ Β', Κωστ., Λεξ. τσακων., Μάνεσης, Λεξ. μικρον. ιδίωμ., Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Α' 323, Β' 57, Παπαδ. Α., Λεξ., κ.α.). Η αιτιατ. πληθ. *τους ράβδους* από αρχ. ο *ράβδος* με αλλαγή γένους, σήμ. ιδίωμ. (Andr., Lex., στη Λ.). Η λ. και σήμ. λόγ.

1) Επίμηκες, κυλινδρικό και λεπτό κομμάτι ξύλου (ή άλλου υλικού), βέργα, ραβδί Φυσιολ. (Zur.) XVI 1^α, Δούκ. 223^α, Δούκ. 337^α (ως σύμβολο εξουσίας, δηλωτικό αξιώματος): Ερμον. Η 61, Βίος Αλ. 3615^α (εκκλ.) σύμβολο αρχιερατικής εξουσίας (για

το πράγμα βλ. Du Cange, Μαλαβιάκης, Λεξ. εκκλ. όρων, λ. *ράβδος ποιμαντική*): οι μητροπολίται και οι επίσκοποι ... βασιτούν ... ποιμαντικήν *ράβδον* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 157^ν (εδώ σε παροιμ. φρ. πβ. νεοελλ. φρ. όπου δεν πίπτει λόγος, πίπτει *ράβδος*) μέσο τιμωρίας, σωφρονισμού: *ον ου τύπτει ο νόμος, τύπτ' η ράβδος* βδο, ως λέγουνσιν οι τύποι Αξαγ., Κάρολ. Ε' 842^ν (εδώ προκ. για τη θαυματουργή *ράβδον* του Μωυσή/του Ααρών/του Ιεσσαί για το πράγμα βλ. Lampe, Lex, στη λ. Ας, Β): *Ρικτει την ράβδον ο Μωσής κι εις δύο την μοιραζει* (ενν. την *θάλασσα*) Χούμνου, Κοσμογ. 2503^ν *Πώς του Ααρών εβλάστησεν η ράβδος; Ψευδο-Σφρ. 308^ν Πώς η ράβδος του Ιεσσαί εβλάστησεν άνθος; Ψευδο-Σφρ. 308^ν (σε μεταφ., προκ. για την Παναγία για το πράγμα βλ. Lampe, Lex, στη λ. Ας): ω βάτε ακατάφλεκτε, ευρύχωρον χωρίον! και ράβδος η βλάστησασα του Ααρών εκείνου, | ράβδος εδείχθης αληθώς και άνθος ο υιός σου Εις Θεοτ. 15^ν (προκ. για *ραβδί* που χρησιμοποιείται στο κυνήγι της *πέρδικας*): *κεχρησθαι ταις επιφερομένοις ράβδαις ταις θηρατικαίς και παίζειν τους κατ' ευθείαν κλάδους, την γην, τας βοτάνας ... ώστε τω συνεχεί των κτόπων ταραχθήναι τους πέρδικας Ιεροκοσ. 503^ν (εδώ μεταφ.): ο βασιλεύς εκέλευσεν εκείσε! τοίχον ακαταμάχητον κύκλω Γολέτας κτίσαι (παρ. 2 στ.) Και έστω κλεις Καρχηδονών κι εφ' όλην Βαρβαριαν! πύλ' ισχυρά και κεφαλή, ράβδος και βακτηρία Αξαγ., Κάρολ. Ε' 624. 2) Βακτηρία, μπαστούνι (η σημασ. ήδη μετγν., L-S): *εβιάσταζε* (ενν. ο *γέρων*) *μίαν ράβδον* και *εκούμβιζε* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαβλαΐμ 46^ν. 3) Επιθετικό όπλο α) *ακόντιο*: *άνθρωπος άοπλος, πεζός, ράβδον κρατώντας μόνην* (παρ. 13 στ.) ... *κονταρεάς μας έδωσεν, ίνα μας θανατώσει, | δύναμιν ανεγκράτητον ειχεν επί την ράβδον* Διγ. Ζ 3170, 3185^ν β) *ρόπαλο*: *Πεξεύγει ευθύς ο Αχιλλεύς κρατών το απελατικίν, (παρ. 1 στ.) και ετίναζεν το χέριν του, κρούει τον (ενν. τον *λέοντα*) εις το κεφάλιν! ευθύς την ράβδον έρριψεν, πιάνει τον εκ το στόμαν Αχιλλ, (Smith) Ν 1612: Ω νεότερε, εάν καυχάσαι να γένεις απελάτης, έπαρε την ράβδον αυτήν ... και κατέβα κάτου εις την βίγλαν ... να υπάς να σκοτώσεις *λέοντας* Διγ. Ανδρ. 348^ν.***

ραβδόχος ο, Μαχ. 228^ν, Δούκ. 171^ν, Ζήν. Γ' 178, 324.

Το αρχ. ουσ. *ραβδόχος*. Η λ. και σήμ.

α) Κατώτερος αξιωματούχος επιφορτισμένος με την επιβολή της τάξης (για το πράγμα βλ. Πλακογιαννάκης, Τίτλ. αξιώμ. 108, Κουκ., ΒΒΠ Γ' 203, Dawkins [Μαχ. II σ. 265]): *Τα οφείκια του παλατίου ... πς' οι ραβδόχοι, πς' ο καβαλλάριος Μαλαζός, Νομοκ. 516^ν οι ... τσαούσηδες και ραβδόχοι της αυλής μετά ράβδον σιδηρών και βου- νύρων ενέτυπτον Ψευδο-Σφρ. 424^ν β) πρόσωπο που υπηρετούσε ως σωματοφύλα- κας σε ευπόρους ιδιώτες (για τη σημασ. βλ. Πλακογιαννάκης, ό.π.): *Εκει (ενν. εν τω κόσμω τω ετέρω) ραβδόχων όμιλος, εκεί πληθύς κολάκων! και τράπεζα πολυτελής και παραιοίτων όχλος! και θρύψις άλλη περιττή και κούφη φαντασία, | ασυντελής, ανωφέλης, άπρακτος καθοράται Γλυκά, Στ. 405.**

(Ως επίθ.) που κρατά, φέρει *ράβδο* (βλ. ά.): *επέξευσα και ανέβηκα και εκάτσα (παρ. 1 στ.) μη τινάς επαγόμενος μαχίμους στρατιώτας, | μη προπομπούς μηδ' οπαδούς ραβδόχους, σκηπτιροφόρους Προδρ. (Eideneier) 1134.*

ραβέντι το *ρεβέντι*, Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 81 κριτ. υπ.

Από το τουρκ. *rapend* (Καραποτόσογλου, Κυπρ. Σπ. 46, 1982, 187). Ο τ. και σήμ. ιδίωμ. (Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδίωμ.), στο Δημητράκ. και το ΑΛΝΕ Τ. *ραβέντιν*, *ρεβέντιν* (Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.) και *ριβέντι* (Ανδρ., Ιδ. Μελ.) σήμ. ιδίωμ. Η λ. στον Κοραή, Ατ. Ε^ο 328, στο Δημητράκ. και στο ΑΛΝΕ.

(Βοτ.) η ρίζα του ποώδους φαρμακευτικού φυτού ρήον, η οποία αποτελεί τονωτικό και ήπιο καθαρτικό φάρμακο (για το πράγμα βλ. Γενναδ., Λεξ. 767, Καββάδας, Βοτ. φυτολ. Λεξ. 3349): *Ετερον μαντζιονίον καθαρτικόν ... Επαρε ρέον ινδικόν (ήγουν ραβέντι) ... σκαμμωνίαν ... τουρβήτ ... και ... σμίξε τα άνωθεν βότανα και τρώγε από τρία δράμα κάθε ημέραν* Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 81.

προπάππος: EX/BM	προσαναρτώ: KM/ΒΦ	προσδιοριστικός: BM/ΧΠ
προπάππος: EX/BM	προσαναστρέφω: KM/ΒΦ	προδοικός: BM/ΧΠ
προπαρσκειαστικός: EX/BM	προσαναφώνω: KM/ΒΦ	προδοιολώνω: BM/ΧΠ
προπαρέχομαι: ΠΜ/ΔΜ	προσανεγείρω: KM/ΒΦ	προδομή: AB/ΧΠ
προπάσσω: EX/BM	προσανθισταμαι: KM/ΒΦ	προδομήριμα: BM/ΧΠ
προπατήχτος: ΠΜ/ΔΜ	προσανίστημι: KM/ΒΦ	προδογήναι: AB/MK
προπατορικός: EX/BM	προσανοηταίνω: KM/ΒΦ	προδογγίζω: AB/MK
προπάτω: EX/BM	προσανοίγω: KM/ΒΦ	προδογήνομαι: AB/MK
προπεμπής: EX/BM	προσαντιγράφω: KM/ΒΦ	προδογήριμα: AB/MK
προπέτω: EX/BM	προσαντίπνευσσι: KM/ΒΦ	προδοίω: AB/MK
προπεριπατώ: BM/ΧΠ	προσαντίφημι: KM/ΒΦ	προδοτικός: EX/BM
προπερνάω: BM/ΧΠ	προσαντίζω: KM/ΒΦ	προδοτικός: EX/BM
προπέρω: EX/BM	προσανυξώ: KM/ΒΦ	προδοτικός: EX/BM
προπέτω: BM/ΧΠ	προσαπαγγέλλω: KM/ΒΦ	προδοκός: EX/BM
προπέτης (I): BM/ΧΠ	προσαπαίρω: KM/ΒΦ	προδοκείω: AB/MK
προπέτης (II): BM/ΧΠ	προσαπατώ: KM/ΒΦ	προδοκίζω: AB/MK
προπέτω: BM/ΧΠ	προσαπάνησις: KM/ΒΦ	προδοκίω: AB/MK
προπέτω: BM/ΧΠ	προσαπαντώ: KM/ΒΦ	προδοκίω: AB/MK
προπέτω: BM/ΧΠ	προσαπαλώ: KM/ΒΦ	προδοκίω: AB/MK
προπηλάξω: EX/BM	προσαποβλέπω: KM/ΒΦ	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
προπιδάω: EX/BM	προσαποθήσκω: KM/ΒΦ	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
προπιάνω: BM/ΧΠ	προσαποκομίζω: KM/ΒΦ	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
πρόπις: BM/ΧΠ	προσαποκετύνω: KM/ΒΦ	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
πρόποδα: MK/ΔΜ	προσαπολείπω: KM/ΒΦ	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
πρόποις: MK/ΔΜ	προσαποστέλλω: KM/ΒΦ	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
πρόπολεμα: MK/ΔΜ	προσαποστρέφω: KM/ΒΦ	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
πρόπολις: EX/BM	προσάπτω: KM/ΒΦ	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
προπολλού: MK/ΔΜ	πρόσαργα: KM/ΒΦ	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
προπομπή: MK/ΔΜ	προσατείνω: KM/ΒΦ	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
προπομπός: MK/ΔΜ	προσαυδάνω: KM/ΒΦ	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
προπονέω: MK/ΔΜ	προσαφαιράζω: KM/ΒΦ	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
προπορεύομαι: MK/ΔΜ	προσαφίστημι: KM/ΒΦ	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
προπορεύομαι: ΠΠ/ΜΚ	προσβάλλω: KM/ΒΦ	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
προποσίω: EX/BM	προσβασιάζω: KM/ΒΦ	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
πρόπρι: MK/ΔΜ	προσβεβαίω: EX/BM	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
πρόπρις: MK/ΔΜ	προσβάζω: KM/ΒΦ	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
πρόπρις: MK/ΔΜ	προσβλέπω: KM/ΒΦ	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
πρόπριον: MK/ΔΜ	προσβολή: KM/ΒΦ	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
πρόπριον: MK/ΔΜ	προσβόρεος: KM/ΒΦ	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
πρόπριον: KM/ΔΜ	προσβουλεύομαι: KM/ΒΦ	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
?πρόργα: KM/ΧΠ	προσγελώ: KM/ΒΦ	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
?πρόργος: KM/ΧΠ	προσγενής: ΒΦ/ΜΚ	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
πρόρησις: KM/ΔΜ	προσγένω: MK/ΧΠ	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
πρόρησις: KM/ΔΜ	προσγεύομαι: MK/ΧΠ	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
προς: KM/ΤΙΜ	προσγεμετρώ: MK/ΧΠ	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
προσάββατον: KM/ΒΦ	προσγράφω: MK/BM	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
προσαγγέλλω: KM/ΒΦ	προσδαπάνω: MK/ΧΠ	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
προσαγορεύω: KM/ΒΦ	προσδαλάω: MK/ΧΠ	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
προσάγω: KM/ΒΦ	προσδέμω: MK/ΧΠ	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
προσαγυλή: KM/ΒΦ	προσδέρνω: ΔΜ/ΒΜ	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
προσαθύρω: KM/ΒΦ	προσδεσμός: MK/ΧΠ	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
προσαίτης: KM/ΒΦ	προσδέχομαι: MK/ΧΠ	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
προσαίτης: KM/ΒΦ	προσδηλώ: AB/BM	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
προσακούω: KM/ΒΦ	προσδιαβάλλω: AB/BM	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
προσαναβρίω: KM/ΒΦ	προσδιαβαίνω: AB/ΧΠ	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
προσαναγγιγνύσκω: KM/ΒΦ	προσδιακομίζω: MK/ΧΠ	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
προσανάγνυνται: KM/ΒΦ	προσδιακόπτω: MK/ΧΠ	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
προσανάγω: KM/ΒΦ	προσδιέμω: AB/BM	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
προσανακλίνω: KM/ΒΦ	προσδιαξίμων: AB/BM	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
προσαναμανθάνω: KM/ΒΦ	προσδιαφθείρω: BM/ΧΠ	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ
	προσδιακρίνω: BM/ΧΠ	προδοκίω: ΔΜ/ΜΚ

